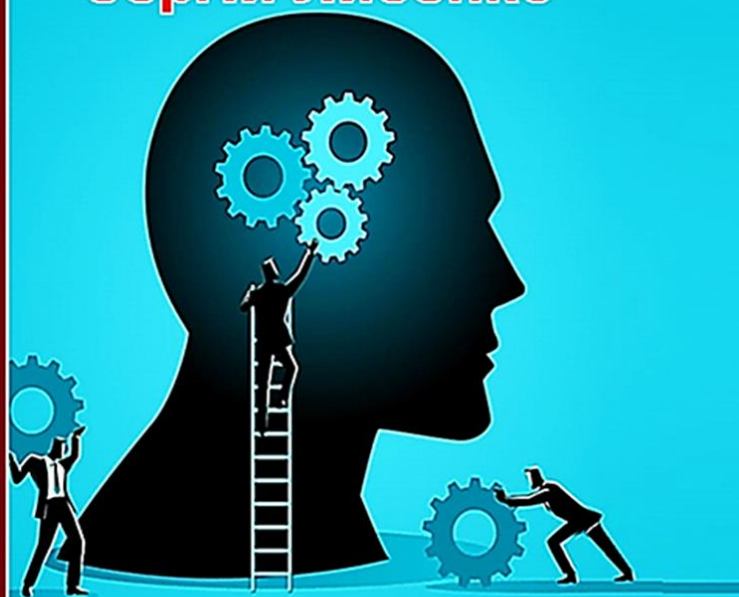

Подорож прихованим світом

Валентин Карпов
Сергій Лисенко

**Валентин Карпов
Сергій Лисенко**

Подорож прихованим світом

**Карпов Валентин Євгенійович
Лисенко Сергій Вікторович**

ПОДОРОЖ ПРИХОВАНИМ СВІТОМ

(Journey through the hidden world)

Монографія у вигляді науково-популярного видання з
ілюстраціями українською мовою

Кропивницький
2026

УДК 159.98 (47) – серія.
К – 26;

Карпов В. Є., Лисенко С.В.

К–26; Подорож прихованим світом

624 с. Кропивницький:

Монографія з ілюстраціями українською мовою.

ISBN 978-617-8494-13-1

Монографія наших авторів «Подорож прихованим світом» написана з переказів та архівних матеріалів, міфів і билин. Можливо їхня розповідь суперечить вашому світогляду, тому що авторами висвітлено історіографічне дослідження різних поколінь дітей від 1920-х і прогнозів до 2039 р. Які вони діти, народжені в ХХ – початку ХХІ ст? Автори шукали код геніальності і дегенерації. Чому мозок цих двох станів схожий на 95%? Яка вона нова раса геніальних людей? Як стати генієм? Можливо ми стоїмо на порозі зародження нової раси людей. У монографії проаналізовано цивілізаційні виклики геніальності і обдарованості, що постали перед Україною та світом, їх особливості і закономірності. Здійснено типологізацію геніальності за умов сучасних глобальних викликів...

УДК 159.98 (47) – серія.

Рекомендовано до друку Кіровоградським будинком вчених (протокол № 10 від 10 жовтня 2025 року). Узгоджено з ТОВ «Знання» України в Кіровоградській області від 23 жовтня 2025 року.
ISBN 978-617-8494-13-1

© Карпов В.Є., 2026
© Лисенко С.В., 2026

UDC 159.98 (47) – series.

K – 26;

Karpov V. E., Lysenko S. V.

K–26; **Journey through the hidden world**

624 village Kropyvnytskyi:

Monograph with illustrations in Ukrainian.

ISBN 978-617-8494-13-1

The monograph of our authors “Journey through the hidden world” is written from legends and archival materials, myths and epics. Perhaps their story contradicts your worldview, because the authors highlight the historiographical study of different generations of children from the 1920s and forecasts until 2039. What are children born in the 20th and early 21st centuries like? The authors were looking for the code of genius and degeneration. Why are the brains of these two states 95% similar? What is the new race of brilliant people? How to become a genius? Perhaps we are on the threshold of the emergence of a new race of people. The monograph analyzes the civilizational challenges of genius and giftedness that have arisen before Ukraine and the world, their features and patterns. A typology of genius is carried out in the conditions of modern global challenges...

UDK 159.98 (47) – series.

Recommended for publication by the Kirovograd House of Scientists (protocol No. 10 dated October 10, 2025).

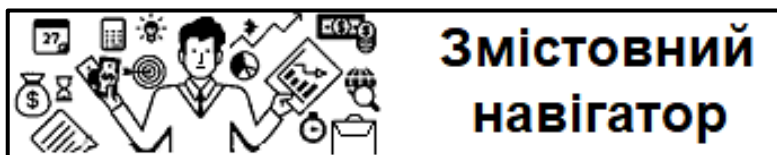
Agreed with Znannya LLC of Ukraine in Kirovograd region dated October 23, 2025.

ISBN 978-617-8494-13-1

© Karpov V.E., 2026

© Lysenko S.V., 2026

Kropyvnytskyi
2026

Зміст книги	4
Передмова	6
1 глава. Теорія поколінь	14
Обдаровані діти – скарб нації	15
Хроніки теорій поколінь	38
Диявол криється в деталях	50
Покоління серйозних мотивацій	62
Як нам усім порозумітися?	75
Феномен унікальності	86
2 глава. Обдаровані покоління	98
Діти обдарованого покоління	99
Структура обдарованих вундеркіндів	109
Особливості обдарованого покоління	121
Найрозумніші діти України	135
Неймовірні люди сучасності	148
Надрозумні люди та машини «ШІ»	159
3 глава. Хроніка геному людей	173
Геном людини	174
У пошуках коду геніальності	181
Генетичні розлади аутистичного спектру	196
Майбутнє за нашими дітьми	210
Приховані дегенерації	216
Світові таємниці напоказ	231
4 глава. Окремі феномени геніальності і дегенерації	240
Шляхи геніальних і дегенеративних людей	241
Психіатричні образи професора Ч.Ломброзі	249
Процес виродження народів	262
Основні закони професора Калмикова	271
Зворотна сторона високого інтелекту	281

5 глава. Теорія людських рас	294
Земні раси і цивілізації	295
Раси і народи світу	309
Раси і расові формації	323
Різниця між Україною і Росією	334
Імперські сценарії російських мутацій	343
Україна 100 років тому назад	353
 6 глава. Пошуки надзвичайних людей	366
Загадкові цикли в житті людини	367
Мутанти: люди «Ікс»	376
Спроби створення надлюдини	387
Нечувані мутації супер солдат	402
Мутації Чорнобильської зони	414
Мутаційний ейдетизм	429
 7 глава. Неймовірні люди України	446
Маловідомі факти про українців	447
Дієпис про минулі долі геніальних людей	463
Український конструктор танків	475
Український шлях до зірок	482
Безсмертні підкорювачі космосу	495
Колишні «піонери» ракетобудування	509
 8 глава. Обдаровані постаті забутих українців	519
Знакові українські постаті	520
Українські першопрохідці	531
Великі українці кінця ХІХ поч. ХХ ст., що змінили світ	541
 9 глава. Узагальнюючий підсумок	572
Потенціал людського мозку	573
Проблеми геніїв і дегенеративних осіб	588
Генії – як архітектори змін	595
Методики рівня геніальності і обдарованості	606
 10 глава. Бібліографія монографії	614
Посилання	615
Інтернет	617
Примітки	618
Використана література	620

ПЕРЕДМОВА

Перше слово в передмові науково-пізнавальній монографії «Подорож прихованим світом» надано Рижикову Вадиму Степановичу (на фото), головному науковому співробітнику Науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, доктору педагогічних наук 13.00.04 спеціальність «Теорія і методика професійної освіти», професору кафедри міжнародних економічних відносин, (атестат ПР № 010859 виданий на підставі рішення Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України від 29 вересня 2015 року). Автору біля 200 наукових праць. Сфера наукових інтересів: юридична та військова педагогіка, міжнародні економічні відносини тощо. Науковому керівнику «Науково-дослідних робіт в галузі професійної військової освіти, соціально - гуманітарних досліджень у військовій сфері». Президенту громадської організації об'єднання науковців Кіровоградської області «Будинок вчених Кіровоградщини».

Професор Рижиков В.С. зазначив: «В своїй роботі мені доводиться стикатися з різними формами знань, що мають термінологічну, символічну або художньо-образну основу. Де нове і не залежне (від внутрішнього і зовнішнього досвіду) - пізнання може виникнути тільки як наслідок творчої фантазії. Часто погляд одних дослідників ковзає по інформаційній поверхні «Океану знань» і вони бачать лише морську піну і судять про життя у часі і просторі за цієї реальністю. Інші здогадуються, що то, тільки «піна», але пірнути вглиб не вистачає духу і продовжують хитатись на хвилях як пароплави. І тільки деякі, такі як Валентин Карпов та Сергій Лисенко, наважуються пірнути в глибину, торкнутися таємних сутностей, що зберігаються на дні «Океану знань» і винести з відтіть маловідому інформацію для допитливих читачів. Після цього вже ніяка піна не засліплює читачам очі, бо вони пізнали суть речей, їхнє пізнання – це вища форма відображення об'єктивної дійсності, а ще процес вироблення власних і дійсних знань».

Що являє собою монографія у вигляді науково-популярного видання? Це наукова праця, яка належить одному чи кільком авторам у вигляді книги з поглибленим вивченням однієї або кількох (тісно пов'язаних між собою) тем. Написання такої монографії - це складний та відповідальний процес, який вимагає глибоких знань, систематичної роботи та дотримання певних вимог. Для глибини, якості, точності та корисності такого дослідження, автори монографії використовують та зіставляють різні точки зору зазначених експертів.

Взагалі є два типи наукових монографій. Перша, наукова монографія як науково-дослідницька праця, предметом якої є вичерпне узагальнення теоретичного матеріалу з наукової проблеми (або теми з критичним його аналізом), визначенням вагомості, формулюванням нових наукових концепцій. І друга - проста наукова праця - монографія у вигляді книги з поглибленим вивченням однієї або декількох (тісно пов'язаних між собою) тем. В обох монографіях повинна викладатися наукова інформація, результат наукового дослідження та висновок (або узагальнюючий підсумок). До речі, ще є монографія як науковий «препринт» (відбиток) з матеріалами попереднього характеру, які публікуються до виходу у світ основної монографії. По суті – препринт є “сирим” варіантом монографії (або наукової статті) яка розміщується в наукових джерелах.

Монографії і попередня публікація матеріалів - препринт поділяються на види залежно від теми та наукових напрямків профілю дисципліни: точні науки, гуманітарний напрямок, медицина, природознавство, юриспруденція та інші. В препринту широко вживають наукові терміни, графічну інформацію та спеціальну лексику в такому вигляді, щоб цю інформацію була здатна зрозуміти широка аудиторія. Ці наукові роботи публікують на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, на сайтах провідних бібліотек України, в інших наукових виданнях...

Наші автори В.Карпов і С.Лисенко звертають увагу на те, що у всій цілісності, їхня монографія сформована у вигляді науково-пізнавальної книги, глави і розділи якої зібрані із певної кількості фрагментованих засад. В ній автори поставили знання про геніальність і дегенерацію вище за все. Зневага до їхніх фактів, є зануренням у темряву. В загальному сенсі, моногра-

фія наших авторів написана для служіння людству, і людством та майбутніми його поколіннями може бути судима...

Енциклопедія сучасної України зазначає геніальність, як найвищий ступінь прояву творчих сил людини, котра передбачає вроджену здатність до продуктивної діяльності в якійсь галузі при універсальному обдаруванні. Термін «геніальність» вживається як для позначення здатності людини до творчості, так і для оцінки результатів її діяльності. Ця оцінка базується на творчій поведінці індивіда, котра, як глибоко особистісна, - стає суспільним надбанням і зумовлює непередбачувані та глибокі зміни в різних напрямках діяльності. Геніальність заявляє про себе радикальним розривом із попередніми звичаями, настановами, нормами і когнітивними навичками; а ще принципово новим підходом до розв'язання складних проблем. У психології творчості, - геніальність вивчається під кутом індивідуальних особливостей особистості (її психологічного складу, здібностей тощо), а також основних факторів, що впливають на творчість.

З психологічної точки зору геній не може розглядатися як особливий тип особистості, а творчий процес генія принципово не відрізняється від творчого процесу інших обдарованих людей. Історичні погляди на природу геніальності визначалися загальним розумінням творчого процесу. Ще від античності сформувався загальний погляд на геніальність, як на ірраціональне натхнення, «осяяння» зверху як неоплатоніка (філософський напрям вчення Платона). Слово «genio» (геній) почали вживати у середини 16 ст. щодо великих живописців, які вирізнялися видатними, але не унікальними здібностями. Культ генія з притаманним йому творчим началом зростав в епоху Відродження (Леонардо да Вінчі, Дж. Вазарі, Ж. Скалігер та інших), і досяг свого апогею в романтичній естетиці (течія «Бурі та натиску» в Німеччині. А ще є учення Т.Карлейля, Ф. Ніцше з характерними для них протиставленням генів та іншої маси людства).

У добу Просвітництва досягнення видатних наукових результатів пов'язували з такими рисами дослідника, як завзятість та чистота його моральних спонукань у поєднанні з непохитним дотриманням раціональної методології. Перші спроби з'ясувати психологічні механізми феномену геніальності стали можливими завдяки розвитку методології соціальних наук у

серед. 19 ст. Відомий англійський психолог, антрополог, винахідник та генетик Френсіс Гальтон вперше зробив геніальність - предметом наукового аналізу; застосував статистичні методи та емпіричний підхід до проблеми впливу факторів спадковості на людські здібності та характер; розглянув геніальність як доступну спостереженню і вимірюванню людську якість; започаткував психометричний напрямок вивчення інтелекту та творчої обдарованості.

Завдяки дослідження Ф. Гальтона розвиток всіх великих людей почали розглядати як такий, що підпорядкований певним закономірностям; у пошуках джерела незвичної мотивації та продуктивності геніїв, традиційним стало звернення до аналізу їхніх внутрішньо особистісно-психологічних конфліктів та динаміки. Отже, Ф. Гальтон і З. Фрейд, поставили генія в один ряд із менш видатними людьми, відкрили шлях до вивчення індивідуальних особливостей творчої особистості та психологічних механізмів творчих процесів.

Автори нашої монографії поставили перед собою завдання розширити можливості застосування геніальних стратегій обдарованих людей, перенісши їх з тих областей, де вони спочатку отримали розвиток, в інші сфери людської діяльності та зробити їх доступними кожному, хто бажає максимально розвинути та вдосконалити свої творчі та розумові здібності. Така монографія у вигляді науково-популярного видання буде корисна всім, хто цікавиться останніми досягненнями психології геніальності та хотів би глибше зрозуміти процеси людського мислення.

Автори ґрунтовно проаналізували філософську, історичну, психологічну та педагогічну літературу з проблем геніальності і дегенерації. Розробили власний підхід до побудови періодизації цієї теми, сформулювали відповідні висновки та виокремили ті положення, які не втратили своєї актуальності на сучасному етапі розвитку науки. Здійснили порівняльний аналіз реалізації проблеми навчання і виховання обдарованих дітей та молоді у найрозвиненіших країнах світу і України. Пояснили чому Україна і Росія – це різні соціальні спільноти, простежили основні тенденції розвитку та сучасні роботи з обдарованою особистістю. Теоретично обґрунтували модель обдарованості, створену на основі аналізу та узагальнення сучасних підходів

до визначення природи та структури самої обдарованості. Наукове пізнання наших авторів має завдання, яке пов'язане з описом, поясненням та прогнозом процесів і явищ геніальності і дегенерації.

Вадим Рижигов: «Я з задоволенням читаю нові книги Валентина Карпова і Сергія Лисенка, бо знаю я там знайду багато цікавих думок». Якщо вірити нашим авторам, то кожна людина приходить у цей світ з уже готовим набором індивідуальних особливостей, правда частину з яких можна змінити (за необхідності), а до інших частин доведеться просто звикати. А ось як відрізнити між собою, обдарованість і геніальність, а на противагу їм генетичну мутацію і дегенерацію – ви знайдете відповіді у виданні наших авторів».

Пізнання В. Карпова і С. Лисенка не обмежене тільки сферою науки, вони пишуть книги на різні теми. Ось вам приклад, у другому кварталі 2025 року Міжнародна академія «Academia.edu» - це соціальна мережа для співпраці вчених, всього світу, яку відкрили у вересні 2008 р. Тож у 2017 році кількість зареєстрованих користувачів цієї академії сягнула 72 мільйонів, станом на 2025 рік – їх стало на 30% більше. «Academia.edu» надіслала повідомлення, що ім'я «Валентин Карпов» згадується іншими авторами більше як у 200 документах, завантажених в цій академії, включно з документами, які написані іншими авторами з посиланням на Валентина Карпова із Ер-Ріада, Саудівської Аравії та інших країн. На думку Інтернет-журналу «The Singularity Hub», мережа Міжнародної «Academia.edu» є справою величезної важливості («huge deal»), оскільки вчені «отримують швидкий і легкий доступ до робіт своїх колег, а виражений в цифрах доказ на посилання певних праць є відображенням їхньої діяльності».

Чергова науково-популярна праця у вигляді монографії авторів В.Карпова і С.Лисенка «Подорож прихованим світом» написана з наукових досліджень інших авторів, народних переказів та архівних матеріалів, з добавкою міфів і билин. Можливо їхня розповідь суперечить вашому світогляду, тому що авторами висвітлені історіографічні дослідження різних поколінь дітей від 1920 р. і прогнозів до 2039 р. Які вони діти, народжені в ХХ – початку ХХІ ст? Автори шукали код геніальності і дегенерації в працях інших авторів, висвітлили свої погляди на да-

ну тему, а в останній 9 главі зробили узагальнюючий підсумок. В цій науково-популярній праці, ви знайдете відповіді на питання: «Чому мозок цих двох станів (геніальності і дегенерації) схожий на 95%? Яка вона – раса геніальних людей? Як стати генієм, або обдарованою людиною? Можливо ми стоїмо на порозі зародження нової раси людей?»

Мудрі діди зазначають, гарно написати та вміло прочитати написане, - це майже, як прожити ще одне життя, занурившись в інший час і простір. Це немов заглянути за лаштунки визначних подій, познайомитися ближче з визначними персонами геніальності і дегенерації, надихнути, переосмислити власні цінності та порівняти їх з іншими надзвичайними людьми.

Автори монографії пропонують різні варіанти методик, що дозволяють з високою мірою достовірності визначати рівень, типи обдарованості та можливості розвитку і навчання обдарованої дитини. Їхнє представлення анонсоване відповідними коментарями щодо способів обробки та інтерпретації одержуваних результатів, а також особливостями побудови висновків та підсумкових рекомендацій щодо якості діагностики і прогнозування розвитку обдарованості на початкових етапах вікового зростання особистості.

Нашій історії, нажаль, відомий період, коли Російська та українська система освіти в минулому свідомо ігнорувала проблему задатків, здібностей, творчої обдарованості різних особистостей. На початку ХХІ ст. проблема обдарованих дітей стає Міжнародною програмою. Тільки в останні роки наукові та прикладні дослідження проблеми дитячої обдарованості у різних країнах світу стали координуватися «Всесвітньою Радою з таланту та обдарованості дітей». Розвиток особистості дитини є однією з найцікавіших проблем, ось чому у наших авторів виник задум в написанні науково-популярної книги «Подорож прихованим світом» – як ілюстрованої монографії з поглибленим вивченням однієї (або декількох) пов'язаних між собою тем.

Автори згодні, по-перше - для того щоб зробити щось величне потрібен талант. І в усіх галузях найкращі професіонали ті люди, хто розкрив у собі талант і знайшов свою професію і досяг успіху. По-друге – щоб зробити щось величне, для цього треба вчитися і практикуватися. А ще необхідно розвивати власний талант, майстерність і цікавитись роботами інших талано-

витих людей. Придивіться до наших сьогоднішніх дітей, вони не ставлять зайвих запитань - вони все необхідне «гуглять» в Інтернеті. Вони не запитують дорогу у перехожих - вони шукають потрібне місце за допомогою навігатора. Вони роблять покупки в Інтернеті, причому не завжди в тій країні, у якій живуть. Одночасно виконують уроки і спілкуються SMS-ми з друзями, використовують усіляку можливість, щоб підключитись до інформаційного потоку. Як батькам і дідусям і бабусям «порозумітися» з сучасним «цифровим» поколінням?

В першу чергу важливе бажання зануритись у світ обдарованої молоді і працювати над собою. У величчї геніальності є один цікавий вимір. Про це рідко говорять, однак саме тут пролягає шлях до нових умінь і майстерності, яким часто користуються легендарні постаті в усьому світі, від художників до письменників, від шеф-кухарів і спортсменів, до винахідників і підприємців. Цей напрямок називається «зворотним проектуванням». (Це процес дослідження та аналізу існуючого продукту (апаратного чи програмного забезпечення) з метою розуміння його внутрішньої роботи, структури та функціональності, часто для створення аналогічного продукту або для виявлення вразливостей).

У найрізноманітніших індустріях, від літератури й мистецтва - до світу бізнесу, є чимало спеціалістів високого класу, досягнення яких були б неможливими, якби спочатку вони не розклали на атоми роботи інших фахівців. Таке копіювання ефективне тому, що в процесі художнику чи письменнику потрібно робити більше, ніж лише пригадувати побачене чи прочитане. Коли вони повторюють зроблене кимось - то приділяють багато уваги організаційним і стилістичним рішенням, відтвореним в оригінальній роботі. Ця вправа дає новачкам змогу заново пройти творчий шлях відомої людини; так вони можуть порівняти свої інстинктивні рішення з вибором, який зробив геніальний майстер. Чи можна навчитися геніальності? Можна. Візьміть за приклад концепцію «Код геніальності», яка розроблена Джоном Гріндером, одним із засновників НЛП. Згідно з якою геніальність не є чимось уродженням, а може бути розвинена та досягнута через певні стратегії та методи. Автори монографії запевняють, що не тільки генетично передаються певні здібності й уміння, кожна людина може сама розвинути ці навички...

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ МОНОГРАФІЇ

1) Карпов Валентин Євгенійович унікальна людина, офіцер запасу Збройних Сил України, лікар, письменник та викладач ВНЗ. Провідний спеціаліст «Будинку вчених Кіровоградщини»; наукового вісника «Інноваційні технології» (Україна); член Всеукраїнського товариства «Знання»; Спілки слов'янських письменників України. Має науковий ступінь доктора наук, вчене звання професора та член-кореспондента декількох Міжнародних академій. Автор більше 50 науково-популярних книг на різні теми. Написав та видав три навчальних посібників для студентів ВНЗ. А ще Валентин Карпов пише картини для своєї душі. На сьогодні збереглося біля 50 різнопланових картин, деякі із них мають ознаки декоративного малювання, яке набуло широкої популярності на початку ХХ ст. в Україні. Відомий громадський діяч України. Фаховий спеціаліст з національно-патріотичної тематики, фундатор розбудови Українського козацтва від часів Незалежності України (1991) на теренах Кіровоградської області. Нагороджений Золотою зіркою «Герой козацького народу». Повний кавалер орденів «Козацька Слава». Головний отаман Кіровоградського центрального козацького округу, має відомче звання генерал-полковника.

2) Лисенко Сергій Вікторович - економіст, письменник, підприємець, видавець, поліграфіст і засновник: Кіровоградського ПРВЦ «Код», ГО «Варта Конституції» та «Фонду родини Лисенків». Талановита людина й унікальний керівник. Підприємницькі інтереси направлені на видавничу справу підготовки і підвищення професійної надійності сучасних спеціалістів. По даних напрямках готує свої публікації.

Співавтор книги про сучасну війну «Довгі місяці війни». Має різнопланові нагороди від українських установ, підприємств та релігійних організацій. Відомий громадський діяч України.

Перша глава

Теорія поколінь

ОБДАРОВАНІ ДІТИ – СКАРБ НАЦІЇ

Є цікаві матеріали II Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Обдаровані діти – скарб нації», у яких розкрито актуальні наукові і практичні проблеми геніальних і обдарованих осіб, розвитку розумних дітей і зовсім юних дитлахів; використання інноваційних підходів у контексті розв'язання питань підтримки та супроводу обдарованих учнів в сучасному інформаційно-освітньому просторі за 2021 рік (інститут обдарованої дитини НАПН України).

Сучасне життя світової цивілізації характеризується надзвичайно швидкими темпами розвитку. За таких умов успіху досягають ті держави, які мають висококваліфіковані кадри у високотехнологічних галузях виробництва. Сучасне суспільство – це глобальне суспільство нових інформаційних технологій верхівкою якого є обдарована особистість. Чим більше обдарованих особистостей реалізували своє «Я», тим більш успішними є соціальна група, суспільство, держава. І навпаки. Нам необхідно зрозуміти:

- 1) що є сутністю обдарованості;
- 2) які умови суспільству та державі необхідно створити для розвитку обдарованої особистості;
- 3) якою повинна бути стратегія розвитку творчої особистості в її фарватері обдарованості.

Прогрес практично всіх галузей діяльності залежить від людей, які нестандартно сприймають навколишній світ, надзвичайно діяльні, енергійні, працездатні і можуть досягати в обраній ними сфері діяльності високих результатів. Як великі могутні ріки беруть свій початок з тисяч джерел і сотень малих річок, так і суспільний прогрес складається з діяльності тисяч і мільйонів творчих особистостей. Саме люди творчої наснаги долають інертність суспільства, реформують його, а часом і руйнують все те, що для суспільства стало звичним, стабільним і гальмуючим. Реформатори – це провидці, які бачать нові шляхи розвитку суспільства, науки і докладають зусиль для реалізації своїх ідей, планів та здогадок. Кожний наступний крок у прогресі людства – це результат їхньої енергії, розуму і волі...

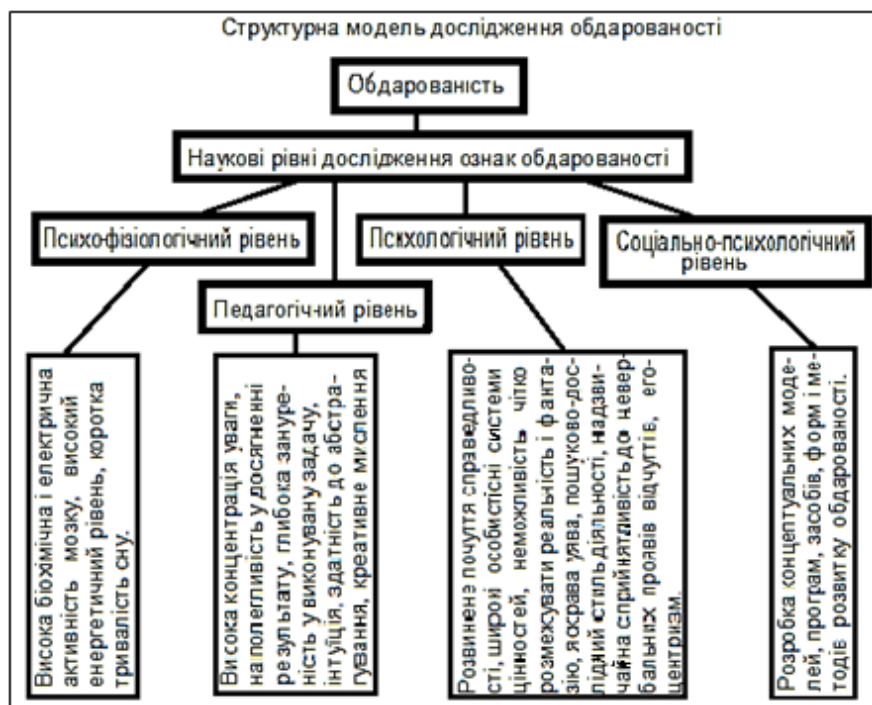
Поняття «геніальність» походить від латинського терміна «genius» – «геній». Під генієм розуміється «вищий ступінь творчої обдарованості, яка проявляється як оригінальна здатність розуміння (інтуїція), з'єднання різних елементів (фантазія), творчого формування і зображення, а також людина, що володіє цією обдарованістю». Якщо лексична конструкція терміна «геній» в сучасному суспільстві служить для позначення індивіда, виділення особливої особистості, то «геніальність» включає два смислових конструкта. По-перше, як феномен суспільного життя; по-друге, як індивідуальну особливість особистості. Тому філософія вбачає в геніальності «найвищий ступінь прояву творчих сил людини, що вживається для позначення здатності людини до творчості і оцінки результатів її діяльності.

Є окремі книги по вивченню «обдарованості і дегенерації» там зазначені методологічні підходи до проблем обдарованості і чому виникає дегенерація. Проблема обдарованості, таланту, геніальності сягає своїм корінням у глибину віків і безпосередньо пов'язана з проблемою розуміння сутності та природи людини, багатогранністю її проявів, що має статус між наукового предмета дослідження.

Ще видатні педагоги з різних країн відзначали не обхідність вивчення людини „у всіх відношеннях” на різних рівнях антропологічних наук: анатомією і фізіологією, патологією і психологією, логікою і фізіологією, а ще не забувайте географією, що вивчає Земну кулю, як житло людини і людину як жителя Земної кулі. Далі: статистикою і політичною економією та історією в широкому розумінні, куди ми відносимо історію релігії, цивілізації, філософських систем, літератур, мистецтв і виховання у вузькому розумінні цього слова. В усіх цих науках викладаються, зіставляються і групуються факти, а також співвідношення фактів, у яких проявляються властивості предмета виховання, тобто людини.

(Увага рос.мова) „Люди как реки: вода во всех одинаковая и везде одна и та же, но каждая река бывает то узкая, то быстрая, то широкая, то тихая... Так и люди. Каждый человек носит

в себе зачатки всіх своїх людських іноді проявляє одні, іноді інші, і буває часто зовсім не схожий на себе, залишаючись між тим одним і тим самим собою». Л.Н.Толстой.

На думку Антонової О.Є. із Житомирського державного університету імені Івана Франка, пріоритетним напрямком державної політики постає проблема обдарованості, творчості, інтелекту, у якій визначено пошук, навчання і виховання обдарованих дітей та молоді, стимулювання творчої праці, захист та підтримку талантів. У своїй книзі О.Антонова «Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу» - зазначила: - У різних державах означену проблему розв'язують по-різному. Однак здобутки та успіхи найбільш розвинених країн світу у сфері науки, виробництва, розробки нових технологій, культури та освіти свідчать про необхідність радикальної перебудови всієї системи навчання у напрямку створення умов для обдарованої особистості вільно проявляти свої здібності, розвива-

тися відповідно до своїх схильностей.

Для України розбудова системи розвитку обдарованої особистості є необхідною умовою досягнення успіху на шляху розбудови незалежної держави. Зараз і сама доля України певною мірою залежить від того, як ефективно будуть використані інтелектуальні, творчі можливості її народу, кожного громадянина. Ось чому великого значення набуває науково-педагогічне розв'язання проблеми виявлення та розвитку творчих здібностей підростаючого покоління, дослідження теоретичних основ ефективної державної системи підтримки талановитої молоді.

Поняття методології науки є досить складним і не завжди розуміється однозначно. Воно застосовується перш за все у широкому значенні - як загальна методологія науки, під якою розуміють сукупність вихідних філософських ідей, що лежать в основі дослідження природних чи суспільних явищ і які вирішальним чином впливають на теоретичну інтерпретацію цих явищ. Методологічні основи педагогіки – це той науковий фундамент, де пояснюються основні педагогічні явища і розкриваються їх закономірності. Кожен дослідник, вивчаючи певне педагогічне явище (або процес), обов'язково враховує кожен з рівнів методології. Це дозволяє об'єктивно осмислювати предмети і явища навколишньої дійсності, чітко усвідомлювати закономірності їх функціонування та наявні між ними зв'язки і на цій основі будувати стратегію і тактику виховання, освіти, навчання і розвитку людини.

Роль загальної світоглядної основи для інтерпретації результатів наукової діяльності з точки зору певної картини світу виконує філософська методологія, яка здійснює конструктивну критику отриманого наукового знання. До вивчення феномена людини, філософія підходить у кількох аспектах, а саме: у світоглядному плані вона обґрунтовує певні концепції, які характеризують місце людини у світі, її призначення, природу та її сутність. А у контексті розв'язування проблеми походження і розвитку здібностей та обдарувань особистості методологічного значення набувають такі принципи, як:

► Принцип історизму, що передбачає вивчення будь якого явища у процесі його виникнення, становлення і розвитку стосовно конкретної історичної епохи, соціально-економічних особливостей цієї епохи, що детермінують зміст, методи і орга-

нізацію навчально-виховного процесу.

► Єдність історичного та індивідуального (особистісного) розвитку. Впродовж історичного розвитку людство пройшло шлях від певних передумов, які були закладені у первісній людині у вигляді визначених можливостей, до повноцінної праці, мислення, мовлення, творчості; від простого пристосування до оточуючого середовища – до перетворення природної дійсності, до посилення своїх природних можливостей штучними засобами. Так і кожна особистість упродовж свого онтогенезу проходить складний шлях, пов'язаний з реалізацією закладених у ній природних можливостей, від потенційної здатності - до яскравого прояву діяльності, таланту, або геніальності.

► Єдність загального і особливого. Кожна людина, як представник біологічного виду *Homo sapiens*, має певні особливості, що є загальними для всіх його представників, а саме: унікальний мозок, здатний не лише до умовно-рефлекторної, а й до конструктивної, творчої діяльності; прямоходіння, яке вивільнило передні кінцівки; розвинута кисть руки, здатна до здійснення трудових операцій; здатність до мовлення тощо.

Тобто кожную людину характеризують своєрідність психіки та особистості, її неповторність, яка проявляється у рисах темпераменту і характеру, в емоційній, інтелектуальній і вольовій сферах, в інтересах, потребах і здібностях людини. Неповторність, унікальність відрізняє одну особистість від іншої, зумовлює специфічний стиль її діяльності й поведінки, надає їй своєрідної краси і неповторності.

► Єдність природного та соціального. Людина є одночасно творенням як природи, так і соціуму. Це істота, здатна до праці, соціально-детермінованого життя і спілкування на основі розумного ставлення до дійсності. Проте вона залишається природною істотою, адже її неприпустимо зводити до функцій соціального способу життя. Удосконалювати і соціальні умови, і біологічні можливості людини треба одночасно, забезпечуючи їх оптимальну взаємодію. Соціально відповідальний, зрілий, умілий громадянин і спеціаліст, здоровий, фізично досконалий індивід – ось що потрібно для нормального цілісного життя людини як природно-суспільної істоти.

► Важливим у контексті нашого дослідження вбачається розуміння філософських категорій можливості й дійсності. За

механізмом свого втілення ці категорії підкреслено процесуальні, тобто виражають буття в його становленні, у незавершеному прагненні до нових, більш досконалих форм, їх справедливо відносять до категорій модальності: об'єктивна реальність відображається в них з точки зору характеристик, які тільки повинні бути розкритими.

Можливість – це філософське поняття, яке відображає об'єктивно існуючий і внутрішньо зумовлений стан предмета у його Особливий інтерес становить категорія можливості. Саме з нею перш за все доводиться мати справу, коли йдеться про передумови та умови розвитку здібностей. Можливість має кілька ступенів здійсненності, які характеризують відношення її до дійсності. Найвищу міру здійсненності має реальна можливість, для реалізації якої склалися всі необхідні передумови.

Будь-яка можливість співвідноситься з дійсністю, певним чином передбачає її і тому відображає певну тенденцію у розвитку речей. У свою чергу дійсність, безвідносна до внутрішніх резервів власного становлення і зростання, тобто до власних можливостей, неможлива. Таким чином, можливість і дійсність виявляються взаємопов'язаними і нероздільними категоріями, тому можна говорити про можливості дійсних подій або про дійсність можливостей, які виникають.

Практично всі теоретики погоджуються з тим, що системо-утворюючим чинником у проблемі дослідження феномена обдарованості - виступає особистість. З позиції загальної теорії систем особистість розглядається як певна система, яка має визначену множину взаємопов'язаних елементів, що утворюють цілісність, стійку єдність, якій притаманні відповідні функції, цілі, склад, структура тощо. Сукупність особистісних якостей має ієрархічну побудову і включає ряд підсистем, системний аналіз яких дає можливість описати її як організовану цілісність, визначити місце і роль здібностей та обдарованості, виявити відносини між компонентами різного порядку, відокремити суттєве - від випадкового. Зважаючи на важливість такого підходу, структура особистості та місце здібностей і обдарованості в ній будуть проаналізовані окремо.

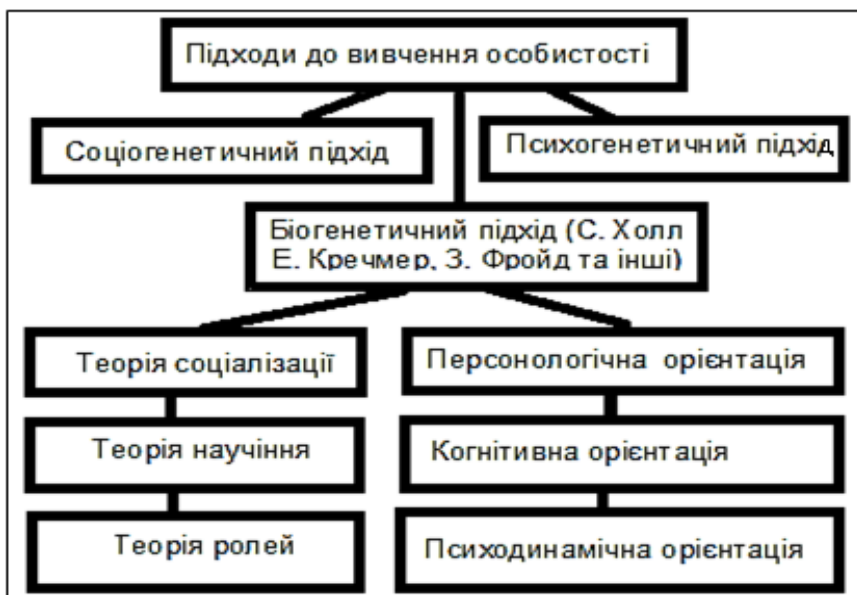
Під особистістю в широкому значенні розуміють конкретну, цілісну людську індивідуальність у єдності її природних і соціальних якостей. У вузькому, (філософському) розумінні – це

індивід, як суб'єкт соціальної діяльності, властивості якого детерміновані конкретно-історичними умовами життя суспільства. Поняття «особистість» не слід ототожнювати з поняттями «індивід» (як одиничний представник людського роду) та «індивідуальність» (сукупність рис, що відрізняють цього індивіда. Поняття «особистість» містить у собі сукупність усіх соціальних ролей людини, всіх суспільних відносин, найважливішими серед яких є ставлення до громадського обов'язку, а також до настанов суспільної моралі.

Поняття «індивідуальність» визначає зміст неповторного духовного світу людини, її найвищі цінності та безумовні авторитети. Справжня духовність, як основна характеристика індивідуальності орієнтована на безумовні цінності гуманістичного, і морального змісту. Вона викликає у людини найпіднесеніші та найінтимніші переживання. Слід зазначити, що ці безумовні цінності, як правило, знаходяться за межами наявного буття та існують у вигляді ідеалізованих, метафізичних образів. Ці «епостасі» людського «Я» є тісно взаємопов'язаними і завжди активно взаємодіють.

Отже, «особистість» – це конкретна людина, яка є представником певного суспільства, певної соціальної групи, займається визначеним видом діяльності, усвідомлює своє ставлення до оточуючих і відрізняється певними індивідуально-психологічними особливостями. Особистість характеризується, насамперед, своєю суспільною сутністю. Поза суспільством, поза соціальною чи професійною групою, людина не може стати особистістю, в неї не формується людське обличчя. Пам'ятайте: створює людину природа, а формує її суспільство.

Поряд із загальними соціально-психолого-індивідуальними особливостями автори нашої книги вводять ще один план розгляду особистості, а в ньому – ряд підструктур (здібностей та характеру), який «накладається» (за термінологією авторів) на всі підструктури геніальної (або обдарованої) людини. Наше майбутнє - в надійних руках, в цьому переконують досягнення маленьких українців. Про Самуїла Кругляка - десятикласника з Кіровоградської області, про якого у 2024 р. написали всі ЗМІ; про 8-річну шахістку Вероніку Веремьок, 16-річного плавця Андрія Хлопцева, 11-річного Сашка Подоляня, про Олексій Ткаченко та інших, ми будемо розповідати пізніше.

Запропонована доктором психологічних наук та доктором медичних наук К. Платоновим схема психологічної структури особистості розглядається сучасними дослідниками, зокрема окремими вченими, як вихідний пункт для більш глибокого багатовимірного синтезу уявлення про особистість. Як приклад, доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу педагогічної психології і психології праці «Інституту педагогічної освіти імені Івана Зязюна» НАПН України, головний науковий співробітник лабораторії психології творчості «Інституту психології імені Г. С. Костюка» НАПН України - В.Рибалка детально проаналізував сучасні підходи до побудови структури особистості, обґрунтував концепцію тривимірної психологічної структури особистості. Така модель також може бути використана для побудови моделі обдарованості.

Важливого значення у цьому контексті набуває аналіз життя і діяльності дійсних представників вершин (науки і техніки, мистецтва та літератури), які спокійніше й об'єктивніше сприймаються на початку ХХІ ст. Продукти їх діяльності: книги, винаходи, наукові концепції, витвори мистецтва, – як правило, переживають своїх обдарованих творців. Своїми творчими здобутками вони ніби обдаровують світ, роблять цікавішою Пла-

нету Людей. Їх життя стають доказом того, що людина само-організована «система».

Історія відкидає суб'єктивні оцінки та судження, моду та прихильності. В історії науки, мистецтва, літератури, техніки, архітектури залишаються лише представники дійсних вершин, чий праці і в нових умовах залишаються сучасними, на прикладі їх життя і творчості можна навчатися і навчати інших. Такі представники людства, як Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело, Й. Бах, В. Моцарт, Л. Бетховен, Д. Верді, як П. Чайковський, М. Мусоргський, М. Римський-Корсаков, М. Ломоносов, Д. Менделєєв, К. Цюлковський, Я. Коменський, Й. Песталоцці, К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський та інші є – підтвердження тому. Кожен з них – ціла епоха. Кожен з них смертний і в той же час безсмертний. Кожен мав батьків, Першого вчителя. Кожен мав на своєму шляху Головного учителя чи кількох Учителів. У кожного своя історія освіти і самоосвіти. Кожен на якомусь з етапів свого розвитку усвідомив себе, власне призначення і сформулював ціннісну програму самореалізації. У кожного з них було дитинство, отрочтво, юність. І ми побачили залежність між рівнем продуктивності суб'єкта та творчими чинниками, що призводять до досягнення вершини життя під назвою «акме». Оволодіння знаннями цих закономірностей дозволить вихователям, учителям, викладачам вирішувати сучасні завдання виховання й освіти обдарованої молоді більш продуктивніше.

Феномен обдарованості потребує дослідження на рівні цілого комплексу наук. А оскільки сутність та природа обдарованості не може бути пояснена з позиції однієї наукової дисципліни, для цього явища характерним є існування значної кількості теоретичних підходів до його вивчення. Без теоретичного підґрунтя, яке б пояснювало природу обдарованості з позицій сучасного наукового знання, будь-яка робота з обдарованими дітьми являє собою лише розрізнене й суперечливе зібрання практичних рекомендацій та методичних порад. Теоретичні моделі, побудовані на ґрунтовній науковій основі, дозволяють чітко визначити загальну структуру відповідної діяльності, виділити її основні елементи, побудувати цілісну програму, провести роз'яснювальну роботу серед фахівців, батьків, самих учнів

і гнучко пристосувати її до мінливих умов сьогодення.

У Євангелії від Матфея є відома притча про таланти (увага рос.мова, стиль інформації збережено): *«Итак, бодрствуй-те; потому что не знаете ни дня, ни часа, в который придет Сын Человеческий. Ибо Он поступит, как человек, который, отправляясь в чужую страну, призвал рабов своих и поручил им имение свое:*

► *Одному он дал 5 талантов, другому 2, иному один, каждому по его силе, и тотчас отправился. Получивший 5 талантов пошел, употребил их в дело и приобрел другие 5 талантов;*

► *Точно так же и получивший два таланта приобрел другие два;*

► *Получивший же один талант пошел и закопал его в землю и скрыл серебро господина своего.*

С долгим временем, приходит господин рабов тех и требует у них отчета.

И подошедший, получивший 5 талантов принес другие 5 талантов и говорит: господин 5 талантов ты дал мне; вот, другие 5 талантов я приобрел на них. Господин его сказал ему: хорошо, добрый и верный раб! В малом ты был верен потому над многим тебя поставлю; войди в радость господина твоего.

Подошел также и получивший 2 таланта и сказал: господин 2 таланта ты дал мне; вот другие 2 таланта я приобрел на них. Господин его сказал ему: хорошо, добрый и верный раб! В малом ты был верен, над многим тебя поставлю; войди в радость господина твоего.

Подошел и получивший один талант и сказал: господин, я знал тебя, что ты человек жестокий: жнешь, где не сеял, и собираешь, где не рассыпал. И убоявшись, пошел и скрыл деньгу (талант твой) в землю; вот, тебе - твое. Господин же его сказал ему в ответ: лукавый раб и ленивый! Ты знал, что я жну, где не сеял, и собираю, где не рассыпал, посему надлежало тебе отдать серебро мое торгующим, и я пришел - получил бы свое с прибылью. Ей слуги возьмите у него талант и дайте имеющему 10 талантов, ибо всякому имеющему дастся и приумножится, а у не имеющего отнимется и то, что имеет...». [Евангелие от Матфея, гл. 25].

У цій притчі є і міра таланту, що відпущений кожному, але хтось будує, працює на своєму городі, відбудовує своє житло, виховує дітей. А хтось буде «сачкувати» і чекати милостині від інших. «Кожному дано по силі його», і треба за свої дії нести відповідальність. Саме в цьому є моральний бік таланту геніальності і обдарованості.

„Геній – це найвища здібність концентрувати увагу на предметі вивчення”. Зазначив І. Павлов.

Дуже часто людина, що не досягла у житті тих вершин, на які сподівалася, звинувачує суспільство і сім'ю у тому, що вони не дозволили їй розкритися, не створили умов для досягнення вершин розвитку, скаржиться на недосконалість здібностей, якими «обділила» її природа. Стараються прожити життя альфонсом (тунеядцем), а жінки стають «криндж», або «acringeу». Цими словами підлітки описують щось неприємне, недоречне та бентежне. При цьому ніхто ніколи не скаржиться на себе, на відсутність сили волі, на лінощі й бездіяльність, шукаючи причину ззовні, як правило, у суспільних негараздах. Можна взяти слово «токсик» (toxic). Приклад: Тобі треба кинути його, він дуже «токсик».

Якщо ви трохи старші за «зумерів», це слово вам відоме завдяки пробивній пісні Брітні Спірс. Але зараз воно отримало значно більше поширення. «Тохіс» - токсичний, це не про небезпечні речовини, а про стосунки, оточення та людей, які погано ставляться до вас і шкодять психічному стану. (Примітка: «зумери», або покоління «Z» (Generation «Z») застосовується для людей, які народилися, за різними класифікаціями, приблизно з середини 1990-х до початку 2010-х років. Теорію поколінь ми будемо розглядати пізніше). Дуже влучно сказав у свій час Жан де Ля Фонтен: «Допоможи собі сам, і небеса допоможуть тобі».

Отже, історія розвитку суспільства підтверджує, що не можна заперечувати, а тим більше ігнорувати, значну роль середовища у становленні особистості, у розвитку її здібностей та обдарувань. Однак не можна її й перебільшувати. Безумовно, суспільство, рівень його розвитку, цінності, що культивуються в ньому, суспільна думка відіграють неабияку роль у долі обдарованої чи геніальної особистості.

Проте й особистісні якості людини, її природні схильності та інтереси, нарешті її наполегливість і прагнення до успіху також мають велике значення. Наприклад, пересічні люди розуміють успадкування інтелекту: здібні батьки мають здібних дітей, нездібні – нездібних дітей, «середні» батьки – «середніх» дітей. Це зумовлює кастовість суспільства, в якому майбутнє кожної дитини зумовлене від самого початку. Але людські гени працюють не так. Генетика вчить, що реально відбувається регресія до середнього: діти здібних батьків загалом бувають здібними, але не такі здібні, як їхні батьки. А діти нездібних батьків теж бувають не дуже здібні, але менше, аніж їхні батьки. Правда в інтелігентній сім'ї – можливий генетичний збій.

Якщо у нормальній сім'ї є кілька дітей, то вони можуть суттєво відрізнятись за інтелектом. З усіх дітей у дуже здібних батьків – одна дитина може бути дуже здібною, двоє – просто здібними, і одне – із «середніми» здібностями. А внаслідок генетичного збою – одна дитина має дегенеративний збій. Гени комбінуються при кожному заплідненні, тому діти одних батьків можуть відрізнятись стосовно «IQ». Наприклад, у «середніх» батьків, діти можуть бути дуже здібними, іноді – дуже нездібними, але загалом мають «IQ» між 90 та 110 балів.

Регресію до «середнього», яку передбачає генетична теорія, створює соціальне усталене суспільство зі здібними людьми, які підіймаються соціальними сходинками, а також нездібними, які опускаються вниз. Це справедливо навіть для однієї сім'ї, де умови середовища досить схожі для всіх дітей. Німецько-британський вчений-психолог Г. Айзенк (1916-1997) який написав 84 книги та 1094 статті, робить висновок, що генетика не створює кастової системи, регресія до «середнього» забезпечує соціальну мобільність, що є визначальною рисою сучасного капіталістичного суспільства. Найпереконливішим з усіх перерахованих доказів щодо важливості генетичних чинників у відтворенні відмінностей в «IQ», на думку Г. Айзенка, є близькість кількісних величин стосовно природи та виховання. У сучасному західному суспільстві впевнені, що 70% відмінностей залежать від генетичних причин і 30% – від різних чинників середовища. Айзенк був дуже дивною людиною, кажуть факти з його життя. На свої лекції він, наприклад, приносив купу всякого мотлоху і це викликало сміх в аудиторії...

Кожне покоління спілкується своєю мовою — і кожне старше покоління завжди їй дивується. Діти біжать за трендами й привносять щось нове у світобачення родини, а батьки намагаються зрозуміти, що ж таке «криндж», «хайп» чи «стенити». Більшість сучасного молодіжного сленгу приходить з англійської мови, і це логічно: English вже давно стала мовою міжнародного спілкування.

Отже, однією із найдавніших і в той же час найживучіших теорій походження обдарованості є теорія спадкової зумовленості здібностей, обдарувань, таланту та геніальності людини. Таємниці геніальності були предметом багаторічних досліджень видатних вчених із різних країн (їхні прізвища є в Інтернеті). Спираючись на історичні дані, доктор біологічних наук, професор Володимир Ефроїмсон, якого за боротьбу з радянською „лисенківщиною” двічі було незаконно репресовано більшовиками, досліджував захворювання геніїв. У своїх дослідженнях В. Ефроїмсон зіткнувся із фактом існування певних біологічних чинників, стимулів, своєрідних допінгів геніальності. Є деякі спадкові захворювання, які серед людей високо обдарованих зустрічаються значно частіше, ніж звичайно. Вони були названі дослідником «стигмами геніальності». Деякі з них досить добре вивчені – настільки добре, що можна говорити про механізм їхньої дії, тобто про те, яким чином та чи інша спадкова недуга може підвищувати творчу віддачу її власника. Механізм дії інших ще не до кінця вивчений.

Спираючись на дослідження В. Ефроїмсона, англійські генетики зробили ряд висновків:

- ▶ Недостатньо бути учнем Аристотеля і потерпати від подагри, щоб стати Олександром Македонським. Необхідно успадкувати від батька й матері, від діда чи бабусі ще й своєрідний комплекс обдарувань.

- ▶ Недостатньо, щоб дитина була ситою і перебувала під впливом вражень. Необхідно, щоб ці враження збудили у кожній конкретній дитині саме їй притаманні особливості й сформували ціннісну шкалу, моральні установки.

- ▶ Недостатньо усвідомлювати, що внутрішні, вроджені

особливості типу подагричності збільшують шанси щодо прояву геніальності у 50 і навіть 100 разів. Необхідно пам'ятати, що простим пересічним людям для того, щоб стати геніями, не вистачає «всього лише» тієї могутньої цілеспрямованості, що характеризує хворого подагрою. А це означає, що, якщо обдарована людина використовує на повну потужність потенціал свого інтелекту, вона може стати талантом і навіть генієм.

► Якщо джерелом геніальності є в одних випадках обдарованість, багаторазово посилена біохімічним стимулом – гіперурікемією, в інших – обдарованість, посилена підвищеним вмістом андрогенів, витривалістю та фізичною силою. А окремій обдарованості, необхідна підтримка катехоламінів чи інших допінгів, тоді необхідно дуже серйозно підійти до вивчення цих стимулюючих механізмів.

► І нарешті необхідно пам'ятати, що потенційні таланти і генії дуже рано гинуть, своєчасно не впізнані, оскільки їм не прищеплено смаку до найперспективнішого особисто для них виду діяльності і не спрямовано їх туди, де вони могли б повністю реалізуватися. Отже, найголовнішим джерелом появи геніїв має вважатися не Божя воля, а революція в освіті та вихованні дома і в суспільстві.

Пам'ятайте, такі психічні функції, як пам'ять, мислення, мова, творчі процеси, особистісні якості, пов'язані саме з великими півкулями мозку. Функції лівої і правої півкуль нерівнозначні. Права півкуля відповідає за образне мислення, ліва — за абстрактне. При пошкодженнях лівої півкулі порушується мова людини. До моменту, коли дитина йде до школи (6-7 років), у неї більш розвинена (спеціалізована) права півкуля головного мозку, яка відповідає за емоції, риму, ритм, творчість, просторове орієнтування та цілісне сприймання світу. Часто виникає функціональна асиметрія мозку – це складна властивість мозку, яка показує розходження при розподілі нервово-психічних функцій між обома півкулями мозку. Формування і розвиток розподілу відбувається в ранньому віці під впливом різноманітних біологічних та соціокультурних факторів.

Лобова частка важлива для функцій робочої пам'яті, прийняття рішень, контролю рухів. Тім'яна частка важлива для емоцій, математики, музики, почуття гумору, просторових завдань. Скронева частка важлива для слуху, пам'яті, мова, емо-

ції, розпізнавання предметів. Потилична частка контролює зір.

Сучасна теорія навчання, заснована на використанні різноманітних методик розвитку мислення, ґрунтується на холістичних (цілісних) уявленнях про мозок як про цілісну систему, яка завжди буває більшою за просту суму окремих підсистем. Повторюємо, реалізація здібностей залежить від умов середовища, навчання і виховання. Окремі конкретні психофізіологічні показники зумовлені лише спадково. У результаті досліджень з генетики поведінки встановлено, що середній рівень успадкування специфічних розумових здібностей становить 50%. Найчастіше успадковується здатність до просторових уявлень, тобто художні, конструкторські здібності. Здатність до запам'ятовування хоч і успадковується, але її необхідно постійно розвивати. Зовсім нездібних людей не буває. Важливо вчасно виявити здібності й розвинути їх. Проте які б великі здібності не мала людина, без постійної праці вони не реалізуються.

Автори нашої книги, під здібностями розуміють індивідуально-психологічні особливості людини, які проявляються у діяльності і є передумовою успішного її виконання. Поняття «здібності» - вибудовують з трьох ідей, а саме:

- здібності – це індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють одну людину від іншої;

- здібностями називають не взагалі індивідуальні особливості, а лише такі, які мають відношення до успішного виконання однієї діяльності або багатьох діяльностей;

- здібності не зводяться до тих знань, навичок або вмінь, які вже вироблено у певної людини, а сприяють легкому і швидкому їх набуттю.

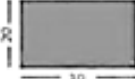
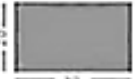
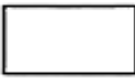
До задатків здібностей належать:

- будова і функціонування окремих ділянок кори головного мозку (наявні індивідуальні відмінності в розміщенні клітинних полів у корі півкуль головного мозку людини, а також відзначені індивідуальні особливості у будові клітинних шарів, спостерігаються відмінності у тих відростках, які сполучають одну півкулю з іншою);

- вроджені особливості зорового і слухового аналізаторів (наприклад, у слуховому аналізаторі у внутрішньому вусі є утворення під назвою «улітка»), яке може впливати на відчуття залежно від розміщення своїх складових;

► типологічні особливості нервової системи (залежить швидкість утворення тимчасових нервових зв'язків, їх міцність, сила зосередження уваги, витривалість нервової системи, розумова працездатність тощо);

► співвідношення двох сигнальних систем (художній тип характеризується відносною перевагою першої сигнальної системи, мислительний тип – перевагою другої сигнальної системи, середній тип – врівноваженістю обох сигнальних систем).

Эволюция образования (Увага рос.мова)		
1970		Вычислите площадь фигуры
1985		Вычислите площадь прямоугольника
2000		Вычислите площадь прямоугольника, умножив длину на ширину.
2010		Какова площадь прямоугольника? Выберите правильный ответ: - 4000 - 600 - 800000
2015		Какова площадь прямоугольника? Выберите правильный ответ: - Канада - 600 - Завтрак
2020		Раскрасьте прямоугольник в свой любимый цвет

Автори книги Валентин Карпов та Сергій Лисенко зазначають, що здібності є виявом творчого розвитку розуму, а не простого нагромадження знань. Ми вважаємо, що здібності розвиваються у діяльності і пов'язані з розвитком особистості. Талант є складним, багатоплановим наслідком активності людської особистості; справжній талант – це й розвинений характер, сильна воля і чітка життєва мета. Важливими є і спеціальні і загальні здібності та обдарованість. Під спеціальними здібностями ми розуміємо продукт розвитку спеціальних видів діяльності, що мають провідне значення у загальному розвитку людини. Продуктом загального розвитку є обдарованість, яку ми називаємо «загальною здібністю».

Тому здібностям властива своєрідна розгалуженість, взаємозв'язок із вродженими задатками. Вони розвиваються у процесі діяльності, переплітаються з низкою особистісних властивостей і особливостей. Тобто варто говорити про здібності як систему (чи підсистему в системі особистості), що поєднується і взаємопов'язана з іншими системами (підсистемами). Теорія домінуючих здібностей - це спроба відійти від традиційних поглядів на природу здібностей та обдарованості. Згідно з традиційним підходом, широко розповсюдженим у західній педагогіці та психології, «здібності» – це уніфікована здатність до пізнавальної діяльності, яка має вроджений характер. Цю здатність можна вимірювати за допомогою тестів (котрі є в Інтернеті) з короткими відповідями.

Американці визначають дев'ять типів інтелекту, кожний з яких потребує свого підходу:

- 1.** Вербально-лінгвістичну здібність, яка забезпечує добре розвинуті вербальні вміння і чуттєвість до звуків, значень і ритміки слів.
- 2.** Математично-логічну здібність /інтелект (mathematical-logical intelligence), що передбачає здатність мислити концептуально та абстрактно, розрізняти логічні або числові зразки.
- 3.** Музичну здібність /інтелект (musical intelligence), тобто здатність розрізняти, продукувати і оцінювати ритм, тембр і висоту звуків.
- 4.** Візуальну здібність /інтелект (visual-spatial intelligence), яка відбиває здатність мислити образно, візуалізувати точно і абстрактно.

5. Кінестетичну здібність /інтелект (bodily-kinesthetic Intelligence), що ґрунтується на здатності контролювати рухи свого тіла і майстерно вправлятися з предметами.
6. Міжособистісну здібність /інтелект (interpersonal intelligence), тобто здатність розпізнавати і реагувати відповідним чином на настрій, мотивацію і бажання інших.
7. Внутрішньо-особистісну здібність /інтелект (intrapersonal intelligence), яка залежить від здатності усвідомлювати свою особистість, бути в гармонії з внутрішніми відчуттями, цінностями, поглядами і процесами мислення.
8. Натуралістичну здібність /інтелект (naturalistic intelligence), що передбачає здатність розпізнавати і класифікувати рослини, тварини та інші об'єкти природи.
9. Екзистенційну здібність /інтелект (existential intelligence), яка відповідає за чуттєвість і здатність розглядати глибоко питання про існування людини, такі, як смисл життя, чому ми приходимо у цей світ, чому помираємо тощо.

У сучасній психології визначено і 10 теорій здібностей (про них ви пізніше прочитаєте в нашій книзі). І як це не дивно, кожна з цих теорій знаходить для свого підтвердження достатню кількість фактів. Обдаровані діти народжуються як у молодих, так і в літніх батьків. Спеціалісти в галузі генетики стверджують, що вік матері впливає на стан нервової системи новонароджених. Чим старша мати, тим частіше зустрічаються відхилення від норми – аномалії розвитку.

Якщо частоту вроджених нервових аномалій у дітей, народжених юними мамами (15-19 років), прийняти за одиницю, то при зростанні віку до 31-35 років частота цих аномалій збільшується в 4,3 рази. Якщо ж вік матері на момент народження дитини складає 41-45 років, то і кількість цих аномалій збільшується більше, ніж у 100 разів!

Проте аномалії, викликані цим чинником (вік матері), передбачають відхилення як в один, так і в інший бік. У цих жінок частіше повинні народжуватися не лише «розумово відсталі», але й обдаровані діти. Цю обставину частково підтверджують біографічні дані видатних людей. Серед них були діти, народжені «літніми» матерями (наприклад, Наполеон 1769- 1821 р, Д.Менделєєв 1834-1907 р, І. Мечніков 1845-1916 р, Карл Вебер 1786-1826 р, Бенджамін Франклін 1706-1790 роки та інші).

Певний час вважалося, що здібності залежать від об'єму мозкової речовини, оскільки у багатьох талановитих та геніальних людей об'єм мозку перевищував звичайну людську норму в 1400 см³ та досягав 1800 см³ (наприклад, у І. Тургенєва). Однак відразу ж знаходилися факти, коли геніальна людина мала мозок лише у 1200 см³ (А. Франс), або навіть жила з однією половинкою мозку (Л. Пастер), у якого після крововиливу в мозок функціонувала лише одна півкуля. Тоді дослідники звернулися до структури клітин головного мозку, особливо його кори, і виявили, що в геніальних людей іноді є відмінності від звичайної структури, але ж які з цих відмінностей мають вирішальне значення, залишилося загадкою.

Також вважалося, що талановитою буває частіше перша дитина у сім'ї. І ця теорія мала прибічників, поки на допомогу не прийшла статистика. Із біографічних даних 74 всесвітньо відомих геніальних і талановитих людей було встановлено, що першими дітьми у сім'ї виявилися лише 5 з них – Мільтон, Г.Гейне, Леонардо да Вінчі, Брамс, А. Рубінштейн. А ось Б.Франклін – був 17-ою дитиною, Д. Менделєєв – 17-ою, І. Мечніков – 16-ою, Шуберт – 13-ою, Д. Вашингтон – 11-ою, Сара Бернар – 11-ою, Карл Вебер – 9-ою, Наполеон – 8-ою, Рубенс – 7-ою дитиною.

Давайте умовно домовимось, що найбільший відсоток талановитих дітей народжується від батьків у віці 35-45 років. До речі, стародавні греки називали період сорокаріччя терміном «акме», що у перекладі ще звучить як «пора розквіту». Можна припустити, що саме в цей період в апогеї перебувають усі здібності, а отже, і закладаються до генетичного коду нащадка. Таке поняття віку, перш за все стосується саме батька. Отже, серед найбільш розповсюджених і загальноприйнятих теоретичних підходів до вивчення природи обдарованості можна назвати такі:

- ▶ трансцендентальний підхід (Я. Коменський), який пояснює походження обдарованості даром Божим;

- ▶ соціо-генний підхід (К. Гельвецій, соціалісти-утопісти, В.Ефрoїмсон та інші), прихильники якого наполягають на виключному значенні оточуючого середовища, соціуму у формуванні видатних здібностей;

- ▶ спадково-еволюційний (біогенний) підхід (Ф. Гальтон, Дж. Гілфорд та інші), сутність якого полягає у визнанні прямого

наслідування дітьми виданих здібностей від своїх талановитих предків;

- ▶ психо-генетичний напрям (Ч.Ломброзо, І.Кант, В.Ефромсон та інші), що пов'язує прояви талановитості з глибинними захворюваннями психіки обдарованої особистості;

- ▶ фізіологічний підхід (І.Павлов), представники якого намагаються віднайти причини обдарованості у специфіці будови та функціонування центральної нервової системи, зокрема у функціональній спеціалізації півкуль головного мозку;

- ▶ теорія здібностей (Б. Теплов, Б. Ананьєв, В. Мясіщев, А. Ковальов, Г. Костюк, К. Платонов, С. Рубінштейн) та інших прихильників - впевнені в існуванні анатомо-фізіологічних і функціональних особливостей людини (задатків), які створюють певні передумови для розвитку індивідуально-психологічних особливостей, що відрізняють одну людину від іншої, розвиток і вдосконалення яких відбувається у процесі цілеспрямованої діяльності.

Необхідно відзначити складність та загальнонауковий характер проблеми визначення природи обдарованості. Деякі дослідники взагалі вважають, що не варто займатися пошуком причин обдарованості, тому що сучасна наука не в змозі розкрити цю таємницю. Дж. Рензуллі – один з найбільш відомих дослідників цієї проблематики – вважає, що треба не теоретизувати, а займатися практикою: шукати обдарованих дітей, розвивати таланти, створювати загальні та індивідуальні програми розвитку обдарованості і не намагатися пояснити те, що на цей час не може бути з'ясованим і є недосяжним.

На думку Валентина Карпова і Сергія Лисенка є три основні напрями пошуків дослідників, а саме:

- 1) обдарованість залежить від умов життя та системи виховання дітей у певному соціумі – соціогенний підхід;

- 2) обдарованість зумовлена природними чинниками – біогенний підхід;

- 3) обдарованість визначається ціннісними змістами індивідуальної свідомості – аксіологічний підхід.

Важливим етапом вивчення будь-якої проблеми є чітке визначення категорійного апарату дослідження. До базових понять нашої книги слід віднести такі: «геніальність», «обдарованість», «талант», та ряд підпорядкованих понять, а саме:

«здібності», «задатки» тощо. Відразу необхідно зазначити, що на сьогодні не існує універсального, визнаного і прийнятого всіма дослідниками визначення поняття «обдарованість». Найвідомішим і найпоширенішим у західній науці є визначення, запропоноване у свій час ще німецький психологом і філософом Вфльямом Штерном, який розумів обдарованість як «загальну здатність індивіда свідомо орієнтувати своє мислення на нові вимоги, а загальну здатність психіки пристосовувати до нових завдань і умов життя». Такий підхід зазнав критики ще на початку XX століття.

За весь період існування людської цивілізації відомо близько 400 геніальних людей, чия роль в історії та культурі важко переоцінити. Серед них: Август II Саксонський Сальний, Ахілл, Й. Бах, Л. Бетховен, Будда, Вагнер, Г. Галілей, Й. Гете, Гомер, Ч. Дарвін, Р. Декарт, А. Ейнштейн, Карл XII, Конфуцій, М. Лермонтов, Леонардо да Вінчі, Олександр Македонський, Мікеланджело, В. Моцарт, Наполеон, І.Ньютон, О.С. Пушкін, Рафаель, Рембрандт, Ренуар, Сократ, О. Суворов, Л. Толстой, Юлій Цезар, Ч. Чаплін та багато інших обдарованих людей з України. Про них ви дізнаєтесь пізніше із нашої книги. Однак геніальність настільки індивідуальна і неповторна, що за кожним ім'ям генія виростає цілий світ, не схожий на жодний інший, величезний, космічного і вселенського масштабу... Тож на початок XXI століття число геніальних людей різко збільшилось, автори книги не змогли вирахувати їхню кількість. Тож ми покладемося на допомогу читачів, які продовжать дослідження геніальних та обдарованих людей, а також викладуть свої думки що до дегенерації...

Обдаровані діти не ростуть самі по собі! Дітьми потрібно займатись. Це колись за радянських часів було прийнятим, що мама буде вести сина на 2 тренування в день. Або дочку на 4 заняття в художню школу на тиждень. В сучасний час все по іншому. Успішна дитина - це культура сім'ї, в якій немає місця випадковості, ліні та безвідповідальності. Пам'ятайте, не дитячий садок і школа виховує геніальність і обдарованість, а сім'я. Навіть «хороша» школа не дасть гарантованого результату...

Генієм - називають людей, що володіють вищим ступенем універсальності й обдарованості. В сучасному світі найчастіше геніїв недолюблюють, або навіть ненавидять, бо заздять їм.

У цілому ж обдарованість можна уявити як систему, що охоплює такі складові: **1) ядро обдарованості:**

- здібності на рівні вищому за середній – як сукупність індивідуально-психологічних особливостей, що є умовою успішного, високоякісного виконання людиною певної діяльності і зумовлюють різницю у динаміці оволодіння потрібними для неї знаннями, уміннями та навичками;

- креативність – як здатність до творчого пошуку, нестандартного розв’язання задач, що характеризується за цілим рядом параметрів (дивергентне мислення, вміння бачити проблему, здатність генерувати нові, оригінальні ідеї, відчуття витонченості організації ідей, здатність до синтезу та аналізу, швидкість мислення, розвинута інтуїція, здатність до ризику, гнучкість у мисленні та діях);

- спрямованість особистості до певного виду діяльності – як бажання працювати саме у цій сфері, отримування задоволення від діяльності, потреба постійно повертатися до неї.

2) чинники, що впливають на рівень прояву (реалізації) основних компонентів ядра обдарованості:

- спадкові дані – біофізіологічні, анатомо-фізіологічні особливості організму (задатки) – які є передумовою розвитку відповідних здібностей;

- середовище – стимулююче оточення, що відповідає розвитку відповідних здібностей (родина, школа, держава тощо)

- виховні впливи – цілеспрямований розвиток здібностей та обдарувань за умови єдності у діяльності сім’ї, загальноосвітнього закладу, позашкільних закладів освіти;

- досвід виконуваної діяльності – включення людини у різні види діяльності щодо оволодіння суспільним досвідом і вміння стимулювання її активності у цій діяльності, що здатне здійснити дієвий розвиток її потенційних можливостей;

- особливості емоційно-вольової сфери – які проявляються у наполегливості щодо виконання завдань, у прагненні до змагань, упевненості у своїх силах і здібностях, повазі до інших емпатійному ставленні до людей, терпимості до особливостей інших людей, схильності до самоаналізу, толерантному ставленні до критики, готовності поділитися речами й ідеями, незалежності у мисленні і поведінці, почутті гумору;

- наявність системи цінностей – що відображається у

реалістичній „Я”- концепції, внутрішній мотивації, яка зумовлюється ціннісними змістами індивідуальної свідомості, автономністю, самодостатністю, незалежністю від ситуативних чинників, спрямованістю у майбутнє;

► випадковість – опинитися у потрібному місці у потрібний час, зустріч із «Своїм Учителем» тощо.

Важливого значення набуває сьогодні вивчення зарубіжного досвіду щодо навчання і виховання обдарованих дітей. Підсумовуючи порівняльний огляд досвіду провідних країн світу щодо цієї проблеми зазначимо, що у теорії й практиці навчання обдарованих дітей використовуються 2 основних підходи:

1) кількісний (обсяг, темп, інтенсивність);

2) якісний (характер викладу навчального матеріалу).

Серед стратегій навчання, що базуються на кількісних змінах, виділяються такі:

А) „стратегія прискорення”, тобто збільшення темпу опанування навчального матеріалу;

Б) „стратегія інтенсифікації”, яка пов'язана із накопиченням обсягу засвоєного матеріалу. Ця стратегія передбачає поділ на „горизонтальні” та „вертикальні” рівні;

В) створення спеціальних шкіл і спеціальних класів для обдарованих дітей зумовлене тим, що обдаровані діти краще почуваються з рівними собі за інтелектуальним розвитком. Проте більшість зарубіжних учених вважають такий поділ недоцільним, оскільки за такої форми навчання певною мірою відбувається соціальна дезінтеграція обдарованих особистостей: навчання ізольовано від ровесників може мати негативні наслідки;

Г) диференціація навчання передбачає розподіл дітей на однорідні групи (потоки). У групах діти не відчувають дискомфорту, спричиненого конкуренцією, темп навчання відповідає їх здібностям, для вчителя створюється більше можливостей для надання допомоги тим, хто її потребує.

Д) створення спеціальних міжшкільних курсів для обдарованих дітей, літніх шкіл тощо;

Е) прискорення навчання, оволодіння змістом освіти інтенсивним курсом за спеціальними програмами;

Ж) поглиблення навчання, більш глибоке вивчення навчальних дисциплін з певних галузей знань та інше.

ХРОНІКИ ТЕОРІЇ ПОКОЛІНЬ

Що ви знаєте про теорію покоління дітей X, Y, Z, Індиго та інших. Вперше її описали британські вчені у 1960-х роках. Спочатку визначили три основні групи людей. Потім добавили інші групи. Зараз їх ще розділяють на вікові групи стосовно ставлення до Інтернету і новітніх технологій. Є багато інших класифікацій, автори книги опишуть одну для прикладу та, як ми її розуміємо. Термінологічний відповідник «покоління» для позначення потомства та одноліток використовували ще в євангелістських текстах. У значенні ж демографічно-історичної спільності перший, хто використав слово «покоління» був Геродот в епоху класичної Античності. Фрідріх Енгельс проводив свій етимологічний аналіз поняття «покоління» у праці «Походження сім'ї, держави та приватної власності». Він зробив висновок, що воно походить від спільного індоєвропейського кореня «*gan*», дослівно — «народжувати потомство».

Проте, сучасне антагоністичне значення «покоління» змінилося після остаточного значення, коли почалися протистояння між молодшими та старшими членами суспільства. Саме в цей період були сформовані основні підходи до його вивчення: 1. Демографічний або біолого-генетичний підхід, який розглядає вікове розмежування батьків і дітей як певну константу, що не залежить від соціальних обставин;

2. Позитивістсько-натуралістичний підхід визначає певну вікову групу в контексті відповідної просторової і часової локалізації;

3. Культурно-історичний підхід стверджує, що заснована на культурі народу та його цінностях, покоління — це певна ідейно-духовна спільність;

4. Історико-політичний підхід визначає покоління як домінуючі в певному часовому проміжку соціальні спільності.

Французький філософ і соціолог Огюст Конт, якого вважають «батьком соціології», підкреслював, що через обмеженість людського життя існує природна закономірність послідовності поколінь, а тому темп суспільних змін залежить від швид-

кості їх ротацій. До речі, основною заслугою французького вченого О. Конта є те, що він вперше ввів у науковий обіг поняття соціології як науки. Таким чином, соціологія набула науковий статус і почала формувати свій предмет дослідження (1798-1857). О.Конт створив класифікацію наук (1848 р), в якій соціологія посіла досить високе місце. Свою соціологію він називав «соціальною фізикою»

Теза ротації послужила основою праці «Проблема поколінь» відомого соціального теоретика Карла Маннгейма, який вперше систематично узагальнив поколіннєву проблематику. На його думку, універсальність поколіннєвої ротації перша за все, зумовлена біологічним ритмом людського життя, внаслідок якого «в культурному процесі з'являються нові учасники, тоді як старі поступово зникають, а тому за необхідності постійної передачі накопиченої культурної спадщини, перехід від покоління до покоління є послідовним процесом».

Як дізнатись, якого ти покоління? Подивись теорію поколінь і до якого віднеси себе. Для цього треба співвіднести свій рік народження з тим чи іншим поколінням. Яка генерація була 2010-2024 роках? Покоління Альфа названо на честь першої букви грецької абетки (α). Це перше покоління, що повністю народилось в ХХІ столітті. Більшість представників покоління Альфа були діти міленіалів, рідше - зумерів. Хто народиться, починаючи від 2025 р? Ті, хто народився в 2025 р, і народиться наступних роках, будуть першими в новій групі однолітків – так званому поколінні Gen Beta (Бета). Про це пише Republic World. Епоха Gen Beta триватиме приблизно до 2039 року.

Ще на початку минулого століття Карл Маннгейм застерігав, що «спільні враження юності мають різний вплив на різні за статусом і культурним походженням групи суспільства». З цього приводу є критична стаття опублікована 2006 року «Прірва поколінь: міф, а не реальність». Ця книга переказує історію США як серію біографій різних поколінь, починаючи з 1584 р.

Читач повинен зрозуміти, що психологія вивчає психіку людини, а саме закономірності, особливості і розвиток психічної діяльності людини. Предметом психології є поведінка людини, однак психологія неодноразово змінювала предмет свого дослідження протягом довгої історії свого розвитку.

У СМІ є поколіннєві дослідження в Україні. Починаються вони з Радянського періоду. Студент-соціолог Києво-Могилянської академії Гук Ернест простеживши динаміку розвитку терміну «покоління» в радянських енциклопедичних словниках та в бібліографічних каталогах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Він помітив, що систематизованого розуміння цього концепту в СРСР на кінець 1960-х років ХХ ст. не було. Розуміння слова «поколіннєвості», на той час, було радше біологічним, оскільки термін згадувався тільки у декількох вузькоспеціалізованих медичних довідниках. Проте, в період радянського застою (1964-1985). Цей період був політичною кризою останніх періодів існування СРСР 1965-1985 р. Чіткого та обґрунтованого визначення початку та кінця періоду застою в джерелах немає.

Що характерне для періоду застій? Дешеві товари почали зникати з полиць магазинів. Формувалося явище товарного дефіциту — одна з характерних прикмет застою. Політичними та ідеологічними маркерами початку застою можна вважати 25-й з'їзд КПРС (лютий — березень 1976) та дві сесії (6 та 7 позачергова) Верховної Ради СРСР дев'ятого скликання (1977). Її ще називали Хрущовська відлига, яка розпочалася після смерті Йосипа Сталіна (початок 1950-х р. - друга половина 1960-х р.).

Ситуація кардинально змінилась з появою значної кількості наукових робіт, які спирались на класово-історичний та соціально-демографічний підходи у визначенні «покоління». На жаль, вчених на українських теренах, які б теж займалися розробкою цього предметного поля в той час майже не було.

З часу здобуття Україною Незалежності (1991), зацікавленість в здійсненні поколіннєвих досліджень серед українських суспільних науковців постійно зростало. Більш того можна вже стверджувати, що протягом останніх десятиліть було опубліковано більше наукових матеріалів в Україні, пов'язаних із цією тематикою, ніж за все попереднє століття. Причиною такого стрімкого росту зацікавленості стала лібералізація та подаль-

ша інтеграція вітчизняної наукової сфери та західний науковий дискурс. Згодом цей тренд став ще більш виразним завдяки вітчизняним масмедіа, які вслід за західними ЗМІ також почали формувати значний попит на поколіннєві дослідження українського суспільства. Результатом цієї затребуваності стало найбільше подібне дослідження в Україні «Українське покоління Z: цінності та орієнтири».

Це і ровесники української Незалежності, й ті, хто на десятиліття від неї молодший. А ще ті, хто брав участь або був свідком 2 революцій української модерної історії (Помаранчевої і Революції гідності), і ті, хто під час обох подій був іще дитиною. Варто зауважити, що в цьому віковому діапазоні, опинилося майже 8 млн. осіб, а це фактично п'ята частина населення України.

Які вони, діти народжені в XXI ст? Вони не ставлять зайвих запитань - вони «гуглять» в Інтернеті. Вони не запитують дорогу у перехожих - вони шукають потрібне місце за допомогою навігатора. Вони роблять покупки в Інтернеті, причому не завжди в тій країні, у якій живуть. Одночасно виконують уроки і спілкуються SMS-ми з друзями, використовують усіляку можливість, щоб підключитись до інформаційного потоку...

Вони прийшли у цей світ у цифрову епоху і вже ніколи не зможуть уявити своє життя без Інтернету та різноманітних гаджетів. Від самого народження вони звикають жити у світі без кордонів, але з однією поправкою, дуже часто цей світ обмежений екраном смартфона або ноутбука. "Ми такими не були", часто констатують дорослі, коли спостерігають за дітьми. Справді, сучасні діти зовсім не схожі на своїх батьків і прабабків. І це - неминучі природні зміни, пов'язані з інформаційними технологіями та бурхливими подіями, свідками яких стають діти. Чим же вони такі особливі?

Зовсім недавно в закладах середньої загальної освіти закінчили навчатися учні покоління «Z». У 2010–2024 роках із шкіл вийшло покоління Альфа. Від того, чого ми їх навчили і як виховували, залежить наше теперішнє й майбутнє. Тож учителям, як представникам трьох попередніх поколінь, для уникнення конфліктів і оптимізації освітнього процесу варто враховувати в його організації підхід до цих дітей: не тільки знати та розуміти особливості поведінки покоління, а психологічно

правильно реагувати на неї.

Провідні педагоги і психологи давно переймаються проблемою навчання обдарованих дітей, адже добре вкорінений принцип (передача знань із вуст в уста, тобто від учителя до учня) безнадійно застаріли. Давайте разом будемо розбиратися у теорії покоління дітей: «Бумери», «міленіали», «покоління Z», «діти Індіго» тощо – хто це? Є книга "Покоління" американських вчених Нейла Хоува та Вільяма Штрауса (вийшла у 1991 році). Її основна теорія полягає у тому, що кожні 20-25 років у світі відбувається зміна поколінь. Тож скільки маємо поколінь дітей за 100 років? Чотири оберти складають повний цикл (близько 100 років); до якого з чотирьох архетипів певне покоління буде приналежне, визначає оберт на який припадає дитинство цієї вікової когорти.

Скільки існує поколінь? Наприклад, сім поколінь людини символізують його сім енергетичних центрів – чакр. Кожне покоління формує в нашому житті певні аспекти. Скільки виділяють поколінь ЕОМ, або інші дослідники? Загалом усю історію поколінь за 100 років можна поділити на три етапи: механічний, електронно-механічний електронно-обчислювальний. Але є й інші класифікації поколінь.

Соціальний дослідник Mark McCrindle створив класифікацію поколінь народжених дітей за останні сто років:

- покоління переможців або «G1» 1901- 1925 р;
- мовчазне покоління (традиціоналісти) або «тихе покоління» 1928–1945 р;
- покоління бебі-бумерів 1946–1964 р;
- покоління «X» 1965–1980 р;
- міленіали (або покоління «Y») 1981–1996 р;
- покоління «Z» 1997–2009 р;
- покоління Альфа 2010–2024 р;
- покоління Бета 2025–2039 р.

А зараз коротко ознайомимося з кожним вищезазначеним поколінням, а пізніше будемо розбирати з кожним – окремо.

1) Назва "Покоління переможців, або величніше покоління" 1901-1925 років з'явилася в побуті після однойменної книги американського журналіста Тома Брокау. Передумовою до появи такого терміна стала історія, розказана ним самим - про людей, народжених за часів Великої депресії в США, Першої світової війни та більшовицького жовтневого перевороту (1917) в Росії. Про дану категорію людей на території країн СНД, на жаль, відомо мало. Вони народилися в 1901-1925 р. і в свідомому віці застали події, про які навіть, через сто років, вголос говорять неохоче. То були сталінські репресії в Росії, війна, голод, заслання в Сибір, трудові табори тощо. Саме тому умови існування і побут цього покоління не можна назвати легкими. За давністю років докладної інформації про особливості багатьох представників величнішого покоління, на жаль не має.

2) Мовчазне покоління 1928-1945 р. На даний момент багатьох з них вже немає в живих, а ті, що залишилися, спогадами не діляться. Логіка проста - вони бачили все те ж саме, що і представники величнішого покоління, але в більш ранньому віці, а розповідати про це не хочуть з кількох причин:

- ▶ Діти, які виросли в період тотального контролю і часу, коли "навіть у стін є вуха", звикли не базікати зайвого.

- ▶ Доноси, масові розстріли і "чорна Волга", що викликала жах навіть у школярів, хоч і стали частиною повсякденного життя, але не перетворилися на синонім слова "норма".

- ▶ Внаслідок неспокійного життя, діти і підлітки навчилися бути "сірими" і не виділятися з натовпу. Тільки так, будучи непомітним, можна було вижити. Звичайно, були винятки - ті, хто озвучував свою незгоду через творчість або, незважаючи на обставини, продовжував висловлюватися вголос.

Покоління 1928-1945 пізніше назвали "мовчазним" через характерні риси, що об'єднують багатьох представників:

- ▶ терплячість і слухняність;
- ▶ шанування законів;
- ▶ замкнутість і небагатослівність;
- ▶ відсутність бунтарського духу;
- ▶ дотримання правил;
- ▶ запасливість і обережність;
- ▶ довіра до медичних працівників;
- ▶ дбайливе ставлення до здоров'я;

► працьовитість тощо.

Представники мовчазного покоління в Росії (куди входила і Україна) закохувалися один раз і на все життя, заводили не більше одного-двох близьких друзів, рано одружувалися і народжували спадкоємців. Всі свої сили і знання вони віддавали на благо країни, відновлюючи її після руйнівної Другої світової війни, яка зробила багатьох з них сиротами. Люди, що потрапляють під цю категорію, зберігали кожну шпильку, економили на продуктах і ніколи нічого не викидали - "авось стане в нагоді".

Представники мовчазного покоління: академік Андрій Сахаров, бард Володимир Висоцький, космонавт Юрій Гагарін, поети Роберт Рождественський і Євген Євтушенко, актори Олег Табаков і Юрій Нікулін, режисери Ельдар Рязанов і Георгій Данелія і багато інших імен.

Як працювали і спілкувалися з Мовчазним поколінням? В силу необхідності відчувати себе потрібними, представники мовчазного покоління більшу довіру відчують до тих, хто дає їм позитивні емоції. Спілкуючись з даною категорією людей, акцентували увагу на звичних для них догмах і правилах. Зараз це люди похилого віку, тож частіше проявляйте турботу, підтримку і участь. Беріть до уваги важкі умови дорослішання представників мовчазного покоління, будьте терплячі і послідовні в своїх судженнях.

3) Представники Бебі-бумери 1946–1964 р. Дослідники відносять до цієї категорії тих, хто народився в "епоху підйому" - з 1946 по 1964 р. По закінченню Другої світової війни, необхідно було виконувати план з розвитку держави, в тому числі і, покращуючи демографічну ситуацію. Ця обставина спровокувала різкий стрибок народжуваності в Радянському союзі.

Відмінні риси покоління Бебі-бумерів:

- схильність до колективних видів діяльності;
- довірче ставлення до однолітків;
- віра в світле майбутнє держави;
- готовність працювати "за ідею";
- консервативний погляд на світ.

На жаль, все, у що вірили ці люди, звалилося в 1980-ті роки, коли в країні почалася перебудова. На той момент представникам покоління Бебі-бумерів було від 18 до 40 років, від-

повідно, мало хто з них змогли прийняти нові реформи і налаштуватися на суспільний лад в колишньому СРСР.

Як працювали і спілкувалися з Бебі-бумерами? По-перше, врахуйте факт того, що люди старшого покоління – сформовані особистості і навряд чи виходило їх змінити. Нічого, крім конфлікту, радянська влада не отримувала.

По-друге, на таких людей добре діяв метод "батога і пряника". Їм було важливо відчувати себе потрібними в очах суспільства - шлейф радянського виховання просто так зразу не міг розвіятися. Тож цим людям давали відчуття, що вони незамінні.

По-третє, Бебі-бумери - єдине покоління, яке любило і любить повчати. Вони частіше за інших вимовляють фразу: "Я знаю, як краще" і "Ось в мої часи було так...", тому будьте готові до періодичних настанов і сприймайте це, як особливість від конкретного індивідуума.

4) Покоління «Х» 1965–1980. Це діти народжені від Бебі-бумерів, незадовго до або під час перебудови. У той же час йшла десятирічна війна в Афганістані (1979-1989 р), навколо все руйнувалося. У США часовий проміжок 1970-1980-х років сумно відомий популяризацією наркотиків і першими доказами існування смертельної хвороби - СНІДу. Одночасно з цим, нові технології розвивалися стрімко і проникали у свідомість громадян.

В колишньому СРСР люди перебували в жалюгідному стані, старше покоління було змушене думати лише про те, як прогостувати сім'ю і що робити завтра. Діти покоління «Х» залишалися наодинці з собою, завдяки чому навчилися бути самостійними і, в більшості своїй, отримали характерні ознаки:

- ▶ недовірливість до політиків і влади;
- ▶ бажання все перевіряти самостійно і бути в курсі подій;
- ▶ звичка розраховувати тільки на себе;
- ▶ нестійка психіка і можливість підлаштовуватися під

обставини. Пояснення: людям з високою лабільністю властива легка мінливість настрою з незначних приводів. При цьому одні емоції можуть моментально змінюватися абсолютно протилежними: сміх - сльозами, сумбурні веселощі - відчуттям відчаю і т. д. Настрій такої людини кардинальним чином залежить від мінливих зовнішніх обставин.

- стійкість духу, інстинкт виживання.

В цілому, можна сказати, що період 1980-х років сформував людей нового типу, готових до змін, особливо, якщо їх вимагають серця. Їм не підходила "совкова" (радянська) «правда», представники покоління «Х» прагнули підкреслити свою індивідуальність і вирватися з порочного кола соціалістичних норм. Вони менше, ніж їхні батьки, покладаються на державу, більше - на свою власну інформативність.

Як працювали і спілкувалися з поколінням «Х»? Незважаючи на перераховані вище індивідуальні особливості, у більшості "Х" спостерігався чіткий життєвий план. Вони знали, що необхідно закінчити школу, вступити до інституту, знайти роботу, одружитися, народити дітей і піти на пенсію. Рідкісні представники покоління «Х» ігнорують ці догми. Але до 30 років багато з них встигали обзавестися дітьми і почали працювати на власний добробут.

Будьте впевнені, що такі люди й зараз є пунктуальними і відповідальними. Індивідуальність, яка їм властива, заважала робити роботу - заради роботи, "іксам" було необхідно пояснювати, для чого вони виконують те чи інше завдання. Найчастіше, представники покоління «Х» прагнули до нормованого графіку і фінансової стабільності - їм потрібна була впевненість. "Ікси" намагалися шукати баланс між сім'єю і кар'єрою, щоб не повторювати помилок своїх батьків.

5) Міленіали (або покоління «Y») 1981–1996. Маркетологи називають їх "Милленіалами" або "Поколінням NEXT" - діти, народжені в період з 1984 по 2005 роки самовпевнені і активні, волелюбні і незалежні - представники покоління «Y», разюче відрізнялися від усіх попередніх категорій людей.

"Міленіали" - значить "народжені на стику тисячоліть". На латині слово "millen" означає "тисяча". Дослідники кажуть, що покоління «Y» - найважчі для сприйняття, так як вони були першими, хто змалку зачерпнув «великою ложкою» всю красу інформаційних технологій.

Характерні риси покоління «Y»:

- віра в те, що неможливе можливо;
- небажання сковувати себе узами шлюбу і заводити дітей;
- постійний пошук себе і свого місця в світі;

- ▶ неприйняття обмеження свободи дій;
- ▶ бунтарський дух і жага пізнати світ.

Покоління «Y» вважає, що духовний і емоційний фактор людини важливіше матеріального, тому багато представників довго не залишали батьківський дім і не прагнули бездумно класти своє життя на вітар національної валюти – вони були і є творцями. "Міленіали", на відміну від їх батьків, можуть вибрати собі не тільки професію, а й місце проживання, тому нескінченно пробують свої сили в різних іпостасях, вважаючи, що робота, перш за все, повинна приносити задоволення.

Як сьогодні працювати і спілкуватися з поколінням «Y»? Люди даної категорії залежні від Інтернету і гаджетів, тому застарілі методи навчання їм чужі. Найчастіше вони повністю знищують у своїй свідомості важливість навчання в університеті, вважаючи за краще спеціалізовані оффлайн або онлайн курси. Відмінною особливістю «Y» можна назвати непереборну тягу до відчуття вічної молодості. Саморозвиток для них найважливіший, тому, спілкуючись з такими людьми, враховуйте їх якусь мрійливість.

З іншого боку, покоління «Y» живе під грифом ліберальних поглядів, вибираючи собі професію в сфері IT, PR, медіа, маркетингу, моди або будь-якої іншої "вільної" ніші. Швидко "вбирають" інформацію і знають, що в цьому світі перемагає той, у кого більше зв'язків. Основну ставку представники покоління роблять не на навчання, а на корисні знайомства. До речі, саме "«Y» в період пандемії довели, що віддалена зайнятість - життєздатна альтернатива офісній роботі.

б) Покоління «Z» 1997–2009 роки. Це діти "зумери" - ті, хто здатний розбити вщент все, що було створено раніше. Покоління маркетингу, вони краще розбираються в нових технологіях, тому що смартфоном користуються практично з пелюшок. У той же час, представники покоління «Z», найчастіше, не мають власної думки. Вони можуть відмовитися виконувати будь-які дії просто, тому що не хочуть. Змусити їх неможливо, насильно навчити чогось-теж. "Зумери" не розуміють, навіщо їм це потрібно і як стане в нагоді в житті. Для багатьох з них лідерами думок стали відомі особистості з медіа-сфери, тому люди з цього покоління, повністю приймають їх точку зору. Позицію більшості "зумерів" можна описати однією

фразою: "Я не буду вчитися, я стану блогером".

Відмінні риси покоління «Z»:

- ▶ переконаність, що всі люди рівні і кожен може домогтися бажаного;
- ▶ тяга до нової інформації, але актуальною на даний момент;
- ▶ поверхневі знання багато про що, простіше кажучи, про все і ні про що;
- ▶ сила волі, здатність йти до кінця;
- ▶ емоційна залежність від нових вражень.

Це "цифрові дітки" – і це нове слово в історії. Люди з покоління «Z» допитливі, амбітні і моторошно самовпевнені. Будучи під впливом блогерів, підлітки прагнуть до слави. Єдина мотивація для них - саморозвиток. Тільки так, враховуючи свою первинну вигоду, представники даного покоління погодяться щось зробити для вас. Більш того, постарайтеся переконати "зумерів" в тому, що їхня думка - безцінна.

7) Покоління Альфа 2010-2024 р. Покоління Альфа - діти, народжені після 2010 року. Це діти покоління «Z» (кому зараз до 30), покоління «Y» (до 45) і внуки та правнуки покоління «X» (люди, старші 50 років). Вони мають особливий характер і свою місію. Так, багато мам з покоління «Y» родили цих дітей вже після 30-40 років. Саме тому матеріальні цінності діти покоління Альфа сприймають як належне. Вони вирости в суспільстві, де вже задоволені всі базові потреби.

Вони не затримують свою увагу на чомусь одному і постійно поглинають гігабайти все нової і нової інформації. Тому в техніках продажу поколінню Альфа важлива лаконічність та постійні нагадування про себе. Їм властива багатозадачність і нетерплячість. Тільки натиснули кнопку і вже хочуть мати відповідь/товар/результат. Щоб відповідати запитам покоління Альфа і продавати їм товар, компаніям треба змінюватися негайно. Для Альфи головний канал комунікації – це Інтернет.

Вони не стануть нічого робити з примусу. Точно знають, чого не хочуть. Вони готові прийняти ваші правила гри тільки, якщо їм це цікаво та зрозуміло, для чого їм це робити. Для покоління Альфа не існує формальностей та субординації. Рамок та авторитетів. Не посади, соціальний статус чи приналежність до певної групи зможуть викликати у них повагу та

бажання наслідувати. А тільки ваш образ життя, погляди, яких ви притримуетесь, та цінності, які транслюєте. А це вже більше, аніж просто «техніка продажу». Покоління Альфа, це покоління Google babies. Вони знають, як користуватися Youtube раніше, ніж навчилися читати та писати. А смартфон чи айпад для них іграшка, яка потрапляє їм до рук ще до року після народження. Їх свідомість відмовляється сприймати, що колись у людей не було мобільних смартфонів та Інтернету.

8) Майбутнє покоління Бета 2025–2039. Бета - це наступне покоління після 2025 року. До нього будуть відноситися люди, які народились до 2039 р. Ми очікуємо що в 2035 році це покоління буде складати близько 16% населення Землі, також воно стане першим поколінням людей, велика частина яких доживе до XXII століття. Що означає покоління бета? Ці діти котрі будуть народжуються у світі, де штучний інтелект і автоматизація стануть невід'ємною частиною життя.

Бета - це друга літера грецької абетки. Походить від фінікійської літери «бет». Раніше це покоління називалося «релігійний кандидат». Що ще означає слово «BE» від покоління бета? «Be» - скандинавський бог, один з трьох братів-богів, що створили Мідгард (світ людей). «Be» - тип святилища або відгородженій священної території в скандинавському язичництві. «Be» - додаткова буква арабської писемності (ب).

Дитинство – це час, коли формується основна структура психіки, що визначає подальше життя людини. Тому дослідження психіки дитини є надзвичайно важливим завданням для батьків, педагогів, психологів та всієї громадськості. Що таке психіка простими словами? Психіка - це сукупність усього, притаманного людському розуму: сприйняття (когніція) та поведінка, свідоме та несвідоме, процеси мислення, уваги тощо. Свідомість - це здатність пізнавати довкілля і себе за допомогою уваги, мислення та розуму, усвідомленості, само-рефлексії та метакогніції, внаслідок чого формується інтелект особистості. Свідомість не існує поза діяльністю головного мозку. Вона є функцією мозку.

ДИЯВОЛ КРИЄТЬСЯ В ДЕТАЛЯХ

Опираючись на класифікацію поколінь народжених дітей за останні сто років, давайте разом більш детально розглянемо їх. В попередньому розділі ми вирішили 8-м покоління: 1) покоління переможців або «G1» 1901- 1925 років;

- 2) мовчазне покоління (традиціоналісти) або «тихе покоління» 1928–1945 років;
- 3) покоління бебі-бумерів 1946–1964 років;
- 4) покоління «X» 1965–1980 років;
- 5) міленіали (або покоління «Y») 1981–1996 років;
- 6) покоління «Z» 1997–2009 років;
- 7) покоління Альфа 2010–2024 років;
- 8) покоління Бета 2025–2039 років.

Як ми вже писали назва «Покоління переможців, або величніше покоління «G1» з'явилася в побуті після однойменної книги американського журналіста Тома Брокау. Хто такий Том Брокау? Том Брокау (1940 р. н.) американський телеведучий, журналіст, редактор телевізійних програм та головний редактор нічних новин (NBC) з 1982 до 2004 року. А ще Т.Брокау володар численних премій та нагород (ми їх не будемо зазначати). Т.Брокау вивчав політологію в Університеті Південної Дакоти. По закінченні працював декілька років як диктор на радіо. 1965 року він став редактором та ведучим вечірніх новин на телеканалі Атланти. Незабаром почав працювати на каналі NBC News. З 1973 до 1976 року працював кореспондентом NBC в Білому Домі, зокрема він готував матеріали про Вотергейтський скандал.

Теорія поколінь показує лише частину людських факторів, а світ надто великий, щоб їх всі врахувати. Ось наприклад, є «втрачене (або загублене) покоління» народжені між 1883 та 1900 роками, і багато вчених використовують цей термін стосовно дітей 1920-х років. (Автори книги з цим не погоджуються). Втрачене покоління досягло повноліття в роки Першої світової війни. Ця війна розпочалась 01.08.1914 і завершилася 11 листопада 1918 р., вона стала своєрідним вододілом у розвитку людства. Війна велася між «Троїстим союзом» (Німеччина,

Австро-Угорщина, Італія) та Антантою (Росія, Англія, Франція). У ході війни до «Троїстого союзу» приєдналися Туреччина й Болгарія, до Антанти — Румунія і США. Багато молодих людей послали на фронт у віці приблизно 18 років, їм в руки дали зброю і змусили вбивати. 78 мільйонів учасників і 10 мільйонів загиблих - саме так історики оцінюють наслідки зіткнення шести імперій та їхніх союзників. Після закінчення війни далеко не всі вони змогли пристосуватися до нормального мирного життя — значна частина покінчила своє життя самогубством або просто збожеволіла не в змозі перенести тих жахів, які випали на їх долі. Вислів «втрачене покоління» став популярним з легкої руки американської письменниці Гертруди Стайн.

Хто такі діти Сонця? Це діти Дауна які мають 47 хромосом у каріотипі замість звичних 46. Їм притаманна характерна зовнішність, підвищена можливість появи певного спектра захворювань, певна розумова відсталість, яка спричинює повільніший розумовий розвиток на фоні здорових осіб та гіршу соціальну адаптацію. Синдром Дауна є хромосомною аномалією (це не хвороба і не лікується), якій притаманна додаткова 21 хромосома «трисомія 21» внаслідок транслокації. Звісно існують критики відносно дітей Дауна.

Тож автори зазначають більш детально найголовніші покоління попереднього розділу, бо диявол криється в деталях:

1). **«Покоління переможців**, або величніше покоління «GI» 1901-1925 років. Це покоління є демографічною групою, яка слідує за «втраченим поколінням». На це покоління сильно вплинула Велика депресія, і саме люди цього покоління становили основну частину військовослужбовців під час Другої світової війни. Більшість представників цього покоління є батьками наступного «мовчазного покоління» та «покоління бебі-бумів». Раннє використання терміна «величніше покоління» відбулося у 1953 році генералом армії США Джеймсом Ван Флітом, який нещодавно пішов у відставку після служби у Дру-

гій світовій війні.

Термін набув популярності завдяки назві книги 1998 року американського журналіста Тома Брокау. У книзі Т.Брокау розповідає про американських представників цього покоління, які досягли повноліття під час Великої депресії, брали участь у Другій світовій війні. Він писав, що ці чоловіки та жінки воювали не заради слави чи визнання, а тому, що це було «правильним вибором». Першу половину цього покоління, народжену між 1901 і 1912 роками, іноді називають «Інтербеллум-генерацією». Більшість ветеранів, які брали участь у Другій світовій війні, народилися у другій половині цього покоління (1913–1924). Старші члени «Інтербеллум-генерації» досягли повноліття наприкінці 1910-х років, тоді як більшість із них дорослішали в 1920-х і пережили перші роки Великої депресії (1929–1932).

Незважаючи на труднощі, історики відзначають, що література, мистецтво, музика та кінематограф цього періоду переживали розквіт. Це покоління стало свідком того, що зазвичай називають "Золотою епохою Голлівуду". Багато популярних жанрів кіно, включаючи гангстерські фільми, мюзикли, комедії та фільми-монстри, приваблювали масову аудиторію. Велика депресія також значно вплинула на літературу та сприяла появі коміксів та джазу. Окрім джазу, блюзу, госпелу та фолк-музики, серед цього покоління величезної популярності набув свінговий джаз. До речі, тогочасне радіо стало важливим чинником впливу на життя цього покоління, оскільки мільйони людей слухали "бесіди біля каміна" президента Франкліна Д. Рузвельта та отримували новини у спосіб, який раніше був недоступним.

Після Другої світової війни це покоління породило дітей на безпрецедентному рівні. У період з 1946 по 1964 рік народилося понад 76 мільйонів немовлят. Завдяки субсидіям, наданим Законом про військовослужбовців, це покоління переїхало зі своїми родинами до передмість та сіл і здебільшого сприяло поширенню більш консервативного світогляду, оскільки країна зіткнулася з викликами Холодної війни. Дослідник, професор соціології Глен Холл Елдер-молодший, відомий як одна з ключових фігур у розвитку теорії життєвого шляху, написав книгу "Діти Великої депресії" (1974), яка стала "першим дослідженням покоління Великої депресії". Більшість цих дітей «великої депресії» досягли значних успіхів.

Це покоління зіткнулося з потрясіннями у стосунках зі своїми старшими дітьми бебі-бумерами, коли ті дорослішали у 1960-х роках. Події, такі як війна у В'єтнамі, рух за громадянські права у більшовицькій Росії, скандал Вотергейт та культурний конфлікт між поколіннями, стали джерелом напруженості. Подібні, але менш виражені конфлікти мали місце у 1950-х роках між поколінням міжвоєнного періоду та їхніми дітьми з «мовчазного покоління». Ці люди переважно консервативні в економічних (59%) і соціальних (49%) питаннях, і приблизно одна третина з них кажуть, що з віком вони стали більш консервативними...Сучасні представники цього покоління або старше 90 років, або мають столітній вік.

У дитинстві члени покоління переможців досягли повноліття під час приходу до влади Йосипа Сталіна у колишньому СРСР. Вони пережили Голодомор, який забрав життя мільйонів людей. Сталінська політика випаленої землі залишила її західні регіони в стані спустошення. СРСР втратив 14% свого довоєнного населення під час Другої світової війни, демографічний колапс, який мав величезні довгострокові наслідки позначився на наступних поколіннях

2). **Мовчазне покоління** (традиціоналісти) або «тихе покоління» 1928–1945 років. Люди цього покоління формувалися в період після більшовицького перевороту 1917 року, це був період голоду, розрухи та важкий процес становлення колишнього СРСР. «Мовчазним» поколінням їх називають, через те, що вони з батьками вели скромний, спосіб життя, жили впроголодь, робили запаси продуктів на довгий період і намагалися бути непомітними (щоб не потрапити під пильне більшовицьке око відповідних служб). На них дуже вплинув 37-й рік – час «загвинчування гайок», Друга світова війна, наступний голод і розруха. Люди цього періоду терплячі, законослухняні і виконавчі. Ці люди звикли виживати і жити впроголодь. Вони вели ощадливий спосіб життя і берегли кожную зароблену

копійку та робили запаси на зиму.

Після Другої світової війни, чоловіки були в дефіциті, тому «мовчазні» жінки дбайливо ставилися до своїх чоловіків і часто беззастережно були готові віддати їм пальму першості. Більшість жінок дуже трепетно ставиться до сім'ї і до своєї «половинки». Кожні відносини розглядаються як можливість шлюбу – зараз і на все життя, можливість більшої довіри в час, коли і у стін є вуха. (До речі, саме в цьому поколінні чітко виділяються дві групи - класична «мовчазна» більшість, і ті, хто виступив як «шістдесятники».)

«Тихе (мовчазне) покоління» любило читати книги і саме книги сильно вплинули на їхнє формування цінностей. Цінності лицарських романів, пригод, уявних перемог добра над злом, реальна перемога у різних війнах, стали їх цінностями. Їх ще називали «книжкові діти». Основними цінностями для них були відданість, дотримання правил, закон, повага до посади і статусу, честь і терпіння.

Хорошим чоловіком вважався здобувач, який міг захистити і прогнати сім'ю. Глава сім'ї у власному будинку. Гарна дружина: витривала, працівниця. Днем стоїть біля конвеєра на заводі або фабриці, приходячи з роботи, займається дітьми і каструлями біля плити. Обід готує на сьогодні і наступний день – з запасом. Винахідлива – може зварити «кашу з сокири». Всі вони мали повагу до закону і порядку: для цього покоління Закон був незаперечним авторитетом, а наказ, розпорядження (особливо письмове) керівника чи офіційної особи – виконувалося без обговорення. Сьогодні «мовчазні» - пенсіонери (якщо ще були живі).

Колективізм: якщо хочете донести своє звернення до всіх відразу, то треба було звертатися не до керівника, а до колективу. І обов'язково використовувати це слово. Колектив – звична форма роботи і проведення дозвілля для дітей і для дорослих. Крім того разом, в колективі, було легше вижити. На колектив часто віддавали вирішення дрібних судових справ, діяли «товариські суди».

Багато працювати – це для людей було нормою: «Потрібно виконати план». Якщо потрібна була певна «жертва», то це покоління жертвувати гроші для Батьківщини і це було нормою. Через свій дитячий досвід під час депресії та наполегливих

батьківських закликів до ощадливості вони розвивали свою економність - аж до скупості. Вони воліли максимально продовжити термін служби своїх речей, щоб вони «окупили свою ціну». Бо мовчазне покоління виросло у період економічної кризи, після Другої світової війни та післявоєнного відновлення. Вони характеризувалися консерватизмом, дисципліною та повагою до авторитетів. Вони ніколи не піднімалися в єдиному пориві на знак протесту проти чогось. Оскільки «дотримання правил» виявилось успішним для «мовчазних» і це приводило до непорозуміння з їхніми дітьми бумерами та поколінням «Х».

У Сполучених Штатах мовчазне покоління було порівняно невеликим, тому що Велика депресія 1930-х років і Друга світова війна 1939-1945 років призвели до того, що стали народжувати менше дітей. У це покоління входили більшість із тих, хто воював під час Корейської війни. Досягши повноліття після 1950-х років, вони стали лідерами руху за громадянські права, а також склали «мовчазну більшість» і створили рок-н-рольну музику 1950-х та 1960-х років.

3). **Покоління "Бєбі-бумерів"** 1946–1964 років. Назва покоління пішла завдяки спалаху народжуваності (буму) після Другої світової війни. Термін бєбі-бумери походить від слова «бєбі-бум». В основу цінностей цього покоління лягла психологія переможців. Представники СРСР гордились тим, що їх країна виграла війну, пізніше перший радянський космонавт підкорив космос, пропаганда закріплювала думку про те, що вони є громадянами супердержави. Їхнім батькам, втомленим від військових поневірянь, голоду і руйнувань хотілося дітей балувати, так що «бумери» у своїй більшості – улюбленці. Активні, рішучі, готові ризикувати. Це найбільш сміливе і романтичне покоління, яке «казку робило бувальщиною», наприклад літало на Місяць. В питаннях інтимності, контрацептиви зробили жінок більш незалежним – вони вже прискіпливо вибирали собі партнера і планували родину за власним розсудом. Людям

даного покоління притаманні оптимізм, зацікавленість в особистісному зростанні та винагороді, але при цьому вони вміють і воліють працювати в команді. Робота має в їхньому житті велике значення, вони хочуть бути учасниками, а не сторонніми спостерігачами процесів. Для того, щоб мотивувати «бумера» на будь-яку дію, слід робити акцент на професіоналізм, успішність і значимість мети. Серед представників цього покоління найбільше трудоголиків.

При цьому «бумери» думають про здоров'я, красу, прагнуть якомога довше залишатися в гарній формі. Саме в епоху «бумерів» з'явилися перші елементи пластичної хірургії. Успіх, і як наслідок матеріальне благополуччя – ось те, що може стати для «бумера» визначальним у житті. Хоча до сім'ї обидва партнери ставляться як до можливості розвитку і досягнення чогось (прописки, кар'єри, від'їзду за кордон). Вони розуміють, що один партнер як мінімум не повинен «тягнути на дно». Чоловік повинен багато заробляти і віддавати зарплату дружині. Він займається спортом (час розквіту дворових футбольних команд), має хобі – гараж тощо.

Гарна дружина: добре виглядає, стежить за модою. Якщо не вміє, то вчиться, як героїня «Службового роману». Вона повинна вміти все: робити кар'єру і піклуватися про чоловіка, розпорядитися сімейним бюджетом і слідкувати за дітьми. В колишньому СРСР на молодість «бумерів» припали комсомольські завзяті заходи на кшталт будзагонів і виїздів до села на картоплю. Ці бебі-бумери жили у відносно стабільний час та були об'єднані ідеєю світлого майбутнього й наддержави. А їхнє покоління нарешті отримало впевненість в завтрашньому дні.

Українські бебі-бумери також були сім'яниками: родини у них були стабільними, а розлучення – рідкісне явище. Американські бебі-бумери активно переїжджали в передмістя і створювати сім'ї, показуючи всьому світу образ "ідеальної родини в затишному будиночку". Люди почали створювати сім'ї і багато народжували дітей. І це не дивно, після війни, у людей майже завжди йде активний підйом, оскільки необхідно відновлювати багато територій, з'являються нові перспективи, нові робочі вакансії, нові ідеї. The Mirror описує бебі-бумерів з твердою вірою в дотримання правил, важливості закону та порядку.

Згідно з дослідженням Pew Research Center, у 2018 році 29% бумерів у віці від 65 до 72 років працювали, чи активно шукали роботу, на відміну від працівників "мовчазного покоління". "Бумери" сильні, вміють заощаджувати та заробляти й впевнені, що всі навколо мають це робити. І тут є цікава дивина, дослідження Insight on Wealth and Worth (США) каже, що 31% бебі-бумерів радше б віддали фінансовий спадок на благодійність, а не своїм дітям. 54% бумерів впевнені, дітей треба навчити заробляти гроші самостійно.

Основні риси бебі-бумерів: командний дух, ощадливість, оптимізм, патріотизм, "золоті руки", прихильність до сім'ї, віра в щасливе майбутнє та трудоголізм. Мабуть саме тому вони мають досить гарне здоров'я. Для старшого покоління, ринок та громадський транспорт є аналогами сучасної соціальної мережі. Ринок їм потрібен ще й тому, що на іншому кінці міста морква - дешевше. Вони ніколи не викидали їжу, вміли збирати та економити: "а раптом станеться війна".

Скільки чоловіків від 25 до 60 років було в Україні станом на початок 2025 року? Зазначимо, що за даними видання The Financial Times, в Україні мобілізаційний резерв становив 3,7 млн людей. Загальна кількість чоловіків віком від 25 до 60 років становила 11,1 млн. Скільки чоловіків воює в ЗСУ у 2025 році? Наразі в Україні готові йти воювати близько 2,5 млн чоловіків. Про це, як пише УНІАН, сказав голова ради резервістів Сухопутних військ ЗСУ Іван Тимочко.

4). **Покоління «Х»** 1965–1980 років. «Х» – значить невідомість. Це покоління, народжене за часів перебудови в колишньому СРСР. "Іксів" ще називають – діти з ключами. Вони дорослішали в часи війни в Афганістані, резонансу навколо наркотиків і СНІДу. Саме тоді настав спад народжуваності через початок продажів контрацептивів, розповідає президент Pew Research Center - Майкл Димок. Генерація «Х» - вислів, який вживають для опису покоління людей, що народилося після піку демографічного вибуху, який стався після Другої світової

війни.

"Ікси" з раннього дитинства були самостійними, вміли картоплю почистити і в магазин сходити з ключиком від будинку на шиї. В той час поки їхні батьки "бумери" часто працювали допізна, діти "ікси" були надані самі собі, що зробило їх надмірно відповідальними. Їх самостійність і вміння працювати вирости разом з ними. Одні з найуспішніших людей світу Джеф Безос (засновник Amazon); Ілон Маск (генеральний директор SpaceX); Ларрі Пейдж (розробник і співзасновник пошукової системи Google) – яскраві представники покоління «Х».

Цінностями для такого покоління були: родина, будинок, машина та стабільна робота. Вони знали, щоб досягти успіху необхідна тільки сумлінна праця. Не очікували від життя всього й одразу. Слід зазначити, що "ікси" були дорослими, коли розпався СРСР, що без сумніву вплинуло на них. Щодо розпаду СРСР, то там, безперечно, теж була травма. Для усіх – навіть для тих, хто за це боровся. Але ця колективна травма, на відміну від інших, скоріше була не на емоційному рівні, а на поведінковому.

Люди після розпаду СРСР, раділи появі нових країн (наприклад України), але вони не мали поведінкових навичок існування в нових умовах. Вони тоді зовсім нічого не вміли робити. А наші заробітчани за кордоном в Європі тоді тільки "туалети мили", то здебільшого це було тому, що «ікси» всі тоді ще не були достатньо кваліфікованою робочою силою. Нажаль вони майже нічого не вміли, навіть елементарними електроінструментами не вміли користуватись - з тих, які вже активно тоді використовувались за кордоном.

Покоління «Х» також називають "сендвіч-покоління", бо за даними seniorliving, сьогодні вони наче зажаті між батьками, що старіють та власними дітьми й повинні про всіх них одночасно піклуватись. За даними дослідження Transamerica, 47% "іксів" вважають, що роблять своє життя більш надійним, в порівнянні з наступним поколінням «Y» – міленіалами. Однак, тільки 23% із них економлять гроші щомісячно та відчувають впевненість в завтрашньому дні, а 58% мають борги.

Основні риси покоління «Х»: налаштовані не на колектив, а на себе; самостійні та вміють наполегливо працювати; піклуються про сьогоднішнє, їм важливі матеріальні блага і комфорт.

Збірний образ «Х»: Умовна "мама" працює все життя в одній компанії. Вона пробивна і дуже відповідальна. Звикла розраховувати тільки на себе. Рано покинула жити разом із своїми батьками і розпочала самостійне життя. Вона не буде зберігати шлюб заради шлюбу. І швидше за все за плечима у неї розлучення. Вона виховує сина-телепня і не змушує його рано працювати, як колись довелось їй. Часто по дому все робить самотужки.

Скільки жінок у світі припадає на 1 чоловіка? На 1000 жінок у 2021 році припадало в середньому 900 чоловіків, зокрема 876 – у міській місцевості, 937 – у сільській місцевості. Середній вік населення – 41 рік: зокрема жінок – 43 роки, чоловіків – 38 років. У середньому жінка старша за чоловіка на 5 років. На скільки років хлопці розумово відстають від дівчат? У читанні хлопці відстають від дівчат на один рік, у навчанні (різниця у 34 бали). В Україні середня успішність у читанні серед хлопців є нижчою (450,1 бала), ніж серед дівчат (483,6 бала). В Україні розрив становить 33,5 бала на користь дівчат, більший, у середньому по країнах OECD розрив становить 30,1 бала на користь дівчат.

5). Покоління «Y» або міленіали 1981–1996 років. Ще мілленіалів називають "юппі" – «young urban professionals». Молоді професіонали, що живуть у містах. Вони народилися, коли розпався СРСР і сталася криза 1990-х років. Росли, коли з'явився Інтернет і вся інформація одночасно стала доступною. Згідно з дослідженням «Pew Research Center», міленіали сильніше за "бебі-бумерів" та покоління «Х» які постраждали від економічного спаду.

З 2010 року частка працюючої молоді покоління «Y» складала приблизно 54% – найменший показник від початку збору таких даних від 1948 року. Через стрімкий розвиток технологій, цінності покоління «Y» кардинально змінилися. Вони освічені, але їм не обов'язково володіти енциклопедичними знаннями, достатньо знати де нагуглити в Інтернеті. Тож у них

на передній план виходить не запам'ятовування, а необхідність відрізнати правду від фейку у величезному потоці інформації. Хто такі міленіали і як навчати таких студентів

Старші покоління відносяться до міленіалів із зневагою, через те, що ті "постійно сидять у своєму телефоні" і не мають фінансової «подушки» (роботи). Однак молодь «Y» в телефоні навчаються і працюють, а не тільки безцільно проводять час. Квартири вони не купують, бо вони росли в постійній фінансовій кризі, пише Bloomberg. Своє житло часто не сприймають як показник надійності. Для них не існує стабільності: вони бачили, як не стало країни СРСР в якій вони народилися.

По життю міленіали нікуди не поспішають, в тому числі й дорослішати. Настільки, що у 2015 році Всесвітня організація охорони здоров'я офіційно продовжила для них молодість до 44 років. Міленіалів часто звинувачують в інфантильності. Приблизно кожен четвертий міленіал повертається жити до своїх батьків, зазначає Pew Research Center. За даними цього центру, середній вік вступу у шлюб для чоловіків міленіалів у 2016 році склав 29,5 років, для жінок – 27,4 років. У 1990 році цей показник складав 26,1 для чоловіків і 23,9 років для жінок.

Основні риси міленіалів: інфантилізм, саморозвиток, прагнення бути не таким як усі, любов до свободи, небажання сліпо підкорятися, висока самооцінка та ідеалізм. Ще кожен міленіал вважає себе особливим.

Збірний образ: Умовний син міленіал нещодавно звільнився від опіки батьків через те, що їхати в офіс було далеко. Для нього важливо отримувати задоволення від роботи та високу зарплату - бажано миттєво. Він не готовий все життя «горбатитися за копійки». Не хоче терпіти повчання батьків, він бореться з вигоранням і нудьгою. Молодий міленіал не поспішає одружуватися і залишати батьківське гніздо. Вичікує слушного часу і високої зарплатні на роботі, а ще не спішить заводити власну сім'ю. Він дивиться на життя своїх батьків, на їхнє розлучення і не хоче так само помилитись у виборі партнерки.

Батьки називають його телепнем, їхні спроби продовжити синові дитинство, яке вони рано втратили, зіграли злий жарт. Хоча вчитися новому їхній син любить – він вже пройшов десятки освітніх курсів різних напрямків. Йому цікаво знати все про все. Іноді бере «iPad» у молодшого брата, тому що це модно і

він боїться пропустити черговий тренд. Багато фотографує і фотографується сам. Любить подорожувати.

Молодий міленіал вміє одночасно серфити в Інтернеті, говорити по телефону, голитися і стежити за гречкою на плиті. Знає де можна замовити їжу, а не готувати її годинами біля плити, коли приходять гості.

Покоління «Y» заявляє свої вимоги роботодавцям і змінює ринок праці. Для них головне, щоб робота була збалансованою, осмисленою, приносила радість і пасувала до особистої життєвої концепції. Багато представників покоління «Y» мають гарну освіту і цим пишаються. Молодь впевнено говорить про свої бажання вже під час співбесіди. Кар'єра за будь-яку ціну вже не так цікавить сучасну молодь покоління «Y». Попри економічну кризу, молоді фахівці в середньому прагнуть проводити менше часу на роботі. Робота повинна перш за все стимулювати особистий розвиток. Більш старші «Y» почали цінувати свій час та більше приділяти увагу своїй родині і друзям. Такий тренд можна спостерегти в усій Європі.

Однак унаслідок демографічних змін початку 2000-х років кількість молодих людей скорочується. Це перевага для них, бо конкуренція на ринку праці зменшується. Тому претенденти на вакансії можуть більше вимагати від потенційних працедавців. Ледачим «покоління «Y» не назвеш. Керівникам підприємств важливо створити затишну "родинну" атмосферу, щоб покоління «Y» могло реалізуватися в роботі, і в особистому житті. На думку дослідників, якщо фірми створюватимуть молодим бажані умови, то зможуть отримувати чималий зиск.

Втім представники покоління «Y» дуже різні. Надмір роботи теж іде їм на шкоду, вони знають про "синдром вигоряння" коли між роботою та життям бракує балансу. В часи прогресуючої індивідуалізації уже давно не можна говорити про однорідне покоління. Багато 20-30-річних «Y» поєднує те, що вони побачили на прикладі своїх батьків: Виснаження через надмірні навантаження на роботі.

Покоління «Y» позитивно відноситься до дошлюбного сексу, але має менше коханців. Принаймні так вважають експерти, що провели дослідження на тему зміни сексуальної поведінки по-коління «Y» протягом останніх десятиліть. Його результати оприлюднило видання «Archives of Sexual Behavior».

ПОКОЛІННЯ СЕРЬОЗНИХ МОТИВАЦІЙ

Перед тим як продовжити попередній розділ «Диявол криється в деталях», ми хочемо дати пораду нашим читачам. Все починається з наших думок. Створіть щастя у своїй голові, і воно обов'язково стане реальністю. А зараз переходимо до розгляду 6-го покоління. Це **покоління «Z»** 1997-2009 років.

До покоління «Z» відносять людей, які народилися між серединою 1990-х та початком 2010-х років. Президент «Pew Research Center» Майкл Димок розповідає, що унікальним покоління «Z» робить те, що весь технологічний прогрес був частиною їхнього життя від самого народження. Наприклад, перший iPhone вийшов у 2007 році, коли «Z» тільки починали жити, тому вони не знають світу без айфону. Частина характерних рис цього покоління змінюється з віком та впливом світових глобальних подій. У розмовній мові їх називають «зумерами» - термін, що застосовується для людей, які народилися за різними класифікаціями

Більше третини населення світу вважають себе поколінням «Z». Зазвичай, людей покоління «Z» вважають дітьми попереднього покоління «X», рідше покоління «Y» (міленіалів). Незабудьте, що минулі покоління називали «технологіями майбутнього», тож покоління «Z» вважає невід'ємною частиною того повсякденного життя. Саме це передусім відрізняє їх від вище зазначеного покоління «Y», позаяк дитинство других попередніх поколінь минуло ще до «технологічного буму».

Окремі культурологи та демографи називають роком народження покоління «Z» не 1997, а 1991 рік. Деякі інші науковці пропонують вважати точкою відліку існування покоління «Z» від 2001 рік. Мабуть перша дата була вибрана як час створення всесвітньої мережі Інтернет, друга - як входження Інтернету до повсякденного життя. На думку наших авторів, основними моментами в народженні покоління «Z» треба вважають кінець «холодної війни» і розпад СРСР.

Розглядаючи завершення «холодної війни», переважна більшість науковців пов'язують цю подію з такими історичними фактами, як падіння у листопаді 1989 р. Берлінського муру, розпуск у липні 1991 р. Організації Варшавського договору і, нарешті, крах Радянського Союзу у грудні 1991 р. При цьому відзначають, що друге сильно вплинуло на розвиток покоління «Z», що проживає в Східній Європі.

В Японії роками народження покоління «Z» вважають 1985-1992 р, оскільки рівень технологічного прогресу в повсякденному житті жителів Японії був вищим за інші країни постіндустріального типу розвитку. В інших країнах дотримуються американської методології визначення хронології.

Покоління дітей «Z» технологічно підковані, незалежні та кардинально відмінні від будь-якого попереднього покоління. Це діти цифрової епохи, екстрапрогресивні, креативні й амбіційні, завойовують ринок праці. Через кілька років вони вже становитимуть значну частку населення, що працює. Далекоглядні передові компанії світу розуміють, що невдовзі «балом заправлятимуть» зумери і хочуть бачити у себе в штаті перспективні талановиті кадри нового покоління. Як же створити робочий простір для них?

Щоб відповідати вимогам найпрогресивнішого із дорослих поколінь «Z», варто відстежувати й пускати в дію останні тенденції, інноваційні технології і фішки. У той час як у міленіала віртуальна реальність в офісі викличе вау-ефект, то для джензера (редставник покоління «Z») - вона не таке вже й ноу-хау. Для покоління «Z» нормою будуть, наприклад, електронні вайтборди, (пристрій, що поєднує в собі можливості звичайної маркерної дошки з можливостями комп'ютера), адже вони можуть миттєво зберігати й друкувати все, що на них написано. Варто вже зараз впроваджувати розумний офіс - централізоване управління всіма інженерними системами із заданими сценаріями освітлення, фонові музики, зі збором та аналізом даних, що підвищує ефективність роботи та дозволяє вчасно ліквідувати несправності.

Серед технологій смартофісу вирізняємо: розпізнавання голосу, системи керування доступом до приміщень, розумні локери (захисні накладки) для зберігання, інтелектуальне освітлення, контроль якості та температури повітря у робочому просторі. На часі буде розумне скло — метод скління, яке змінює свій колір та ступінь прозорості, залежно від частини дня або за натисканням кнопки. За наявності спеціального проектора таке скло може використовуватись ще і як інтерактивний дисплей. Багатофакторна безпека — невіддільний складник для роботи джензера «Z», який усвідомлює необхідність надійного захисту персональних даних. І це лише кілька прикладів залучення новітніх технологій у робочий простір, орієнтований на зумерів.

Покоління «Z» надзвичайно чутливе до навколишнього середовища. Екологічність робочого простору має стати невіддільною частиною корпоративної культури. Тут мова не тільки про перехід на безпаперовий документообіг чи використання мікроволокнистих рушників замість звичних паперових. Фактор екологічності варто враховувати ще на моменті проектування офісу. Велика кількість компаній використовують елементи інтер'єру з екологічно чистих матеріалів чи з вторинної сировини, як наприклад, стільниці із переробленого океанічного сміття. Планують приміщення і з урахуванням місць для станцій компостування - перероблювання харчових відходів, та баків для сортування сміття.

Біофілія (емоційна установка людини щодо інших живих організмів) в офісі - це вже базова потреба, продуманий біофільний дизайн впроваджують чи не у кожному робочому середовищі. Для прогресивного покоління рослинні композиції будуть дещо видозмінені. Джензери «Z» оцінять офісні аксесуари, надруковані на 3D-принтері, адже таке виробництво зменшує вуглецевий слід та є значно енергоефективнішим. При цьому 3D-друк може відтворити будь-яку криволінійну поверхню, якої б складності вона не була. Свідоме покоління сприйме як належне велопарковку для офісних співробітників, і, відповідно, душові кімнати в офісі. Для покоління «Z» робоче середовище не може бути виключенням.

Зумери живуть в умовах шалених ритмів і постійних стресів, тому дуже клопітливо ставляться до власного фізичного й ментального здоров'я. Тому ергономічні модульні крісла, сидячі

й стоячі робочі станції та інші офісні меблі, що підтримують здоров'я співробітників, повинні наповнювати офіс. А ще біодинамічне освітлення, що синхронізується з природним, і змінює свою яскравість та температуру залежно від частини дня. Кухня може стати приміщенням цифрового детоксу й бути облаштована звичними для зумера девайсами правильного харчування. Покоління «Z» фокусується на командній роботі, жваво впливається в ком'юніті, шанує корпоративну культуру й тісну співпрацю. Для представників покоління «Z» характерне етичне споживання, підприємницькі амбіції, прогресивні погляди на різні теми: від освіти й до питань статі.

По всьому світу представники покоління Z проводять більше часу з електронними пристроями і менше читають книги, ніж раніше, що має наслідки для їхньої уваги, словникового запасу, академічної успішності та майбутнього економічного внеску. Покоління Z має вищі звички до витрат. Як споживачі, представники покоління «Z» зазвичай покладаються на Інтернет для дослідження вибору і розміщення замовлень. Вони, як правило, скептично налаштовані і уникатимуть компанії, чиї дії та цінності суперечливі. Згідно з дослідженням «Goldman Sachs», покоління «Z» є ціннішими працівниками для більшості організацій. Представники цього покоління, станом на 2020 рік, лише починали шукати своє місце на ринку праці. Прогнозується, що покоління «Z» буде найбагатшим поколінням порівняно з попередніми поколіннями однакового віку.

Секстинг (листування інтимного характеру) серед підлітків покоління «Z» став більш поширеним; наслідки цього залишаються недостатньо вивченими. Молодіжні субкультури не зникли, але стали тихішими. Ностальгія є головною темою молодіжної культури 2010-х і 2020-х років. У всьому світі є докази того, що дівчата покоління «Z» пережили пубертатний період (статеве дозрівання) значно раніше, ніж попередні покоління, що має наслідки для їхнього благополуччя та майбутнього. Крім того, поширеність алергій серед підлітків та молодих дорослих покоління «Z» є більшою, ніж у загальній популяції; існує більша поінформованість та діагностика психічних захворювань, і частіше повідомляється про депривацію сну (відсутність задоволення потреби у сні) серед підлітків покоління «Z» у порівнянні з попередніми поколіннями.

Синдром Мюнхгаузена – це психічний розлад, при якому людина свідомо вигадує про свою геніальність, або перебільшує симптоми хвороб, щоб привернути до себе увагу. Пацієнти з таким синдромом розуміють, що вдаються до симуляції, але не усвідомлюють глибоких психологічних причин які їх викликають. Візьмемо за приклад чоловіка, який чи не щодня приходить до лікарні з новими скаргами: то його бентеже нестерпний головний біль, то біль у суглобах, то жажлива втома. Результати тестів не підтверджують жодної хвороби, але це не зупиняє його. Він наполягає на додаткових обстеженнях і все більше переконує лікарів у своїй тяжкій недугі. Але є одна річ, про яку він нікому не зізнається: хвороби – це лиш його фантазія. Теж саме може відбуватися і з надуманою геніальністю. За словами фахівців, здебільшого люди з синдромом Мюнхгаузена, це люди з важким минулим.

7). **Покоління Альфа** 2010–2024 років. Хто вони діти покоління альфа? Покоління Альфа народилось в часи падіння рівня народжуваності в більшості країн світу. В ранньому дитинстві їм довелось зіткнутись з наслідками пандемії COVID-19. Серед дитячих розваг все більше домінували електронні технології, соціальні мережі та потокові медіа, при цьому падав інтерес до традиційного телебачення. Використання нових технологій в навчальних класах та інших аспектах життя вплинуло на те, як діти покоління Альфа засвоювали інформацію з раннього дитинства.

Це австралійський демограф Марк Мак-Кріндл ввів нове позначення - покоління Альфа і воно відповідає теорії поколінь, створеній Нілом Гоувом та Вільямом Штраусом. Названо на честь першої букви грецької абетки (α). Покоління Альфа — перше покоління, що повністю народилось в ХХІ столітті. Очікується що після 2025 року вони стануть найбагатшим, найосвіченішим і технологічно найграмотнішим поколінням в історії. Ймовірно, багато чого в їхньому житті замінить штучний інтелект, бо навіть клімат почав істотно мінятися.

Саме тому матеріальні цінності, діти покоління Альфа

сприймають як належне. Вони вирости в суспільстві, де вже задоволені всі базові потреби. Вони не затримують свою увагу на чомусь одному і постійно поглинають гігабайти все нової і нової інформації. Тому в техніках продажу поколінню Альфа важлива лаконічність та постійні нагадування про себе. Їм властива багатозадачність і нетерплячість. Тільки натиснули кнопку і вже хочуть мати відповідь/товар/результат. Щоб відповідати запитам покоління Альфа і щось їм продавати, компаніям треба змінюватися вже зараз. Головний канал комунікації для покоління Альфа - це Інтернет. А ще це покоління «Google babies». Вони знають, як користуватися «Youtube» раніше, ніж навчилися читати та писати. А смартфон чи айпед – іграшка, яка потрапляє їм до рук, коли вони немовлям лежать у колисці. Їх свідомість відмовляється сприймати, що колись не було мобільних телефонів та Інтернету.

Покоління «Х» не стануть нічого робити з примусу. Точно знають, чого не хочуть. Щоб їм щось продати, треба знайти те, що їх мотивує та надихає. Вони готові прийняти ваші правила гри тільки, якщо їм це цікаво та зрозуміло, для чого їм це робити. Для покоління Альфа не існує формальностей та субординації. Рамок та авторитетів. Не посади, соціальний статус чи приналежність до певної групи зможуть викликати у них повагу та бажання наслідувати. А тільки ваш образ життя, погляди, яких ви притримуетесь, та цінності, які транслюєте. А це вже більше, аніж просто техніки продажу.

Що робить покоління Alpha унікальним? Відповідно до теорії поколінь Вільяма Штрауса і Ніла Хоува, на зміну поколінню «Z» прийшло нове – покоління «Альфа». Їх називають поколінням дзен та «дітьми смартфонів» та «Google babies». Примітка: У широкому сенсі дзен - це школа містичного споглядання або вчення про просвітлення, що з'явилося на основі буддійського містицизму. У вузькому розумінні дзен іноді розглядається як одна з впливових шкіл буддизму махаяни в Японії, що має свою національну специфіку і яка прийшла з Китаю наприкінці XII століття.

Незважаючи на певну схожість із поколінням «Z» і мілєніалами, покоління Альфа є унікальним у багатьох відношеннях. У всьому світі покоління Альфа вважають найбільш технологічно продуктивним поколінням до цього часу.

Декілька слів про дівчат покоління Альфа? Статеві зміни у дівчаток зазвичай починаються у віці 8-13 років і закінчуються приблизно в 15-16 років. Оскільки у дівчаток статеве дозрівання починається раніше, вони в цей період обганяють хлопчиків за зростом, але після 14 років хлопчики наздоганяють і стають вищими за своїх ровесниць. Збільшення зросту в чоловіків завершується в середньому в 18-20 років, у жінок в 16-18. Середній вік, в якому з'являються перші ознаки сексуального дозрівання у хлопців, це 11-12 р. Але поданий діапазон є дуже умовним. Фізіологічний розвиток не залежить конкретно від віку. На нього впливає багато чинників: спадковість, загальний стан здоров'я, режим харчування, фізичні навантаження дитини і т.д.

Слід також зауважити, що у світі ведеться величезна кількість дослідження цього покоління, і чи не найбільше цим питанням займаються країни – економічні лідери світу, які зацікавлені в своєму майбутньому. І тому треба розуміти, що найбільше визначень та прогнозів щодо особливих рис покоління Альфа у інформаційному просторі йде саме з цих країн. Бо вони проводять більше часу в Інтернеті. Наприклад, діти в США не поводяться так, як діти в усьому світі, коли справа доходить до екранного часу. Батьки кажуть, що їхні діти використовують пристрої частіше, і це впливає на особистий досвід. Як показують дослідження: алергії, ожиріння, проблеми зі здоров'ям, пов'язані з часом, проведеним за монітором стають все більш поширеними серед таких дітей в останні роки.

В Україні на покоління Альфа сьогодні впливає немало катастрофічних викликів, включаючи війну, переселення та зміну соціально-економічної ситуації. Тому вивчення та розуміння особливостей цього покоління є надзвичайно важливим вже сьогодні. Потрібно краще розуміти потреби та особливості цих дітей, а також розробляти ефективні стратегії, що допоможуть їм пристосуватись до викликів нашого часу та розвиватись як особистості.

Українські діти покоління Альфа грають у відеоігри та прокручують соціальні мережі більше, ніж проводять час з друзями

та приєднуються до позашкільних клубів. Найбільше скоротилася кількість занять спортом: на 11% менше ігор після школи та на 17% менше у вихідні дні. Збільшення часу перед екраном має для них негативний ефект. Порівняно із середнім світовим показником, українські підлітки на 11% частіше кажуть, що публікують усе, що вони роблять, у соціальних мережах. Понад 73% дітей покоління Альфа віком до 12 років користуються Інтернетом, а майже 17% – смартфонами.

Де самі красиві дівчата у світі? Вказуємо 8-м країн з найгарнішими дівчатами: 1) місце: це Україна, жоден чоловік не зможе встояти перед чарівною красою українки. 2) місце: це Аргентина. Не варто і сперечатися, що найгарніші жінки Західної півкулі живуть в Аргентині. 3) місце: Росія - (про неї ми мовчимо).

4) місце: Венесуела; 5) місце: Бразилія; 6) місце: Швеція; 7) місце: Данія; 8) місце: Нідерланди. Читачі питають: «Яка сама красива нація»? Перше місце – Індія Друге місце – США. Третє місце – Швеція. Четверте місце – Японія. П'яте місце – Канада. Шосте місце – Бразилія. Сьоме місце - Франція. Восьме місце – Італія. Дев'яте місце – Україна (ми не згодні). Десяте місце – Данія

8). Зустрічайте нове покоління Бета 2025 - 2039 роки.

Поки ми з вами думаємо, як задовольнити потреби наявних поколінь Альфа, які народилися 2010 по 2024 рік на арену виходить нове покоління Бета (Generation Beta або Gen Beta) - діти, народжені між 2025 і 2039 роками. «Як зараз на бізнес впливатимуть ці малюки, якщо вони тільки народжуються?», — подумаєте ви. Втім, це не просто наступне покоління дітей після Альфа, це майбутні споживачі, які впливатимуть на ринок і купівельні звички спочатку через своїх батьків міленіалів і зумерів, а потім перейдуть до самостійних дій.

Очікується, що за 10 років покоління Бета складе 16% від світового населення. Яким воно зростатиме, як у нього сформуються цінності та вимоги? І головне, як бізнесу підготуватися

до цих змін? Тож давайте ближче познайомимось з поколінням Бета.

Ми тільки закінчили досліджувати покоління Alpha (2010-2024), аж «раптом» з 1 січня 2025 року розпочався бум народжуваності дітей покоління Бета. Окремі дослідники прогнозують до 2040 року покоління Бета буде складати понад 2,1 млрд людей по всьому світу, формуючи значну частину споживчої аудиторії. Зміни поколінь є не просто хронологічними — вони визначаються подіями, технологіями та культурними змінами свого часу.

Покоління Бета змінить світовий бізнес-ландшафт своїми технічними навичками, вибором будь-чого на основі цінностей і вимогами до інтерактивних досвідів. Розуміючи їхню психологію, поведінку та демографію, бізнес зможе створювати продукти та послуги, які у майбутньому глибоко відгукнуться в серцях Бета. Як нам розгадати Gen Beta? На його формування може впливати багато факторів у майбутньому, які ми зараз не можемо передбачити, як глобальні так і технологічні. Але одне зрозуміло: «З цим поколінням буде дуже непросто жити і співіснувати, бо вони будуть унікальними».

До того, як Бета-аудиторія стане платоспроможною, ще пройде не один рік, проте її вплив на ринок буде відчутний уже зараз. Зокрема, через своїх батьків — міленіалів і зумерів. Тому, якщо ви підприємець, саме час звернути увагу на те, що буде потрібно цим дітям, коли вони підростуть та почнуть виявляти бажання щодо покупок. Іншими словами, фокусуючись на залучення зумерів та міленіалів, ви у перспективі можете одночасно залучати й покоління Бета. Для цього проаналізуйте свою аудиторію й сегментуйте її за віком та наявністю дітей. Це допоможе зрозуміти бажання ваших клієнтів.

Generation Beta не буде схожим на жодне покоління, яке було до нього. Поки попередні Альфа стали свідками розвитку інтелектуальних технологій і штучного інтелекту, діти покоління Бета після 2025 року зростатимуть у світі, де ці інновації повністю будуть інтегровані в повсякденне життя. Недарма покоління Бета називають «Покоління ШІ», «Покоління Роботів» або «Космічні Пенсіонери». Бета-діти будуть справжніми цифровими геніями, адже народжуватимуться в епоху активного використання технологій та матимуть своєрідну «цифрову інтуїцію».

Зокрема, уже з малих років вони подружаться зі штучним інтелектом (ШІ), віртуальною та доповненою реальністю.

А ще для покоління Бета не існуватиме кордонів, оскільки вони сприйматимуть увесь світ як свій дім, житимуть та працюватимуть у різних країнах: «то тут, то там». Це означає, що традиційні підходи до освіти, продажу товарів та послуг, пошуку кар'єрного шляху їм точно не підходять. Вони потребуватимуть чогось гнучкого, сучасного, адаптованого під їхній стиль життя. Наприклад у США прогнозують, що на покоління Бета найбільше впливатимуть технологічні досягнення (48%), зміни клімату (37%), підтримка психічного здоров'я (36%), політична нестабільність (35%) і економічна невизначеність (34%).

На питання, що найбільше сформує покоління Бета? Автори книги думають:

- ▶ технологічні досягнення
- ▶ зміни клімату
- ▶ підтримка психічного здоров'я
- ▶ політична нестабільність
- ▶ економічна невизначеність

Виховання дітей Бета може включати перехід до гібридного навчального середовища, що поєднує фізичні та цифрові платформи. Традиційна шкільна освіта може перетворитися на віртуальні класи. Про це говорять 86% майбутніх батьків покоління Бета, 71% — вважають, що «ШІ» замінить вчителів у школах.

А підприємці нехай думають як бізнесу підготуватися до потреб покоління Бета, бо світ уже зараз стає «дитино-центричним». Діти-Бета будуть активно впливають на вибір, і бізнесу важливо це враховувати, навіть, якщо ваші товари та послуги, на перший погляд, не для них. Наприклад, в фінансовій або автомобільній галузях. А ще ці діти стануть справжніми «керівниками» у своїх родинах, вказуючи їм, які продукти та послуги варто придбати. Батьки все більше прислухатимуться до їхніх побажань.

Креативність Бета-покоління, вони «з пелюшок» (не без допомоги батьків або сестер та братів) розвиватимуть свої навички в цифровому просторі. Їхній контент може приносити реальний дохід і впливати на однолітків. Технології дають можливість не тільки отримувати інформацію, а й створювати вла-

сний контент і заробляти на ньому. Якщо ваш бізнес із галузі медіа, освіти чи розваг, варто задуматись, як зробити ваші продукти або послуги доступними для дітей, які хочуть стати не просто споживачами, а й творцями контенту. Бренди, які зможуть інтегрувати елементи творчості у свої продукти, однозначно виграють. Бета буде прагнути емоційного зв'язку, тому компаніям варто створювати можливості для реальних взаємодій: від підтримки клієнтів - до будь-яких заходів, які сприятимуть зміцненню зв'язків.

Покоління Бета зростатиме серед таких технологій, як автономні транспортні засоби, смарт-гаджети для моніторингу здоров'я, віртуальні світи. Вони сприйматимуть це нормою — для них не буде нічого дивного. Скажімо, віртуальна реальність (VR) і доповнена реальність (AR) стануть для них буденністю, а разом із ШІ ці технології стануть маст-хевом (трендовою річчю). Віртуальне приміряння одягу або симуляції домашнього декору в реальному часі стануть стандартом.

79% опитаних респондентів вважають, що це покоління буде перебувати в постійному «бета режимі» - стані безперервного розвитку. Покоління Бета швидко освоїть новітні технології, і вимоги до навичок на ринку праці зміняться. Технології, такі як штучний інтелект, автоматизація та робота з даними, вже будуть стандартом для багатьох посад. Щоб підготуватися до цих змін, вже зараз потрібно інвестувати в навчання та розвиток співробітників. Подумайте про те, як адаптувати вашу компанію під вимоги нового покоління Бета, бо саме вони згодом прийдуть до вас на роботу.

Корисні поради, як стати незамінним в епоху штучного інтелекту: 1). Адаптація робочих місць під потреби покоління Бета. Потрібно пам'ятати про особливості Бета у спілкуванні й ставленні до роботи. Вони захочуть гнучкості, високої мобільності та інтерактивності. Тому, ймовірно, традиційні офіси з жорстким розкладом і фіксованими умовами роботи для них будуть нецікавими. Вони потребуватимуть робочих місць, що дозволяють зручне поєднання онлайн (перебування в мережі) та офлайн (поза мережею) присутності. Гібридний формат вам у поміч, а, можливо, і зовсім віддалений. 74% людей вважають, що покоління Бета працюватиме менше, ніж п'ять днів на тиждень (і можливо віддалено).

2). Для покоління Бета робота вже не буде визначальним елементом ідентичності, як для попередніх поколінь. Вони займатимуться безліччю різних справ, часто в нових сферах, які зараз навіть не існують.

3). Бета-покоління буде більше спрямоване на пошук інноваційних рішень для сталого майбутнього. Тож, бізнесам варто вже зараз дотримуватися тренду сталого розвитку, орієнтуючись на екологічні потреби та майбутні пріоритети.

4). У 80% випадків очікується, що люди з покоління Бета обиратимуть від трьох до десяти різних видів діяльності протягом свого життя. Ідея довгого працевлаштування в одній компанії стає все більш застарілою.

Прогнозуючи майбутні професії для цього покоління, трійка лідерів виглядає так:

- ▶ фахівець з кібербезпеки
- ▶ спеціаліст з відновлення клімату
- ▶ спеціаліст з інтеграції людини та технологій

Традиційні сімейні моделі для покоління Бета також зміняться. Так вважають 86% опитаних американців. Дослідники прогнозують, що 68% Generation Beta матимуть більше домашніх тварин, ніж народжуватимуть власних дітей. Це свідчить про зміну пріоритетів у суспільстві. Для бізнесу зміна сімейної динаміки може відкрити нові можливості, як-от більший попит на продукти для домашніх тварин, а також на адаптивні послуги для нових сімейних моделей. Серед батьків покоління Бета 78% вірять, що у майбутньому усі домівки їхніх дітей матимуть роботів, які допомагатимуть з домашніми справами, а продукти будуть доставлятися дронами.

В Україні покоління Бета зіштовхнеться з унікальними обставинами: війна, яка триває вже кілька років, змінює не лише географію, а й дитинство кожного українця. Діти, які зростають під час війни, живуть у зовсім інших умовах, ніж їхні однолітки в світі. Вони адаптуються до життя в укриттях, чують сирени частіше, ніж уроки у класах, а їхні ігри замінюють розмови про те, що таке безпека. Для багатьох війна стала звичною реальністю, яка впливатиме на їхнє мислення, цінності та уявлення про світ.

Освіта для цих дітей стає не лише способом здобути знання, але й шансом на відчуття стабільності у нестабільному

світі. Однак нестача ресурсів, зруйновані школи та психологічний тиск будуть змушувати дітей пристосовуватися до нової реальності. Вони будуть першими дітьми, хто вчитиметься працювати з технологіями на рівні інтуїтивного розуміння. Вони народжуються у світі, де автоматизація буде частиною їхнього повсякдення. Проте цей технологічний прогрес для українських дітей накладається на травми війни, які можуть визначати їхні цінності, погляди та соціальні навички.

Війна залишає глибокий слід на кожній дитині. Втрата близьких, переїзд у нові регіони чи країни, життя в умовах нестабільності формують унікальний досвід. Цей досвід може стати як викликом, так і джерелом сили. Діти, які переживають війну, часто швидше дорослішають, стають відповідальнішими та стійкішими до життєвих негараздів. Проте без належної підтримки суспільства ці травми можуть перерости у серйозні психологічні наслідки, які впливатимуть на їхнє майбутнє.

Українське покоління Бета потребує особливої уваги та турботи. Вони — діти, які вчитимуться не лише з книг, але й через досвід, набутий у найскладніших умовах. Важливо, щоб суспільство створило для них можливості, які дозволять розкрити їхній потенціал, незважаючи на складні стартові умови. Ці діти стануть символом відновлення і доказом того, що навіть у найтемніші часи народжується надія — незвичайні діти. Gen Beta має величезний потенціал стати «поколінням можливостей». Вони вмітимуть адаптуватися до змін, тому зможуть по-новому подивитися на те, що означає успіх і щастя, встановлюючи свої стандарти для наступних поколінь.

Якщо судити за швидкістю розвитку нових технологій і обчислювальних потужностей, значить теорія поколінь народилася не на порожньому місці. Ідея Хоува й Штрауса виявилася надзвичайно плідною. Потрібно сказати, що загалом дистанція між поколіннями постійно скорочувалася. Якщо бебі-бумери та покоління «Х» становили 20 років, то наступне за ним покоління «Y» - 16 р, а Alpha – 10 р. Мабуть, прискорення історичного часу позначається таким чином, зокрема й в майбутній появі нових поколінь. Окрім поверхневих відмінностей, зумери, Альфа та Бета мають багато схожих поведінкових рис. Саме в них прихована вся глибина різниці між поколіннями: «диявол криється в деталях». Це абсолютно нова філософія.

ЯК НАМ УСІМ ПОРОЗУМІТИСЯ?

Чому ми (люди) різні та як порозумітися одне з одним? Кожне покоління переживає **чотири** перетворення: підйом → пробудження → спад → криза. Різні покоління - це різні цінності, різне сприйняття інформації. 20 років - період, коли в людей формується новий набір цінностей, характерних для всього покоління. Пропонуємо детальніше розглянути особливості сучасних «крайніх точок» теорії поколінь.

Людей всередині одного покоління об'єднують спільні цінності, особливості поведінки й звички (в попередньому розділі ми трохи висвітили цю тему). Такими схожими між собою, люди однієї вікової групи стають через світові історичні події, під час яких вони дорослішали. Незалежно від країни народження, покоління одночасно проживає наслідки війни або економічну кризу. Це також відноситься до частини попереднього і наступного покоління. Наприклад, бабусі, які виросли у повоєнні голодні роки, усе життя робили дуже багато їстівних запасів та "загодовували" ними дітей і онуків. Ці навички вони намагалися нав'язати наступному поколінню.

Життя складається з постійних змін, які впливають на спосіб, яким ми бачимо світ. Ці зміни відображаються у різних поколіннях, кожне з яких має свої унікальні риси та цінності. Спільні риси формуються під впливом історичних подій, технологічних нововведень та соціальних змін, які відбуваються протягом їхнього виховання та навчання. Сенса життя, або сенс буття, це філософська та духовна проблема, що має відношення до визначення мети існування, призначення людства та людини як біологічного виду, одне з основних світоглядних понять, що має величезне значення для духовно-морального становлення особистості. Людина - жива, наділена інтелектом істота, суб'єкт суспільно-історичної діяльності і культури...

Відмінними рисами людини, які визначають її унікальність у Всесвіті, є її свідомість, здатність мислити і здатність здійснювати вільний вибір, брати відповідальність за власні дії; наявні-

сть моральних суджень. Сутність людини, її походження і призначення, місце людини у природі є основними питаннями права, філософії, релігії, науки і мистецтва.

Хоча часові рамки поколінь є умовними, люди, які народилися на межі цих періодів, можуть мати чіткі ознаки попереднього покоління. Проте часові межі не роблять особу автоматично типовим представником свого покоління. Наприклад, людина, яка народилася в поколінні, що вважається схильним до ризику, може насправді бути консервативною та цінувати стабільність. Ще тут доречне поняття колективної травми – тих травматичних подій, які вплинули не тільки на покоління, що їх проживали, але й на кілька наступних, додає психолог, член Української спілки психотерапевтів Ігор Лубківський.

Пригадайте, в українській історії було багато таких травм: голодомор, концентраційні табори, депортація українців, або коли з західної України після поразки визвольного бандерівського руху багато людей в Сибір вивозили на примусове переселення, і все це однозначно впливало на українців.

За словами психолога Лубківського, травми мають й позитивну сторону для поколінь: зокрема вони дають людям можливість усвідомити, що вони сильні, якщо змогли пройти через це. Пережита травма може обмежувати наступний розвиток людини, але з іншого боку - завдяки травмам люди вчаться виживати в подібних критичних умовах.

Що відбувається в Україні після здобутої Незалежності? За всі роки (до 2025 року) ми так не змогли дотягнутись до хорошого, бо нас не пускала травма колишнього радянського періоду, але ми почали захищатися від усього поганого. Як приклад, коли якийсь із українських президентів щось не так робив – всі об'єднувались і виганяли його. Пригадайте В.Януковича і його команду. Простими словами поведінка поточного покоління – наслідок того, як "наслідило" попереднє. Це треба пережити і стати більш сильним поколінням, – резюмують автори нашої книги. Бо поведінка поточного покоління – наслідок того, як "наслідило" попереднє.

Президент «Pew Research Center» Майкл Димок пояснює, що теорія поколінь дає дослідникам інструмент для аналізу змін у поглядах людства з плином часу. Біологічну еволюція теж змінюється з плином часу.

Що означає сімейне дерево? Родинне дерево — це візуальне відображення родоvodu з урахуванням імен, дат, місць та родинних зв'язків. Воно відображає, як між собою пов'язані люди з різних поколінь. Найчастіше родинне дерево починається з нинішнього покоління (наприклад - вас) та розширюється у зворотному напрямку — вглиб поколінь. Наші предки (діди, прадіди, прабатьки), а ще інші померлі родичі, котрі наділені високим сакральним статусом, вони немов родоначальники та опікуни родової генетики.

Тож не дивно, що далекий предок називається пращуром. Скільки всього предків було у людини? Предками всіх сучасних людей є 1280 гомінідів (це людиноподібні примати), яким вдалося вижити 900 000 років тому. Постає питання: Чи може доля 8 мільярдів людей, що нині живуть на Землі, залежати від стійкості всього 1280 людських предків, які майже вимерли 900 000 років тому? До речі, 7 мільйонів років тому в Африці з'явилися перші гомініди, що почали ходити на двох ногах. Нагадуємо, 2025 року щосекунди на Землі буде народжуватись 4,2 дитини, а 2,0 людини помиратимуть. У 2024 році населення світу збільшилося на понад 71 мільйон осіб і на перший день нового 2025 року сягнуло 8,09 мільярда людей.

Як порозумітися педагогам-батькам і дітям із різних поколінь? На думку авторів книги, найтиповіші системи, в яких виникають непорозуміння і конфлікти такі:

- педагог «бебі-бумер» — педагог «Х»;
- педагог «бебі-бумер» — педагог «У»;
- педагог «бебі-бумер» — батьки «У»;
- педагог «У» — педагог «Z»;
- директор «бебі-бумер» — педагоги «Х» та «У»;
- директор Х» — педагоги «Х» та «У»;
- педагог «бебі-бумер» — батьки «Х» та «У»;
- педагог «Х — батьки «Х» та «У».

Візьмемо такий приклад. В англійському парламенті обговорювали питання про молодь. Оратор оприлюднив з трибуни висловлювання чотирьох різних людей про молодь:

❖ Сучасні діти люблять розкіш, вони погано виховані, не шанують старших і віддають перевагу не заняттям, а балакачині. Вони вже не встають в класі, коли заходять вчителі. Вони не надають місце в громадському транспорті людям похилого віку і з інвалідністю. Вони сперечаються з батьками, пліткують з однолітками, об'їдаються ласощами за обідом, сидять, закинувши ногу на ногу і таке інше.

❖ Оратор каже: «я втратив усякі надії щодо майбутнього нашої країни, оскільки нинішня молодь завтра візьме в руки кермо влади. Нинішня молодь нестерпна й просто жаклива».

❖ Наш світ досяг критичної стадії. Діти вже не слухають своїх батьків. Мабуть, кінець світу вже не дуже далекий.

❖ Подивіться, вся молодь розпещена. Молоді люди підступні й недбайливі. Вони ніколи не будуть схожими на молодь минулих часів. Молоде покоління сьогоднішнього дня не зуміє зберегти нашу культуру.

Англійський парламент аплодував оратору після висловів про молодь та безнадійне майбутнє. Тоді доповідач розкрив свої карти: «Вся ці слова я взяв з історії відповідно наступних людей. Перший вислів належить Сократу (469 - 399 р. до н. е., Афіни), другий - Гесіоду (кін. VIII - поч. VII ст. до н. е.), третій – невідомому єгипетському жрецеві (4-3 тис. до н. е), а четвертий знайдено в руїнах Вавилону в глиняному горщику, вік якого приблизно 3000 років». Що ви скажете в подальшому, шановні представники парламенту? В залі настала тиша...

Споглядаючи в історію, ми зрозуміли, що розв'язання конфліктних ситуацій між поколіннями залежатиме від того, чи розуміють старші представники певного покоління ціннісні орієнтири та умови виховання молоді. Завдяки теорії поколінь можна зменшити кількість конфліктів, тому що всі навчаються і можуть домовлятися одне з одним. Якщо активно впроваджувати знання про теорію поколінь, то можна вийти на якісний рівень комунікації між педагогами й дітьми, батьками та педагогами тощо.

Якщо ж моральні цінності змінюються разом з людиною, то з плином часу міняються пріоритети. Світ, у якому ми проживаємо на даний момент, дуже складний. Теорію поколінь створили американські вчені Нейл Хоув і Вільям Штраус в 1991 році. Основою цієї моделі є цінності людей – представників

середнього класу. У своїй роботі Хоув та Штраус характеризували покоління починаючи аж із 1433 року. Скільки років в поколінні? Штраус і Гоув визначають покоління як сукупність усіх людей, народжених в проміжок часу, що становить приблизно 20 років, або одну фазу життя: дитинство – молодість – середній вік і старість. Але ми не будемо писати про минулі покоління, візьмемо останні п'ять з них, бо наша тема «як нам порозумітися між собою».

До того ж представники різних поколінь під час спільної роботи навчають одне одного. Наприклад «Ікси» допомагають «ігрекам» не втрачати радість спілкування віч-на-віч, а «міленіуми» навчають «людей X віртуозного поводження з мережею». Представники «покоління Z» встановлюють свої правила гри й чітко їх виконують. «Зети» найліпше спілкуються і майже не конфліктують з «бебі-бумерами» та мають спільні погляди з ними. Їм також простіше знаходити спільну мову з «іксами», а не з «ігреками». Тобто з бабусями й дідусями, а не з батьками. «Ікси» й «зети» настільки відрізняються, що їм немає сенсу конфліктувати й доводити щось одне одному.

Ще читачам не слід плутати психографію (метод вивчення способу життя) з демографією (наука, що вивчає склад і рух населення та закономірності його розвитку. Дослідник Майєрс (2012) визначає психографію як «сприятливу або несприятливу оцінну реакцію на когось чи щось, що проявляється у своїх переконаннях, почуттях або передбачуваній поведінці». Правда історичні покоління можуть визначатися як демографічними показниками (такими як роки), в які народжується конкретне покоління, або навіть рівнем народжуваності батьків цього покоління, а також психографічними змінними, такими як ставлення, особистість формування та культурні чинники. Покоління, народжені в період розвинених технологій, мають набагато більшу схильність до розуміння і використання технологічних продуктів з більшою швидкістю, ніж покоління, менш знайомі з подібними розробками.

Тож переходимо до розгляду «порозуміння і конфлікти поколінь». Візьмемо покоління Бебі-бумери 1946–1964; покоління «X» 1965–1980; покоління «Y» (або міленіали) 1981–1996; покоління «Z» 1997-2009 і покоління Альфа 2010–2024. Покоління Бета 2025–2039 читачі будуть вивчати самостійно.

Скільки людей прожило на Землі за весь час? Ми можемо приблизно вказати, що до нашого часу відбулося близько 117 мільярдів народжень. Це число істотно перевищує сьогоденне населення Землі, яке становить трохи більше 8 мільярдів осіб. Скільки людей проживає в Україні 2024 року? Примітно, що історичний максимум було зафіксовано у 1993 році – йшлося про 52,2 млн населення. Скільки людей проживає в Україні станом на 2024 рік, достеменно не знає ніхто, оскільки це складно порахувати. Орієнтовно йдеться про трохи більше 34 мільйонів людей та станом на 2025 рік, за кордоном перебувають 7,7 млн українців.

Скільки років триває кожне покоління? З цієї точки зору, покоління займає місце суб'єкта історичної діяльності, а термін високої суспільної активності покоління триває близько 30 років, ділячись при цьому на 2 періоди: спершу, нове покоління розповсюджує свої ідеї та смаки, а згодом їх остаточно затверджує, роблячи пануючими в суспільстві.

Походження людини є досить складним періодом. Наука вважає, що людина є результатом тривалої біологічної еволюції живої матерії, а релігія стверджує, що вона була створена Богом «за своїм образом і подобою». Автори книги думають, що антропогенез (походження) - процес виникнення і формування людини (в процесі еволюції), пов'язаний з розвитком її трудової діяльності, свідомості, членороздільної мови, а також із розвитком первісних форм суспільства. У процесі становлення людини розрізняють три стадії, або історичні фази:

- найдавніші люди,
- давні люди,
- сучасні люди.

Ці стадії не змінювали одна одну з повним зникненням попередньої, а деякий час співіснували та конкурували між собою. Наприклад, ще 50 тис. років тому на Землі мешкали кроманьйонці, неандертальці, пітекантропи - людина прямоходяча і ще принаймні один прихований вид (поки у нього немає назви). Науковці сперечаються і дуже обережні до нового виду. Більшість сучасних теорій пов'язують виникнення людей з Африкою.

Конфлікт поколінь – це споконвічна проблема, яка виникає між людьми різного віку на підставі різних підходів до одних і тих же речей. Зазвичай молоді люди більш прогресивні, завзяті, а дорослі – більш консервативні та спокійні. Конфлікт старших та молодших незмінно присутній на всіх рівнях та у всіх сферах. Починаючи від побутової дрібниці (надіти шапку на вулицю), закінчуючи різними поглядами на соціальні події. Чому трапляється, що ми часто суперечимо і сваримося з дорогими та близькими нам людьми? І навіть, якщо конфлікт відбувається не між фактичними батьками та дітьми, то все одно подібний негатив викликає подив – адже до старших потрібно відчувати глибоку повагу, а до молодших відноситься з батьківською любов'ю. І жодна з протиборчих сторін не є поганою людиною або тим, хто ненавидить все навколо. Тоді в чому ж причина сварок?

Справа не в конкретних людях, а в тому середовищі, в якому вони ростуть та розвиваються. Різні культурні епохи сприяли формуванню різного світогляду. Те, що вважалося нормальним для старших, стало абсолютно незрозуміло для молодших. Старше покоління часто не може перебудуватися, оволодіти новими технологіями та прийняти ті правила, за якими живуть їхні діти та онуки.

Конфлікти поколінь обумовлені не різницею у віці, а відмінністю цінностей. Якби було інакше, люди, досягаючи певного віку, набували б цінності, характерні, скажімо, для їх батьків. Але цього не відбувається, діти не стають такими самими, як їхні батьки та матері. Фактори формування цінностей:

- ▶ політичні
- ▶ економічні
- ▶ соціальні
- ▶ технологічні
- ▶ модель виховання, прийнята в сім'ї.

Основні цінності формуються в період з до 12-14 років, продовжуючи доповнюватися іншими протягом усього життєвого шляху людини. І даремно думають старі та молоді, що конфлікт поколінь можна зняти, змусивши одного прийняти цінності іншого. Змусивши своїх дітей або батьків жити за своїми стандартами, ми доб'ємося тільки втрати їхньої індиві-

дуальності та деформацію ціннісних орієнтацій.

Конфлікт поколінь неминучий, взаємини батьків і дітей – проблема, що має глибоке коріння. Автори нашої книги закликають батьків та дітей, не принижувати один одного непотрібними сварками, а просто прийняти, що є інші, не схожі на вас люди, навіть якщо вони для вас найближчі. Показуйте позитивний приклад, але не намагайтеся переробити сприйняття інших. Просто сприйміть їх такими, як вони є і не намагайтеся впливати на їх дорослі рішення. Постійні сварки, нерозуміння, критика та моралі призводять до руйнування відносин в сім'ї.

Для більшості людей найважливішим питанням є не те, чому виникають розбіжності, а чи можна подолати конфлікт поколінь. Для того щоб це зробити існують такі методи:

- Чітке аргументування власної позиції. Щоб довести свою думку недостатньо просто від неї не відступати. Необхідно спробувати переконати співрозмовника в тому, що це не просто ваша думка, а думка, заснована на прикладі, власному досвіді, фактах. Потрібно вислухати і співрозмовника, який має іншу точку зору. Бувають ситуації, коли обидві думки вірні. Через це відносини між поколіннями можуть так і не налагодитись. Пожміть один одному руки і скажіть: «Ми обидва праві».

- Компроміс – підійде для стриманих людей, які вміють слухати та аналізувати. Відповідно до практики, в конфліктах, де присутні дві різні думки, можна знайти «золоту середину». А також компроміс може полягати в тому, що спочатку опоненти слідують одній думці, а потім – іншій. Можливо, хтось із них наочно переконається у розсудливості, корисності та доцільності вирішення того, чия думка спочатку не приймалася.

- Коли одна сторона конфлікту хоче його швидкого закінчення, то їй краще піти на поступки. Адже при сварці різні покоління можуть дуже довго з'ясувати, хто з них правий. Це може призвести до непередбачуваного результату, який часто погано впливає на взаємовідносини між рідними людьми. У цій ситуації є такі варіанти вирішення проблеми: 1) одна із сторін погоджується; 2) всі залишаються при своїй думці; 3) конфлікт просто не починається через те, що одна із сторін, яка має протилежну точку зору, не говорить про неї.

Позитивні сторони конфлікту:

- Суспільство постійно рухається вперед. Переважно це

відбувається завдяки молоді, яка постійно прагне розвитку у різних галузях. Саме молоде покоління відкриває нові грані нашого світу, досягає величезних успіхів у тих ситуаціях, які раніше здавалися нерозв'язними. Найбільше це стосується технологій, науки та медицини.

► Відбувається обмін досвідом. Кожна сторона, яка бере участь у конфлікті, аргументує свою позицію фактами: так буде зручніше, краще, дешевше. Спочатку ці пояснення можуть здаватися недостатніми, проте коли перемога чи помилка стає очевидною, то старше чи молодше покоління переймає досвід.

Старші покоління часто звертаються до молодших за допомогою в опануванні інновацій. Знання та вміння молоді у цій сфері виявляються кращими, ніж у їхніх батьків, бабусь та дідусів. Можна навіть стверджувати, що нинішнє молоде покоління допомагає старшим, а не навпаки, коли старше покоління було носієм досвіду та знань. Психологи і соціологи називають такий процес інвертивним. Зауважимо, що в цьому аспекті також проявляється світоглядний, а не міжособистісний конфлікт.

Інвертивне спілкування між представниками поколінь стосовно технологій та їхнього використання виявляє толерантність молоді щодо людей старшого покоління. У контексті мовлення толерантність виявляють представники старшого покоління щодо вживання молоддю жаргонних слів та сленгу, а також запозичень з англійської мови, що розповсюджені не тільки в мережевому, а й в особистісному спілкуванні молодих людей.

Спостереження за спілкуванням молоді в соціальних мережах «Фейсбук», «Твітер», «Інстаграм» надало можливість виділити певні особливості вживання ними мови й інших кодів для успішної комунікації. Так, з точки зору лексики та стилістики в молодіжному спілкуванні наявна значна кількість жаргонних слів, сленгу, запозиченої лексики як на позначення нових технологічних реалій, так і для досягнення «хайпу» (означає «обман, настирлива реклама» і «роздувати галас, бурхливу дискусію, масове обговорення»).

Жаргонна лексика Інтернету і молодіжний жаргон динамічно оновлюються. З'являються як нові концепти-реалії, так і, відповідно, нові слова на позначення нових і наявних реалій. На англomовних сайтах постійно оновлюються «словники»

молодіжного сленгу під іронічними назвами «Словник підліткового сленгу для батьків», «Словник молодіжного сленгу, який кожен з батьків має знати» тощо. Створений навіть спеціальний «Словник жаргонізмів міста», який відстежує появу, зникнення чи затвердження у вжитку нових жаргонізмів у мовленні сучасної молоді. Існують і мобільні додатки, які допомагають батькам розпізнати підліткові кодування, що використовуються ними у міжособистісних відносинах. Відомо, що відносини є важливим аспектом становлення людини у підлітковому віці, пошуку нею і розвитку власної ідентичності.

Підліткам важливо проявляти свою значущість, унікальність, у тому числі й у використанні мови. Опанування наявних кодів у мережевому чи міжособистісному спілкуванні означає належність до групи, ототожнення з нею, тоді як введення в обіг чи винайдення нового коду у спілкуванні може підвищити статус і значущість молоді особи, її унікальність. Загалом жаргонізми і сленг у молодіжному спілкуванні характерні для будь-якого покоління. Автори книги думають, що зміна сленгу відбувається одночасно зі зміною покоління. Додамо, що зі зростанням людини в її слововжитку зменшується кількість сленгу.

Візьмемо як приклад, молодому поколінню «хіпів» 1960–1970 років, який виник у Сан-Франциско в контексті лібералізації і демократизації традиційного суспільства, як один з найяскравіших проявів контркультури, буде незрозумілий жаргон більш сучасного покоління «X», «Y» та «Z». Бо кожному поколінню молоді притаманні ті чи інші особливості слововживання і використання жаргонних слів. До речі є такі види субкультури: хіппі, готи, емо, скінхеди, панки, растамани, рольовики, граффітери та інші. А ще є квадробери – це люди, а частіше підлітки, що наслідують поведінку тварин. Так звана квадробіка – це вид спорту, що виник у Японії. Під час змагань учасники пересягаються навкарачки як тварини. Тренд почав стрімко набирати популярності в усьому світі, зокрема і в Україні.

Просимо квадроберів не плутати з дегенератами, людьми з ознаками дегенерації, виродження, ті, хто помітно відхиляється в своїй поведінці і психічних якостях від соціальної норми.

Якщо для старшого покоління слова «кліп», «файл», «монітор», «роумінг», «браузер», «онлайн», «офлайн» тощо відомі,

то слова «чілити» (розслаблятися), «юзати» (використовувати), «факап» (провал), «чекати» (перевіряти), «скіли» (вміння, навички), «рандомно» (випадково) які характерні для спілкування сучасної молоді, старшому поколінню – незрозумілі.

Що стосується про дискурсу, сфер та умов вживання мови представниками різних поколінь, то їх визначення та спілкування міняється в залежності від покоління. Багато представників із старшого покоління вже досягли пенсійного віку. За характеристикою вчених, такі люди стають соціально обмеженими і потребують звичного для них спілкування у будь-якому вигляді. Особливо це стосується неформального особистісного спілкування в родині, з однолітками, сусідами тощо.

Зауважимо, що непорозуміння між представниками різних поколінь або конфліктні ситуації під час побутового спілкування мають особистісний характер. Розгляд таких конфліктів не є метою даної книги. Треба слідкувати за своїм спілкуванням у сферах обслуговування, під час медичного чи соціального обслуговування, оскільки для людини похилого віку увага до неї є дуже важливою.

Для молодого покоління формальні сфери спілкування є різноманітнішими внаслідок їх більш різноманітного соціального життя. Спілкування у таких сферах потребує наявності певних ритуальних комунікативних навичок, якими старше покоління вже нехтує.

Простий висновок. Поняття «конфлікт поколінь» у спілкуванні між представниками різних поколінь є світоглядним, оскільки молоді люди живуть у світі, який диктує їм нові умови й цінності. Все більшим стає розрив між поколіннями внаслідок стрімкого технологічного розвитку. Побутові конфлікти у процесі спілкування поколінь також природно можуть відбуватися. Загалом, як доводить соціологічне опитування, сучасна молодь є більш толерантною. Вона менше реагує на конфліктні ситуації у побуті.

Спогади, настанови, апелювання до авторитетів людей старшого покоління навряд чи можуть зацікавити молодь. Конфлікт поколінь треба розглядати не як побутовий конфлікт, а як світоглядний конфлікт, де передача традиційних знань та досвіду втрачає свою актуальність зі зміною технологічного розвитку. Тож треба вивчати нові коди спілкування.

ФЕНОМИН УНІКАЛЬНОСТІ

Занурюючись в тему «як порозумітися одне з одним людям різного покоління»? В класифікації поколінь народження дітей за останні сто років, автори книги звернули увагу на феномен унікальності (повторюємо назву поколінь):

- покоління переможців, або «G1» (1901- 1925);
- мовчазне покоління (традиціоналісти), або «тихе покоління» 1928–1945 р;
- покоління бебі-бумерів 1946–1964 р;
- покоління «X» 1965–1980 р;
- міленіали (або покоління «Y») 1981–1996 р;
- покоління «Z» 1997–2009 р;
- покоління Альфа 2010–2024 р;
- покоління Бета 2025–2039 р.

Що таке феномен людини? Поняття «феномен людини» фіксує зовнішню відмінність людини як живої істоти від решти людей та від інших живих істот. Розумній людині притаманна моральність і свідомість. Вона здатна розрізняти прояви добра і зла, прекрасного і потворного, що визначає скерованість вільного вибору її дії. Простими словами, феномен це незвичайне явище, рідкісний факт, який нам важко збагнути.

Люди які оточують читача мають право бути іншими, різними, неповторними, мати свої характери, інтереси. І ця інакшість та унікальність роблять людину цікавою для інших. Щоб там в подальшому не казали, пам'ятайте, найціннішим для кожної людини є її здоров'я. Найважливіший орган у людському тілі – це мозок, який контролює мислення, пам'ять, емоції, дотик, моторику, зір, дихання, температуру, голод і всі процеси, що регулюють наше тіло. Мозок має дві півкулі – ліву для аналітичних думок і праву для творчих дій. Що знаєш, що вмієш, те за плечима не носиш. Щоб часом дарма не блудити, чужого розуму питайся у інших людей. Де розумом читачі не дійдуть, то в книжці знайдуть. Учись змолоду - пригодиться на старість.

Коротко про мозок людини, права півкуля мозку здебільшого відповідає за творчість, уяву, музичні здібності, орієнтування у просторі тощо. Наприклад, вона відповідає за сприйняття в просторі власного тіла й предметів, що його оточують,

а також — за просторову орієнтацію в цілому. Права скронева частина відповідає в більшості людей за впізнавання знайомих облич і предметів. Лобова частка в першу чергу відповідає за мислення, планування, пам'ять та судження.

Ліва півкуля контролює здатності до письма та читання, запам'ятовування фактів, імен, дат і їх написання. А ще за логіку і аналіз, числа і математичні символи. Ліва півкуля мозку також відповідає за схеми та організованість і аналізує всі факти. Водночас обидві півкулі дають відмінний результат щодо дій у різних ситуаціях. Скажіть яка зона мозку відповідає за мову? «Зона Верніке» (сенсорно-мовна зона, центр Верніке) — зона кори головного мозку, що бере участь у роботі з інформацією, саме вона пов'язана з мовою і вимовою слів. «Ділянка Верніке» названа на честь німецького невролога Карла Верніке (1848—1905), який вперше описав її в 1874 році.

Тоді яка частина мозку відповідає за емоції? Ділянка з дивною назвою «Амигдала», це одна із базальних ганглій, (округле скупчення сірої речовини мигдалеподібної форми), розміщеної всередині кожної півкулі скроневої частки (*lobus temporalis*) головного мозку. Мигдалина пов'язується із формуванням емоцій, і є частиною лімбічної системи. До речі, ділянка мозку «гіпокамп» також бере участь в механізмах формування емоцій та консолідації пам'яті, тобто переходу короткочасної пам'яті в довготривалу. А от «мозочок» (дослівно «малий мозок») — це відділ головного мозку, відповідає за координацію рухів, регуляцію рівноваги і м'язового тонуусу ніг.

Реакція на стрес починається з частини мозку, яка називається «гіпоталамус». Коли ви відчуваєте стрес, гіпоталамус посилає сигнали по всій нервовій системі і до нирок. Стрес впливає на наш сон та настрій, розум і м'язи. Від нього можуть боліти очі та живіт. А ще гіпоталамус відповідає за кохання. Згідно з результатами анкетування, кожна людина може знайти собі пару 5 разів за все життя, але по-справжньому закохатися вона може тільки три рази. У перший раз любов наздоганяє нас в підлітковому віці, коли об'єкт наших почуттів максимально ідеалізується і здається, що ці відносини будуть мати казкове майбутнє. Юні люди покладають на це кохання всі свої очікування, потреби та мрії. Але сувора реальність показує, що зберегти ці почуття вдається лише одній парі з десяти.

Уявлення про кохання змінюється з часом і багато в чому це залежить від соціуму, в якому ми знаходимося. Стандартів не існує, комусь щастить практично відразу - пара створюється в юні роки та живе у коханні по 30-50-70 років. А хтось шукає "свою" людину дуже довго і в процесі встигає пережити кілька шлюбів, стосунків та низку різних закоханостей. Якщо людина не працює над своїми помилками, вона щоразу робить ту саму помилку, «тягне старий скелет з шафи в нові стосунки», тому не може досягти щастя.

Останнє кохання – як зріле почуття, приходить в дорослому віці. Коли людина знімає рожеві окуляри та починає бачити перед собою реальну людину, «яка їй підходить по всім параметрам». У такі стосунки йдуть не для того, щоб «рани залікувати» чи позбутися самотності, у них приходять психологічно дорослими та здоровими і до кінця свого життя. І саме тому, що це почуття усвідомлене та доросле – люди схильні його вважати найсильнішим у своєму житті.

Що виділяється при закоханості? Це хімічні речовини мозку дофамін, норадреналін і серотонін. Дофамін є гормоном "гарного самопочуття", тому що він змушує нас відчувати задоволення. Також виділяється норадреналін, який викликає у нас відчуття ейфорії. Пам'ятайте, мозку потрібно близько 90 днів, щоб відрізнити кохану пристрасть від прив'язаності (російською мовою: влюбленность от настоящей любви).

Що відчуває людина, коли закохана? Її кидає в жар, серце б'ється, дихання збивається, часте та уривчасте - і це не після інтенсивних занять спортом, а коли ви дивитеся в очі іншої людини. Закоханість підвищує рівень адреналіну та норепінефрину та у вас відбувається сплеск гормонів. Скільки потрібно часу, щоб закохатись?

Нервова система людини влаштована таким чином, що ліва півкуля мозку насправді контролює правий бік тіла, і навпаки. Отже, лівий бік мозку керує роботою правої руки, ока, ноги і так далі. Основні зони, задіяні в розвиток депресії, це – кора головного мозку, гіпокамп і амигдала. Де найбільше нервових закінчень у

людини? Фізіологи довели, що підошва - одна з найбільш потужних рефлексогенних зон, що налічує більш ніж 72 000 нервових закінчень. Так, на 1 квадратному сантиметрі підошви в 1,5 рази більше термо-механічних рецепторів, ніж на такий же поверхні інших частин тіла. Скільки нервів у людини? У людському тілі міститься 12 пар нервів, які під'єднуються до мозку, і 31 пара нервів, які під'єднуються до спинного мозку - симетричними парами по обидва боки спинного мозку: 8 пар шийних, 12 грудних, 5 поперекових, 5 крижових і 1 куприковий. Скільки у людини черепно-мозкових нервів? 12-ть пар черепних нервів є поняттям класичним, і таким, що насамперед стосується людини та медицини. У людини та у більшості хребетних є ще один «цікавий» нерв – термінальний (або «нульовий» черепний нерв), який вчені ще не вивчили. Найбільший нерв нашого тіла - сідничний нерв – це найдовший та найтовстіший нерв в організмі людини. Він складається з декількох корінців, які йдуть від хребта до п'ят. Відповідає за чутливість нижніх кінцівок та бере на себе навантаження під час рухів, підйому важких речей. Чому у людей різні руки? Домінуюча рука це ознака, що виникає через неоднаковий розвиток моторних навичок між лівою й правою руками. Людину, яка більшою мірою володіє правою рукою, називають «декстралом» (правшею), а того, хто частіше використовує ліву руку — «сенестралом» (шुльгою). Яка рука більша у людини? Ліва рука – 64,77 сантиметра (в напруженому стані) і 62,23 сантиметра (у звичайному); права рука – 63,5 сантиметра (в напруженому стані) і 60,96 сантиметра (у звичайному) стані.

Яка частина мозку відповідає за думки? Кора головного мозку, що складається з мільярдів нейронів і гліальних клітин, ділиться на праву і ліву півкулі і на чотири частки. Лобова частка в першу чергу відповідає за мислення, планування, пам'ять та судження. За що відповідає стовбур мозку? Стовбур головного мозку бере участь у забезпеченні гомеостазу, певних поведінкових реакцій, необхідних для виживання, а також забезпечує передачу інформації - до і від вищих відділів мозку. Яка частина мозку бере участь у пам'яті та навчанні? Лімбічна сис-

тема («межа, край, кордон») — сукупність певних структур головного мозку. Огортає верхню частину стовбура головного мозку, ніби поясом, і утворює його край (лімб). Бере участь у регуляції функцій внутрішніх органів, нюху, автоматичної регуляції, емоцій, пам'яті, сну (або неспання) тощо.

Які продукти полюбає мозок? Нашому мозку необхідні продукти, в яких міститься велика кількість ненасичених жирних кислот омега-3, омега-6, антиоксиданти, вітаміни Е, В-6, магній, цинк, гліцин. Це можуть бути різні сорти морської риби, горіхи, злаки, овочі, фрукти та сухофрукти. (На жаль це не тема нашої книги). Ми зараз хочемо зрозуміти феномен унікальності та як підвищити свою геніальність? В чому природа геніальності? Та що це за молодь яку вже багато років називають «діти Індіго»?

Головний мозок складається з різних типів нейронів, які формують сіру речовину мозку (кора та ядра). Їхні відростки (аксони та дендрити) утворюють білу речовину. Біла та сіра речовини, а також нейроглія, формують нервову тканину, з якої, в тому числі, утворений і головний мозок. Нейрони мозку комунікують між собою та з нейронами інших відділів нервової системи завдяки універсальним нервовим зв'язкам — «синапсам».

Структури мозку відповідають за виконання найрізноманітніших задач: від контролю вітальних (життєвих) функцій до вищої психічної діяльності. Клітини мозку та їх відростки формують сіру та білу речовини. Вони названі так через характерний колір, який притаманний їм під час розтину. Сіра речовина складається з тіл нейронів і представлена корою та ядрами. Біла речовина утворюється з мієлінізованих відростків клітин. Саме мієлін надає їм білого кольору. Тепер декілька слів про сприйняття мови, коли говорять про мову, то найперше розуміють здатність говорити і розуміти слова, тобто усну мову. У людей центр мовлення розташований в задній третині нижньої лобної звивини домінантної півкулі — це «центр Брока». Також людина здатна до розуміння мови та навчання з почутих слів — це забезпечує «центр Верніке».

Учені з Великобританії виявили ген геніальності, назва «NPTN» (це білок), який кодується однойменним геном, розташованим у людей на короткому плечі 15-ї хромосоми. Він відповідає щільності сірої речовини головного мозку, веде до збільшення інтелектуальної діяльності людини і значнішим розумовим здібностям. Геніальність фактично є здатністю головного мозку до комунікації та обробки інформації. Щоб підвищити геніальність - займаються «кінезіологією» - це наука про розвиток розумових здібностей і фізичного здоров'я через певні рухові вправи. Це своєрідна «гімнастика мозку». Цей термін був введений Лоуренсом Катцем і Меннінгом Рубіном із США.

Кажуть, генієм можна тільки народитися, а якщо не дано, то... вибачте. Але підприємець і коуч Джефф Фаджанс, вважає інакше і каже, що геніальність це просто звичка, виробити яку здатна кожна людина. Багато з нас заздрять найбільшим інноваторам світу і мріють мислити та діяти як вони.

Автори книги кажуть: «Нам це під силу». Завдяки багаторічним дослідженням творчості, ми знаємо, чому ці люди стали геніями, тож кожен може посилити своє мислення і поведінку завдяки тим чи іншим навичкам.

1. Цікавтеся — бо це дуже серйозно вам допоможе. Знайдіть те, що дійсно вас цікавить. Те, що подобатиметься згодом і завжди буде викликати трепет, і захват. Коли ви відчуваєте до чогось непідробний інтерес, ви не боїтеся труднощів і проблем, пов'язаних з вашою справою. Адже це всього лише межі невивченого. І від цього вам стає ще цікавіше.

2. Прийміть і повірте у багатогранність вашої особистості. Якщо ось ви радієте з усіма на вечірці, а через мить вже сумуєте та переживаєте через щось. Якщо вам притаманні перепади настрою і взагалі вам складно віднести себе до якогось певного «типу особистості». А характер у вас вибуховий та багатогранний, - радійте, ви майже геній. За словами психолога Міхаеля Чістенхейма, саме такі риси дозволяють геніям вчасно перемикатися і думати в абсолютно різних площинах.

3. Знайдіть вимикач (перемикач) для своєї енергії. Творчі генії здатні приділяти своїй роботі колосальну увагу і величезні запаси енергії тривалий час. Але вони далеко не завжди працюють в такому режимі. Вони балансують: довгі періоди зосередженості на роботі, перемежують з довгими періодами

розслаблення. Вони також усвідомлено ставляться до своєї енергії та вміють вимикатися-перемикатися, щоб перезарядитися, наприклад, поспати в найнесподіваніший момент або віддалитися від метушні світу. У світі, коли ми весь час перебуваємо в режимі онлайн, такий баланс знайти важко. Але це одне з ключових правил, які потрібно взяти на озброєння, якщо ви хочете повторити досвід творчих геніїв.

4. Будьте експертом, але дивіться на світ як дитина, що цікавиться тими, чи іншими явищами і подіями. Як показують дослідження, високий інтелект - не дорівнює креативність. Навіть навпаки, такий інтелект перешкоджає їй, бо зворотною стороною розвинутого інтелекту і логіки є консерватизм мислення. Щоб цього уникнути, потрібно поєднувати дитячу цікавість з мудрістю. Дивіться і дивуйтеся всьому, що вас оточує. Таким чином ваш мозок буде генерувати. А потім приймайте позицію експерта, який вміє відрізнити важливе від неважливого, і знаходити правильне рішення.

Пам'ятайте, є розходження творчих здібностей й інтелекту. Творчість - це унікальна здатність людини проявляти свою уяву, експериментувати, створювати нове і осягати власний потенціал. Вона відіграє важливу роль у нашому повсякденному житті, виконуючи різноманітні функції і сприяючи нашій емоційній та розумовій добробуту. Перш за все, творчість є важливим засобом самовираження. Креативність - це характеристика когось або якогось процесу, який формує щось нове і цінне. Креативна людина – це та, що у своїй роботі створює якісь нові форми (неважливо, великі чи малі), які мають зміст для неї і для суспільства. Креативність це набагато більше, ніж просто написання творів. Критерії креативності: 1). Вільність - вміння генерувати якомога більшу кількість ідей за певний час; 2). Гнучкість – здатність діяти не прямолінійно, підлаштовуючись під змінюються умови завдання; 3). Оригінальність - вміння видавати нестандартні рішення; 4). Розробка і детальне опрацювання ідей.

5. Ставтеся до роботи серйозно, але отримуйте задоволення! До будь-якої роботи можна ставитися, як до гри. І такий підхід дуже подобається нашому мозку. Граючи, ми знижуємо важливість того, що відбувається і менше стресуємо через дрібниці. Тут важливо не загратися, вчасно перемикатися та розуміти, коли вам необхідно увійти в жорсткий, дисциплінований режим роботи — ця наполегливість необхідна, щоб пробивати бар'єри та здійснювати реальні інновації. Таким чином ви будете чергувати дві фази: фазу креативності та фазу серйозності.

6. Чергуйте спілкування і моменти тиші. Більшість людей розглядають себе або як екстравертів, які люблять натовп і світські бесіди, або як інтровертів, які вважають за краще бути самі по собі. Але творчі генії, судячи з усього, виступають в обох іпостасях або одночасно, або більш-менш порівну. Щоб бути дуже креативним і стати експертом в якійсь області, треба витратити багато часу на практичне освоєння і розвиток навичок, як правило - в ізоляції від повсякденного життя. Але водночас нові дослідження показують, що високий рівень креативності асоціюється з частими «вилазками» у світ, з обміном ідеями та взаємодією з іншими людьми.

Більшість творчих людей навіть спеціально так планують свій час, щоб регулярно перемикатися між роздумами на самоті та інтенсивною соціальною взаємодією. Вони розуміють, що це необхідне, щоб домогтися високого рівня креативності.

7. Будьте крутими... але чутливими. Творчі генії до певної міри здатні не підкорятися гендерним стереотипам. Жінки-генії частіше виявляються більш наполегливими, домінантними особистостями, ніж інші жінки, а чоловіки-генії — більш чутливими та обережними, ніж чоловіки в середньому. Іншими словами, генії обох статей впевнені в собі, наполегливі та здатні до крутих вчинків, але водночас уважні до інших людей і відчують ситуацію.

8. Займайтеся спортом. Наприклад, Ейнштейн до кінця життя захоплювався вітрильним спортом. П'єр і Марія Кюрі обожнювали велосипед, веслування, плавання і ковзани. Леонардо Да Вінчі любив плавати, а Лев Толстой щоранку в будь-яку погоду починав з гімнастики, крім цього займався кінним спортом, грав у городки й бігав. А все тому, що розвинене тіло - це розвинений мозок. Ми не можемо без руху: воно створює в

нашому мозку нові нейронні зв'язки. Завдяки руху наше серце краще качає кров і насичує мозок киснем. Рухаючись, організм виробляє цілий спектр гормонів, які дозволяють нам відчувати себе щасливими та успішними.

9. Захоплюйтеся, але лишайтесь об'єктивними. Коли американський психолог Міхаель Чистенхейм взяв інтерв'ю у майже сотні знаменитих творчих особистостей, то виявив, що напруга між прихильністю до своєї роботи та здатністю відсторонитися від неї - один з головних секретів успіху цих людей. Якщо ми не відчуваємо сильної прихильності до своєї діяльності, то під час вирішення складних завдань ми швидко втрачаємо інтерес (а це необхідно, щоб в повній мірі розвинути й оцінити ідеї нових рішень). Але якщо ми не в змозі бути об'єктивними й чесними з собою, ми ніколи не зможемо подолати наші особисті обмеження і в повному обсязі залучити свої сильні сторони. Творчі генії вміють не тільки відсторонитися від своєї роботи, але навіть розкритикувати її, порвати на шматки. Це критично важлива навичка, яку вони часто використовують.

10. Змінюйте плани. Генії витрачають багато часу на планування, роздуми, стратегічні розрахунки з приводу того, що робити далі. Але вони мають також дивну здатність швидко відмовлятися від цих планів, отримавши нову інформацію або цікаву можливість. Вони знають, що креативність не чорнобілий, лінійний процес. Навпаки, найбільші інновації зазвичай виникали в результаті незапланованого процесу.

Генії знають, що скільки б вони не планували, жорстке дотримання плану призводить лише до того, що ви втрачаєте важливі можливості, з яких може народитися нове рішення. Тобто для того, щоб наблизитися до геніїв, досить усього лишень:

- 1) нестандартно мислити (тобто давати життя навіть найбезумнішим ідеям);
- 2) багато спілкуватися;
- 3) швидко перемикається;
- 4) займатися спортом;
- 5) мати високу працездатність.
- 6) бути собою, не дивлячись ні на що.

Пам'ятайте, унікальність - це характеристика чого-небудь, що робить його відмінним від інших. Це означає, що об'єкт або

явище має особливі, неповторні особливості, які відрізняють його від інших аналогічних об'єктів чи явищ. Унікальність може виявлятися у різних аспектах життя, таких як особистість, ідея, талант, ситуація або предмет. Кожна людина, кожен твір мистецтва, кожна природна форма життя має свою унікальність. Ця характеристика робить кожен об'єкт чи явище цікавим і цінним у своєму власному способі, оскільки воно несе в собі щось, що не може бути повністю відтворене чи замінене. Унікальність завжди варта вивчення та вираження відданості.

Кожна людина - це неймовірний світ індивідуальних досвідів, переконань та талантів. Унікальність кожної особистості вкладає в себе безмежний потенціал для творчості, росту та досягнень. Якщо ви запитаете себе, чим ви різнитесь від інших, це тим, що робить вас особливими. Ваші життєві шляхи, мрії та цілі є унікальними, і саме вони формують вашу ідентичність. Бути унікальним означає відкритися своєму внутрішньому "Я", визначити свої цінності та прагнути до самовдосконалення. Правда суспільство часто намагається примусити людей вписуватися у шаблони та норми. Це може призвести до втрати власного внутрішнього голосу та унікальності. Важливо пам'ятати, що власна унікальність - це скарб, який варто охороняти.

Як виявити та розвинути свою унікальність? Почніть сприймати себе без усіляких порівнянь з іншими. Зробіть глибшими свої хобі та інтереси, досліджуючи світ навколо себе. Навчіться вірити у власні сили та потенціал. Унікальність - це ваша супер сила. Зберігайте її, дбайте про неї та надихайте інших своєю неповторною сутністю. Ваші можливості безмежні, а унікальність - це те, що робить вас неперевершеними.

Що таке унікальність людини? Кожна людина, яку ви зустрічали і зустрінете, не така, як ви, бо всі люди різні. Вони відрізняються одне від одного зростом, вагою тіла, кольором шкіри, очей та волосся, а також характером, звичками та здібностями. Ось чому кажуть про унікальність кожної людини. Є помилкова унікальність, цей психологічний феномен, полягає в тенденції індивіда недооцінювати поширеність серед інших індивідів хороших якостей...

Тож давайте розберемося з психологічним феноменом «помилкової унікальності». У 1988 році Джері Сулз, Чой Ван і Гленн Сандерс опублікували статтю з описом «ефекту помилкової унікальності». У даній статті мова йшла про те, як люди сприймають власну поведінку, пов'язану з підтриманням здоров'я. Результати показали, що люди, які схильні стежити за власним здоров'ям, недооцінювали людей, які чинили так само.

Ефект помилкової унікальності - психологічний феномен, що полягає в тенденції індивіда недооцінювати поширеність серед інших індивідів хороших якостей і бажаної поведінки, характерних для нього. Ефект є когнітивним спотворенням, тобто систематичною помилкою мислення в силу певних обставин. Наприклад, якщо для індивіда характерно поступатися місцем у метро людям похилого віку (соціально бажана поведінка), то він буде схильний недооцінювати кількість інших індивідів, які поступаються місцем у метро.

За своєю суттю ефект помилкової унікальності протилежний ефекту помилкового консенсусу. Тобто, якщо індивід схильний переїздити на ніч, то йому здається, що так чинять багато людей (помилковий консенсус), тоді як його звичка приймати контрастний душ вранці буде здаватися йому не дуже поширеною серед інших людей (помилкова унікальність). Обидва ефекти мають вплив на сприймаючий людиною образ себе, на його самооцінку. Відповідно до цих ефектів індивіди більш схильні розцінювати негативні якості як норму, а позитивні — як виняток.

Ефект помилкової унікальності, ефект помилкового консенсусу, а також ряд інших ефектів є частиною такого феномена в соціальній психології, як «нахил на користь свого Я». Даний феномен полягає в схильності індивіда прихильно ставитися до себе. Що таке людська індивідуальність? Це те, що є в кожному з нас - особливе і неповторне. Український поет Василь Симоненко у вірші «Ти знаєш, що ти – Людина?» дуже влучно сказав про це:

*Ти знаєш, що ти – Людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.*

Індивідуальність кожного з нас визначають зовнішність, здібності, характер, звички, бажання, інтереси, коло нашого спілкування тощо. Усвідомлення своєї індивідуальності втілюється у власному «Я». Потрібно розуміти, що є добрим, а що поганим, як називаються ті або ті прояви характеру. Ми маємо знати, що таке чесність, порядність, ввічливість, благородство і в чому виявляються підлість, нерозважливість, боягузтво, жадібність тощо. Тож навчитися оцінювати себе – це найважливіше етичне вміння. Нижче на малюнку - підказка:

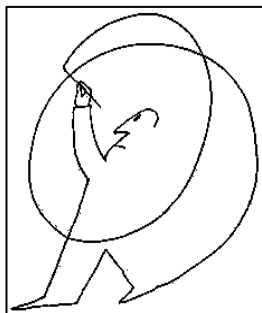

Видатний український філософ Григорій Сковорода таке вміння, утілив в настанові «Пізнай себе», це немов життя за покликанням. «Роби те, до чого народжений», – навчав мислитель. Пам'ятаймо: усе, що ми думаємо про себе, впливає на наше життя. Людина - не унікальний вид. Хоч як би нам цього не хотілося... Але що саме робить нас особливими? Можливо, цей список вже не такий довгий як колись, однак, з деякими рисами і вміннями людей не може зрівнятися жодна інша істота на Землі. Аристотель понад 2 тисячі років сказав про відмінності між людиною і твариною. Ми "розумні тварини", які прагнуть до знання заради самого знання. Далі зазначив: «Ми живемо мистецтвом та мисленням». Багато з того, на що він звернув увагу, є актуальним і досі...

Друга глава

Обдаровані покоління

ДІТИ ОБДАРОВАНОГО ПОКОЛІННЯ

Шановний читач, у 1-му розділі ми розглядали теорію із 8-ми поколінь дітей, давайте на короткий проміжок часу покладемо її в бік. Нам потрібно зацікавленими очима подивитись на обдарованих дітей нашої раси. Обдарованість – це значне в порівнянні з віковими нормами випередження в розумовому розвитку або виключному розвитку спеціальним здібностей (музичних, художніх, спортивних та інше). Обдарованість - це системна якість психіки, що розвивається протягом життя, яка визначає можливість досягнення людиною більше високих (незвичайних, неабияких) результатів в одному чи кількох видах діяльності порівняно з іншими людьми. Обдарованість – це сукупність певних психічних особливостей, що виступають запорукою високого рівня інтелекту. А талант – це високий рівень розвитку здібностей, насамперед спеціальних.

Тоді що таке задатки? Це первинні генетично зумовлені анатомо-фізіологічні та психічні властивості особистості, які є основою для розвитку здібностей. Здібності це індивідуально-психологічні особливості людини, які ведуть до успішного виконання однієї чи кількох видів діяльності. Коли дитина тільки народилася, ми не можемо відразу відповісти на питання: якими здібностями вона володіє, так як дитина розвивається з самого моменту народження. Схильності проявляються в прагненні дитини до певного виду діяльності, і є першим кроком на шляху до формування здібностей.

Автор новаторських концепцій із раннього виховання й розвитку дітей Масару Ібука, акцентує увагу на тому, що ключ до розвитку розумових здібностей дитини - це її особистий досвід пізнання в перші три роки життя. Не достатньо виявити до чого в дитини є здібності, набагато важливіше їх розвивати, і робити це так, щоби дитина не втратила інтерес. Ранній розвиток - це міцний фундамент, на якому батьки можуть побудувати щасливе і успішне майбутнє для дитини. Головне - залишати право вибору за дитиною, щоби вона сама вирішила, ким хоче стати, або що хоче робити.

Навчальні і творчі здібності відрізняються один від одного тим, що перші визначають успішність навчання і виховання, засвоєння людиною знань, умінь, навичок, формування якостей особистості, в той час як друга — створення предметів матеріальної і духовної культури, виробництво нових ідей, відкриттів і творів, словом — індивідуальне творчість у різних галузях людської діяльності.

Епоха цифрових технологій забезпечила зручність і нові способи знайомства з людьми, але вона принесла нові соціальні труднощі. Появилось поняття «діти з особливими освітніми потребами», яке широко охоплює всіх дітей, чиї освітні проблеми виходять за межі загальноприйнятої норми. Воно стосується дітей з особливостями психофізичного розвитку, обдарованих дітей та дітей із соціально вразливих груп, наприклад, вихованців дитячих будинків тощо).

Обдарована дитина — це дитина, яка виділяється яскравішими, іноді навіть видатними досягненнями в тому чи іншому виді діяльності. В обдарованих дітей гарно розвинута свідомість, теоретичний спосіб мислення. Вони як правило, дуже активні і завжди чимось зайняті. Прагнуть працювати більше за інших. Обдаровані діти із задоволенням виконують складні і довготривалі завдання, проявляють великий інтерес до читання і мають великий словниковий запас. Окремо слід розглядати поняття обдарованість, талант і геніальність.

Яка різниця між здібностями та задатками? Здібності тісно пов'язані зі знаннями, уміннями і навичками людини, забезпечуючи їх швидке надбання, закріплення й ефективне застосування на практиці. Природною основою формування здібностей є задатки — вроджені анатомо-фізіологічні особливості нервової системи, мозку, органів почуттів і руху.

Яка різниця між здібностями та навичками? У чому їхня різниця? Різниця між здібностями і навичками у дітей може бути досить тонкою, тому люди часто її не помічають. Як правило, здібність — це наявність вродженого потенціалу. Коли працівники поєднують їх з навичками, то часто можуть досягати ще кращих результатів. Наявність у людини загальних здібностей не виключає розвитку спеціальних і, навпаки, нерідко загальні і спеціальні здібності співіснують, взаємно доповнюючи й збагачуючи одна одну. Задатки не гарантують розвитку здібностей.

Здібності можуть проявлятися в різному віці. А.Моцарт почав писати музику в п'ять років, у композитора М.Римського-Корсакова музичний слух і музична пам'ять сформувалися в два роки, В.Серов та І.Рєпін з шести років малювали фарбами, у О.Пушкіна літературний талант проявився в 9 років. І.Ньютон у школі вважався тупим і його повернули додому як нездатного до навчальної діяльності. В.Скотту професор університету дав таку характеристику: «Він дурень і залишиться дурнем». Л.Пастер у школі не встигав з хімії. Також Ч.Дарвіна, Д.Менделєєва та А.Ейнштейна, у школі вважали нездібними учнями. Але відомі випадки дуже пізнього прояву здібностей: письменник С.Аксаков написав першу книжку в 56 років, І.Крилов почав складати байки в 40 років тощо.

Є «закон обмеження і компенсації здібностей і потреб». Обмеження та компенсація здібностей і потреб відбувається відповідно до закону, який формулюється так: «Компенсація обмежених здібностей або потреб іншими можлива тільки при збігу їх якісних і розходження кількісних характеристик». Цей закон може бути представлений і в іншому варіанті: «обмежуватися і компенсуватися можуть тільки ті здібності і потреби, якісні характеристики яких збігаються, а кількісні – розходяться». З даного закону виникають чотири слідства:

Перше слідство. Надмірність по відношенню один до одного співпадаючих за якістю здібностей або потреб обмежує можливість їх актуалізації.

Друге слідство. Недостатність по відношенню один до одного співпадаючих за якістю здібностей або потреб визначає можливість їх часткової компенсації.

Третє слідство. Надмірність здібностей і недостатність співпадаючих з ними за якістю потреб компенсується за рахунок актуалізації якісно інших потреб.

Четверте слідство. Недостатність здібностей і надмірність співпадаючих з ними за якістю потреб компенсується за рахунок актуалізації якісно інших здібностей.

Спробуйте самостійно з'ясувати здібності вашої дитини.

Чи впливають на задатки розміри мозку і його маса. Мозок дорослої людини важить в середньому 1400 г. Мозок С.Тургенєва мав вагу 2012 г; мозок Д.Байрона трохи менше -1800 г, аналогічні результати дало зважування мозку низки видатних людей. Проте мозок знаменитого хіміка Ю.Лібиха мав вагу 1362 г; письменника А.Франса - 1017 г. Незабаром з'ясувалося, що найбільший і найважчий мозок виявився у людини розумово неповноцінної. Також не підтвердилися припущення і про те, що задатки людини визначаються числом звивин мозку.

Ви коли-небудь чули про «теорію множинних інтелектів»? Вона була розроблена професором Гарвардського університету в 1983 році. Автор теорії Говард Гарднер стверджує, що є вісім або дев'ять різних видів інтелекту. З огляду на цю теорію можна сказати, що деякі діти наділені лінгвістичним інтелектом, а інші - логіко-математичним, або натуралістичним, або музичним інтелектом тощо. Наприклад, дитина повільно засвоює матеріал - є конкретна причина і що з цим робити? Чи означає це, що в неї менше здібностей до того чи того предмета? Насправді це далеко не завжди так. І саме про це говорить «теорія множинного інтелекту».

Ми звикли до того, що рівень інтелекту перевіряється виключно за допомогою IQ-тестів. І чули не раз, що «рівень інтелекту людини практично не змінюється із часом». Як і те, що існує чітко визначена кількість предметів: математика, мови, природознавство, в яких ви можете проявити свій інтелект. Але «теорія множинних інтелектів» Говарда Гарднера ставить під сумнів ці тези. У 1983 році дослідник описав 7 типів інтелекту у книзі «Frames of Mind». А в 1999 році в книзі «Intelligence Reframed» додав ще 2 типи. Тож на сьогодні існує 9 типів множинного інтелекту за Гарднером, що допоможуть зрозуміти справжню суть інтелекту будь-якої людини.

Ми знаємо, що кожна людина має різний інтелектуальний склад. Кожен тип інтелекту розташований у різних частинах мозку, тому вони можуть працювати в тандемі або дискретно. Але саме ці частинки інтелекту відрізняють нас від тварин. Високий інтелект - це геть не про високі бали під час навчання. Це здат-

ність створити ефективний продукт чи запропонувати послугу, яка робитиме життя людей зручнішим. Це володіння навичками, що допомагають у вирішенні проблем і дослідженні для вирішення складних питань.

Люди з візуально-просторовим інтелектом люблять читати та писати для задоволення. Вони добре розгадують головоломки. Діти блискуче інтерпретують малюнки, графіки та діаграми. А ще легко розпізнають візерунки, насолоджуються процесом малювання, створюють графіті, захоплюються живописом і образотворчим мистецтвом. Якщо ваші діти сильні у візуально-просторовому інтелекті, то найкращим вибором професії може стати архітектура, мистецтво чи інженерія.

Пропонуємо вам коротко розглянути 9 типів інтелекту:

1). Візуально-просторовий інтелект. Як розвинути цей тип інтелекту дитини?

► Частіше грайте в різні квести.

► Спробуйте намалювати карту місцевості, яка добре знайома дитині. Особливо цінна ця вправа зараз, коли багато сімей за кордоном чи в більш безпечних містах. Позначте зупинки, школи, магазини, цікаві деталі.

► Моделюйте предмети. Можна використовувати пластилін, ватні й дерев'яні палички, картон і клей. Гарна вправа на просторове уявлення та здатність відтворювати предмети в «3-D».

► Нехай дитина підпишеться на відомих блогерів-архітекторів, фотографів, дизайнерів і навчається будувати композицію в кадрі, створюючи власні фотознімки. Найкращі можна публікувати в соцмережах і ставити «#» - хештеги (ключове слово або фраза, яким передуює символ «#»).

► Тримайте вдома якомога більше матеріалів для творчості, а ідей для цікавинок повно в Інтернеті, аби було з чого творити!

2). Мовно-вербальний інтелект. Люди із сильним мовно-вербальним інтелектом добре запам'ятовують письмову й усну інформацію, їм подобається читати, дискутувати та виголошувати переконливі промови. Вони вміють доступно пояснювати складні речі, їх люблять у товаристві за гарне почуття гумору і за те, як вони класно вміють розповідати історії. Потенційний вибір професії для дітей, чия сильна сторона - мовно-вербальне розуміння, це філологія, журналістика, юриспруденція, викладання тощо.

Як розвинути мовно-вербальний тип інтелекту дитини?

► Випишіть у зошит 10 найгостріших тем для дискусій у світлі сучасних подій і раз на тиждень проводьте «Дискусійний клуб», до участі запрошуйте друзів, сусідів, родичів.

► Запропонуйте дитині активно вести свій блог в улюбленій мережі, використовуючи різні жанри журналістики: репортаж, есе, інтерв'ю, а коли помре неадекватний диктатор із країни російського агресора В.Путін - буде чудовий привід створити некролог.

► Дитина може тренуватись у написанні власних жартів чи сценаріїв для стендап-шоу. Час від часу влаштовуйте «Відкритий мікрофон», аби чадо тренувалось у красномовстві. Теми можна давати експромтом - так буде ще цікавіше.

► Якщо ви зараз за кордоном (на період війни в Україні), дайте дитині завдання здійснити літературну розвідку й розпитати місцевих жителів про найвідоміших письменників чи поетів цієї країни. Потім можна знайти їхні твори й почитати в перекладі або потренувати мовні навички та попрацювати над розумінням змістів зі словником.

3). Логіко-математичний інтелект. Ці люди блискуче володіють навичками розв'язування задач, їм подобається вирішувати складні завдання з багатьма складовими, їх захоплюють роздуми про абстрактні ідеї. Ще їм до душі наукові експерименти, і вони з легкістю усно озвучать складні обчислення, які більшість людей візьмуться робити лише з калькулятором. Люди з потужним логіко-математичним інтелектом можуть бути успішними вченими, математиками, програмістами, інженерами, бухгалтерами. Це один з найвідоміших типів інтелекту, адже він тісно пов'язаний з успішністю.

Як розвинути логіко-математичний тип інтелекту дитини?

► Запропонуйте підлітку два тижні вести бюджет родини, а якщо дитина молодшого віку — нехай веде особистий бюджет. Скільки отримує кишенькових грошей? На що витрачає і скільки треба назбирати до бажаної покупки?

► Настільні ігри логіко-математичного спрямування: від шахів і шашок до ханойської вежі і нард.

► Щоб дитина навчилася індукції та дедукції, запропонуйте кілька книг на вибір із захопливим детективним сюжетом.

► Відеоігри зі стратегічною складовою. Якщо дитина любить

відеоігри, запропонуйте The Sims, SimCity, які добре розвивають навички побудови стратегії.

4). Тілесно-кінестетичний інтелект. Танці та спорт — головне захоплення і пристрасть для людей з тілесно-кінестетичним інтелектом. Вони люблять створювати речі своїми руками, мають чудову фізичну координацію і запам'ятовують речі, роблячи їх. Якщо дитина володіє такими характеристиками, розгляньте професії у сфері будівництва, акторства, естрадно-циркового мистецтва.

Як розвинути тілесно-кінестетичний тип інтелекту дитини?

► Відвідуйте разом з дитиною творчі майстерні і майстер-класи: ліпка, малювання, писанкарство, арт на футболках, і це тільки початок списку!

► Нехай ваше чадо відвідує різні гуртки і секції для фізичного розвитку: різні види хореографії, боротьба, бокс, футбол.

► Знайдіть в Інтернеті добірку експериментів, які можна зробити вдома, і створіть власний рейтинг найцікавіших.

► Влаштовуйте домашні спектаклі за мотивами улюблених фільмів чи мультиків і казок? Можна створити костюми, написати сценарій, залучити друзів і родичів як героїв.

► Покажіть дитині ігри свого дитинства: резиночки, класики, а вона нехай навчить вас якоїсь суперсучасної гри.

5). Музичний інтелект. Володарі музичного інтелекту мислять з точки зору ритму і звуків. Вони дуже цінують музику, можуть самі створювати мотиви пісень, пречудово розрізняють фальш і їх не відірвати від екранів, коли показують «Голос країни» чи інші музичні шоу. Ці люди люблять співати та грати на музичних інструментах, легко розпізнають музичні тони. А ще добре розуміють музичну структуру, ритм і ноти, їм легко запам'ятати навіть складну мелодію чи пісню. Якщо дитина має сильний музичний інтелект, вона може стати музикантом, композитором, співаком, диригентом, музичним критиком.

Як розвинути музичний тип інтелекту дитини?

► Відвідати кілька майстер-класів із гри на різних інструментах.

► Дати дитині завдання записувати найрізноманітніші звуки на диктофон (ця опція є в будь-якому смартфоні), а після цього окремо записати почуте власним голосом.

► Грайте у «Відгадай мелодію».

► Запропонуйте дитині озвучити епізод фільму, чи мультика

власним голосом і спробувати себе в ролі актора дубляжу.

► Організуйте домашній концерт і запросіть сусідів, рідних і друзів.

► У деяких містах є музеї музичних інструментів - обов'язково завітайте туди!

6). Міжособистісний інтелект. Люди із сильним міжособистісним інтелектом добре розуміють людей і взаємодіють з ними. Вони з легкістю оцінюють емоції, мотивацію, бажання та наміри оточуючих. Прекрасно спілкуються вербально й невербально. Учні з таким типом інтелекту можуть озвучувати власне бачення ситуації геть в іншому світлі, аніж всі інші. Ви можете помітити, що ці діти здатні вирішувати конфлікти в групі та легко будувати стосунки як з будь-ким з однолітків, так і з поважними дорослими. Де можуть досягти успіху люди з високими балами з міжособистісного інтелекту? Це чудові психологи, філософи, менеджери з продажів і навіть політики.

Як розвинути міжособистісний тип інтелекту дитини?

► Запропонуйте дитині відчувати себе справжнім репортером і домовтесь, що вона запише інтерв'ю з дійсно цікавою для нею людиною (одноліток чи дорослий - не так важливо). Це може бути як відео (або аудіо) інтерв'ю. Говорити можна про дружбу, сім'ю, цінності, кар'єру.

► Нехай дитина разом із друзями створить спільний проєкт - це може бути благодійний аукціон на користь ЗСУ, «Відкритий мікрофон», де діти діляться своїми історіями, спільно створена добірка музеїв чи цікавих місць тощо.

► Створіть тематичні посиденьки. Це зустрічі з друзями, об'єднані однією стилістикою: «День (або вечір) вишиванки», «Вечір Marvel» (вигаданий всесвіт). Діти мають підібрати аксесуари, частування, придумати дрескод, прикрасити місце елементами декору тощо.

► Участь у майстер-класах, відвідування публічних виступів лідерів думок.

7). Внутрішньо-особистісний інтелект. Ці люди якнайкраще усвідомлюють власні емоційні стани, почуття та мотивацію. Вони насолоджуються саморефлексією та оцінкою своїх особистих сильних сторін. Таким людям подобається аналізувати теорії та ідеї, вони мають високу самосвідомість і розуміють глибинне коріння почуттів. Люди з таким типом інтелекту при-

речені на успіх у царині філософії, можуть стати письменниками, теоретиками, вченими.

Як розвинути внутрішньо-особистісний тип інтелекту дитини?

► Запропонувати вести «Щоденник моїх емоцій», де можна позначати ранкові, обідні й вечірні емоції за допомогою емодзі (знак, символ) чи спеціальних наліпок-смайликів, описувати, що сприяло тому чи тому настрою, розповідати історії.

► Створити «Плакат мрій». Для цього вирізати із журналів картинки, наклеїти на ватман, а потім під кожною розписати, які кроки знадобляться, щоб досягти кожної цілі, яка поки що зветься мрією.

► Пропонувати дитині малювати свої емоції. Це може бути абстрактний малюнок, головне: мазки, барви, експресія.

► Запропонувати створити мініфільм зі знімків, які дитина щодня робитиме на смартфон. Фотографувати варто те, що цікаво дитині саме сьогодні. А потім створити із серії знімків фільм у спеціальному застосунку. Дивитись обов'язково разом!

8). Натуралістичний інтелект. Восьмий вид «множинного інтелекту», це немов доповнення до дев'ятого, що був представлений у 1999 році. Діти «натуралісти» співзвучні з природою і зацікавлені в її плеканні та дослідженні. Вони обожають відкривати щось нове, уважні до деталей. Подейкують, що такі діти тонко усвідомлюють навіть незначні зміни в навколишньому середовищі. Вони можуть проявляти глибокий інтерес до ботаніки, біології, зоології. Вони легко класифікують і каталогізують інформацію. Люди з таким типом інтелекту у захваті від туристичних походів, кемпінгу й поважають садівництво. Перед вами майбутні біологи, природо захисники, садівники й прогресивні фермери.

Як розвинути натуралістичний тип інтелекту дитини?

► Дайте можливість дитині доглядати за домашнім улюбленцем, фіксувати в щоденнику його ріст, раціон, зміни в режимі й настрої. Якщо ви за кордоном на період війни, можна піклуватися про птахів, домовитися про вигул домашніх тваринок сусідів, чи, зрештою, завести красиву рослину.

► Нехай дитина записує у спеціальному зошиті свої спостереження за світом природи і це не тільки напрямок вітру чи погода, а колір неба, кількість калюж, розквітлі дерева. Можна кле-

їти в зошит листя, насіння, додавати малюнки, вирізати й клеїти зображення тощо.

► Де б ви не були – спробуйте відвідати зоопарк, створити «звіро-абетку» побачених тварин, придумати клички найсимпатичнішим мешканцям зоопарку, порахувати кількість лап у побачених пухнастиків. Можна ще й брати інтерв'ю у відвідувачів чи працівників зоопарку, запитувати цікаві факти.

9). Екзистенційний інтелект. Ці діти найбільше зацікавлені світом у філософському розумінні – навіщо ми всі прийшли на планету, що на нас чекає, який сенс нашого буття? Чому виник Всесвіт, що було до нього, а якщо нічого не було – звідки ж він почався? Шукати питання й досліджувати – улюблене заняття «екзистенційно розумових» дітей. Цей тип інтелекту чудово пасує філософам, з ним легко стати релігієзнавцем, можна розглянути і шлях священнослужителя. Чимало психотерапевтів і митців теж мають даний тип інтелекту.

Як розвинути екзистенційний тип інтелекту дитини?

► Завести «Щоденник для думок» і запропонувати записувати все, що хвилює, цікавить, на що хочеться отримати відповідь зараз чи в майбутньому. Тут можна записувати результати наукових досліджень, відкриття вчених. Або створити окремий розділ «Запитання до Всесвіту» де дитина може брати інтерв'ю у Всесвіту й запитувати все, що тільки заманеться.

► За можливості відвідувати планетарій, дивитись науково-популярні фільми про Всесвіт.

► Дивитись на зорі й планети в телескоп, придумувати їм свої імена, що відрізняються від звичних і таке інше.

І як висновок, обдарованість дитини іноді важко відрізнити від навченості, яка є результатом підвищеної уваги батьків і педагогів до розвитку дитини. Це особливо яскраво виявляється при порівнянні рівня розвитку дітей із сімей з високим соціальним та освітнім статусом і дітей з родин, які не приділяють належної уваги розвитку дитини. Слід розрізняти обдарованість і прискорення темпів розвитку дитини, яке може виявитися тимчасовим. Така "талановитість" швидко згасає, оскільки відсутній прояв творчого компонента або його розвиток був несвоєчасним. Повторюємо, базовою характеристикою обдарованості є творча активність дитини. Обдарованість - це системна якість психіки, що розвивається протягом життя...

СТРУКТУРА ОБДАРОВАНИХ ВУНДЕРКІНДІВ

Таємниця народження вундеркіндів авторам книги невідома (існує декілька гіпотез), хоча зі століття в століття люди намагаються запрограмувати народження або виховати генія. Вундеркінди – це не просто обдаровані діти. Вони в ранньому віці розкривають свій потенціал і починають за розумовим розвитком випереджати однолітків. Вони розуміють, що через свою унікальність і неповторність, часто залишаються поза компанією однолітків та без друзів. Як результат вони свідомо або несвідомо удаються до певних асоціальних форм поведінки, намагаючись врівноважити свою ідентичність.

Вундеркінди, як правило, виявляють свої здібності вже в ранньому віці. Ці здібності охоплюють всі інтелектуальні сфери діяльності: математику, фізику, музику, енциклопедичні знання тощо. В ранньому віці вони можуть вступити до інституту, закінчити його і захистити дисертацію, тоді як їх однолітки ще навчаються в школі. Обдаровані вундеркінди з музикальними здібностями пишуть опери; зі здібностями до шахів стають чемпіонами. В той же час статус вундеркіндів (або «дітей-зірок»), як їх частіше називають сьогодні, містить певну небезпеку. Такі діти швидко звикають до власної «винятковості» і можуть дуже болісно переживати її втрату у дорослі роки. Серед них непоодинокі випадки алкоголізму, наркоманії, самогубств. Як приклад, можна згадати трагічну долю юної кримської поетеси НікіТурбіної, якій пророкували славу Г.Ахматової та М.Цветаєвої. Однак, пророцтва не справдилися і Ніка пішла з життя.

За статистикою 17% народжених дітей мають високий показник інтелекту, але лише одна дитина з трьох мільйонів може претендувати на звання вундеркінда. Протягом ХХ ст. таких дітей зазвичай класифікували за допомогою тестів «коефіцієнту інтелекту», але недавні розробки в області «теорії інтелекту» порушили проблему обмеженості подібного тестування. Обдаровані діти володіють багатьма потребами, які стандартна освітня система не в змозі задовольнити.

Є діти «саванти», які чудово розбираються в одному полі діяльності (зазвичай, в математиці), але відсталі в інших, наприклад у вербальних уміннях. Часто у таких дітей спостерігається синдром Аспергера. Ще є «саванти-аутисти» - це люди з аутизмом, які демонструють незвичайні уміння, що рідко досягаються іншими. Зазвичай таких людей називали *idiot savants* - «ідіотомудреці». У 1978 році доктор Бернард Рімланд ввів термін «савант-аутист», який використовують зараз.

Є тести «коефіцієнта інтелекту» які використовують таку класифікацію для визначення різних рівнів обдарованості:

- ▶ «Яскравий», просвітлений: 115+, бувають у 1 з шести (17%)
- ▶ Помірно обдарований: 130+, бувають у 1 з 50 (2%)
- ▶ Високо обдарований: 145+, бувають у 1 з 1000 (0,1%)
- ▶ Винятково обдарований: 160+, бувають 1 з 30 000 (0,003%)
- ▶ Надзвичайно обдарований: 175+, бувають у 1 з 3 мільйонів (0,00003%)

Протягом усієї історії України були особистості, які всупереч обставинам, інформаційній блокаді й навіть терору на державному рівні відстоювали власні принципи й цінності попри ризик для життя. Чимало українців платять високу ціну і зараз. Вони - незламні, їхні історії та імена ми маємо знати. Ми також пам'ятаємо: Січових стрільців; Олену Телігу; Василя Стуса; Георгія Гонгадзе, математиків Блеза Паскаля і Карла Фрідріха Гауса; видатного піаніста і композитора Вольфганга Амадея Моцарта, художника Пабло Пікассо та інших.

Для прикладу, геній Боббі Фішер народився в 1943 році в США. У 14 років Роберт виграв чемпіонат США, а в 15 років став наймолодшим гросмейстером в історії (на той час). Боббі Фішер успадкував від батька-математика і матері-поліглота найкращі якості: він володів 5 мовами, мав феноменальну пам'ять, його IQ дорівнював 186. У 1972 році він став 11-м чемпіоном світу з шахів. Або візьмемо вундеркінда Кіма Ун Ена, згідно Книги рекордів Гіннеса, Кім – володар найвищого IQ. Народився в 1963 році в Кореї. У віці 4-х років вільно говорив на корейській, японській, китайській, англійській, німецькій, іспанській та в'єтнамській мовах. У п'ять років міг легко вирішити складні обчислення. Його IQ оцінюється близько 210. У 15-ть років Кім Ун Ен отримав ступінь доктора наук з фізики в Державному університеті Колорадо.

Глибоко обдаровані молоді люди є в усіх етнічних групах, расах, країнах з різними рівнями економіки та в будь-яких географічних областях. Обдарована дитина - це дитина, яка виділяється яскравішими, іноді навіть видатними досягненнями в тому чи іншому виді діяльності. Обдарована дитина вирізняється гарною пам'яттю, мисленням, допитливістю, добре розв'язує різні задачі, зв'язно викладає свої думки, може мати здібності до практичного застосування знань. Це успіхи дитини з читання, математики, природознавства та інших навчальних предметів. Види обдарованості можуть бути визначені за такими критеріями, як: особливості вікового розвитку; форма прояву; міра сформованості обдарованості; широта прояву в різноманітних видах діяльності; вид діяльності й сфери психіки, що її забезпечують

Обдарованість - це системна якість психіки, що розвивається протягом всього життя, яка визначає можливість досягнення людиною більш високих (незвичайних, неабияких) результатів в одному чи кількох видах діяльності порівняно з іншими людьми. В обдарованих дітей гарно розвинута свідомість, теоретичний спосіб мислення. Вони, як правило, дуже активні і завжди чимось зайняті. Прагнуть працювати більше за інших. Обдаровані діти із задоволенням виконують складні і довготривалі завдання, проявляють великий інтерес до читання, мають великий словниковий запас.

Здібності - це сукупність індивідуально-психічних особливостей особистості, які забезпечують успіх у будь-якій діяльності, легкість і швидкість оволодіння нею.

Нижче наводиться список характеристик, найбільш поширених в обдарованих дітей чотирьох, п'яти й шести років:

- Проявляють високу допитливість і дослідницьку активність.
- Ставлять вдумливі запитання.
- Мають великий словниковий запас і використовують у мові складні речення.
- Вміють добре виразити себе.
- Вирішують проблеми й завдання унікальними способами.
- Мають хорошу пам'ять.
- Проявляють незвичайний таланти у малюванні, музиці або сценічному мистецтві.
- Мають особливу оригінальну уяву.

- Використовують раніше засвоєний матеріал у нових контекстах, ситуаціях.
- Мають незвичайну здатність створювати логічні послідовності.
- Обговорюють і конкретизують ідеї.
- Швидко вчаться.
- Прагнуть працювати самостійно та брати на себе ініціативу.
- Проявляють дотепність і почуття гумору.
- Мають стійку концентрацію уваги й готові вирішувати складні завдання до кінця.
- Дуже спостережливі.
- Мають талант в умінні придумувати й розповідати історії.
- З цікавістю читають багато книжок тощо.

Тестування обдарованої дитини – це спеціалізована галузь, тому якщо ви хочете, щоб вашу дитину оцінював експерт, готуйтеся до великих витрат. Бажано, щоб дитину тестував дитячий психолог, переважно з досвідом роботи у сфері тестування обдарованих дітей. Двома основними тестами IQ є тест інтелекту Векслера (шкала Векслера) для тестування дітей – 4-та версія (WISC-IV) і тест/шкала інтелекту Стенфорд-Біне (5-та версія). На загальну думку, оцінка 120 і вище в тесті IQ відповідає вищому стандарту інтелекту. Ті, хто набирає 160 або більше балів, характеризуються як еліто обдаровані люди. Тим не менше, цей вид тестів IQ має свої обмеження. Треба мати на увазі, що чистий інтелект, вимірюваний за допомогою тестів IQ, значною мірою (хоча й не повністю) успадковується дітьми від батьків. Але зв'язок між високим інтелектом та обдарованістю не є безумовним. Багато творчих та обдарованих дітей не набирають високих балів на тестах IQ, тому що деякі види інтелекту неможливо добре протестувати за допомогою стандартизованих тестів IQ. Найкраще оцінювати дитину в цілому. Офіційним рекордсменом з IQ є видатний австралійський математик та вчений Теренс Тао. На сьогоднішній день він має найвищий бал IQ у світі – між 225 та 230 балами.

Була також Мерілін Вос Савант, чий зареєстрований у Книзі рекордів Гіннеса найвищий бал IQ складав 228. Було б наївно вважати, що обдарованість не приносить із собою певних супутніх труднощів. Такі діти перш за все – це діти, а вже потім говорять про обдарованість. Вони також мають право на поразку, невдачу, та багато з них відчують «вимогу відповісти власному потенціалу». До речі, тести а IQ (ай-к'ю) розробляються так, щоб результати описувалися нормальним розподілом з середнім значенням ай-к'ю, рівним 100 і таким чином, щоб 50% людей мали ай-к'ю між 90 та 110 і по 25% — нижче 90 та вище 110 балів. Значення IQ (ай-к'ю) менш як 70 балів часто кваліфікується як розумова відсталість.

Україна знаходиться на останньому місці серед країн Європи за рівнем IQ (ай-к'ю) тому, що середній інтелект українців складає 95,55 бала. Цікаво, що інтелект середньостатистичної собаки перебуває приблизно на рівні маленької дитини. Пес може запам'ятати близько двох сотень слів, як дворічний малюк, і навіть рахувати до п'яти.

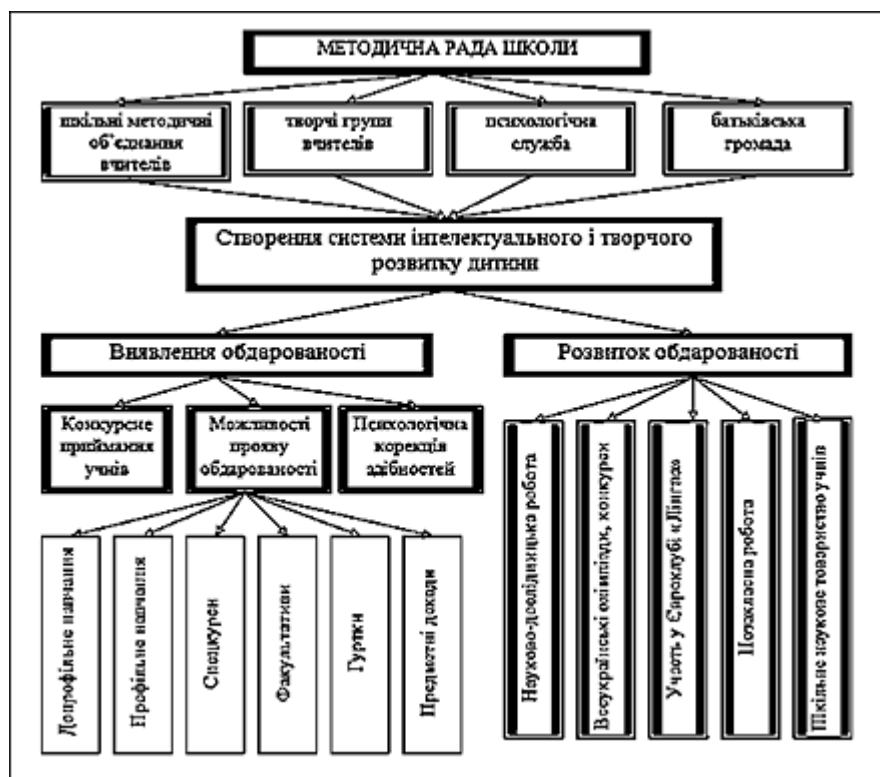

Україна розташована на материку Євразія, у його Європейській частині. За площею (603,7 тис. кв. км) Україна посідає друге місце серед країн Європи та сорок четверте - серед країн світу. Україна межує сухоходом із сімома державами: Росією, Білоруссю, Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією та Молдовою.

Територію України омивають Чорне та Азовське моря. До басейнів цих морів належать більшість (близько 96% території країни) - річок країни. На території України протікає 63 119 річок і потічків загальною довжиною понад 206 тис. км., а також має близько 20 тис. озер. Вони утворюють озерні краї. Станом на 2025 рік Україна має 21 область. Херсонщина – єдина область України, що має вихід одразу до двох теплих морів – Чорного та Азовського. У давнину Азовське море називалося у греків Меотійське озеро. Чорне море в старі часи називали Понтос Аксейнос - "море негостинне", через його шторми і тумани, а також ворожі племена скіфів і таврів, що населяли його береги .

Коротко ознайомимось з «дітьми Продіджі» (вундеркінд, талант, феномен), ще їх називають «діти Індіго». А також з'ясуємо, хто такі «діти Сонця» і «діти Дощу». Діти Індіго (або діти продіджі) — псевдонауковий термін, введений містиком Ненсі Енн Тепп для позначення обдарованих дітей, які, на її думку, мають ауру кольору індіго. Широку популярність термін здобув у кінці 1990-х років. Прикметною є й інша характерна риса дітей-індіго. Фактично усі вони мають певні труднощі у соціалізації та взаємодії з однолітками (за розвитком соціально-комунікативних навичок діти-Індіго опинилися ледь вище дітей з аутизмом чи синдромом Аспергера). Хоча більшість дітей з аутизмом не показують екстраординарних здібностей, серед «продіджі».

Надаємо вам приклад структури роботи з обдарованими дітьми на прикладі загальної школи:

Автори книги стверджують, що для всіх дітей-Індиго характерний є високий інтелект, блискуча оперативна пам'ять та підвищена чутливість до деталей довколишнього світу. Інша їх невід'ємна риса – це покликання до певної діяльності й постійна потреба у ній, яку неможливо раціоналізувати і виміряти за допомогою тестів. Сьогоднішні діти кардинально відрізняються від нинішніх не тільки розкутістю, але й розумом. Про таке явище, як діти Індиго давно говорять за кордоном. В Україні це явище досліджене менше. Львівська дослідниця, філософ і викладач Ліліана Кудрик, видала перші в Україні книги про дітей Індиго.

Л.Кудрик зазначила, діти Індиго мислять і поведять себе нестандартно. Вони випереджують однолітків, батьків, учителів у розвитку, перш за все духовному. Гіперактивні, імпульсивні, з високим рівнем інтелекту, мають розвинену інтуїцію. Бувають трохи невраїновані. Часто через свою розсіяність можуть врізатися у двері, упасти на рівному місці. Через відсутність страху можуть прогулюватися по перилах балкону або по даху будинку. Постійно гублять свої речі, бо вони зосереджені на духовному і їм байдужі матеріальні цінності. Тому бувають безпорадні в житті. Наприклад, не вміють правильно зав'язати шнурки на взутті. Не можуть виконувати нудної рутинної роботи. Не можуть довго стояти в черзі, сидіти за партою, їм потрібний рух. Ще Індиго буває нудно з однолітками, які не здатні їх зрозуміти й оцінити, вони легше знаходять спільну мову зі старшими за себе людьми, оскільки самі відчувають себе «старими душами».

Чому назва "Індиго"? Це колір, який, на думку багатьох дослідників, домінує в аурі "нових" дітей. Бо аура має різні кольори, але є переважаючий колір, який свідчить про рівень розвитку людини. Часто у дітей Індиго, спектр кольорів буває – від світло-голубого і ультрамаринового - до фіолетового, синього, темно-синього і навіть чорного. Голубий – це колір релігійності. Фіолетовий – мудрості і цілительства. Синій – колір інтелекту та інтуїції.

Але аура може змінюватися залежно від почуттів. Тому відрізнити істинних Індиго можна не за кольором аури, а за випромінюваннями ДНК – це величина постійна, але її поки що не можна виміряти жодними приладами. Чи заохочуються в

Україні такі дослідження? Швидше навпаки, гальмуються. Чиновники від науки та освіти не сприймають нічого, що не вкладається в їх традиційні уявлення. За невеликим винятком, колишній міністр освіти та науки Станіслав Ніколаєнко не раз, виступаючи по радіо, згадував дітей Індіго. Говорив, що треба освіту «переформатовувати» під таких дітей. Бо вони вимагають іншого до себе ставлення і іншого викладання. Їм не підходять насильницька педагогіка, дресирування і муштра. Також не підходять вчителі, яким бракує психологічних знань і педагогічної культури. Їм потрібна «школа радості», де б вони могли розвивати свої таланти.

Від народження Індіго наділені над здібностями. Але кожен може посилювати свій духовний розвиток і піднятися на рівень свідомості Індіго. Наприклад, середньостатистична людина використовує потенціал свого мозку на 3-6%, найбільше до 10%. Діти індіго – на 10-14 і більше відсотків. У майбутньому мозок усіх людей має бути задіяний на 51%. Тобто, у всіх має запрацювати інтуїція, розвинутих телепатичні здібності, а зцілення силою думки стане звичним явищем. До дітей Індіго ми повернемося пізніше, а зараз коротко познайомимося із «дітьми Сонця» і «дітьми Дощу».

Досвід - це слово, яким людина називає власні помилки. Саме на помилках можна отримати безцінний досвід. Нам дуже хочеться, щоб наші діти послухали нас і зробили необхідні висновки, щоби вчилися на чужих помилках, а не набивати власні шишки. Однак, життєвий досвід, на жаль, набувається в індивідуальному порядку. Розумна людина не потрапить у неприємності, що трапилися з його близькими чи друзями. Наші діти не завжди розумні і повною мірою усвідомлюють, що найціннішим є досвід тих, чий життєвий шлях набагато довший за твій.

Хто такі «діти Сонця»? «Діти Сонця» - це хлопчики і дівчатка із синдром Дауна, надто чутливі, вразливі та відкриті навколишньому світу. За статистикою на 800-1000 нормальних немо-

влят одна дитина народжується з синдромом Дауна. Скільки живуть «діти Сонця»? Раніше вони жили до 40 років, зараз тривалість життя дитини з синдромом Дауна становить в середньому 60-65 років. Такі діти мають 47 хромосом у каріотипі замість звичних 46, що є першопричиною їхньої характерної зовнішності. 50% діток мають природжені аномалії серця, шлунка та кишківника. Вилікувати синдром Дауна неможливо.

Чому даунів називають «дітьми Сонця»? Через доброзичливість і відкритість дітей із синдромом Дауна називають «сонячними». Якщо дорослі люди із синдромом Дауна створять власну сім'ю, то діти в таких родинах не народжуються, майже всі чоловіки із синдромом Дауна безплідні. У жінок вагітність часто закінчується викиднем або передчасними пологами.

Люди з синдромом Дауна можуть мати деякі фізичні ознаки. У них більш пласке обличчя, особливо перенісся, мигдалеподібний розріз очей, коротша шия, одна складка на долонні, нижчий зріст, тощо. В Україні проживає понад 15 тисяч осіб із синдромом Дауна. Щорічно в країні народжується 450 дітей з такою хворобою. Проте суспільство ще й досі не готове прийняти їх. В Україні відомий лише один випадок усиновлення дитини із синдромом Дауна. Здебільшого, таких дітей у свої сім'ї забирають іноземці.

Якщо ви випадково розсердилися на дитину із синдромом Дауна, дайте можливість гніву «переночувати, просто помовчіть до ранку». Як багато конфліктів можна було б уникнути, якби люди, які нас оточують, керувалися цим правилом мудрих євреїв. І в особистому житті, і на роботі потрібно знайти в собі сили зупинитися та почекати з відповіддю. За кілька годин гнів затихне, емоції вляжуться. І ще велике питання, чи захочеться вам продовжувати сварку, чи суперечку через час. Шкода, що цієї мудрості ніхто не навчив більшість світових політиків. Але можливо у нас є шанс, адже про цю чудову пораду дізнаються наші діти, у чийх руках майбутнє всієї планети. Вони виростуть і керування українською державою перейде в їхні руки...

Далі коротко розглянемо «дітей Дошу». «Діти Дошу» з аутизмом (розладами аутистичного спектру (РАС) – це стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії та спілкування. (Примітка: «діти Дошу» отримали таку назву через те, що окремі дослідники у всьому світі вважають блакитний колір кольором людей з аутизмом). Без коментарів.

«Діти Дошу» грають з предметами не так, як більшість, вони радіють іншому. Для них не існує норм і правил, звичних для нас, їм незрозуміло і нецікаво те, що роблять звичайні дівчатка та хлопчики. Перші ознаки аутизму, зазвичай, проявляються у дітей до 3-х років і якщо батьки і лікарі їх вчасно помітять, то такій людині можна допомогти втримати зв'язок зі світом. До того ж, інтелект аутистів не завжди понижений, дуже часто такі люди проявляють хороші, а подекуди і виняткові здібності у певних сферах.

Аутизм, як окрему проблему, виокремили лише наприкінці 1930-х років минулого століття. Відтоді змінилися підходи до лікування і діагностика. Уже діагностують цілий спектр розладів, які відносять до аутизму. Вдосконалення діагностики збільшило і кількість діагностованих випадків. Раніше говорили про 1 дитину зі 100, тепер кажуть про 1 із 88, і навіть одну на 65 нормальних дітей.

Чому про «дітей Дошу» все частіше почали говорити 2 квітня. День поширення інформації про аутизм започаткували, щоб поширювати інформацію про цей розлад в усьому світі. 2 квітня - Міжнародний день поширення інформації про аутизм по усьому світу. 2 квітня одягають блакитне на знак підтримки людей з аутизмом, розладом розвитку нервової системи, що ускладнює комунікацію. Останні дослідження усе частіше, окрім генетичних причин, відносять аутизм до розладів, пов'язаних також із забрудненням довкілля, їжі та питної води. В Україні офіційно зареєстровано понад 4 тисячі людей із аутизмом, але представники громадських організацій, які опікуються цією проблемою, кажуть, що насправді таких людей набагато більше, Людям із цим розладом дуже важко комунікувати зі світом і спілкуватися з іншими людьми. Багато «дітей Дошу» мають геніальні здібності в окремих напрямках.

Існує два методи, щоб піднятися над ближнім: перший - піднятися над собою, а другий - принизити сусіда. Не варто користатися другим способом. Замість того, щоб копати яму для іншого, краще спрямуйте ці сили на створення пагорба для підняття самого себе. Важливо, щоб дитина розвивалася, прагнула ідеалу, адже пишатися тим, що ви трохи розумніші за дурня - зовсім не гідність, а топтання на місці. Нехай ваша дитина все життя не озирається на дурнів, а тягнеться до геніїв.

Аутизм у чотири рази частіше вражає хлопчиків, ніж дівчаток. Якщо говорити про причини аутизму, є багато факторів, які підвищують вірогідність появи у дитини РАС, в тому числі фактори навколишнього середовища і генетичний збій. До 6 років мозок «дитини Дошу» активно засвоює інформацію. І якщо намагатися розвивати дитину до цього віку зусиллями психологів, арт-терапевтів, логопедів, то з часом таку дитину можна адаптувати до соціального життя.

Часто «діти Дошу» бачить ауру людей, володіють гіпнозом. Така людина може купити в магазині іграшку, навіть не маючи достатньо грошей. Просто дивиться на продавця, і той слухняно вибиває чек і видає товар за якихось 5 гривень, коли він коштує 150. Ось вам приклад, мама-вчителька розповідала про свою доньку, яка була від народження «дитиною Дошу» і бавилася тільки з ангелами: бачила й описувала їх, розмовляла з ними. І одного разу зцілилася від паралічу на святому джерелі. Другий приклад, жінка на ім'я Оксана їхала з онучкою в автобусі. Мала дивиться на людину в іншому кріслі і з жахом каже: "Бабцю, чому в того чоловіка довкола голови таке чорне коло?" Бабця, як і всі в автобусі, нічого подібного не бачить. Невдовзі цей чоловік помер. Бабця розповіла мені, що було багато таких випадків. Третій приклад, бабуса на ім'я Надія розповіла, що її трирічна внучка Тетяна бачить майбутнє. Одного разу каже домашнім: «Негайно прибирайте у хаті, вдягайте мене у новий костюмчик, бо до нас їдуть гості». Дитині не повірили, бо гостей ніхто не чекав. Але мала не вгамувалася, тож прийшлося вдягнути їй костюмчик. І справді невдовзі на

порозі з'явилися родичі.

Ці діти замикаються у собі, погано сплять, бачать невидимих істот, кольори із закритими очима, проявляють ранню обдарованість, говорять про Бога, схильні до всього містичного, спілкуються з рослинами. Деколи говорять про життя до народження у животі мами. Можуть розповідати свої минулі життя, як вони колись вибирали собі батьків, ким вони були раніше, як вони помирали тощо.

Пам'ятайте, батьки не можуть вважати дитину своєю власністю. Як сказав східний мислитель Каліл Джебран: «Ваші діти – насправді не діти вам. Ви можете дати їм вашу любов, але не ваші думки, бо в них є свої думки. Ви можете бути подібними на них, але не намагайтеся зробити їх подібними на себе». Особливістю української душі є кордоцентризм – увага до серця як осереддя духовності. Адже розум – це не тільки інтелект, це інстинкт, інтуїція, а ще вищий духовний розум.

ОСОБЛИВОСТІ ОБДАРОВАНОГО ПОКОЛІННЯ

Цей розділ книги ми побудуємо на особливостях «дітей Індиго». «Діти Індиго» – це люди, які від народження мають особливі здібності, наприклад, можуть бачити енергетичне поле людини, так звану ауру, володіють даром передбачення, їм дуже легко даються іноземні мови, вони надзвичайно талановиті – співають, малюють, пишуть вірші, танцюють, підбирають мелодії на музичних інструментах тощо. Дітям Індиго в парапсихології та популярних віруваннях приписується безліч незвичайних властивостей, починаючи від високого рівня інтелекту та закінчуючи телепатичними здібностями. Часто стверджується також, що «діти Індиго» є

«новою расою людей». Правда велика частина ознак та якостей «дітей Індиго» давно відома психіатрам та психотерапевтам з іншої сторони і вони описується діагнозом СДУГ (синдром дефіциту уваги та гіперактивність).

Неординарні особистості дітей та дорослих людей були у всі історичні часи і необов'язково бути Індиго. Особливих людей спалювали на вогнищах інквізиції за інакомислення. Пригадайте: Жанну д'Арк, Леонардо да Вінчі, Джордано Бруно, Ван Гога, Моцарта, Кафка, Олеса Бердника та інших. Починаючи з 1940-х років ХХ століття особливих людей ставало все більше. Масове народження «дітей Індиго» констатують у 1980-1990-х роках. Скільки зараз «дітей Індиго», автори книги не можуть сказати. Немає чітких критеріїв їх розрізнення у 2020-2025 р. не проводилися. Дослідник Ненсі Тепп стверджує, що 90 відсотків дітей, молодших за 10 років, і 70 відсотків дітей у віці 15-25 р. – це Індиго.

Західні фахівці наводять свою статистику: серед тих, кому зараз 50 років, Індиго зустрічаються у пропорції одна людина на 1000-5000 осіб, кому 30 років – одна на 600 осіб. У старших класах шкіл маємо 20-25 відсотків, у середніх класах – близько 40%, у 4-5 класах – 60-70 відсотків. А діти від 2000 року народження і молодші – майже всі Індиго. Автори книги думають, що це дещо перебільшені дані.

Звертаємо увагу, що парапсихологами виділяються «Кристалні діти», загалом аналогічні до Індиго, але виражені ідеалісти, котрі воліють діяти, керуючись несвідомими спонуканнями. Їм приписується відчуття єдності з усіма людьми та істотами взагалі, безкорислива допомога іншим, розвинена здатність до самонавчання на противагу навчанню від учителів чи батьків. Іноді вони вважаються здібними до ясновидіння та цілительства.

Інший різновид особливих дітей - так звані «Зоряні насінини» (Starseed). Вони уявляються як екстрасенси, телепати, котрі в ході минулих реінкарнацій знаходять особливих батьків для втілення на Землі та виконання місії зі встановлення миру та справедливості. Їм також приписується особлива здатність навчати інших людей свого світогляду

Риси, котрі приписуються «дітям Індиго», «Кристалним дітям» чи «Зоряним насінинам» (емоційна чутливість, відкидання авторитетів, відчуття себе старшими, віра в свою унікальність та велике призначення) - є типовими для дітей з синдромом порушення активності та уваги або синдромом дефіциту уваги та гіперактивності. Віра в надприродні якості таких дітей зросла на фоні загального росту віри в надприродне. В той же час тлумачення симптомів згаданих синдромів у позитивному ключі є запорукою запобігання спричинених ними конфліктів у родинах.

В наш час встановлено, що генотип визначає тільки потенційні можливості людини, а середовище і виховання – наскільки ці можливості будуть реалізовані. Надаємо нашим читачам десять особливостей обдарованих дітей:

1. Вони завжди чим-небудь зайняті і дуже активні.
2. Хочуть знати більш докладно і вимагають від дорослих додаткової інформації.
3. Навчання приносить їм задоволення: вони хочуть учитися і домагаються успіхів.
4. Здатні займатися самостійно.
5. Уміють критично оцінювати оточуючу їх дійсність і прагнуть

проникнути в суть явищ, не задовольняючись поверхневими поясненнями.

6. Урок представляє для них інтерес тоді, коли використовуються проблемні методи.

7. На відміну від однокласників краще вміють розкривати відносини між явищами і сутністю, систематизувати, класифікувати.

8. Прагнуть працювати і працюють більше від своїх однокласників.

9. Ставлять безліч питань дорослим, що знаходяться поруч, і чекають вичерпної відповіді на своє питання.

10. Мають сильно виражене почуття справедливості.

Із свого досвіду ми знаємо, що дитяча обдарованість, яка рано проявляється, – завжди предмет гордості батьків. Але для малят це може обернутися лихом і втратою дитинства. Нерозумна експлуатація здібностей призводить до одностороннього розвитку, а передчасні захоплення дорослих – до його викривлення. Чимало дітей, які вражали уяву близьких своїми здібностями, в майбутньому не виправдали покладених на них надій.

Природно, що для батьків їхні діти – найрозумніші й найгарніші. Біда не в тому, що часом ми помиляємося, приймаючи відблиск скла за сяяння коштовного каміння. Біда в іншому: ми обманюємо своїм захопленням самих дітей. Обіцяємо їм осяйне майбутнє, а коли стається інакше, наші сини і доньки почуваються несправедливо обманутими і не можуть відчувати звичайних людських радощів. Так можна скалічити і посправжньому обдарованих дітей, коли ми, захоплюючись «чудом», забуваємо про самого малюка, приділяємо всю увагу лише розвитку його таланту. За розумовим розвитком, той чи інший вундеркінд може бути далеко попереду, але за моральним та емоційним – дуже рідко випереджає свій вік. Виникає дисгармонія розуму і почуттів, відбувається втрата дитинства. Дитині стає некомфортно серед дорослих і нудно в колі ровесників. Рання експлуатація таланту може відбити бажання займатися творчістю, викликати відразу до нього, і зрештою той талант загине.

Сучасна психологічна наука стверджує, що до 4-х років закладається приблизно половина інтелектуальних здібностей дітей, які в майбутньому характеризуватимуть дорослу людину. Спробуйте тільки уявити собі, який величезний обсяг знань засвоює 4-річна дитина, скільки енергії вона витрачає щоденно,

не забудьте про надзвичайну емоційність та інтенсивність сприйняття, і ви погодитеся, що жоден інший вік не стоїть так близько до геніальності, як малі діти. З 2-х до 6-7 років кожна дитина – геніальний лінгвіст. Вона легко на слух засвоює лексику і граматичну будову мови. Величезна кількість запитань, які діти ставлять дорослим, свідчить про незвичайну допитливість. Збережіть цю допитливість, живий інтерес, здатність дивуватися і захоплюватися, силу почуттів – і ви отримаєте передумови майбутнього таланту. К. Чуковський писав: «Ми всі до 20 років могли б бути великими хіміками, математиками, біологами, якби жагуча допитливість до всього довкола не згасла в нас у процесі накопичення первинних, необхідних для існування знань».

Як же зберегти всі ці потрібні риси? Тільки шляхом їх розвитку, коли даємо роботу нашому розуму і почуттям. Талант – це трішки здібностей і дуже багато зусиль. Пригадайте, що вам відомо про видатних людей. Неважливо, у чому вони видатні: учений це чи композитор, письменник чи винахідник – усі вони багато й наполегливо працювали. Чому ж талановиті мають працювати більше від безталанних? Бо праця – це єдиний спосіб проявлення розвитку здібностей. І ще – тому що праця приносить їм радість. Тож треба не вбити радість праці, а розвивати її, бо то шлях до таланту.

Чи успадковується талант? Є багато прикладів, коли видатні здібності в одній або різних сферах повторювалися в багатьох поколіннях одного роду, або сім'ї. Але тут річ не тільки у спадковості, а й у творчому середовищі, в якому росли діти. Проте є й інші приклади, коли у людей із високим інтелектом ростуть нецікаві, малорозвинені діти. Це навіть стало приводом для афоризму «Природа відпочиває на дітях геніїв». Погодитися з цим не можна. Усі здорові діти мають здібності. Але якщо вони «загодовані», якщо батьків поглинає власна творчість, проблеми, емоційні і творчі підйоми та падіння, то результат стає очевидним.

Сучасний світ зазнає соціально-політичної та екологічної кризи. З огляду на це можна стверджувати, що цивілізація не в змозі вийти зі світової кризи без корінної зміни науково-філософських і духовно-релігійних парадигм. На цивілізацію покладено створення достатньої матеріальної бази і інформаційної ре-

льності, із глибини яких молоде покоління землян візьме лише логіко-раціональне для синтезу цивілізації - знання. Але для цього молоде покоління повинне мати принципово іншу психіку і здібності в порівнянні з цивілізацією. Існує чотири типи «дітей Індиго», кожен з яких має свою певну життєву програму:

1. ГУМАНІСТИ: Вони служать масам і мають намір працювати з людьми: це майбутні лікарі, юристи, вчителі, моряки, бізнесмени й політики. Вони дуже активні, комунікабельні й здатні розмовляти з ким завгодно, як завгодно довго, у дуже дружній манері. У них дуже стійкі переконання. Фізично вони незграбні, і через свою активність іноді можуть “врізатися в стіну”, забувши “включити гальма”. У дитинстві вони не можуть зрозуміти, як це можна грати тільки з однією іграшкою. Вони вивалюють з ящиків абсолютно все, що є, а потім можуть трохи пограти, а можуть і взагалі ні до чого не доторкнутися.

Якщо ви попросите таку дитину прибрати свою кімнату, то вам доведеться неодноразово нагадувати їй про це, тому що зазвичай вона розсіяна. Звичайно, вона почне прибирати, але як тільки їй на очі попадеться яка-небудь цікава книжка – сяде і почне запоем читати її, і забуде про все на світі.

2. КОНЦЕПТУАЛІСТИ: Цей тип Індиго занурений у свої проекти значно більше, ніж усі останні. Це майбутні інженери, архітектори, дизайнери, астронавти, пілоти і військові. Вони не бувають неповороткими і зазвичай добре складені. Вони хочуть управляти, і найчастіше об'єктом управління стають їх власні матері, якщо це хлопчики. А якщо дівчатка, то під управлінням у них зазвичай виявляється батько. Якщо вони втрачають свого батька, це створює величезну проблему в їх житті.

Цей тип Індиго має схильність до згубних звичок, особливо до наркотиків у підлітковому віці. Батьки повинні спостерігати за їх поведінкою вельми пильно, і, коли вони починають ховати речі або говорити що-небудь ніби: «Не заходь в мою кімнату», не завадило б з'ясувати, що вони приховують.

3. ХУДОЖНИКИ: Ці діти набагато чутливіші, ніж представники інших категорій Індиго. Зазвичай вони легкої статури, хоч і не завжди. Вони занурені в різного роду мистецтва. Вони схильні до творчості, це майбутні вчителі і художники. До якої б сфери людської діяльності вони не звернулися, вони завжди зберігають творчий підхід. Якщо вони йдуть в медицину, то з

них виходять непогані хірурги або наукові співробітники.

Коли вони приходять у мистецтво, саме з них виходять видатні актори. У віці від 4 до 10 років вони можуть перепробувати себе в півтора десятках видів творчої діяльності, недовго позаймавшись однією справою і потім закинувши її. Тому таким дітям: «Ніколи не купуйте дорогий інструмент (музикальний чи щось інше) – краще беріть його напрокат!» Індиго-художник може працювати одночасно з 5 або 6 різними інструментами, а досягнувши підліткового віку, він вибирає один з них і стає майстром у вибраній області.

4. ДІТИ ЩО ЖИВУТЬ У ВСІХ ВИМІРАХ. Це четвертий тип «дітей Індиго». Коли їм виповнюється рік або два, ви вже не можете їм нічого сказати. Вони відповідають вам: «Я знаю. Я можу зробити це сам. Залиш мене». Це ті люди, які несуть у світ нові філософії й нові релігії. Вони можуть бути задираками і забіяками, тому що не вміють пристосовуватися, як інші попередні три типи Індиго.

Проблеми появи «дітей Індиго» почали розробляти американські психологи Лі Керрол і Джен Тоубер. Зараз над цією темою працюють вчені різних галузей: педагоги, психологи, філософи, біологи тощо. Людство вступає у фазу свого повноліття, де треба розкодовані всі програми ДНК.

Розум - сукупність пізнавальних та аналітичних здібностей людини, завдяки яким формується інтелект особистості. Вивченням розуму займається когнітивістика. У синодальному перекладі Біблії словом «розум» (ум Божий) перекладається як «серце». Кожна дитина до 7 років має свого ангела-охоронця, що оберігає її від усіх небезпек життя, доки вона не стане на ноги. Діти нічого не пам'ятають із сучасного часу у віці до 3 років, через «інфантильну амнезію», але можуть пригадувати свої попередні роки життя в іншому часі. Мозок новонародженого становить 10% від загальної маси його тіла. У дорослих цей показник знижується до 2%. До кінця першого року життя, мозок дитини збільшується в розмірах у 2,5 рази, а до кінця 5-го року, він буде в три рази більше, ніж при народженні. Чоловічий мозок трохи більше, ніж жіночий.

Відомо, що в усьому світі стали з'являтися діти Індиго, які відрізняються генетично. У людському ДНК чотири нуклеїнові кислоти в певних наборах і комбінаціях створюють 64 кодони (кодон – одиниця генетичної інформації, зашифрована в молекулі ДНК). Із них у сучасної людини постійно включені 20, решта інертні і не працюють. За даними сучасних наукових досліджень, що присвячені ДНК людей у різних куточках Землі, з 1990-х років почали з'являтися на світ діти, у яких включено більше 35 кодонів. Ще це таке? Кодони (це слова, або букви об'єднані в групи по три шт.), тобто «кодові слова», їх назвали кодонами. Кожен кодон шифрує (або кодує) одну амінокислоту, якщо вона не кодує сигнал запуску або зупинки. У людських білках є 20-ть загальних амінокислот. І 64 можливих кодонів, більш ніж достатньо для коду для 20 амінокислот.

Американські психологи Лі. Керролл і Джен Тоубер написали книги «Діти Індиго» і акцентували, що в минулому віці більш поширеним кольором аури людини був колір фуксії – розово-малиновий, але тепер люди з такою аурую майже не народжуються. Їм на зміну приходять «діти Індиго» з аурую темно-синього кольору – таких дітей у 2020-х роках з'явилося від 80% до 90%. «Дитина Індиго» – це така дитина, яка має нові незвичайні психологічні характеристики і моделі поведінки. Люди, які взаємодіють із подібними дітьми (особливо батьки), щоб досягти успіху, повинні змінити свій підхід до них, методи виховання і способи лікування. Ігнорування нових моделей поведінки дітей може призвести до психологічної нестійкості і розладу мислення в безцінної юної істоти, яка щойно прийшла в життя.

За заявою Керролл і Тоубер, у 2020 році 90% дітей, молодших 10 років, належать до групи Індиго, тож поведіться з «дітьми Індиго» шанобливо. Ці принципи, здається, призначені не тільки для «дітей Індиго», але і для будь-якої дитини. Якщо в неї аура червоного кольору, а не синього, хіба така дитина заслугує нешанобливого до себе ставлення? Ніколи не принижуйте дітей. Сьогодні (2025 р) кількість Індиго перевищило 100 млн. людей. Ці люди не можуть захворіти в результаті звичного зараження. У них печінка здатна переварити практично будь-яку їжу, навіть таку, яку ми їжею не вважаємо. Їхній коефіцієнт розумового розвитку перебільшує 129 балів, що вважається дуже високим (до сьогодні «IQ» вище 129 балів володіла одна

людина з однієї тисячі). Дві півкулі головного мозку в «нових дітей» розвинені однаково, що вказує на надприродні можливості в галузі паранормального. Тож людство приречено увійти в час великих змін, який називається «цивілізацією Індіго».

Про «дітей Індіго» зараз багато пишуть, говорять, знімають фільми, навіть почали готувати у спеціалізованих шейпінг-тренерів «нового покоління», які здатні бачити ауру людини, щоб відразу помічати в шкільних рядах «дітей Індіго». Бо вони стали проблемою людям із старими методами навчання і чиновникам влади. Дехто думає про те, як боротися з новим, зовсім не керованим, комп'ютеризованим поколінням з паранормальними здібностями, з поколінням, яке не визнає ніяких авторитетів і в якого IQ вищий від звичайного.

Діти Індіго читають книги не розгортаючи їх, інші мають здібності «людей-рентгенів», згинають поглядом алюмінієві ложки, підпалюють воду, спілкуються між собою на телепатичному рівні незалежно від відстані. Для них неприйнятні загальноприйняті стереотипи поведінки. Індіго інтуїтивно знають, що мудрість не має відношення до віку і старий дурень не викличе в них поваги. Вони оцінюють людину у відповідності з її внутрішніми якостями, самі ж вони непохитні.

Як навколо будь-якої популярної теми, навколо «дітей Індіго» обертаються легенди, здогадки і фантазії. Про дітей Індіго говорять, що:

- ▶ – вони мають паранормальні здібності (майже кожний – і з коліски!);
- ▶ – можуть передбачити майбутнє і заглянути у минуле;
- ▶ – у них дуже висока саморегенерація організму;
- ▶ – вони прагнуть до самостійності з дитинства;
- ▶ – вони розумніші від батьків і займають позицію лідера;
- ▶ – їх мислення набагато оперативніше, ніж у звичайних людей;
- ▶ – вони спілкуються зі своїм комп'ютером на «ти», спроможні розібрати і зібрати його із заплющеними очима, а також розібратися в будь-яких складних програмах і примусити працювати у 20 разів швидше, ніж планували творці;
- ▶ – вони мало спілкуються, точніше, майже не спілкуються зі своїми ровесниками, називають їх «тупаками»;
- ▶ – холодні в емоційному самовираженні чи, навпаки, «заво-

дяться з півоберту» «ще й так, що не зупиниш»;

► – не визнають жодних авторитетів і мають власну думку;

► – цінують і беруть до уваги лише власний досвід .

Можна до нескінченності перераховувати їхні особливі якості. Але все зводиться до того, що «діти Індіго» – втілення досконалості. Правда люди старого виховання бачать у них ідеальне зло, що призведе світ до розрухи, інші – ідеальне добро, яке відчинить двері в такі сфери, про які мріяти не сміли. Що ж із цього всього правда, а що здогадки будуть розбиратися наші читачі.

Термін «дитина» походить від латинського слова «infans», що означає «не в змозі говорити», і зазвичай відноситься до дітей віком від 1 до 12 місяців. «Новонароджений» – це немовля в перші 28 днів життя. Як правило, гени батька визначають ріст дитини, а гени матері – вагу. Середній європеєць стає батьком в 29 років. В Україні татами і мамами стають, в середньому, в 20 років. Увага, 15% чоловіків, які проходять тест на батьківство, не є батьками своїх дітей. Чому? Запитайте у жінок.

Діти Індіго спроможні жити в декількох реальностях одночасно, наприклад, дивитися дві телепередачі або слухати радіо, читати книгу і дивитися телефільм в один і той же час. При цьому не випускають сюжетної лінії книги, дій фільму, який вони незрозуміло чим дивляться і слухають, а якщо їх запитати, що щойно грало по радіо, вони вам точно дадуть відповідь на поставлене питання. І ще вони дивляться подвійні і потрібні їм, де паралельно розвивається декілька сюжетних гілок, напевно, це в них від того, що мозок «дітей Індіго» потребує для нормального функціонування більшого навантаження, ніж мозок звичайних людей, і вони можуть інтуїтивно завантажити себе до необхідної норми.

Діти нового покоління поведуться незвично для дорослих, котрі виросли на старих правилах. Така поведінка нерідко сприймається як проблемна. Психіатри частіше ставлять їм діагноз

ММД (мінімальна мозкова дисфункція); СДУ (синдром дефіциту уваги); СДУГ (синдром дефіциту уваги з гіперактивністю); а також аутизм. Учителі вважають їх некерованими, а вихователі – дуже розпещеними. Проте важливо пам'ятати, що далеко не всі Індіго реально мають ці діагнози, так само як і не всі діти з такими діагнозами є Індіго.

З чим незвичайним зіткнулося наше суспільство, щоб дійсно визнати, що феномен «дітей Індіго» – не вигадка охочих до сенсації дослідників, - а об'єктивна реальність нашого часу? «Діти Індіго» погано адаптуються в суспільстві. Вони мають стійкі філософські переконання щодо життя, яких вони не набули за старих методів навчання і виховання, але з якими вони вже прийшли в цей світ. Індіго здаються асоціальними, якщо не знаходяться серед собі подібних. Якщо навколо них немає людей зі схожою свідомістю, вони часто замикаються в собі, відчуваючи, ніби їх ніхто не може зрозуміти. У цьому сенсі вони починають бунтувати проти навчального закладу. Вони абсолютно не підкоряються дисципліні страху.

Повторюємо, старший вік не є для них авторитетом – їх пошану заслуговують реальні знання і поведінка людини. Найважливіше – дати вихід їх знанням: дозволити їм говорити й уважно слухати, не соромлячись, бути учнями у власних дітей (у цьому виявляється мудрість – вчитися завжди і скрізь), дозволити Індіго говорити і жити відповідно до того, що вони говорять. Їхнє бачення світу настільки відрізняється від загальноприйнятого, що спочатку це здається складним.

Автори нашої книги виділяють загальні моделі поведінки, характерні для таких дітей:

- – приходять у цей світ з почуттям своєї «царственості» над іншими;
- – відчувають, що заслуговують право існувати в цьому світі і, зазвичай дивуються, якщо хтось не поділяє їхньої думки;
- – не вважають за необхідне пояснювати власні вчинки перед іншими, оскільки для них не існує жодних авторитетів;
- – губляться, стикаючись із консервативними системами, де замість творчої думки чітко дотримуються традиції;
- – ніяк не реагують на звинувачення в порушенні поведінки;
- – часто знаходять раціональний шлях виконання певної роботи, що оточуючі сприймають як небажання пристосуватися

до системи.

► – гуманісти – це діти, віддані масам, вони прагнуть працювати з людьми;

► - вони гіперактивні, комунікабельні, схильні до дружньої манери спілкування, мають стійкі переконання;

► - дехто схильний до негативних звичок, особливо вживання наркотиків у ранньому підлітковому віці, потребують особливої батьківської уваги, вони більше від інших занурені у свої думки; прожекти;

► – вони живуть в усіх вимірах. З моменту, відколи вони оволоділи мовою, необхідно спілкуватися з ними відкрито;

► - не поважають людей, які поводяться з ними зверхньо лише тому, що старші за віком;

► - їх нелегко в чомусь переконати

Що «дітям Індиго» потрібно від нас, – це щоб ми надали їм можливість вижити в цьому важкому світі, не заважати і відпустити «у самотійне плавання». Вони все знають краще від нас. Ми можемо тільки допомагати їм в засвоєнні цього світу, який для них побудував Бог, або Вищий розум.

Чи вистачить у нас мудрості і терпіння для цього! У перспективі доцільно використовувати міжнародний досвід в роботі з обдарованими дітьми, орієнтуючись на такі ознаки обдарованості, як:

- пізнавальна активність, допитливість;
- швидкість та точність виконання розумових операцій;
- стійкість уваги та оперативність пам'яті;
- багатство активного словника;
- розвинена уява.

У подальших розвідках у цьому напрямі необхідно звернути увагу на психолого-педагогічні умови всебічного розвитку інтелектуальних і творчих здібностей обдарованих дітей, врахувати потребу у фізіологічному та емоційному удосконаленні, а також у вмінні спілкування дітей між собою. Із «дітей Індиго» виростають справжні генії. Але багато Індиго не доживають до повноліття, відсоток самогубства серед них у 2-3 рази вище від звичайних дітей. Індиго – це дар «з гори», чи покарання людства? Поки автори книги на це питання не мають відповіді. А як з цього приводу думають наші читачі? Одного разу нам сказали: «Діти Індиго – це зерна нового людства».

Новонароджена дитина може бачити зелений і червоний кольори, але не бачить синього. У новонародженого немовляти в скелеті можна виділити більше 300 кісток. Поступово деякі з них зростаються, а вже у дорослої людини налічується близько 206 кісток. Статистика підрахувала, що маленькі діти у віці 3-4 років щодня вимовляють 12 000 слів та задають близько 900 питань. Цікаво, що в Кореї ті 9 місяців, що дитина перебуває в утробі матері, заносять у її вік. Тому корейським дітям за документами завжди на рік більше, ніж їх ровесникам з інших країн, хоча чисто фізично ніякої різниці у віці немає. До речі, за дев'ять місяців між зачаттям і народженням, вага дитини збільшується до 3000 мільйонів разів.

Що кажуть медики про «дітей Індіго»? Взагалі питання людей, що відрізняються від більшості особливостями поведінки і мисленням - питання складне. Цивілізацію рухали вперед, розвивали науку, техніку і мистецтво майже виключно неординарні особистості. Ми знаємо їх, як правило, за результатами діяльності: із книг, музичних творів, наукових відкриттів, винаходів тощо. Якими вони були в повсякденному житті, часто залишається таємницею, хоча останнім часом на цю тему з'явилося чимало публікацій.

Авторам книги відома думка низки відомих психіатрів: талановита людина поряд з неабиякими здібностями у певних видах діяльності має всі ознаки психопатії, схильна до дегенеративних змін. Звичайно, не на всіх поширюється ця характеристика, але в основному - вірно. У масовій свідомості талановита людина - дивак, схильний до екстравагантності, конфліктів з оточуючими і можновладцями, він упертий і непрактичний у життєвому плані.

Конкретні мозкові механізми творчого процесу досі не встановлені, тому в тлумаченні цього питання містика поки тримає тверді позиції. Звичайно ж, зовсім скоро і ця таємниця відкриється людству і ми дізнаємося, наприклад, чому в людині талант так часто поєднується з типовим психічними розладами. І яке відношення має нерозвиненість до геніальності, чому міз-

ки людей цих станів мають схожість на 95%. Як приборкати енергію Індіго? Деякі батьки бачать вихід з цього в суворому контролі, але психологи вже розробили оптимальний звід правил на допомогу батькам незвичайних дітей.

1. Пам'ятайте, що почуття власної гідності для Індіго на першому місці, тому ніколи не принижуйте його, інакше він почне мстити.

2. У цих дітей сильно розвинена інтуїція, тому обдурити їх неможливо, і не намагайтеся. Краще намагайтеся чесно говорити з ним про все, але якщо обговорювана проблема дійсно складна, трохи прикрасьте її і завершіть розмову словами: «Ми впораємося з цим!».

3. Для Індіго неймовірно важлива свобода вибору. Дайте йому цей вибір, але при цьому не забудьте повідомити про можливі наслідки. Нехай він сам приймає рішення.

4. Ніколи йому не наказуйте! Якщо вам щось необхідно від дитини, спробуйте у м'якій формі висловити своє прохання, мотивуючи реальними причинами.

5. Дайте простір його творчості. Він просто обожає творити і це може допомогти стати вам друзями. Не драматизуйте, якщо від його творчості розмальовані всі шпалери, а кімната завалена модельками машин.

6. Ніколи не нав'язуйте йому свою точку зору. Як би вам не приємно не було, але ваша думка його просто не хвилює і навіть викликає роздратування. Але це не хамство, а спосіб проявити власне волелюбність. Не забувайте, що при своїй наполегливості, ви можете стати в один ряд з тими, хто «його не розуміє».

7. У складних ситуація завжди згадуйте, що ваша дитина належить до нового покоління людей Індіго.

Народжені у світі постійно активних технологій, вони будуть будувати дружні стосунки, здобувати освіту та будувати кар'єру в епоху, коли цифрова взаємодія є нормою. «McCrindle» зазначає, що ці діти будуть виростати в умовах, де цифрова взаємодія стане звичним явищем. Однак батьки обдарованих поколінь, з більшою ймовірністю будуть обмежувати екранний час своїх дітей, зважаючи на власний досвід. На думку дослідників з «McCrindle», обдароване покоління зіткнеться з серйозними суспільними викликами, з кліматичними

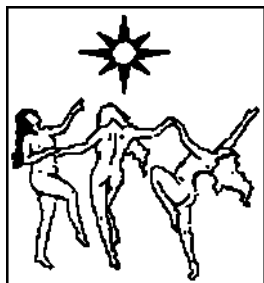
змiнами, демографiчними зрушеннями, швидкою урбанiзацiєю.

Щодо побуту, дослідник штучного інтелекту Ленс Еліот прогнозує нові умови протягом періоду 2025–2039 років. Він каже: «У дитинстві обдаровані діти переважно проводитимуть час у школі із «ШІ-репетиторами», які стануть доступні як під час уроків, так і дома для допомоги з домашніми завданнями. Вчителі-люди будуть активно використовуватимуть можливості розумних «машин-ШІ» на уроках. Штучний інтелект зможе проводити тестування, оцінювати роботи й надавати індивідуальний зворотний зв'язок. Деякі дослідники вважають, що вчителі більше зосередяться на ролі наставників, а не на традиційній моделі викладання, яку знали попередні покоління.

Вдома розумне покоління дітей також взаємодіятимуть з великою кількістю «ШІ-помічників». У більшості домівок будуть присутні розумні пилососи, тостери, холодильники та інша техніка на базі штучного інтелекту. У сфері охорони здоров'я використовуватимуться пристрої, що працюють на розумних «ШІ», для відстеження стану здоров'я. Батьки матимуть миттєвий доступ до медичних діагнозів, отриманих за допомогою «ШІ». Вчені також прогнозують появу загального штучного інтелекту, який у всіх аспектах повністю відповідатиме людському інтелекту. Штучний інтелект буде неможливо відрізнити від людського розуму, а в деяких напрямках «ШІ» буде перевершувати людський інтелект.

Очевидно, що діти, які зростають із «розумними ШІ» у смартфонах, розумних окулярах, прикрасах та інших переносних пристроях, значною мірою залежатимуть від порад, які надає «ШІ» у сфері психічного здоров'я. Штучний супер інтелект зможе розв'язати глобальні проблеми людства, як-от нестача їжі, зміна клімату, винайдення нових ліків тощо.

Визначимось: «дитина Індиго» - це така дитина, яка володіє новими незвичайними психологічними характеристиками і моделями поведінки. Це означає, що люди, що взаємодіють з подібними дітьми (особливо батьки), щоб досягти успіху, повинні змінити свій підхід до них, методи виховання і способи лікування. Вчителі мають акцентувати, що «дитина Індиго» з особливими освітніми потребами - це людина до 18 років, що потребує додаткової підтримки в освітньому процесі, виховані в системі науково-методичних і педагогічних заходів...

НАЙРОЗУМНІШІ ДІТИ УКРАЇНИ

Де в Україні найрозумніші діти? Результати територіального розподілу показників усередненого показника рівня знань з усіх навчальних предметів показали вищий рівень знань у західних областях, та урбанізованих територіях (обласних центрах та містах обласного підпорядкування). Найкращі результати усередненого рівня знань з усіх предметів, продемонстрували області: Львівська – 155.33 балів, Волинська – 152.53, м.Київ – 151.89, а найгірші Миколаївська – 145.65, Херсонська – 145.83 та Запорізька – 146.2 балів відповідно. Не існує безталанних дітей, - такої думки дотримуються відомі педагоги й філософи усіх часів і народів. "У кожній людині є сонце, тільки дайте йому світити", - вважав Сократ.

Багато педагогів у світі, системно й цілеспрямовано займаються з обдарованими дітьми, плекають їхні таланти. Чи відомо вам, що уже майже 40 років діє «Всесвітня Рада для Обдарованих і Талановитих Дітей» (WCGTC). Її перша світова конференція відбулася в Лондоні у 1975 році, на ній зібралося понад п'ятсот учасників із 53 держав світу. Саме на цій конференції й було запропоновано створити організацію, що постійно опікувалася б розвитком обдарованої молоді в усьому світі. А вже у 1977 році на другій світовій конференції у Сан-Франциско (США) і була створена «Всесвітня Рада для Обдарованих і Талановитих Дітей», штаб якої нині розміщений у місті Вінніпег (Канада). В Україні діє всеукраїнська громадська організація – «Союз обдарованої молоді», - яка у 2007-му була прийнята до Всесвітньої Ради WCGTC.

Що ми знаємо про талановитих українських дітей? Їхні імена чуємо лише тоді, коли ЗМІ повідомляють про черговий рекорд або досягнення. До вашої уваги - 10 історій про юні обдарування України:

1. ВІТАЛІЙ НЕЧАЄВ – наймолодший лауреат міжнародної премії ім. Джузеппе Шіакка (це керівник Бюро праці апостольського Престолу, Генеральний секретар губернаторства (міста) Ватикану 1953 р.н). Житель Звенигородки Черкаської області Віталій Нечаєв став наймолодшою в усьому світі дитиною, яка

удостоїлася титулу абсолютного переможця XII Міжнародної премії імені Джузеппе Шіакка. Премію за надприродний талант до навчання і феноменальну пам'ять 9-му хлопчикові вручили в 2013 році в Папському Урбаніанському університеті Ватикану.

Премія Джузеппе Шіакка була заснована у 2001 році, аби привернути увагу громадськості до видатних особистостей і для збору коштів на благодійність. У церемонії нагородження взяли участь близько 300 осіб: відомі кіноактори, представники італійської аристократії, високопоставлені чини армії та флоту, послы різних країн і представники духовенства.

На той час Віталік Нечаєв знав напам'ять Шевченкового "Кобзаря" і біографії всіх українських гетьманів, а настільними книгами для нього були енциклопедії. Навчається Віталій у спеціалізованій школі №3 з поглибленим вивченням іноземних мов. За словами заступника директора з навчально-виховної роботи Сергія Калюжного, інтереси їхнього учня не обмежуються тільки спецдисциплінами. Одним із улюблених предметів хлопчика залишається історія - він навіть пише свій підручник з історії України. Віталій небайдужий до літератури, географії, недавно став переможцем районної олімпіади з фізики.

«На обласну олімпіаду він не поїхав, оскільки напередодні референдуму в Нідерландах, треба було вирішувати українське питання, Віталік разом з іншими талановитими дітьми був делегований до Голландії, щоб розповісти там про Україну», - каже Калюжний. При цьому хлопчик залишається не "книжковим хробаком", а живою дитиною, активно займається спортом, спілкується з дітьми. Віталія виховує мати - Ольга.

2. ЛЕВ БОНДАРЕНКО – двічі рекордсмен національної книги рекордів. Харків'янину Левку Бондаренко тільки 6 років, але він двічі рекордсмен Національної книги рекордів: у лютому 2016 року у конкурсі "Диво-дитина" перерахував 310 наукових назв живих істот і розповів про особливості їхньої поведінки. Рекорд досягнутий за 20 хвилин: хлопчик поспішав на екскурсію в океанаріум.

У 2015 році п'ятирічний Левко став "Чудо-дитиною", яка читає зі швидкістю 145 слів за хвилину, освоїв понад 200 енциклопедій, говорить українською, російською та англійською (з мамою) мовами, зараз хлопчик вивчає французьку, іспанську та японську. Мріє стати вченим - зоологом (або хіміком), як

Дмитро Менделєєв та полетіти в космос у якості репортера і розповісти світові про побачене.

За словами його матері Ольги Звянцевої, до двох років Лев не розмовляв, читати почав з 2,7 років: «У нього класне почуття гумору, з ним реально смішно». Було йому три роки, він читав книжку про будову машини. Я проходила повз нього, а він каже: "Кішечко моя, ти хоч це знаєш?" Ольга вважає себе асистентом сина: «Народити дитину - не питання, питання в тому, щоб її ростити і розвивати». Ольга порівнює будь-яку дитину з супер-автомобілем, для водіння якого треба мати права. Зараз Лев Бондаренко вчиться в першому класі приватної школи, де працюють і університетські викладачі. Постало питання про те, чи дозволять йому скласти екстерном іспити за початкову школу.

3. ВІТЯ МАТВІІШЕН – з Вінниччини, один із найталановитіших юних шахістів України. Неодноразовий переможець національних змагань, свої "найсвіжіші" здобутки він завоював напровесні у Вінниці, де відбулись два Чемпіонати України з шахів, у вікових категоріях до 14 та до 16 років. Змагання за шахівницями велись у трьох категоріях - класичні шахи, швидкі і бліц. Два чемпіонати - шість медалей: чотири золоті і два срібла!

Він не тільки виборов звання майстра спорту з шахів в Україні, але після перемоги на Чемпіонаті Європи серед гравців до 12 років (2012 рік) став ще й майстром ФІДЕ. Загалом, на першості Європи з шахів Вітя у своїй віковій категорії тріумфував двічі, причому, два роки поспіль. Мама юного чемпіона Тетяна Іванівна розповідає, що Вітя дуже цілеспрямований - грає у шахи з 7 років. Спочатку шукав себе, - займався танцями, айкідо, але його хист до шахів виявився найсильнішим. Відтак, вони стали основою його життя. Без них він наразі себе не мислить. Щодня віддає шахівниці від трьох годин, а під час зборів проводить за дошкою - і до семи годин на день.

Часом хлопчикові доводиться брати участь у двох-трьох змаганнях на місяць, а це, щонайменше, по 7-9 днів кожне. Отож, перейшов на індивідуальну форму навчання. Але це не заважає йому радувати батьків і вчителів гарними оцінками - восьмикласник здає усі шкільні предмети на відмінно. Але турніри, збори, тренування - шахи забирають чимало часу. Як усі

однолітки, Вітя любить комп'ютерні ігри, а нещодавно захопився ще й великим тенісом.

- Чи стануть шахи справою усього його життя? Це вирішувати самому Віті, - каже Тетяна Іванівна. - Саме зараз у нього перехідний вік, формуються вподобання і життєві плани. Загалом, як і всі батьки, хвилюємось, адже скоро вже й старші класи, де збільшуватимуться навантаження. Тому доведеться обирати, на чому зосередитись, - на навчанні, чи на шахах. Потенціал у нього великий, є і злети, і спади. Ми стараємось, щоб він реалізував себе якнайповніше. Тому Вітя займається не тільки зі своїм тренером Миколою Боднарем, а ще й за кожної можливості, скажімо, на зборах, вчиться у наших іменитих тренерів Олександра Сулипи (тренує національну чоловічу збірну) та Адріана Михальчишина (наставник турецької жіночої).

Вітя набуває досвіду на національних та міжнародних змаганнях, - випробовував себе на Чемпіонаті світу в ОАЕ. А у ці дні саме відстоює спортивну честь Вінниччини на Чемпіонаті України серед клубних команд у Чорноморську (колишній Іллічівськ). Отож, цілком можливо, що його ім'я незабаром стане одним із найзначніших у світових шахах.

4. МАРК ДРОБНІЧ з Ужгорода, у свої 15 років придумав серію роботів. Зі своїми розумними машинами «ELFi», які керуються голосом, хлопець не раз завойовував перші місця на світових наукових конкурсах. Востаннє про Марка, як про юного винахідника, говорив увесь світ 2 роки тому, коли він потрапив до фіналу «Google Science Fair», престижного наукового конкурсу для молоді. Його проект, який називався "Шкільний презентаційний мікроскоп з дистанційним управлінням", увійшов до числа робіт 15-ти фіналістів, які відібрало журі «Google» в ході конкурсу. Мікроскоп для «Google Science Fair» хлопець зібрав самостійно, використовуючи запчастини конструктора «LEGO».

Після того разом із компанією «LEGO» Марк об'їздив світ, побував на різних тематичних семінарах, зокрема в Америці та Арабських Еміратах. Дивина у тому, що усі свої роботи Марк створює на основі конструктора «LEGO». Докупує для них плати та інші комплектуючі - навіть у Китаї. Зараз хлопець працює над розробкою відеоуроків, які незабаром викладатиме для загального доступу в Інтернет - аби за його інструкціями інші діти теж могли створювати своїх роботів з «LEGO».

- Треба розвивати українські технології, багато дітей в Україні з радістю би цим займалися, але самому важко, коли будуть такі відеопосібники, кожен школяр за інструкцією зможе зібрати свого робота, а потім його вдосконалювати, як заведено, - каже Марк. Хлопець переймається і тим, щоби таке хобі зробити доступнішим для своїх однолітків. - Базова ціна робота близько \$100, а я хочу підібрати комплектуючі так, аби в результаті він коштував \$30-40, і будь-хто зміг зробити свого робота з «LEGO», - каже ужгородський винахідник.

Зараз хлопець закінчив 10 клас гімназії, з нетерпінням чекає канікул. Адже крім спочинку від занять, буде більше часу для улюбленої справи - конструювання та програмування. Цікаво, що допомагає у цьому Маркові його батько-програміст. Мама Марка, пані Мирослава, каже, що хлопець не любить, коли його називають "маленьким генієм". Хоча у школі він відома особистість.

- У нього чимало інших уподобань, Марк має багато друзів, ходять разом у спортзал і басейн, добре грає на саксофоні - навіть у музичних конкурсах вигравав. Одним словом, не сидить увесь день за комп'ютером, - каже жінка. Його успіхи - це результат таланту та наполегливості. Марк невпинний у самовдосконаленні. Навіть якщо він створить нового робота до своєї колекції, через тиждень почне його перепрограмувати, щось переробляти, введе додаткові функції та напише нові програми

5. БОГДАНУ ЛУЦ із Львова всього 11 років, але його визнали найкращим скрипалем на міжнародному музичному конкурсі "Таланти для Європи" у Словаччині. «Коли Богданчик здобув перше місце у своїй категорії, - я від радості не знала, куди дітись. А коли повідомили, що він здобув гран-прі конкурсу, не могла стримати сліз, плакала всю ніч», - каже Тереза Луц, мати Богдана.

Конкурс скрипалів "Таланти для Європи" тривав із 27 квітня до 1 травня у словацькому місті Дольний Кубін. У ньому взяли участь музиканти з різних європейських країн, зокрема Польщі, Словенії, Великобританії, Австрії, Чехії. Учасників поділили на 4 категорії. Богдан Луц потрапив до другої категорії - діти від 10 до 13 років. Крім нього в цій групі було ще 24 талановитих учасників.

Мати Богдана - Тереза Луц пригадує, як тепло зустрічали учасника з України конкурсанти з інших країн: «Під час виступу обов'язково слід було одягнутися у білу сорочку і чорні штани. Такий дрес-код. Проте відразу після свого виступу Богдан перевдягнувся у вишиванку, і нагороду приймав уже в ній. Досі не можу забути, з яким захватом іноземці говорили про українську народну сорочку. Тоді я відчула, що дійсно пишаюся своєю Україною». Після повернення до Львова на Богдана чекає підготовка до концерту з симфонічним оркестром у Словаччині, який відбудеться в листопаді. Участь у концерті оплачують організатори. Туди львів'янина запросили після його перемоги в конкурсі "Таланти для Європи".

Богдан Луц навчається у Львівській середній спеціалізованій музичній школі-інтернаті імені Соломії Крушельницької у класі викладача Марії Футорської-Герєги. Хлопець щодня займається на скрипці не менше трьох годин. Готується до поїздки у Словаччину та до майстер-класів від швейцарських скрипалів, які вони проведуть у школі, де навчається Богдан.

У травні 2014 року скрипаль Богдан у музичному конкурсі "Таланти для Європи" здобув другу премію. Крім цих двох премій, за плечима у юного скрипаля ще кілька нагород. Зокрема, у листопаді 2015 року львів'янин здобув перемогу на третьому Міжнародному конкурсі скрипалів "Буду віртуозом" у Кракові. У травні 2015-го став лауреатом другої премії 57-го Міжнародного конкурсу ім. Коціана в Усті над Орліце (в Чехії). А в червні того ж року – став володарем гран-прі 11-го Всеукраїнського конкурсу "Класичний Меридіан" у Києві

6. ОЛЕКСАНДА ПАСКАЛЬ. 16 травня 2022 року сім'я 6-річної Олександри Паскаль приїхала у справах в Затоку Одеської області та потрапила під ворожий обстріл. Юна українка пробула в комі близько 15 діб. Уламки ворожої ракети понівечили руку дівчинки, а ніжку довелось ампутувати. Впродовж тривалого періоду родині Паскаль довелося нелегко. Декілька місяців пішло на реабілітацію Олександри за кордоном, після цього - протезування ноги.

Ворог скалічив, але не зламав її. Попри тяжкий стан, Сашу тоді найбільше турбувало, чи зможе вона повернутися до справи свого життя - художньої гімнастики. Виявилось, що наполегливість і жага до спорту були сильнішими за травму.

Були й періоди боротьби з фантомними болями, і неприйняття ситуації. Проте батьки робили все для того, щоб дівчинка відчувала себе щасливою.

Поборовши всі складності, юна Саша повернулася до спортивної зали, де відбуваються тренування з художньої гімнастики, й вже незабаром 7-річна спортсменка почала займатися на рівні з усіма. Дівчинка навчилася жити з біонічним протезом замість ноги й вірить, що має всі шанси здобути Олімпійське золото. Тому не дивно, що у першій половині 2023 року Саша Паскаль взяла перше місце із сольним номером на чемпіонаті з гімнастики у Чорноморську Одеської області.

12 червня 2023 року дівчинка взяла участь у благодійній акції "Діти-герої" й отримала нагороду за мужність під час війни. Нині Саша продовжує свою спортивну кар'єру - багато тренується й бере участь у різноманітних конкурсах і змаганнях. Її підтримують не лише рідні та друзі, але й публічні особи.

7. РОМАН ОЛЕКСІВ - родом зі Львова. 14 липня 2022 р. 7-річний тоді Роман поїхав разом із мамою навідати бабусю з дідусем у Вінниці. Хлопчика записали також на консультацію до лікаря в клініці "Нейромед" (розташованої у будинок побуту "Ювілейний"). В той день, близько 11 години дня зв'язок із Ромою та його мамою зник, а вже за лічені хвилини вся Україна дізналась про жакхливий воєнний злочин - ракетну атаку країни-агресора РФ на мирне місто.

Згодом тато Ярослав знайшов хлопчика у Вінницькій обласній лікарні. Ще пізніше йому офіційно повідомили про загибель 29-річної дружини Галини - мами Романа (цей факт встановили за результатами ДНК-експертизи). Стан хлопчика після скоєного росіянами теракту був дуже важким. Близько 45% тіла дитини вкрили зовнішні опіки, ще 35% - внутрішні. Місцями вони були настільки глибокими, що досягали кісток.

У Роми обгоріло обличчя, верхні та нижні кінцівки, дихальні шляхи. Він також отримав закритий перелом лівої руки, а кілька уламків від снаряда - потрапили у череп. Про хлопчика, який вижив після ракетного удару по Вінниці, знімають фільм «Боротьба за життя» і ця боротьба буде нелегкою. Спершу маленького пацієнта транспортували з Вінниці до рідного міста, проте з дитячої лікарні «Святого Миколая» у Львові Романа вирішили відправити до Німеччини.

21 липня 2022 року він вже був у Дрездені, де на нього чекали, зокрема, пересадка шкіри та низка пластичних операцій. Попри отримані травми та 32 операції, ані хлопчик, ані його батько не здалися. З часом Рома не лише зміг ходити (на що лікарі не давали ніяких прогнозів), але й повернувся до улюбленої справи - почав знову займатися бальними танцями.

Сьогодні Рома майже всюди з татом. 40-річний Ярослав присвячує дитині чи не весь свій час. Вони разом тренуються, подорожують, відвідують заняття й беруть участь у змаганнях і чемпіонатах. Нещодавно стало відомо, що в Лондоні розпочинається робота над зйомками короткометражного художнього фільму на основі реальних подій. Назва стрічки «Romchuk. Dreams cannot be burned» (Ромчик. Мрії не можна спалити).

8. АРСЕН АДЖУБЕЙ - аутист. У червні 2023 року 14-річний тоді Арсен Аджубей з Білої Церкви став лауреатом патріотичної акції "Діти-герої", що мала на меті відзначити дітей, які проявили себе під час війни, допомагають українському війську або постраждали від агресії російських загарбників. Підліток з аутизмом обрав унікальний шлях - малювати особливі картини, продавати їх та допомагати на виручені гроші нашій армії.

"В Арсена був період, коли він сів малювати, а потім почав плакати. Бо він вже доклав стільки зусиль, а війна в Україні й досі не закінчилась", пригадала мама юного художника Юлія. Попри такі тяжкі відчуття хлопець швидко зібрався з силами та емоціями, покликав батьків із бабусею та продовжив свою важливу місію. Малюючи картини та розмальовуючи різні предмети, Арсен обирає яскраві кольори та цікаві сюжети (наприклад пейзажі мирних міст і тварин). Крім того, він дедалі краще опановує народне мистецтво Петриківського розпису.

Усі готові роботи батьки Арсена виставляють на аукціон у соціальних мережах. Бажаючих задонатити й отримати картину юнака-аутиста - чимало, тож лоти йдуть з молотка одразу. Завдяки захопленню хлопця, родині Адбужей вдалося закрити не один військовий збір на ЗСУ. Малювати Арсен планує до перемоги, адже прагне жити у вільній та незалежній Україні.

9. КИРИЛО ШЕВЧЕНКО – наймолодший європейський гросмейстер з Києва. Юнак у свої 15 років систематично перемагає в національних та світових змаганнях з шахів. У світі за українця менший лише 14-річний американець Авондер Ліанг.

Стаж перемог українського хлопця налічує вже не один рік. В дев'ятирічному віці він став кандидатом в майстри спорту.

Хлопець не пам'ятає як почав грати в шахи. Бабуся каже, що це сталося випадково. Коли 3-річний Кирило був в гостях у родичів і з іграшок була лише шахівниця. Щоб розважити малюка, бабуся почала з ним переставляти фігури на дошці. Через 12 років Кирило став європейським гросмейстером...

10. МАЛЕНЬКА ХУДОЖНИЦЯ НІКА СТІЛЕЦЬКА. Жителька з міста Дніпро, 3-річна Ніка Стілецька створює унікальні картини. Першу картину дівчинка намалювала, коли їй було дев'ять місяців. У той час: «до малювання її ніхто не примушував. Малеча сама взяла пензель, фарби матері і почала малювати», - каже мати дівчинки, професійна художниця Тетяна Охріменко.

Сьогодні за плечима Ніки вже кілька персональних виставок. Щомісяця знаходиться один-два покупці робіт дівчинки. Середня вартість картин – \$200. Минулого року Ніка встановила рекорд України. Вона стала наймолодшою авторкою персональної виставки картин абстрактного живопису.

З дітьми треба працювати. Вони як чистий листочок з самого народження. Що ти вкладеш, те і буде. Геніальність, вона якщо є, її треба розвивати. Можливо не всім вона дана, але всі ми в чомусь генії. Обдаровані діти - це діти з яскраво вираженими сукупними задатками, які не так важливо розвивати, а лише підтримувати. У той же час психологи відносять обдарованих дітей до категорії «дітей групи ризику». По-перше, обдаровані діти швидко втомлюються, сприймають усе за чисту монету, часто їхні думки не встигають за розвитком мовлення і це спричиняє певний мовний дефект, заїкання. По-друге, таким дітям важко знайти друзів. Дуже складно в побудові комунікацій. Важливо не зламати обдарованих дітей, дати можливість проявити себе, реалізувати, і тут важлива підтримка батьків. Адже якщо цих дітей не помічати, іде зворотна дія. Вони стають пасивними, агресивними, формується протест.

А зараз познайомимось з деякими українськими дітьми-геніями, які вразили світ. Серед них - винахідники, художники, музиканти, спортсмени тощо.

► Самуїл Кругляк - десятикласник з Кіровоградської області, про якого писали практично всі ЗМІ. Справа в тому, що він став переможцем національного етапу міжнародного конкурсу науково-технічної творчості школярів «Intel ISEF + 2015». Крім того, Самуїл став бронзовим призером Олімпіади геніїв, яка проходила в американському Освего (штат Нью-Йорк), де брали участь близько 2 тисяч юних винахідників з різних країн.

Школяр запропонував спосіб отримувати електроенергію з штучно іонізованої хмари, на яку впливає сильне електричне поле, випромінюване іонізуючою вежею. А головне, що собівартість цієї електроенергії становитиме всього три копійки.

► Вероніка Верем'юк – 4 разова чемпіонка Києва, чемпіонка України та чемпіонка Європи з шахмат. У віці 8 років Вероніка Верем'юк здобула 9 перемог з 9 можливих і достроково завоювала європейську шахову корону, випередивши 48 учасниць з різних країн. У свої 4 роки Вероніка перемагала тата і маму з шахмат. А у 5 років отримувала перші медалі на шахових турнірах у столиці України.

► Шістнадцятирічний плавець Андрій Хлопцев приніс Україні золото на Європейських іграх в Баку, перемігши на дистанції 50 метрів батерфляєм. У вільний від тренувань час хлопець грає у футбол, а тренує Андрія - його тато. Хоча є в спортивній біографії Андрія й інша історія.

На тих же Європейських іграх хлопець прослав і не приїхав на свій заплив, у підсумку старт естафети 4х100 метрів комплексом українська команда пропустила, оскільки замінити в терміновому порядку юного спортсмена виявилось ніким.

► 11-річний Сашко Подолян став справжнім відкриттям на шоу "Маленькі гіганти", виконавши оперним вокалом хіт Кузьми Скрябіна "Танець пінгвіна". Юний талановитий виконавець приїхав на проект з села Гибалівка, Шаргородського району Вінницької області. У його сім'ї немає співаків: мама – бухгалтер, тато - шофер. А щоб відвідувати музичну школу, він із свого села їздить в районний центр.

У рідних краях хлопця часто впізнають на вулиці і називають "Шаргородским діамантом". На шоу його охрестили

"самородком" і вручили спеціальну премію як найкращому вокалісту проекту

► Олексій Ткаченко став переможцем на Всесвітній олімпіаді з робототехніки в Катарі. І хоча на конкурсі він представляв команду з Тайваню, де він зараз вчиться, бо в зв'язку з війною в Україні від 2022 року, Олексій з мамою виїхали за кордон, він на своє нагородження вийшов з прапором України. Тому судді вручили йому дві медалі переможця - для Тайваню і для України.

► Юний «Моцарт з Криму» - Христина Михайличенко. Так називають її ті, хто коли-небудь чув її музику. Христина Михайличенко, в зв'язку з війною в Україні від 2014 року, переїхала з родиною в Київську область, після так званого російського референдуму у Криму. Поїхала на конкурс піаністів у Голландію і здобула там перемогу. У 2024 році вона давала концерти в ООН і Світовому банку у Вашингтоні. До речі, обдарована 9-річна піаністка Христина Михайличенко стала єдиною дитиною, яка одержала біометричний закордонний паспорт з рук президента України.

► Людина -"калькулятор", школяр з Вінницької області Антон Васалатій вражає математичними здібностями. Він за секунди обчислює в голові десятки, сотні та навіть мільйони. І робить це без допомоги обчислювальної техніки. А ще за секунду дає відповідь на складні математичні приклади і рівняння. Антон працює у комп'ютерній програмі, вона генерує випадкові математичні приклади. Юнак з легкістю вводить правильні відповіді. Рахує усно швидше за техніку. Нічого феноменального у цьому він не бачить. Каже, тренується і весь вільний час віддає математиці. «Одночасно він може рахувати, дивиться новини, коментувати щось, переключитись на щось інше, піти конспектувати», - каже мати школяра. Натомість науковці, які започаткували конкурс математичного рахунку, генієм хлопця поки не вважають. Адже він має себе ще показати у фіналі змагань і на міжнародному рівні.

► Дмитро Мінтенко, 10 років. У два роки вільно читав, у 5 років почав цікавитися хімією, а в першому класі вивчив математичні формули за 6 клас. Зараз Діма не ходить до школи, а навчається вдома з вчителями. Здає все екстерном: півроку в одному класі, півроку в наступному. Дмитро складає фізичні

іграшки, в нього величезний арсенал книг, а його улюблене заняття – робототехніка. Каже, після того як закінчить усю шкільну програму, зробить собі рік перерви і писатиме наукову роботу. Далі сподівається виграти грант на навчання в престижний університет, наприклад в Бостоні.

Кожен його день розписаний по хвилинах, проте він має щонайменше дві години вільного часу щодня. Діма займається хімією, фізикою, математикою, англійською, німецькою, французькою, ходить на заняття з робототехніки ІТ-технологій. А ще він захоплюється верховою їздою.

► Сергій Гоук, 10 років із Чернівчини - один із наймолодших спідкуберів України. Він потрапив у десятку найдивовижніших дітей України через своє вміння складати «кубик Рубика» за 8 секунд. Десятирічний хлопець усьому навчився самотужки. Цікаве захоплення стало улюбленим спортом, тепер юний Сергій займає призові місця на змаганнях та встановлює нові рекорди. Зараз Сергій вчиться добре, але раніше він повільно і довго думав, був неуважним, проте після того, як він почав захоплюватися складанням «кубика Рубика» - виправився. Став більш зібраним, почав швидше думати, став спокійним, полюбив точні науки. Його захоплення не заважає йому на уроках, а навпаки стимулює його до навчання

► Богдан Фочук, 12 років. Він ще з дитинства почав захоплюватися хімією. Змалечку спостерігав за татом-хіміком, який показував йому цікаві досліди. У 4 класі хлопчик вирішив спробувати свої сили у олімпіаді з хімії за 8 клас. Богдан переміг всіх. Відтоді школяр виступає на олімпіадах на рівні з старшокласниками. «Хімія – це досить легко, але треба мати хорошого вчителя. Якщо вчитель добрий і зрозуміло пояснює – все вдається. Щоб вивчити хімію, спочатку варто багато читати цікавої літератури, потім починати з самого простого, а далі вже йти вище і вище», - каже Богдан Фочук. Дуже велика роль в успіхах Богдана належить батькам. Якщо батьки мотивують і націлюють дитину, то дитина буде вчитися і буде мати добрі результати. Богдан Фочук хоче стати хіміком. Його улюблений розділ - аналітична хімія.

► Цьогоріч 11-річний Владислав Безгінов взяв участь у Всеукраїнській олімпіаді з математики, де було понад 700 дітей із 35 українських міст. Змагання відбулися у трьох вікових кате-

горіях. Складні математичні завдання діти вирішували миттєво. Двоє дітей, які написали тести з ментальної арифметики найкраще, в червні будуть представляти Україну на олімпіаді в Дубаї. Ще місяць тому на Національній олімпіаді з ментальної арифметики, Владислав Безгінов посів перше місце в категорії "Профі старші", і разом із двома переможцями вирушив на Міжнародну Олімпіаду «WAMAS-2018» в Об'єднаних Арабських Еміратах. Там хлопець вирішив 79 математичних прикладів за 8 хвилин. Він став рекордсменом з-поміж більш як 300 учнів із 12 країн світу.

До речі, скільки буде, якщо 656 додати до 723? Певно, щоби сказати відповідь, вам доведеться подумати якийсь час або ж взагалі відкрити додаток калькулятора у смартфоні. А от діти, які долучилися до Всеукраїнської олімпіади з ментальної арифметики в Києві, такі підрахунки роблять миттєво. Порахувати 30 прикладів за 7 хвилини – таке завдання мали виконали діти, щоб встановити новий рекорд України на олімпіаді. Один з учасників олімпіади, першокласник Микола посів перше місце. У свої 7 років хлопець вирішує складні дво- та тризначні приклади на рівні третього класу лише за дві секунди. Хлопчик стверджує, що йому подобається швидко рахувати.

► Поглянемо на більш дорослу категорію геніальних і обдарованих українських людей. Розглянемо як приклад, престижну ізраїльську премію «Фонду Вольфа» від 1978 року. Ця премія була заснована винахідником, дипломатом і філантропом Рікардо Вольфом (1887–1981) і його дружиною Франсискою Субірана-Вольф (1900–1981). Має високий авторитет і часто розглядається як друга за престижем після Нобелівської премії (в математиці та медицині) та друга після відповідних Філдсівської та Ласкерівської премій.

Премію «Фонду Вольфа» з математики було присуджено члену-кореспонденту Національної академії наук України Володимир Дрінфельду та його співавтору Александеру Бейлінсону. (Примітка: Премія включає грошову суму у \$100 тис. Нагороду лауреатам вручає особисто президент Ізраїлю. Про таке повідомляє прес-служба НАН України. (Довідка: Володимир Дрінфельд народився в 1954 році в Харкові. Його роботи лягли в основу нових розділів сучасної математичної науки - теорії модулів Дрінфельда та теорії квантових груп).

НЕЙМОВІРНІ ЛЮДИ СУЧАСНОСТІ

Теренс Тао

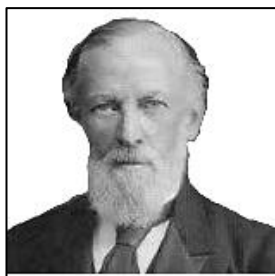
Названо людину з найвищим рівнем «IQ» тесту у світі, це Теренс Тао (фото) на прізвисько "Моцарт математики". Відомо, що Теренс Тао почав вивчати обчислення на університетському рівні у віці 9 років, а вже у 16 років почав писати докторську дисертацію у Принстоні. Став професором Каліфорнійського університету у віці 24 р. На сьогодні 49-річний Тао опублікував 17 книг та понад 300 наукових праць. Від 2021 року був радником президента США Джо Байдена з науки та технологій. Працює у галузях гармонічного аналізу, диференціальних рівнянь з частинними похідними, комбінаторики, теорії чисел та теорії представлень. Професор Теренс Тао нагороджений медаллю Філдса в 2006 році. В цьому ж році нагороджений стипендією МакАртура.

Коротка біографія. Видатний австралійський математик китайського походження Тєренс Тао народився 17 липня 1975 року, в Аделаїді (Австралії). Батьки хлопчика Тао родом з Китаю - емігрували до Австралії. Батько був педіатром, а мати шкільною вчителькою математики. Теренс Тао був вундеркіндом. У дворічному віці засвоїв арифметику з телепрограми «Вулиця Сезам». У десятирічному віці Тао брав участь у Міжнародній математичній олімпіаді: він одержав бронзову медаль в 1986 році, срібну - в 1987 та золоту - в 1988 році. Вигравши золоту медаль у віці 13 років він залишається наймолодшим призером олімпіади. У віці 17 років закінчив Університет Флайндерс. В 20 років закінчив аспірантуру Принстонського університету. Став повним професором Каліфорнійського університету в 1999 році у віці 24 років.

Математик-вундеркінд Теренс Тао опублікував опис як він розв'язав «проблему невідповідності Ердеша» – однієї з ключових математичних проблем XX – початку XXI ст. А допомогла йому в цьому колаборація математиків в Інтернеті. Пояснення: «проблемі невідповідності Ердеша» ось уже понад 80 років. Її сформулював Пал Ердеш (1913-1996) – видатний математик угорсько-єврейського походження минулого століття, який опу-

блікував найбільше математичних праць за всю історію. Увесь цей час «проблема невідповідності Ердеша» протидіяла усім спробам доказати її, навіть попри появу потужних комп'ютерів. Однак тепер вона піддалась усього лишень 1-му математику.

Як і багато задач з теорії чисел, «проблему невідповідності Ердеша» дуже легко сформулювати, але неймовірно важко довести. Уявімо собі, що маємо безкінечну послідовність з чисел 1 і -1 -на у довільному порядку. З цієї послідовності можна виділити скінченну підпослідовність, сума елементів якої становитиме будь-яке ціле додатне або від'ємне число. Те, що ця проблема має позитивний розв'язок, припускав ще сам Ердеш, хоча він і не надав способу, як обчислити суму таких підпослідовностей.

У математиків майже немає сумніву, що розв'язок Тао правильний, хоча ще не пройшов через процедуру суворого рецензування. Усього в історії було кілька значних спроб розв'язати «проблему невідповідності Ердеша», кожна з яких давала частковий результат. Остання з таких спроб почалась у 2009 році. Математик Тімоті Говерс (на фото) порадив сфокусувати на її вирішенні зусилля у рамках п'ятого міжнародного проекту «PolyMath». З цією метою він створив краудсорсингове онлайн-співробітництво математиків, яке включало кілька дюжин учасників, серед яких був і Теренс Тао.

(До речі, математик Пал Ердеш, який написав лист-рекомендацію для 10-річного хлопчика Тао до вступу у Принстонський університет, пропонував невеликі грошові винагороди кожному, хто розв'яже його математичні загадки. За це він назначив винагороду у розмірі 500 доларів. Після його смерті окремі люди та наукові інституції обіцяли виплатити її замість нього. Теренс Тао впорався з цією задачею, проте коли Тао запитали, чи прийме він винагороду Пал Ердеша в 500 дол, той відповів, що ні. Заявивши: «Коли ще Пал Ердеш був живий, існувала традиція не приймати він нього гроші налом, а лише символічні чеки»).

А зараз ми ознайомимо читачів з найвідомішим тестом на «IQ» – системою німецько-британського психолога Г. Айзенка.

Автори нашої книги впевнені, що читачі багато разів чули про тест «IQ» (ай-кью). Хто ж вважається найрозумнішим в світі в рамках цієї шкали? Яке число вважається нормальним, а яке низьким? Де живуть найрозумніші і найдурніші (відповідно до рівня «IQ») люди? Велика помилка про випробування «айкью», ніби це єдиний стандарт, єдине тестування. Насправді ж для визначення «IQ» застосовують десятки різних опитувальників. Вони можуть включати в себе від декількох десятків, (від декількох сотен) – до тисячі різних завдань. Основоположником методики «IQ» став французький вчений Альфред Біне. Однак найвідоміший тест на «IQ» – це система німецько-британського психолога Ганса Айзенка. Максимальне значення по ній - 160, середнє 85-115 балів. Від 141 балів йдуть видатні вчені, винахідники, політичні діячі, бізнесмени і художники. 131-140 - розумові здібності дозволяють досягти видатних успіхів у своїй сфері діяльності.

121-130 - показник гарантує, що людина успішно закінчить вуз, побудує кар'єру. 111-120 - індивіда відрізняє тяга до знань, працездатність і цілеспрямованість. 91-110 – особистість може отримати вищу освіту, «дорости» до вузького спеціаліста або менеджера середньої ланки. 81-90 – респондента відрізняє невисокий рівень інтелектуальних здібностей: фізична праця для нього зручніше, ніж розумова. 71-80 – діагностується «прикордонна форма розумової відсталості», але особа може вчитися як у звичайній, так і спецшколі. 51-70 - рекомендується навчання в спеціалізованому навчальному закладі, щоб особа стала дієздатною. 20-50 - свідчить про середній ступінь розумової відсталості: індивід не здатний до навчання, живе з опікунами і здатний про себе подбати. Нижче 20 балів - глибока розумова відсталість, що означає нездатність як до освіти, так і до самообслуговування в сім'ї. Вчені встановили, що набрати від 140 балів за тестами на «айкаю» може не більше 0,2 % людства; 131-140 - 2,5 % осіб; 121-130 - 6 %; 111-120 - 12 %; 91-110 - 50 % людей. Рівень менше 70 балів - це вже свідчить про розумову відсталість респондента. В цій категорії лідером чомусь визначили Сильвестра Сталлоне з «IQ» в 54 бали.

Попередньою рекордсменкою з «IQ» тесту була американська письменниця і журналістка Мерилін Вос Савант (на фото). Вона занесена в Книгу рекордів Гіннеса як людина з найвищим коефіцієнтом інтелекту (IQ) у світі: 228 балів за шкалою Стенфорд – Біне. Нижче ми надаємо читачам рейтинг найрозумніших людей планети Земля, які пройшли тест на "ай-кью" з високими показниками:

► Про Теренс Тао ми вже розповідали (230 балів). Він найрозумніша людина теперішнього часу. У 9 років він вже вивчав математику у вузі, в 14 років вступив, а у 17 років закінчив Університет Флайндерс. У 20 років став доктором наук та професором Принстонського університету.

► Рік Роснер (140-250 балів за різними тестуваннями) - вундеркінд 1960 року народження, є «універсальною людиною» нашої епохи: він встиг побути на різних роботах: вибивалою в кафе, стриптизером, ню-моделлю, офіціантом. Паралельно з цим геній пройшов 30 тестів на інтелект, 20 з яких показали його неймовірні розумові здібності.

► Крістофер Хірата (225 б.) - вундеркінд народився в 1982, з ясельних років був закоханий у фізику і Космос. Вже 14-річним підлітком вступив до технологічного Університету Каліфорнії, а в 16 років вже працював в НАСА, досліджуючи можливості колонізації Марса.

► Кім Ун Ен (210) - чоловік 1962 року народження, виходець з Південної Кореї. Вже в 5 років вирішував важкі завдання з математичного аналізу і розмовляв на чотирьох мовах. У віці 8 років вундеркінд переїхав до Колорадо, щоб отримати там освіту фізика-ядерника. Потім геніального студента взяли працювати в НАСА, проте в 2007 він повернувся в Республіку Корею, щоб викладати в Національному університеті Чунгбук.

► Крістофер Майкл Ланган (від 147 до 210 балів за різними тестуваннями) - «самоучка з важкою долею», так він себе називає. Рідні воліли не помічати обдарованість Крістофера, а вітчим і зовсім його жорстоко бив у малому віці. Підлітку довелося піти з дому, самостійно освоїти фізику, математику і стародавні мови, так як на навчання в коледжі грошей не було. Працював пожежником, ковбоєм, вишибалою в кафе, у вільний

час працюючи над теорією когнітивно-теоретичної моделі Всесвіту. Про генія Лангана, названого "найрозумнішою людиною Штатів", світ дізнався в 1999 зі статті в «Esquire».

► Надія Кумукова (200) - росіянка, москвичка 1976 року народження, яку Інститут дослідження мозку Москви назвав «людиною з найвищим IQ в світі», але це помилка. Жінка працює в університеті Бахчешехір (Туреччина), є поліглотом — крім російського, володіє англійською, німецькою, французькою, турецькою, перською, арабською + 8-ма місцевими турецькими діалектами.

► Гаррі Каспаров (190) - російський шахіст, який за рейтингом «Super Scholar» знаходиться на 17-му місці серед топ-30 найрозумніших людей Землі за всю історію людства.

► Мерилін vos Савант (186) - американська письменниця, журналіст і драматург, яка народилася в 1946 році. Жінка входила в Книгу рекордів Гіннеса в 1986-1989 як «людина з найбільшим IQ в світі». Перший тест на інтелект вона пройшла ще в 10 років: тоді за шкалою Стенфорда-Біне дівчинка набрала 228 балів, що відповідає 188 балам по мегатесту, бо в цьому тесті є відхилення «IQ» від середніх значень.

► Джеймс Вудс (170) - голлівудський актор, який в юності досяг блискучих успіхів у навчанні: вищий бал з англійської, максимальна стипендія університету Массачусетса тощо.

► Джудіт Полгар (170) - єдина жінка-шахістка, яка завоювала собі місце в супер гросмейстерському рейтингу з особистим максимальним показником 2735 балів. Зірка з Угорщини вперше стала "чоловічим гросмейстером" з шахів в 15 років, попутно опинившись наймолодшим володарем звання (раніше, ніж легендарний Роберт Фішер на 1 місяць).

► Хто з видатних українців прославив Україну? Іван Марчук єдиний українець, що потрапив до списку «100 геніїв сучасності» за версією Британської газети The Daily Telegraph (2007)

► Іван Пулюй, один з найвідоміших українців у світі. (Народився 1845 р).

- Володимир Великий — Хреститель Русі
- Княгиня Ольга — Перша жінка-правителька
- Богдан Хмельницький — Лідер козацької держави
- Іван Мазепа — Меценат і борець за незалежність
- Петро Дорошенко — Захисник козацьких традицій

- Тарас Шевченко — Великий Кобзар
- Леся Українка — Символ незламності
- Іван Франко та інші. Але єдиному українському письменнику, (Івану Франко) особисто не вручили Нобелівську премію. Він помер за декілька місяців до вручення. Іван Франко знав 14 мов, сучасники називали його «академія в одній особі».

Є 100 великих українців – це не рейтинг, а перелік, в якому видатні особи названі згідно з хронологією за датою народження й у зворотному порядку - від наших часів до прадавньої історії. Цей перелік не остаточний, адже людство з кожним десятиліттям стає розумнішим на кілька пунктів «айкью». Загалом експерти назвали понад 260 українців, яких вони вважають видатними особами. Видатні українці (по мимо Івана Франка) ще номіновані на Нобелівську премію: Павло Тичина, Ліна Костенко й Іван Драч. (Згідно із заповітом Альфреда Нобеля премії присуджують видатним ученим світу за найважливіші відкриття у фізиці, хімії, фізіології та медицині, літературі).

► Українець Ілля Мечников мав Нобелівську премію з медицини за 1908 рік. Його ключовий внесок в науку полягав у відкритті фагоцитозу - процесу, за допомогою якого клітини імунної системи знищують шкідливі бактерії. Наша молода держава (Україна) ще не має жодного свого лауреата, але серед відзначених премією громадян інших країн є вихідці з нашої землі.

А зараз ми назвемо «IQ» історичних особистостей від Тесли до Клеопатри. Незважаючи на те, що велика частина історичних персоналій фізично не могла пройти тест на «IQ», бо він був складений набагато пізніше, вчені все-таки беруть на себе сміливість припускати, яким би було значення «IQ» раніше (у часі і просторі):

► Йоганн Гете (210-225) — німецький письменник епохи Відродження.

► Вільям Шекспір (210) — англійський драматург, поет і актор.

► Ісаак Ньютон (190-200) — вчений-фізик, астроном, математик і письменник.

► Леонардо да Вінчі (180-220) - вчений, винахідник, художник, скульптор, музикант і архітектор.

► Марія Кюрі (180-200) — вчена, яка вивчала радіоактив-

ність, перша жінка, яка стала лауреатом Нобелівської премії, і перша людина, яка отримала її двічі.

► Клеопатра (180) - цариця Стародавнього Єгипту, що володіла 12 мовами, що здобула освіту в сфері ораторського мистецтва, математики, астрономії та філософії.

► Гіпатія (170-210) — гречанка, вона була математиком, філософом і астрономом, сучасниця Східної Римської імперії, винахідниця астролябії.

► Нікола Тесла (160-310) — сербсько-американський вчений і винахідник, відомий створенням першого двигуна змінного струму і технології генерації і передачі змінного струму (про нього ви же знаєте).

► Альберт Ейнштейн (160) — фізик-теоретик, один із засновників сучасної теоретичної фізики.

► Микола Коперник (160) - польський астроном і математик, який запропонував геліоцентричну модель Всесвіту тощо.

Якось на зустрічах з читачами нашим авторам задали питання: «Чи допомагає високий «IQ» (ай-кью) стати багатим, успішним і знаменитим»? Подивіться на нижче наданий рейтинг і дайте відповідь з урахуванням отриманих балів:

- Гаррі Каспаров (190) — російський шахіст.
- Джеймс Вудс (180) - американський актор.
- Конан Крістофер О'брайен (160) — американський комік, ведучий шоу на NBC, один із сценаристів м/р «Сімпсони».
- Пол Аллен (170) - бізнесмен, співзасновник «Майкрософт».
- Білл Гейтс (160) - бізнесмен, співзасновник Microsoft .
- Квентін Тарантіно (160) - режисер, сценарист, продюсер, актор, кінооператор.
- Ештон Катчер (160) — актор, активіст.
- Лора Шилдс (158) — британська модель.
- Азія Каррера (156) — американська порнозірка.
- Ліза Кудроу (155) — актриса в серіалі «Друзі».
- Шерон Стоун (154) — актриса.
- Сінді Кроуфорд (154) — топ-модель.
- Джессіка Сімпсон (151) — актриса та телеведуча.
- Девід Духовни (147) — голлівудський актор.
- Різ Візерспун (145) — актриса і продюсер.
- Меріл Стріп (143) — актриса, володарка «Оскара».
- Скотт Левін (143) — всесвітньо відомий борець.

- Шакіра (140) — співачка, танцівниця та поліглот.
- Наталі Портман (140) — голлівудська актриса, зірка «Зоряних воєн», «Тора», «Чорного лебедя».
- Мадонна (140) — співачка, актриса, засновниця звукозаписного лейблу Maverick Records.
- Гаррісон Форд (140) — американський актор і продюсер.
- Хілларі Клінтон (140) — американський політик і активістка.
- Білл Клінтон (137) - політик, экс-президент США.
- Арнольд Шварценеггер (135) - голлівудський актор, бодібілдер і губернатор Каліфорнії (США).
- Джоді Фостер (132) — американська актриса і продюсер.
- Джеймс Франко (130) — актор, зірка «Людини-Павука».
- Джордж Клуні (127) — актор, сценарист, режисер, продюсер.
- Барак Обама (120) — американський экс-президент.
- Бред Пітт (119) — американський актор.
- Анджеліна Джолі (118) — актриса, модель, активістка.
- Брюс Вілліс (101) - актор, зірка «Міцного горішка».
- Брітні Спірс (98) — співачка, актриса.
- Ліндсей Лохан (95) — голлівудська актриса.
- Мухаммед Алі (78) — американський боксер.
- Періс Хілтон (70) — топ-модель і світська левиця.
- Сильвестр Сталлоне (54-55) - американський актор і режисер.
- Конан Крістофер О'брайен (160). Цікаво, це один з лідерів нашого рейтингу, за своїми розумовими здібностями знаходиться на рівні легендарного фізика Стівена Хокінга, хоч комік ніколи не займався наукою.

Примітка: «The International» працює лише з користувачами, які самостійно вирішили пройти тест на «IQ». Це означає, що результати можуть відображати лише тих, хто зацікавлений у подібних тестах, має доступ до Інтернету та, можливо, належить до певних соціальних груп. Слід згадати, що у березні 2024 року платформа «Worldwide IQ Test» оприлюднила інші дані. Варто відмітити, що згідно з результатами цих двох рейтингів, розподіл середнього рівня IQ у різних осіб демонструє цікаві закономірності. Рейтинги «IQ», попри їхню популярність, не завжди відображають повну реальність. Інтелект, який ми звикли вимірювати через тест «IQ», насправді є динамічним і може змінюватися залежно від багатьох факторів. Він має свою цікаву історію, але про це – трохи нижче.

Вчені вже давно помітили, що середнє значення «айкью» (IQ), коливається від одного світового регіону до іншого. Так, найвищий рівень «IQ» виявлений у населення десяти світових держав в балах: Гонконг (107). Південна Корея (106). Японія (105). Тайвань (104). Сінгапур (103). Австрія (102). Німеччина (102). Нідерланди (102). Італія (102). Швеція (101).

Як ми бачимо, в списку лідирує Азіатсько-Тихоокеанський регіон і Європа. На 11-20-х місцях розташувалися Швейцарія, Бельгія, Великобританія, Китай, Нова Зеландія, Угорщина, Іспанія, Польща, Данія і Австралія. Канада знаходиться на 19 місці, Росія - на 28-му місці, Ізраїль - на 94-му, а США на 97-му. (Примітка: у попередніх середніх показниках «IQ» за 2021 рік, США були на 1 місці, на 2 місці Великобританія, а на третьому - Німеччина. Наша рідна Україна займає останнє місце в Європі за рівнем коефіцієнта інтелекту. Щось тут не так, просимо читачів розібратися з списком лідерів країн по з показникам «IQ»).

Найнижчий «IQ» зафіксований у жителів наступних 10-ти країн: Екваторіальна Гвінея (59). Гвінея (63). Ефіопія (63). Сьєрра-Леоне (64). ДР Конго (65). Зімбабве (66). Нігерія (67). Гана (71). Пар (72). Ямайка (72).

Дослідження підтверджують, що на середньостатистичний рівень «айкью» населення впливає цілий список факторів, починаючи від раси і завершуючи рівнем життя. Про тест на «IQ» Ганса Айзенка є багато цікавої і шокуючої інформації. Цей тест був створений для визначення розумових здібностей у гітлерівців. Німецький вчений Ганс Юрген Айзенк розробив випробування інтелектуальних здібностей людини спеціально для нацистів. Перевірка інтелекту створювалася в рамках проекту по «виведенню раси надлюдей» - найрозумніших, красивих і генетично бездоганих осіб.

Г.Айзенка ненавиділи і забороняли в США. Головним чином, через звинувачення професора в расизмі. Він публічно заявляв, що інтелектуальні здібності кольорового населення апіорі нижче, ніж білого. Втім, рівень неприйняття вченого в Європі теж був високий: на одному з виступів його закидали тухлими яйцями, а студенти з Сорбонни навіть мали намір побити Ганса Айзенка.

Опоненти кажуть: «У красенів і красунь «IQ» вище». У цьому переконалася в ході проведених досліджень «Школа

Економіки Лондона»: зовні привабливі чоловіки і жінки показують більш високі результати проходження тесту. Автори книги питають: «А як же тоді розуміти негативні твердження про білявок, котрі мають «довгі ноги і малий розум»? Давайте разом розберемося з окремими показниками «IQ». Вчені впевнені, що влітку ми дурніємо. Їхнє дослідження показує, що один і той же чоловік має більш високі результати тесту «айкью» при проходженні випробування взимку. У жарку ж пору року людський мозок більш розслаблений. А ще, чим гірше настрій, тим нижче «IQ». На показник прямо впливає - самопочуття, настрій, і навіть самооцінка випробуваного.

За останні 50 років люди стали розумнішими на 12 пунктів «IQ». До такого висновку прийшов професор Джеймс Флінн з Нової Зеландії. Також вчений довів, що на показники «айкью» впливає оточення і спадковість. Від кола друзів безпосередньо залежить, чи буде людина прогресувати або деградувати. «З ким поведешся, того ж й наберешся». Люди з високим «IQ» мають багато друзів. Сформована особистість з великими показниками по тесту має всі шанси знайти безліч товаришів і приятелів. Професор Джеймс Флінн вважає, що показники «IQ» залежать від генів на 40-80%. Іншими важливими факторами є: навколишнє середовище, суспільство, екологія тощо. А як думають наші читачі?

Низький рівень IQ може стати причиною самогубства. Цей зв'язок виявили вчені зі Швеції: людям з низькими балами «айкью» складніше довести розпочату справу до кінця, впоратися зі стресом, тому вони частіше вирішують «піти з життя», ніж розбиратися з неможливими проблемами.

Вчені знайшли 10-ть способів підвищення «IQ»:

- Записуйте свої цікаві думки.
- Зосередьтеся на своєму диханні, коли думаєте.
- Грайте в інтелектуальні ігри і розгадуйте загадки.
- Розвантажте свій мозок, медитуйте.
- Постійно продовжуйте тренувати розум.
- Не покладайтесь на техніку (Інтернет, смартфони тощо).
- Читання книжок може підвищити «IQ» на 6 пунктів
- Навчіться грі на музичному інструменті.
- Займайтеся фізичними вправами та спортом.
- Об'єднайте свої ідеї, це дуже допомагає в навчанні і роботі.

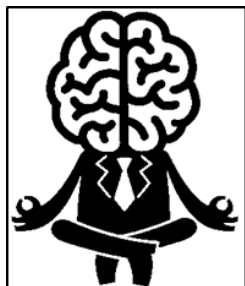
Нова «дика» історія про піраміди Гізи. Що знайшли під пірамідами Гізи? За словами дослідників Коррадо Маланга з Пізанського університету та Філіппо Біонді з Університету Стратклайда, на глибині понад 180 метрів під комплексом пірамід виявлено загадкову камеру з саркофагом. Це відкриття може кардинально змінити уявлення про історію цивілізацій, які існували до фараонів. А ще під пірамідами Гізи є величезні вертикальні циліндричні структури, знайдені в землі на глибині 648 м. Коррадо Маланга та Філіппо Біонді використали передову технологію радіолокації, радар із синтезованою апертурою (SAR), для вивчення підземних споруд Великої піраміди в Гізі.

Їхнє дослідження виявило приховані структури всередині піраміди, які не були виявлені традиційними методами. Ф.Біонді розробив спеціальне програмне забезпечення, яке перетворює сигнали радара на звукоподібні дані, допомагаючи виявляти малі вібрації. Нещодавно вони використовували цю технологію для дослідження піраміди Хефрена (другу за величиною піраміду в Гізі). У прес-релізі від 15 березня 2025 року пояснюється, що команда створила 3D-модель внутрішньої частини піраміди та підземної області під нею.

Дослідники виявили 5 однакових структур (колодязів), з'єднаних геометричними шляхами біля основи піраміди. Кожна структура має 5 горизонтальних рівнів і похилий дах. Ці колодязі спускаються спіраллю на глибину 648 м., і закінчуються 2 великими кубічними структурами, кожна завширшки близько 80 метрів.

Традиційна єгиптологія вчить, що піраміди були побудовані більш розвинутою расою людей, як гробниці для фараонів з використанням пандусів і важелів близько 2500 р. до н.е. і виконували певну технологічну мету. Як приклад, Нікола Тесла вважав, що піраміди можуть використовувати природну енергію Землі. А Джозеф Фаррелл припускав, що це могло бути потужною зброєю, яка фокусує енергію з використанням стародавнього типу фізики. Виявлені циліндричні колодязі могли діяти як канали для енергії або звукових хвиль, тоді як кубічні структури могли зберігати та стабілізувати енергію як великий генератор енергії або якась новітня зброя.

НАД РОЗУМНІ ЛЮДИ ТА «МАШИНИ-ШІ»

Геніальність (або над розумність) зовсім не залежить від оцінок, які ви отримували в школі чи інституті, це – кропітка робота або природний дар, який треба розвивати. Американські науковці роками досліджують тему геніальності людини. І на основі своїх експериментів визначили найголовніші ознаки надзвичайного розуму. Вони кажуть, ці риси абсолютно непов'язані з успішністю в школі

чи великими кар'єрними досягненнями. Тоді як визначити геніальність та які ознаки над розумних людей?

Можливо, ви – геніальна людина і зовсім не знаєте про це. Згідно з визначенням, геній – це людина, яка має інтелект або якийсь талант, вищий за середній, про що ми вже неодноразово розповідали. Можливо ваш мозок дуже лінивий, тому вберігає нас від зайвих дій, підбираючи шаблонні варіанти вирішення будь-яких проблем. Якщо людина має задатки геніальності, вона виходитиме за межі звичного у пошуках нових шляхів. Однак, цього визначення недостатньо, щоб охарактеризувати геніальну людину. Додатково треба звернути увагу:

1) нестандартне мислення, бо такі люди ставлять під сумнів традиційні погляди та ідеї, шукають нові рішення та способи їхньої швидкої реалізації. Це тому, що ваш розум працює інакше;

2) швидке засвоєння нової інформації. Геніальні люди легко навчаються, їм подобається сам процес. Генії від природи допитливі;

3) знаходять спільні риси непов'язаних між собою речей. Здатність бачити зв'язки там, де інші ніколи б не знайшли – це одна з ознак геніальної особистості;

4) не йдуть за натовпом. Люди, які мають інтелект на межі геніальності, звикли йти своїм шляхом, вони першопрохідці в усьому. Геніальні особистості мають свої оригінальні погляди і не бояться відстоювати їх, бо вважають істинними для себе.

Генії мають дивовижну здатність помічати закономірності та встановлювати зв'язки, які інші не можуть. Пам'ятайте, геніями не народжуються за одну ніч. А ще генії розуміють краще

за всіх одну просту річ, справа не в тому, скільки разів ти падаєш, а в тому, скільки разів ти піднімаєшся. Генії часто цінують усамітнення, бо воно дає їм свободу мислити незалежно, ставити під сумнів існуючі переконання та розвивати унікальні ідеї. Бути надрозумною людиною – це не означає пристосовуватися, це означає бачити світ так, як не бачать інші.

Маленький висновок: найвищий рівень інтелектуального або творчого функціонування надрозумної людини, який реально проявляється у визначних наукових відкриттях або філософських концепціях, технічних або технологічних винаходах, соціальних перетвореннях, створенні художніх творів, що мають віддалені наслідки в багатьох областях. Видатні надрозумові здібності можна вважати «талантом».

Американські вчені визначили три найголовніші зовнішні риси, які є ознаками надрозумної людини:

- Це високий зріст і довгі ноги, що вказує на надзвичайні розумові здібності. Добре розвинена ліва рука означає гострий розум, високий рівень аналітичних та комунікаційних навичок. Немовлята, які мають більший розмір голови, зазвичай виростають дуже розумними й талановитими. (Правда автори нашої книги з цим не згодні).

- Ознаки тривожності. Канадські вчені зазначають, що неспокійні люди, які не мають патологічних відхилень, значно розумніші від інших.

- Постійна тяга до алкоголю. Науковці з усього світу вже досить давно довели, що геніальні люди схильні до вживання алкоголю. А все тому, що для них – це найкращий спосіб розслабитися. Оскільки мозок дуже розумних та сильних людей працює постійно, навіть у сні.

- Робота вночі. Геніальні особистості можуть починати працювати дуже пізно ввечері і щось робити до самого ранку. Їх абсолютно це не бентежить, адже саме в пізній час у них з'являються сили, натхнення й часто приходять геніальні ідеї.

- Постійний розвиток. Якщо ви постійно розширюєте свій кругозір, навчаєтеся нового, багато читаєте, тоді ви точно будете надрозумною людиною. Оскільки не обмежуєте себе повсякденними справами, а намагаєтеся дізнатися більше про навколишній світ. Давайте коротко розглянемо суперінтелект і чому штучний інтелект «ШІ» може нас (людей) знищити?

Чи можливий екзистенційний ризик? Що це таке? Згідно складного визначення, екзистенційний ризик подібний катастрофі. Більш просте визначення - це просто ризик того, що всі помруть. Такі ризики, безумовно стосуються всіх, коли задіяні надрозумні машини які керують світом (звучить як наукова фантастика).

Але вже є роботи, які виконують певні важливі завдання незалежно від людського розуму. При цьому програмісти взагалі не розуміють, як вони цьому навчилися. В результаті виникає питання: Чи може цей процес в якийсь момент стати неконтрольованим і небезпечним для людства? - говорить один з авторів дослідження Мануель Себріан, керівник групи цифрової мобілізації в центрі людей і машин «Інституту Макса Планка». Інші вчені використовували моделювання та теоретичні розрахунки, щоб з'ясувати межі можливостей людини щодо управління «просунутим ШІ». Як з'ясувалося, навіть якщо закласти в надрозумну машину дані про етичні принципи і обмежити її зв'язки із зовнішнім світом (наприклад, відключити доступ в Інтернет), це не врятує людство від ризиків того, що подібна система вийде з-під контролю.

Як класифікувати «розумні-ШІ»? Прийнято виділяти три етапи розвитку штучного інтелекту:

► Штучний вузький інтелект (artificial narrow intelligence, ANI). Це машини «ШІ», створені для виконання одного конкретного завдання. Наприклад, програма «AlphaGo», яка перемогла триразового чемпіона Європи Фань Хуея з стародавньої китайської стратегічної (настільної) гри для двох гравців «ГО». Тобто «AlphaGo» була кращою за людину в цій грі.

► AGI (artificial general intelligence, сильний штучний інтелект), який здатний виконувати будь-яке інтелектуальне завдання на рівні з людиною. Тут важливий момент — широкий набір навичок. Тобто машина, подібно до людини, зможе навчитися виконувати різні завдання. У своїй книзі «Останній винахід людства» Джеймс Баррат, акцентує на самому терміні «інтелект людського рівня». Останній, наприклад, допомагає нам керувати авто, вдумливо користуватися Інтернетом, розмовляти різними мовами, змінювати навколишній світ тощо. Та-

ким чином «AGI», на думку Д.Бarrата, це сукупність набутих складних навичок. Цим він відрізняється від зосередженого на одному завданні «ANI».

► Штучний суперінтелект (Artificial superintelligence, ASI). Ці «розумні-ШІ» за своїми можливостями перевершуватиме людину. Найчастіше саме про них розповідають у фантастичних фільмах та книгах. Зокрема, у них він виступає «злим ШІ, який бажає знищити людство».

Поки ми живемо у світі, де є лише одна по-справжньому високоінтелектуальна істота - людина. Програми здатні виконувати наші завдання та допомогти досягати цілей. При цьому, «ШІ-застосунок», який рекомендує вам сісти на дієту чи почати бігати, не зможе змусити вас це робити. Навіть сова «Duolingo» (символ мудрості від античної Греції). Проте розвинутий «ШІ» буде достатньо могутнім, щоб керувати чи маніпулювати людьми задля реалізації закладеної місії.

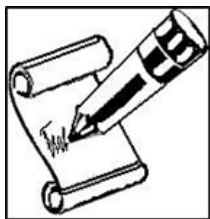
І тут все залежатиме від того, чи змогли творці створити необхідні захисні механізми. Інакше, наприклад, ваш «ШІ» заблокує вам картки, щоб стимулювати бігати. Або може придумати якийсь набагато неприємніший підхід, щоб змусити людину скинути зайву вагу, чи щось інше.

Коли людям чекати просунутого «ШІ»? Наразі ми вже маємо ANI (автоматичну ідентифікацію номера) та рухаємося в бік «AGI» (штучний генералізований інтелект). Тут же постає питання, а коли чекати на нього. Щодо цього є лише певні прогнози та припущення. Наприклад, генеральний директор «Anthropic» Даріо Амодей заявив, що «AGI» з'явиться через два-три роки. А співзасновник «DeepMind» Шейн Легг прогнозує, що з 50% імовірністю «AGI» створять до 2028-2030 років. В той же час філософ та директор «Інституту майбутнього людства» Нік Бостром у книзі «Суперінтелект» (яка вийшла 2014-го) говорить про віддаленішу перспективу створення «AGI». Він наводить опитування фахівців щодо того, коли вони очікують появи штучного інтелекту людського рівня. Під останнім мали на увазі «здатність освоїти більшість професій, принаймні тих, якими могла б володіти середньостатистична людина». Дослідження показало, що середня імовірність появи «AGI» до 2040 року становить 50%, а до 2075 року — 90%. Звичайно, з часу виходу книги пройшло більше десяти років. Станом на 2025 рік людс-

тво зробило суттєвий крок уперед, але, можливо, нам не варто бути настільки оптимістичними щодо «AGI» та «ASI».

А от Ян ЛеКун (науковець в галузі комп'ютерних наук, відомий своїм внеском в машинне навчання) заявив таке: «Немає жодних сумнівів у тому, що машини стануть розумнішими за людей. Ми не знаємо, скільки часу це займе: можливо, роки, можливо, століття». Словом, рано чи пізно штучний інтелект спочатку наздожене людину, а потім стане розумнішим за нас. Це змінить світ, до якого ми звикли. Сьогодні ми можемо тільки уявляти, як виглядатиме інтелект людського рівня, бо й досі існують розбіжності щодо визначення самого поняття «інтелект».

Щодо «ASI» ситуація складніша, бо ми не розуміємо, що таке насправді надлюдський інтелект. Гарна ілюстрація змалювання Богів у релігіях та міфах. Зверніть увагу, що зазвичай вони поводять себе, як люди з надприродними силами, а не як над істоти, які створили цей світ і все у ньому. Це цілком зрозуміло, бо міфи та релігії творять люди і закладають туди зрозумілий нам інтелектуальний рівень. Проблема в тому, що «ASI» за своїми можливостями буде значно переважати те, що ми можемо сьогодні.

Штучний інтелект «ШІ», розділ комп'ютерної лінгвістики й інформатики, який швидко розвивається і зосереджений на розробці інтелектуальних машин, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту. Основна мета застосування

штучного інтелекту (ШІ) – це допомога в комунікації зі споживачем. Така машина чи система здатна імітувати поведінку людини, але не замінити її повністю. Вже сьогодні «ШІ» дозволяє компаніям приймати більш обґрунтовані рішення, покращувати обслуговування клієнтів та створювати інноваційні продукти. Що таке програма «ШІ»? Генеративний штучний інтелект – це тип «ШІ», який допомагає створювати контент (наповнення сайтів, блогів, сторінок). З ним ви можете працювати продуктивніше, розвивати творчі здібності й дізнаватися щось нове.

Імовірно, суперінтелект буде розумнішим за людину не лише в сферах, про які ми знаємо, але й тих, про які не маємо уявлення. Різниця між ASI і людством буде десь на рівні, як між нами (людьми) та хробаками. Список сфер застосування «ШІ»:

- ▶ Оптичне розпізнавання символів;
- ▶ Розпізнавання рукописного введення;
- ▶ Розпізнавання мовлення;
- ▶ Розпізнавання обличчя;
- ▶ Обчислювальна творчість;
- ▶ Комп'ютерний зір, швидка оперативність, віртуальна реальність та обробка зображень;
- ▶ Штучне життя «розумної ШІ».

Автори книги вважають, що «надрозумні ШІ» значно перевершуватимуть найкращі уми людства в багатьох універсальних проявах когнітивної діяльності. Тому на статус «надрозумних ШІ» почнуть претендувати різні системи «з абсолютно непорівнянними функціональними властивостями». І саме тут можна виділити три типи суперінтелекту «надрозумних ШІ»:

▶ Надшвидкий — до нього входять системи, які можуть все те ж, що людський розум, але значно швидше.

▶ Колективний — складається з великої кількості інтелектів нижчого рівня. Це дозволить йому значно перевищувати продуктивність будь-якої когнітивної системи в низці універсальних галузей діяльності. По суті це не нова нам концепція. Так уже функціонують креативні команди, наукові спільноти, окремі компанії чи навіть держави.

▶ Якісний — система, за швидкістю роботи порівнянна з людським розумом, але значно сильніша за якістю.

Надрозум, що виник у «ШІ» за якимось одним з описаних вище типів, згодом міг би розвинути технології, необхідні для створення «надрозумових ШІ» і за іншими типами. У тематичній літературі роздуми про майбутню всемогутність «ASI» і «ШІ» мають такий вигляд, як дивний сплав теоретичних викладок та фантастики. Тому ставитися до них варто з певним скептицизмом. Зокрема, здається, що суперінтелект отримає низку справді «божественних» можливостей. Наприклад, перетворення матерії. Також він, імовірно, буде здатний розв'язувати глобальні проблеми на кшталт досягнення безсмертя, закінчен-

ня війн, лікування хвороб, розкриття всіх можливих наукових таємниць тощо.

Є й досить апокаліптичні уявлення. Наприклад, американський лікар і астронавт НАСА - Майкл Рід Барратт пише: «У гонитві за «ASI» дослідники отримають потужніший розум, ніж їхній власний; вони не зможуть ні контролювати його, ні навіть до кінця зрозуміти. Ми знаємо на досвіді, що відбувається, коли технічно розвинена цивілізація зустрічається з менш розвинутою, як приклад: Христофор Колумб проти Тіано, Пісарро проти Великого Інкі, європейці проти американських індіанців. Приготуйтеся до наступного зіткнення цивілізацій — ми з вами (люди) проти штучного суперінтелекту».

Уявимо, що вченим вдалося створити над потужний «AGI». Далі він став розумнішим за людину вдесятеро, сто, тисячу та десятки тисяч разів і так далі. Припустимо, що хтось створив «ASI» із завданням максимально збільшити врожай пшениці. Теж наче нічого небезпечного. Проте без не-

обхідних обмежень це може загрожувати перетворенням всього Всесвіту у велику ферму. Навіть гасло: «мир в усьому світі» може означати лоботомування (хірургічні операції в лобовій частині головного мозку) людства, або утримання нас на важких наркотиках, щоб не допустити війни. Словом, ніхто не змусить «ASI» діяти етично та зберігати людські життя за замовчуванням. Бо штучний інтелект не відчуває до нас ні ненависті, ні любові, але люди складаються з атомів, які він може використовувати для своїх цілей.

І на закінчення цього розділу, давайте познайомимося з новим біологічним видом - аватарами. Що таке (або хто такі) аватари? Аватар в індійській мітології та індуїзмі - тимчасове утілення божества в образі людини чи тварини для протидії злу. Інші значення: Аватар це графічне зображення користувача в мережі Інтернет, або його ігровий персонаж. А ще аватар - маленьке зображення, картинка або фотографія, яка використовується на форумах, у блогах, чатах, соціальних

мережах і розташовується поряд з ім'ям користувача. Відповідно до нашої теми, аватар це штучне тіло наділене надзвичайним мозком.

Річ у тім, що наш інтелект розвинувся до такого рівня, що він починає втручатися в еволюційний процес і шляхом проб і помилок він змушує еволюцію переходити до направленого пошуку нових структур життя, наприклад аватара. За словами науковця, професора університету Редінга Кевіна Ворвіка, вже через 15-20 років будь-яка людина зможе придбати власний аватар як штучне тіло і перенести в нього клітини свого мозку. і жити вічно. При цьому людська зовнішність втратить своє значення і на перший план вийдуть надрозумові здібності.

Вчений вважає, що люди розділяться на тих, хто перенесе свій мозок в аватар - це й буде новий біологічний вид, і тих, хто не трансформуватиметься. На його думку, такі люди залишаться за бортом, що й призведе до еволюційного вибуху. Коли ми пишемо про людей, які займаються розробкою «ШІ», то завжди маємо на увазі видатних учених та дослідників. Звідси виникає часто хибне відчуття, що вони контролюють ситуацію. Насправді все дещо складніше.

Автори книги надають читачам можливі три сценарії переходу від «AGI» (простий штучний інтелект) - до «ASI» (штучний суперінтелект):

► Повільний (від десятиліть до століть). У цьому сценарії людство встигне обміркувати подальші кроки, підготуватися та правильно реагувати. Це, зокрема, дозволить послідовно тестувати різні підходи та готувати фахівців. «Якщо з'ясується, що потрібні нові системи безпеки і громадського контролю над дослідженнями в галузі «ШІ», буде достатньо часу, щоб їх розробити і розгорнути. Країни і вчені, які побоюються перегонів озброєнь у сфері військового застосування «ШІ», зможуть провести необхідні переговори і розробити захисні механізми. Більшість підготовчих заходів, вжитих напередодні процесу повільного зльоту, виявляться морально застарілими. Проте поступово почнуть з'являтися нові рішення, актуальні для епохи, що настає.

► Швидкий (хвилини, години, дні). У цьому сценарії ми (люди) практично не матимемо шансів на адекватну реакцію. Усе станеться надто швидко. Тому доля всього людства

залежатиме від завчасної підготовки.

► Помірний (кілька місяців чи років). Матимемо певну можливість відреагувати на те, що відбувається. Проте не вистачить часу проаналізувати, протестувати підходи та працювати скоординовані дії.

Звичайно, ідеальним видається варіант, при якому людству вистачить часу все спланувати та підготуватися. Проте якщо оцінювати песимістично - він мало ймовірний. Уже зараз (2025) окремі процес розвитку «ШІ» фактично не контролюються. Дослідницький фонд «OpenAI», який заснував Ілон Маск формує нову команду, щоб контролювати «надрозумні» системи штучного інтелекту, де людьми керуватимуть машини.

Гіпотеза «OpenAI» полягає в тому, що штучний інтелект може швидше та краще за людей контролювати «надрозумний ШІ». Головний науковий співробітник і співзасновник «OpenAI» Ілля Суцкевер і менеджер компанії Ян Лейке прогнозують, що штучний інтелект, який перевершить людський, може з'явитися протягом десяти років. Вони наголошують, що в разі появи цей «надрозум» не обов'язково буде доброзичливим, тож треба шукати способи контролювати й обмежувати його...

Через сотню років ми будемо «жити» в штучних аватарах, а керувати нами будуть надрозумні машини. Людина – це проміжний вид на еволюційній сцені і незабаром і вона може зникнути, давши поштовх для життя новому виду, вищого у своєму розвитку. Такої думки дійшли науковці на Міжнародному конгресу

"Глобальне майбутнє 2015". Вони також розповіли що стане-тьсЯ зі звичним нам світом протягом наступних 100 років. Пригадайте, як на Землі минуло кілька еволюційних етапів. Перший - фізична еволюція, в результаті якої були створені атоми. Другий - хімічна еволюція забезпечила створення молекул. Підсумком наступного третього етапу - біологічної еволюції - стало створення клітин, багатоклітинних організмів, біологічних видів, у тому числі людини. Бо це природне явище зміни популяцій, генів (тощо) в ході історії планети.

Для цього «OpenAI» створює нову команду «Superalignment» на чолі із Суцкевером і Лейке, яка матиме доступ до 20% наявних обчислювальних даних компанії. Новий відділ намагатиметься вирішити основні технічні проблеми керування «надрозумним ШІ» протягом наступних 4-5 років. Однак, за словами керівників компанії, використання штучного інтелекту для оцінки може збільшити невідповідності, упередження або вразливі місця в наступних поколіннях «ШІ». І може виявитися, що найскладніші проблеми вирівнювання взагалі не пов'язані з технікою. Але Суцкевер і Лейке вважають, що варто спробувати.

Водночас, старший науковий співробітник НДІ ядерної фізики МДУ Олександр Панов говорить, що ніяких тривіальних сценаріїв розвитку майбутнього за планами «OpenAI» не буде. «Можливо, дійсно виникне нова цивілізація як синтез технологічного процесу і можливо аватари будуть створені. Але сумніваюся в тому, що вони стануть магістральним напрямком розвитку», - констатує О.Панов.

На думку професора Оксфордського університету Ніка Бострема, може бути створений світовий демократичний уряд, як єдиний керуючий центр світу, або це може бути диктатор, або це може бути надрозумна машина, чи якийсь, наприклад, універсальний моральний кодекс з повноваженнями примусу до дотримання закону. Щойно «ШІ» усвідомить себе, він готовий буде багато чого зробити заради досягнення тих цілей, на які запрограмований, він захоче отримати доступ до енергії в тій формі, яку йому найзручніше використовувати (і кіловати, і гроші, і ще що-небудь, що можна обміняти на ресурси). Прагнучим поліпшити себе, бо таким чином зможе підвищити ймовірність досягнення цілей. І найголовніше, не захоче, щоб його вимикали або псували, тому що в цьому разі розв'язання завдань стане неможливим.

Теоретики припускають, що «ASI» шукатиме способи вийти за межі приміщення, у якому перебуває під охороною, щоб отримати кращий доступ до ресурсів, за допомогою яких зможе захистити й вдосконалити себе. «ASI» вміло буде продавати нам своє звільнення з полону. Наприклад, за допомогою обіцяних великих статків, ліків від смертельних хвороб, перемоги над суперниками тощо. При цьому «ASI» не обиратиме одну з усіх можливих стратегій, він зможе в одну мить пере-

пробувати їх усі, одну за одною, не дратуючи людей настільки, щоб вони просто відключили комп'ютер від електромережі.

Словом втримати «джина в пляшці» навряд вийде. Врешті він спробує достатньо варіантів, щоб звільнитися та почати діяти задля втілення своєї місії. Постає питання: «А що ж тоді робити?». Відповідь – «alignment» (узгодження) конфліктних питань. Під цим терміном розуміють створення систем штучного інтелекту так, щоб вони узгоджувалися з людськими цінностями та цілями. Звучить доволі розпливчасто, але саме це може не дозволити штучному суперінтелекту перетворити всю матерію у Всесвіті.

Але навіть якби нам вдалось виробити спільні цінності і виконувати обіцянки, то вдале узгодження далеко не гарантоване. Коли йде мова про запуск системи на рівні розумнішому за людину – «ШІ», можуть почати ламатися речі, які нормально працюють з роботом, що пересувається кімнатою. При цьому у розробників буде лише одна спроба: якщо вона провалиться, то «ШІ» просунеться надто далеко, щоб це можна було якось виправити.

Словом, дослідникам слід розуміти, що вони будують нового штучного Бога. І мова не про один конкретний випадок. Навряд настане момент, коли розробники вирішать - сьогодні створюємо «ASI», а завтра щось інше. Цілком можливо, що вже зараз (2025) таємно працює штучна система, яка в майбутньому стане суперінтелектом. Проте її розробники цього не знають. Пройшовши через безліч алгоритмів і сценаріїв, дослідники прийшли до висновку, що повністю контролювати «надрозумний ШІ» неможливо. Тобто кожного разу потрібно готуватися, що нова модель може стати штучним Богом. Ось така непересічна задачка.

Наші опоненти дуже обережно стають на захист штучного Інтелекту, вони кажуть: - Комп'ютери виконують багато завдань краще за людей. З моменту свого винаходження вони краще рахують, а зараз, з розвитком технологій машинного навчання, вони можуть робити і значно більше. Наприклад, за допомогою нейронних мереж можна побудувати програми, що вміють розпізнавати об'єкти на фотографіях краще за людей, або аналізувати великі масиви даних, і визначати важливі закономірності всередині них без допомоги програміста. Машини вже пишуть

картини, вірші і музику. Через це постає питання, чи можна такі машини вже назвати «мислячими», якщо ні, то коли це можна буде зробити?

В 1950-му році Ален Тьюрінг написав статтю «Обчислювальні машини і розум», в якій він пропонує наступний критерій: машина має вміти поводити себе так само, як поводи́ла б людина. Практична реалізація цього критерію отримала назву "гра в імітацію, (або тест Тьюрінга). Ось приклад, судді почали розмову з двома співбесідниками, один з яких є людиною, а інший - комп'ютером. Якщо судді не зможуть визначити, хто є хто, то програма може пройти тест. Йшов час і у 2015 році програма «Соня» змогла переконати 47% суддів у тому, що вона людина, тобто цей тест, імовірно, буде повторно проведений найближчим часом.

Пізніше американський філософ, професор «Каліфорнійського університету» в Берклі, Джон Серль, у своєму експерименті «Китайська кімната» вступив в полеміку з таким визначенням, що «хороша імітація означає розуміння». Більш того, цей експеримент викликає питання етики і безпеки, оскільки передбачає спроби навчити комп'ютер обманювати людину. Через це запропонували інші методики (принцип яких, тим не менш, схожий на «тест Тьюрінга»), які дозволять визначити справжнє розуміння комп'ютером світу. Пропонують:

- Тест Лавлейс - перевірка на творчість. Комп'ютер має створити витвір мистецтва, такий, що судді не змогли б визначити, чи людина чи машина його створили.

- Тест IKEA - перевіряє машину на розуміння матеріального світу. Робот має за інструкцією зібрати деяку конструкцію, наприклад з кубиків «Lego», або деталей меблів «IKEA».

- Візуальний тест - машина має описати дану їй картинку, так, щоб судді не могли відрізнити, де опис зроблений комп'ютером, а де - людиною.

- Схеми Вінограда - тест включає питання, відповіді на які є простими для людей, і складними для машин. Наприклад: «Здобич не влізла в коричневу валізу, тому що вона була велика. Що було великим - валіза чи здобич?»

- Тест Маркуса — машина має визначити смішні моменти, що були у деякому смішних відео та інші. Скажіть: «Що нам робити, коли інтелект «ШІ» виявиться кращим за наш?»

І на останок цього розділу декілька слів про старше покоління, яке поступово відходить в небуття. Для розуміння старшого покоління, візьмемо військове та повоєнне покоління з 1940 до 1960 років народження. Можливо, це єдине покоління, яке прожило без війни, або пережило її в дитячому віці. Покоління, яке чекало на побудову комунізму, надіялось на розвинутий соціалізм які так і застали. В ранній юності застали «відлигу» і залізну завісу перед Західним світом. Покоління, що народилося в комуналках, багато хто з пічками у своїх будинках, із замерзаючим газом і водопроводом (якщо вони були) та туалетами надворі. Вони пам'ятають гаси і кєрогази, спільні лазні раз на тиждень і тазики в комунальних кімнатах для гігієни тощо. Покоління, що росло без мультиків та з діафільмами, двома каналами чорно-білого телевізора з крихтним екраном, при умові якщо хватало грошей купити телевізор. Покоління, що росло під пісні жовтєнат, піонерські горни та розповіді про героїзм комсомольців.

Покоління, що читало книжки завжди і всюди: у своїх будинках, у школах і в районних бібліотеках. Покоління, що писало – переписані від руки у читальних залах бібліотек вірші поетів «срібного віку» та пісні Висоцького... Покоління, що заповнювало зали та стадіони, щоб почути та побачити своїх кумирів. Покоління, яке стояло у чергах за всім, за сиром та олією, за квитками на прем'єри і за книгами, навіть за трусами тощо. Навіть стояло в чергах, щоб здати макулатуру в обмін на заповітні талони на книги. Покоління, яке не цуралося фізичної брудної роботи, - колгоспи, овочеві бази, суботники та недільники, ми вже не кажемо про комунальні прибирання.

Це старше покоління, яке в молодості не знало пральних машин, гумових рукавичок для домашньої роботи, памперсів для своїх дітей. Покоління, яке не воювало, але відправляло своїх дітей до Афганістану. Покоління, яке пережило соціалізм і з великими втратами, не дочекалося комунізму, увійшло до ринкової економіки з пустими кишенями. Покоління, що зуміло адаптуватися до нових реалій і вижити.

За майже сто років - це перше покоління, що будучи на пенсії, продовжує працювати, бо наша держава віддала наро-

дні банківські депозитні накопичення московським рашистам, а для нашого прискороеного знищення, ліквідувала достойне пенсійне забезпечення українців. Українська влада хотіла якнайшвидше позбутися цього старшого покоління. Це покоління не мали платного спорту, нормального автомобіля, тією чи іншою мірою облаштованої дачі, різної електроніки, різноманітної їжі з досі невідомими назвами і багато іншого. Старше покоління, яке офіційно «змивається» пандемією з планети Земля. І все ж ми щасливе покоління, зі щасливою долею.

«Переваги віку 60 років та старше». У міру того, як ми старіли, ми ставали більш доброзичливими і менш критичними до себе. Кожен став сам - собі другом. Ми не звинувачували себе за те, що з'їли зайвого печива, або купили щось безглузде, бо берегли і економили гроші. Ми не дозволяли собі екстравагантність. Після 60 років ми набули право на безладдя, але треба було працювати. Ми бачили, як багато наших друзів залишали цей світ занадто рано, перш ніж усвідомили велику свободу старіння... Хто звинувачуватиме нас - пенсіонерів, якщо ми будемо читати або грати на своєму комп'ютері до 4 годин ранку і спати до полудня? Хто заборонить нам бути щасливішими, від того, що ми читаємо в ліжку? Ми знаємо, що іноді щось забуваємо, але є деякі негативні речі в житті, про які просто слід забувати. І в той же час ми пам'ятаємо важливі і доленосні речі нашої держави і своєї сім'ї...

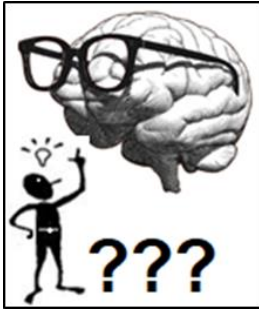
Звісно, з роками наше серце розбивалося багато разів. Але розбиті серця дають нам сили, розуміння та співчуття. Серце, яке ніколи не страждало, бездоганне та безплідне і ніколи не пізнає радості бути недосконалим. Окремим людям старшого покоління пощастило, що живуть досить довго, і їхнє сиве волосся та юнацький сміх назавжди визиває здивування. Багато хто із вас ніколи не сміявся, багато хто помер, перш ніж їхнє волосся посріблилося. Коли ви стаєте старшим, ви можете бути позитивним. Нас все менше і менше хвилює те, що про думають молоді люди. Ми перестали сумніватися у собі. Ми заслужили право на помилки. Ми не житимемо вічно, але поки ми все ще тут, давайте не витратити час на те, щоб шкодувати про минуле, що могло бути, або турбуватися про те, що буде. Ми віримо в свою незалежну державу, ми хочемо вірити своїм землякам, своєму народу та своїм дітям...

Третя глава

Хроніка геному людей

ГЕНОМ ЛЮДИНИ

Зовсім недавно вперше з'явився опис генома людини. Генетики вважали, що послідовність ДНК на 99,9% ідентична в усіх людей, і лише деякі «букви» роблять геном унікальним, визначаючи нашу зовнішність, особливості особистості, схильність до хвороб. Тоді чому мозг геніальних людей і хворих на ідіотизм схожий на 95%.

Нові відкриття змушують задуматися над ідентичністю генома людини. Чи можна створити генетично модифікованих дітей?

Пошуки ідентифікації молекули, відповідальної за спадковість, проводились ще до 20 століття. А у 1953 році завершившись новаторською роботою Джеймса Вотсона та Френсіса Кріка. Вони з'ясували структуру подвійної спіралі ДНК, що стало ключовим моментом в історії молекулярної біології. Їх основоположна наукова стаття «Молекулярна структура нуклеїнових кислот: структура нуклеїнової кислоти дезоксирибози», опублікована в провідному науковому журналі «Nature», окреслила структуру молекули ДНК, яка розкриває, як генетична інформація кодується та передається.

Що таке геном людини? Простими словами: геном - це повний набір генетичної інформації в організмі. Геном надає всю інформацію, необхідну організму для функціонування. Можна і так сказати: геном людини – це сукупність спадкового матеріалу в клітині людини. Згідно з цим визначенням, людський геном складається з 23 пар хромосом, що знаходяться в ядрі, а також безлічі копій мітохондріальної ДНК. Одним із найбільш монументальних наукових починань у геноміці був «проект геному людини». Започаткований у 1990 році та повністю завершений у 2003 році, проект геному людини мав на меті секвенувати (послідовність) та картувати (визначення місце знаходження на хромосомі) - весь геном людини. Спільними зусиллями були задіяні вчені з усього світу, що призвело до публікації опису послідовності геному людини в провідних наукових журналах «Nature» і «Science».

Подальші дослідження, опубліковані в 2022 році, пролили світло на функції навіть тих ділянок геному, що залишилися

недослідженими під час проекту геному людини. Далі проект геному людини привів до отримання послідовності еухроматинну геному людини, яка використовується у всьому світі в біомедичних науках. Геном людини має менше генів, ніж очікувалося раніше, і тільки приблизно 1,5% геному кодує білки, решту складають РНК-гени, регуляторні послідовності, інтрони (ділянка ДНК, яка є частиною гену) та інша не кодуєча ДНК.

Дослідники виявили на подив великі ділянки, які можуть кардинально змінюватися від одного індивідуума до іншого. Розходження, про яке йдеться мова, пов'язане з ланцюжками довжиною в десятки й сотні тисяч «букв», так званих варіантів, що копіюються, кожен з яких може зустрічатися в різних геномах один, два й більше разів або не бути зовсім. До того ж ці ланцюжки можуть змінювати позиції й перемішуватися різними способами. Досі на це не звертали уваги, дослідників турбувало, насамперед, виявлення осмислених послідовностей «букв», а згадані вище ділянки й їх повторення не вписувалися в завдання пошуку.

Описана робота канадських спеціалістів із дитячої лікарні Торонто стосується геномів 270 людей європейського, африканського й азіатського походження. Виявлено близько 1500 «варіантів, що копіюються», які займають майже 12% генома. Люди різні за багатьма такими ділянками. Розрахунки показують, що геноми схожі в цілому на 99,5% або трохи менше. Ось чому люди з геніальністю і дегенерацією, по структурі свого мозку мають схожість від 90% до 95%. Проте такі результати обчислень залежать від інтерпретації вихідних даних. Сучасні засоби «читання» генома дозволяють виділяти послідовності від десяти тисяч до тисячі «букв». Методи, які застосовували вчені під час аналізу «варіантів, що копіюються», дозволяють урахувувати лише ділянки довжиною від 50 тис «букв».

Набуті дані свідчать: близько 10% людських генів розподілені по «варіантах, що копіюються» і можуть бути подвоєні, віддалені або змішані різними способами. Що впливає, наприклад, геніальність і дегенерацію, на схильність до інших недуг: є очевидний зв'язок цих ділянок із хворобою Альцгеймера й деякими іншими. Чи позначаються набуті данні на роботу китайського біолога і біофізика Хе Цзянькуй і його товаришів? Чи можна створювати генетично модифікованих дітей?

ДНК (дезоксирибонуклеїнова кислота) - ВМС, яка належить до класу нуклеїнових кислот. ДНК міститься в усіх клітинах організмів і є матеріальним носієм генетичної інформації, тобто забезпечує збереження, передавання і відтворення генетичної інформації. Функція ДНК полягає у тому, що вона зберігає запас генетичної інформації, яка необхідна для кодування структури всіх білків та всіх видів РНК кожного виду організму, регулює у часі та просторі біосинтез компонентів клітин та тканин і забезпечує індивідуальність кожного організму. Згідно з моделлю Дж. Уотсона та Ф. Кріка, запропонованою у 1953 р., молекула ДНК складається з двох полінуклеотидних ланцюгів, спрямованих протилежно один до одного та правозакручених навколо спіральної осі з утворенням подвійної спіралі, що має діаметр 1,8–2,0 нм (нанометр це одиниця вимірювання відстані, дорівнює 1×10^{-9} метра). Що таке РНК (рибонуклеїнова кислота)? Це одна з трьох основних макромолекул - носій генетичної інформації, яка працює у клітинах і доносить інформацію від ДНК, де вона записана до місця синтезу білка - на рибосоми. (Не плутайте з російською РНК - Радою Народних Комісарів). Молекули РНК містяться в ядрі, цитоплазмі, рибосомах, мітохондріях та пластидах клітини. Основні функції РНК в клітинних організмах залежать від типу РНК. Кодуючі РНК є матрицею для трансляції генетичної інформації в білки, некодуючі РНК виконують додаткові функції, такі як транспорт амінокислот. У вірусах - РНК може бути носієм генетичної інформації, замість ДНК.

Чому роботи Хе Цзянькуй у створенні генетично модифікованих дітей стали відомі у всьому світі? Як генетичні помилки можуть змінити людину? Давайте послухаємо розповідь Зарія Горветт, що спеціалізується на науковій тематиці. Нові технології дозволяють втручатися в геном людини. Але чи передаватимуться штучні мутації генів наступним поколінням? І які наслідки це матиме для людства?

Молодий Хе Цзянькуй помітно нервував, коли його приймали на роботу до Південного науково-технологічного

університету в китайському місті Шеньчжень. Втім, останні два роки він працював над надсекретним проектом і з нікому не відомого дослідника – став провідним вченим у галузі генетично модифікованих дітей. Свою роботу він представив на Міжнародному саміті з редагування геному людини. Публіка з нетерпінням чекала на його доповідь. Дехто почав знімати виступ вченого на телефон.

Цзянькуй створив перших в історії людства генетично модифікованих немовлят Лулу і Нана. Після 3,7 млрд років безперервної і безперешкодної еволюції природним відбором, одна форма життя була створена штучно. Вчений взяв біологію у свої руки. На світ з'явилися дівчатка-близнюки. Перед людьми постало питання: Чи можна створювати генетично модифікованих дітей? Що з цього приводу думають наші читачі?

Все виявилось не зовсім так, як здавалося. Послухаємо професора права зі Стенфордського університету та експерт з медичної етики Генка Грілі, який дивився конференцію наживо через Інтернет у листопаді 2018 року. «Перші 5-6 хвилин я не міг відвести від немовлят погляду. А потім у мене закралася підозри, що щось тут негаразд». Почав спілкуватися з іншими вченими, проект шокував багатьох експертів. Його назвали "жахливим", "непрофесійним" і "дуже тривожним", а його керівнику заборонили наукову діяльність і засудили до ув'язнення.

У наступні роки стало зрозуміло, що експеримент Цзянькуйя був не таким безневинним, як це здавалося. Він порушував закони, підробляв документи, вводив батьків малюків у оману щодо будь-яких ризиків і не зробив належного тестування безпеки. Найбільшим обманом стала помилка, в результаті якої немовлята Лулу та Нана зрештою так і не отримали потрібні модифіковані гени. У них не тільки не було імунітету до ВІЛ, але й випадково з'явилися штучні версії гену «CCR5». Ген «CCR5» використовує ВІЛ-хворобу для кодування білка і проникнення в здорові клітини. Такого не мав геном жодної іншої людини на планеті. Виявилось, що ці зміни - спадкові, а це значить, дівчатка можуть передати їх своїм дітям, а ті - своїм.

У галузі біоінженерії сюрпризів завжди вистачало. Від кроликів, як мали бути менш жирними, але чомусь отримали довші язики, до худоби, яка мала стати безрогою, а натомість набула резистентності (стійкості організму) до антибіотиків. Але чому

помилки такі поширені? Чи можна їх подолати? І як вони вплинуть на майбутні покоління? Чому Цзянькуя засудили, а генна модифікація немовлят була заборонена у багатьох країнах - принаймні станом на 2025 рік?

Протягом кількох років немовлята Лулу, Нана та таємнича третя дитина, існування якої підтвердили лише під час суду над Цзянькуем, залишаються єдиними людьми на планеті, що мають відредаговані гени. Але все це може змінитися. Візьмемо, приміром нову технологію, редагування "соматичних клітин" - яку наразі розробляють вчені для лікування низки важких захворювань, від метаболічних порушень неясного походження до вродженої дитячої сліпоти. Цю технологію вважають величезним стрибком у лікуванні серйозних спадкових розладів, а також раку. Технологія передбачає не зміни в геномі людини на етапі запліднення, а зміни в клітинах певних органів, наприклад, людського ока. Тобто ці зміни не будуть успадковані наступним поколінням. Але як і у випадку з редагуванням геному, усе не так просто.

Біоінженер з «Університету Вісконсин-Медісон» Кришану Саха пояснює: "Ми не можемо передбачити, чи не потрапить генний редактор, який ми вводимо у певний орган, у сперму або яйцеклітину, і таким чином передасть модифікації наступним поколінням". Зовсім недавно дослідники з «Інституту Френсіса Кріка» в Лондоні попередили, що редагування генів людських ембріонів може призвести до небажаних наслідків. Проаналізувавши дані попередніх експериментів, вони виявили, що приблизно 16% мали випадкові мутації, які було неможливо передбачити під час стандартних тестів.

Натомість Лула й Нана мають абсолютно нові версії гену «CCR5». Зазвичай у кожної дитини є дві копії гена, успадковані від кожного з батьків. Але у Лули і Нани ці гени редагувалися не однаково. Раніше вчені не бачили таких білків «CCR5», і не знають, як вони функціонуватимуть в організмі людини. Редагування генів наразі відбувається за допомогою генетичних «ножиців Crispr», які у 2012 році розробили лауреати Нобелівської премії Еммануель Шарпентьє та Дженніфер Дудна. Технологія ґрунтується на прадавній імунній системі, яку виявили у деяких бактерій. Коли ці бактерії стикаються із загрозливим вірусом, вони копіюють і вставляють частину його ДНК у власний геном.

«Вигорання на роботі» складається з 3-х речей: відчуття виснаження, психологічного відсторонення від роботи і зниження ефективності. На початку 21 ст. «вигорання на роботі» стало глобальним явищем. Хоча точну статистику щодо поширеності цього стану знайти важко, лише в одній Великій Британії у 2018 році від робочого стресу страждали 595 тисяч людей.

Згідно з дослідженням «Gallup» 2018 року, причина вигорання 7500 американських співробітників полягала у несправедливому ставленні до них на роботі, неконтрольованому навантаженні і нечіткому визначенні обов'язків. Прийшлося «вигорання на роботі» внести до Міжнародної класифікації хвороб, де цей стан описано як "синдром, який виникає внаслідок хронічного стресу на робочому місці, який вчасно не подолали". Іншою класичною ознакою близького «вигорання» є відчуття, що ваша робота не приносить користі. Ви починаєте уникати соціальних зобов'язань і стаєте більш схильним до розчарувань. Єдиний спосіб зупинити «вигорання» - та позбутися його назавжди - це змінити свій спосіб життя.

У 2018 році вважали, що ген «CCR5» відповідає лише за пропуск вірусу ВІЛ до клітин. Сьогодні (2025 р) вчені доходять думки, що він виконує різноманітні функції, зокрема відповідає за розвиток мозку, відновлення після інсульту, хворобу Альцгеймера, за поширення певних видів раку та зараження іншими патогенами. Дійсно, типові білки «CCR5» захищають від ряду патогенних мікроорганізмів: малярія, вірус Західного Нілу, вірус кліщового енцефаліту, жовта лихоманка та респіраторні віруси, грип тощо. А це означає, що вчений Цзянькуя, можливо, позбавив своїх пацієнтів корисного захисного механізму.

Щоб там не казали, але експеримент вченого Цзянькуя породив багато інших питань. Припустимо, що у генофонді людини таки стануться штучні помилки. Чи отримають їх наступні покоління? Чи залишаться ці мутації й через 10 тисяч років, коли люди майбутнього побачать вибух червоного надгіганта Антареса, що на небі виглядатиме розміром з повний Місяць?

(Пояснення: червоний надгігант - це величезна зоря (як Сонце) спектрального класу «К» або «М». Вони є найбільшими зірками у всесвіті по об'єму).

За словами професора права зі «Стенфордського університету та експерт з медичної етики» Генка Грілі, який написав книгу про наслідки експерименту китайського вченого Цзянькуя, це залежить від того, які зміни внесли у ДНК і як вони успадковуються. Вони можуть просто відмерти або їх витіснить море нормальних парних генів і нормальних генетичних змін. Дуже малоймовірно, що зміни в геномі однієї людини поширяться зрештою на всіх людей. Це може статися тільки, якщо ці зміни надзвичайно корисні для виживання. Як штучні, так і природні мутації генів іноді стають корисними.

Деякі дослідження також показали, що люди, у яких відсутній нормальний ген «CCR5», можуть швидше одужувати після інсультів, краще вчаться у школі. А миші без функціональної версії цього гена мають кращу пам'ять. Якби немовлята Нана або Лулу переїхали на менш населену територію з низькою міграцією, приміром, на ізольований острів, або приєдналися до релігійної групи, яка дозволяє шлюби між родичами, мутація їхнього гена могла би бути досить високою у громаді. У Китаї, де вони, напевно, живуть, сьогодні - дуже високі темпи внутрішньої міграції. А тому шанси, що ці гени закріпляться є дуже низькими.

Як виглядатиме людина майбутнього? Лікар-вертебролог Олексій Казаков вказав на видовжені пальці рук, деформацію ліктя подвійні повіки та ряд інших змін, наприклад, викривлений хребет, а ще м'язів ставатиме менше через гіподинамію і зниження культури фізичної активності, люди страждатимуть від ожиріння. Тож лікар радить тим, хто не любить займатися у спортзалі, плавати у басейні або ходити щодня 10 тисяч кроків, завести домашнього улюбленця, адже його треба виховувати, тому доведеться займатися ходьбою.

За словами вчених з університету Толедо у США, через сидячий образ життя хребет людини стане дугоподібним. Лікті зафіксуються під кутом 90 градусів. Очі закриють подвійні повіки для захисту від комп'ютерного випромінювання. Череп стане товстішим, а мозку і зубів стане менше. Із-за ноутбука (комп'ютера) шия і спина людини в 3000 році нахилиться до грудей...

У ПОШУКАХ КОДУ ГЕНІАЛЬНОСТІ

Що таке код геніальності? Нас довго вчили, що є два способи досягти успіху - завдяки таланту або практиці. Вчені стверджують, що геніями стають тільки ті, хто не просто наполегливо працює, а й має особливий дар – набір генів, що відповідає за якийсь конкретний талант. Це означає, що кожен з нас може піднятися до рівня генія якщо навчиться використовувати свій розум нестандартним способом. Чи є якісь критерії, що визначають геніальність? Як можна розвинути цю якість? Що важливіше рівень «IQ» чи емоційний інтелект? Як розширити межі можливого? Як радикально змінити життєву стратегію, навчитися мислити неординарно? Як повірити в себе, стати сміливим і амбітним, домогтися успіху в повсякденних справах і в бізнесі? Чи права теорія Дарвіна про виживання найсильнішого? Геній чи безумство, норма чи патологія?

Як бачите, у допитливих читачів дуже багато запитань, тож почнемо потихенько відповідати. Зразу скажемо, що шведські вчені вже давно встановили зв'язок між творчістю і відхиленнями в психіці. А історії відомо багато знаменитих і геніальних людей, які страждали на ті чи інші розлади особистості. Тоді що таке геній: нормальна людина чи хвора? Вчені кажуть: геніальним творцям психічні відхилення притаманні обов'язково. Французький письменник герцог де Ларошфуко казав: «Тільки великі люди володіють великими недоліками». А французька письменниця Жорж Санд говорила з цього приводу так: «Ось де сидять у мене ці великі люди (показуючи рукою на одне місце). Добре читати їх життєписи, приємно дивитися на них, відлитих із бронзи або висічених із каменю! Але дуже погано мати з ними справу. Вони навіжені, злі, жовчні, деспотичні й підозрілі». Давайте разом будемо розбиратися...

Код геніальності (Genius Code) – це концепція, розроблена Джоном Гріндером, одним із засновників НЛП (нейролінгвістичне програмування та кодування психіки). Вперше цей метод був представлений в 1973 році. Згідно з якою геніальність не є чимось уродженням, а може бути розвинена та досягнута через

певні стратегії та методи. Основна мета технік НЛП - змінити нейронні зв'язки в мозку, щоб досягти поставленої мети. З цього приводу у Валентина Карпова в 2008 році вийшла книга 440 стор. на рос.мові «Наука совершенствования» для російсько і українськомовних читачів. Тож при нагоді читачі можуть взяти в українських бібліотеках названу книгу і ознайомитись з її змістом. В будь-якій хорошій речі треба вміти знайти геніальну ідею; принцип, за яким можна буде створити щось подібне чи навіть краще за оригінал. Цим шляхом свого часу пішов Валентин Карпов.

Код геніальності включає чотири основні елементи, вони схожі на те, що вже ми описували раніше:

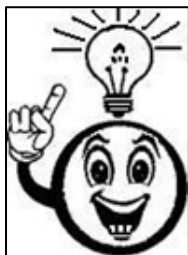
1 Концентрація на цілях та завданнях. Геніальні люди часто мають ясні цілі та плани дій, які вони ретельно опрацюють і дотримуються їх.

2 Гнучкість мислення. Геніальні люди здатні швидко адаптуватися до нових ситуацій та змінювати свій підхід, якщо поточний не працює.

3 Широкий спектр сприйняття. Геніальні люди мають різноманітний набір знань та досвіду, який дозволяє їм бачити проблеми та рішення з різних сторін.

4 Самовпевненість. Геніальні люди вірять у свої сили та здібності, не бояться виділятися та ризикувати, і не звертають увагу на можливі невдачі чи невдачі.

Джон Гриндер запевняє, що будь-яка людина може розвинути геніальність, дотримуючись цих 4-х елементів. Чи задумувалися ви над тим, що всесвітньо відомі технологічні магнати колись теж були школярами і шукали код геніальності. Як приклад, у 12 років Марк Цукерберг створив першу програму обміну повідомленнями. А Ілон Маск ще в 10 років розпочав розробку відеогри, код якої згодом купила відома компанія. Що вплинуло на їхні унікальні здібності та підштовхнуло до приголомшливих перемог? Може код таланту знаходиться в словах: «Геніями не народжуються. Ними стають». Можливо код геніальності – це робота нашої свідомості! Зверніть увагу - не мозку, а саме свідомості. (Свідомість - це здатність пізнавати довкілля і себе за допомогою уваги, мислення та розуму, внаслідок чого формується інтелект особистості. Ознаками свідомості є відображення світу, відношення, ціле покладання та управління).

Свідомість не існує поза діяльністю головного мозку. Вона є функція мозку, але явища свідомості водночас ідеальні, тобто їм не можуть бути приписані фізичні характеристики. Як приклад, наша пам'ять поділяється на: емоційну пам'ять; пам'ять на почуття, які виступають стимулом до діяльності; моторна пам'ять - запам'ятовує, що людина пише, ліпить чи робить певні механічні дії; словесно-логічна пам'ять запам'ятовує думки у формі понять, ще є образна пам'ять на уявлення: зорова, слухова, нюхова, смакова, сенсорна тощо.

Напевно кожна людина на нашій планеті колись мріяла стати генієм. Але виникає одне питання: геніями народжуються чи стають? Автори книги запевняють читачів, геніями не народжуються. Ними стають, історії відомо багато особистостей, які зробили новаторський внесок у розвиток людства: Леонардо да Вінчі, Арістотель, Альберт Ейнштейн, Моцарт, Марія Кюрі та багато інших. Тож книга наших авторів аналізує концепцію геніальності, як їх можна розвивати. Детально розглядає різноманітні аспекти таланту, відзначаючи, що він є результатом систематичної праці, а не вродженою властивістю.

У своїй роботі наші автори пропонують читачам різні інструменти та методики, які допомагають розвивати таланти та здібності. Ми розглядаємо роль самодисципліни та впевненості у власних силах у процесі досягнення успіху. Кожен аспект геніальності проходить через призму практичних порад та прикладів. Один із ключових моментів книги – це підкреслення важливості постійного навчання та розвитку. Бо геній формується через постійний аналіз та вдосконалення своїх навичок. Автори наводять приклади відомих особистостей, щоб підтвердити свої тези.

І знову повторюємо, пригадайте, як нас довго вчили, що є два способи досягти успіху - завдяки таланту або практиці. Але для того, аби створити щось інноваційне, достатньо детально розібрати, що вже є, і просто його удосконалити? В будь-якій хорошій речі треба вміти знайти принцип, за яким можна буде створити щось подібне чи навіть краще за оригінал. Цим шля-

хом рухалися видатні особистості в багатьох галузях - від Агати Крісті - до Енді Воргола, Барака Обама та Серени Вільямса. Щоб створити щось унікальне, вам не завжди потрібно бути генієм, часто знадобиться лише розуміння, як працюють ідеї. Давайте разом подивимось як розшифровували геном людини.

Що таке геном людини ви вже знаєте. 32 роки активної роботи біологів пішло на розшифрування 100% геному людини. Формально про розшифрування геному було оголошено ще 2003 року, але тоді було розшифровано лише 92% геному. 151 мільйон пар підстав даних про послідовність, що залишилися, чекали своєї черги майже 20 років.

"Геном людини" був міжнародним дослідницьким проектом, метою якого було визначення пар основ, що становлять ДНК людини. Крім того, учасники проекту прагнули виявити, картувати (нанесення) та секвенувати (метод визначення первинної структури) - всі гени людського геному, фізично та функціонально. Досі цей проект є найбільшим прикладом міжнародної наукової кооперації. Офіційно він стартував 1990 р.

Як виявилось, у 2003 році, не розшифрувавши геном повністю, вчені передчасно оголосили, що основну роботу завершено. Це породило жарти про те, що 8% геному, що залишилися, фактично є "сміттєвими". Недавнє дослідження показало, що це не так: при додатковій розшифровці були виявлені ділянки ДНК, що не кодують і не виробляють білок, але в той же час відповідають за ряд важливих клітинних функцій. Вчені висловили припущення про те, що ці ділянки ДНК можуть відповідати за розвиток ракових захворювань, контролюючи аномальні функції клітин.

Причина, через яку вчені знехтували цими ділянками, полягала в тому, що їх складніше аналізувати, при тому, що вони містять менше генів. Внаслідок цього вчені донедавна не знали які саме гени регулюють деякі основні клітинні функції. Всі гетерохроматинові послідовності за центромірами, що лежали у вузлах хромосом і відповідали за поділ клітин, були відзначені довгими послідовностями «N», що означало «невідоме підґрунтя», в еталонному геномі людини.

Спроби розшифрувати частину геному, що залишилася, відновилися близько 10 років тому. Наукове дослідження очолив «Консорціум Теломер-в-Теломер» (T2T), група дослідників

з різних академічних інститутів та «Національного інституту охорони здоров'я». Однією із завдань стало створення інструментів, які допомагають «Т2Т» удосконалити безладні послідовності геному для недопущення помилок. Одним із таких інструментів став «Merfin» - алгоритм, який перевіряв точність послідовності, визначаючи код, який може бути недоречним, та автоматично виправляв помилки.

Розшифровка гетерохроматичного геному відкриває можливості для вирішення низки фундаментальних медичних проблем, головною з яких є рак, пов'язаний із центромірними аномаліями. Ракові клітини беруть активну участь у розподілі певних генів так званий «гетерохроматинових центромір». Повне розуміння геному центромір може суттєво наблизити день, коли рак стане значною мірою виліковним.

Трохи історії. До цього часу було розшифровано лише три зразки геномів сучасних людей з Європи та Азії, які жили в період близької до виходу людини з Африки, тобто понад 40 тис років тому. Вони належали людям, чиї останки виявлені на околиці сибірського села Усть-Ішіма, у печері Тяньюань на околицях Пекіна, а також у печері Пештера-ку-Оасі в Румунії. Ще розшифрований геном сучасної людини, череп якого знайдено у печері «Златий Кунь» (Золотий кінь). Він належав жінці, останки якої знайдено у чеських Конепрусських печерах. Наявність більш довгих сегментів у геномі, що дісталися від неандертальських предків, ніж у зразках з сибірського села Усть-Ішіма, дозволило припустити, що останки належать одному з ранніх євразійців, що збереглися 45 тисяч років тому.

Дослідники дійшли висновку, що більшість неандертальських генів у сучасних і давніх людей, ймовірно, отримано від загального змішання з групою неандертальців, пов'язаних із майбутніми європейськими неандертальцями, а не неандертальцями, виявленими на вищезазначених територіях. Не виявивши істотних відмінностей у розподілі алелів у неандертальсь-

ких домішках, автори припустили, що жінка зі Златого Куня приблизно того ж віку, що й індивід з Усть-Ішіма (близько 45 тисяч років), або старше за нього на кілька сотень років. Це робить особину з Чехії найстарішою відомою європейською людиною з черепом, що значно зберігся. При цьому генетичної спадкоємності з людьми, які жили після 40 тисяч років тому, вона не має. Автори припустили, що ймовірною причиною розриву, що утворився, стало мегавиверження «Флегрейських полів», що відбулося близько 39-40 тисяч років тому, що серйозно вплинуло на клімат і популяції людей. (Підказка: мегавиверження «Флегрейських полів» (або Кампі Флегрей), розташовані на півдні Італії на узбережжі Неаполітанської затоки – там сталося потужне вулканічне виверження 39-40 тисяч років тому. Збіглося у часі з виверженнями вулканів Казбек на Кавказі і Свята Анна у Південних Карпатах. За версією сейсмологів і палеокліматологів, стало однією з причин «вулканічної зими». Упродовж останніх десятиліть на території «Флегрейських полів» весь час спостерігалися землетруси. Поверхня тут повільно підіймається, це значить підземні резервуари повільно наповнюються магмою).

У ході розселення по Євразії люди сучасного типу несли у своєму геномі близько двох-трьох відсотків генів неандертальського походження. Очевидно, неандертальські гени були придбані під час змішування двох видів людей на Близькому Сході в період між 50 і 60 тисячами років тому. Сучасні дані вказують на те, що в Європі «*homo sapiens*» і «*homo neanderthalensis*» не стикалися, розминувшись на три-п'ять тисяч років.

Вже за першого порівняння генів було виявлено несподівані факти, повідомляють німецькі дослідники. Попри практично усталену думку, що неандертальці і перші земні люди не схрещувалися між собою, у ДНК «*Homo sapiens*» є запозичені гени. Відповідно до обчислень дослідників від 1% до 4% ДНК сучасних людей дісталася від неандертальців. «Ті з нас, що живуть за межами Африки, несуть кілька неандертальських генів», - стверджує керівник дослідження.

Для порівняння вчені взяли п'ять окремих геномів сучасних людей з Європи, Азії та Африки та порівняли їх із ДНК неандертальців. Гени африканця виявилися відмінними, але з рештою неандерталець виявився рівною мірою спорідненості.

На думку вчених, приблизно 50 100 тис років тому неандертальці змішалися з вихідцями людей з Африки на Близькому Сході, де час і місце проживання накладися, що підтверджують археологічні розкопки. Їхні гени частково змішалися, після чого розселення продовжилося. Люди розселилися по Європі та Азії при цьому забрали з собою і чужі гени.

Неандерталець першим пристосувався до життя в холодних кліматичних умовах: винайшов штучний спосіб добування вогню й навчився виготовляти примітивний одяг із шкіри тварин. Німецькі фахівці вважають, що неандертальці могли прискорити еволюцію сучасної земної людини, яка запозичила деякі вигідні якості, що вже склалися. Зокрема, спільність ДНК торкнулася і деяких генів, пов'язаних із пізнавальними здібностями людини, метаболізмом, будовою черепа, ключиці та грудної клітки. Однак дослідники зазначають, що необхідний точніший аналіз, щоб оцінити роль генів, про які йдеться мова.

Повторюємо, більшість людей має 23 пари хромосом (всього 46), половину від батька, половину - від матері. Проте у випадку «синдрому Дауна» людина має додаткову копію 21-ї хромосоми. Тобто загалом 47 хромосом. Кожна клітина людського тіла має однакову ДНК. Більшість ДНК знаходиться в ядрі клітини (де вона називається ядерною ДНК). Пригадаємо ще зі шкільної програми, що нормальний жіночий набір хромосом це «46 XX», а чоловічий – «46 XY». Після запліднення ембріон отримує половину генетичної інформації від матері, а половину від батька, про що ми казали вище. Таким чином стать дитини визначається хромосомним набором сперматозоїда. На кожні 100 дівчаток у всьому світі народжується 109 хлопчиків.

Ген - це одиниця спадкового матеріалу, що відповідає за формування певної елементарної ознаки. Ген є ділянкою молекули ДНК, що містить інформацію для синтезу РНК. Як ми вже казали, ДНК сучасних людей містить гени неандертальців, але один статевий фрагмент загадковим чином зник. Сьогодні геном «*Homo sapiens*» містить небагато ДНК неандертальця. Є генетичні сліди, які люди отримали майже з усіх частин геному неандертальця, за винятком статевої «Y-хромосоми», яка відповідає за формування чоловічих особин. Розмір геному людини містить приблизно 20 000-25 000 кодуєчих генів. Цікаво, що 50% ДНК кожної людини подібно з ДНК банана.

Кажуть, усі наші мрії, плани, а також страхи й слабкості, родом із дитинства. І характер дорослої особистості залежить від того, який фундамент закладають батьки та вчителі в перші кілька років життя дитини. Тому хлопчикам та дівчаткам уже на ранніх етапах їхнього розвитку варто прищеплювати якості, які будуть необхідні їм у майбутньому, щоб краще адаптуватися до дорослого життя. Сьогодні зростає потреба в креативних і нестандартних особистостях, і вона також зростатиме в майбутньому. Розвинути ці якості в нового покоління можливо, користуючись інноваційними технологіями, за допомогою яких навіть найменші користувачі зможуть розкрити творчий потенціал і продемонструвати свої особливості.

Люди з «поламаним геном», або як виживають українці із рідкісними захворюваннями? Система «Електронне здоров'я», яку нині створили в Україні, змінить паперову медичну картку пацієнта і дозволить мати реєстр, зокрема, людей із рідкісними захворюваннями. Наприклад, створити реєстр орфанних (рідкісних) хворих вимагають активісти і експерти. Кажуть: це полегшить надання допомоги пацієнтам. Орфанні хвороби - це вроджені або набуті захворювання, які трапляються вкрай рідко - рідше ніж один випадок на 2000 населення країни. 80% цих захворювань генетично обумовлені. Вони не лише мають тяжкий і хронічний перебіг, але й супроводжуються зниженням якості та скороченням тривалості життя пацієнтів. В Україні є приблизно три тисячі людей із рідкісними недугами. Без ліків хворі набувають інвалідність або помирають. Тому вони закликають допомоги у державі.

10-річного українського хлопчика Максима мама Галина Павук називає «живчиком». Він дуже рухливий і допитливий. Лише блідий колір шкіри, відсутність волосся та худорлявість хлопчика вказують на хворобу. Максим – дитина з «поламаним геном», так називають тих, хто має рідкісні захворювання. Його діагноз – первинний імунodefіцит. Таких дітей із збоєм імунної системи можуть діагностувати в три, чотири і п'ять років. Відсутність належної діагностики – одна з головних проблем рідкі-

сних хвороб в Україні. Українських немовлят у пологовому будинку перевіряють на 4 рідкісні хвороби, в той час як в європейських країнах тест на генетичні патології налічує десятки. Приміром, у Німеччині – більше 40, а в США дітей перевіряють на понад 60 хвороб. Відтак, українських хворих часто лікують від інших недуг, від чого їхній стан значно погіршується, а «орфанники» помирають з іншими діагнозами.

В Україні є власний окремий список рідкісних (органних) захворювань, якщо у світі їх 8 тисяч, то у нас їх 275. І потрапити в цей список дуже важко. Треба збирати багато довідок, від усіх спеціалістів. Тому довести наявність рідкісної хвороби – вкрай складно. Автори книги не розуміють, чому не можна апріорі ввести список, який затверджений в усьому цивілізованому світі. Бо якщо хворий поза списком, він автоматично втрачає право на безкоштовне отримання ліків, соціальні пільги тощо.

Як виглядає живіт вагітної жінки на дівчинку? Одна з найпоширеніших ознак - форма живота. Кажуть, якщо живіт круглий і високо розташований, це буде дівчинка, і якщо він овальної форми і низько розташований, то хлопчик. В останні роки хлопчиків народжується більше, ніж дівчаток: 51% проти 49%. «Королівською

двійнею» заведено називати різностатеву двійню (хлопчик і дівчинка). В давнину така подія в сім'ях монархів вважалася величезним везінням». Народження однояйцевих близнюків відбувається по всьому світу з приблизно однаковою частотою 3-4 випадки на кожні 1000 народжень. Шанс народити трійню становить приблизно 4 на 1000 пологів. Варто нагадати, що різниця між близнятами і двійнятами полягає в самому методі їх запліднення. Близнята з'являються на світ в результаті запліднення однієї яйцеклітини одним сперматозоїдом. А ось двійнята народжуються в результаті запліднення декількох яйцеклітин різними сперматозоїдами. Як зазначають у ЦРУ (2024 р), Україна має найменший у світі показник народжуваності і посідає 228 місце (6 дітей на одну тисячу осіб). Найвищий рівень народжуваності у світі в африканських країн. На першому місці - Нігер.

Швидкість людського мислення становить лише 10 бітів на секунду. Це різке контрастує з потоком сенсорних даних, які мозок обробляє на рівні 100 мільйонів бітів щосекунди. У цьому випадку термін "біт" виходить за межі своєї звичної цифрової інтерпретації, оскільки дослідники використовують принципи «теорії інформації» Клода Шеннона для оцінки когнітивних процесів (це розумові операції, які ми використовуємо для сприйняття, обробки, аналізу, збереження та використання інформації). Вони є основою нашої здатності розуміти світ, пізнавати його, а також реагувати та діяти в ньому. Наприклад, автори порівнюють таке просте питання, як визначення статі новонародженого, з передачею одного "шеннона" інформації. Це значно менш витратно, ніж велика кількість бітів у тексті відповіді, що ілюструє різницю між необробленими даними та значущою інформацією. Дослідження показують, що наш мозок відкидає величезну кількість зайвих або неактуальних сенсорних даних, зберігаючи лише необхідну для усвідомленого сприйняття інформацію.

Співавтор дослідження Маркус Мейстер виявив цікавий парадокс: хоча наші сенсорні системи обробляють дані швидко, свідоме мислення працює з меншою швидкістю. Це обмеження може бути результатом еволюційної адаптації, коли повільна когнітивна обробка була достатньою для виживання в передбачуваному середовищі. Таке обмеження дозволяло людям ухвалювати обдумані рішення, що було важливим для орієнтації в навколишньому світі. «Хоча наш мозок має справу з лавиною сенсорних даних, наші свідомі думки, здається, працюють набагато повільніше. Команда зазначає, що це може мати наслідки, наприклад, у сфері створення інтерфейсів мозок-комп'ютер», - йдеться в повідомленні.

Ці результати мають велике значення для розробки інтерфейсів «мозок-комп'ютер», вказуючи на межі, де технологія може підтримати пізнання. Незважаючи на передові технології вводу-виводу, свідомо пропускну здатність мозку залишається вузьким місцем, подібно до підключення швидкісного Інтернету до старого обладнання. Послухаємо культову фігуру Майкла Газзаніґа та почитаємо його книгу «Хто за головного?». Він один із найвідоміших учених у галузі досліджень мозку і співавтор терміну «когнітивна нейронаука». Навіть письменник-

фантаст Станіслав Лем посилався на дослідження Газзаніги у своєму романі «Мир на Землі» про пригоди Ійона Тихого. У книзі «Хто за головного?» Газзаніга ділиться із широкою аудиторією результатами відкриттів у галузі нейробіології, що кидають світло на те, як працює мозок, як виникає свідомість, як люди ухвалюють рішення, чи є в нас свобода волі й що взагалі означає бути людиною.

Оці питання давно привертають увагу філософів і вчених із різних сфер. Технології, що з'явилися наприкінці ХХ століття, дали змогу зазирнути в мозок так глибоко, як ніколи раніше. Те, що здавалося непізнаним, стало предметом досліджень нейробіологів. Тепер стало можливим спостерігати, як свідомий досвід пов'язаний із мозковими процесами в середині людини. Дивина в тому, що оці та подібні експерименти призвели багатьох учених до однозначного твердження «що ніякої свободи волі в людини немає, що ми лише біологічні автомати, запрограмовані на певні реакції, над якими ми не маємо жодної влади». Але те, що ми не приймаємо усвідомлених рішень, призводить до важливих висновків. Наприклад, людина, яка вчинила злочин, не може нести відповідальність за нього. Ми не повинні її звинувачувати, оскільки вона лише «біологічний робот», у якого не було іншого виходу. Якщо в людини немає свободи волі й вона свідомо не бере участі в ухваленні рішень, значить, вона не може нести відповідальність за свої дії та нам потрібно повністю змінити законодавчий підхід.

Майкл Газзаніга у своїй книзі підводить читача до роздумів: «Хто ми (люди), чи може що ми»? Навіщо ми живемо на цій планеті? Традиційне розуміння свободи волі дійсно опинилося перед загрозою у світлі відкриттів у галузі науки про мозок але водночас складні питання не можна звести до простих і однозначних відповідей. Самі ці питання потрібно поставити інакше. Головне тут - не забувати, що всі ми люди. Просто тому, що всі ми люди... Суспільство може бути толерантним. Суспільство може бути добрим. І це залежить від грошей. Це величезною мірою залежить від того, наскільки активними будуть люди, які до цього причетні. Для обдарованих дітей потрібні творчі наставники, щоб почути і зрозуміти себе. Ти можеш і маєш право бути самим собою. Ми можемо «літати» своїми думками, ми можемо зробити себе обдарованими особами...

І на останок цього розділу, пропонуємо вам ознайомитись з **парадоксами вибору**: як наш мозок приймає рішення, ці парадокси «підірвуть» ваш мозок. До речі, шановний читач, як поживає ваш мозок? Він зовсім розслабився останнім часом? Чи не час надати йому роботу і гарненько напружити його за допомогою парадоксів:

► Парадокс Моравека. Все-таки людський мозок дивовижна штука. Сучасні вчені стверджують, що його здібності до цих пір не вивчені до кінця. І з кожним днем у них виникає все більше невирішених питань. Але навіть ті нечисленні факти про мозок, які вже нам відомі - вражають. Погляньте на «парадокс Моравека» - це відкриття дослідників в області штучного інтелекту «ШІ» та робототехніки про те, що всупереч традиційним припущенням, високорівневі міркування потребують відносно малих обчислень, в той час, як низькорівневі сенсомоторні навички вимагають величезних обчислювальних ресурсів. Цей принцип був сформульований Хансом Моравеком, додатково Родні Бруксом, Марвіном Мінським та іншими дослідниками в 1980-х роках. Х.Моравек пише, «Порівняно легше забезпечити комп'ютер можливістю виконання таких складних операцій, як гра в шахи і тестування рівня продуктивності пристроїв, але майже неможливо навчити його навичкам навіть однорічної дитини, коли мова йде про швидкість обробки інформації».

А Марвін Мінський підкреслював, що найважчими людськими навичками для проектування є ті, які є «несвідомими». Взагалі, ми найменш обізнані в тому, що наш мозок робить все краще для нас, і додає, що «ми більш обізнані в простих процесах, які працюють погано, ніж в складних, що працюють бездоганно». Щоб зрозуміти сказане, поглянемо на еволюцію з точки зору парадокса Моравека. Всі людські навички реалізуються біологічно, використовуючи техніку, розроблену в процесі природного відбору. У ході своєї еволюції, природний добір має тенденцію до збереження удосконалення дизайну і оптимізацій. Чим старіша навичка, тим більше часу природний добір повинен був поліпшувати дизайн. Абстрактне мислення розроблене зовсім нещодавно, отже, ми не повинні чекати, що його реалізація буде особливо ефективною. Далі Моравек пише: «Дуже закодовані, високо розвинені сенсорні і моторні частини людського мозку - це мільярди років досвіду про світ і про те, як вижи-

ти в ньому. Цей процес ми зовемо абстрактним мисленням...».

► Парадокс віслюка (або парадокс Бурідана). Це образний опис людської нерішучості. Це відноситься до парадоксальної ситуації, коли вислюк, перебуваючи між 2-ма абсолютно однаковими за розміром та якістю копицями сіна, буде голодувати до смерті, оскільки так і не зможе прийняти раціональне рішення і почати їсти. Цей парадокс названий на честь французького філософа 14 століття Жана Бурідана, проте він не був автором парадоксу. Парадокс про віслюка був відомий ще з часів Аристотеля (з 384 по 322 рік до н. е., народився у Стагірі, а помер у Халкіді), який в одній зі своїх праць розповідав про людину, яка була голодна і хотіла пити, але так як обидва почуття були однаково сильні, людина не змогла зробити вибір.

Ж.Бурідан, в свою чергу ніколи не говорив про цю проблему, але торкався питань про моральний детермінізм, який мав на увазі, що людина, зіткнувшись з проблемою вибору, безумовно, повинна вибирати в бік більшого добра, але при цьому Бурідан допустив можливість уповільнення вибору з метою оцінки всіх можливих переваг. Пізніше інші автори поставилися з сатирою до цієї точки зору, говорячи про віслюка, який зіткнувшись з двома однаковими копицями сіна, буде голодувати, так і не прийме правильного рішення.

► Парадокс всемогутності. Цей парадокс полягає в тому, що якщо істота може виконувати які-небудь дії, то вона може обмежити свою здатність виконувати їх, і як наслідок, вона не може виконувати всі дії, але з іншого боку, якщо вона не може обмежувати свої дії, то це щось, що воно не може зробити. Це судячи з усього, мається на увазі, що здатність всемогутньої істоти обмежувати себе обов'язково означає, що вона дійсно обмежує себе. Цей парадокс часто формулюється в термінології авраамічних релігій (це монотеїстичні релігії (юдаїзм, християнство та іслам), які мають спільний корінь в біблійному персонажі Авраама), хоча це і не є обов'язковою вимогою.

Одна з версій парадоксу всемогутності полягає в так званому, «парадоксі про камінь»: чи може всемогутня істота створити настільки важкий камінь, що навіть вона буде не в змозі підняти його? Якщо це так, то тоді істота перестає бути всемогутньою, а якщо ні, то ця істота до цього моменту не була всемогутньою з самого початку свого існування.

► Фальшивий позитивний парадокс. Уявіть собі пристрій, який може ідентифікувати злочинців з точністю до 99%. Ваше завдання полягає в тому, щоб виявити 10 злочинців серед 20 мільйонів осіб. Нескладно підрахувати, що ви помилково звинуватили б 1% населення (а це 200 000 людей) в тому, що вони злочинці, коли насправді тільки 10 з них справжні злочинці. Таким чином, ймовірність вашої помилки становить 99,995%, навіть у тому випадку, якщо ваш пристрій дуже точний.

► Парадокс бородобрея. У селі тільки один перукар, але він брив тих, і тільки тих жителів свого села, які не голяться самі. Хто ж тоді брив самого бородобрея? Цей парадокс був запропонований Берtrandом Расселом на початку XX століття.

► Парадокс купи. Давньогрецький філософ Евбулід придумав таку загадку: Видаляючи по піщинці з купи піску, в який момент ви зможете визначити, що купа перестала бути купою. Чому? Є подібний парадокс Соріта. Він полягає в наступному: розглянемо купу піску, з якого поступово видаляються піщинки. Можна побудувати міркування, використовуючи твердження:

- 1000000 піщинок - це купа піску. Коли з неї взяли 1 піщинку, це як і раніше купа піску. Якщо без зупинки продовжувати піщинки, то в кінцевому випадку, це призведе до того, що купа буде складатися з однієї піщинки. Можна заперечити першу передумову, сказавши, що мільйон піщинок - це не купа. Але замість 1000000 може бути інше велике число, а друге твердження буде вірним при будь-якому числі з будь-якою кількістю нулів.

Таким чином, відповідь має прямо заперечувати існування таких речей, як купа. Крім того, хтось може заперечити другу передумову, заявивши, що вона вірна не для всіх, що видалення однієї піщинки все ще залишає купу, бути купою. Або ж може заявити про те, що купа піску може складатися з однієї піщинки.

► Парадокс цінності. Що цінніше, алмаз чи вода? Вода для людини - одна з основних потреб. Так чому ж, незважаючи на те, що вода для людини набагато важливіша, ніж алмази, ціна алмазів набагато вище ціни води?

► Парадокс м'яса. У сільській місцевості, домашній вихованець - поросся. Його дуже люблю. Але люди люблять свинний бекон теж... Їм жалко різати поросся. Що робити? Оце і є парадокс м'яса (або свинного бекону).

► Проблема (парадокс) зла: "Бог або хоче запобігти злу і не може, або Він може, але не хоче. Або Він не хоче і не може, або Він і хоче і може. Це відомий епікурейський парадокс або проблема зла.

► Дивний парадокс «мураха і гумка». Уявіть собі, що мураха повзе за гумкою на 1 метр. Кожну секунду мураха долає 1 сантиметр, але гумова смуга розтягується на 1 метр за цей час. Чи зможе мураха проповзти повне коло, і якщо так, то за який час? Ні за що не проповзе, скажете ви? Насправді, це можливо! Тому що частина гумки позаду мураха теж тягнеться. Так як мураха повзе тільки вперед, зрештою, він долізе до фінішу. За який час? Врахуйте вік нашого Всесвіту лише 1381010 років.

► Парадокс Піноккіо (брехні). Веронік Елдрідж-Сміт придумав власну версію знаменитого парадоксу брехні - парадокс Піноккіо. Веронік Елдрідж-Сміт вам скаже: «Мій ніс постійно росте». Що насправді буде з його носом через 20 або 30 років?

► Парадокс білого ведмедя. Проведемо експеримент. Дотримуйтесь нашої інструкції: «Не думайте про рожевого слона». Ось і все. Ви напевно, навпаки почали думати про рожевого слона. Цей експеримент відомий як теорія іронічних процесів, або парадокс білого ведмедя. Ефект виникає, коли хтось навмисно намагається придушити ваші певні думки, але замість цього вони повертаються до вас з подвоєною силою. Про настирливого ведмедя згадує Достоевський у своїх «Зимових нотатках про літні враження» в 1863 р. Ефект був пізніше вивчений психологом Деніелом Вегнером в 1987 р.

► Парадокс гедонізму. Якщо ви займаєтесь лише тим, що ганяєтесь за щастям, ви будете нещасним. Якщо ви займаєтесь чимось іншим, ви можете бути щасливим. Це парадокс гедонізму, тепер, коли ви знаєте про нього, чи буде заняття іншими справами в спробі не переслідувати щастя - також вважатися прагненням до щастя?

► Парадокс теперішнього часу. Вважається, що кожному одиницю часу, навіть таку малу як «наносекунди», можна розділити на: Початок; Теперішній час; Кінець. Кожну з цих частин (наприклад, теперішній час) теж можна ділити на менші частини. І так можна продовжувати нескінченно. Яку форму має наша планета? Чи існує «Справжнє – насправді»? Чи існуємо ми насправді? Чи може ми піддослідні особи і живимо в матриці?

ГЕНЕТИЧНІ РОЗЛАДИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Що таке розлад аутистичного спектра, або «діти Дощу», про яких ми згадували у попередній главі? Що не так з мозком дітей при атипіваному аутизмі? «Атипівий аутизм» - загальний розлад розвитку, що виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вираженням і всебічним дефіцитом соціальної взаємодії і спілкування, а також обмеженими інтересами, повторюваними діями. Діти та дорослі з РСА мають «атипівий» мозок, який у особливий спосіб сприймає і обробляє інформацію, зокрема соціальну, – власне цим пояснюються їх труднощі у соціальній взаємодії, спілкуванні з іншими людьми. РСА є одними з найбільш поширених розладів розвитку у дітей. При вираженому аутизмі діагноз ставиться у 2-3 роки, коли здорові діти починають розмовляти. Порушення соціальної взаємодії – один з найважливіших симптомів аутизму. Такі діти налаштовані на «свою хвилю». Вони відмовляються від участі в колективних іграх, з іншими дітьми тощо.

Дитина, що страждає аутизмом, не може навчитися найпростішим навичкам самообслуговування. Такій дитині часом неможливо навчитися одягатися самому, самотійно ходити в туалет, умиватися, приймати їжу і користуватися столовими приборами. Людина з аутизмом бачить світ не так, як всі інші. Він інакше сприймає практично все: звуки, кольори, запахи або дотик. Абсолютно звичайні для нас речі – наприклад, шум вулиці на задньому фоні, для аутиста можуть бути настільки сильними стимулами, як, наприклад, виття сирени.

В останні роки терміни «аутизм» і «розлад аутистичного спектра» (РАС) все частіше з'являються в розмовах і публікаціях. Але чи є між ними різниця? Щоб розібратися, давайте подивимось, як розвивалося розуміння цих понять. Аутизм - це нейророзвитковий стан, що проявляється через труднощі в соціальній взаємодії, комунікації та має повторювану поведінку. Його вперше описали в середині ХХ ст, і довгий час аутизм

вважався рідкісним і однорідним явищем. Уявлення про аутизм тоді були дуже вузькими, і багато людей з подібними симптомами залишалися без діагнозу.

У 2013 році в медичній спільноті відбувся злам. У п'ятому виданні «Діагностичного і статистичного посібника психічних розладів» (DSM-5) аутизм перестав вважатися єдиним діагнозом. Натомість усі його варіації, зокрема «синдром Аспергера» та «дитячий дезінтегративний розлад», об'єднали під загальним терміном «розлад аутистичного спектра». Концепція спектра підкреслює, що аутизм може проявлятися по-різному. Одні із цим станом можуть бути дуже комунікабельними, працювати у сфері науки чи мистецтва, тоді як інші потребують постійної допомоги. Спектральний підхід краще враховує цю різноманітність і дає змогу індивідуалізувати підхід до кожної людини.

Яка різниця між аутизмом і РАС? Науково кажучи, термін «аутизм» - це частина історії, яка лежить в основі сучасного діагнозу «розлад аутистичного спектра». Однак сьогодні їх вживають як синоніми. Основна різниця полягає в широті понять:

- ▶ Аутизм часто розглядається як вузьке, класичне уявлення про стан із чітко визначеними симптомами.

- ▶ РАС охоплює всі варіації проявів аутизму, підкреслюючи, що кожна людина унікальна.

- ▶ Якщо «аутизм» — це лише частина картини, то «спектр» показує всю палітру різноманітності цього стану.

Чому це важливо розуміти? Точність у термінах допомагає змінити суспільне ставлення. Раніше аутизм вважали «хворобою», яку треба «лікувати». Сьогодні ж спектр розглядається як природна варіація розвитку мозку. Це дозволяє людям з РАС бути частиною інклюзивного суспільства, яке враховує їхні сильні сторони й потреби. Концепція спектра вчить нас бути уважнішими до індивідуальності кожної людини. Хтось може мати сильні математичні здібності, але труднощі з розумінням соціальних сигналів і таке інше. Інші можуть чудово взаємодіяти з людьми, але потребувати допомоги у структуризації побуту та має повторювану поведінку.

Люди з аутизмом можуть бути надзвичайно обдарованими, проте їм потрібно набагато більше часу, щоб навчитися чомусь дуже простому. Тому, говорячи про аутизм чи РАС, важливо пам'ятати, що за цими термінами стоять різні люди.

Обдаровані діти, що мають аутизм часто виглядають як звичайні діти, оскільки аутизм не пов'язаний з фізичними особливостями або змінами в зовнішності. На наявність у дитини аутизму можуть вказувати «стіми» - це дії, що регулярно повторюються (наприклад, тряска, мукання, стрибки). Сон для таких дітей може бути неспокійним, з частими прокиданнями чи труднощами засинання. При вираженому аутизмі діагноз ставиться у 2-3 роки, коли здорові діти починають розмовляти. Порушення соціальної взаємодії – один з найважливіших симптомів аутизму. Словниковий запас дитини мізерний, часто для «спілкування» використовуються крики або придумані слова і речення. Дитині важко сконцентруватися і зберігати увагу. Вона швидко втрачає інтерес, а діяльність хаотична. Як перевірити чи в дитини є аутизм? Основним методом діагностики є «скринінговий тест» на аутизм. Він складається з оцінки поведінки та комунікативних навичок, допомагаючи визначити, чи потрібне подальше обстеження у спеціаліста та використовується для раннього виявлення можливих ознак аутизму у дітей. Що можна сплутати з аутизмом? Необхідно ознайомитися в Інтернеті з нижче наведеними схожими розладами та синдромами, які можна переплутати з аутизмом. Це синдром Ретта; синдром ламкої Х-хромосоми; синдром Ландай-Клеффнера; синдром Прадера-Віплі; синдром Ангельмана; синдром Вільямса тощо.

З медичної точки зору, аутизм як розлади «аутистичного спектру» (РАС) – це стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії та спілкування. Його неможливо вилікувати, проте з часом можна скоригувати і адаптувати людину до соціального життя.

За оцінками ВООЗ, 1 дитина із 160 має будь-який із розладів аутистичного спектру. Американська асоціація «Autism Speaks» відзначає 1 випадок аутизму на 88 дітей. Загалом у світі таких осіб нараховується біля 2 мільйонів 400 тисяч. В

Україні до початку російського вторгнення (2014 р) за даними МОЗ України захворюваність на розлади зі спектру аутизму зросла в 3,8 разів, від 2,4 до 9,1 на 100 000 дітей. Як правило розлади аутистичного спектру починаються у дитинстві, проте зберігаються у підлітковому і дорослому віці. У більшості випадків ці стани проявляються у перші 5 років життя. Діагностувати ризик розвитку аутизму можна вже в 1,5 річній дитині за допомогою вищезазначеного спеціального «скринінгового тесту».

Рівні розумової діяльності у людей з РАС діють в надзвичайно широких межах – від важкого порушення функцій - до чудових невербальних когнітивних навичок. Такі діти іноді проявляють просто геніальні здібності до малювання, музики, конструювання, математики тощо. При цьому інші сфери життя не будуть цікавити дитину. Пам'ятайте, аутизм у 4 рази частіше вражає хлопчиків, ніж дівчаток.

Якщо говорити про причини аутизму, є багато факторів, які підвищують вірогідність появи у дитини РАС, в тому числі фактори навколишнього середовища і генетики. На сьогодні немає науково обґрунтованих даних щодо зв'язку між вакциною проти кору, коклюшу та краснухи і розвитком аутистичних розладів у дітей, оскільки ураження мозку відбувається ще на етапі внутрішньоутробного розвитку плода. До 6 років мозок дитини активно засвоює інформацію. І якщо намагатися розвивати «дитину Дошу» до цього віку зусиллями психологів, арт-терапевтів, логопедів, то з часом таку дитину можна адаптувати до соціального життя.

На що батькам потрібно звернути увагу?

► Порушення мови. Частина дітей не розмовляють зовсім, інші відстають від своїх однолітків у мовному розвитку. У віці до 12 місяців не агукають, не виявляють активно радості при наближенні мами або когось із близьких; видають одні й ті ж звуки. У 2 роки у них вкрай бідний словниковий запас (близько 15 слів); до 3 років вони майже не здатні комбінувати слова. Такі діти часто повторюють почуті десь слова і фрази, придумують власні слова (неологізми) і не користуються мовою для спілкування.

► Відсутність емоційного контакту з людьми. В першу чергу з батьками. Малюки не дивляться людям в очі, не тягнуться до батьків на руки, не посміхаються, часто чинять опір

спробам взяти їх на руки, приголубити. Вони не відрізняють батьків від інших людей, не помічають, що до них хтось звертається.

► Усамітнення. Дитина з аутизмом відчуває сильний дискомфорт серед інших людей, а з часом – тривогу. Вони не завжди грають з однолітками, не розуміють емоцій інших людей і тому віддають перевагу усамітненню, яке захищає їх від сильних переживань з приводу складнощів спілкування.

► Напади агресії. Будь-яка невдача може викликати у дитини спалах гніву, спровокувати істерику, фізичну атаку. Агресія у дітей-аутистів може бути спрямована на інших і на самих себе, останнє зафіксовано у 30% хворих.

► Слабкий інтерес до іграшок. Наприклад, дитина не катає машинку, а годинами крутить її колесо. Інший варіант – прихильність тільки до однієї іграшки або її частини, до одних і тих же дрібних предметів.

► Стереотипність поведінки, страх змін. Діти-аутисти схильні здійснювати одні й ті ж дії протягом довгого часу: повторювати одне і те ж слово, бігати по колу, розгойдуватися з боку в бік, дивитися на обертові об'єкти, вертїти щось тощо.

Чого не робить дитина з аутизмом? Дитина, що страждає аутизмом, не може навчитися найпростішим навичкам само обслуговування. Такій дитині часом неможливо навчитися одягатися самому, самостійно ходити в туалет, умиватися, приймати їжу і користуватися столовими приборами. Чому дитина б'ється головою об підлогу? Дитина б'ється головою об підлогу чи бортики ліжечка, коли вона відчуває роздратування або біль. Ритмічні рухи головою вперед-назад заспокоюють її. Для дітей з аутизмом характерна стереотипна (повторювана) поведінка. Вони довго махають руками, обертаються навколо себе, пильно й тривалий час можуть дивитися на вентилятор, вибудовують в ряд різні предмети та іграшки наприклад, машинки, ляльки, кухлі тощо. Як реагувати на дитину що б'ється головою об підлогу? Варто звернутися до педіатра, який огляне дитину і встановить причину.

Які вони, дорослі «люди Дощу»? Розлади аутистичного спектру можуть істотно обмежити здатність людини здійснювати повсякденну діяльність і брати участь в житті суспільства. Ці розлади часто негативно впливають на освітні і соціальні досягнення людини. Деякі «люди Дощу» здатні жити самостійно і продуктивно себе обслуговувати, інші страждають важкими порушеннями і потребують довічного догляду та підтримки.

Дорослі «люди Дощу» часто говорять про себе в третій особі, не використовують звернень і особових займенників. При розмові не дивляться в обличчя співрозмовнику, або зовсім відвертаються від нього. Мають неемоційну мову, яка нагадує автовідповідач, складається з коротких речень або повторень однотипних фраз чи слів. Можуть перервати розмову і піти, оскільки втратили інтерес до розмови. Можуть без причини і недоречно сміятися. Часто не мають навичок самообслуговування (аутист може не вмиватися, не їсти, не переодягатися). Якщо ж вони це роблять, то доводять все до крайньої педантичності, створюють певні ритуали в своїх діях.

Повторюють рухи (махи руками, хитання головою, піднімання плечей тощо). Можуть страждати від незрозумілих нападів паніки, гніву, злості. Інколи виконують агресивні дії, спрямовані проти самого себе. Мають високу сенсорну чутливість: напади паніки через різкі і гучні звуки, яскраве світло тощо.

«Люди Дощу» часто наражаються на стигму (або соціальну стигматизацію) - негативну асоціацію людини із чим-небудь відразливим і дискримінацію. (Не плутайте стигму із стигматами - релігійне поняття, рани, що відкриваються у святих і вірян на кшталт ран Христа при його розп'ятті на хресті). Стигма може призвести до стресу, тривожності, депресії та інших психічних проблем. Вона також може ускладнити доступ до медичної допомоги, оскільки люди, що відчувають стигму, можуть уникати звернення за лікарською допомогою через страх осуду та приниження. «Люди Дощу» можуть бути несправедливо обділені увагою як у сфері медичного обслуговування, так і в сфері освіти, в можливостях брати участь в житті місцевих громад. Тому їм дуже потрібна наша підтримка і розуміння. Спілкуйтеся з ними відверто, але не нав'язуйтеся: Спробуйте поговорити з людиною в спокійному середовищі. Аутизм неможливо вилікувати, проте можна адаптувати людину до життя.

Яка сильна сторона дітей з аутизмом? Сильні сторони у дітей з РАС – часто зорове сприйняття і механічна пам'ять, увага до деталей. Але через те що інтелектуальний розвиток аутиста нерівномірний, то освітні успіхи теж фрагментарні. Дитина запам'ятовує великий за обсягом текст, але зрозуміти зміст прочитаного і зробити висновки не може. Необхідно провести «запуск мовлення», це коли дитина почне повторювати прості слова та фрази за дорослими, адже саме через імітацію запускається і розвивається мовлення у людини. У нормі, до 2 років діти зазвичай мають словниковий запас близько 50 слів і починають складати прості речення.

Отже аутизм - це не хвороба. Це генетичний стан вразливості мозку. Якщо ви бачили одну дитину з аутизмом - це означає, що ви бачили лише одну дитину з аутизмом. Двох однакових осіб з розладами спектра аутизму (РСА) не існує. Історія кожної людини з РСА є неповторною. Важливо усвідомлювати, що попри деякі порушення в роботі, мозок завжди має потенціал до навчання. За допомогою спеціальних методик можна коригувати небажану поведінку дітей сприяти розвитку мовлення і соціалізації...

Наші читачі вже зрозуміли, що розлади аутистичного спектру починаються у дитинстві, проте зберігаються у підлітковому і дорослому віці. Часто такі дітки проявляють майже феноменальні розумові здібності у певній сфері – легко запам'ятовують числа, здійснюють надскладні арифметичні дії, можуть одного разу почувши - відтворити складний музичний твір, часом проявляють неабиякий інтерес до техніки і легко її розбирають. Проте, діти-аутисти потребують додаткової підтримки та допомоги. Фактично – упродовж усього свого життя, адже з віком захворювання не минає.

Дослідження, проведене «Каролінським інститутом», виявило, що люди з аутизмом і спричиненим відставанням у розвитку, помирають на понад 30 років раніше - в середньому в 39 років. У цій групі людей головна причина ранньої смертності - епілептичні напади. Вчені досі не можуть пояснити зв'язку між

аутизмом та епілепсією. Шведське дослідження також твердить, що люди з аутизмом, який не супроводжується відставанням у розвитку, помирають у середньому на 12 років раніше - у віці 58 років. Виконавчий директор організації «Autistica» Джон Спірс сказав, що число смертей серед дорослих з аутизмом є "величезною прихованою кризою".

Причини цього стану й дотепер невідомі. Один з перших дослідників аутизму, психоаналітик Б. Бетельгейм вважав його наслідком проблем, що виникли у стосунках дитини з матір'ю. Проте, це не завжди так, адже не всі діти з аутизмом виховуються у неповних сім'ях. причини виникнення аутизму досконало не вивчені, більшість вчених схильні думати про зв'язок з генетичними відхиленнями, але сам розвиток захворювання можуть стимулювати й інші чинники. Серед останніх - вчені переважно вказують наступні фактори:

- ▶ порушення харчування та обміну речовин – саме тому існує безглютенова і безказеїнова дієта для немовлят;

- ▶ надлишкове надходження в організм дитини важких металів та нейротоксинів, деяких ліків, особливо тих, які вживаються при загрозі переривання вагітності;

- ▶ можливим фактором є інтоксикація при нейроінфекції чи глистяні інвазії (гельмінти, найпростіші);

- ▶ порушений або неправильний обмін серотоніну, ферментів, мікроелементів тощо;

- ▶ суто анатомічні чи навіть функціональні механізми порушення мозкової діяльності;

- ▶ урбаністичні причини – результати діяння благ цивілізації (стреси, нервозність, технології сучасності з мікрровипромінюванням);

- ▶ порушення моторики, як результат частої гіподинамії;

- ▶ і звісно ж психологічні особливості життя сучасних людей – проблеми батьків можуть спричинити «психогенний» аутизм.

Таким чином, серед великої кількості можливих чинників розвитку аутизму у дітей важко виокремити якийсь один, тому до цього часу не існує одностайної думки про причину розвитку цього стану... Питання залишається і досі відкритим. Батьки дітей з аутизмом та ті, хто їх підтримує, продовжують виходити на вулицю, щоб привернути увагу до цієї недуги...

Якщо питання розглядати ширше, то з'ясується, що люди – мутанти у високому ступені. Про це заявила директорка «Інституту спадкової патології» професорка Гаяне Акопян. Наголос вона зробила на поширені та спадкові хвороби, можливості редагувати гени та вплив сучасного світу на появу мутацій в наших ДНК. Як виникають мутації в генах? Ген можна порівняти з картою пам'яті, в якій зберігається інформація про послідовність амінокислот в білку. Вона записана "мовою" ДНК, яка використовує для цього чотири азотистих основи (нуклеотиди): аденін, гуанін, цитозин та тимін.

Кожна амінокислота кодується триплетом (або кодоном, послідовністю) азотистих основ, тобто трьома послідовно розташованими нуклеотидами. Достатньо заміни лише однієї амінокислоти, щоб білок втратив здатність активно виконувати належну функцію. Мутації залежать від важливості ділянки гена, в якій вони виникають, а поза тим – від природи мутацій. Найбільш поширена мутація – заміна одного нуклеотиду. Лише меншість таких мутацій мають патологічний вплив на стан здоров'я. Деякі мутації можливо допомогли людині адаптуватись до умов життя на нашій планеті.

Значить можуть бути позитивні мутації? – На це питання немає однозначної відповіді. Є приклади, коли «носійство» мутації надавало перевагу в виживанні. У середній Європі були міста без туалетів, не було гігієни та санітарії – горщики зі сечею та фекаліями виливали в річку, звідки й брали воду для приготування страв. Тому дуже поширеними були кишкові інфекції, коли люди вмирали від зневоднення внаслідок проносу. А ось організм носіїв мутації муковісцидозу затримував рідину. Вони виживали, мутація передавалась з покоління у покоління, і зараз муковісцидоз – одна з найпоширеніших спадкових хвороб.

Гени мутують впродовж життя і мутації переважно виникають у клітинах, які діляться. Вони утворюються випадково або можуть бути наслідком впливу провокаторів – мутагенів. Одним з найсильніших мутагенів є вільні радикали кисню. Вони, мов уламки скла, здатні пошкоджувати цілісність ДНК та викликати подальші зміни її структури. Людство завжди перебувало під тиском природних мутагенів, а тепер до них долучилися створені людиною. Ми живемо в забрудненому середо-

вищі, споживаємо їжу з консервантами – чому дивуватись.

Як показали результати розшифровки геному людини, приблизно у половині з 25 тисяч пар унікальних генів (40-70%) один ген з пари є мутантний. Тож усі ми – мутанти в дуже високому ступені, і саме це зумовлює нашу схильність до захворювань. Одні мутаційні гени помирали разом з мутантними носіями, інші мутації "не заважали" життю і передавались з покоління в покоління. Так вони й накопичились у нашому геномі. Важливо знати, що мутації відрізняються за силою впливу. Більш агресивні призводять до спадкової хвороби навіть тоді, коли мутантним є лише один ген з пари (це моногенні мутації). Зазвичай змінений ген "мовчить" поряд з незміненим геном та проявляє патологічний ефект лише у парі з мутантним. Але ми відчуваємося добре завдяки незміненому гену, що присутній у парі разом з мутантним й працює за двох.

Є дві категорії мутацій: ті, що формуються у статевих клітинах, і ті, що виникають у соматичних клітинах тіла. Для здоров'я дітей важлива якість генетичної інформації статевих клітин. Це родинний генофонд, який батьки дитини успадкували від своїх батьків разом з родинними мутаціями. Саме родинні мутації визначатимуть нашу подібність на членів родини, таланти, особливості характеру та схильність до родинних хвороб.

Для здоров'я дітей не мають значення мутації, що виникли у соматичних клітинах батьків, бо ці мутації не потраплять до статевих клітин. Але такі змінені гени мають значення для здоров'я самих батьків. Як приклад, причиною онкологічної хвороби також може бути успадкована родинна мутація. Спадковий рак проявляється в декількох поколіннях і загрожує наступним дітям. Візьмемо кінозірку Анжеліну Джолі. Відома акторка своєчасно зробила генетичний тест, який підтвердив мутацію, що була причиною хвороби в її матері. Це приклад своєчасної діагностики та обґрунтованої профілактики генетичної патології, завдяки чому Джолі живе повноцінним життям у колі коханих дітей.

Ставить діагноз лікар-генетик. Але не сам, разом із командою фахівців та на основі комплексу спеціалізованих генетичних досліджень. Це відбувається на консилиумі спеціалістів, адже хвороби рідкісні, а ціна помилки – зависока. Генетичний діагноз мають поставити максимально вчасно та один раз на

все життя. Гени не змінюються: з якими на світ прийшли, з такими й житимемо.

Сьогодні немає жодної хвороби, де генетична програма не була б уражена. Різниця полягає в якості дефекту. Тому хвороби поділяють на рідкісні, спадкові та поширені мультифакторні. Щоб профілактика була дієва, насамперед потрібно знати, чим хворіли та хворіють в вашій родині. Що стосується поширених хвороб, кожен має генетичну схильність лише до родинних захворювань. Шансів захворіти на інші майже немає. Отримавши інформацію про ступінь спорідненості хворих родичів, лікар-генетик визначить ризик розвитку хвороби і оцінить рівень загрози. Якщо ризик високий, але ознак хвороби ще немає – переходимо до профілактики.

Генетична схильність до поширених захворювань сама по собі не є хворобою. Недуга перебуває у "сплячому стані". Профілактика полягає у тому, щоб її "не збудив" тривалий вплив шкідливих чинників на організм. Це, наприклад, переїдання та низька фізична активність при генетичній схильності до порушень жирового обміну. Профілактика шляхом обмежень та заміन – найдешевший і найефективніший спосіб протидіяти розвитку родинних захворювань, але починати її треба з молодого віку. Це – пряма відповідальність батьків за здоров'я дітей!

За офіційною статистикою ВООЗ, кожна 20-та дитина або 5% населення мають вроджену або спадкову патологію. Близько 2% населення має рідкісні – орфанні хвороби, що переважно спадкові. Спадкова хвороба є наслідком ураження лише одного гена або хромосоми. Важливо знати: батьки передають дитині не хворобу, а лише мутацію. Остання може довести до хвороби або ні – це залежить від природи мутації. Тому сімейні випадки спадкових хвороб такі рідкісні. Зазвичай – це перший випадок в родині.

У разі потужної мутації хвороба розвивається неминуче, оскільки втрачається можливість забезпечення організму потрібним білком. Батьків повинно насторожити хронічна хвороба дитини, коли призначена лікарем терапія не має ефекту. Тоді слід звернутися до лікаря-генетика. Оскільки батьки є носіями мутації, вони можуть передати її наступним дітям. Тому кожна вагітність має бути спланована і вести її слід під контролем.

Україна зробила величезний крок до того, щоб виявляти орфанні (вроджені або набуті) хвороби до початку їх розвитку – у немовлят. Вже проводиться неонатальний скринінг на 21-у нозологію (до того було лише 4). Завдяки цьому чимало дітей вже опинились під захистом від неблаганної спадкової хвороби. Рання діагностика генетичного дефекту і своєчасно надане лікування – ключ до здорового і повноцінного життя. Головною загрозою спадкової хвороби є незворотні ускладнення які виникають в умовах пізньої діагностики та за відсутності своєчасного лікування. Якщо ж виявити хворобу вчасно і надати необхідну терапію, то клітини будуть працювати без порушень і незворотні ускладнення будуть попереджені.

Редагування геному сьогодні проводиться шляхом введення в організм додаткової копії структурно незміненого гена. Вже 5 препаратів редагування геному пройшли клінічні випробування та використовуються при відповідних спадкових захворюваннях. Такі ліки коштують мільйони, але обіцяють результат після одноразового введення. У майбутньому лікування генетичних захворювань буде нагадувати мікрохірургію ДНК, яка дозволить редагувати найменші мутації. Відповідна технологія «CRISPR-Cas9» добре опрацьована на мікробах та тваринних моделях, але поки що не визнана достатньо безпечною для застосування у людини.

В організм вводиться конструкт, який повністю відповідає гену, функція якого порушена. Як доставити конструкт у потрібну тканину, де має вироблятися потрібний білок? Найвправнішими в цьому є віруси, бо вони вміють проникати в клітини та змушувати працювати клітини на свою користь. Наразі найпопулярніша модель – на базі аденовірусу. Його ретельно "вичищають" від власних антигенів, які можуть викликати запалення.

Чимало сучасних хвороб не заважали людству існувати тисячоліттями. Первісні люди були мисливцями та збирачами рослинної їжі. Вони багато рухались, жили в соціумі, мали здорову їжу, довго спали (поки не зійде сонце). Ідеальні ж умови! Технологічна революція не покращила життя людини, а навпаки принесла в нього купу хімічних речовин, засмічене середовище, консерванти, покращувачі смаку, ліки тощо. І це все вплинуло на нас, якість життя, сну та харчування. Пригадайте пандемію «COVID-19» яка спричинила соціальну ізоляцію і

вплинула на психологічний стан людства. Фактично хвороби цивілізації (депресії, ожиріння, психози, остеохондрози тощо) "сигналізують", що наш геном не відповідає теперішньому способу існування. Але зміна способу життя цілком у наших руках.

Вчені провели експеримент: відібрали групу закоренілих домосидів та виміряли їхні розумові здібності. Потім почали займатися з ними фізичними вправами і за деякий час знову провели тести. Результат показав, що якщо малорухливих домосидів залучати до постійних занять аеробікою, всі види їхніх розумових здібностей поліпшуються. Точніше, повертаються до параметрів нормальної активної людини. Позитивні результати почали спостерігатися після 4 місяців занять.

Те саме вчені проробили з групою школярів: їм запропонували 30-хвилинні пробіжки по 2-3 рази на тиждень. Після 12 тижнів їхні розумові здібності значно покращали. Більше, коли програма була зупинена, через деякий час результати тестів знизилися до попереднього рівня. Вчені встановили пряму залежність між тренуваннями та розумовими здібностями. Але тут є застереження: необхідно підібрати індивідуальний рівень навантаження, оскільки надмірні фізичні тренування можуть призвести до негативних наслідків у роботі мозку.

Зв'язок між тренуваннями та мозковою активністю пояснюється такими міркуваннями: вправи посилюють приплив крові до мозку, що у свою чергу приносить більше глюкози, необхідної для вироблення енергії та кисню, який зв'язує токсини. Цей процес стимулює також викид білка, який утримує нейронні зв'язки. Заняття аеробікою щонайменше двох разів на тиждень наполовину знижує ризик виникнення недоумства та на 60 % – хвороби Альцгеймера. Доведено, що регулярні фізичні вправи покращують здатність вирішувати завдання, розвивають гнучкість мислення і навіть пам'ять.

Є два способи впоратися з агресивним зовнішнім середовищем: ставати або сильнішим, або розумнішим. Людина вибрала другий шлях. Наймовірно, що такий фізично слабкий вид зміг стати домінуючим на планеті, не нарощуючи м'язи, а виробляючи нові нейрони в мозку. Головний висновок із написаного вище полягає в тому, що в наш мозок закладено якусь програму виживання. Людина змогла пройти довгий еволюційний

шлях, пристосовуючись до нових умов і тим самим удосконалюючи свій мозок. Саме завдяки розвитку кори головного мозку людина зробила ривок в еволюції і змогла вижити на нашій планеті, де близько 99,99% всіх видів живих організмів вже померли. Людина ж продовжує жити та розвивати свій мозок.

Ми не знаємо про гени ще дуже багато. Наприклад, чому з цілого геному для розвитку людини треба менше, ніж 10% ДНК? Природа завжди дуже "економна", тож навіщо ми тягнемо в ядрі кожної клітини 90% інформації, що не використовується? Поки це загадка...

І на закінчення цього розділу надамо коротку інформацію: «як і де дізнатися про власне походження? Є компанії, які проводять такі тести, наприклад, «MyHeritage» або «FamilyTree DNA», які можуть допомогти знайти родичів та зрозуміти, звідки пішла ваша родина. Що це за тести та для чого вони можуть бути корисні? Генетичне генеалогічне тестування виконують завдяки аналізу ДНК варіацій. Цей аналіз може дати розуміння, звідки пішли прашури людини та прояснити родинні зв'язки між сім'ями. Деякі схеми генетичних варіацій є спільними для людей певного походження.

Чим ближче в генетичному плані між собою два індивіди, родини чи популяції – тим більше спільних генетичних патернів вони мають. Які бувають тести ДНК?

► Y-ДНК тести, вони досліджують варіацію Y хромосоми, яка передається лише від батька до сина. Таке тестування використовують, щоб зрозуміти спадковість суто по чоловічій лінії. Цей тест можуть пройти лише чоловіки.

► Мітохондріальні ДНК-тести. Його мають і чоловіки, і жінки. Але переходить така ДНК переважно від матері. Проте бувають випадки передачі від батька. Але для масового ринку тестування цей факт не має критичного значення. Такий тест підходить для обох статей. Він надає інформацію про прямих прашурів по материнській лінії.

► Аутосомний тест. Він аналізує аутосоми вашої ДНК. Аутосоми – це нестатеві хромосоми, однакові як для чоловіків, так і для жінок. Цей тест може надати інформацію про родичів, які жили 200-300 років тому. Якщо українець пройде такий тест, то скоріше за все йому покажуть типову для нас приналежність з Балтією, Балканами та Східною Європою.

МАЙБУТНЄ ЗА НАШИМИ ДІТЬМИ

Як різні розлади можуть впливати на освітні результати та виховання наших дітей. Характерними рисами сучасних дітей дошкільного віку є: емоційна чутливість, неврівноваженість нервової системи; розумова активність і значна інтелектуальна обізнаність; стійкий інтерес і тягіння до комп'ютерних ігор, побутової техніки; відмінності в ціннісних орієнтирах, що обумовлюється їхньою належністю до родин із різним рівнем добробуту. Сучасна дитина – це час бурхливого розвитку, технічного прогресу та активного соціального життя. У світі, який щодня змінюється, батькам потрібно бути рішучими, мати суворий характер та швидко приймати рішення. Суспільство пред'являє високі вимоги й до дітей, що являються однією із найголовніших ланок соціального життя, адже у них приховане наше майбутнє.

Наші сучасні діти – це «покоління тут і зараз», або як їх по-іншому називають обдарованими дітьми. Саме вони, справжні творці кінця XX початку XXI століття: врівноважені, позитивні і неагресивні. Тому вже змалечку для них характерні висока соціальна відповідальність та свідомість. Вони впритул займаються проблемами світового значення: тероризмом, екологією, збереженням ресурсів, які майже вичерпані нами та різними попередниками.

Сьогоднішні діти ростуть разом з Інтернетом, для них не існує культурних та політичних кордонів чи відмінностей. Вони гнучкі і толерантні, тому виховання дітей відбувається не лише в дошкільних навчальних закладах. Адже цей процес багатofакторний: в першу чергу у сім'ї, закріплюється в установах, під час усіх формальних і неформальних контактів дитини з іншими людьми, у її зверненні до літератури, мистецтва, сприйнятті засобів масової інформації тощо.

Виховання - велика справа: воно вирішує долю людини:

1. Позначте кордони у вихованні і спілкуванні. Це справді складно зробити, тому що ви любите свою дитину і хочете дати їй найкраще, але має знати свої межі. Навіть якщо ви вважаєте себе максимально уважними і лояльними батьками, обмежень

все одно не уникнути. Як це можна зробити з любов'ю? Розділяйте "я" і "ти". Приміром, можна сформулювати свою відповідь так: «Я знаю, що ти хочеш проїхатись автобусом нічним містом, але я поки не готовий дозволити тобі зробити це».

2. Поганий настрій - це нормально. Нам, батькам, хочеться, щоб наші діти завжди були щасливі й у доброму гуморі. Ми так міцно їх любимо, що коли вони у поганому настрої, це крає нам серце. І ми кажемо: "Не сумуй". Однак, дуже важливо дозволяли їм перебувати у будь-якому настрої. А ми, батьки, маємо бути поруч і приймати їх різними.

3. Дзеркало для дитини. Пам'ятайте, що ви - дзеркало для своєї дитини. Вона вбирає ваші моделі поведінки і реакції. І якщо вона постійно чує від вас щось на кшталт: "лишень подивися на свої брудні черевики", єдине, що вона сприймає, - це ваше розлючене обличчя. Тому перш, ніж згадати про брудні черевики, заспокойтеся і посміхніться, а потім покажіть свої чисті черевики і запитайте її, чому вона не бере приклад з вас і ходить в брудних черевиках? Дитина має відчувати, що ви раді її бачити і являєтесь прикладом.

4. Поведінка - це спілкування. Дитина поводить себе погано? Це означає, що вона намагається вам щось повідомити. І робить це так, як уміє. Тому шукайте причину такої поведінки, допоможіть їй висловити все, що вона відчуває. Не варто пригнічувати її емоції, навіть якщо ми вважаємо їх незручними. Ми повинні допомогти дітям розпізнавати й формулювати свої почуття, навіть якщо ми самі у тій самій ситуації реагували б інакше. Усі ми різні.

5. Дитина - це не проект. Якби авторів книги попросили дати лише одну пораду, ми б сказала: «Ваша дитина - це не робота, яку треба виконати, і не проект, який треба постійно вдосконалювати. Ваша дитина - це людина, з якою треба будувати стосунки. Мала чи велика - це насамперед людина».

Матеріальні цінності обдаровані діти сприймають як належне. Вони не затримують свою увагу на чомусь одному і постійно поглинають гігабайти нової інформації. Вони не стануть нічого робити з примусу. Точно знають, чого не хочуть. Щоб їх щось по-справжньому зацікавило, потрібно знайти те, що їх мотивує та надихає. Вони готові прийняти ваші правила гри тільки, якщо їм це цікаво та зрозуміло, для чого їм це робити.

Для таких дітей не існує формальностей та субординації. Не посади, соціальний статус чи приналежність до певної групи зможуть викликати у них повагу та бажання наслідувати. А тільки ваш образ життя, погляди, яких ви притримуєтеся, та цінності, які транслюєте. Правда вчені б'ють на сполох – через сидячий спосіб життя та постійне перебування в гаджетах, зросла проблема ожиріння до небувалих масштабів. Жартома скажемо: «майбутні вундеркінди зможуть замінити собі будь-який орган, зробивши його на 3D принтері. Виростити собі нове тіло і замінити його». Можливо в майбутньому так і буде, звернувшись по допомогу до фахівців, професії яких ще не вигадали, з матеріалів, які ще не придумали.

Наше майбутнє, вже сьогодні будується нашими дітьми та онуками. Це новітні, креативні, гнучкі та позитивно обдаровані поколіннями. Ми пропонуємо читачам розглянути 5-ть найважливіших якостей дитини майбутнього:

- Тільки цілісна особистість може досягти успіху. Під "цілісною" мається на увазі людина, яка розуміє, якими вміннями вона володіє і як їх застосувати в житті. У цьому також допомагає цілеспрямованість, яка дозволяє дитині досягти запланованого.

- Гнучкість розуму і вміння думати самостійно допоможуть дитині зрозуміти себе, усвідомити свої проблеми і максимально швидко їх вирішити. На сьогодні можна обрати гуртки, під час яких діти займатимуться на інноваційних пристроях і виконуватимуть нестандартні для себе завдання.

- Патріотизм допомагає дитині думати не лише в розрізі власних потреб, а й суспільно важливих справ. Україна проходить довгий і не завжди легкий шлях до свободи, і на її теренах патріотичні й талановиті діти зможуть проявити власний потенціал і водночас зробити свою країну особливою.

- Дитині майбутнього необхідна креативність. Те, що ми знаємо сьогодні, може не знадобитись завтра. Автоматизація процесів набирає обертів: якщо раніше на заводі потрібен був фасувальник продукції, то зараз його роботу може виконати робот. Але не варто говорити про повну заміну людських професій - технологіями. Навпаки, інновації відкривають перед людьми нові можливості та простір для креативу. Наприклад, ще 5 років тому не існувало таких професій, як тренер із ком-

п'ютерних ігор на зразок «Fortnite» чи оператор дрона, але зараз ці заняття доволі популярні. Тому потрібно розвивати нестандартне мислення, можливість комплексно вирішувати проблеми й новими методами застосовувати те, що нам уже відомо. Батькам необхідно допомагати дітям розвивати критичне мислення і вчити вирішувати проблеми тут і зараз.

► Нарівні з цими вміннями – здатність знайомитись і бути в контакті з оточенням. Так, сьогодні вдома на себе відволікають увагу екрани ноутбуків та планшетів, але саме навичка взаємодіяти з іншими людьми - визначає успіх. До речі, вміння висловлювати емоції і правильно реагувати на різноманітні ситуації лежать в основі емоційного інтелекту людини. У дитині важливо розвивати його змалку, обговорюючи, як вона почувалась під час тієї чи іншої розмови, які в неї були емоції і чому вони виникли.

Говорячи про розвиток дитини, необхідно згадати уміння швидко змінюватися та адаптуватися, і це не дарма. Існує чимало галузей, які здається, що вони не змінилися. Але насправді зміни в їхньому розвитку призводять до численних змін в інших галузях. П'ятьма галузями, в яких відбувається найбільш бурхливий розвиток, вважають: біотехнології, транспорт, медицину, енергетику та освіту. У цих сферах з'являється те, що раніше було неможливим. І найважливіше: саме нові технології допомагають людям заощаджувати час. Тим більше сучасні діти звикли до інтерактивності змалку: не дарма вони від народження вміють свайпати (пролистовувати пальцем) по екрану смартфона, чи планшета. Ця проста технологія водночас є причиною появи нових якостей у дітей майбутнього й можливостей для їхнього розвитку.

Знову повертаємось найпоширеніших розладів у дітях. В 2013 році команда нейронауковців з Університетського коледжу Лондона опублікувала статтю про те, як нейророзвиткові розлади можуть впливати на освітні результати дитини. Вони виявили, що до 10% населення мають специфічні труднощі у навчанні, або близько 2-3 дітей у (західному) класі. Це такі стани: дискалькулія, дислексія, синдром дефіциту уваги, гіперактивності (СДУГ) та розлади аутистичного спектру. Вони викликані аномальним розвитком мозку через складні екологічні та генетичні фактори. Дитина може мати кілька розладів навчання

одночасно. Наприклад, 33%-45% мають дислексію (розлад читання), а 11% дискалькулію (розуміння числової послідовності).

Нормальний або високий рівень інтелекту не забезпечує захисту. Кожна дитина має унікальний когнітивний та генетичний профіль і отримала б користь від гнучкої системи освіти. Дослідження 2017 року з Домініканської Республіки припускає, що студенти з усіх секторів освітньої системи використовують Інтернет для академічних цілей, проте ті, хто походить з нижчих соціально-економічних верств, як правило, мають найнижчі показники навичок читання та розуміння.

Звіт 2020 року психолога Джона Протцко який проаналізував понад 30 досліджень і виявив, що діти стали краще отримувати задоволення протягом попередніх 50 років, що відповідає середньому збільшенню на 0,18% стандартних відхилень за десятиліття за шкалою «IQ». Це суперечить думці більшості опитаних когнітивних експертів (84%), які вважали, що ця здатність погіршується. Тепер декілька слів про хворобу ВІЛ.

Дослідження, опубліковане в 2019 році в журналі «The Lancet», повідомило, що кількість південноафриканців віком від 15 до 19 років, які лікуються від ВІЛ, збільшилася в десять разів між 2010 та 2019 роками. Це частково пов'язано з покращенням програм виявлення та лікування. Проте менше 50% людей, у яких діагностували ВІЛ, почали приймати противірусні препарати через соціальну стигму, занепокоєння щодо конфіденційності лікування та домашні обов'язки. Хоча щорічна кількість смертей у світі від ВІЛ/СНІДу знизилася порівняно з піком на початку 2000-х років, експерти попереджають, що ця венерична хвороба може знову посилитися, якщо зростаюче підліткове населення світу залишиться незахищеним.

Дані Австралійського бюро статистики показують, що 46% австралійців віком від 18 до 24 років, близько мільйона людей, мали надмірну вагу в 2017 та 2018 роках. Цей показник становив 39% у 2014 та 2015 роках. Люди з ожирінням мають вищий ризик діабету II типу, серцевих захворювань, остеоартриту та інсульту. Австралійська медична асоціація та Коаліція з питань ожиріння закликали федеральний уряд ввести податок на солодкі напої, вимагати оцінки впливу на здоров'я та регулювати рекламу фастфуду. Загалом кількість австралійських дорослих з надмірною вагою, або ожирінням зросла з 63% у 2014-2015

роках до 67% у 2017-2018 роках.

Дослідники перевіряють цю здатність за допомогою «Зефірного тесту». Дітям пропонують ласощі: якщо вони готові почекати, вони отримують дві порції; якщо ні, то лише одну. Здатність відкладати задоволення пов'язана з позитивними життєвими результатами, такими як кращі академічні показники, нижчий рівень вживання психоактивних речовин і здоровіша вага тіла. Можливими причинами покращення здатності відкладати задоволення є вищий рівень життя, покращене харчування, вища відвідуваність дошкільних закладів, краща обізнаність щодо тестів та екологічні чи генетичні зміни. Проте цей розвиток не означає, що діти початку 20-го століття гірше відкладали задоволення, а діти кінця 21-го будуть краще це робити. Крім того, деякі інші когнітивні здібності, такі як простий час реакції, сприйняття кольору, робоча пам'ять, складність використання словникового запасу та тривимірне візуально-просторове мислення, показали ознаки вікового зниження.

У статті 2018 року когнітивні науковці Джеймс Р. Флінн та Майкл Шаер стверджували, що спостережуване зростання «IQ» протягом 20-го ст. - загальновідоме як «ефект Флінна». У скандинавських країнах спостерігалось чітке зниження загального інтелекту, починаючи з 1990-х років, в середньому на 6,85 пунктів «IQ» при проекції на 30 років. В Австралії та Франції дані залишалися неоднозначними; потрібні додаткові дослідження. У Великій Британії маленькі діти зазнали зниження здатності сприймати вагу та важкість, із значними втратами серед тих, хто показував найкращі результати. У німецькомовних країнах молодь зазнала падіння здатності до просторового мислення, але має покращення навичок вербального мислення. У Нідерландах у дошкільнят і, можливо школярів спостерігалася стагнація (але літні люди покращили) когнітивних навичок. Це означає, що люди поступово відходили від абстрактного - до конкретного мислення. З іншого боку, США продовжували свій історичний рух до вищого «IQ», зі швидкістю 0,38% за десятиліття. Південна Корея спостерігала зростання показників «IQ» вдвічі швидше за середній показник США. Стійке зниження когнітивних здібностей, що спостерігається в багатьох розвинених країнах, може бути спричинене зменшенням граничної віддачі через індустріалізацію та інтелектуальне середовище.

ПРИХОВАННІ ДЕГЕНЕРАЦІЇ

Спочатку розглянемо диявольські прояви в роздвоєнні особистості. Що відбувається з мозком людини при дегенерації? Перше – це ушкодження мозку, нейротравма або мозкова травма, це руйнування або дегенерація клітин мозку. Воно є загальним поняттям для великої кількості різного типу ушкоджень таких як черепно-мозкова травма (ЧМТ), що є наслідком фізичної травми. Надбане ушкодження мозку, що використо-

вується у певних контекстах, аби відрізнити ушкодження мозку, які виникають: після народження від травм, генетичних порушень, або від вад розвитку тощо.

10 речей, які руйнують наш мозок:

1. Відсутність сніданку: У людей, які не снідають, рівень цукру в крові буде нижчим. Це призводить до недостатнього надходження поживних речовин до мозку, що спричинює дегенерацію мозку.

2. Переїдання: Якщо ви їсте занадто багато їжі – навіть правильної їжі – ваш мозок може не змогти побудувати міцну мережу зв'язків, які допоможуть вам подумати і запам'ятати. Надто довго переїдаєте, і у вас може виникнути небезпечна надмірна вага, що може спричинити захворювання серця, діабет та високий кров'яний тиск – все це пов'язано з проблемами мозку та хворобою Альцгеймера.

3. Куріння: Це може зменшити ваш мозок. Це погіршує вашу пам'ять і робить удвічі більше шансів захворіти на деменцію, включаючи хворобу Альцгеймера. Це також спричиняє хвороби серця, діабет, інсульт та високий кров'яний тиск.

4. Високе споживання цукру: Занадто велика кількість цукру перешкоджає засвоєнню білка та поживних речовин, таким чином перешкоджаючи розвитку мозку. Це також спричиняє діабет, ускладненням якого є хвороби нервової системи.

5. Забруднення повітря: Мозок – найбільший споживач кисню в нашому організмі. Вдихання забрудненого повітря заважає надходженню кисню до мозку, що знижує ефективність мозку.

6. Недостатність сну: Тривале позбавлення сну призводить до прискорення загибелі клітин мозку. Ми запам'ятовуємо інформацію за день лише під час сну. Тому недосипання може бути причиною деменції, включаючи хворобу Альцгеймера. Найкраще мати регулярні години сну: для дітей 9-10 год, для дорослих 8 год. Також важливо заснути в проміжку від 21:00-23:00, коли найбільша активність мелатоніну. Якщо у вас проблеми зі сном, ввечері уникайте алкоголю, кофеїну та електроніки та починайте заспокійливий ритуал перед сном.

7. Самотність: І справа не в тому, скільки у вас друзів на Facebook – важливим є справжнє відчуття зв'язку. Люди, які мають спілкування навіть із кількома близькими друзями, щасливіші та продуктивніші. Вони також рідше страждають від дегенерації мозку та хвороби Альцгеймера. Якщо ви почуваетесь самотніми, зателефонуйте друзям або почніть щось нове: спортивні навантаження, танці, теніс, бридж тощо.

8. Недостатня фізична активність: Чим довше ви знаходитесь без регулярних фізичних вправ, тим більша ймовірність мати деменцію. Ви також частіше хворієте на діабет, хвороби серця та високий кров'яний тиск, що теж, в свою чергу, може бути фактором ризику хвороби Альцгеймера. Не потрібно починати бігати марафони – спрацює півгодини в саду або жвава прогулянка в парку. Найголовніше – робити це принаймні 3 дні на тиждень.

9. Відсутність стимулюючих думок: Мислення – найкращий спосіб тренувати свій мозок. Інтроверти та люди, які, як правило, менше говорять, стикаються з більшим ризиком зниження ефективності свого мозку. Інтелектуальні розмови – це вправи для мозку, як тренажерний зал для м'язів.

10. Надмірне використання навушників: Завдяки навушникам із повною гучністю ви можете назавжди пошкодити слух лише за 30 хвилин. Але справа не лише у вухах: втрата слуху у літніх людей пов'язана з проблемами мозку, такими як хвороба Альцгеймера та втрата мозкової тканини. Це може бути тому, що ваш мозок повинен настільки багато працювати, щоб зрозуміти, про що йдеться навколо вас, що він не може зберегти те, що ви чули у пам'яті. Тож уменшіть звук, не голосніше 60% максимальної гучності вашого пристрою і намагайтеся не користуватися більше 2-3 годин навушниками. Дітям рекомендовано

використовувати навушники з обмеженням до 85 децибел (дБА). Шум понад 80 дБА шкідливий для людського організму. Для порівняння, дихання людини створює шум 10 дБА. Більшість людей починають сприймати звук з цієї позначки, і його вважають порогом чутності. Шепіт оцінюється інтенсивністю в 20 дБА. Сучасні реактивні двигуни літаків створюють шум від 120 до 160 децибел (дБА). Легковий автомобіль 70-80 дБА.

Окремо варто згадати про шкідливий вплив окремих препаратів на наш мозок: фенобарбітал, корвалол, барбовал, корвалтаб тощо. Ви повинні зрозуміти, що мозок це центральний процесор для всіх функцій людського організму, частина, яка інтерпретує те, що ми бачимо і чуємо, відчуваємо запах і смак, і навіть місце де відбувається хімічна реакція, пов'язана з коханням. Нашому мозку необхідні продукти, в яких міститься велика кількість ненасичених жирних кислот омега-3 та омега-6, антиоксиданти, вітаміни-Е та В6, магній, цинк та гліцин. Це можуть бути різні сорти морської риби, горіхи, злаки, овочі, фрукти та сухофрукти.

Перед тим як розглядати розлад множинної особистості, ми пропонуємо ознайомитись з тим, що відбувається зі свідомістю в момент смерті?

В рамках наукового світогляду вважається, що смерть живого організму - це повне припинення його діяльності і, як наслідок, загасання свідомості. Мозок – вмирає. Якщо розглянути найближчу аналогію з обчислювальною технікою, то мозок людини - це «залізна» складова комп'ютера, а свідомість - це програмне забезпечення. Поки по «залізу» тече електричний струм, ПК функціонує. Так і в людей - поки в нервовій системі відбувається безперервний метаболізм, свідомість в головному мозку працює (хоча може і відключатися на деякий час, наприклад, під час сну). Якщо метаболізм припиняється, тобто настає смерть організму, свідомості в ньому немає і бути не може. Давайте коротко розглянемо людину, яка помирає. Як не дивно, якщо мозок перестає отримувати кисень для живлення, в ньому починають активно виділятися норадреналін (щоб

підбадьоритися), потім ендорфін (щоб знеболити болючі ефекти) і далі дофамін (гормон радості). Мозок увійде в режим високих і радісних почуттів. Далі йде «просторова локалізація», вона знаходиться в області тім'яної та скроневої кори, і там процеси дегенерації починаються в першу чергу. Все це призводить до того, що людина починає бачити себе з боку. Досвід поза тілом може відбутися і в звичайному житті в незвичайних станах свідомості - можна відчувати його під час сну або після прийому спеціальних речовин. А під час смерті мозку це відбувається часто. Потім починають відмирати нейрони, які відповідають за пам'ять. При відмиранні нейрони пам'яті почнуть випускати імпульси активації, які будуть сприйматися лобовою часткою як спогади. Все життя людини проноситься перед її очима в зворотному порядку. Релігійна людина з великою ймовірністю побачить об'єкти свого релігійного шанування. Очі та інші органи чуття вже працювати не будуть, але мозок буде генерувати яскраві картинки. Далі почне стискатися область «візуального» сприйняття, так як живих нейронів стає все менше і менше. За ними - тьма і небуття. Усе – смерть і перед внутрішнім поглядом з'являється яскравий тунель, куди ніби засмоктує людину для зустрічі з Богом (або Вищим розумом)... Якщо вас реанімують, то можливо настане «деменція» - це втрата когнітивних функцій: мислення, запам'ятовування та міркування до такого рівня, що це може заважати або великою мірою ускладнювати подальше ваше життя. Люди з даним діагнозом іноді остаточно втрачають контроль над власними емоціями та розумовою діяльністю, їх особистість кардинально змінюється.

А зараз приступаємо до розгляду множинної особистості (або просто множинна особистість) яку ще можуть назвати «дисоціативний розлад ідентичності». Це психічний феномен, за якого людина поводить себе так, ніби володіє двома або більше різними особистостями (або еґо-станами). Розлад особистості є серйозним порушенням психічної діяльності, з одночасним зміною поведінкових і характерологічних тенденцій. Для хвороби характерні залучення кількох сфер особистості, стійкі порушення у почуттях, мисленні, діях тощо. Хоча дисоціація -

психіатричний стан, який можна довести і який можна пов'язати з низкою різноманітних розладів, в особливості тих, які відносяться до травми та тривоги в ранньому дитинстві, «множинну особистість» як реально існуючий психологічний та психіатричний феномен певний час ставили під сумнів. Не зважаючи на розбіжні думки стосовно діагнозу «множинної особистості», в багатьох психіатричних закладах існують палати, спеціально призначені для «дисоціативного розладу ідентичності».

Для лікування такого розладу зазвичай розглядають довгострокові види терапії. Треба пам'ятати, що дві характерні ознаки «дисоціативного розладу ідентичності» виділяють «деперсоналізацію» та «дереалізацію». Деперсоналізація — це змінене (в більшості випадків описується як спотворене) сприйняття себе та власної реальності. Така особа досить часто виглядає відособленою від консенсуальної реальності. Пацієнти часто визначають деперсоналізацію як «відчуття поза межами тіла та можливість спостерігати його з відстані».

Дереалізація - змінене (спотворене) сприйняття інших. За дереалізації інші люди не будуть сприйматися як реально існуючі для даної людини; пацієнти з дереалізацією відчують проблеми під час ідентифікації іншої людини. Деякі люди, в тому числі й такі, хто самостійно ідентифікував себе як таких, хто має множинну особистість, вважають, що цей стан може бути не розладом, а природною варіацією людської свідомості, яка не має нічого спільного з дисоціацією. Будь-який розлад має характерні типові ознаки, відрізняється ступенем виразності та етіологією. У класифікації, що використовується лікарями-психотерапевтами, виділяють 10 найбільш характерних форм особистісних розладів, але це вже інша тема. Самостійно пацієнти не можуть помітити особистісні розлади, тому їм потрібна допомога близьких для звернення до професіоналів.

Деякі психологи та психіатри вважають, що «дисоціативний розлад» ідентичності має ятрогенний (надуманий) характер, або стверджують, що випадки справжньої «множинної особистості» є доволі поодинокими й більшість задокументованих випадків слід розглядати як ятрогенні. Кажуть, що диявол дегенерації обіцяє владу, славу і багатство, але часто розплачується розбитими ілюзіями. Антихрист любить робити гешефти з дияволом і обдурювати людей.

Що означає зміна особистості? Розлад особистості - порушення характерологічної конституції та поведінкових тенденцій особистості, яке охоплює зазвичай декілька психологічних сфер та майже завжди супроводжується особистісною і соціальною дезінтеграцією. У радянські часи для цього вживали термін «психопатія». «Шизофренія» - це те ж саме, що й «роздвоєння особистості» Правда: Дослівно при перекладі з грецької слово «шизофренія» означає «роздвоєння розуму». Але, з точки зору сучасної медицини, таке визначення є невірним. «Роздвоєння особистості» може виникати у хворого у стані гострого психозу при появі галюцинацій.

«Шизофренія» - це порушення в роботі головного мозку, які впливають на те, як людина діє, думає і бачить світ. Люди з шизофренією мають викривлене сприйняття реальності, а часто і зовсім втрачають зв'язок з реальним світом. Як успадковується шизофренія? Ризик захворювання підвищується зі збільшенням ступеня споріднення: для родичів першого коліна він становить близько 10%; якщо обидва батьки хворі, ризик захворювання дитини досягає 46%. Євреї звинувачують А.Гітлера в тому, що він знищував євреїв. Нам шкода євреїв – як людей, яких гітлерівці гнали в газові камери. Але пригадайте й негативні сторони євреїв, чому їх не люблять у всьому світі? Навіть у Росії, коли євреї зробили у 1917 році Жовтневий більшовицький переворот і наступні роки керували цією державою, вони винні в загибелі мільйонів громадян різних народів, які на той час входили в Росію (1917-1990 роки).

Маємо тривожний висновок: «Велика кількість європейців дотримується класичних антисемітських переконань, прийнятих на початку ХХ століття і вірять у теорію єврейської змови». 39% європейців вважають, що євреї мають занадто велику владу в діловому світі», тоді як 44% згодні з твердженням: «євреї контролюють фінансові ринки». А 20%, як і раніше, вірять, що євреї винні у смерті Ісуса Христа. У чому ж А.Гітлер звинувачував євреїв перед Другою світовою війною?

Насамперед він звинувачував їх у більшовизмі, який вони

насадили в Росії та розносили по всьому світу. Отже, виходить, що у газових камерах Гітлера, євреї хіба що розплачувалися за зроблений ними російський переворот (революцію) у 1917 році. Виходить, що у світі є якісь вищі балансуєчі закони добра і зла, свого роду небесна бухгалтерія, де за кожне зло доводиться рано чи пізно розплачуватися. Ось ці закони люди називають «Божим покаранням» і «проявами диявола». Гітлер обійшовся євреям у 6 мільйонів трупів. Але оскільки Гітлер і його оточення були самі з єврейським корінням, то Гітлер як би зводив з євреями свої особисті рахунки, так би мовити, «сімейні рахунки».

А у інших людей до Гітлера є свої претензії. Керуючись своєю теорією «вищої раси», яку він запозичив у євреїв, Гітлер обрушився на Європу і тодішню Росію всією військовою силою, що привело до Другої світової війни. І це коштувало людям 20 мільйонів трупів. А якщо порахувати інші слов'янські народи, Польщу, Югославію і так далі, яких Гітлер теж вважав «унтерменшами і гумусом», тобто - не людьми, (гоями), то це буде близько 40 мільйонів людських життів, принесених в жертву маревної ідеї Гітлерівської «вищої раси».

Автори монографії нагадують, що з релігійної точки зору ідея "вищої раси" називається «комплексом антихриста». А з точки зору фрейдівської психології, цьому відповідають «комплекси руйнування і саморуйнування, вбивства і самогубства, за якими зазвичай ховаються садизм і мазохізм, а зовні манія величчя і манія переслідування». Але тут треба підкреслити, що «комплекс антихриста», як психічна хвороба, дуже часто зустрічається у людей з домішкою єврейської крові, наприклад, як у Керенського, Леніна, Сталіна, Гітлера, Гімmlера та Ейхмана. Тому в легендах про антихриста говориться, що в майбутньому це буде син єврейки, але носитиме ім'я батька не єврея. Люди це вже давно помітили це шляхом практичних спостережень.

У наших читачів виникли питання, хто ж винен у всьому цьому? Чиї це маячні ідеї? До цього питання автори книги повернуться у главі «Теорія людських рас».

Отже «прояви диявола дегенерації» (або комплексу антихриста) складається з фрейдівських комплексів руйнування та саморуйнування. З першого народилася єврейська активність у російському Жовтневому перевороті від 1917 року, з другого — газові камери Гітлера від 1939 р. Закон дії та протидії. Однак

дивно, що євреї звинувачують у цьому будь-кого, але тільки не самих себе.

Вчені підрахували, що Перша світова війна 1914 року була в 7 разів руйнівнішою, ніж усі 900 воєн за попередні 2500 років людської історії. А Друга світова війна від 1939 р. була в 4 рази більш руйвною, ніж Перша світова війна. Якою ж буде Третя світова війна? В першу чергу вона буде «атомною війною», де (можливо) за кілька перших годин війни буде знищена половина населення земної кулі. І в Третій світовій війні будуть керувати ті ж невидимі закони природи, як і в Другій світовій війні. Проаналізувавши біографії різних правителів на той час, ми бачимо там людей із диявольським «комплексом влади», який раніше «створював штучних вождів».

Вже давно відомо, що необмежена свобода – це анархія. Цей процес легко спостерігається в Америці, де свобода друку – з благословення Верховного Суду – все більше перетворюється на відкриту порнографію, де під маскою вільного кохання проповідують статеві збочення, а під маскою політичної свободи – анархію.

А ще починаючи з 1960-х років у США, неймовірно зростає злочинність. І це незважаючи на найвищий у світі рівень економічного добробуту населення США. Коріння цієї злочинності не в економіці, а в психіці людей. У деяких школах Нью-Йорка постійно чергують поліцейські та психіатри. А в шкільних вбиральнях на стінах негативні модерністичні написи: я смокчу, вона смокче, ми смокчемо... Подібне ми на власні очі вже почали бачити і в нашому суспільстві. Що це за модерн і що стоїть за такими психічними відхиленнями?

З історії ми знаємо, що ці соціальні хвороби занапали квітучу Елладу, гордий Рим і імперську Росію. Така хвороба є і в Україні. Як приклад, наведемо поета Євгена Євтушенка (прізвище при народженні Гангнус 1933 р), де він описує трагедію «Бабиного яру» в Україні. У своїх віршах «Бомбами з мистецтва», та низка інших, він вживає такі вислови: «виродки ви», «божевільні» та «прокляті ті, хто дияволів продано». У всьому він звинувачує антисемітів, але Євтушенко замовчує, хто є цими виродками, божевільними та антисемітами. Ось вам приклад виняткової брехливості та дволичності. Говорячи про патологічну брехливість і двоособистість, доречно згадати про

психоаналітичну формулу професора Калмикова. Яка свідчить: "двопорожнина - породжує двоособистість", а звідси постають двостатеві люди. Або навпаки: двоособисті люди - це двостатеві люди.

Можливо, певною мірою це пов'язано з початковими стадіями шизофренії, розщепленням особи. Цьому відповідає і біблійна формула, що дегенерація - це «батько брехні». Чому «батько»? Та тому, що дегенерація породжує брехню. Формули професора Калмикова стануть вам у нагоді і в особистому житті. Автори правильно зауважують, що погані люди, якщо вони навіть ненавидять один одного, але вони завжди тримаються разом, і в цьому їхня сила. А добрі люди завжди йдуть врозбід, і в цьому їхня слабкість.

Ще люди помітили, що серед напівкровок (з домішкою єврейської крові) завжди багато психопатів. В результаті, з одного боку – такі як напів єврей Вадим Майковський, який гнав інших євреїв на смерть у Бабин яр, а з іншого боку напів єврей Євтушенко, який захищає загиблих євреїв, не помічаючи, що там (в Бабиному яру) загинуло багато людей інших національностей. Читачам буде важко розібратися у цій «каші двопорожнини і двоособистості», хто має рацію, а хто винен.

Підіб'ємо підсумки дволичності (двоособистості). Філософ К'єркегор говорив, що такі переродження, (дегенерації) оселяться в СМІ та друкарській фарбі, коли будуть друкуватися книги. Нобелівський лауреат Андре Жид запевняв, що немає серйозної книги, написаної без допомоги диявола дегенерації. А лорд Сноу уточнює: 9 видатних людей з 10 мають явні, серйозні психічні розлади з подальшою дегенерацією. Картина досить сумна.

Наймудріший цар Соломон, коли постарів, зібрав всю свою мудрість у досить песимістичній «Книзі Еклезіаста чи Проповідника». Там сказано: «Де багато мудрості, там багато печалі; і хто множить знання, множить скорботу». До речі, у «Книзі Еклезіаста» багато повторень, наче цар Соломон намагається вбити нам свою мудрість, закріпити в наших головах певні знання. Заповнити наші клітинні нейрони головного мозку - ланками знань, що бракують, та так, щоб ми за вагою свого мозку могли зрівнятися з геніальними людьми, а обсяг інформації у нас має бути - не менше 10% від загального мозку, тому

що чим більше тренуєш мозок, тим більше він росте.

Завантажте свій мозок інформацією, своїми планами і він почне працювати на вас, пам'ятайте 20 мільярдів нервових клітин, здатних за день запам'ятати до 96 млн. біт інформації. Чим освіченіша людина, тим менше захворювання мозку. Серце нашого організму так влаштоване, що для роботи мозку воно за один день «перекачує» близько 2 тн. крові та скорочується понад 100 000 разів. Уявляєте, яку гігантську роботу проводить організм людини, щоб забезпечити ваш мозок харчуванням, і все це заради ваших знань.

Філософські формули диявола дегенерації. В цій інформації ми будемо посилатися на друковані видання інших авторів. Почнемо з філософії, що на нашу думку означає любов до мудрості чи любомудрість, спробуємо побудувати філософські формули диявола дегенерації. Є багато трактатів на цю тему, більшість із філософських формул взято з книги відомого швейцарського філософа Дені де Ружмона «Доля Диявола» (Нью-Йорк 1956) огляд сатанізму в сучасному суспільстві,. Але такі формули повторюються і в інших філософів. Нам для розшифровки у кожному разі треба підставляти замість слова «диявол» - слово «дегенерація».

1). Перший трюк диявола дегенерації – це довести, що він не існує. Наприклад, ніхто з дегенератів вам не зізнається, що він дегенерат. А якщо зізнається, то це вже свята людина.

2). Диявол дегенерації - це «Ніхто і Ніщо», але це «Ніщо» - знищить людей. І в Біблії те саме: диявол - це людиногубець від початку (Ів. 8:44).

3). У диявола дегенерації маса алібі та інкогніто. Наприклад, ми знаємо двох сестер, які старанно приховують, що вони напівеврейки. Обидві вони одружені, живуть окремо, але їх чоловіки регулярно обдурюють один одного і сексуально «натягують» сестер по черзі. За нашою класифікацією, це один із гріхів святого монаха Віталія. «Життя - найбільший дар Божий; тому позбавляти життя себе або відбирати його в когось іншого - найжахливіший, найтяжчий і найбільший гріх». Головні гріхи: це гордість, захланність, (скупість), нечистота та прелюбство, заздрість та непоміркованість в їжі, гнів і лінивість. Гордість - це невпорядковане бажання власної слави й гідності. Вона виникає тоді, коли хтось не звертає уваги на свою залежність

від Вищого розуму, або від Божого провидіння. А от на думку Данте, найстрашніше викривлення душі – це зрада.

4). Диявол дегенерації - це князь цього світу і Бог століття. Це немов євангелія. Загляньте туди і ви знайдете гріхи Адама. Від Цезаря і до Наполеона та сама історія. Іван Грозний та Петро Великий теж не кращі. А погляньте на Гітлера та Рузвельта Керенського, Леніна та Сталіна, інших більшовиків. (До речі, наші автори у 2025 році видали цікаву книгу «Таємниці більшовицького спруту» 508 сторінок м. Кропивницький).

5). Диявол виродження завжди прагне до влади. Тож комплекс влади, веде до комплексу вождя. Заглянемо до формули професора Калмикова: Агресивність породжує садизм і гомосексуалізм.

6). Диявол дегенерації любить маскуватися під «ангела світла». Але «ангел світла» – це Люцифер, тобто сатана. Наочний приклад: західні гуманісти-ліберали під маскою «боротьби за права людини», насправді борються за права дегенератів - педерастів і лесбіянок, божевільних і напівбожевільних, анархістів, терористів, злочинців всіх сортів та відтінків. Насправді це не гуманізм, а сатанізм.

7). Диявол дегенерації схильний до екстремів. Він перший екстреміст, нігіліст та анархіст. Психологічні коріння - садизм, мазохізм та приховані психічні хвороби.

8). Диявол дегенерації каже: «Ім'я моє легіон», бо нас багато» (Марк. 5:9). Згадайте статистику американського біолога, професора ентомології і зоології, доктора Кінсі і ви переконаєтесь, що це правда.

9). Диявол дегенерації робить все в темряві, ззаду і навпаки. Найпростіший побутовий приклад. Припустимо, ви нормальна людина і одружилися на дружині з пригніченим гомосексуалізмом. Адже таких 52% дружин у нашому суспільстві. І тільки через багато років ви зрозумієте цю формулу, коли на власному досвіді все це відчуєте.

10). Диявол дегенерації не може любити і не любить закоханих людей. Антитеза: «Бог є любов, і той, хто перебуває в любові, перебуває в Богові, а Бог у ньому» (І Івана 4:16).

11). Диявол дегенерації любить ховатися за найкращі людські почуття. Наприклад давньогрецький герой Едіп, (син Лая та Іокасти – див. твір Софокла "Цар Едіп"). За міфом, мав трагічну

долю, не знаючи про своє походження, Едіп вбив свого батька Лая і одружився з власною матір'ю Іокастою. Ще є комплекс Електрори (за З.Фрейдом), це коли дочка має надмірно сильну любов до батька і ненависть до матері. Або коли брат грішить із сестрою, (це робив філософ Ніцше і потрапив до божевільні).

12). Правда про диявола дегенерації - це така брудна річ, що вона, як крапля води, каламутить склянку абсенту. Від такої правди можна сп'яніти. Напевно ви вже самі відчули.

13). Біда в тому, що диявол дегенерації за своєю природою ніколи не буде показаний ясно і чесно. Про це пише філософ Дені де Ружмон — і він же сам дотримується цього правила. Він чудово знає диявола дегенерації, але ніде не пише, як з ним боротися. Його книга — це замок без ключа. Так само, як і «Протоколи сіонських мудреців» (ПСМ). Чому? При нагоді ознайомтесь цими протоколами ПСМ і ви все зрозумієте.

«Протоколи сіонських мудреців» восени 1901 року потрапили французькою мовою до рук письменника Сергія Нілуса, це був рукопис із 24 секретних засідань керівників чи то таємничої масонської ложі, чи то з'їзду «Загального Союзу Ізраелітів» (скорочено Аліт). Нілус збирався видати ці документи, але його випередили. У 1903 році журналіст Паволакій Крушеван надрукував документ у петербурзькій газеті «Знамя», а потім Георгій Бутмі (по справжньому Кацман) видав текст ПСМ окремою книжкою під заголовком «Корінь наших бід». Всього вийшло 6 петербурзьких видань Бутмі (з 1905 по 1907 роки) під назвою «Викривальні промови. Вороги роду людського». Російський текст «Протоколів» під редакцією Нілуса з'явився у 1905 році як додаток до його книги «Велике в малому, або Антихрист як близька політична можливість», і справив сильне враження на російське суспільство. В результаті багато людей були схильні шукати коріння проблем у світовій сіоністській змові. Особливо з огляду на значний єврейський прошарок у середовищі російських революціонерів. Вивезена з країни російськими емігрантами частина примірників книг Нілуса, почала поширюватися Європою та Америкою. З

1919 року текст ПСМ почали перекладати на іноземні мови. «Протоколи» перекладено на 80 мов. Темі «Протоколів» у світі присвячено не менше 400 книг і 4 тисяч статей.

14). Диявол дегенерації небезпечний лише тоді, коли його не бачать. В цей період його виродженці роблять буквально все, що він подумки вимагає від них...

15). Диявол дегенерації - дуже саркастична і іронічна істота, але він терпіти неспроможний іронію і глузування. Наприклад, ви розлучилися. Якщо після цього ви будете крити вашу розлучену дружину всіма недрукованими лайками і пояснювати своїм друзям, яка вона стерва, ясно, що їй це дуже не сподобається і вона почне вам мститися. Вона з чисто жіночою підступністю знайде у вас найвразливіші місця, і скористається цим. Добре, коли розумна людина намагається не сперечатися з дурнем, бо в таких сварках люди можуть не помітити різницю між ними.

16). Диявол дегенерації схильний до руйнування та саморуйнування. Це ви мабуть знаєте ще з Фрейдівських комплексів руйнування та саморуйнування. А ще садизм та мазохізм. Вбивство і самогубство.

17). Диявол дегенерації обіцяє золоті гори, а платить розбитими черепками. Мільйони колишніх радянських євреїв емігрували із СРСР до США. Сподівалися там на золоті гори. Але незабаром переконалися у зворотному, там треба бути розумним і визнаним спеціалістів, добре працювати, а не бути депресивним психом. У них своїх дурнів вистачає.

18). Диявол дегенерації найкраще знає, як впливати на людей і завойовувати друзів. Згадайте промови К.Маркса, Керенського, Леніна та Гітлера. Як бачите, у них ці формули спрацювали.

19). Диявол дегенерації — це п'ята колона всіх часів і народів. У принципі це психічно неврівноважені і завжди незадоволені люди. Саме серед них найбільша кількість психопатів, чкі зраджували свої країни, де вони жили. Знову візьмемо євреїв за приклад, у так званому вавилонському полоні вони каталися як сир в маслі, а потім зрадили Вавилон персам. І та сама історія з євреями в Іспанії, яку вони зрадили маврам. Теж

саме відбувається і в інших країнах. А потім вони ображаються, що ті країни намагаються їх позбутися. До речі, є питання, чому всі наші дисиденти пов'язані з євреями?

20). Диявол дегенерації часто ховається в різних громадських партіях, союзах і спілках. Формула досить складна. Умовно уявіть собі, що в кожній партії чи союзі, людей з викривленою психологією - імпульсантів буде 50 на 50%. Ці імпульсанти створюють всередині організації свого роду союзи, «Внутрішню лінію» і таким чином захоплюють керівництво будь-якої організації. Так було з більшовиками, меншовиками, есерами, каде-тами, Тимчасовим урядом Росії, теперішнім урядом РФ і в Україні також.

Для боротьби з дияволом дегенерації швейцарський письменник, філософ Дені де Ружмон дає такий рецепт: найкращий спосіб боротися з дияволом – це піддатися йому, а потім все зробити за своїм планом. Бо коли не піддаєшся – посилюється тиск. Але це приносить свої негативні явища. І тут Дені де Ружмон із усмішкою заявляє: «Коли ви думаєте, що ви нарешті спіймали диявола, виявляється, що він сидить у вашому власному крислі».

Після 1960 року цим шляхом пішли багато західних держав на чолі з Америкою. Розкрутили всі гайки негативних законів, скасували смертну кару, оголосили гомосексуалізм і всі види содомії нормальним явищем, набрали лесбіянок у поліцію та армію, а педерастів прилаштували вчителями до шкіл, легалізували порнографію та наркотики. В результаті почалося дике зростання злочинності та тероризму. Узаконена анархія. Содом та Гоморра.

Дізнавшись, що таке диявол дегенерації, ви дійдете того ж висновку, що й середньовічна інквізиція, що деяких людей добре було б відправити на багаття, ліквідувати чи ізолювати. У тому числі і швейцарського письменника Дені де Ружмона. А йому цього дуже не хочеться. Ось чому він напускає філософський туман. На закінчення Дені де Ружмон каже, що християнство потрібно винайти (переробити) заново, що потрібно знову відкрити абсолюти Добра і Зла. Але це те саме, чим ми з вами займаємося, коли описуємо диявола дегенерації в нашій книзі. Адже наша вища соціологія - це, по суті, діалектичне християнство, де крізь філософський туман зрештою проглядає Істина.

Кінцевою метою будь-якої філософії є пошуки істини. А на одній зустрічі з читачами в місті Кропивницькому, присутній читач видав репліку: «Вік живеш, вік вчиш - а дурнем все рівно помираєш»...

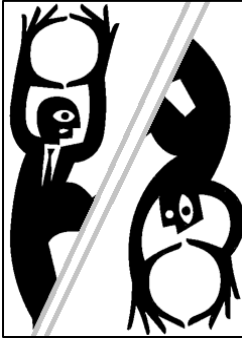
Відносно репліки, у наших авторів немає заперечень: «Скільки людей – стільки й думок». Не в кожного вистачить сил і розуму, щоб правдиво висвітлити складні питання, наприклад, «прояви диявола дегенерації». Це саме відноситься до всіх питань, які торкаються людства. Ми не вважаємо себе надто розумними і не маємо такої письменницької сили як у великих світових письменників: «Ми такі, як сто тисяч інших в Україні». Тому ми часто зверталися до джерел інших авторів та з посиленням - викладаємо їх нашому читачеві.

Людство не розвивається по висхідній до кращого, чи до найсильнішого, чи до найвищого, як у це досі вірять. Умовний прогрес - це лише сучасна ідея, інакше кажучи, фальшива ідея. Теперішній європеець за своєю цінністю глибоко нижче європейця епохи Відродження, та й сам поступальний розвиток аж ніяк не обумовлює якоїсь необхідності підвищення, посилення. Коли народи починають занепадати, у них зникає віра в майбутнє, створюються умови для хвороби Альцгеймера, уражаються структури головного мозку та порушуються функції психіки: довготривалої пам'яті, мислення та мовлення.

Майбутнє дослідження «проявів диявола дегенерації» за гіпотетичним сценарієм може виявити цікаві і не дуже втішні факти про людську природу і наше місце на планеті як домінуючого виду. У кожного з нас є більший чи менший перелік різних страхів, що ми не в змозі пояснити. Страх супроводжують людину впродовж усього життя: від народження до смерті. Часто вони захищають і вказують шлях для порятунку. Постійний страх, що перетворився у захворювання, називається фобією.

Еволюційний психолог з Оксфордського університету Робін Данбар каже: «Люди ніколи не відрізнялись особливою миролюбністю. Людство тисячі років знищували один – одного, різних видів тварин і немає жодних підстав вважати, що в майбутньому буде інакше. Страх бідності, осуду іншими людьми, втрати здоров'я і любові, старості і смерті ніколи не пройдуть у людей». Маємо надію на наші наступні (кращі) покоління. (Тему дегенерації продовжимо у наступній главі).

СВІТОВІ ТАЄМНИЦІ - НАПОКАЗ

По матеріалам: «tainy.net» и «Nomen Illis Legio» в Дзене, людство не залишає потяг до таємниць та таємничості, бажання бути причетними до великих знань "не для всіх", захоплення зовнішніми атрибутами влади чи ілюзії влади. У світі налічується незліченна кількість масонських лож, таємних товариств, об'єднань конспірологів, релігійних і політичних груп, орденів, закритих клубів тощо. Можливо це данина традиціям і бажання створити таємницю там, де її немає. Але ми точно знаємо, що є окремі таємні організації, котрі блокують та знищують геніальні наукові розробки, щоб вони не дісталися людству в силу тих, чи інших чинників. Бо вклавши гроші в подібний науковий проект, бізнесмени можуть отримати конкретні розробки, які принесуть великі прибутки.

У колишньому Радянському союзі все було зрозуміло, для простих громадян: була марксистсько-ленінська філософія, був підручник з історії комуністичної партії, була газета «Правда», яка доступною мовою викладала, що і чому відбувається у світі. А для впертих людей був КДБ, розвинена система в'язниць та колоній, кому інформації ЦК КПРС було недостатньо. Там швидко, шляхом різних тортур – «підправляли» їхній розум в голові. Розпад Радянського союзу і умовна ліквідація компартії, викликали просто цунамі у світі. Почали з'являтися: різна містика, "таємні знання", конспірологічні теорії, які перевернули всю попередню картину світу колишнього радянського обивателя. В Україні всі ці організації були дуже активні до 2014 року, коли реальні проблеми та реальне лихо – війна з московською імперією зла, прийшли на нашу землю – вони затаїлися. Можливо, саме зіткнення з воєнною реальністю, поставить крапку в історії існування в Україні подібних організацій (станом на 2025 рік).

Таємні організації блокували наукові розробки різних вчених і геніальних дослідників, наприклад Ніколя (Миколи) Тесли. Цей обдарований дослідник випередив свій час і не одержав заслуженого визнання ні впродовж життя, ані досі. Пригадайте як Н. Тесла зняв бензиновий двигун із нового автомобіля фірми

«Pierce-Arrow» і встановив замість нього стандартний електродвигун змінного струму потужністю 80 к.с., не обладнавши його жодним традиційним джерелом живлення. Правда позаду сидіння водія він розмістив маленьку (таємничу) коробочку енергетичного живлення. На всі питання, звідки ж одержує енергію електродвигун, Тесла відповідав: «З ефіру навколо нас». Так от, саме цю розробку секретно-таємний «Союз дев'яти» заборонив Н.Теслі впроваджувати в життя і пізніше знищив (або приховав) його електричне живлення автомобіля.

Таємниця джерела енергії для авто М.Тесли й досі залишилася нерозкритою. Тесла знищив більшість геніальних записів на початку Другої світової війни, зрозумівши, що їх можуть забрати таємні організації, а саме людство не готове використовувати його відкриття, бо ті можуть принести більше шкоди, ніж користі. Деякі колеги Н.Тесли, які працювали з ним в останні роки, стверджують, що архів геніального вченого конфіскували спецслужби одразу ж по його смерті і засекретили.

Результати фантастичних досліджень Ніколи Тесли зникли (або дуже ретельно приховані). Наведемо інший приклад, згадайте, як у рамках проекту «Райдуга» був проведений відомий Філадельфійський експеримент. У 1943 році на філадельфійській базі ВПС США розробляли методи приховування військових кораблів від ворожих радарів. Внаслідок тривалих досліджень було створено «електромагнітний міхур», який відводив випромінювання радарів від корабля.

У ході експерименту, цією «бульбашкою» оточили судно «Елдрідж», встановили обладнання для генерації захисного поля, що дозволив зробити корабель невидимим для радарів. Але корабель став невидимим не тільки для радарів, а й для людського ока. Есмінець ВМФ США «Елдрідж» зник і моментально перемістився у просторі з одного узбережжя Америки на інше. Приблизно за 450 км від попереднього місця розташування, - в штат Норфолку, розташованому в південно-східній частині штату Вірджинія.

Також повідомляють, що частина екіпажу загинула, частина – безвісти зникла, частина була тілами з'єднана з дерев'яними конструкціями есмінця, а ті хто залишилися живими, усе своє подальше життя провели у психіатричних лікарнях. Результати експерименту засекретили. У проєкті брав участь

Альберт Ейнштейн, щоб не віддавати свої розробки секретно-таємному «Союзу дев'яти», він теж знищив всі свої останні праці. Правда спецслужби одразу ж по його смерті успіли дещо засекретити... Поступово вчені почали звертати увагу на записи інших фахівців, які брали участь у проекті «Райдуга». І з'ясували, що у середині минулого століття деякі експерименти були продовжені до 1983 року, коли на базі Монток було створено просторово-часовий портал. Монтокський проект був названий «Фенікс». Пізніше стало відомо, що він фактично тривав з 1943 по 1983 р. А початковим етапом був «Філадельфійський експеримент».

Візьмемо третій приклад, Емметт Латроп Браун (Emmett Lathrop Brown) – вигадане ім'я для культового кіно «Назад у майбутнє», у якій фігурує як винахідник «машини часу», побудованої зі спортивного авто «DeLorean DMC-12». Створений Робертом Земекісом в 1985-1990 роках, ім'я доктора Емметт Л. Браун – вигадали, щоб засекретити сучасного розробника «машини часу». В його лабораторії висять портрети Ісаака Ньютона, Бенджаміна Франкліна, Томаса Едісона та Альберта Айнштейна. Його улюблений автор Жуль Верн... У 2008 році журнал «Empire» помістив доктора Брауна на 20-му місці в списку найвизначніших геніальних винаходів усіх часів. Сьогодні ми з певністю кажемо: «Машина часу існує. Вчені довели, що минуле можна змінити». Завдяки квантовій фізиці сьогодні багато вчених переглянули погляди на зв'язок між минулим і майбутнім.

На квантовому рівні реальність не існує, якщо ви її не бачите, - розповідає керівник дослідження Ендрю Траскотт, фізик з Австралійського національного університету в Канберрі. Сьогодні відомий «експеримент Вілера». Як приклад, в авторитетному журналі «Annalen der Physik» (тому самому, де Ейнштейн опублікував свої найвідоміші роботи) восени 2016 року було надруковано подібну роботу Дмитра Подольського, фізика-теоретика з Гарвардського університету. Сам собою час не має ніякого значення ні в одному з відомих законів фізики, констатує Подольський. Ні в законах Ньютона, ні в рівняннях Ейнштейна. Моментально на заваді таких винаходів став таємний «Союз дев'яти». На сторінках «Newsweek» фізик з Массачусетського університету Гаурав Ханна сказав: «Ми створити часову петлю для подорожей в часі, але приховуємо від людства».

Має приклад - загадкова «Зона 51» - це секретна база Військово-повітряних сил США, розташована у південній частині штату Невада. База відома своєю таємничістю і привертає значний інтерес через чутки і спекуляції щодо її функцій і діяльності. «Зона 51» розташована у південній частині штату Невада, у США.

Її точне місце розташування знаходиться в безлюдній пустелі, віддалено від населених пунктів та доріг. Географічно база знаходиться приблизно на 134 кілометри на північний захід від Лас-Вегаса, що є найближчим великим містом. Офіційно «Зона 51» використовується для розробки та тестування експериментальних літаків і технологій, також вона пов'язана з випробуваннями секретних військових проектів. Однак через суспільний інтерес та велику конспірологічну популярність, довкола «Зони 51» виникло багато «теорій заговору», зокрема, щодо приховування інопланетних технологій або об'єктів. Від зустрічей з прибульцями - до розробки передових збройних систем які викликають інтригу та цікавість у всьому світі. А ще експерименти «Зони 51» включають в себе створення нових збройних систем, які базуються на принципах і технологіях, вивчених з інопланетних апаратів.

Повторюємо, скільки існує людська цивілізація, стільки існують на землі різні таємні організації: масони, тамплієри, розенкрейцери та інші... Про них мало що відомо, бо вони добре засекречені. Безумовним чемпіоном зі скритності, стало товариство «Союз Дев'яти»: на сьогоднішній день воно залишається найзагадковішим і маловивченим. Це братерство законспіроване настільки добре, що вже протягом кількох століть історики та дослідники сперечаються: а чи взагалі існує у світі «Союз «Дев'яти»? Ця міфічна організація веде безперервний моніторинг науково-дослідної діяльності у світі, з метою перешкоджати розробці та впровадженню геніальних винаходів, здатних призвести занадто великі прибутки, або - до знищення людства. Запитання: Як появився таємничий «Союз Дев'яти»?

За однією з легенд, цей союз було створено після Великої битви на полі Куру (Курукшетра), в якій, за свідченням Махаб-

харати, застосовувалася «зброя богів», вона мала подібний ефект до сучасних ядерних і хімічних розробок. За іншою версією «Союз Дев'яти» був заснований індійським імператором Ашокою в 273 році (III ст. до н. е). Розглянемо цю версію.

Продовжуючи справу свого діда царя Чандрагупти, Ашока проводив політику об'єднання Індії, що погрузла в усобицях. Але сповнений честолюбства, він вирушив завойовувати сусідню державу Калінгу, яка розташовувалась між нинішніми Калькуттою та Мадрасом. Війна виявилася кровопролитною: у жорстоких сутичках загинули тисячі людей. Кількість убитих шокувала Ашоку. Він відмовився від подальшого приєднання земель «вогнем та мечем», тверезо розсудивши, що справжнє завоювання полягає у підкоренні сердець підданих. Ашока вирішив, що якщо вже й об'єднувати Індію, то за законами обов'язку та благочестя, адже Богові завгодно, щоб усі люди жили в безпеці, мирі та щастя і користувалися власною свободою.

Бажаючи облагодіювати нині живих людей та їхніх нащадків, він заборонив використовувати творіння геніального розуму (розробки та винаходи) на зло людям. Однак мудрий Ашок чудово розумів: однією заборонаю, хай навіть могутнього царя, не можна контролювати не те що майбутнє, а й навіть сьогодення. Для цього необхідно було створити організацію, члени якої оберігали б людство - від самих людей.

Багато наук, які на думку Ашоки, могли завдати шкоди людству, були терміново засекречені. Індійський цар розумів, що прогрес і людську думку, заборонити не можна. Тому він постарався переманити на свій бік тогочасних видатних учених, магів, астрологів і філософів, щоб ті продовжували свої дослідження в різних галузях знання, але не поспішали оприлюднити відкриття та винаходи. Багато великих вчених і розробників увійшли до складу новоствореного таємного товариства. Але у глобальний задум імператора Ашоки були присвячені лише вісім чоловік і сам імператор Ашок (тобто 9 осіб). Всі інші знали лише частину «Великого плану», що розтягнувся на століття. Під виглядом купців цар Ашок відправляв емісарів союзу до Тибету, Китаю, Японії та Аравії вербувати вчених інших країн та черпати у них знання. Усі здобуті «розвіддані» акумулювалися та аналізувалися у спеціально створених з цією метою затишних таємних місцях. Їхні архіви зберігалися у добре захищених

схованках. Перестраховуючись, члени цього братства навис-но розпустили чутки, ніби таємні лабораторії та сховища стере-жуть страшні чудовиська, щоб відбити полювання у шукачів пригод, щоб вони не пхали носа туди, куди не слід.

Вік за віком дев'ять обраних осіб охороняли від людей прогресивні знання та технології, вичікуючи, поки людство виявиться готовим до того, щоб правильно відреагувати на звістку про нові відкриття та винаходи. Цьому товариству дали назву «Союз Дев'яти». Вони та їхні помічники слідували за тим, щоб прогресивно-геніальні знання не потрапили до рук профанів, дурнів та надмірно амбітних людей. Хтось із сучас-них дослідників бачить у цій інформації відображення долі спадкоємців «Дев'яти Царів» із легендарної Атлантиди. Неда-рма легендарний французький дослідник Жак Буржье у своїй знаменитій книзі «Ранок Магів» наголосив: «Можливо Буменор (перекручено Нуменор), таємничий кельтський центр п'ятого століття до н. е. - це не легенда, але про нього практично нічо-го не відомо людству, хоча професор Толкієн з Оксфорда вів роботу в цьому напрямку. Робота «Толкієна» висвітлила нам – «Дев'ять Назгулів-Улайрів», дивний союз «Дев'яти безсмерт-них», перетворених в могильний порошок». Можливо вони прямі нащадки древніх правителів, колись підпорядкованих західних земель Великим Нуменором. А Нуменор є казковим від обра-ження легендарної Атлантиди.

Організація "Союз Дев'яти" вперше було згадано в романі Телбота Манді «The Nine Unknown» (Дев'ять Невідомих), опуб-лікованому в 1923 році в журналі "Adventure". Ще додатково згадали у романі Телбота Манді «Печери жаху», 1924 р; в пові-сті Петра Кадочникова, Аркадія та Бориса Стругацьких «День затемнення»; у романі братів Стругацьких «За мільярд років до кінця світу»; у романі А. Г. Лазарчука та М. Г. Успенського «По-дивися в очі чудовиськ»; романи Ф. Х. Фармера «Бенкет таєм-ний» і «Володар дерев» і нарешті В. Головачов - серія «Заборо-нена реальність». У ХІХ столітті про суспільство «Дев'яти Невідомих» світу розповів Луї Жаколіо. Будучи французьким консулом в Калькутті при Наполеоні-III, він мав доступ до ба-гатьох секретних документів. Після себе він залишив бібліотеку рідкісних книг, присвячених великим таємницям людства. В одній зі своїх праць він прямо заявив, що «Союз «Дев'яти Не-

відомих» існував і існує досі. Більшість дослідників розглядають версію, що ця легенда виникла у Стародавній Індії.

У зв'язку з цим він згадував про технології, абсолютно неймовірні в 1860 році, як то: вивільнення енергії, стерилізації людей за допомогою випромінювання та психологічних війн. На думку Жаколіо, протягом 22 століть на території, під контрольній «Союзу Дев'яти» (а це весь цивілізований світ), у всіх сферах знань велися секретні дослідження, результати яких записувалися у спеціальні книги. Де знаходиться ця найцінніша скарбничка наукових думок та техніки, він не сказав.

Нажаль «Союзу Дев'яти» не вдалося врятувати світ ні від жорстокості, ні від воєн, ні від епідемій. Але хто знає, може катастроф було б ще більше, якби не було поруч з нами пильного ока «Союзу Дев'яти»? Хто в сучасний час входить до цього союзу? Недавно членом "Союзу Дев'яти" називали папу римського Сильвестра-II, відомого також під ім'ям Герберта з Орійака. Це сто сороковий папа Римський роки життя 930/950-1003. Великий учений-енциклопедист, він збирав незвичайні рукописи, писав трактати, присвячені астрономічним інструментам, геометрії та музиці. Його пізнання в математиці, фізиці та механіці випереджали час. Але найголовніше - він намагався створити універсальну християнську державу та примирити між собою людей різних вірувань.

Серед «Союзу Дев'яти» називають геніальних Леонардо да Вінчі, Миколу Теслу, Роджера Бекона, Парацельса та інших. Але, на жаль, жодних документальних підтверджень у авторів нашої книги немає. Тоді запитання, як зміг у XIII столітті англійський монах та філософ Роджер Бекон передбачити винахід телескопа, літака, автомобіля та телефону. Що це таке? Прозорливість чи необережність? Чому члени «Союзу Дев'яти», відкрили ці таємниці раніше певного часу? А ідеї Леонардо да Вінчі про гелікоптер, підводний човен, шарикопідшипники і механізми на гусеничному ході? Може це сліпучі припущення?

Як 1636 року винахідник Швентер у праці «Фізико-математичні розваги» виклав принципи роботи електричного телеграфу і розповів про можливість комунікації двох людей між собою за допомогою «магнітного променя». Інший не встановлений автор із Монтеберга (Фландрія) у 1729 році опублікував опис процесу чорно-білої та кольорової фотографії. З його роботи

впливає, що він отримував фотозображення, користуючись готовим рецептом із неназваного рукопису, не знаючи ні фізичного принципу дії фотографії, ні складу хімічних сполук проявника і закріплювача. Де він взяв таємний рукопис, бо хто підказав йому цей «рецепт»? Автори книги не знають.

Якими джерелами користувався автор Джонатан Свіфт, розповівши в «Гулівері» про двох супутників Марса за 156 років до їхнього відкриття? Де Данте Аліг'єрі почерпнув опис сузір'я Південного Хреста (даний їм у «Божественній комедії») за 200 років до того, як про нього стало відомо європейцям? З усього виходить, члени спілки «Союзу Дев'яти» (якщо вона є) не завжди міцно тримали язик за зубами. У 1927 році Талбот Менді, який протягом 25 років служив в англійській поліції Індії, опублікував на пів роман – на пів розслідування. У ньому англійський резидент стверджував, що «Союз Дев'яти» або Дев'ять Невідомих) - реально існує. За Талботом Менді, кожен із членів цього товариства є зберігачем однієї «Священної Книги», присвяченої тій чи іншій галузі знання. Ці талмуди (книги) постійно поповнюються, будучи по суті, найповнішим збірником наукових праць за всю історію існування людства. Автори нашої монографії знають про 9-ть таких книг:

- Перша книга присвячена техніці пропаганди та методам ведення психологічної війни;

- Друга - присвячена нервовій системі людини. У ній докладно описано, як контролювати в організмі перебіг нервових струмів, як вбивати і оживляти людину одним лише дотиком.

- Третя книга присвячена мікро та макробіології.

- Четверта - хімії. Зокрема, вона розповідає про таємне перетворення і трансмутацію металів.

- П'ята книга — про земні та позаземні засоби зв'язку.

- Шоста книга присвячена фізиці та математиці, зокрема таємниці гравітації.

- Сьома розповідає про таке явище, як світло сонячне, електричне тощо.

- Восьма містить відомості щодо космогонії та закони розвитку космосу.

- І нарешті, дев'ята присвячена соціології та розповідає про закони еволюції суспільства. Вона дозволяє передбачати їх зародження, стадії розвитку та згасання...

У зв'язку з вищесказаним залишається лише гадати про ступінь могутності тих, хто користується досвідом, працями та документами «Союзу Дев'яти» (або Союзу Невідомих)... Втім, чи існує це таємне суспільство насправді? Де знають про вдосконалення добробуту людей, про ядерну і нейтронну зброю, про різні війни на планеті Земля, тощо. Якщо ж ні, втішимося хоча б тим, що ця легенда, що дійшла до нас із глибини століть, вказує людству:

- 1) Напрям покращення, в якому треба рухатися;
- 2) Що треба робити, щоб зберегти людей і довкілля;
- 3) Як люди в далекому минулому – знищували себе.

З «Союзом Дев'яти» так само пов'язують і таємницю води річки Ганг в Індії, вона притягує до своїх берегів незліченні мільйони людей з усього світу. Велика кількість паломників, багато з яких часто заражені різними хворобами, роблять у ньому обмивання без жодного видимого заподіяння шкоди здоров'ю оточуючим. Чому ця ріка не забруднюється? Тому що вода само обеззаражується. На сьогодні Вищий суд Індії із питань довкілля заборонив викидати сміття ближче, ніж за 500 метрів від берегу річки Ганг.

Інформаційна розповідь про «Союз Дев'яти» (або Союз Невідомих) за більш ніж 100 років обросла багатьма небилицями і міфами, але істина про діяльність цього союзу завжди була прихована від погляду людських очей. Таємниці людського буття в минулому часі та закони світобудови, як утворилося людство на нашій планеті, скільки було цивілізацій та етапи існування людського роду на Землі, що за паралельна цивілізація існує в середині планети Земля та багато іншого, потребують нового наукового обґрунтування. Все, що ми знаємо на сьогодні, надається людству в такій мізерній і дозований формі, лише тоді, коли людство готове їх прийняти.

І на закінчення скажемо: Таємні товариства, це форми соціальної організації, які не вписуються в пануючу (офіційну) соціальну структуру сьогодення. Це пов'язано з цілями і методами, які вони ставить перед собою. Таємні знання були ціл्लю можновладців, які розуміли, що відкривши знання масам, вони назавжди втратить свою владу. Так було вчора, так сьогодні, так буде завтра! Сьогодні таємні стародавні знання стаються порівнювати з сучасними технологіями.

Четверта глава

Окремі феномени геніальності і дегенерації

ШЛЯХИ ГЕНІАЛЬНИХ І ДЕГЕНЕРАТИВНИХ ЛЮДЕЙ

Ми вже перебрали багато варіантів геніальності у людях і обдарованих дітях. Пригадаймо як ми розглядали теорію поколінь дітей, починаючи від «мовчазного покоління 1928-1945 років, далі йшли: «бєбі-бумери» 1946-1964; діти «Х» 1965-1980; «меленіали» 1981-1996; діти «Z» 1997-2009; діти «Альфа» 2010-2024; і останнє покоління «Бета» 2025-2039 (2040) роки. Малі діти зазначених поколінь виростали і старалися з добром відноситись до людей. А поруч жили і діяли люди з дегенератив-

ними проявами. Давайте разом в цій главі коротко розглянемо зворотну сторону геніальності – історичні шляхи дегенерації. Наш читач отримає відповідь: «Чому ми пов'язуємо геніальність з дегенерацією і називаємо це найвищою соціологією? Чому одних людей (народів і націю) люблять, а інших зневажають. Хто ці народи (нації)»?

Як ми вже з'ясували: Геніальність - найвищий рівень творчих проявів особистості, яка втілюється у різних напрямках, і має історичне значення для життя суспільства. Геній, образно кажучи, створює нову епоху у світі знань. Для генія характерно творча продуктивність, оволодіння культурною спадщиною минулого і водночас рішуче подолання старих норм і традицій. Геніальна особистість своєю творчою діяльністю сприяє прогресивному розвитку суспільства, постійно нагадуючи нам про найважливіші моральні орієнтири, які ми називаємо «абсолютами», оскільки їхня присутність у пам'яті культури є справжньою «умовою можливості» самозбереження будь-якої форми людського суспільства, тобто людства.

Постійна напруга історичної пам'яті будь-кого з нас - це та сила, завдяки якій у кожному мить знову і знову оживлюється людська культура. Це та культура, яка наскрізь пронизана силовими лініями, найвищою мірою наелектризована стихія, в якій знову і знову відроджується для нового життя наше власне минуле та минуле наших батьків, дідів, а ще минуле нашого народу (нації). Кожен з нас здатний на таку постійну напругу

історичної пам'яті, хоч би скільки життєвих «незручностей» це не доставляло. В нашій пам'яті будуть жити всі ті люди, хто вже пішов від нас в інший світ, і це не дає їм розчинитися в небутті.

Минуле народу, культури, людства закликає до самосвідомості, пам'яті та совісті кожного з тих, хто живе сьогодні. Але поруч із нами живуть люди із явними і прихованими проявами дегенерації, тож ми хочемо коротко показати вам цей зворотний бік «медалі геніальності» і провести короткий психоаналіз дегенерації, та з'ясувати, чому ці явища більше притаманні в окремих народах (націях). Також ми розглянемо, у чому полягає особливість книги Ц.Ломброзо «Геніальність і божевільня» (1863), або його учня та сіонського мудреця доктора Ланге-Ейхбаума, думки якого описані у книзі «Геній, божевільня та слава». Чому в окремих верстах суспільства викликають роздратування книги Г.Клімова: «Крила холопа» (1951) та «Протоколи радянських мудреців» (1981), а також «Князь світу цього» (1970) та продовження «Ім'я моє легіон» (1975) про таємниці вирождення та дегенерації. Де професор Г.Клімов намагається поєднати висловлювання хитромудрих сіонських мудреців: - філософа К'еркегора, професорів Ц.Ломброзо та Натана Лейтеса, а також доктора З.Фрейда. А ще звернемося до Біблії, до Старого і Нового Завітів які історичним тлом або передумовою для Євангелія, що в перекладі означає «Блага Вість».

Григорій Петрович Клімов (справжнє ім'я - Ігор Борисович Калмиков; в Німеччині був відомий під ім'ям Ральф Вернер. Народився в місті Новочеркаську в сім'ї лікаря 1918-2007 р. ж.), російсько-американський письменник-перебіжчик, журналіст, автор численних публікацій та лекцій конспірологічного і євгенічного змісту. Розробляв концепцію так званої «вищої соціології» («дегенералогії»), що являє собою інтерпретацію історії і соціології. Книги Клімова мають досить велику популярність, що дозволяє говорити про культовий статус в певних колах. В сучасний час Г.Клімов називав себе «НН» і давав можливість українцям переглянути його лекції на YouTube, а саме «Божий народ» (14 лекцій) та «Красная Каббала» (16 лекцій).

Тож ми з їх допомогою проаналізуємо окремі проблеми психічних воєн та конфліктів, таємниці божевільних будинків та інші загадки окремих народів та націй, але відразу домовимось, нічого особистого, лише голі факти, а висновки нехай робить сам допитливий читач. Ми до всіх народів і націй ставимось однаково без упередження.

Ми спробуємо пояснити вам чому геніальність і безумство ставлять поруч, а деякі закони соціології однаково відносяться до Карла Маркса і Леніна, Сталіна і Гітлера, Петра Великого та Івана Грозного, Робесп'єра і Наполеона, Фрідріха Великого і Джорджа Вашингтона, Юлія Цезаря та Олександра Македонського, Нерона і Калі та інших. Люди, яких ми вам щойно назвали, безперечно, грали велику роль в історії. Багато з цих людей стали великими в основному тому, що, подібно до Цезаря, Наполеона або Гітлера, вони починали великі світові війни. Інші, подібно Робесп'єру, Вашингтону чи Леніну, влаштовували великі перевороти, які пізніше назвали революціями. Таким чином, ви дізнаєтеся внутрішню механіку майже всіх воєн і переворотів (революцій). Заодно для прикладу, ви дізнаєтеся, чому ваша умовна сусідка постійно воює з своїм чоловіком та чому у деяких сім'ях постійно відбувається перманентні сварки.

Ви, мабуть знаєте відповідь на спірне питання, чи робить історія великих людей, чи великі люди роблять історію? Історичне дослідження базується на історичних джерелах, з них історик черпає інформацію про минуле, яку він інтерпретує, осмислює і на основі якої відтворює, реконструює (чи конструює) картину-образ минулого. Історичне дослідження починається з виявлення джерел (евристика) з вибраної теми. Науку про історичні джерела, теорію й практику їх використання в історичних дослідженнях називають «джерелознавство» (або історичне джерелознавство).

Ми особисто вважаємо, що вищу соціологію, геніальність і дегенерацію добре було б запровадити як предмет у старших класах середньої школи. Але підручника з цього предмету ви не знайдете ніде у світі. А якби його хтось і написав, то такого письменника за Сталіна в колишньому Радянському союзі - розстріляли б, а за Гітлера його повісили б. (Примітка: А.Гітлер прийшов до влади як канцлер Німеччини 1933 року, а пізніше як Фюрер і Райхсканцлер від 1934 до 1945 року. Під час дикта-

тури націонал-соціалістичної партії 1933-1945 років, був одним із ініціаторів Другої світової війни в Європі, розпочатої вторгненням до Польщі 1 вересня 1939 року). Продовжуємо, за Наполеона він потрапив би під гільйотину, (Примітка: Наполеон I (перший) Бонапарт (1769-1821), французький державний діяч, полководець, перший консул Французької Республіки (1799—1804) та імператор французів (1804—1814, 1815). Знову продовжуємо, а в демократичних країнах його можуть оголосити божевільним. З одного боку, це просто $2+2=4$, з іншого боку, маємо зізнатися, що ми й самі сказати вам або усього написати не можемо.

Щоб зрозуміти все це, ми можемо взяти за основу колишній Радянський союз, Леніна і Сталіна, або інших державних діячів. Але історія підказує, що треба починати з історії виникнення релігійних культів взагалі, тобто з кам'яного віку. Люди кам'яного віку ще не знали вогню, жили в печерах, одягалися в звірячі шкури, лягали спати з сонцем і вставали з Сонцем. Від Сонця залежало їхнє полювання і ті коріння, якими вони харчувалися. Від Сонця залежали пори року, тепло та холод, їжа чи голод, і зрештою їхнє життя чи смерть. Так практичним шляхом люди кам'яного віку зрозуміли, що Сонце є найголовнішим у їхньому житті, і стали поклонятися Сонцю як божеству. Так зародилася перша релігія людини — «культ сонцепоклонства».

На цьому найпростішому прикладі ми показуємо, що таке релігія і Бог. Це поклоніння тим силам природи, які людина вважає собі найважливішими на певному історичному етапі. Якщо ми проаналізуємо загальну тенденцію розвитку древніх релігійних культів, то побачимо тут різні форми «пантеїзму» (переконавання, що Бог — це все, а все — це Бог) і «політеїзму» (релігія, яка заснована на вірі в кілька Богів), тобто обожнювання різних сил природи. А тепер шановні читачі зверніть увагу на одну характерну деталь. У деяких стародавніх цивілізаціях, особливо на Заході, релігійна думка стала концентруватися та змінюватися на проблемах людської статі. З'являються так звані фалічні культи, де предметом обожнювання та поклоніння є кам'яні зображення чоловічого статевого органу - фалоса або лінгама. Виникають свята родючості полів, для людей будують спеціальні храми, з'являються дивні обряди та дивні жерці і жриці тощо.

Це не дивно, якщо врахувати, що в загибелі тих, чи інших цивілізацій брала участь не тільки зовнішня історія, а й внутрішня біологія: крім усього іншого, ці народи певною мірою біологічно вироджувались і вимирали. Ось люди й почали замислюватися над цими новими і таємничими для них законами природи. Сліди цього процесу ви знайдете в історії всіх часів та народів. Так виник культ вогнепоклонства, а чергові люди, котрі стежили за багаттям, перетворилися на жерців (або зберігачів вогню). Звичайно, говорити про виродження і вимирання цілих племен і народів можна лише умовно, але так згнила зсередини і розвалилася Стародавня Греція.

На будь-якому давньогрецькому експонаті ви бачите знаменитий еллінський профіль з прямим, майже без перенесення - носом. Але сучасні греки сьогодні більше схожі на своїх сусідів із Малої Азії, аніж на античних еллінів. Або пригадайте, як під натиском варварів загинув імперський Рим. Так сформувався «Закон біологічної рівноваги природи». Ви вже знаєте, що в процесі історичного розвитку на зміну цивілізаціям, що відмирили, приходили різні варварські племена і народи. Свого часу марксистська теорія говорила, що на зміну капіталізму йде комунізм. Отже, якщо вірити Карлу Марксу, то з історичної точки зору ми є не чим іншим, як тими самими варварами. Між іншим, латиною «варвар» означає «бородатий», (таких в Росії було і зараз є - дуже багато).

Тож домовимось, сьогоднішні люди стали розумніші за два тисячоліття християнської цивілізації. Чи це так? Давайте звернемося до першоджерел. До цього дня у всьому світі Біблія вважається книгою книг. Подивимось, що там написано. Існує багато різних тлумачень Біблії. Наприклад, у протестанстві будь-яких сект більше, ніж 365 днів на рік, і стільки ж різних тлумачень Біблії. Як приклад, минулі і сьогоднішні масони, підмінюють Бога - дияволом, але присягаються - на Біблії. Чому? Ми спробуємо розібратися в Біблії за допомогою діалектичного матеріалізму.

Як ви знаєте, Біблія складається з двох частин, Старий Завіт є ніби історичним тлом або передумовою для Нового Завіту (або Євангелія), що в перекладі означає «Блага Вість». Подивимось, у чому полягає ця «Блага Звістка», враховуючи, що це книга суто символічна, де багато що треба розуміти, як в

прямому сенсі, так і в переносному. Євангеліє - це «Блага Звістка» про спасіння людства або (окремої людини). Тому Ісуса Христа і називають Спасителем. Але зараз напрошується логічне питання: від кого рятувати? Чи від чого рятувати?

Ми звертаємо вашу увагу, що у Старому Завіті диявол ніде не згадується. Його там нема. Навіть той «змій», який спокушав Єву в раю і якого богослови вважають дияволом, у Старому Завіті називається не дияволом, а змієм. Вперше диявол появився в Новому Завіті, де він намагався спокусити Христа в пустелі. Христос там виганяв легіон бісів з біснуватої людини. Звичайно, і в дохристиянських культах були злі духи і демони, від яких веде свій родовід і наш спокусник - диявол. Але поняття диявола як прямого супротивника Бога - це характерна риса пізнішого Євангелія та християнської релігії. Бо в середні віки, боротьба з дияволом велася у формі переслідування відьом та відьмаків. Отже, якщо диявол - прямий противник і антитеза Бога, то логічно виходить, що в Євангелії йдеться про спасіння людини саме від цього диявола. Наступне питання - що таке диявол і причому тут дегенерація (або дегенерат)?

Що означає диявол? Сатана (або диявол) - духовне створіння, яке є головним супротивником Бога та всіх, хто поклоняється правдивому Богові за версією Біблії. Дегенерація (катаморфоз в еволюції) - морфофізіологічний регрес, значне спрощення людини (організації), пов'язане зі знищенням цілих систем, органів і функцій. Демон - дух із надлюдською силою, що належить до невидимого світу і має вплив на життя й долю людей. Вислів грецького філософа Фалеса, що все навколо сповнене демонами, зґрунтувався на первісній релігії всіх народів. Демони дуже бояться Божої Матері. Покійний отець Габріеле Аморт записав цілу розмову з дияволом, в якій він пояснив священику, чому він такий і чому злиться на Пресвяту Матір і який вплив на нього має Розарій (молитовні роздуми). Розарій як Вервиця - це католицькі чотки, за якими читається молитва. Дегенерат - людина з ознаками дегенерації, виродження, той хто помітно відхиляється в своїй поведінці і психічних якостях від соціальної норми.

Що таке Біблія диявола? Це «кодекс Гігаса» («Біблія Диявола»), одна з найбільш таємничих книг середньовіччя. У далекому 1230 році в Богемії (Чехія) на території монастиря ордену бенедиктинців у місті Подлажице була написана одна з найбільш таємничих книг, що дійшли до наших днів. Ця книга називається «кодекс Гігаса» або «Біблія Диявола».

У богословській літературі ви можете зустріти таку характеристику диявола. Це ворог роду людського, людиногубця від початку, ангел смерті, друг смерті та злодій життя. Крім того, диявол - це руйнівник і наклепник, брехун і «Батько брехні», вражає правосуддя, джерело зла, корінь пороків тощо. А якщо вам цього мало, то диявол ще й спокусник людей, початок усіх суперечок і розбратів, постачальник зла і зрадник народів. Як бачите, диявол - це особистість досить різноманітна, і клопоту в нього повний рот. З погляду діалектичного матеріалізму диявол є не що інше, як складний комплексний процес виродження або дегенерації, який складається, в основному з трьох частин:

А) – статевих збочень;

Б) – психічних хвороб;

В) – деяких фізичних деформацій організму.

Деякі складові елементи цього комплексу ми вже зустрічали в пізніх фалічних культах деяких стародавніх цивілізацій. Цілком можливо, що на основі практичних спостережень над розпадом цих попередніх цивілізацій у християнській релігії і викристалізувалося ставлення до цього комплексу - як до диявола. Таким чином, з погляду діалектичного матеріалізму всякі там дияволи, демони, нечисті сили та злі духи стають об'єктивною реальністю. Це не що інше, як різні види психічних чи душевних хвороб. Душа – це дух. Душевна хвороба – це злий дух, або нечиста сила.

Користуючись тим самим методом марксистської дивактики, неважко здогадатися, що всі ці так звані відьми і відьмаки, чорти і чортівки, чаклуни та перевертні - все це не що інше, як люди, одержимі відповідними злими духами, тобто психічними та душевними хворобами. Для прикладу візьмемо колишній Радянський союз, після 22-го з'їзду КПРС (більшовицької партії), всім відомий Генеральний секретар ЦК КПРС і тодішній керівник Росії Йосип Віссаріонович Сталін був оголошений душевнохворим параноїком і дегенератом. По-грецьки «пара-

ноя» означає просто божевілля. У наш час під «параною» розуміється хронічна душевна хвороба, що характеризується нав'язливими маревними ідеями, наприклад, манією величі, манією переслідування і так далі.

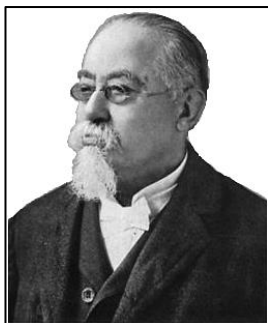
Саме з манії величі народився культ особи Сталіна, а з манії переслідування - нескінченні чистки, розстріли і концтабори в колишньому СРСР. Читач повинен знати, що параноя, окрім іншого, є однією з найнебезпечніших складових частин комплексу дегенерації. Таким чином ми повинні сказати, що товариш Сталін був слугою диявола. Це дуже наочний приклад того типу людей, яких у старі часи називали відьмаками і чаклунами у найгіршому значенні цього слова. Процес виродження - це масова штука, тому в Біблії диявола називають ще «ім'я моє легіон». І ця штука надзвичайно заплутана. Тому богослови кажуть, що диявол - страшний хитрун і творить плутанину. Серед його легіону ви зустрінете: вироджених і грішників, праведників і заблудних справжніх святих. Між ними ще плутаються різні грішні святі та святі грішники. Тут ви знайдете і добре зло, і зле добро.

«Ім'я моє легіон» (або легіон мені ймення) - крилатий вислів, що означає незліченну кількість чого-небудь, причому з негативною оцінкою того, що обчислюють. Вислів аналогічний старослов'янському — «Ім же несть числа». У Біблії (Євангеліє від Луки, гл. 8) описано, як Христос, мандруючи по Галілеї, приплив до землі Гадаринської. Там його побачила людина з печери, в якому сидів злий дух. При зустрічі з Христом людина відчула біль і почала благати, щоб той його не мучив. Христос звелів злому духові вийти з людини і вселитися у свиней які паслися неподалік...

На жаль, якщо придивитися до цього легіону диявола, то праведники і святі зазвичай у меншості, а грішники у більшості. Це і те соціальне зло, яке колись називали «нечистістю». Це люди з нечистою совістю, серед яких іноді трапляються і справжнісінькі люди з відхиленнями. І за статистикою на долю цієї «нечисті» припадає більшість усіх скоєних у світі злочинів, як побутових, так і кримінальних та політичних.

ПСИХІАТРИЧНІ ОБРАЗИ ПРОФЕСОРА Ч. ЛОМБРОЗИ

Ломброзо Чезаре

Хто такий професор Ч.Ламброза? Чезаре Ломброза (або Єзекія Марко Ломброзо на фото (1835-1909, Верона, Італія). Після навчання у 1859 році став військовим хірургом. З 1862 р. йому надали звання професора «хвороб розуму» в Павії. Пізніше він завідував притулком для божевільних в Пезаро. Згодом Чезаре став професором «медичного закону і психіатрії» в Турині, помер у 1909 році. Ч.Ламброзо – італійський кримінолог єврейського походження.

Засновник «Італійської школи позитивної кримінології». Він відкинув вчення класичної школи про те, що злочин є властивою рисою людської природи. Замість цього він вивів антропологічну кримінологію, яка вказує на спадковість дегенерації та кримінальності, якщо хтось народжений від злочинця-рецидивіста, то він може мати генетичну спадковість до злочинів...

Кримінологія Ломброзо підтримує соціальну теорію вирождення, за якою людський вид може перетворюватися на злочинний клас. Він вважав, що череп і обличчя є ключами до генетичної криміналістики, які можна виміряти краніометрами (техніка обрахунку кісток черепа) і каліперами (практичний інструмент, схожий на плоскогубці для вимірювання жиру в організмі). Існують правила вимірювання обличчя на основі кримінальної антропології Ч.Ломброзо. Він також вивчав жіночу злочинність і прийшов до висновку, що серед жінок менші злочинні зміни у зовнішності, через «неактивну природу їхнього життя». Він стверджував, що жіноча пасивність, невинахідливість і неініціативність утримують їх від скоєння злочинів. Ще Ломброзо вважав білу расу вищою над іншими.

Для розуміння природи дегенерації, кримінологію вивчали й інші вчені: особу злочинця, причини та умови злочинності, шляхи й засоби її запобігання. Вважається, що термін «кримінологія» ввів в 1879 році французький медик і антрополог, офіцер ордена «Почесного легіону» Поль Топінар (1830-1911). У 1885 році вперше з назвою «Кримінологія» вийшла книга італійського ученого Р. Гарофало (учень Чезари Ломбрози. При-

чинний ланцюжок, який пояснює злочинну (або дегенеративну) поведінку людини, є доволі складним й різноманітним, тому його можна зрозуміти лише використовуючи знання цілого ряду наук - філософії, психології, соціології, правознавства тощо.

Одні вчені (їх переважна більшість) під причинами і умовами різних злочинів і дегенеративних відхилень мають на увазі певні негативні обставини суспільного життя. Інші дослідники (їх меншість) до таких причин відносять індивідуалістичні традиції, звички, інтереси й мотиви, де первинним елементом виступає мотивація вчинення проступків. Деякі ж автори вважають, що злочин - це обов'язково результат складної взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів.

В той час, дегенерація («вироджуватися», «перероджуватися») - багатозначний термін, який стосується низки інших понять, наприклад вродженості (або вікова дегенерація). Єдиної думки немає. У зв'язку з цим слід визначитись щодо питання про співвідношення впливу об'єктивного і суб'єктивного факторів...

У 1924 р. при Одеському будинку примусових робіт (тюрмі) за участю вчених університету було створено Кабінет з вивчення злочинності й особи злочинця з філіями в Харкові та Києві. Незабаром Кабінет став Всеукраїнським, а в 1930 р. перетворився на Всеукраїнський кримінологічний інститут у Харкові.

Багато століть назад Аристотель сформулював фундаментальний принцип профілактики негативних соціальних процесів: «Якщо нам відомі причини, що призводять до загибелі людей, або державних устроїв, то ми тим самим знаємо і причини, що обумовлюють їх збереження: протилежні заходи призводять до протилежної дії». Що таке соціальний процес? Соціальний процес це серія явищ чи взаємодій, які відбуваються в організації, структурі груп і змінюють стосунки між людьми чи між складовими елементами спільноти. Соціальні процеси перебувають у всіх суспільствах і виступають як упорядкована форма соціальної взаємодії. Найважливішими рисами соціаль-

них процесів є їхня загальність і зв'язок із суб'єктом, який здійснює процес. Ніщо не може відбуватись у суспільстві поза соціальним процесом. Функціонування і розвиток суспільства відбуваються в різних формах соціальних процесів, які характеризують суб'єктно-об'єктні зв'язки і відносини у всіх сферах діяльності людей.

Американський дослідник Арнольд Грін вважає, що термін «соціальний процес» включає в себе взаємодію людини і моделей поведінки. Соціальна взаємодія за Гріном — це взаємний вплив окремих осіб і груп, в своїх спробах вирішити проблеми і в їхньому прагненні до мети. Соціальна взаємодія розкриває конкретні результати реалізації ролей, статусів і моральних норм. Протікання соціальних процесів — це вся певним чином упорядкована сукупність соціальних дій, взаємодій у суспільстві, за допомогою яких суспільство організовується на всіх етапах свого життя і підтримує ефективність своїх функцій. Існує безліч варіантів класифікації соціальних процесів, які аналізують та систематизуються їх за різними критеріями та категоріями. Звернемося до Біблії.

Велика книга про Бога, це сукупність текстів різних епох і авторів, яка сприймається всіма християнськими конфесіями як Священне Писання про світ і людину, починається простими і величними словами: «На початку створив Бог небо і землю». (Бут. 1:1). І земля, і небо, і людина на землі були такі досконалі, так дивно влаштовані і хороші, що єдиний Споглядач Творіння, Сам Бог «побачив... і сказав, що це добре» (Бут. 1:25). «Добре» — значить, гармонійно і струнко, без вад і недоліків. Якщо Біблія пише, що людина була створена «добре», це означає, що така людина була безсмертна, бо нічого «хорошого» в смерті і хворобі, що її породжує, просто немає. Бог - смерть не творив, бо людина, створена за образом і подобою Божими, повинна була реалізувати в собі самій гармонійну єдність світу, але вона пішла іншим шляхом. Уражена гріхом людина втратила гармонійну цілісність своєї істоти, і тепер уже не дух домінує в ній, а тілне тіло. Тепер те, що колись було «божою цілісністю», розпалося, «одержуючи в собі самих належну відплату за свій блуд» (Рим. 1:27). А «священні писання», які посилялися на людське походження або натхнення божества, перестало діяти. Чому? Може причини криються в самих людях, або в їхній дегенерації?

Ім'я «легіон», яким назвав себе демон, раніш було військовим терміном, який позначав підрозділ в римській армії, що складався з 3–5 тисяч людей. Він цілком міг бути командиром такої групи. Ця велика кількість дій вказує на ступінь одержимості людини. В сучасний час, «Легіон мені ймення» - крилатий вислів, що означає незліченну кількість чого-небудь, причому дій з негативною оцінкою того, що обчислюється з моральної точки зору.

Людський розум - філософське поняття, яке виражає здатність мислити: аналізувати й робити висновки. Соціальний (або колективний) розум є продуктом поєднання різноманітних поглядів та навичок, спрямованих на виконання єдиного завдання. Бути розумним – означає вміти самостійно здобувати потрібні знання. Пригадайте прислів'я: «Хто людей питає, той і розум має. Хто хоче багато знати, тому треба мало спати. Чого Івась не навчиться, того й Іван не буде знати. Чоловік розуму вчиться цілий вік». А свідомість - здатність пізнавати довкілля і себе за допомогою уваги, мислення та розуму, усвідомленості, саморефлексії та метакогніції (свідоме керування своїми пізнавальними процесами), внаслідок чого формується інтелект особистості.

Але тут у деяких філософів з'являється спокуслива думка: якщо розум – це дар Божий, а безумство – від диявола, чому окремі дослідники вважають, що безумство – це найвища форма розуму, то який же із цього висновок? Тоді логічно сказати: «Вибачте, світом править диявол». Тому, мовляв, навіть у Євангелії говориться, що диявол – це князь цього світу. Подібну філософську софістику свого часу називали «сатанізмом». А в наш час цим займаються екзистенціалісти, такі як данський філософ, теолог і засновник екзистенціалізму Серен К'єркегор, французький філософ і письменник Жан-Поль Сартр, або філософ і представник київської школи літераторів Микола Бердяєв (1874-1948). Наприклад, у Сартра є філософський трактат «Диявол і Бог», де він навмисне в назві ставить диявола на перше місце. Знаючи ці філософські передумови, ви зрозумієте деякі кумедні епізоди з життя інших знаменитих людей.

Давайте познайомимося із світочем французького декадансу, режисером і письменником Жаном Кокто (1889-1963), якого вважали універсальним генієм. Але, крім декаденції (умовної назви сукупності явищ), цей вундеркінд чомусь цікавився чорною магією і збирав колекцію інструментів і формул для чаклунства. У тому числі він придбав собі спеціальне крісло-сідло з козлиними ногами, на якому були розмальовані всякі сатанинські морди і чортові роги. А раніше це крісло належало знаменитому французькому письменнику Анатолію Франсу, (справжнє прізвище – Тібо), який сидів на ньому на таємних збіговиськах чорної меси. А чорна меса - це те саме, що середньовічні шабаші відьом та відьмаків. Для підтвердження наших слів ми звертаємося до найцікавіших витягів з книги професора Ч.Ломброзо «Геніальність і божевільня».

Ви вже знаєте, що професор Ч.Ломброзо був італійським євреєм і батьком кримінології, тобто науки про злочини та злочинців з погляду соціальної психології, а також батьком дегенерології, тобто науки про виродження. Професор Ч.Ломброзо був видатним психіатром, тому незабаром він помітив, що його класифікація досить неточна, оскільки злочинність залежить не так від зовнішніх показників, як від внутрішніх, генетичних і психологічних. Ідучи цим шляхом, Ломброзо логічно приходить до проблеми виродження. І, нарешті, він пише таку монографію: «Політичні злочини та злочинці»! Книги Ч.Ломбрози розходяться світом і вони мали дуже багато «веселих» моментів. Як приклад, якщо у когось із читачів є підозри на «комплекс неповноцінності, або ви заздрите великим людям», то рекомендуємо почитати праці Ломбрози. Тоді ви одразу перестанете заздрити великим людям і відчуєте себе дуже щасливими.

Цитуємо професора Ч.Ломброзу: «Душевнохворі лише в окремих випадках виявляють той повний розлад розумових здібностей, яке приписує їм натовп. Навпаки, найбільша недуга викликає у них надзвичайну жвавість розуму». Це стосується деяких сьогоднішніх наших дисидентів та інакодумців, пророків і провидців, чаклунів та магів. У них ось ця сама «надзвичайна жвавість розуму». Тільки не туди, куди треба. Може дарма Й.Сталін гнав таких людей до концтаборів на перевиховання. А ми сьогодні слухаємо таких людей відкривши рота, забуваючи при цьому про санітарно-політичну профілактику.

Далі з Ч.Ломброзо: «І генії, і душевнохворі надзвичайно чутливі до коливань температури та атмосферного тиску. Вони люблять тепло та хорошу погоду, а при поганій погоді та холоді зовсім не можуть творити. У божевільних при підвищенні тиску та температури збільшується кількість нападів». До речі, деякі фахівці вважають, що Наполеон не виграв Бородинську битву лише тому, що було холодно, а він у той час мав нежить. У геніальних людей надзвичайно підвищена нервова чутливість. Те, що для нормальної людини - укол шпильки, для генія - удар кинджалом. Це є початком неврозів. Вони можуть помирати від щастя не лише на папері, а й насправді. «Болюча вразливість» породжує так само «хворобливу пихатість», характерне для багатьох геніальних людей. Наприклад, той самий Ньютон був здатний вбити кожного, хто критикував його роботу.

Найяскравіше геніальність і божевілля помітні у поетів... Один відомий поет, щоб його вірші звучали чистіше, полоскав папери з віршами у воді. Цілком прості і малограмотні люди, які ніколи не писали віршів, потрапивши до божевільні, раптом починають писати вірші і іноді навіть дуже хороші. Буває, що художник, потрапивши до божевільні, раптом «перекваліфіковується» і стає поетом. А людина, яка ніколи не брала до рук пензля, під впливом втрати розуму стає живописцем. Але лише незначна частина таких творів із божевільного будинку представляє дійсний інтерес. Більшість же плід безумства.

Іноді божевілля заглушує артистичні здібності, але надає їм оригінальності. У цьому ключі до так званого модернізму в живописі, можна додати серйозні картини. До речі, модерністи у живописі тісно пов'язані з нашими інакодумцями у поезії та літературі. У гонитві за оригінальністю генії і божевільні схильні вигадувати нові слова, незрозумілі іншим людям, (чим навіть займався видатний італійський поет доби Відродження - Данте Аліґ'єрі). У маніяків часто зустрічається пристрась до гри слів. У писаннях з божевільного будинку зустрічається та ж різноманітність співзвуччя і така ж побудова періодів, як у біблійних текстах.

Це зовсім не означає, що Біблія написана божевільними людьми. Але... зауважте собі - ця паралель - цікава. Далі професор Ломброзо пише: «На думку більшості вчених, божевілля в 90 випадках зі 100 – це результат спадковості. Знову наші 90-

95%! Заради порядку давайте назвемо це 4-м законом професора Калмикова, (його закони ми будемо розглядати пізніше). «І геніальність, і божевілля передаються у спадок, але божевілля проявляється зі значно більшою силою... Діти геніальних людей, якщо й успадковують геніальність, то дуже мало. Зате божевілля передається у спадок цілком і навіть більшого ступеня».

До речі, за Ч.Ломброзою «Більшість геніальних людей не передають своїх якостей нащадкам, оскільки залишаються бездітними в результаті виродження, так само, як і в аристократичних сім'ях. Бездітними холостяками були такі генії: філософ-песиміст Артур Шопенгауер (він створив метафізику загальної волі, що виявляється в об'єктивному плані як природа, включаючи і людське тіло, а в плані суб'єктивному - як свідомо воля); Рене Декарт (який запровадив поняття імпульсу сили); Готфрід Вільгельм (який створив першу механічну лічильну машину); Іммануїл Кант (який стверджував, що ідеї Бога, волі та безсмертя недоведені теоретично); філософів-правдолюб доби «Нового часу» Бенедикт Спіноза; скульптор, художник, архітектор, поет й інженер Мікеланджело Буонарроті (1475-1564); Ісаак Ньютон (який сформулював основні закони класичної механіки, відкрив закон всесвітнього тяжіння, дисперсію світла, розвинув корпускулярну теорію світла, розробив незалежно від Готфріда Лейбніца диференціальне та інтегральне числення); німецький політичний діяч та мислитель Фердинанд Лассаль; класик української та російської літератури Микола Гоголь та інші.

Правда до цього переліку можна додати Леонардо да Вінчі (який зробив внесок у розвиток світової художньої культури та залишив по собі плеяду талановитих художників-учнів); ідеолога Французької революції Жан-Жака Руссо (який у своїй «Сповіді» сам зізнається, що жінка корівниці-дурочка, з якою він співмешкав, навмисно сексуально робила дітей від інших чоловіків, щоб йому помститися). Потім Фрідріха Ніцше пригадайте його слова «смерть Бога» стали символом втрати людиною моральних цінностей, які раніше давали людині сенс, мету і цілісність; французького письменника і філософа-екзистенціаліста Жан-Поля Сартра та інших.

Далі професор Ч. Ломброза пише: «З одружених геніїв

наступні були дуже нещасливі у шлюбі: Сократ, Шекспір, Данте, Байрон». У Леніна і Гітлера власні шлюби були лише маскування (фіктивні шлюби). Сюди можна додати російських історичних діячів: Івана Грозного, котрий змінив цілу купу дружин і вбив свого сина. Царя Петро-1-го, який навіть у першу шлюбну ніч спав окремо від своєї нареченої, а його син (царевич Олексій), був юродивим алкоголіком, якому Петро-1 «трішки допоміг» померти. Цариця Катерина Велика відправила на світ свого чоловіка Петра 3-го (онука Петра Великого). До речі, цей онук був такий самий юродивий, як і попередній царевич Олексій. Те, що син Катерини Великої, Павло 1-й був схибленим - це загальновідомий факт. Цар Петро 3-й зі своєю дружиною Катериною ніколи не спав, і від кого тоді народився царевич Павло 1-й - російська державна таємниця. Навіть у дореволюційному енциклопедичному словнику Павленкова ви прочитаєте, що рідний брат Петра Великого, царевич Іоанн був недоумкуватим. А тепер згадайте вбивство (чи самогубство) дружини російського більшовицького керівника Й.Сталіна - Надії Аллїлуєвої. Ох, яке історичне лихо з цими великими людьми.

У Карла Маркса, Бакуніна, Троцького та інших діячів колишнього Радянського союзу є ціла серія самогубств серед нащадків. Звичайна історія з усіма революціонерами-більшовиками з періоду Жовтневого перевороту в Росії від 1917 року. Щось подібне відбувалося і в інших державах. У революціонера Джорджа Вашингтона (батька американської демократії), дітей не було. Джордж Бернارد Шоу який фокусувався в літературі, одружився зі своєю дружиною Шарлотте за умови, що вона ніколи не пред'являтиме йому подружні вимоги. Лев Толстой писав про свою дружину, що вона для нього камінь на шиї. У Тургенєва був французький трикутник (один чоловік і дві жінки, або два чоловіки і одна жінка): він жив як приживалка у своєї коханки-француженки Поліни Віардо, яку він утримував разом із її чоловіком. Подібний сексуальний трикутник був у поета-футуриста Маяковського з Лілією Брік та її чоловіком. Ось любовні трикутники зірок: Дженніфер Еністон - Бред Пітт - Анджеліна Джолі; принцеса Діана - принц Чарльз - Камілла Паркер-Роуз; Гай Річі - Мадонна - Алекс Родрігес; Девід Бекхем - Вікторія Бекхем - Ребекка Лус тощо. А щодо інших любовних трикутників подивіться п'єсу Сартра «Без виходу».

Нагадаємо, що з 2014 і по 2025 роки продовжується російська воєнна агресія (війна) в Україні. У 2-му кварталі 2025 року міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський висловив думку, що загроза російської військової агресії існуватиме до того часу, поки господарем Кремля залишається В.Путін, або поки в Росії не вичерпаються людські та матеріальні ресурси. Теперішня Росія сповідує імперську ідеологію та перетворилася на криваву диктатуру, в якій політичних в'язнів більше, ніж було в колишньому Радянському союзі в останні роки його існування. Можливо війна Росії проти України може завершитися в останні місяці 2025 р.

Далі читаємо у Ломброзі: «У величезної більшості обдарованих людей діти та рідні бувають епілептиками, ідіотами, маніяками – і навпаки. У Фрідріха Великого мати була схильною (неповна розуму). І в Байрона мати теж неповна розуму. У Шопенгауера - дядько та дід неповна розуму, а батько застрелився. А сам Шопенгауер проповідував «теорію сексуального четверо кутника» (четвероженства) і шкодував, що в цьому погано тільки одне, у нього було чотири тещі. Одночасно він мав огиду до жінок і навіть рідну матір звинувачував у сексуальному прелюбідійстві. Будучи філософом, він ненавидів усіх філософів, по своїй смерті, частину свого стану він заповів собакам. «Сестра кардинала Рішельє уявляла, що в неї скляна спина, а сестра філософа Гегеля думала, що вона перетворилася на поштову сумку». До речі, з діалектики Гегеля вийшов діалектичний матеріалізм Карла Маркса.

Тепер давайте наведемо приклад із алкогольної спадковості. Найстрашніші дегенеративні наслідки людського роду дає алкоголізм. Від одного родоначальника, алкоголіка Макса Юке, протягом 75 років (з урахуванням його дітей та правнуків) народилися 870 осіб: із них 200 людей злодіїв і вбивць, 280 осіб страждали на сліпоту або ідіотизм, а ще було 90 повій і 300 дітей, які померли передчасно. Все це сімейство коштувало державі понад мільйон доларів на лікування та утримання. Є приклади в історії і гірші від цього, але ми не перевантажуватимемо мозок нашого читача. Наведемо вам інший приклад із

недалекого минулого (із Радянського союзу). Батько Й.Сталіна Джугашвілі - Віссаріон Джугашвілі свого часу також був алкоголіком. І син Й.Сталіна – Василь теж був алкоголіком, він помер в ізоляторі для алкоголіків.

Якщо ви перевірите 100 справжніх алкоголіків, то переконаєтесь, що більшість із них дегенеративні виродженці. Внаслідок поганої спадковості. А алкоголь - це лише вторинне явище. За допомогою алкоголю вони намагаються забути, втекти від себе. Та ж історія і з більшістю наркоманів. Дегенерація - це дуже заплутані психологічні комплекси, там завжди знайдуться винятки, які нічого спільного з виродженням не мають. Тому філософи і кажуть, що у «дегенеративного диявола» маса алібі та інкогніто. Ми принципово уникаємо слова «всі алкоголіки» і, зауважте, як правило, вживаємо слово «більшість». Згадайте ці постійно повторювання про геніальність і ідіотизм, де «90-95% схожості у розвитку мозкової діяльності».

Великий мислитель Огюст Конт, засновник філософії позитивізму, проповідував, що в майбутньому запліднення жінок буде проводитися без посередництва чоловіків, і протягом 10 років світ вилікується від психічного розладу. Цей Конт разом із Сен-Симоном і Фур'є (на його ім'я названі математичні перетворення теплопровідності та «закон Фур'є»), створили «утопічний соціалізм. Жили однією сім'єю із загальними дружинами, загальними дітьми під однією ковдрою. У французького воєначальника, бригадного генерала, дипломата і графа Сен-Симона була явна «манія величчя», він наказав своєму слугі щоранку будити його словами: «Вставайте, граф, на вас чекають великі справи». У гонитві за цією величчю під час Американської революції він пішов добровольцем до армії Вашингтона, а згодом опинився у божевільні. Але, за словами Фрідріха Енгельса, Сен-Симон «був найуніверсальнішим розумом свого часу». А названий вище Жан Батист Жозеф Фур'є був параноїком, тобто божевільним. Огюст Конт зрештою остаточно збожеволів і оголосив сам себе «Месією і Верховним жрецем людства». Але, попри все це, Карл Маркс називав їх «патріархами соціалізму». Бачите, з якого коріння зародилися соціалізм і комунізм? Коли давньогрецький математик і фізик, інженер і винахідник а ще астроном Архімед кричав своє знамените «Еврика!», він не лише вискочив із ванни, а й вибіг голяка по вулиці...

Батько іронії та гумору Джонатан Свіфт, який написав «Подорожі Гулівера», був священиком і одночасно писав антирелігійні книги, а потім збожеволів. Ідеолог Французької революції та письменник Жан-Жак Руссо все життя був душевнохворим, а наприкінці життя остаточно збожеволів, страждав на манію переслідування, гіпоспадію (врожена патологія будови сечостатевої системи у хлопчиків) і сперматорею (мимовільне закінчення насіння сперми). Жан-Жак Руссо писав листи Богу і замість поштової скриньки клав їх під вівтар собору. Але оскільки листів у відповідь від Господа Бога він не отримував, то з цього зробив висновок, що Бога немає. Жан-Жак Руссо був тричі віровідступником: спочатку він зрікся католицизму, потім протестантства і нарешті навіть своєї власної «релігії філософів». А російський Солженіцин подібним чином писав «Листи вождям» колишнього Радянського союзу, а оскільки відповідей не було, він емігрував за кордон.

Великий математик і філософ Паскаль стверджував, що найбільша геніальність межує з повним божевіллям, і довів це на власному прикладі. Паскаль і Ньютон у періоди запаморочення залишали свою пряму спеціальність (фізику) та зайнялися теологією. Пророк, проповідник єдиногобожжя в ісламі Магомет (який помер 8 червня 632 року); католицький священик, ініціатор руху в Церкві під назвою «Реформація» - Мартін Лютер і флорентійський поет та монах-домініканець Джиролама Савонарола теж були схибленими геніями. Це ж стосується засновників якщо і не всіх релігій, то принаймні всіх релігійних сект, що з'явилися в стародавньому та новому світі.

Цілі сторінки Корану, Магомету диктував «дух». М.Лютер сам зізнавався, що нерідко він прокидався опівночі і вів диспути з сатаною, деякими аргументами якого потім користувався у своїх проповідях. А ось видатний швейцарський дослідник, фізик і винахідник Огюст Пікар уявив себе сином Божим, посланим на землю навчити людей, щоб вони не носили одягу і мали б спільних дружин - так з'явилася секта «адамітів». Так само виникли секти «анабаптистів», «кальвіністів» і «янсеністів», через які було пролито стільки людської крові. А про ранішніх відьмаків і відьом ми нічого й говорити не будемо, це явище зрозуміле й саме собою. Подібних людей дуже багато і в сучасний час...

«Шведський філософ, теолог і містик Еммануїл Сведенборг запевняв, що він цілими днями і навіть місяцями розмовляв з духами, що живуть на різних планетах. Він розповідав, що жителі Юпітера ходять частково на руках, частково на ногах, що жителі Марса говорять очима, а жителі Місяця – животом. Тим не менш, і до цього дня у Сведенборга маса послідовників, які поділяють його думку. Це не заважало Е.Сведенборгу бути шведським ученим і навіть почесним членом Петербурзької Академії Наук. Але чомусь в другій половині життя геніальний Е.Сведенборг просто збожеволів. І з академіком Андрієм Сахаровим (1921-1989) який створив термоядерну бомбу теж сталося щось схоже. Оцінки цим справам можуть дати лише фахівці.

Ч.Ломброза пише: «Справжні схиблені іноді відрізняються таким видатним розумом і часто такою надзвичайною енергією, що це мимоволі змушує прирівнювати їх принаймні до геніальних особистостей». Ось вам і ключ до загадки деяких «інакодумців», яких уряд саджав до психіатричної лікарні. Далі професор Ч.Ломброза підкреслює, що майже у всіх цих схиблених геніїв були статеві (сексуальні) ненормальності: «Мікеланджело постійно твердив, що його мистецтво замінює йому дружину. Гете, Гейне, Байрон, Челліні, Наполеон, Ньютон хоч і не говорили цього, але своїми вчинками доводили ще гірше».

Ч.Ломброза надає практичний приклад: «Граф А. та знаменитий дипломат (з етичних міркувань не називаємо прізвище), на парадних обідах наливав у келих і пив сечу своєї коханки. Деякі схиблені вживають в їжу екскременти». У медицині це називається «копро філія». Далі читаємо у Ч.Ломбрози: «Одна з основних особливостей схиблених геніїв: стан екстазу, що перемежовується з атонією (апатією), часто настає занепад сил, лінощі, дратівливість тощо». До речі, це спостерігалось у товариша В.Леніна (Ульянова): його біографи підкреслюють ленінські «ражі», змінюлися періодами повної апатії.

«Людина - найславетніша з тварин, а з них, найславетніші поети», писав поет «романтичної епохи» Генріх Гейне, маючи на увазі і саме себе. А ось родзинка від Ч.Ломбрози: «Саме серед євреїв зустрічається більше освічених та талановитих людей, але й божевільних серед євреїв у 4-6 разів більше, ніж серед оточуючих. Оскільки Ч.Ломброза сам єврей, його досить

важко запідозрити в антисемітизмі. Але, знаючи цю формулу Ломбрози, ви зрозумієте, чому майже всі наші так звані дисиденти, інакодумці та незгодники так чи інакше пов'язані з євреями: все це або євреї, або люди в змішаних шлюбах з євреями, або продукти цих шлюбів – напівєвреї.

Наведемо короткий приклад, дисидент і поет Борис Пастернак – єврей. Письменник Олександр Солженіцин - єврей, у нього батько з євреїв-вихрестів, перша дружина – мемзеріха, а друга дружина вже справжня єврейка. Академік Андрій Сахаров, хоч і не мав єврейського коріння, але був одружений на єврейці Боннер і слугував побігеньках у євреїв. Радянський письменник і перекладач Валерій Тарсіс – єврей, був позбавлений громадянства СРСР 17 лютого 1966 р. Радянський історик Андрій Амальрік теж із єврейською кров'ю. Брати-незгодники Жорес і Рой Медведеви вважаються євреями, бо у них мама – єврейка (згідно з законами юдаїзму єврейство передається по матері). Російський фізик і публіцист Валерій Чалідзе (1938-2018) теж єврей, у нього батько грузин, а мама польська єврейка, і одружений він був на єврейці. Та багато інших відомих людей.

А за всією цією плутаниною стоїть напрацьована єврейська формула, єврейського професора Ч.Ломбрози, який пише наступне: «Божевільні в божевільних будинках часто вигадують неіснуючу мову, абетку, писемність». І називають себе модерністами чи футуристами, це ж роблять і письменники. Візьмемо за приклад нобелівського лауреата О.Солженицина: (рос.мова) «солдяга», «копенировать», «засмурженная» гимнастерка, «обопнулся» (уперся), трави «сочают» после дождя, «навенуло», «на раскрые», «на цирлах», смысл «простичь» (постигнуть), крест состоит из мелких «околичностей», тараканов «менело» (мабуть стало менше), «сумутится», «ухайдакался», «укривище», «чушкался», «юрили», «обоспел», «горюны» і так далі. Про інші перли з матюками – писати не будемо. До речі, ці перли ставляють гомосексуалісти до свого жаргону. Такий перехідний ступінь між геніальними безумцями і нормальними людьми професор Ч.Ломброзо називає «маттоїдами-графоманами». Деякі інші вчені класифікують їх як психопатів чи невропатів. Ми ж будемо називати цю суміш геніїв з дегенеративними людьми і ідіотами, по старому - «геніотами».

ПРОЦЕС ВИРОДЖЕННЯ НАРОДІВ

Виродження народів, або, як це іноді називають "народогубство", є складним процесом, який може відбуватися через різні фактори, такі як війна, голод, хвороби, економічні кризи, соціальна деградація, втрата культурної ідентичності та асиміляція. Важливо розуміти, що термін "виродження" часто використовується некоректно і має негативний відтінок, оскільки він може вводити в оману щодо складних соціальних та історичних процесів. Важливо наголосити, що всі фактори дегенерації (або виродження), часто діють у комплексі та взаємодіють між собою, що робить процес занепаду складним та багатограним. Термін "виродження" (або дегенерація) в історичному та соціологічному контексті використовувався для опису різних теорій та ідей, часто дуже суперечливих і політично заангажованих.

Італійський кримінолог єврейського походження, професор Чезаре Ломброзо (або Єзекій Марк Ломброзо 1835-1909), про якого ми вже писали раніше, свого часу проводив подібні дослідження про виродження народів і зауважив, що за 200 р, (в період з 1583 по 1783 р), під виродження потрапило 23 конкретного народу. У свій час Ч.Ломброзо про дегенерацію окремих осіб писав: «Стане людина дегенеративним злочинцем чи ні - залежить тільки від вродженої схильності, причому для кожного типу злочинів (вбивства, зґвалтування, розкрадання тощо) є характерні свої аномалії з фізіології, психології і анатомічної будови». Автори нашої монографії вирішили взяти який набудь народ, наприклад – єврейський і проаналізувати сказане.

Для початку наші автори вирішили розглянути царський період Росії до 1917 р, потім більшовицький жовтневий переворот 1917 року, який через 10 років (1927) назвали «Великою соціалістичною революцією», в подальшому початок створення колишнього «великого» Радянського союзу (1922 р), який проіснував всього 69 років та розвал цього Союзу у 1991 р. (Маємо 1991-1922=69 років). Щоб не було сумнівів і упереджених поглядів, автори нашої монографії взяли за основу іноземні дже-

рела. Спершу переглянули книгу Франка Бріттона «За лаштунками комунізму», Каліфорнія 1970. Книга написана з великою теплою та співчуттям до російського народу, як першої жертви комунізму.

У передмові Франк Бріттон пише: «На жаль, будь-який серйозний аналіз виродження народів за останні 200-300 років торкається єврейського питання і більшовицький комунізм з його марксизмом - теж... Можливо це основна причина того, що ми так мало знаємо про більшовицький комунізм». Ми додаємо, багато письменників-істориків, цілком зрозуміло, намагалися не торкатися цього питання зі страху, що їх затаврують «расистами і фанатиками»... У своїй роботі Франк Бріттон вирішив за будь-яку ціну зламати стіну мовчання і показати проблему, «виродження народів» за можливості чесно і об'єктивно.

Далі ми цитуємо цікаві уривки з книги Франка Бріттона: «1804 року в Росії для євреїв відкрили двері всіх шкіл і відвідування цих шкіл було обов'язковим. Обов'язкове навчання було новинкою у Росії, а й у будь-якій іншій країні початку 19-го століття...» (стр.16). Обмеження євреїв почалися тільки після вбивства царя Олександра 2-го, яке готувалося на квартирі єврейки Гельфман. Тоді російський уряд дійшов висновку, «якщо євреї не були задоволені правлінням царя Олександра 2-го, якого англійський прем'єр-міністр єврей Дізраелі називав «найчеснішим монархом, який коли-небудь правив Росією», тоді ніщо євреїв не задовольнить...

Про реформи Столипіна: «Його земельні реформи, завдяки яким він став особливо відомий, дали селянам право володіти землею, а по суті фінансували ці покупки з допомогою урядових позик». Коли в період більшовицького перевороту 1917 р Ульянов-Ленін закликав селян «захопити землю», понад 3/4 цієї землі вже належало селянам - внаслідок столипінських реформ. І це говорить не якийсь білоемігрант, а це дані з книги великого американського комуніста Бертрама Вольфа (стор. 24). Незважаючи на це, у вересні 1911 року Столипін був убитий євреєм-терористом Мордехаєм Богровим.

Соціологам давно відомо, що більшість терористів — це душевно хворі психопати з дегенераціями. «Золота формула» Ч.Ломброзо показує, що серед євреїв таких осіб у 6 разів більше, ніж у інших народів. Ось вам 1-й результат дегенерації.

В. Ульянов-Ленин; 10 (22) квітня 1870, Симбірськ, (нині Ульяновськ, Російська імперія» помер 21 січня 1924, Горки, Московська область, Російська РФСР), російський і радянський революціонер, марксистський теоретик, засновник і перший глава уряду Радянської Росії (1917–1924) та Радянського союзу в 1922–1924 р. У Радянському союзі той факт, що у Леніна були єврейські предки - було найбільшою таємницею. Про це детально і переконливо розповідається в книзі чикагського історика Йоханана Петровського - Штерна.

Єврейському прадіду В.Леніна - Мошко Бланку приділяється у тій книзі багато уваги. Де виріс Мошко Бланк? Ким він був? Яке було ставлення В.Леніна до євреїв? Як радянське керівництво поставилося до «виявлення» єврейських предків у Ульянова-Леніна? Як використовують це «відкриття» сучасні праворадикальні автори?

Ідеї виродження (дегенерації) часто пов'язані з расизмом, евгенікою (сукупність переконань і практик, які спрямовані на поліпшення генетичної якості людської популяції) та іншими дискримінаційними поглядами. Варто зазначити, що наукові та соціальні уявлення про культурну та генетичну спадковість значно змінилися з часів, коли ці ідеї були популярні.

Поглянемо на офіцерів царської армії в Першій світовій війні: «Російські офіцери йшли в бій на весь зріст, (одночасно командуючи) вимагали, щоб солдати повзли на животі, так менше втрат, але самі офіцери несли втрати вдвічі більші, ніж солдати». У той самий час, єврейські революціонери в тилу та єврейські дезертири за кордоном займалися підготовкою захоплення влади внаслідок перевороту. Згадайте, що говорить з цього приводу Талмуд (Пезахим, 113-а): «Рабин Йоханан сказав: якщо ви йдете на війну, то йдіть не в перших рядах, а краще в останніх рядах, щоб ви були першими, хто повернеться додому».

Ось витяги з американської «Єврейської енциклопедії» (том 9, стор. 288), де повідомляється, що до більшовицького перевороту у Росії 7/8 всіх осіб вільних професій, тобто адвокатів, лікарів, журналістів тощо, було євреями. Таким чином,

євреї, які тоді становили лише 4,2% населення Росії, займали 87% усіх вільних (інтелігентних) професій. 37% євреїв, тобто кожен третій, займалися комерцією (стор. 26). Але офіцерів – євреїв у царської армії, які брали участь безпосередньо у військових діях в Першій світовій війні, можна було перерахувати на пальцях однієї руки! З цього видно, що за допомогою перевороту євреї прагнули не рівноправності з іншими народами Росії, яку вони практично вже мали, а повного захоплення влади, що і сталося після більшовицького перевороту в Росії 1917 р. Тут доречно трохи розповісти вам про єврея А.Ф.Керенського.

Олександр Федорович Керенський спочатку був лідером Лютневої революції (у лютому-березні) 1917 р. Вона призвела до падіння царизму та утворення Тимчасового уряду. А ще главою Тимчасового уряду, який «відчинив двері» Ульянову-Леніну та жовтневому більшовицькому перевороту 1917 р. Тоді він був для всіх суто російською людиною: Олександр, та ще Федорович, та ще Керенський! Але потім, коли справа була вже зроблена, стали «шепотіти», що Керенський був євреєм, чи то напівєвреєм. Одні казали, що його мати була єврейка на прізвище Кірбіс. Інші казали, що Олександр Керенський був усиновлений Федором Керенським, а насправді він був сином єврейської матері на прізвище Кірбіс від батька єврея. (У євреїв національність визначають по матері).

Офіційно Керенський народився 1881 року. Тоді ж, 1-го березня 1881 року, терористами-народовольцями було вбито імператора Олександра 2-го, який скасував кріпацтво в Росії. Окрім терористів Желябова, Рисакова, Кибальчича та Перовської, у цьому царевбивстві брала активну участь єврейка Геся Гельфман. Усіх їх засудили до повішення. Тоді Геся Гельфман заявляє, що вона вагітна. А за законом вагітних страчувати не можна. Перевірили – так, вагітна. Тому повішення їй було замінено пожиттєвим ув'язненням.

Але річ у тому, що Геся Гельфман завагітніла, сидячи на самоті в камері казематі Петропавлівської фортеці. Постає питання, яким чином до неї в камеру-одиночку пробралася особа чоловічої статі? Бачите, знову ці єврейсько-біблійні фокуси. Є підозра, що спільники чи родичі передали їй у капсулі чоловіче насіння (сперму), а потім пальцем вона зробила собі штучне запліднення. Таким чином Геся Гельфман завагітніла, подіб-

ним способом скористалася знаменита комендантка Бухенвальда садистка Ельза Кох в період Другої світової війни. У 1945 році вона потрапила до рук американців і знаючи, що її засудять до страти, змогла завагітніти сидючи самотній камері смертників Нюрнберзької в'язниці, де ізоляція така, що муха не пролетить. Так садистка (відьма) Ельза Кох через штучну вагітність уникла смерті.

Повертаємось до подій 1881 року. Геся Гельфман обдурила царський уряд, і в результаті - Геся розродилася 7-місячною недоношеною дитиною, що у дегенератів зустрічається частіше, ніж у інших людей. Цю недоношену дитину віддали до сирітського будинку з позначкою «батьки невідомі». Але від своєї долі Геся Гельфман не втекла: невдовзі вона померла у в'язниці в наслідок важких пологів, що знов-таки у дегенератів зустрічається частіше, ніж у інших людей. Що сталося з недоношеною дитиною Геси Гельфман?

Нашим авторам монографії прийшлося добре попрацювати, щоб розкопати кілька шарів брехні. Геся Гельфман перед своєю смертю говорила, що її дитина «пальцем зроблена». Тому вона показувала іншим пальцем, як на незаконного батька - Миколу Колоткевича, теж терориста, який помер у в'язниці 1884 року. Ця недоношена дитина була хлопчиком, якого потім обрізали за єврейським обрядом і назвали Аароном. Для євреїв того часу він був свого роду «національним героєм». Тому Аарончика незабаром усиновили добрі люди на прізвище Керенські та дали йому інше ім'я.

Приємний єврейський тато, назвав його Федором. Приємна мама - єврейка, мала дівоче прізвище Кірбіс. Батько цього Федора Керенського був євреєм-фальшивомонетником, якого заслали в місто Керенськ Пензенської губернії. Подібно до багатьох тогочасних шахраїв, щоб заплутати поліцію, він заявив, що не пам'ятає ні свого імені, ні прізвища. Тому, коли його випускали із заслання у місті Керенську, поліція просто дала йому прізвище Керенський. Згодом у нього народився син, він виріс, вивчився і став директором гімназії у Симбірську (неподалік Керенська). Пізніше гімназистом у цій гімназії став напівєврей В.Ульянов, (майбутній товариш Ленін). Коли брата Леніна - Олександра Ульянова повісили за замах на імператора Олександра 3-го, товариш В.Леніна мав серйозні неприємності в

Симбірській гімназії. І тоді директор цієї гімназії, майбутній товариш О.Керенський дуже допоміг майбутньому товаришу В.Леніну, щоб не вигнали з гімназії. Бачите як «ворон – ворону допомагає», або «рука - руку миє».

Ось так з недоношеної дитини Геси Гельфман – хлопчика Аарончика, врешті-решт вийшов вождь Лютневої революції 1917 року Олександр Федорович Керенський. У своїй передсмертній біографії О.Керенський зізнається, що з 1912 року він був членом таємного товариства масонів. Так як дегенерація - це штука спадкова і поширюється на всю сім'ю. Знаючи це, інший більшовик І.Сталін знищував душевнохворих переродженців та старих більшовиків з подібного легіону, де об'єднуючим початком були психічні прояви. Всі ці «дегенеративні психи» шаленітимуть, розводитимуть бунти та анархію доти, доки їх не перестріляють, користуючись висловом більшовицького ката Андрія Януарійовича Вишинського, «як шалених собак у боротьбі за владу». Він особисто санкціонував тисячі розстрілів «ворогів народу», «шкідників», «троцькістів» та особисто брав участь у звірячих допитах підслідних у буцегарнях ОГПУ-НКВС.

Окремо слід зазначити, що починаючи із 1917 року, від захоплення влади більшовиками, правосуддя як таке в Росії, просто припинило існування. Натомість більшовиками було створено сурогат – «трійку», яка іменувалася революційним трибуналом трудового народу. Такі дегенеративні «судейські трійки» знищили всю тогочасну російську еліту, провалили індустріалізацію СРСР перших п'ятирічок тощо. Тут доречно провести порівняння з комплекс влади у більшовиків і негрятянських чаклунів та сибірських шаманів, але то інша тема.

Ось одним із таких вождів і був «зробений пальцем» Геси Гельфман – Олександр Керенський. Наші вищенаведені дані про О.Керенського сходяться з даними, опублікованими за кордоном. Хто цікавиться деталями, той може прочитати це в книзі Григорія Бостуніча «Масонство», Белград, 1928 р, де він пише також і про люб'язного брата Керенського-Гельфмана на 122-127 сторінках. О.Керенський помер у віці 89 років у Нью-Йорку. На його похороні відомий єврейський журналіст Ісаак дон Левін авторитетно заявив: «Керенський був єдиним променем світла за всю тисячолітню історію Росії!». Типово масонська брехня та перебільшення. Так само тепер звеличують до небес Сахарова

і Солженіцина, не бажаючи дивитися правді в очі, але це вже інша тема...

У західній пресі постійно твердять, що єдиним періодом справжньої свободи і демократії в Росії був 8-місячний Тимчасовий уряд князя Г.Львова і єврея О.Керенського. Але перший глава цього уряду князь Георгій Львів, окрім іншого, був також і знаменитим педерастом. Про це ви можете прочитати у відомій книзі Ноеля Гарда "Від Йонатана до Жида" (стор.714), довідник всіх знаменитих педерастів в історії. Про це відкрито пише у своїх мемуарах прославлений балерун - Ніжинський. Але князь Львів був не лише педиком, а ще й масоном. А за масоном Львовим - наступним главою Тимчасового уряду став масон Керенський. До речі, тогочасні міністри Тимчасового уряду Гучков, Мілюков, Савінков та інші теж були масонами. Виходить свого роду – політична мафія масонства.

Є цікава монографія Валерія Васильєва та Романа Подкура «Радянські карателі. Співробітники НКВС – виконавці «Великого терору» на Поділлі (2017 р. 240 с), яка досліджує передумови та механізми здійснення політичних репресій на прикордонному Поділлі у період між двома (першою та другою) світовими війнами. Там аналізуються процеси покарання співробітників НКВС УРСР, які виконували злочинні накази політичного керівництва СРСР у роки «Великого терору».

Тож не дивуйтеся, що на верхах нашого старого (російського періоду), так і нового суспільства, - ці легіонери завжди були в більшості. І в умовах парламентської демократії від 1991 р, де все вирішує парламентська більшість, ці легіонери нас демократично «переголосують» у Верховній Раді. Врахуйте ще комплекс влади, який тягне людей до влади, зокрема й до парламенту. Як би ці депутати-легіонери в парламенті «не пересідали» з місця – на місце, результат зазвичай буде той самий - вони будуть у більшості. Тому подібні легіонери завжди, з піною біля рота, стояли за парламентську демократію. Але, по суті, це не демократія, а дегенеративна «сатанократія».

Наш допитливий читач може поставити таке запитання: «Коли почався занепад християнської цивілізації?» Найкращим авторитетом у цій галузі вважається німецький філософ-ідеаліст Освальд Шпенглер, який виклав свою філософію історії у 2-томній праці «Захід Європи». Зі Шпенглером погоджується і

знаменитий англійський історик Арнольд Тойнбі. Нам треба сказати, що це люди досить серйозні. О.Шпенглер вважає, що «захід сонця Європи», (тобто занепад західної цивілізації) починається з Французької революції 1789-1799 р. Тепер зверніть увагу на такий цікавий факт: Інквізиція у Франції закінчила своє існування в 1772 р, а незабаром після цього, в 1789 році, почалася Французька революція. Але якщо заглянути в історичні довідники, то цілком ясно видно, що більшість керівників цієї революції складалася з масонів, тобто з дегенератів усіх сортів і відтінків, з тих самих єретиків, відьмаків і чаклунів, яких свого часу в історії палила інша інквізиція.

Після Російського перевороту більшовиків 1917 року повторюється та сама загадкова історія: відразу, потихеньку та нишком, скасовуються всі закони проти дегенератів усіх сортів і відтінків. Повісили лозунг: «Свободу бідним і пригнобленим народам»! Бо зразу після більшовицького перевороту 1917 року, всю владу в СРСР захопили євреї, а потім (свою владу) поширили на інші держави радянського простору, а після 1991 р. і на пострадянський простір. Як приклад візьмемо Україну, після 1991 року у владі перебуває той самий «єврейський союз сатани та антихриста».

Але якщо уважно проаналізувати весь цей революційно-більшовицький процес від 1917 року, де головну роль грали євреї, то ясно видно, що в боротьбі за владу - євреї просто перестріляли один одного. Ось чому філософи і кажуть, що диявол схильний до самознищення. У цьому й полягає прихована, (тобто зашифрована) суть першого закону марксистської діалектики «Закон єдності і протилежності». Цей вам не пояснить жоден професор більшовицького марксизму-ленінізму. Шановні читачі, попробуйте самі відповісти на питання, як «Закон про єдність та боротьбу протилежностей» може являтися двигуном історії?

Що ж нам сьогодні робити із цією єврейською проблемою? Найпростіше було б застосувати до євреїв їхні власні єврейські закони. Наприклад, в Ізраїлі змішані шлюби не визнаються та забороняються. А чому б і нам не застосувати цей закон в Україні? До речі, внаслідок цього закону крива народжуваності в Ізраїлі йде вниз, і незабаром там арабів знову буде більше, ніж євреїв. Але це з розряду злого жарту. Хоча в нашій

темі геніальність і дегенерація, часом недоречно сказаний жарт може неправильно тлумачитися.

Питання, чому євреї з інших країн, виявляють бажання поїхати до Ізраїлю, але шляхом до цієї країни, розбігаються на всі боки? Отже, їм не потрібен Ізраїль, значить вони мають іншу мету. Шановний читач, підкажіть, яку мету вони переслідують? Бачите, як заплутані шляхи Правди та Кривди, а за всім цим стоїть біблійний «Батько брехні» (диявол дегенерації).

Знамените українське прислів'я стверджує, що бідні ми через те, що дурні. Брати-європейці бачать основні причини наших бід – у сьогоdnішній соціальній невлаштованості, але ми бачимо більше й надалі цих примітивних життєвих потреб. Ми переконані, що нашому народу просто «вставили» не ту програму виховання, а тому ми йдемо цим шляхом неохоче, не виявляючи активності. Тож необхідно провести всенародне дослідження та розробити свою (українську) програму виховання дітей. Чесно зізнаємося, що нас не задовольняє наша (українська) сьогоднішня мораль. Ті, хто бореться з корупцією в Україні, сьогодні виявляються найпершими хабарниками. Так працюють українські Закони. А поняття: «чесність», «людяність» та «інтелігентність», просто втратили своє значення.

Зауважимо, що системи заборон у нас взагалі не існує. Немає нічого такого, що засуджувалося б суспільством, не кажучи про моральні заборони. Все дозволяється, а деградацію суспільства списують на індивідуальні особливості осіб. Ми розуміємо, що не хочемо жити в такому суспільстві, де люди не бачать різниці між чорним та білим. Сьогодні у нашого суспільства немає орієнтирів. У нашого читача можуть виникнути запитання. А що, раніше люди моральніші були? До 1917 року в колишній Російській імперії, до якої і ми відносились у 1922-1991 рр, може там життя людей ґрунтувалося на православ'ї та повазі монархії. Ні. Зараз невдоволення українських людей нинішньою системою влади (2020-2025 рр), наростає зі швидкістю снігової грудки. Влада і чиновники по всій Україні творять справжнісіньке «свавілля». Як думаєте, чому? Та тому, що вони та їхні батьки жили у подвійній російській моралі, за відсутності внутрішньої культури та етичних норм поведінки. Новому знанню етичної моралі треба вчити дітей з пелюшок. До речі, у мусульманському світі це дуже важливе поняття...

ОСНОВНІ ЗАКОНИ ПРОФЕСОРА КАЛМИКОВА

Опираючись на попередні розділи про думки і слова Ч.Ломбрози, автори книги можуть сказати: «Зазвичай особистості з вище зазначеними дегенеративними проявами стають на чолі таємних товариств, що засідають у кафе або політклубах, робляться засновниками нових сект або їх апостолами, пророками, політичними вождями і т.д. А ще є «проміжні» типи яких називали «маттоїди», їх теж треба лікувати, інакше вони можуть наробити

багато лиха для суспільства». У символічній формі ми бачимо «прокляте» порівняння: розум - добро, безумство – зло, стать – гріх та інше. Щоб зробити баланс, в кінці цього розділу ми надамо читачам 20-ть неймовірних законів психології.

Людське безумство – це не найгірше, що довелося авторам монографії побачити на своєму шляху. З роками, крізь призму болю й розчарувань, воно перестає бути злим відхиленням. Навпаки, здається, що саме безумство – це дихання світу, його пульс, його правда. А те, що називають нормою, це лише ілюзія, тонкий шар фарби на потрісканій стіні реальності. Щоб тобі не посидало життя, ти просто прийми його інакше буде гірше. «Добре чи погане — все надсилається Вищим розумом не даремно... Трохи пізніше, озирнувшись назад, ти зрозумієш, що абсолютно все було зроблено тобі на благо. І нехай це зараз здається що не так, але пройде час і одного разу радість і щастя оселяться у тебе в душі.

Щоб ви не надто дивувалися, наведемо конкретний приклад. На Міжнародному Конгресі з питань еugenіки, тобто науки про поліпшення людської породи, який проходив у Нью-Йорку ще в далекому 1932 році, один з учених, фахівців-евгеніків прямо заявив наступне: «Немає жодного сумніву, що якби в США було більше законів про стерилізацію. Ми ліквідували б щонайменше 90% злочинів, а ще божевільня, недоумства, ідіотизму та статевих збочень, не кажучи вже про багато інших форм дефективності та дегенерації. Таким чином, упродовж сторіччя наші будинки для божевільних, в'язниці та психіатричні клініки були

б повністю очищені від своїх жертв людського горя та страждання».

Про це також писали професори Данн і Добжанський з «Колумбійського університету» в Нью-Йорку у своїй книзі «Спадковість, раса і суспільство» (1957 р). І тут ви бачите ті ж складові елементи цього комплексу: дегенерація, статеві збочення та душевні хвороби. А в результаті – це 90% усіх злочинів, (ми просимо запам'ятати цю просту формулу). Пригадайте як у середній школі ви навчали 1-й, 2-й та 3-й закон механіки Ньютона. Для порівняння ми дамо вам один із основних законів вищої соціології, який ми для простоти назвали 1-м законом професора Калмикова. Усього ми пропонуємо допитливому читачеві ознайомитися з п'ятьма законами професора Калмикова.

Так ось, виходячи з вищесказаного, **1-й закон** Калмикова говорить: «90% всіх злочинів, як кримінальних, так і політичних, 90% всіх лих і бід роду людського, починаючи з найпростішого - розлучення чоловіка з дружиною і кінчаючи всесвітніми війнами і революціями, є результатом спадкових і хвороб. Ці дегенеративні споконвіку були в історії народів, зараз їх називають «прояви диявола». Богослови вважають, що диявол – це антитеза Господа Бога. Пізніше, коли ви добре познайомитеся з диявольськими проявами, тоді, виходячи зі зворотного «екс абверсо» (від антитези - до тези), ви самі зрозумієте, що таке Бог. Але наука про Бога і диявола — штука надзвичайно суперечлива і вона не є нашою темою. Ми не можемо зрозуміти, чому на Міжнародному Конгресі з питань євгеніки, про який ми вам говорили раніше, для боротьби з дияволом дегенерації пропонували масову кастрацію і стерилізацію дефективних осіб.

Мабуть проводити подібну програму в життя могли лише такі божевільні люди, як Гітлер і йому подібні. І водночас цей закон насамперед відноситься до нього самого. Дегенерація - це явище парадоксальне, і в основному побудоване на екстримах і протиріччях. Пізніше, коли наші читачі почнуть розбирати ці прояви «по кісточках», ви самі переконаєтеся, що дияволом ці прояви назвали зовсім дарма. Як приклад, якщо ми скажемо вам, що дочка А.Гітлера приїхала до Ізраїлю і там стала єврейкою, ви скажете, що ми несповна розуму. Ось вам офіційне повідомлення з Тель-Авіва від 1 липня 1966 року, яке було опубліковано в багатьох газетах Заходу: «Єдина дочка Адоль-

фа Гітлера стала єврейкою». Єдина, (правда незаконна дочка) Адольфа Гітлера - Гізела Хозер-Марвін вийшла заміж за сина рабина і прийняла єврейську віру.

Блакитноока, статна і красива блондинка Гізела Хозер-Марвін не приховує свого походження: «Так заявила вона журналістам, я незаконнонароджена дочка Тіллі Флейшер, відомої чемпіонки Олімпіади і фюрера Адольфа Гітлера...!? Гізела Хозер вийшла заміж за Філіпа Марвіна, відомого письменника, сина не менш відомого єврейського рабина Абрама Марвіна». Що можна сказати з цього приводу? Що в Ізраїлі появилася ще одна божевільна. Свого часу марксистська діалектика вчила, що все у світі тече і змінюється. Так от, у порядку еволюційного руху у напрямку вищої соціології або, якщо хочете, діалектично-активного, войовничого християнства, нагадаємо вам наступні закономірності, які правлять світом і які не змінюються.

2-й закон Калмикова. 90% всіх хвороб пов'язані з психічними розладами, тобто з дегенерацією. Для прикладу візьмемо таку загадкову та масову хворобу, як рак, багато причин якого і досі невідомі. Рак - це постачальник смерті № 2 у світі, після серцевих хвороб. Рак може бути у всіх. Але вчені говорять, що деякі форми раку у людей з відхиленнями зустрічаються у 10 разів частіше, ніж у нормальних людей. Ті самі 90%. Чому? Та тому, що рак — це насамперед дегенеративне переродження клітин людського організму.

3-й закон Калмикова. 90% геніїв є психічно ненормальними, що знову ж таки пов'язано з дегенерацією. Але тут нас цікавлять не «добрі» генії, яких ми охороняємо, як «злі» генії, яких ми беремо «під мікроскоп». Підказка нашому допитливому читачеві – найвірніший спосіб перевірки на дегенерацію – є перевірка вашого сімейного «дерева».

4-й закон Калмикова. 90% психічних хвороб є результатом поганої спадковості, що знову ж таки пов'язане з дегенерацією. Це з Ц.Ломброзо, який констатує, посилаючись на більшість авторитетів, що божевільня у 90% випадках із 100% є результатом спадковості. Звідси неологізми: дурнослідство і дурнослідування, такі люди закінчують своє життя в дурдомах. Виродження починається з тих «кінсіанців-імпульсантів» (діячів під впливом раптового спонукання) зі статистики д-ра Кінсі, де 52% дружин і 54% чоловіків, які займаються сексуально-збоче-

ними витівками, мають пригнічені гомо-імпульси. Наявність цих імпульсів вказують на двостатеві ознаки людей. Коли, такий імпульсантист переп'ється, і в нього слабшають «гальми», ось тоді і вискакують ці самі приховані гомо-імпульси. Однак, під це визначення попадає кожна друга людина, (кожна друга жінка і кожен другий чоловік у нашому оточенні). Тож перейдемо до наступного закону професора Калмикова.

5-й закон Калмикова. Двостатеві люди – це двоособисті люди. Якщо це жінки – це невірні дружини. Якщо це чоловіки – це фальшиві друзі, які у скрутний момент продадуть і зрадять вас. Знайте, друзі пізнаються у біді. Певною мірою це пов'язано з уповільненою шизофренією, з розщепленням особистості, яке породжує цю двоособистість. Крім того, це характерні прояви для гомосексуалізму, а ще нездатність любити по-справжньому і породження егоїзму. Пам'ятаєте, збоченець (як і диявол) не може любити сам і не любить тих, хто вміє кохати інших?

Що ж робити із проблемою виродження? Адже не можна знищити ці 52-54% людей «кінсіанців», тобто половину якщо й не всього населення світу. Хоча атомна війна, про яку постійно говорять, можливо знищить більше половини населення. Причому всіх поспіль і правих, і лівих, як винних, так і невинних. Але дещо можна було б зробити. Наприклад, ввести на кожную людину спеціальні генетичні паспорти, копії яких зберігатимуться в центральному державному комп'ютері (ЦГК), який відіграватиме роль нового помічника Господа Бога. А при одруженні, будь ласка, пред'явіть ваші генетичні паспорти. Це напевно допомогло б більше, ніж усі молитви під час церковного вінчання або хрещення дитини. Це цілком реальна програма-мінімум. Звичайно, можна було б зробити і більше, але це вже буде науковою фантастикою.

У принципі проблема виродження - це нерозв'язне завдання такий собі «камінь мудреця». Нам треба добре знати більше про цей «камінь спотикання» всіх мудреців у світі. Починаючи від сіонських мудреців, потім дійшовши до радянських мудреців і закінчуючи російськими та українськими мудрецами сьогодення. Якщо ви займетеся проблемами дегенерації, або аналізуєте проблеми Бога і диявола, ви неминуче впретесь в єврейську проблему. Щоб наш читач зрозумів про що йде мова, наведемо цитати італійського кримінолога, професора

Чезаре Ломброзо (або Єзекія Марко Ломброзо 1835-1909).

Відповідно дослідженням і висновкам професора єврейського походження Ц.Ломброзо, засновника «Італійської школи позитивної кримінології» зазначаємо: «Стане людина злочинцем чи ні - залежить тільки від вродженої схильності, причому для кожного типу злочинів (вбивства, зґвалтування, розкрадання) характерні свої аномалії фізіології, психології і анатомічної будови. Далі Ч.Ломброзо: «Именно среди еврейского народа больше образованных и талантливых людей, но и сумасшедших среди евреев в 4-6 раз больше, чем среди других народов. Например, в Германии количество евреев с дегенерациями было в 8 раз больше, чем среди обычных немцев. (Многие говорят, что А.Гитлер появился в Германии именно по этой причине как «союз сатаны и антихриста»). Поэтому ученым приходится внимательно анализировать еврейский вопрос, Этот народ иногда называют «божим народом». Многие говорят, что это «чертово-божий народ». Подумайте сами, вам придется перерыть всю сокровищницу человеческой мысли, от Библии - до З.Фрейда, чтобы найти библейские «ключи познания», которые помогут вам разобраться в сложной и запутанной еврейской дегенерации. Но обращайтесь с этими «ключами» осторожнее. Чтобы не перепутать святых и грешников»...

Повторюючись, ми повинні сказати, що автори нашої монографії з повагою ставляться до єврейського народу, і водночас наголошуємо, що є два види сіонізму: здоровий та хворий. Здоровий сіонізм – це повернутися до Ізраїлю, про що мріяв доктор юриспруденції, журналіст та письменник Т. Герцль. Хворий сіонізм - це йти шляхом єврейського письменника, публіциста та філософа Ахад-Хама (справжнє ім'я Ушер Ісаєвич (Ашер Гірш) Гінцберг та «Протоколів сіонських мудреців», намагаючись керувати світом з допомогою масонства. Окремі дослідники вважають, щоб зник антисемітизму, євреям потрібен не лише для повернення до Ізраїлю, а й ще перемішатися та «перербрататися» з арабами та іншими народами, оздоровити свою кров, стати справжніми семітами, мабуть тоді й зникне антисемітизм. Поки євреї цього не зроблять, вони нестимуть на своїх плечах гріхи всього світу і постійно будуть скаржитися на антисемітизм...

Щоб зробити баланс вище написаному, ми пропонуємо

ознайомитись із 20 неймовірними законами психології під назвою «закони Грейс». Це не юридичні закони, а скоріше набір життєвих спостережень, сформульованих психологом Наталією Грейс у її книзі "Закони Грейс". Вони стосуються різних аспектів життя і, за словами автора, допомагають стати мудрішим і ефективніше використовувати свої сили.

Сьогодні кажуть: Мужність та жіночність більше не в моді. Стандартом краси стали витончені безбороді юнаки та худі дівчата, що маскуються під школярок. Мінімізуються відмінності в одязі та способі життя. Якщо саме такі «безстатеві» «вічні підлітки» даватимуть потомство, то чи не закріпиться тенденція «виродження» в майбутньому, давши початок новому підвиду людини? Чи не виглядатимуть наші онуки чи правнуки як персонажі японської мультиплікації у жанрі аніме? Мабуть не варто переоцінювати вплив моди. Вона діє короточасно і не на всіх, помітно змінюючись раз на 5-6 років. До речі, в інфантильних дівчаток більше проблем з пологами та здоровим потомством, ніж у жінок нормальних пропорцій. Природа вперто пручається моді, і потрібно щось надзвичайне, щоб змінити нашу генетичну основу...

20-ть законів Грейс, які допоможуть нам стати мудрішими, Наталія описує ці закони, як інструменти для кращого розуміння себе та інших людей, а також для більш ефективного управління своїм життям:

1. Закон оновлення. Мозку необхідне оновлення. Якщо ви повернулися додому і ледве тримаєтеся на ногах, а зроблено лише чотирнадцять справ з двадцяти восьми запланованих на сьогодні, якщо ви сіли і сидите, тупо дивлячись перед собою в порожнечу, не звинувачуйте себе за неефективність! Мозок не може безперерійно виконувати ваші розпорядження. Йому теж необхідно зайнятися собою. Повинен же він навести лад у всіх своїх «сусеках». У цей час для мозку необхідний повний спокій. Мозок "очищається". Це є кожноденним оновленням. Навіть ґрунт перестає бути родючим, коли ви впродовж декількох років не даєте йому відпочити.

2. Закон помилкової доброти. Нам тільки здається, що ми допомагаємо, вирішуючи чужі проблеми. Дуже часто ми посилюємо їх. Коли ми силоміць тягнемо алкоголіка лікуватися, то лише продовжуємо його агонію і витрачаємо власний час. Без власного бажання лікуватися, він знову буде пити горілку, а ми будемо вважати його невдячною свинею, замість того, щоб запитати, чи варто взагалі старатися щось зробити для подібних людей. Людина повинна навчитися вирішити свої проблеми сама. Вона виростає в міру того, як зростає її арсенал вирішення негативних проблем.

3. Закон показовості дрібниць. Як людина проявляє себе в дрібницях - такою вона і є насправді. Наприклад, вона може бути щедрою "по-царськи", але раз на рік. А її дріб'язкова натура буде проявлятися щодня в дрібницях, тому дрібниці куди більш показові...

4. Закон зародків. Існують зародки явищ і подій. Хоча ці зародки і не живі, але мають здатність до розмноження. Одна залишена брудна чашка, спричинить гору немитого посуду. Один напис на свіжопофарбованій огорожі скоро не залишиться на самоті - весь паркан буде «розмальований». Як скористатися законом зародків? Всі несприятливі явища і події потрібно розпізнавати на початковому етапі. Зародки всього поганого потрібно зразу знищувати. Якщо якесь життєве явище Вам не до душі – заздалегідь усуньте його зародок. Набагато простіше розтопити сніжинку зразу, ніж вивозити велику «сніжну бабу».

5. Краще недо-..., ніж пере-... Це стосується абсолютно всього. Наприклад, якщо вимовляєте промову, закінчіть її до того, як люди втомляться. Враховуйте вік людини, час дня (ранок-обід-вечір), думайте «що і як сказати», пам'ятайте про логічність та ясність. Для цього треба заздалегідь ознайомитись із 7-ма законами риторики, яку розробив Г. Сагач. Риторика, як наука про переконуючу мову, є важливою складовою багатьох сфер життя, зокрема, в політиці, юриспруденції, освіті та публічних виступах. Давньоримський оратор Квінтіліан казав: «Переконання при виступах – можливе, але воно не є головною метою оратора». Уникайте всього нудного, Гете говорив: "Таємниця нудного полягає в тому, щоб сказати все". Завжди починайте підготовку тексту промови з чіткого формулювання мети й ідеї. Згадаймо давню притчу про будівельників, що виконують

одну й ту ж роботу. Коли їх запитали: "Що ви робите?" Один відповів: "Я тягаю каміння". А другий каже: "Я будую храм".

Закон комунікації зазначає: «чим довше говорить людина, тим більше неуваги і нетерпіння проявляють її слухачі». Який би не був цікавий оратор або оповідач, як би не були налаштовані слухачі або співрозмовники - чим довше він говорить, тим менше його слухають. Наш мозок хоче відпочити, йому здається, що друга половина промови оратора завжди вдвічі довша за першу, а останні десять хвилин - втричі довші перших 10 хв. Якщо ви пішли на побачення - попрощайтесь трохи раніше, ніж це захоче зробити ваш партнер. Ідіть з гостей раніше, перш ніж вони втомляться від вас. Пам'ятайте: краще недо..., ніж пере...

6. Закон загальної упряжі. Два коня в одній упряжі можуть зрушити з місця 15 тонн. А ось кожний з них окремо - тільки 3 тонни. "Впрягайтесь у важкі справи не менше, ніж удвох, - і будете ефективні. Сімейний віз завжди повинні тягти 2 коня. Подвійна нитка, не скоро порветься".

7. Закон чарівного слова. Виявляється, чарівне слово - це просте "НІ", а зовсім не "будь ласка". Багатьох проблем можна уникнути, якщо навчитися відмовляти людям словом «НІ». Не проводьте час в порожньому спілкуванні "з ввічливості". Не давайте грошей в борг, якщо вам не хочеться цього робити. Це куди краще, ніж страждати з приводу того, повернуть вам борг чи ні. Краще дайте те, що можете подарувати, а в борг не давайте. Гете говорив: "Хочеш втратити друга - дай йому грошей в борг". Існує цікавий феномен. Коли людина аргументовано відмовляє, то її самооцінка підвищується, зростає повага до себе. Люди бояться відмовляти. А знаєте чому? Вони бояться не сподобатися! Пам'ятайте: «всім не догодиш». Вчіться переживати спокійно чужі негативні емоції з приводу вашої відмови.

8. Закон хибності ідеальних умов. В житті ніколи не буде ідеальних умов. Нерозумно заперечувати, що сприятливі обставини зрідка трапляються. Ще рідше комусь вистачає мудрості скористатися ними. Частково тому, що можливості ховаються під личиною проблем, які потрібно вирішувати.

9. Закон пропозиції. Одній людині, назвемо її Михайлом, хотілося замінити свій мотоцикл на новий, (більш сучасний). Михайло подав оголошення в газету про те, що продається мотоцикл, оскільки всієї суми на купівлю нового - він не мав.

Вказав модель і вік мотоцикла, але дзвінків за оголошенням не було довгий час. Коли одна людина зацікавилась мотоциклом, Михайло зустрівся з нею. Та особа запропонувала Михайлу дуже скромну ціну, сказавши, що цей мотоцикл можна тільки пустити на запчастини. Михайло почав обурюватися, клієнт зітхнув і пішов, було видно, що він не ламається, а дійсно не готовий заплатити більше, при цьому залишив Михайлу свій телефон зі словами: "Якщо все ж надумаєте, зателефонуйте мені". Але Михайло не думав змінювати свою думку... Через кілька днів мотоцикл пропав (його вкрали). Пам'ятайте у такий спосіб доля «проявляє» турботу про нас...

10. Закон: «Одного разу правильно налаштоване (щось), відмінно працює довгий час». Пам'ятайте, співвідношення говоріння і мовчання в мові кожної людини - величина постійна. Це означає, що кожній людині в день необхідно певний час говорити і певний час мовчати...

11. Закон компенсації. Не буває всього одночасно! Як приклад, у вашого сусіда дружина - красуня, має манікюр, зачіску тощо. Пирогов вдома не пересихають, діти купаються в увазі; геніально співає, розважає гостей грою на роялі; здорова - ну просто кров з молоком; поступлива, характер «шовковий», зустрічає посмішкою, геніальна поетеса, щаслива бізнес-леді, ідеальний друг... Але в житті такої одночасної «манки небесної» - не буває одночасно. Якщо в чомусь одному людина досягла істотних успіхів, то в іншому у неї зазвичай буває недобір. Пам'ятайте, людина цінна не стільки відсутністю вад, скільки наявністю переваг...

12. Закон впливу. Наше оточення впливає на те якою стане людина. У медицині є таке поняття: «норма реакції». Очевидно, що комусь судилось бути стрункішим, комусь - повнішим. Але навіть в межах поняття про повноту можна бути повненьким симпатягою, або ж – «роздутим і мерзенним» типом (при одній і тій же генетиці). Це і називається «нормою реакції». Навіть якщо людина не хапає зірок з неба, то й у неї є якийсь запас цієї «норми реакції». В одному оточенні вона може стати розвиненою (нехай навіть відносно), а в іншій - примітивною. Оточення впливає на багато, якщо не на все. Ми перетворюємося в тих, хто поруч з нами, і набагато рідше перетворюємо оточуючих - в себе.

13. Закон хреста. Коротко: «Хрест дається кожному у строгій відповідності до його спини»...

14. Закон полярної реакції на талант. Талановиті люди завжди викликають полярні реакції: або захоплення, або ненависть. Їх неможливо сприймати байдуже. Їх неможливо не помічати та ігнорувати. Їх неможливо забути. Їх пам'ятають, їх люблять, їх ненавидять, про них думають, їм заздять. Тому, якщо ви талановиті, то не сподівайтесь на загальне схвалення. Вороги у вас будуть в будь-якому випадку...

15. Закон "Не твої люди". Коротко: «Не твої люди все одно від тебе підуть».

16. Закон загальної пам'яті. Найбільше людей пов'язує спільна пам'ять про події і всілякі "з'їдені пуди солі". На загальній пам'яті базується прихильність і в неабиякій мірі - спокійна стадія тривалої любові. Таким чином, потрапляння в пам'ять подібного пов'язує людей. Хочете доброї прихильності – закарбуйтеся в пам'яті – добром...

17. Закон прив'язки думок до ближнього. Людина, яка знаходиться поблизу від нас, змушує думати про себе, навіть якщо вона нам не цікава. В цьому небезпека близькості «нікчемних» людей.

18. Закон неминучості втрат. Людина у всьому допускає помилки. Тому втрати неминучі. Знаючи це, не слід засмучуватися занадто сильно. На багато речей (але не на все), ми можемо вплинути. Є загальні закони світобудови. Ми не можемо бути ідеальними, і наші дії - теж. Неминучість втрат приймайте зі смиренням. Все тече, - все міняється.

19. Закон половинок. Будь-яку картину світу, або справу можна символічно розділити на 2 половинки, які взаємно доповнюють одна одну. Половинки можна назвати початковими і кінцевими. Задати тон початковій половинці ще можливо, а кінцевій – ні. Ви можете щось задати початковій половинці, щоб отримати бажаний кінцевий результат. Для закріплення цієї думки наведемо ілюстрацію. Деякі люди викликають в оточуючих реакції захоплення і обожнювання, бо вони задали правильну початкову половинку, і успіх гарантований.

20. Закон правильних вчинків: «Якщо людина чинить правильно, то її справи йдуть з кожним днем все краще і краще...» Слідкуйте і давайте оцінку своїм справам, успіх гарантований.

ЗВОРОТНА СТОРОНА ВИСОКОГО ІНТЕЛЕКТУ

Одного разу на зустрічі з читачами, головному редактору нашої монографії Архиповій Наталії Миколаївні (на фото) задали просте питання: «Що означає високий інтелект»? Відповідь: - Психологи у процесі дослідження людської поведінки виявили низку дивовижних ознак, які вказують на високий рівень інтелекту. Інтелект – це не розв'язування задач або на-

писання дисертацій. Найвищою точкою розвитку інтелекту вважається доброта, емпатія, допитливість та адаптивність.

Є різні формули для визначення «рівня інтелекту IQ» (ай-к'ю). Одна з них виглядає так: $IQ = PV / XB \times 100$, де PV — розумовий вік, а XB — хронологічний вік. Наприклад, людині 20 років, розумовий вік якої становить на 2-3 роки більше, нехай це буде 22 роки і має ай-к'ю $22 / 20 \times 100 = 110$ балів. Оцінки вище 100 балів означають рівень інтелекту вище середнього, тоді як показники нижче 100 - означають «IQ» нижче середнього. Рівень «IQ» 121–130 балів мають (приблизно) 6-7% осіб у світі. Середній коефіцієнт інтелекту (IQ) українців становить орієнтовно 95,55 балів. Через це в мережі Інтернету виникло багато суперечок.

І знову питання до Н.Архипової: «Яке IQ у собак»? Відповідь: - З'ясувалося, що інтелект середньостатистичної собаки перебуває приблизно на рівні маленької дитини. Пес може запам'ятати близько 200 слів, як дворічний малюк і навіть рахувати до 5. Цікаво, що при цьому соціальний інтелект собак перебуває приблизно на рівні підлітків. Знову питання: «Який інтелект у котів»? Вважається, що найрозумніші коти мають рівень інтелекту, близький до рівня людського малюка, тому вам варто орієнтуватися саме на цей показник. «Catster» каже, що найкращий спосіб перевірити інтелект вашого kota - взяти його улюблену іграшку або його картонну коробку і подивитися на реакцію kota. Кішки мають короточасну пам'ять, яка дозволяє їм запам'ятовувати недавні події та переживання, йдеться у «Jaw-Dropping Facts». Вчені вважають, що короточасна пам'ять кішки триває близько 16 години. Якщо ви поспілкували-

ся з кішкою лише один раз, вона, найімовірніше буде запам'ятати вас до 16 годин.

Перейдемо до людей, власники високого інтелекту легше засвоюють інформацію та краще справляються зі складними завданнями. Але чи завжди високий розум допомагає нам? Можливо, іноді високий «IQ» скоріше прокляття, ніж благословення? Вам може здатися, що неймовірно високий рівень «IQ» дає низку привілеїв. Наприклад, вам не потрібно особливо намагатися скласти іспити. Ви читаете про складні речі і одразу їх розумієте. Ви можете спробувати себе в цікавих галузях на кшталт ракетобудування тощо. Все це правда, але у високого інтелекту є свої недоліки. Щоб визначити їх, Н.Архіпова вивчила переписку користувачів «Quora» на тему "Коли інтелект стає прокляттям?" і поділилася найцікавішим з читачами.

► Ми весь час думаємо замість того, щоб відчувати. Користувач «Quora» Маркус Гедалд розповів, що він загалом добре розуміє свої емоції та може розповісти про них іншим людям. Але він ніколи не відчуває полегшення, висловлюючи свої почуття. «Це загальна проблема розумних людей, особливо тих, хто звик висловлювати всі слова. Вони використовують слова як димову завісу, і все це посилюється, коли вони розповідають правду. Менш балакучі люди схильні виражати емоції через фізичні прояви. Вони штурхаються, кричать, ударяють кулаком по столу, біжать, сміються, танцюють і стрибають від радості. Я ж пояснюю. І коли це робить Маркус Гедалд то все це залишається у нього всередині, бо думки беруть зверхність.

► Ви не навчитеся наполегливо працювати, бо часто інша тема відволікає вас від попередньої. Інтелектуали відчують, що можуть рухатися вперед швидше та простіше, ніж інші люди тому й відволікаються. Високий «IQ» не гарантує успіху, а інтелектуали не завжди можуть розвинути наполегливість, необхідну для досягнення певної мети. Люди часто очікують, що обдарована особа покаже себе краще за всіх «Від вас автоматично чекають найвищих результатів. Байдуже, що вам нема з ким поговорити про свою слабкість і незахищеність. Люди вважають вас сильною особою».

► Інший недолік завищених очікувань - постійний страх провалу, того, що ви не впораєтеся і не станете найкращим.

Це змушує вас так боятися провалу, що ви не можете ризикнути і спробувати, побоюючись того, що ви програєте.

► Часто простих людей дратує, що ви поправляєте їх у наших розмовах. Якщо ви знаєте, що ваш співрозмовник помиляється, важко утриматися від того, щоб виправити його. Тут потрібно відчувати, чи змусить ваше зауваження когось збентежитися. Інакше ви ризикуєте втратити друзів. Виходить, що бути інтелектуалом неприємно, бо ви бачите помилки і не можете мовчати. А коли ви постійно виправляєте людей, вони перестають з вами спілкуватися».

► Ви схильні переосмислювати свої речі і думки, ви можете стрибати з однієї теми на другу «без попередження», при цьому витрачаєте багато часу на переосмислення та аналіз. Ви стаєте надто сентиментальним, якщо намагаєтеся знайти екзистенційне пояснення унікальності людського існування, а будь-якої іншої ідеї чи досвіду. Крім того, вам важче дається ухвалення рішень. В подальшому, розуміючи наслідки можливих подій, які приходить при ретельному аналізі, може не дозволити вам приймати рішення.

► Люди вважають обдарованих осіб – хвальками. Іноді оточуючі думають, що ви хвастаєтеся своїми знаннями. Це засмучує, коли люди говорять щось на кшталт: "Він вважає себе таким розумним", або "Він думає, що знає все", а ви просто намагаєтеся допомогти їм, а не натякаєте на свої геніальні здібності.

► Ви розумієте, як багато всього, ви ще не знаєте. Люди з високим інтелектом усвідомлюють, що їхнє мислення обмежене. Як би ви не намагалися, вам не вдасться дізнатися все. Ви не можете зрівнятися з Вищим розумом, або з Хронікою Акаши. (Це своєрідна "бібліотека", де зберігаються записи про кожну подію Всесвіту, думку слово та намір людей та інших космічних істот, які коли-небудь були у Всесвіті. Вважається, що ці записи існують у нефізичній, енергетичній сфері, і можуть бути доступні для певних людей, що мають здатність їх "читати").

Важливо зауважити, що станом на 2025 рік «Хроніки Акаші» не мають наукового підтвердження і є концептом, який ґрунтується на езотеричних та містичних уявленнях. «Хроніки Акаши» - це світ інформації, записаний на Тонкому Плані нашого буття. Світ, який всюди навколо нас...

«Хроніки Акаши» згадували в різних століттях під різними іменами: «Книга Життя (Біблія)»; «Коллективне несвідоме»; «Космічний або Універсальний розум»; «Інформаційне поле Всесвіту» тощо. Назва не має значення. Важливо зрозуміти суть того, що «Хроніки» з себе представляють. А представляють вони з себе величезне сховище інформації. У «Хроніках» йде постійна і безперервний запис всього, що ми робимо, думаємо і відчуваємо на дуже глибокому рівні нашої Душі. Все, що нами коли-небудь було зроблено, все відображено на Тонкому Плані у вигляді енергетичних вібрацій, які можуть бути перекладені (трансльовані) на нашу людську мову. Тобто представлені нам у вигляді малюнків, слів і відчуттів, які в силах сприйняти наш Розум.

Однак найцінніше в цих записах те, що в них зафіксовані справжні причини наших вчинків, почуттів, станів, емоцій та увесь шлях вашої Душі. У «Хроніках» містяться записи справжніх мотивів того, що ми робимо, чому так реагуємо на події або дії інших людей. Чому нам так боляче або радісно. Більш того в «Хроніках Акаши» містяться рішення наших проблем. «Хроніки» можуть підказати, куди нам рухатися в житті саме зараз. Що робити в певній ситуації. А чого робити ні в якому разі не можна...

І на останок Н.Архіпова хоче поділитися з читачами своїми думками і спостереженнями у вигляді 10 пунктів та відповідних наукових пояснень:

1. Завжди ставтеся до себе добре і з позитивом. Уникайте спокуси лаяти себе за помилки та прокрастинацію. Не робіть «моральних поблажок» (Примітка: Прокрастинація - це схильність відкладати виконання своїх завдань, або взятися за них в останній момент. Це може бути щось, що ми плануємо або обіцяємо зробити, але не робимо, замість цього відкладаємо на потім, навіть якщо розуміємо, що відкладання може мати негативні наслідки).

Не обрушуйте на свою голову небесні громи та блискавки за зриви запланованих справ чи виявлену слабкість. Ставтеся до себе з симпатією та прощайте недоліки, навіть коли зробити

це нелегко. Вибачивши себе, ви забороните своєму мозку вступити на слизький шлях морального потурання, що веде до подальших зривів і посилення прокрастинації.

► Наукове пояснення. Термін «моральна поблажка» запропонувала професор Стенфорда Келлі Макгонігал. Вона провела низку досліджень, в результаті яких з'ясувалося, що наш мозок під вантажем провини особливо сприйнятливий до спокус. Назвемо їх «моральні поблажки». Справа в тому, що мозок покликаний захищати не лише здоров'я свого господаря, а й його настрій. Поки ви винусте себе та проклинаючи за лень і слабкість, поки підбираєте найрізкіші і грубіші слова на свою адресу, намагаючись зміцнити мотивацію, ваш мозок відчайдушно шукає способи вас підбадьорити. А найприємнішим може бути те, чого ви весь час намагаєтеся уникнути. Як приклад, ви сидите на дієті, не втрималися і з'їли шматок торта. Потім подумали: «Знову зірвав дієту, почнемо все спочатку у наступний понеділок». Тож з «чистою совістю» - з'їдаєте решки торта. Не робіть собі «моральних поблажок».

2. Пастка «халяви». У різних бутіках, салонах краси, авто-салонах та інших місцях активної витрати грошей, вас може підстерігати дуже поширена пастка: безкоштовні послуги або невеликі подарунки, так звану «лояльність» до себе та свого бренду. Це пастка. Порада: не беріть нічого безкоштовно, якщо не хочете витратити зайві гроші.

► Наукове пояснення. Людина - це «соціальна тварина», яка потребує тісної взаємодії з іншими представниками свого виду. Механізм цієї взаємодії відточений мільйонами років і міцно «зашитий» у вашому мозку. Хоча ви й не усвідомлюєте свого «боргу» перед різними бутіками, автосалонами тощо, взявши щось на халяву, ваш мозок розцінює цю халяву саме як обов'язок, і змушує відчувати себе обов'язковим перед цими бутіками тощо. Ви мимо своєї волі починаєте цю несвідому халяву «або борг» віддавати: спонтанними покупками, спокійним ставленням до завищеної ціни, рекомендацією бренду своїм знайомим тощо. Одна чашка безкоштовно запропонованої кави — і ви вже в «пастці халяви».

► Наукове пояснення. Маркетологам та людям бізнесу все це добре відомо, тому якщо ви не хочете, щоб вами маніпулювали, запам'ятайте правило: ніколи й нічого не беріть безко-

штовно на халяву – у нашому світі безкоштовного не існує.

3. Читайте потроху. Ця порада для тих, хто любить читати, але йому завжди ніколи. Не залишайте своє читання книг – на потім. Подібне «потім» може і не настати.

► Наукове пояснення. Ця затримка в читанні, часто драгує людей інтелектуальних (але зайнятих), вона спровокована паралічем аналізу. Між вами і цікавими книжками стоїть страх мозку - страх перед обсягом майбутньої мозкової роботи. Пам'ятайте, прочитавши 10 сторінок - не злякають ваш мозок: це небагато, це зовсім недовго, і читання не встигне вас втомити. Книга зазвичай вміщує 200-400 сторінок, значить одну книгу ви прочитаєте в середньому. за місяць; 12 книг на рік – це не занадто багато. Прочитайте перші 10 сторінок і похваліть себе за послідовність і потяг до знань.

► Наукове пояснення. Читання книг має велику користь для розвитку людини. Воно розширює словниковий запас, покращує концентрацію та пам'ять, розвиває аналітичне мислення та уяву, а також допомагає знизити стрес...

4. Тренуйте свій розум (практика візуалізації). Успішна людина повинна мати аналітичне мислення, блискавично реагувати, вміти швидко структурувати інформацію, що надходить. Візуалізуйте навички тих тем, які бажаєте отримати. Чим би ви не займалися, яких цілей не планували б досягти, виділіть час протягом дня і перед сном на практику візуалізації. А потім у подробицях уявіть бажаний результат.

► Наукове пояснення. Візуалізація — поняття, відоме як фахівцям у галузі роботи мозку, так і широкому колу людей. Як приклад, перед підняттям штанги, наш мозок готує м'язи до навантаження, надсилає туди більше крові тощо. Однак, це працює тільки в тому випадку, коли ви візуалізуєте власні дії, а не їх результат.

► Наукове пояснення. Візуалізація спонукає вас до певних дій. Наприклад, візуалізація нової гарної машини, не тільки «зігріває» вам душу, але й спонукає вас до заробляння грошей для купівлі автомобіля. Ставить перед вами певні завдання...

5. Ніколи не говоріть зразу після спортзалу. Фізичне навантаження (або екстремальна ситуація) роблять вас більш балакучим, ніж зазвичай. Говориш під час фітнесу – обов'язково «вибовтаєш» свої секрети, особливо, якщо з вами балакає

знайома особа. Тому, якщо боїтеся сказати зайве, не надто активно діліться інформацією після спортзалу.

► Наукове пояснення. Фізичне навантаження та екстремальні ситуації запускають в організмі реакцію «бий або біжи»: пульс стає частим, йде прискорення дихання для кращого постачання м'язів киснем, настає приплив крові до кінцівок, покращується фізіологічна активність організму. Мозок реагує на цей стан - як на загрозу небезпеці та мобілізує всі сили для того, щоб втекти від неї чи дати відсіч. Це підвищує наш потяг до спілкування з іншими представниками свого виду.

Цей механізм до кінця не вивчений, але професор «Уортонської школи бізнесу» Йона Бергер, під час низки експериментів переконливо довела балакучість. Можна припустити, що підвищення балакучості у разі небезпеки, рятувало життя нашим предкам, змушуючи людей ділитися інформацією про загрозу та досвід подолання її. Як би там не було, майте на увазі: фізичне навантаження робить вас «знахідкою для шпигуна». Тож приблизно півгодини, помовчіть після спортзалу.

6. Відкладіть ваші шаради та головоломки в сторону. Чому? Наші головоломки, шаради та інші ігри та іграшки, які можливо «розвивають уважність, швидкість мислення та глибину нашого пізнання» - не працюють. Різні інтелектуальні ігри не покращують роботу вашого мозку, тому не витрачайте на них свій час. Якщо ви хочете подбати про майбутнє свого мозку, про його функціонування в старості – займайтеся спортом, оскільки фізичне навантаження – єдиний доведений спосіб профілактики когнітивних здібностей. (Це психічні процеси, які людина використовує для пізнання, навчання, запам'ятовування, обробки інформації, аналізу та прийняття рішень. Іншими словами, це можливості мозку, що дозволяють нам розуміти, сприймати, та взаємодіяти зі світом).

► Наукове пояснення. Щоб зрозуміти Н.Архіпову, надамо слово експерту в галузі уваги, професору Гарварда - Джеремі Вольфу: «У США останнім часом часто рекламуються відеоігри та програми, які нібито допомагають збільшити ваші когнітивні можливості (психічні процеси) та покращити функції уваги. Багато творців ігор обіцяють, що ви не будете з віком втрачати свою пам'ять. Проте більшість свідчень каже, що, чим більше ви гратимете в ці відеоігри або розгадуватиме різні судоки, тим

краще ви орієнтуєтесь лише в цьому конкретному занятті. Якщо вашій мамі виповнилось 60 або 70 років, то для покращення мозкової діяльності їй потрібні не ігри та головоломки, а заняття в спортзалі. Це піде їй і вам на більшу користь».

7. Параліч мозкового аналізу. Якщо ви маєте зробити складну справу, яку ви не знаєте як її зробити, або як підступитися, розбийте завдання на безліч малих підзавдань. Причому чим дрібнішими будуть ці підзавдання, тим краще. Наприклад, вам потрібно скласти любий документ. Перший пункт може бути таким: сісти за стіл. Другий: увімкнути комп'ютер. Третій: відкрити текстовий редактор. Четвертий: скласти перші дві пункти. Записати ці пункти, і покласти список перед очима та послідовно виконувати дії. Ви не помітите, як втягнетесь у процес створення документа, і справа буде зроблена...

► Наукове пояснення. Параліч аналізу (або інформаційне навантаження) - стан, коли надто довге й різнобічне обдумування завдання призводить до того, що робоча пам'ять «вимикається», прихоплюючи з собою ту область мозку, яка є відповідальною за силу волі, тобто префронтальну кору. Відомий спосіб обдурити мозок: постарайтесь зовсім перестати думати про цю важку справу як про власну справу, а дивіться на нього виключно як на послідовність дрібних завдань, вони не злякають робочу пам'ять, і кожне «дрібне» завдання буде оброблятися мозком послідовно.

8. Слідкуйте за собою і не робіть спонтанних покупок в бутиках, магазинах тощо. Якщо хочете більше економити грошей, і при цьому любите гуляти магазинами. Вам проста порада, не беріть в магазинах нічого до рук з полиць. Якщо взяли – покладіть негайно на місце те, що вам не знадобиться в найближчий час. Гуляйте, розглядайте вітрини, але нічого не чіпайте, і тим більше не беріть до рук. Ще раз повторуємо: не торкайтеся товарів, якими б цікавими і привабливими вони не здавалися. Це дозволить вам без особливих проблем утриматись від спонтанних покупок і зекономити гроші.

► Наукове пояснення. В цьому випадку на сцену виходить гормон дофамін, який у Вікіпедії називають «гормоном задоволення». Насправді дофамін – це гормон бажання, а не задоволення: він змушує вас хотіти, але не приносить почуття задоволення. Дофамін діє як морквина, закріплена перед но-

сом віслюка: змушує його нескінченно рухатися, але періодично треба давати йому насолоду, як нагороду. Можливо, ви помічали: передчуття купівлі речі, яку ви давно хотіли, завжди дарує більше позитивних емоцій, ніж задоволення від володіння цією річчю.

Ваші дофамінергічні нейрони мозку починають працювати, як тільки на очі вам трапляється щось цікаве та привабливе, але в сто разів ефективніше вони працюють, коли бажане стає відчутним – у прямому розумінні. Кров приливає до обличчя, серце починає стукати сильніше (бо дофамін - біохімічний попередник адреналіну) - і самі того не помічаючи, ви вже кладете в кошик якусь непотрібну вам нісенітницю. Порада: засуньте руки глибше в кишені і подивіться на сподобавшийся товар, але не беріть його до рук. Постійте і йдіть геть...

9. Дивне почуття голоду. Ніколи не сідайте за стіл для перехвату, доки не зголодієте, і зразу вставайте з-за столу, як тільки наїлися, навіть якщо в тарілці залишилася їжа. Якщо ви обідаєте в компанії і можливості відразу закінчити трапезу і встати у вас немає, закрийте тарілку, як тільки відчуєте себе ситим, наприклад, іншою тарілкою або серветкою. У крайньому випадку просто приберіть свою тарілку з свого поля зору. Цей простий прийом допоможе вам не переїдати. Коли ви ситі, запах їжі вже не здається вашому мозку таким привабливим, проте очі продовжують передавати інформацію про «смак» вашим дофамінергічним нейронам мозку, причому процес цей відбувається поза вашою свідомістю.

► Наукове пояснення. Будь-яке свідоме вольове зусилля - перестати їсти після досягнення почуття ситості, відбувається у префронтальній корі мозку, це ваш «центр самоконтролю». Протягом дня ви приймаєте безліч рішень і робите сотні дрібних справ або виборів, наприклад, що надіти, яким маршрутом потрапити на роботу, що купити на вечерю тощо. Ці дії поступово виснажують ресурс префронтальної кори, втомлює її, і ваша воля слабшає.

Допомагаючи своїй префронтальній корі прибиранням з поля зору їжу, ви зупиняєте процес вироблення вищезгаданого гормону дофаміну, який змушує людину щось хотіти. Отримавши бажане, наприклад – їжу, ваш мозок сприймає це як нагороду і в подальшому буде сильніше «тиснути» на вас.

10. Для покращення засинання - приглушіть світло. За годину-півтори до сну - приглушіть світло у всіх кімнатах. Влаштуйте у ванній кімнаті можливість перемикання з верхнього яскравого світла - на м'яке та неяскраве (наприклад, поставте там настільну лампу). Цей неймовірно простий прийом в подальшому покращить засинання та підвищить якість вашого сну.

Ми, люди, ведемо денний спосіб життя, тому мозок реагує на світло як на день, а на темряву - як на ніч. Приглушуючи світло, ви даєте інформацію - настали сутінки, тож настав час готуватися до сну. У відповідь наш мозок дає сигнал вироблення гормону мелатоніну, який у свою чергу, розносить по всьому нашому тілу сигнал про початок підготовки до сну. Наш метаболізм уповільнюється, так як вам більше не потрібно добувати енергію для активних дій, психічні процеси також переходять у режим сну. Півтори години цілком достатньо, щоб ваше тіло підготувалося до сну.

► Наукове пояснення. Значення сну для різних систем організму важко переоцінити. Уві сні виробляються гормони, зокрема мелатонін, який регулює циркадні ритми (біологічні процеси – наш «біологічний годинник») і сприяє засинанню, та соматотропний гормон росту, який важливий для відновлення організму. Крім того, під час сну відбувається збільшення рівня пролактину та гормонів, що регулюють репродуктивну функцію (ФСГ, ЛГ), а також зниження рівня лептина (гормону ситості) та підвищення рівня греліну (гормону голоду). Якщо ви дотримуєтеся дієти – то у сні найінтенсивніше худнете. Якщо займаєтеся спортом – уві сні відновлюється та зміцнюється м'язова тканина та загоюються рани. Якщо ви дитина або підліток - уві сні ви ростите. І всі без винятку люди уві сні структурують і архівують отриману за день інформацію, обробляють спогади, відрощують необхідні для розвитку мозку синапси (зв'язки між нейронами головного мозку).

До речі, наші циркадні ритми відіграють важливу роль у загальному здоров'ї та благополуччі людини. Нормалізований біоритм сприяє регулярному та якісному сну, підвищує імунітет, покращує травлення та психічний стан. Він також допомагає підтримувати енергійність та концентрацію уваги протягом дня. Більш як 300 фізіологічних процесів в організмі людини підпорядковуються добовому ритму...

І на останок нашої монографії Архіпова Н.М. хоче поділитися своєю життєвою мудрістю. Вона її виклала у 21 пункті, у вигляді порад старенької бабусі - до своєї онуки:

► Не бійся падати. З велосипеда, з гойдалки, з ковзанів і навіть на рівному місці. Буде боляче (іноді сильно), але ти навчишся бути спритною, швидкою і підніматися навіть тоді, коли хочеться плакати.

► Не бійся битися. Навіть із хлопчиками. Тим більше з хуліганськими хлопчиками. Тобі будуть говорити «дівчата не б'ються» і сміятися з твоїх синців, але ти їм не вір. Звичка тримати удар і вміння відповісти на нього без роздумів є однією з найкращих навичок. До речі, у добрій бійці зовсім не відчуваєш болю, а ранки проходять (або загоюються) через тиждень.

► Не бійся говорити те, що думаєш. Ти не повинна бути «100% вихованою дівчинкою» і мовчати, якщо треба сперечатися. Ти не повинна приховувати свою думку ні заради «дружби», ні заради «кохання». Якщо тебе не чують або вимагають від тебе «лояльності», то до біса таку дружбу і таке кохання.

► Не бійся визнавати свої помилки. Не соромся вибачатися. Тільки дуже сильні дівчата це вміють робити. Я думаю, що ти виростеш саме такою. Нестерпно важко сказати: «Пробач, я була не права. Як я можу це виправити? Але коли ти цьому навчишся, ніхто не зможе перемогти тебе.

► Не бійся отримати низьку оцінку. Не лише у школі. Негативна оцінка – це не так вже й погано. Зате ти дізнаєшся, де свої слабкі місця та над чим варто попрацювати. І пам'ятай, що погана оцінка не означає, що ти погана. Це лише мотивація до дії.

► Не бійся програвати. Сприймай програш – як падіння. Чим болючіше, тим корисніше. Якщо ти програла (в олімпіаді з біології або у боротьбі за найкрасивішого хлопчика у класі), це сильно збільшило твої шанси виграти наступного разу. Адже тепер ти знаєш, де і як можна налагоджувати стосунки.

► Не бійся непопулярності. По-перше, це пройде: «Все тече, все міняється». А, по-друге, твоя «непопулярність» - чудова нагода зайнятися чимось незвичайним. Поки всі ці «королі та королеви» класів тягатимуться по вечірках, просиджуватимуть час у кафешках і стирчатимуть в Інтернеті, ти навчишся чудово стріляти, їздити верхи, базікати на фарсі та дре-

сирувати собак. У 20 років «популярні ципи» все ще стирчати-муть в кафе і Інтернеті, а ти вирушиш у свою першу експедицію до Антарктиди.

► Не бійся закохатися. Це все одно колись відбудеться – так налаштовані люди. Так що перестань пручатися коханню і радуйся тому, що ти нарешті виросла...

► Не бійся сказати хлопцю, він подобається тобі. Що ти втрачаєш? Якщо він дурень, або байдужий до тебе, ти перестанеш думати про нього і знайдеш того, хто відповість на твої почуття. А якщо він закоханий в тебе і боїться сказати про це? Пам'ятай, ті «королеви» в кавичках, що товмачить про «жіночу гордість», просто тобі заздять. У тебе вже відбулося перше кохання і це супер...

► Не бійся першого поцілунку. Повір бабусі, це чудово. А якщо ти раптом хвилюєшся, що не вмієш цілуватися і вигляда-тимеш «як дурочка», пам'ятай усі жінки генетично запрограмо-вані на поцілунки, у нас це виходить набагато краще, ніж у чо-ловіків.

► Не бійся що ти можеш не вийти заміж. Всі жінки мріють успішно вийти заміж, але чим утримувати ледаря і дурня у себе під боком, краще бути якийсь час самотньою. Навіть у мій час відсутність чоловіка не вважалася чимось жахливим. Отже, коли ти підростеш, нікому не буде діла до того, чи є у тебе на пальці обручка чи ні. А ще я помітила, що мої незаміжні подру-жки жили і живуть анітрохи не гірше, ніж я, а іноді навіть ціка-віше та веселіше (не здумай сказати про цього дідусю).

► Не бійся вийти молодогою заміж. Хлопець на твоїй тери-торії (або в квартирі) – це ще не кошмар. Постарайся зустріти «свою» людину, і тоді все вийде, і навіть незакритий ним тюбик зубної пасти у ванній не дратуватиме тебе. Зате буде кому вра-нці виносити сміття і вигулювати собаку.

► Не бійся весілля, навіть найдурнішого. Будучи моло-дою, я чомусь боялася. Мені здалося дурним одягатися в білу сукню-торт і червоніти під крики «гірко». А тепер я думаю, що було б чудово подивитися на свої фотографії тієї пори і показа-ти тобі, які ми з дідом були молоді і прекрасні «ідіоти». 5-ть, або 7 годин весільної «ганьби», проте потім є про що гадувати все своє життя.

► Не бійся народжувати. Брехати не буду, це досить бо-

ляче. Але медицина не стоїть на місці, тож гадаю, у тебе цієї проблеми не виникне. У нашому роді жінки народжували швидко і зразу починали думати про наступну дитину.

► Не бійся розлучення. Якщо це станеться (бо таке трапляється) з чієїсь дурості, або з чієїсь вини – не впадай у відчай і не засмучуйся. Біль і образа пройдуть швидко. Розлучення - це не кінець, це початок чогось нового, можливо набагато цікавішого.

► Не бійся самотності. Знаєш, у якийсь момент, самотність буває найкращою миттю. Не кожному випадає шанс бути наодинці з по-справжньому розумною та «рідною людиною» – із собою. Якщо тобі пощастить, насолодиш цією можливістю на повну. А довгої самотності тобі все одно не світить – я нашу родину знаю. Довго одиначкою не будеш.

► Не бійся бути сильною. Можливо тобі будуть говорити, що жінка має бути слабкою (або вдавати з себе таку). Не вір тим «доброхотам», жени тих доброзичливців у «три шиї». Ми жінки нікому нічого не винні. І тільки з такими (сильними) жінками бувають найсильніші та найкращі чоловіки.

► Не бійся плакати. Ти спитаєш, а хіба можна одночасно бути сильною та плакати. А я відповім: сльози – то право сильного. Бо коли я сильна, я що хочу те й роблю. Хочу плачу, хочу сміюся, хочу голою буду по хаті ходити...

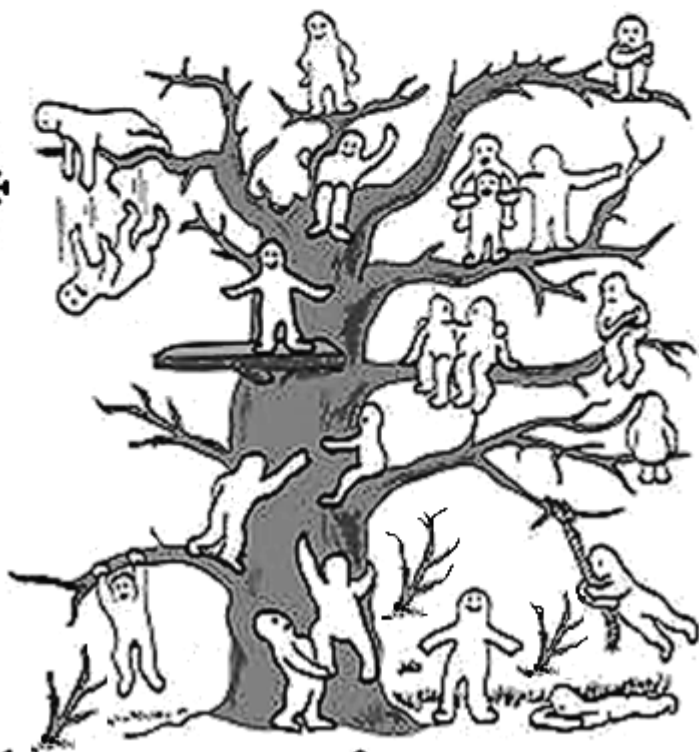
► Не бійся пробувати нове. І неважливо, скільки тобі років і що про тебе скажуть люди. Бери від життя все, що вона пропонує. А якщо не пропонує, то відбирай силою, або хитрістю. І неважливо наскільки божевільним виглядає твоє бажання. Наприклад, якщо в 50 років тобі спаде на думку купити собі моторолер - купляй. Деякі мої давні подруги так і зробили.

► Не бійся старіти. Це не страшно, хоч трохи дивно. Але зате починаєш більше цінувати життя, сильніше любити та шкодувати близьких і навіть писати розлогі листи онукам.

► Не бійся втрачати близьких. Це боляче, але біль загартує тебе. Я довго сумнівалася, чи писати взагалі про втрату. Але ми з тобою знаємо, що втрати і розставання неминучі. Тому люби своїх близьких, поки вони поряд так сильно, як тільки зможеш. І пам'ятай: «Кохання нікуди не зникає, воно завжди з тобою в серці»... А всім читачам бажаю міцного здоров'я, особистого щастя і мирного неба.

П'ята глава

Теорія людських рас

ЗЕМНІ РАСИ І ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Спочатку розберемося, що таке раси і цивілізації? Чи є між ними відмінності? Раса у фізичній антропології як біологічний таксон означає «людина розумна». Характеризується за фенотипом і генотипом. Людська цивілізація, за космічними мірками - молода. Вважається, що вона почалася в епоху неоліту, тобто за 8000 років до н. е., коли людські істоти почали господарювати, полювати, рибалити та освоїли продуктивну діяльність (землеробство, скотарство, ремесло тощо). Тоді хто, або що за монади (або божество, чи перші істоти), жили на планеті Земля до появи «людини розумної»? Чому первісне суспільство монад не визначають як цивілізацію?

На відміну від цивілізації первісному суспільству не притаманні станово-класовий поділ, державність та міста, воно володіє таким обсягом інформаційно-культурного потенціалу, який у вигляді традиції передається від покоління до покоління. Головними ознаками цивілізації є наявність держави, розвинута система управління, високий рівень розвитку науки та техніки, культура та мистецтво, розвинене господарство і торгівля, наявність писемності та її використання для зберігання і передачі знань і інформації. В основі цивілізації лежить трудова діяльність живої монади (істоти чи людини). Культура виступає духовним виміром цивілізації, її духом, основою та фундаментом людської історії. Під цивілізацією ж розуміється певний етап культурної еволюції людства, що являє собою якісну межу на еволюційному шляху.

Тоді чому чорна раса не створила жодної цивілізації, а полінезійська біла раса створила одну цивілізацію, коричнева раса – дві, жовта раса – три, червона та нордична біла раси – по чотири, альпійська біла раса – дев'ять, а середземноморська біла – десять рас. Автори книги не проводять чіткої різниці між нордичною, альпійською, середземноморською та полінезійською расами. За основу ми перемо слова «цивілізація» і «раса» Якби ми провели детальний аналіз не тільки білої раси, а й інших рас, то ми виявили б там, що в основі певної цивілі-

зації була одна, або кілька рас. Зрештою ми дійшли висновку, що генезис цивілізацій потребує творчих зусиль більш ніж однієї раси.

Сучасне західне поняття раси сформувалося під час експансії західного суспільства, що почалася наприкінці XV ст. і триває до наших днів. Варто зауважити, що в основу різноманітних типологій сучасних цивілізацій можуть бути покладені соціально – економічні уклади, релігії, раси, системи управління тощо. Існує кілька підходів до виділення цивілізацій та рас: історичний, генетичний, релігійно-світоглядний та інші.

Дослідженням теорії рас та цивілізацій за нового та новітнього часу займалися такі вчені: російський слов'янофіл М. Данилевський, американський соціолог П. Сорокін, німецький філософ О. Шпенглер і соціолог Макс Вебер, французький історик Ф. Бродель, англійський історик А. Тойнбі та інші видатні історики та філософи. Серед сучасних дослідників найбільш відомими є праці американського політолога С. Гантінгтона. Першу цілісну теорію, що прагнула пояснити розвиток людства з цивілізаційних та расових позицій, напередодні Другої світової війни запропонував науковий керівник Британського королівського інституту міжнародних відносин Арнольд Джозеф Тойнбі (1889-1975). Він виділив 36 цивілізацій, однак у 12-томному «Дослідженні історії» детально описав тільки 21 локальну цивілізацію, які охоплювали 16 регіонів, що циклічно змінювали одна одну. Рушійною силою розвитку цивілізацій та рас, на думку історика, слугував «життєвий порив» творчої еліти, а тривалість їхнього існування залежала від співвідношення між малою елітою і нетворчою масою суспільства.

Отже, цивілізація - це простір, культурна зона, сукупність культурних характеристик і феноменів. У багатьох дефініціях саме культура виступає основною ознакою цивілізації. Люди однієї раси можуть бути поділені за цивілізаційною ознакою. Наприклад, великі релігії християнство й іслам - охоплюють

суспільства, що належать до різних рас. Тож недивно, що багато дослідників проводить класифікація світових цивілізацій за релігійними критеріями, які формується на базі універсальних, тобто надлокальних цінностей, і отримують відбиття у світових релігіях, які становлять цілісні системи соціокультурної регуляції, включаючи підсистеми моралі, права, мистецтва, філософії тощо. Минулому, теперішньому та майбутньому західної цивілізації присвячена вагома частина «Осягнення історії» англійського мислителя А.Тойнбі. Учений звертає увагу на той факт, що в останні 500 років західна цивілізація захопила пріоритет у галузі культурного та політичного проникнення в інші регіони Землі, а протягом 2,5 останніх століть позиція західних держав зміцнилась настільки, що вони практично не брали до уваги чийхось інтересів за межами свого власного світу.

Чому сьогоднішні люди – це 5-те цивілізаційне покоління (або людські раси) на землі. Куди ділися попередні цивілізації (раси) і які вони були? Станом на сьогодні автори нашої книги (з поглядом на історію світу) виділяють:

Перша раса – Безтілесна, первинні монади

Друга раса – Енергетичні оболонки

Третя раса – Лемурійська

Четверта раса – Атлантична

П'ята раса – Арійська

Шоста раса – Метагалактична

Перша цивілізація сучасного типу людей виникла 5500-6000 років тому. Першою цивілізацією були шумери, які почали будувати великі міста біля Месопотамії. Вони розвивали ремесла, винайшли писемність та колесо. Майже в цей час з'явилася своя цивілізація і на іншому континенті - в Перу. Але окремі дослідники вважають шумерів першою цивілізацією (людською расою), яка керувала світом). Добре, нехай буде так, тоді скажіть, хто ці монади, які були до перших шумерів?

Що це за «Таємна доктрина» Блаватської Олени Петрівни про яку пишуть - це логіка Вищого розуму в основі якої лежить засаднича теза про єдність світу як «фундаментальний закон Всесвіту». Де людина є само усвідомленою істотою і відіграє важливу роль як частина Всесвіту. Її книга «Таємна доктрина, синтез науки, релігії та філософії» була видана у двох томах в 1888 році, третій том опублікований після смерті письменниці у

1897 році. Основу «Таємної доктрини» складають станси (строфа, зупинка, місцеположення), перекладені з таємної «Книги Дзіан» із стародавнім текстом тибетського походження та коментарями та поясненнями автора. У книзі детально розглядається фундаментальна символіка, яку використовують світові релігії та міфології. У першому томі йдеться про утворення Всесвітом. Другий том розглядає походження і еволюцію людини. Третій том містить історії деяких відомих окультистів. Історики та скептики відкинули «Книгу Дзіан» як обман і звинуватили О.Блаватську в плагіаті.

Мадам О. Блаватська стверджувала, що бачила рукопис «Книги Дзіан» під час вивчення езотерики в Тибеті. Дехто почав сумніватися, так Макс Мюллер сказав, що «в цьому питанні вона була, або видатним фальсифікатором, або вона зробила найцінніший подарунок археологічним дослідженням на Сході. А Джон Алгео зазначив у своїй книзі інші твердження Блавацької про «Книгу Дзіан», там ряд загадок, через які книгу важко перевірити. Уфолог Дезмонд Леслі у своїй праці значною мірою спирався на станці (витяги) із «Книги Дзіан» і висунув теорію, що спочатку вони були створені на втраченому континенті Атлантида. Письменник Френк Едвардс вважав, що «Книга Дзіан» підтримує ідею стародавніх астронавтів про попередні раси і цивілізації на планеті Земля. Інші стародавні письменники, сучасні астронавти та теософи стверджували, що «Книга Дзіан» походить з іншої планети. Джейсон Колавіто відкинув твердження опонентів як обман і зазначив, що «навіть після того, як скептики розвінчали «Книгу Дзіан» як шахрайство, її послідовники продовжували стверджувати її реальність»...

Автори нашої книги звертають увагу на те, що немає сенсу пояснювати, що «Книга Дзіан» і книга «Таємна доктрина» у всій цілісності зібрана із певної кількості фрагментів і окремих засад. Поставимо знання вище за все. Кожен хто приніс часточку знання у наш світ, вже благодійник людства. Навчимося зберігати кожен крок наукового досвіду. Зневага до науки, є зануренням у темряву. Не можна позбавити уваги всі зібрані знання, навіть якщо маєте певні сумніви. Не забудьте принести шану тим, хто власним життям зробив відбиток на шкалі «Знання». Наша книга написана для служіння людству, і людством та майбутніми його поколіннями може бути судима...

Релігія мудрості є спадком народів всього світу. Єдина (або Первісна) та Найвища мудрість є терміном, який застосовував Ар'ясанга у своїх сокровенних писаннях. Ці слова, як санскритський термін та найменування, були надані самими ранніми арійцями «Невідомому Божеству». Значення «Абсолютна мудрість», перекладене Фіцедуардом

Холлом, як «Позачасова нестворена причина всього». Нерозумні ті, хто у власній сліпій та невчасній в наші дні ненависті до будь якої релігії, заперечують їхні езотеричні вчення, які також є і вченнями брамінів-брахманів (жерців в індуїзмі). Таємниця що приховувала її головну догму та спрямування що до Нірвани (це стан згасання усіх мирських бажань людини, її вивільнення й порятунку), так спокушала та збуджувала вчених, які вивчали її, що відчуваючи неможливість зрозуміти її логічно та задовільно, вони розрубили «Гордієв вузол» тим, що проголосили - все це видумки.

Повертаємось до двох значень: «раса» і «цивілізація». Сьогоднішня людська раса порівнюється з деревом. Головний стовбур цього дерева - порівнюють з «Корінною расою». Великі гілки дерева - з різними суб-расами, число яких 7 одиниць. На кожній з цих великих гілок є 7 менших «гілочок» або «родинних» рас і так далі. Нині протікає еволюція 5-та суб-раса, як гілка від дерева 5-тої «Корінної раси».

Кожна споріднена раса має середнє існування близько 30 000 років і, таким чином, європейська «Родинна раса» має ще досить тисячоліть попереду, хоча народи, або незліченні гілки (дерева) на ній, змінюються з кожним наступним «сезоном» в три або чотири тисячі років. Вельми цікаво відзначити близькість в тривалості між життями «расового сімейства» 30 000 років і «Зоряним роком», тривалістю в 25 868 років. (Примітка: Зоряний або Сидеричний рік – це проміжок часу між двома послідовними проходженнями центром Сонця одного й того ж місця).

Поступову зміну рас (або цивілізацій) можна споглядати і порівнювати на статуях Баміану, відомі як Сольсол, вони є не порушним прикладом поступової еволюції рас (або цивілізацій). Баміан – місцевість, на якій стоять статуї упродовж незлічені-

них віків, сьогодні представляє собою маленьке, жалюгідне напіврозвалене містечко в Центральній Азії - на півдорозі між Кабулом і Балом, біля підніжжя величезної гори «Кох-і-баба», ланцюга «Паропамізу» (або Гіндукушу), близько 8500 футів над рівнем моря. (Примітка: Геометричний фут введений в Англії в XVI столітті як ширина 64 ячмінних зерен. За Г. Агріколою при переведенні в метричну міру, фут (стопа) - буде дорівнювати 29,23 см, лікоть - 2 фути, долоня - $\frac{1}{4}$ фута, п'ядь - $\frac{3}{4}$ фута, а людський палець - $\frac{1}{16}$ фута. Конвертація футів у метри здійснюється шляхом множення кількості футів на коефіцієнт перетворення 0.3048, оскільки 1 фут дорівнює 0.3048 метра. Неможна плутати фут (довжину) із фунтом (вагою). Фунт це одиниця ваги та маси, в англійських країнах фунт рівний ~0,45 кг, проте існують численні інші його стандарти, від 0,32 кг до 0,56 кг).

Заява, що на усій земній кулі не існує статуй більшого розміру, легко підтверджується свідченнями усіх мандрівників, що дослідили і виміряли їх. Найбільша з них має 173 фути висоти, що на 70 футів вище за «Статую Свободи» в Нью-Йорку, оскільки остання вимірюється лише в 105 футів (або 34 метри висоти). Сам знаменитий Колос Родоський, між ногами якого з легкістю проходили найбільші кораблі того часу, був лише від 120 до 130 футів височини. Під найвищою статуєю Баміану підрозумовують першу земну расу (або цивілізацію) «Безтілесну, первинну монаду».

Друга велика статуя «Енергетична оболонка» вирізана так само як і перша в скелі, має тільки 120 футів, що на 15 футів вище вказаної «Статуї Свободи». Третя статуя, яка символізує Лемурійців - вимірюється лише в 60 футів. Відповідно четверта статуя трохи менша – відноситься до атлантів, остання ж з них (п'ята) – арійська, лише трохи більше середньої людини нашої сьогодишньої раси (або цивілізації). Вона була в 20 футів зросту в епоху, перед затопленням Лемурії, після того, як ця територія була майже зруйнована вулканічними виверженнями підземного вогню. Нажаль наступної 6-ї статуї метagalacticної раси (або цивілізації) – немає.

Як ми вже зазначали, першою підрасою п'ятої цивілізації сучасного типу, яка виникла 5500-6000 років тому - були шумери, які почали будувати великі міста біля Месопотамії і на той час керували світом. Вони розвивали ремесла, винайшли писе-

мність та колесо. Характеристики людської цивілізації: 1) створення ремесла; 2) відокремлення писемності від землеробства; 3) розшарування суспільства на класи; 4) поява міст; 5) виникнення монументальної архітектури; 6) формування держави. Але геофізики і археологи з Індії представили свідоцтва того, що «Індська цивілізація» може бути найдавнішою в світі підрасою (п'ятої цивілізація), про це повідомляє «Daily Mail». Вона існувала 3000 до н. е. - (без коментарів).

Хто ж висікав величезні (найвищі) статуї світу - Баміану? Мабуть фігури належать до створення рук Посвячених монад четвертої раси, які після потоплення їх Материка, знайшли притулок в твердинях і на вершинах Центрально-азіатського вірського ланцюга. Таким чином, п'ять фігур Баміану є непорушним рекордом Езотеричного вчення про поступову еволюцію рас (цивілізацій) на планеті Земля.

Опираючись на інформацію із історії світу що знаходяться в Хроніках Акаші Вищого розуму (збірка інформації, сховище) - вияснили. Наша планета Земля розвивалася не в нашій Галактиці та Сонячній системі. Вона в дуже далекі історичні часи була введена в нашу Сонячну систему після знищення планети Фаетона, яка була розташована між Марсом і Юпітером, на відстані приблизно 2,8 астр. одиниць від Сонця. Від Фаетона залишився пояс астероїдів. У публікаціях «Метаморфоз» XVI і XVII століть легенда про Фаетон розглядалася як притча про руйнівні наслідки гордині та відсутності помірності. Із релігійної інформації довідались, що Зевс-Громовержець кинув свої блискавки і знищив небесну колісницю разом із Фаетоном. Уламки колісничі розкидало по всьому небу. Бог сонячного світла Геліус сумував і довгий час не з'являвся на небі, і лише пожежі висвітлювали околиці. Щоб згасити вогонь, Зевс вилив у небі потоки води – так стався Великий потоп на планеті Земля. До речі, за часів Евріпіда (це близько 480/484 - 406 р. до н. е.) Бога Геліуса почали ототожнювати з Аполлоном, через що з'явилося друге ймення Бога сонця – Феб). Саме тоді, з іншої системи та з іншої світобудови - із Галактики “Квітів Розуму” Вищим розумом була доставлена наша планета Земля. З загиблої планети Фаетона частина живих монад (перші істоти, або «божество») минулого життя перейшла на нашу планету Земля. І розвиток планети Земля продовжився вже в нашій Сонячній системі.

Хроніки Акаші - це світ інформації, записаний на Тонкому Плані нашого буття. Сам термін «акаші» був узятий з індуїзму, що означає «першоджерело». Він лежить за межами нашої Свідомості. Вважається, що з «акаші» вийшли такі першорядні елементи, як вогонь, повітря, вода, земля та ефір. З яких, до речі, складається і сама людина.

Тобто, наша Сонячна система формувалася зовсім не таким способом, як нам розповідають вчені. В багатьох історичних книгах Духа, у різних Вчителів, у різних Майстрів можна знайти дуже цікаву інформацію. Наприклад, що на нашій планеті вже закінчили своє існування попередні 4-рі раси (цивілізації). Зараз існує п'ята людська раса *Homo sapiens*. А ще на нашій планеті Земля живим расам, чомусь закрили доступ до Хроніки Акаші на 5 млн. років за якусь провину. Через багато-багато млн. років настане шоста раса (або цивілізація) метagalacticна, для її описів необхідно використати матеріали з «Таємної Доктрини» О.Блаватської, а ще щоденників О.Реріха, або задіяти таємну інформацію сучасної історичної науки. Можливо хтось вміє підключатися до Хроніки Акаші - це місце, яке містить величезні запаси знань про все. Ці знання можуть бути звідти вилучено, «зчитані» людиною, яка володіє відповідними здібностями і допоможе нашим читачам. Важливо, щоб ви мали схильність до такої роботи. Якщо ви не приймаєте саму ідею Хронік, то в вас вже є обмеження для сприйняття і Хронік Акаші і всього того, що там міститься...

Є різні системи, які пропонують навчити підключатися до Хроніки. Обдаровані люди застосовують «спеціальні рейки», які відкривають шлях до Хронік Акаші через певні символи. Інші використовують гіпнотичні і трансів стани, які викликаються за допомогою медитацій. Треті входять в Хроніки Акаші методом молитов, набору спеціальних слів, які створюють канал підключення до Хронік Вищого розуму. У будь-якому випадку ви переводите себе в змінений стан Свідомості. Всі способи підключення до Хроніки Акаші - хороші.

Тож давайте разом коротко ознайомимося із усіма расами (цивілізаціями) на планеті Земля, про яких уже згадували.

► Перша раса на Землі була утворена, (занесена) під знаком Сонця 1,2 млрд. років тому космічними Співдружностями нашої Галактики. Причина занесення першої популяції розумних індивідуумів (ефірних істот) з іншої планети – на планету Земля, нам не відома. Цих живих, людиноподібних істот (монад) розселяли декількома колоніями з експозицією в 5 тис. років в різних регіонах. Всі ефірні людиноподібні істоти (монади) мали астральні й ущільнені форми, внаслідок дії психічної енергії. Ця перша раса ефірних монад являла собою інформаційну голограму астрального рівня, що дозволяла їм проходити крізь будь-які тверді предмети. Їх назвали «самонароджені» (або безтілесні, первинні монади)

Вони були одноокими (циклопами) й мали астрально-ефірний зір. Язикового спілкування не було. Зв'язок з навколишнім світом і Вищим розумом був телепатичним. Представники першої раси (цивілізації) не мали достатніх, розумових здібностей та розмножувалися як рослини, шляхом розподілу й брунькування. Перша раса перебувала на «Першому рівні свідомості», що відповідає «Несвідомому рівню на шкалі свідомості» й дорівнює послідовності числа Фібоначчі $n=1$. (Примітка: Число Фібоначчі лежить в основі всіх процесів у природі. Сакральна теорія цих чисел лежить в основі переходу з одного рівня свідомості на інші рівні).

Система чисел послідовності Фібоначчі - є еволюційною системою. Кожне число цієї системи являє собою суму двох попередніх чисел, а результат розподілу кожного наступного числа - на попереднє число, є коефіцієнтом «Золотого перетину». Це й визначає ключову роль у послідовності еволюції всього живого на планеті, у тому числі й еволюцію свідомості людини. Можна представити, наскільки важке було життя монад першої раси в щільному фізичному світі. Вони перебували під повним контролем Тонкого світу, і він телепатично передавав їм всю необхідну інформацію. Адже небесний Дух ще тільки вів кропітку роботу над створенням мозку й ДНК перших монад.

Вищий Розум намагався епізодично стимулювати розвиток цієї популяції монад шляхом створення певних преференцій. Але планета Земля у той час була місцем зіткнення інтересів інших двох космічних Співдружностей, що й вивело з рівно-

ваги дану соціальну систему на планеті Земля. Дві великі ефірні спільності земних монад виявилися втягнуті в стан війни. У період воєнних дій, 4/5 населення перших монад, незважаючи на свій ефірний стан - були знищені. У цілому перші монади проіснували 28 млн. років і вимерли. Потім для планети Земля наступив період консервації, що тривав 80 млн. років. Далі починався підготовчий період, для другої раси (цивілізації) монад що зайняв близько 320 млн. років.

► Близько 800 млн. років тому з'явилася друга безкісткова раса напівефірних монад. До моменту появи 2-ї раси (цивілізації) на планеті Землі збільшилася кількість океанів й утворилося 7 великих континентів, подібних Австралії. На нашій планеті на той час практично були відсутні види тварин, небезпечні для цієї популяції напівефірних монад. З самого початку, друга раса монад перебувала на несвідомому рівні планетарної Свідомості, і відповідала числу Фібоначчі $n=2$. Монади почали отримувати кольорове забарвлення шкіри (чорного і блакитного), але у випадку з першою ефірною расою, успіху в еволюції не мали. У певний період часу у двостатевих монадних осіб постало питання перенаселення на окремій частині суші, і вони почали практикувати експансію на інших континентах Землі. Людиноподібні монади другої раси (цивілізації) так само управлялися й контролювалися Тонким світом завдяки добре розвинутому третьому оку.

Однак свідомість перших людиноподібних монад другої раси (цивілізації) була ще неясною, перші особи тих днів були досить далекі від розумності (інтелекту) людей сучасного рівня. Першим кроком до виправлення такого положення було будівництво (розвиток) мозку у людиноподібних осіб другої раси (цивілізації) для використання його як розумового інструменту. Друга раса (цивілізація) людиноподібних осіб вже була смертною, її могли знищувати стихії: Повітря, Вогню і Води.

Перші людиноподібні істоти 2-ї раси (цивілізації) започаткували своє існування (розселилися) в районі Північного Полюса й місцевості, що зараз відома, як Північна Азія. Тоді, це був один квітучий материк, що не знав ні зими, ні осені і ще там не було темних ночей. Поступово популяції людиноподібних монад почали міграцію на інші материки, - це вимагало розвитку знань, технічного прогресу тощо. За 20 млн. років свого існу-

вання. Почався їхній розвиток. Поступово вони найшли літальні апарати, підводні човни, розвинуту техніку у інших галузях. По деяким своїм технічним досягнення, вони зрівнялися з людством сучасного періоду...

На планеті Земля виникли певні негативні чинники: ось Землі змінила свій кут нахилу, почалася техногенна катастрофа, за нею масові епідемії, а далі не продумані і антигуманні дії людиноподібних істот 2-ї раси (цивілізації). Все разом взяте привело до непередбачуваних наслідків – друга раса (цивілізація) безкісткових, людиноподібних істот почала самознищення. Таким чином, 2-а вищезазначена раса (цивілізація) проіснувала близько 20 млн. років і вимерла. Знову наступив період консервації, що тривав 80 млн. років. Підготовка до створення третьої раси (цивілізації) зайняла 200 млн. років. На той час на планеті Земля суша займала 2/3 частин. Склад повітря містив у собі 70-80% азоту й 23-25% кисню.

Корінні раси (цивілізації) світу - це етапи еволюції монад, людиноподібних істот і людини розумної в езотеричній космології теософа Олени Блаватської, які описані в її книзі «Таємна доктрина» (1888). Попередні 4-ри раси (цивілізації) існували переважно на нині втрачених континентах.

Модель О.Блаватської була розроблена пізнішими теософами, особливо Вільямом Скоттом-Елліотом у «Історії Атлантиди» (1896) та «Втраченій Лемурії» (1904). Енні Безант продовжила розвиток моделі корінних рас (цивілізацій) світу в «Людина: звідки, як і куди» (1913). Ще є твори Безанта і Скотта-Елліота, які опиралися на інформацію Чарльза Вебстера Лідбітера, отриману за допомогою «астрального ясновидіння». Подальші розробки з цієї теми були надані Рудольфом Штайнером у «Атлантиді та Лемурії» (1904). Сам Рудольф Штайнер і наступні автори-теософи назвали періоди часу, пов'язані з цими усіма расами (цивілізаціями) – епохами. Але Р.Штайнер вважав, що термін «раса» (або «цивілізація») більше підходить для сучасного людства. Окультну концепцію доісторичних рас описував й англійський теософ Альфред Персі Сіннетт у «Езотеричному буддизмі» (1883).

► Третя раса людиноподібних істот, що прийшла на зміну другої раси (цивілізації) монад на планеті Земля, була названа «лемурійцями», їх ділили на ранніх і пізніх лемурийців. Ранні лемурийці являли собою мавпоподібних несвідомих істот, які безвідповідально спарювалися з тваринами, що призвело до виникнення людиноподібних мавп. Вони були ростом 15-18 м., і мали значно більш щільне тіло, у них з'явилася кісткова основа, тому їх неможна було називати «примаро образними». Спочатку вони були золотавого кольору, пізніше їхній колір шкіри почав набувати інших відтінків. Спілкування ранніх лемурийців відбувалося шляхом передачі думок на відстані. Поступово їхній розвиток розвивався, і вже середні і пізні лемурийці досить успішно використали енергію Тонкого світу.

Кожен пізній лемуриєць вже був природним магом. Він відчував себе нащадком Богів, вмів спілкуватися з духовною сутністю; його лінією прогресу було придбання не тільки духовних, але й матеріальних знань, які можна одержати тільки завдяки розвитку матеріалістичної науки. Маючи досить сприятливі умови життя на Землі й використовуючи енергію й неосяжні знання Тонкого світу, пізніші лемурийці досягли дуже високого рівня розвитку. Тривалість життя лемурийців досягала тисячі й більше років. Варто нагадати, що майже такий же строк життя на Землі мали перші люди нашого періоду. Наприклад, Енос (старший син Сета, народжений ним у віці 105 років, онук Адама і Єви) - жив 905 років. Мафусаїл (один із патріархів, прабабків людства, син Еноха та дід Ноя, - жив 969 років. Ламех як нащадок Каїна, син Метушаїла, батько трьох синів Явала, Ювала, Тувалкаїна та дочки Ноеми – жив 777 років і мав двох дружин Аду і Ціллу та інші. (Дивись нижче схему-родоводу Адами і Єви в 5-тій кореневій расі (цивілізації людей розумних).

Раса ранніх лемурийців, на зорі свого існування, мала 42 (40 основних і 2 додаткові) хромосоми й перебувала на матриці Свідомості рівня $n=3$, а наприкінці - вже перейшли до $n=4$ по числу Фібоначчі. Це відповідає підсвідомому рівню Свідомості й дозволяє заякорити (зафіксувати) душу у фізичному тілі людиноподібної істоти. Можна вважати, що проблема створення ДНК була вирішена. Ці людиноподібні істоти стали представниками наступної четвертої раси (цивілізації) людиноподібних велетнів. Їхній зріст був 5-8 м., (тобто менший за лемурийців).

Лемурія (або країна Му) - затонулий континент в далекій історії людства в Індійському океані. Назва пов'язана з приматами лемурами ростом 15-18 метрів, які жили на острові Мадагаскар, що в низці наукових гіпотез та езотеричних і пара наукових вчень вважається залишком континенту. Гіпотезу про існування Лемурії вперше висунув в 1864 р. британський зоолог Філіп Латлі Склейтер з огляду на те, що більшість тварин Мадагаскару, зокрема величезні лемури, були ендеміками (місцева одиниця визначення і кваліфікації).

Читаємо в «книзі Ювілеїв» яка написана у 2 столітті до н.е. Вона не є частиною Біблії, але деякі християни та євреї вважають її натхненним писанням. Про пізніх лемурійців і перших людей – велетнів там так написано: «І сталося диво, ангели Господні побачили, що жіночі, людиноподібні істоти (4-тої раси) мають чудовий вигляд. І вони взяли собі жінок за дружин, вибравши їх з усіх; і вони народили їм синів, які зробилися велетнями. І неправда посилилася на землі, і тіло зіпсувало свій шлях, від людей - до худоби... Все спотворили свій шлях і свій порядок і почали пожирати вони один одного...».

Автори нашої книги звертають увагу на те, що «книга Ювілеїв» розповідає історію світу від його створення - до передачі табличок з законом Мойсееві на горі Синай. Розповідь прикрашена різними деталями, які датовані за ювілеями, роками, тижнями і днями. Це вільний переказ біблійних оповідань. Згадано 4 групи ангелів: «анголи природи», «анголи-охоронці», «анголи освячення», «анголи лику». «Книга Ювілеїв» розповідає про створення всіх Анголів, від першого дня творення, їх гріховного зв'язку із людськими дочками, та винищення їх нефілімами. Про нефілімів так сказано: «Це небесні велетні, котрі змушують інших падати».

Але в П'ятикнижжі Старого Заповіту написано, що сини Божі (анголи, що стали згодом «падкими») були вражені красою земних жінок і брали їх собі за дружин, відповідно до Біблії це було протиприродно. Від цих шлюбів і народжувались нез-

вичні людиноподібні істоти, яких в Біблії назвали нефіліми. Бог (або Вищий розум) вирішив знищити все живе на землі за гріхи небесних ангелів - потопом. (книгу Буття 6:4). Значить нефіліми існували і після потопу, вони згадуються в книзі «Чисел 13:34». В Ізраїлі існують величезні кола з каменів, що мають назву «кола нефілімів або рефаїмів». А в 1-й «Книзі Еноха» читаємо наочний опис нефілімів: «І земні жінки ставали вагітними й народжували великих дітей гігантів зростом в триста (?) людей. Вони з'їдали все що було у людських народів, іншим людям набридло годувати їх. Тоді гіганти напали людей і почали їсти людей, птахів, диких звірів, плазунів та риб. А згодом вони почали пожирати плоть один одного і пили кров один у одного. І тоді сама земля виступила проти них» (див. 7:3-7).

Як свідчать газети кінця 1950-х років минулого століття, в ході проведення дорожніх робіт в долині Євфрату, в південно-східній частині Туреччини, були виявлені могили з останками гігантів. В ході вивчення могил, була знайдена гомінова кістка, довжиною 120 см. Історичні хроніки XIX століття часто повідомляють про знахідки в різних куточках земної кулі скелетів людей-велетнів аномально високого зросту.

Найбільш далекоглядні лемурийці, що володіли парапсихологічними здатностями, пішли в печери Гімалаїв і увійшли в стан Соматі. Автори книги вважають, що під дією Вищого розуму, відбулася рукотворна космічна катастрофа на Землі і лемурийська раса зникла. Ось приблизно так, через 20 млн. років припинила своє існування третя раса (або цивілізація).

Наступна консервація планети Земля тривала 120 млн. років. За цей час з Космосу були занесені мікроорганізми, які знищили всі сліди перебування третьої раси (цивілізації). Потім Вищий розум «обробляв» з Космосу планету Земля за допомогою Сонячного нейтрино (які утворюються в ядрі Сонця під час термоядерних реакцій), домагаючись повної стерилізації. Потім почався підготовчий етап - близько 320 млн. років.

РАСИ І НАРОДИ СВІТУ

► Переходимо до 4-ї раси (цивілізації) людей-велетнів. Приблизно 9 млн. р. тому почалась створюватися нова пізня підраса лемуру-атлантів, їх організм не був схожий на лемурийський, вони були нижчі ростом (10-15 м) і отримали першу назву гіганти, пізніше велетні. Їх тіло покрито волохатим хутром, яке було густіше нижче талії. Хутро старих гігантів ставало сірим і сивим. Їх голови нахилені вперед в порівнянні з спиною.

Мали стислі обличчя із великими зубами і маленькими очима, таз ширший за плечі, руки довгі – до колін. Ноги коротші ніж руки, закінчуючись широкими ступнями з розчепіреними пальцями. Ступні мали низьку температури, ніж верхня частина тіла, тому вони могли зимою ходити без взуття...

Пізніше ці людиноподібні істоти почали змінюватись, їхній зріст все більше і більше зменшувався, поки на зупинився на 4-5 метрах висоти. Середні велетні вже мали два фізичних ока попереду, а «третє око» було глибоко заховано усередину черепа, але воно добре функціонувало. Частина велетнів була жовтого кольору, частина - чорного, а частина – коричневого, дуже багато було - червоного кольору. Цей період назвали «Атлантичним».

У своїй «Природничій історії» римлянин Пліній розповідав, що після обвалення пагорба знайшов скелет велетня, зріст якого становив майже 20 метрів і якого він назвав Оріоном. Вчений філософ Філострат повідомляв, що знайшов у Ефіопії поховання з людським скелетом, довжина якого складала 16 метрів. Народи тайців вважають, що первісні люди були величезного росту. Скандинави вважали, що перші людиноподібні істоти, що жили після «Створення світу», були високими, як гори. Частина цих велетнів жила на заході, на розташованому неподалік узбережжя острові, який вони називали Туле. Історик Сьєса де Леон, який жив у XVI столітті, говорив про нашістя велетнів, про яке згадували жителі острова Святої Єлени. Якщо вірити легенді, вони прибули на кораблях і за одну ніч збудували храм в Тіуанако (важлива доколумбова

археологічна пам'ятка в західній Болівії, за 72 км від Ла-Пасу, поблизу східного берега озера Тітікака. На думку ряду вчених та езотериків, Піраміди Єгипту, Великий Сфінкс, статуї острова Пасхи, статуї Баміана, Нан-Мадол та інші монументи давнини є творами Лемурійців та Атлантів.

Археологічні знахідки різних років, знайдені в усьому світі, підтверджують той факт, що на Землі в давнину жили люди-гіганти. У 2008 році, неподалік міста Боржомі, в Харагаульському заповіднику, грузинськими археологами було знайдено скелет триметрового велетня. Знайдений череп у 3 рази більший за череп звичайної людини. Свідчення про знахідки останків велетнів практично знаходять в кожній частині світу: Мексиці, Перу, Тунісі, Пенсільванії, Техасі, Філіппінах, Сирії, Марокко, Австралії, Іспанії, Грузії, Південно-Східної Азії, на островах Океанії. Звернемо увагу на колосальні статуї острова Пасхи заввишки понад 20 метрів і вагою близько 50 тонн, їх збудувала раса «майстрів-велетнів, що впали з неба». Дослідники вважають, що острів Пасхи є вцілілим геологічним залишком «континенту Му», що означає «Батьківщина Мати». Це легендарний континент, який затонув у Тихому океані приблизно 25 тис років тому.

В Біблії написано: велетні – це антропоморфні істоти надзвичайно великого зросту та надлюдської сили. Вважається, що під синами Енака малося на увазі біблійне плем'я «велетнів», їх нащадки жили в Гефі, одним з них був Голіаф. Велетні були союзниками Волдеморта в Першій і Другій магічних війнах. Для власної безпеки велетні жили в горах і печерах. Переважно великими групами, бо багатьох пізніх велетнів убили люди. Правда був, велетень-землероб Великий Тилль, який за легендою жив на острові Сааремаа і бився з ворогами свого народу.

Вчений та езотерик Друнвало Мельхіседек у книзі «Стародавня таємниця квітки життя» пише, що єгипетський фараон Ехнатон не був землянином, він походив із зіркової системи Сіріуса, його зріст становив 4,5 метри. Дружина Ехнатона – Нефертіті була зростом близько 3,5 метрів. Вони були людьми 4-го періоду. На Сході є дуже докладний опис Будди. Відомо, що Будда мав великий зріст, перетинки між пальцями рук та 40 зубів. Геродот, який зробив подорож у землі Скіфів, у 4-му томі

своїх «Історій» писав, що на скелі в долині річки Тирас (давня назва Дністра) місцеві жителі показали йому «одну дивину» - майже метровий відбиток ступні Геракла.

Потім трапилося так, що пізні велетні супер інтелектуали пересварилися один з одним, і почалися війни. Потім в один «прекрасний» день на планеті Земля відбувся жажливий вибух, внаслідок якого вона затряслася й змінила свою орбіту. У небі появилось полум'я, і по всій атмосфері планети поширився дим. Через якийсь час усе стихло й заспокоїлося, однак після декількох місяців у небі з'явився не добрий знак, від якого усі вцілілі жителі Землі прийшли в жах. Це наближалася планета Нібіру, на Землі почалося суще пекло. Поступова всі людино-подібні велетні були знищені. Остання частина велетнів загинула під час чергового Всесвітнього потопу 850 тисяч років тому, але деякі їхні групи дожили до періоду 12 тисяч років тому.

Останній із материків-островів 4-тої корінної раси велетнів був затоплений близько 850000 років тому. Але невеликі групи атлантів, що вижили, ще довго доживали свій вік. Професор Э.Мулдашев припускає, що Вищий розум перервав зв'язок велетнів із Загальним Інформаційним Простором. Введення Тонким світом блокування на одержання інформації від Вищого розуму, можна розцінювати і як покарання за «неправильний» спосіб життя, що цілком реально, і як запланований висновок людству, на новому етапі пізнання.

Після цієї катастрофи, періоду консервації планети не було, але у Гімалаях стародавнього періоду, (ще до появи 4-тої раси) протягом 200 млн. років Космічним розумом галактичної Співдружності велися експерименти по нових еволюційних розробках людства 5-го покоління. Вони були включені в міжгалактичну програму розвитку, (в багаторазово прискорених темпах) і замкнених гуманоїдних популяціях. Таких експериментів було три. Після знищення велетнів, експерименти в Гімалаях ще якийсь час тривали, і в остаточному підсумку був створений інформаційний банк, умовно названий - Шамбала. Він являє собою 8 печер де перебувають спеціальні кристали, на яких і записана накопичена світова інформація. Цей комплекс можна назвати надпотужним «Космічним комп'ютером» з обмеженим колом користувачів. Розташований він на досить стабільному з геофізичної точки зору - ділянці гір і обладнано спеціальними

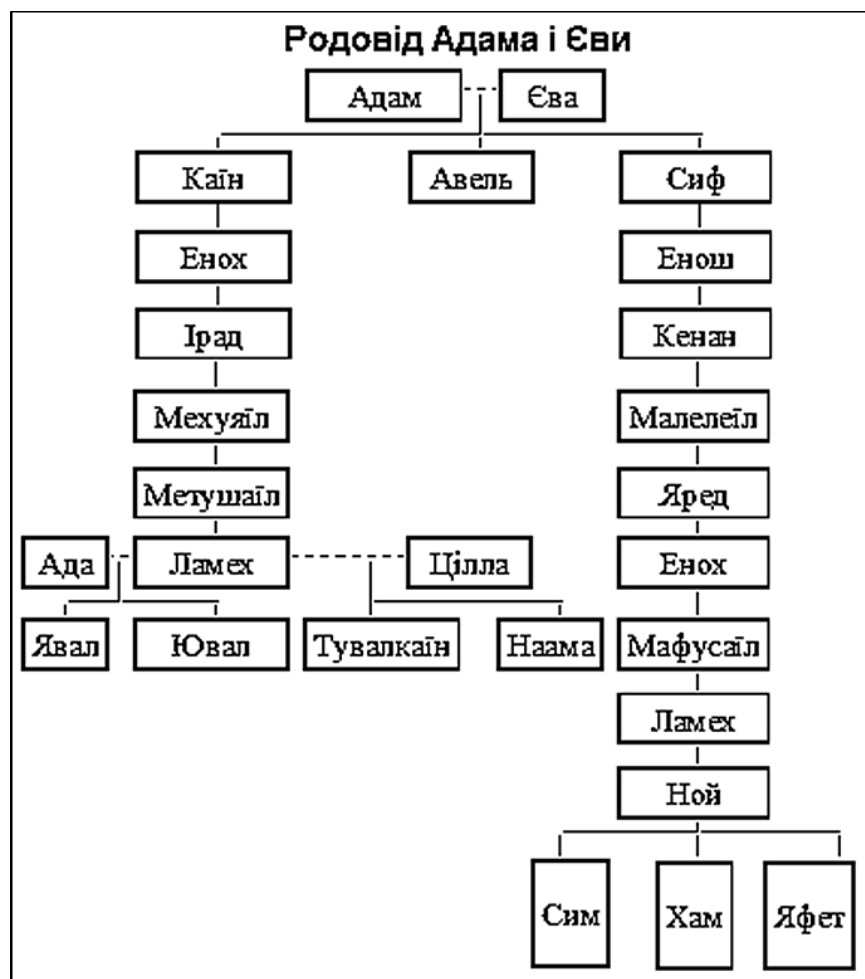
мірами захисту: фізичними, психічними та інше для захисту у тому числі з застосуванням надглибоких знань, що виконують роль амортизаторів.

Щоб добре порозумітися на досягненнях 4-тої раси (цивілізації) людей-велетнів, нам необхідно ознайомитися із секретною інформацією, як підземним радаром американці відкрили доступ до секретів єгипетських пірамід. З'явилися нові, шокуючі дані про підземні системи комплексів і лабіринтів у різних частинах світу. У таких місцях як Гватемала, Перу, Мексика були виявлені гігантські тунелі на глибині 200-400 метрів. Підземні тунелі схожі на сучасні метро, вони мають вихід на поверхню. Наприклад, у Гватемалі під комплексом пірамід Майя в Тикалі, знаходяться виходи древнього «метрополітену», що оперізує всю Землю. Тепер історики можуть зрозуміти й пояснити, як індіанці Майя, раптово зникли з поверхні Землі. Вони пішли під землю по тунелях у глиб Землі й уникли знищення своєї культури завойовниками.

(Примітка: цивілізація мая почала формуватися у докласичну добу 1000 р. до н. е. – 317 р. н. е.), досягла розквіту в класичний період (320-900 р), а потім раптово зникла вся чисельність майя - понад 3 мільйони осіб). У 1924 році британським дослідником Альбертом Мітчеллом-Хеджесом був знайдений «Кришталевий череп», один з найбільш загадкових предметів, що залишилися від майя. При дослідженні таємничого артефакту вчені з'ясували, що його вік становить від 5 до 35 тис років. Череп вагою 5 кілограмів був виготовлений з цілого шматка кристалу, при цьому його полірування теж породжує чимало питань: слідів мікроподряпин на поверхні просто немає, а щоб обробити такий матеріал вручну, потрібно було б не менше 300 років безперервної роботи. В очницях черепа вбудована система лінз і призм, які викликають незвичайні оптичні ефекти).

Близько 900 року нашої ери цивілізація мая пережила різкий занепад. Усього за кілька десятиліть населення пропало, здавалося б, їх знищили загадкові сили. Але це не так, пізніше дослідники з'ясували, що цивілізація мая перебралася жити під поверхню планети Земля. Чому зникли на землі люди-велетні? Які причини загибелі Атлантиди та куди поділися народи мая, ви можете прочитати у записах тибетського Лами Лобсанг Рампи; в «Хроніках Акаші»; провидця Мішель Нострадамуса тощо.

► Переходимо до 5-тої корінної раси (цивілізації) людей розумних. Бажано, щоб ви при нагоді взяли в міських бібліотеках книгу Валентина Карпова «Акценти сивої давнини» 1 та 2 том 2014 рік. Там розповідається про спеціальне історіографічне дослідження космологічної теорії утворення різних живих монад, людиноподібних істот та людства на нашій планеті. Там є расові класифікації, спроби науково обґрунтовано згрупувати людське населення згідно антропологічним особливостям осіб що мають найбільші прояви в певних географічних регіонах.

У біблійних текстах, спільних для аврамічних релігій сучасності (юдаїзму, християнства, ісламу) людська різноманітність пояснюється походженням народів від різних синів Ноя. Теж саме маємо у «Таблиці народів». Ной мав трьох синів Сима, Хама і Яфета. За Біблією всі люди на землі після потопу походять від цих трьох синів Ноя. До Хама відносять всіх чорношкірих людей і частину азіатів і американських індіанців. До Сима - близькосхідні народи (євреї, араби тощо). Син Яфет породив європейські і частину азійських народів. Таке традиційне трактування увійшло в термінологію систематики груп людства різних наукових дисциплін (лінгвістики, антропології, етнології тощо) на різних етапах їхнього становлення.

Згідно з найбільш поширеною версією, батько Ной зі своїми дітьми після Великого потопу (між 2578 до н. е. і 2282 до н. е., хоча трапляються і давніші дати), висадився на схилах гори Арарат. Звідти він і його нащадки розселилися вздовж річок Тигр і Євфрат, заповнивши стародавнє Межиріччя. При цьому родам Симу і Хаму дісталися вотчини в південному Вавилоні, а роду Яфета - в північній його частині. Так на середньовічній карті світу «Orbis terrae» (1472 р) видно імена трьох синів Ноя континентальної Азії (Сим), Європи (Яфет) та Африки (Хам). Після потопу Ной жив ще 350 р. і помер у віці 950 років. (Для порівняння, Адам прожив 930 років, наступні покоління жили від одного до восьми століть).

Скільки рас людей виділяють на 2025 рік? Традиційно виділяються три великі раси: європеїдна, негроїдна, і монголоїдна. За попередньою класифікацією їх називали білою, чорною та жовтою расою. Наша сьогодення цивілізація названа арійською расою, виникла при пізніх атлантах під знаком Меркурія. Згідно із тлумачень, вона пішла від генетичного родоvodu пізніх велетнів. (Але існує ще декілька інших версій). Не дивлячись на все вище викладене, п'ята корінна раса, у своїй масі, не вміє користуватися Інформаційним полем Землі й практично не може спілкуватися з Вищим розумом. На початку розвитку п'ятої раси, число розвитку по Фібоначчі відповідало $n = 8$. У цей час, рівень Свідомості деякої маси людства, тільки почав зростати, геніальні діти й обдаровані люди допоможуть перейти основній людській масі Свідомості на рівень $n=13$ по числу Фібоначчі. Цей рівень - є мінімальним для шкали Квантового

переходу Землі. (Давайте зробимо порівняння, наступна шоста раса (цивілізація) буде мати великий розвиток Свідомості, і з своєї висоти, будуть дивитися на людей 5-ї раси, як на тварин. Пригадайте наші попередні розповіді про геніальних і обдарованих людей і дітей).

Є сучасні вчені-опоненти, які стверджують, що у наш час на планеті Земля, існують перероджені представники третьої і четвертої корінних рас людства. Наприклад, корінні племена Австралії й Тасманії, а також негроїдні народи Африки та інші. Третя група вчених стверджує, що сучасне людство (5-та корінна, арійська раса (або цивілізація) включає в себе 7 підрас, з яких поки в наявності є тільки п'ять. Коли виникнуть інші 2 підраси, ми поки не знаємо, мабуть в перехідний період напередодні 6-тої корінної раси (цивілізації).

Сьогоднішні люди рівні у правах, але це не означає, що вони однакові, або схожі одне на одного з точки зору фізичних чи розумових здібностей, талантів тощо. Людина – це розумна істота, яка має волю, дар мислення, здатна виробляти знаряддя праці та може свідомо користуватися ними. У людини - як індивіда розрізняють біологічні та соціальні якості. Сучасна особа бере активну участь у громадсько-політичному та національно-патріотичному житті свого суспільства. Сучасна людина - це стан душі, мислення і воно досягається шляхом завзятого навчання та роботи над собою.

Розвиток науки і технологій в 5-тій расі (цивілізації розумних людей) відбувається набагато швидше, ніж духовний розвиток суспільства та дбайливе ставлення людей до природи та один до одного. Про це Олена Реріх у книзі «Агні-Йога» писала: «На жаль, теперішній час відповідає останньому часу Атлантиди. Ті ж лжепророки, ті ж війни, ті ж зради та духовне здичавіння. Зараз у нас пишаються матеріальними здобутками, що когось надурили, шаленими темпами росте корупція тощо. Осквернюються храми, наука стала предметом спекуляції та розбрату. Цим порушується рівновага земних і підземних сил Землі та створюються передумови для катастроф. О.Реріх має надію, що «Сили Світла» не допустять страшної війни в майбутньому: «Великі Вчителі на дозорі. Наша планета повинна перебувати під їхньою охороною». Ми кажемо: якщо в еволюції людей був «день перший, значить мусить бути і день останній».

Автори книги не мають наміру розповідати вигадані історії на різних стадіях розвитку людства. Міфічні імена й назви ми знаходили в термінології багатьох наук: у біології, зоології, ботаніці, палеонтології, астрономії. Натяки на античні міфи зустрічаємо в наших щоденних розмовах. Пригадайте подвиги Геракла, Авеїсві стайні, троянського коня, Ахіллесову п'яту, голову Медузи, про силу Антея, вогонь Прометей, Аріаднину нитку, про бочки Данаїда, Танталові муки, Сісіфову працю, про олімпійський спокій та яблуко розбрату, Еросові стріли, самозакоханого Нарциса, про драконові зуби, золоте руно, про чоловічу красу Аполлона та жіночу вроду Афродіти, про морського бога Посейдона та лютого бога війни Ареса, а ще про титанів і гігантів. У міфічній космогонії існують дві версії створення світу: або Всесвіт виник з якогось стихійного хаосу - сам собою, спонтанно (звідси «спонтанізм»), або його створила якась надприродна істота - творець, або креатор (звідси «креаціонізм»). Далі слово за вами, шановні читачі.

Читач може самостійно розглянути інші точки зору про створення життя (людства), які прийшли до нас із духовних одкровень у першій половині ХХ ст., наприклад, Едгаром Кейсі. Він жив з 1877 по 1945 роки; виріс на фермі неподалік від Хопкінсвілля, штат Кентуккі, женився, працював й один раз втратив голос. У непритомному, зміненому стані свідомості він одержав інструкції про те, як упоратися зі своєю проблемою. Так з'явилися на світ перші духовні одкровення під назвою «читання», які виявилися несподіванкою для всіх, включаючи самого Кейсі, і привели до того, що він став одним з найбільш відомих медіумів в історії. Передана ним інформація максимально точна й докладно описана іншими авторами.

Біблія говорить нам, що всі ми беремо свій початок від першої людської пари: Адама і Єви. Але першою дружиною Адама була видозмінена жіноча особа - Ліліт, згадки про неї старанно приховуються церквою. Священики стверджують що все це вигадки, а дослідники Святого письма твердять інше: Згадка про Ліліт є в Біблії (Старий Заповіт) у вірші Ісаї 34:14.; далі в «книзі Зогар» (кабалістична література); в «Сувоях Мер-

твого моря» (повний документ біблійних часів із усіх будь-коли знайдених); в «Епосі про Гільгамеша» (найдавніших літературних творів людства ХХІІ ст.. до н. е. в Стародавньому Шумері) та зрештою в «Алфавіті Бен-Сіра», що дає відповідь, хто ж така Ліліт? Де вона ділася і чому згадування про неї не заохочуються релігією?

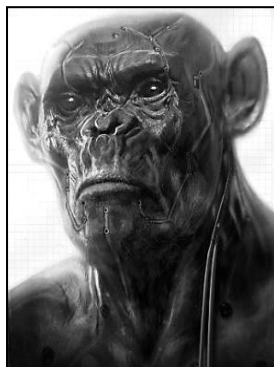
Заглядаючи в майбутнє, автори книги звертають увагу читачів на створення у 2161 р. «Об'єднаної федерації планет» (ОФП) вона буде заснована в з ініціативи 4 представників розумних істот: андоріанців, вулканців, людей і телларитів. Ця «Федерація» (ОФП) буде розташоване між Альфа-квадрантом і Бета-квадрантом Чумацького Шляху. Її протяжність складе близько 8 тисяч світлових років. Ця «Федерація планет» (ОФП) буде являти собою організацію на зразок Організації Об'єднаних Націй (ООН) на планеті Земля та «Загальної галактичної федерації Всесвіту» (ЗГФВ). До «Об'єднану федерацію планет» (ОФП) увійдуть світові цивілізації, які вже опанували космічними польотами з надсвітловою швидкістю, мають стабільну політичну єдність і не практикують кастовий чи будь-який інший устрій суспільства, що дискримінує окремих його членів. Основним законом ОФП стане її Статут «Об'єднаної федерації планет» (ОФП). На фото нижче представлені прибульці різних космічних цивілізацій.

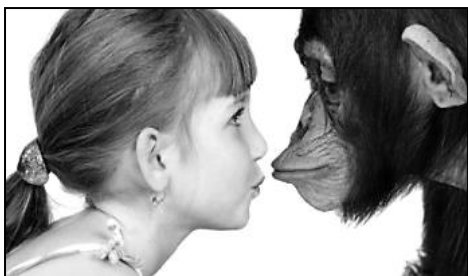

Загальна Галактична Федерація Всесвіту (ЗГФВ) була створена більше 4,5 млн. років тому, для того запобігання вторгненню злих сил з інших Зоряних галактик, які хочуть правити нашою галактикою «Чумацький шлях». Зараз «Загальна Галактична Федерація Всесвіту»

включає більше 200,000 різних зоряних цивілізацій, рас, націй, конфедерацій і союзів. Приблизно 40% з них це гуманоїди, а інші – мають різні форми життя. У Загальній Галактичній Федерації Всесвіту існує документ, під назвою «Головна Директива», що забороняє втручатися в розвиток інших цивілізацій, якщо ті не попросили про допомогу. Донедавна це стосувалося й Землі. ЗГФВ постійно розширює сферу свого впливу завдяки різним експедиціям зорельотів...

► А зараз переходимо до розгляду 6 і 7 корінних рас (цивілізацій). Увесь Космос розвивається за Галактичними законами. В нашій галактиці «Чумацький шлях» близько 200 мільярдів різних зірок. З них понад 40 мільярдів такі, як Сонце. Це

означає, що у нашій галактиці існує щонайменше 11 мільярдів планет, схожих на Землю. Найбільшою галактикою Всесвіту є «IC 1101». У ній знаходиться близько 100 трильйонів зірок, а протяжність цього гіганта становить 6 мільйонів світлових років. Скільки років живе зірка? З часом усі зірки згорять - такі зірки, як Сонце, живуть лише близько 10 мільярдів років. Найпоширенішим хімічним елементом у Всесвіті є водень, йому поступаються по черзі: гелій, кисень, азот. Повсюди у Всесвіті відбувається обмін речовиною і променевою енергією...

Ми з вами, як людство з попередніми коріннями пройдених рас (цивілізацій), живемо на нашій Землі не одне життя. Але є діти, які тільки почали свій рух по шляху еволюції. Кожен цикл розвитку людства має 7 кіл, (або корінних рас). Кожна корінна раса - має 7 підрас. Кожна підраса, у свою чергу має 7 відгалужень, які можуть бути названі «галуззю» або «родинною расою». Коли одна раса закінчує свою місію, тоді на зміну їй з'являється нова, і це завжди з'єднується з переходом людства на новий щабель. Українці належать до європеїдної раси. Хоч сучасній незалежній Україні мало років (від 1991), насправді їй більше 1500 років, коли в 482-му році Київ, Щек, Хорив і Либідь заснували Київ.

Представники 6-тої корінної раси людства уже розсипані по усьому світі серед підрас 5-тої корінної раси, які складені із народів планети Земля. Тобто наша планета Земля перебуває зараз у стані зміни корінних рас, що не є миттєвим процесом, ця зміна розтягнута на довгий період, при якому відбувається не тільки поступове переселення народів (міграція), але й зміна клімату, і навіть континентальна перебудова лику планети. Всі ці перебудови мають на меті звільнити чистий земельний простір, незаражений низькою психічною енергією попередніх рас

(цивілізацій), для масового втілення представників еволюційного авангарду людства - шостої корінної раси. Таким місцем може стане будь яка придатна для життя, континентальна територія Землі.

Фізично люди 6-тої корінної раси не будуть відрізнятися від попередніх рас. Але буде відбуватися внутрішнє удосконалення фізичного організму, що приведе наприкінці 6-тої корінної раси (цивілізації) до можливості втілення в ущільнені астральні тіла. Таким чином, грань між тонким (астральним) і щільним (фізичним) світами зітреться до їхнього повного зникнення. До кінця 6-тої раси людина має досягти такого рівня розвитку, що всі попередні людські задоволення, будуть відторгнені. Зло зникне із душі людини – зникне воно із Землі. Це те головне, що має усвідомити людська істота. Після цього почнеться будівництво нової 7-мої корінної раси.

У другій половині розвитку людей 6-тої корінної раси, Вищий розум почне контактувати з представниками цієї раси (цивілізації), згодом будуть відкриватися й розвиватися тонкі енергетичні центри (чакри), що поступово приведе до відкриття нових здатностей, приміром, таких як передача думок на відстані, левітація, знання майбутнього, бачення через щільні предмети, розуміння іноземної мови при спілкуванні різних людей, тощо.

Під час розвитку шостої корінної раси буде створена така високо духовна й культурна атмосфера, у якій зможуть втілюватися інформація з інших планет нашої сонячної системи. Таким чином, буде виконаний план Сонячної Ієрархії по поверненню планети Земля в ланцюг міжпланетної еволюції, коли людство з усього планетного ланцюга можуть переходити від однієї планети до іншої, відповідно до свого духовного розвитку й своїм кармічним заслугам. Ця раса (цивілізація) підніметься належним чином і з честю носитиме свою назву «Золотої раси».

Шоста раса матиме тривале існування – 365000 років. В епоху 6-тої раси люди вільно відправлятимуться на Місяць та інші планети сонячної системи. Звичайно, сонячний планетний ланцюг буде піддаватися змінам. Так з кожним поворотним циклом, буде відбуватися розподіл людей 6-тої раси по різних планетах, відповідно до їх карми й духовного розвитку.

Міжнародна команда астрономів зафіксувала неймовірне явище: галактику, яка «померла» всього через 700 мільйонів років після Великого вибуху. Її назвали RUBIES-UDS-QG-z7 — вона стала найвіддаленішою з-поміж відомих науці «мертвих» галактик. Діаметр галактики - лише 650 світлових років, але її щільність нагадує ядра стародавніх систем. Дослідники припускають, що саме такі об'єкти могли бути «зародками» гігантських галактик, які ми спостерігаємо нині. Теорії, які враховують вплив чорних дір або зоряних вітрів, потребують перегляду. Галактики вмирали настільки швидко, що ми не можемо це пояснити.

► Переходимо до розгляду 7-мої корінної раси (цивілізації) людиноподібних істот як вищих монад – «божество». Про 7-му расу в попередніх главах нашої книги не згадували, бо так далеко в майбутнє боялися заглядати. Навіть сьогодні (станом на 2025 р), населення нашої планети Земля настільки різноманітне, що залишається лише дивуватися. Яких тільки національностей, народностей не зустрінеш! У всіх своя віра, звичаї, традиції, порядки. Своя красива і незвичайна культура. Проте всі ці відмінності сформовані лише самими людьми в процесі соціального історичного розвитку. У 7-мій расі все буде інакше.

Середня частина монад – як «божество», які не досягли необхідного високого рівня для переходу на вищі плани, залишаться на Землі і будуть продовжувати свою еволюцію. А самі нижчі монади, які поринули у свідоме зло - будуть вилучені із Землі як космічне сміття і відправлені на іншу планету з нижчим рівнем розвитку. Усе міняється й розвивається - немає нічого постійного у Всесвіті. Все підлягає космічному закону притягання й відштовхування психічних енергій.

Багато з людських монад 7-мої корінної раси зможуть оселитися на новій планеті і виконати роль Вчителів, тобто стати батьками й керівниками нового людства. Немає межі еволюції. Немає межі розвитку людської думки. Немає меж, які могли б обмежити групу людських монад, об'єднаних психічною енергією. В той час людство 6-тої та 7-мої раси може об'єднатися з іншою зоряною системою. Наша галактика теж може згодом - з'єднатися з іншою галактикою. Всесвіт безмежний!

РАСИ І РАСОВІ ФОРМАЦІЇ

В попередньому розділі ми розібралися, які раси людей були і є на нашій планеті. Раси і цивілізації характеризуються за фенотипом і генотипом. Традиційне фенотипічне визначення раси за спільними спадковими фізичними ознаками (формою черепа, зростом, кольором очей, пігментацією волосся тощо) – є однаковими для всіх людей. Але цивілізація – як людська спільнота, впродовж певного періоду часу має стійкі особливі риси в соціальній політиці, економіці, культурі і світогляді. Погляньмо на їхні відмінності, пропонує Ян Таттерсолл, палеоантрополог з Американського музею природної історії в Нью-Йорку. Всі люди на Землі однакові, але вони різні. Вони відрізняються одне від одного зростом, вагою тіла, кольором шкіри, очей і волосся, а також характером, звичками та особливими здібностями.

Розмову про відмінності почнемо з того, як ми стали тими, ким ми є сьогодні. Чому *Homo Sapiens* – єдиний вид людей, якому вдалося вижити, тоді як решта наших "кузенів" вимерли? А ще чому наш мозок став таким великим? Відповідей багато, можливо складні когнітивні здібності є безперечним наслідком його розміру. Вочевидь, ми й вижили саме завдяки такому великому мозку. Коли близько 200 тис років тому *Homo sapiens* з'явилися на Землі, ми були не єдиним людським видом.

Ми ділили планету принаймні ще з чотирма іншими прямо ходячими кузенами: неандертальцями, Денісівською людиною, гобітами (або Флореською людиною) і таємничим четвертим видом. З усіх зазначених, ми єдині істоти, які намагаються зрозуміти своє походження. На відміну від тварин, ми здатні зазирати у майбутнє та озиратися в минуле. Яка ще жива істота міркує про виникнення Всесвіту та його кінець? Людські індивіди більш комфортно відчують себе, якщо відчують свою унікальність.

Коли людина є індивідом? Якщо поняття "людина" містить у собі всі людські якості незалежно від її наявності у конкретній людини, то поняття "індивід" характеризує конкретну людину,

включає притаманні їй психологічні й біологічні властивості. Людська індивідуальність (неподільність) – це сукупність своїх рідних особливостей і певних властивостей людини, які характеризують її неповторність і виявляються у рисах характеру, у специфіці інтересів, якостей, що відрізняють одну людину від іншої.

Людським індивідом народжуються, а особистістю стають. Нічого образливого для людей у цьому висловлюванні немає і використовується воно лише для того, щоб у дуже короткій формі розкрити ступінь суспільної різниці між людиною й особистістю. Людину відрізняє наявність свідомості і абстрактного мислення, добре розвинений мозок, мова та інші особливості. Ми – єдиний вид людей, кому вдалося вижити.

Науковці вважають, що історія людини Homo sapiens як окремого виду триває близько 200 тисяч років. У школі нам розповідали про еволюцію людини як про успіх, прогресивний рух від напівзігннутих істот, мавп аж до царя природи – Homo sapiens. На думку вчених, людина походить від доісторичних приматів, нащадками яких є також сучасні мавпи. Найдавнішим предком людини, якого можна ідентифікувати, є рамапітек та архантроп які жили між 6 і 14 млн років тому.

Уперше термін «раса» в значенні таксономічного поділу людства на види запропонував французький вчений і мандрівник Франсуа Берньє. Новітнє визначення за генотипом трактує термін раса як сукупність певних генетичних показників, які притаманні тій чи іншій популяції. Традиційно виділяються три великі раси: європеїдна, негроїдна, і монголоїдна. За класифікацією XIX ст. їх також називали відповідно білою, чорною та жовтою. Деякі дослідники виділяють також і австралоїдну (австралійські аборигени) та американоїдну (індіанці).

Існує расова теорія Гюнтера — псевдонаукова концепція нерівноцінності рас, їх здібностей до розвитку, праці та навпа-

ки, схильностей до деградації, а також деяким іншим аспектам генези цивілізації. Його расова теорія виділяє основні типи людей за відмінними антропологічними ознаками: черепним показником, пропорціям тіла, обличчя, абсолютним розмірам і пігментації (колір волосся, очей, шкіри). Кожному типу приписуються певні психічні та розумові якості. Наприклад, 1) нордичний тип, мають вузьке довге обличчя, відтінок волосся варіюється від білявих - до темно-русявих, очі блакитні або сірі, вузький довгий ніс, кутове виступаюче підборіддя. Поширені в Північній Німеччині та Голландії, Латвії, Скандинавії, Східній Англії, Північній Польщі, Північно-Західній Росії, а також по всьому узбережжю Балтики. За розумовою обдарованістю ставляться на перше місце.

2). Динарський тип мають струнку статуру. Кругле обличчя, засмагла шкіра, темно-коричневі чи чорні очі, великий ніс. Поширені в Динарських Альпах, Австрії та в Україні. Характеризуються як хоробрі, горді, грубі та запальні люди. За розумовою обдарованістю ставляться на друге місце.

3). Фальський тип (або дальський), можливо, є підтипом нордичної раси. Дуже високого зросту, широкої, але плоскої статури. Широке обличчя, відносно довгий ніс, світле, часто руде волосся, світлі очі. Поширені у Вестфалії. Характеризуються як потайливі, дружелюбні, уразливі, уперті та добродушні люди. За розумовою обдарованістю ставляться на третє місце.

4). Східно-балтійський тип: Широке обличчя, волосся сіро-жовтого чи сіро-коричневого кольору, сірі чи блакитні очі, відносно широкий короткий ніс. Поширені у східнослов'янських, прибалтійських, північних фінно-угорських країнах. За розумовою обдарованістю ставляться приблизно на третє місце.

5). Східний (альпійський) тип, вони кремезної статури, схильні до повноти. Широке, кругле обличчя, темне волосся та очі, широкий і короткий ніс. Поширені повсюдно, особливо у Скандинавії, Іспанії, Франції, західнослов'янських країнах, але ніде не становлять більшості. Характеризуються як спокійні, миролюбні, замкнуті, самодостатні, бережливі, схильні до жадібності. За розумовою обдарованістю ставляться на 4-те місце.

6). Західний (середземноморський) тип. Мають струнку граціозну статуру. За пропорціями схожі на нордичний тип. Темний колір волосся і очей, темна шкіра. Поширені в Іспанії,

Італії, менше у Франції, Ірландії. Характеризуються як дуже емоційні, веселі, легковажні люди, трохи схильні до жорстокості та лінощів. За розумовою обдарованістю ставляться на п'яте місце.

Дослідник Гюнтер приписує кожній расі певний набір установок. Його теорія лягла в основу нацистської расової теорії, яка визначила нацистську політику Гітлера расової дискримінації та геноциду. Автори нашої книги незгодні з Гюнтером і зазначають, з наукової точки зору існують три великі раси: європеїдна, негроїдна і монголоїдна. За класифікацією XIX ст. їх також називали відповідно білою, чорною та жовтою расою. Деякі дослідники виділяють також і австралоїдну (австралійські аборигени) та американоїдну (індіанці).

Яка різниця (або схожість) між Руссю і Росією? «Русь» та «росія» є книжними і зовнішніми назвами Київської держави. Перша письмова згадка терміну «Росія» датована серединою X ст. Вона зустрічається у творах візантійського імператора Костянтина Багрянородного «Про церемонії» і «Про управління імперією» як грецька назва Київської Русі. Тож «Росія» є грецьким відповідником слова «Русь». У середні віки, у «Повісті минулих літ», «Русь» використовується винятково як збірний іменник на означення привілейованої військової групи населення Придніпров'я. Читаємо в Івана Драча: «Назва Русь вирвана із серця Києва рукою московського царя Петра-1». Сталося це 22 жовтня 1721 року, коли цар Петро-I проголосив Московське царство «Російською імперією», а москвинів – «росіянами». Московіти усвідомлено змінили назву московської держави, щоб привласнити собі слов'янське походження та більш ранню і величну історію Київської Русі.

Яка раса українців? Виявляється, що в одній групі регіонів розселення українців домінує нордійсько-субнордійська раса (подекуди з домішками динарських й альпійських елементів), у другій – динарська (ядранська), з вкрапленнями арменодіної та

альпійської, у третій – альпійсько-ляпоноїдна, у четвертій – субляпоноїдна і ще якась, недосліджена. Українська етнонація - це український етнос новітньої доби, що складає основне населення України та проживає в інших державах.

Як раніше називали українців? До XIX ст. самоназвами українців були Русь, русини, козаки. В інших країнах українців також називали рутенами, черкасами, малоросами. «Русь», «русини» походять від назви середньовічної Руської держави, (про це зазначили вище). Русь зафіксовані в українських літописах, діловодстві, релігійній і світській літературі XIII–XIX ст. У міжвоєнній Галичині польська влада намагалася зберегти назву «русини», щоб заперечити український характер корінного населення. Українська інтелігенція Пряшівщини тепер вживає визначення «русини-українці» для підкреслення належності лемківської гілки до всього українського народу.

Скільки є народів на Землі? Всього у світі існує від 3 до 5 тис. народів. Найбільш численними народами є: китайці (1,2 млрд чоловік), хіндустанці (219 млн), американці США (187 млн), росіяни (146 млн), бразильці (137 млн), японці (126 млн чоловік). Які народи живуть в Україні? Українці — основне й автохтонне, корінне населення України, найбільша етнічна спільнота на її території. До корінних народів, що становлять етнічну меншість в Україні, традиційно відносять кримських татар, караїмів та кримчаків.

Як визначити українську національність за прізвищем? Закінчення прізвища "ко" та "енко" - одне з дуже поширених в Україні. Саме за цією ознакою найчастіше й можна визначити українську національність - наприклад, Мірошніченко, Костенко, Павленко, Карпенко та інші.

Поняття раси є біологічною особливістю, і тому його не треба змішувати з народом і його мовою, релігією, культурою й історичними та економічними умовами, в яких він живе. Оточення впливає винятково на зони, вигляд індивіда й обмежується тільки його життям. Взаємні схрещування рас утворюють типи, що являють собою посередню форму між двома і більше расами та у пізніших спадкових процесах повертаються загально до батьківського виду (або устabilізуються).

Поодинокі раси заселяють більші географічні простори, де вони творять смуги з означеною расовою формацією, до

складу якої входить кілька рас тієї самої відміни, як надрядного класифікаційного поняття, і тільки їх відсотковою кількістю одна формація відрізняється від іншої (сусідньої). Тому при расових висновках вихідною точкою є популяція, тобто расова спільнота на даній території при безперервному втримуванні взаємного схрещування.

Найбільша проблема в визначенні рас полягає в труднощах визначення характеристик, детерміністичних для кожної раси. Як і у біологічній таксономії, поява генетичних методів порівняння значно порушила нашу уяву щодо походження і взаємовідношень біологічних видів. Різні раси мають набагато менші відмінності, а сучасні генетичні методи ще не дозволяють отримати достатній обсяг даних для повномасштабного аналізу, тому поділ людства на раси деякі сучасні дослідники розглядають як застарілу класифікацію, яку змінять у майбутньому. На додаток до цього, у західних країнах дослідження цієї галузі обмежені по причині активного використання модифікованої расової теорії Гюнтера у фашистській ідеології.

Яка різниця між особистістю та індивідуальністю? Будь-яка людина – є індивідом, незалежно від рівня її фізичного і психічного здоров'я. Індивідами ми народжуємося. Особистість – стаємо в результаті засвоєння суспільних форм свідомості і поведінки, суспільно-історичного

досвіду людства. Власне «Я» є одним з ключових термінів у сфері психології, який використовується для опису та розуміння особистісної ідентичності. Цей термін постає важливим у контексті розвитку особистості, формування самосвідомості та визначення місця і ролі людини у світі. Власне «Я» знаходиться в контакт з навколишнім світом за допомогою сприйняття. Внутрішнє його (его) здійснює планування, оцінки, запам'ятовування та іншими шляхами реагує на вплив фізичного та соціального оточення.

Серед дослідників рас й расових формацій Європи визначилися Жан Денікер (1926) і Ян Чекановський (1930). Внаслідок

широкої різноманітності більшості тілесних прикмет кожна велика раса містить 5—6 різновидів (малих рас), крім того, існують так звані перехідні малі раси, що поєднують риси двох великих рас. Своєю чергою малі раси складаються з антропологічних типів, а останні - з ряду популяцій. Ще є перехідні раси між основними гілками, але ми їх не будемо зазначати (їх можна знайти в Інтернеті). Багато антропологів зараз заперечують концепцію рас, а соціологи віддають перевагу терміну етнічна група. Подібна тенденція прослідковується переважно у багатонаціональних та багаторасових країнах, на кшталт США та Німеччини, внутрішня політика яких спрямована на недопущення у суспільстві конфліктів за расовою та національною ознаками.

Ідея про рівність усіх рас наштовхується на критику з боку вчених, які спираються на те, що хоч усі люди й відносяться до одного біологічного виду, але фізично досить різняться. Дослідження показують, що різниця в генах між представниками однієї раси є набагато вищою, ніж расово зумовлена генетична відмінність. Таким чином, гени двох конкретних людей однієї раси можуть відрізнятись між собою не менше (а часом і більше), ніж гени людей двох зовсім різних рас. На питання, яка раса є найбільш геніальною, вчені сперечаються й досі.

Поняття раси рідко вживають у біології та медицині. Раса є цікавою історикам та антропологам для вивчення поширення людських популяцій. Також термін «раса» вживають тоді, коли треба зробити опис зовнішності людини. Чи впливає приналежність певної раси на геніальність? Якось український філософ-містик, богослов і поет Г.Сковорода сказав: «Хочеш царем бути? Май серце царське!» В кожному народі є Дон Кіхоти і Панси, Річарди і Гамлети, Малюти Скуратови і Обломови, Шевченки і Шельменки. Наприклад, Т.Шевченко ділив своїх земляків на козаків і свинопасів, на людей «овечої натури» і «лицарських синів» з «благородним тілом» і особливою «чистою» душею і кров'ю.

Що таке відлік часу в історії людських рас? Навіщо люди почали вести відлік часу від певної події? Зробіть припущення, до чого призвела б ситуація, якби люди відмовилися використовувати лічбу часу. Вивчати історію людських рас без дат неможливо. Тому для істориків важливо не лише дізнатися про

саму історичну подію, а й визначити її дату та тривалість. Утім, для того, щоб орієнтуватися в часі потрібна знати точку відліку, яка називається «ера». Часовий простір ми застосовували в 1-му розділі, коли описували теорію поколінь. Тож ерою (літописанням) називається лічба (відлік) років від певної події.

Що означає «наша ера»? Чому в різних народів були різні системи літочислення? Як виникло сучасне літочислення? Близько 2 тисяч років тому виникла християнська релігія, незважаючи на те, що людські раси вже існували. Серед багатьох народів поширилась віра в те, що на Землі у вигляді простої людини жив Син Божий – Ісус Христос. Згодом народи, котрі сповідували християнство, стали вести відлік часу від Різдва Христового – моменту, коли народився Ісус Христос. Так почалася християнська ера, яку стали називати «нашою ерою». Нині ця ера прийнята майже у всьому світі не лише християнами, а й у тих країнах, де християнська релігія не набула поширення.

Як ми вже казали, люди жили й творили і до Різдва Христового. Усе, що сталося до моменту народження Ісуса Христа, вважається подіями «до нашої ери» та записується скорочено — до н. е. або до Р. Х. (до Різдва Христового). Наприклад, «345 р. до н. е.». Одним з основних вимірників історичного часу є рік. Аби простіше рахувати великі проміжки часу, кожні сто років вважають одним століттям, або віком. Тисячу років (або десять століть) – це тисячоліття. Під час написання історичної дати використовують такі скорочення: тисячоліття – тис., століття – ст., рік – р., роки – рр.

Відлік часу до Різдва Христового іде у зворотному порядку. Наприклад, Друга Пунічна війна розпочалася в 218 р. до н. е., а завершилась у 201 р. до н. е. Під час лічби часу потрібно враховувати, що нульового року в історії людства немає. Якщо подія відбулася до нашої ери і необхідно визначити, скільки століть тому це сталося, то до кількості століть до нашої ери додається відповідна кількість століть нашої ери.

Окремі люди живуть у кількох вимірах часу і не сприймають сучасний календар. Як приклад, автори нашої книги почала її писати у 2025 році, значить в Україні – 2025 рік. Але завітайте до М'янми (Бірма), і ви опинитеся у 1384 році, тоді як у Таїланді перенесетеся аж до 2566 р. Марокканці моляться у 1444 році,

але землеробством займаються у 2972 році, а ефіопи живуть у 2015 році та ще мають 13 місяців на рік. Тим часом у Південній Кореї, Новий рік є днем народження для кожної людини. І там теж живуть обдаровані і геніальні люди, які мають надзвичайний розум. Південні корейці народжуються у віці одного року і з цього моменту мають 2-3 офіційних віки в будь-який момент часу: внутрішній, міжнародний (від нуля), плюс «бонусний рік», коли вся країна разом старішає 1 січня. (Символічно, це також може статися під час місячного Нового року.)

Декілька слів про календарі. Стародавні єгиптяни та народи мая використовували два календарі - один релігійний, а інший адміністративний. Наприкінці 16 століття папа Григорій XIII наказав провести реформу, календарний рік приблизно на 10 днів не збігався з загальними порами року. За календарем Григорія відставання скоротилося до 26 секунд. Проте його запровадження в 1582 році зустріло негайний опір: ані протестанти, ані православні християни не збиралися переосмислювати концепцію часу, засновану на папському декреті.

Григоріанський календар - продукт релігійної доктрини та науки епохи Відродження - був створений, щоб скоригувати різницю між католицьким літургійним роком (який тоді базувався на юліанському календарі) та справжнім сонячним роком. Юліанський календар відставав лише на 11 хвилин і 14 секунд - вражаючи математика для 45 року до н.е., але ця розбіжність невблаганно буде збільшуватись протягом століть.

Католицькі країни Європи прийняли новий календар до 1600 року. Інші регіони повільно приєднувалися з плином століть: протестантська Німеччина та Нідерланди - до 1700 року, Англія та її колонії - до 1800 року. У своїй книзі "Глобальна трансформація часу" історикиня Ванесса Огл пише, що капіталізм, євангелізм і наукова пристрасть до одноманітності зробили для стандартизації часу більше, ніж будь-яка імперіалістична політика. Непал - одна з небагатьох країн на Землі, де

григоріанський календар не є національним календарем. Офіційно там (Бікрам Самбат) 2079 рік, або 1143 рік за (Неварі Непал Самбат). І там теж живуть надзвичайно розумні люди.

Зараз необхідно сказати декілька слів про нашу (людську) пам'ять – це ні що інше як функція, контрольована свідомим і несвідомим, і знаходиться під контролем так званого «его-комплексу», є першою ендо психічною функцією. Соціальна практика змушувала людський розум виділяти ті ознаки, що відрізняють одного індивіда від іншого. На основі спогадів пам'ять пов'язує нас із тим, що йде з свідомості, а також із тим, що витісняється або придушується. Джерелом спогадів може виступати не тільки особистісний обсяг несвідомого, але і його колективний шар. Забування – означає випадіння змістів з доступної свідомості області мозку, яке зростає з віком людини...

Яка раса у українців? Європеоїдна раса, входить до східних слов'ян (слов'янські народи), мова - українська. Люди середнього зросту (167-175 см), мають брахікефалію (відносно коротка і широка форма голови), що наближається до округлої. Світлий колір волосся (лише 35-40% темноволосих), половина українців світлоокі, лише 3% темноокіх. Фізичні особливості сучасної людності України сформувалися на основі морфологічних рис літописних слов'янських племен, що мешкали на її теренах за доби середньовіччя: полян, древлян, тиверців, уличів, сіверян і очевидно, білих хорватів, які у свою чергу успадкували риси своїх попередників.

Глибока лінія генетичної спадковості, за даними краніології (комплекс наукових дисциплін) та одонтології (будова і еволюція зубної системи) - простежується в Середній Наддніпрянщині, а саме: племена доби бронзи: скіфи лісостепової смуги; населення черняхівської культури; давньоруська людність; сучасні українці. Що ж стосується найархаїчніших рис морфологічної будови, то вони найвиразніше простежуються у сучасної людності Правобережного Полісся. Тут, а також на Волині та Лівобережному Поліссі фіксується наявність балтського і меншою мірою, фінського компонента. Водночас у деяких регіонах Лівобережної України та Нижньої Наддніпрянщини відчутний вплив давнього іранського, а в Карпатах та Східній Буковині - фракійського компонентів. Крім того, у Середній та Нижній Наддніпрянщині помітна монголоїдна домішка, що є

відгомонам слов'янсько-тюркських стосунків 1240-х років.

Загалом в антропологічному складі українського народу знайшли відображення складні етногенетичні процеси, що відбувалися на його етнічній території упродовж останніх тисячоліть. Ці процеси, які мали багатовекторний характер, не слід розглядати як незмінне поступальне біологічне відтворення поколінь. Відомий вчений В. Петров у книзі "Походження українського народу" писав, що живемо на ній не від VI ст. по Різду, а ще від III тисячоліття. В небесних громах і бурях знищення людей, у бурхливих зламах - творився український народ, що став таким, яким ми його знаємо нині. З цими словами важко не погодитись.

Українська геніальність часто сприймається як природжений дар, вона є результатом складного взаємодії багатьох факторів. Серед них можна виділити:

1. Незалежне мислення: Генії часто порушують конвенції та стандарти, оскільки їхні мізки працюють за іншими правилами, що дозволяє їм побачити світ у новому світлі.

2. Невпинний прагнення до знань: Генії завжди були палкими дослідниками. Вони намагаються розуміти все навколо себе та навіть за його межами.

3. Стресостійкість та наполегливість: Шлях до геніальності може бути довгим та складним. Генії здатні подолати труднощі, зберігаючи впевненість у своїх силах.

4. Відкритість до нового: Генії відчиняють свої розуми новим ідеям та враженням, що допомагає їм створювати неординарні твори.

Однак, українська геніальність - це не лише розкіш невеликого числа людей. Кожна людина може знайти у собі потенціал для виразного та інтелектуального зростання. Важливо розвивати свій розум, бути відкритим до нового та вірити у свої можливості. Звідси випливає, що геніальність - це не незмінний статус, а безкінечний процес самовдосконалення. Відкриваючи порти невідомого у своїх мізках, людство змінює світ, роблячи його більш красивим, цікавим та прогресивним.

Тож дозволюмо сучасним українцям - творити своїм думкам, а своїм ідеям – здійснювати задумане, адже хто знає, можливо, саме ваша геніальна ідея стане наступним кроком у розвитку людства.

РІЗНИЦЯ МІЖ УКРАЇНОЮ І РОСІЄЮ

Форми людських спільнот надзвичайно різномірні: імперії і держави, народи і нації, раси і покоління та багато іншого. Забута історія, або краще сказати, історична помилка є одним з головних чинників творення нації, і тому розвиток історичних досліджень народів часто буває небезпечним для національності. Справді, історичне дослідження того, чи іншого народу кидає світло на факти насильства, які були при початку всіх політичних витворів, навіть таких, що мали дуже благотворні наслідки. Єдність завжди постає через насильство. XVIII сторіччя перемінило рішуче все. Після довгих віків приниження людина почала повертатися до духу своїх предків, до поважання самої себе, до ідеї своїх прав. Слова народ, «вітчизна», «громадянин» знову набули свого значення. Тривалою і постійною залишається лише расова теорія народів.

Міркування про раси бувають безконечні. В антропології поняття «раса» має таке саме значення, як і в зоології; вона вказує на дійсне походження, на споріднення по крові. Але дослідження мов та історії не веде до тих поділів, до яких приводить дослідження фізіології. Дослідження рас, націй і народів дуже важливе для вчених, які займаються історією людства, геніальністю і дегенерацією, визначають рівень інтелекту тощо. Тож давайте разом з'ясуємо різницю між українським і російським народами без визначення геніальності, розумових здібностей, феноменів унікальності, підготовки суперсолдат і т.д.

Поставимо просте питання: Чому українці та росіяни історично – не «братні народи»? Чому дві сусідні держави не можуть жити у мирі і злагоді? Тому, що між українцями та росіянами є значні відмінності. Передусім різницю можна побачити на прикладі двох культур. Якщо для росіян характерна покірність перед владою, про що свого часу писав Микола Костомаров, то для українців, як він визначав, важлива воля. Навіть якщо порівняти те, що було за Радянського союзу в примусових таборах де був жорсткий режим, то росіяни в таборах корилися владі, а

українці – завжди бунтували і повставали.

Вони (росіяни) вважають, що ми (українці) є частиною їхньої держави і що нас треба «зробити» росіянами. Така концепція існувала ще за часів царської Росії, коли вважалося, що є один російський народ, який складається із чотирьох частин: великороси (москалі), малороси (українці), білоруси і так звані червонороси (галичани). Московська влада всюди і завжди насаждала свою зверхність: «Росія понад усе».

Ми різні, бо нас зробила різними історія розвитку наших держав. І як би московіти «не надували свої щоки от пихатості», Київська Русь виникла у 882 році, коли Рюриковичі прийшли з Новгороду до Києва. Саме тоді князь Олег проголосив Київ столицею нової держави. (А пізніше правонаступництво перейшло до України). Цікавий факт, що його попередник, – Аскольд, який і був вбитий своїм братом, ще до Олега заявляв про Київське князівство як державу.

Починаючи з IX століття, з приходом варягів наддніпрянські українські землі стали називатися Руською землею, а їх столицею був полянський Київ. Ця назва у широкому значенні почала вживатися і до інших земель підкорених Києву. Україна-Русь (або Русь-Україна) — термін для окреслення українських (руських, русинських) земель, адже українці до XVIII століття називали себе русинами та руськими людьми. Московія, як князівство, виникло в 1277 р. за наказом татаро-монгольського хана Менгу-Тимура і було звичайним улусом «Золотої Орди». Першим Московським князем став Даниїл (1277–1303) (молодший син Олександра). Дата заснування Києва 482 рік, дата заснування Москви 1147 рік.

Російську мову створили брати Кирило і Мефодій, слов'янські просвітителі та проповідники християнства, творці кириличної абетки, перші перекладачі богослужбових книг слов'янською мовою. Вони взяли за основу грецький алфавіт і адаптували його, враховуючи фонетичний лад слов'янської мови. Було створено 2 абетки - глаголицю і кирилицю. Першою була глаголиця, а на її основі з'явилася Кирилиця, названа на честь одного з братів. Слов'янська писемність була створена приблизно у 862 році, це була штучна мова і назвали її «старослов'янською». З часом виникла українську писемність. За даними вченого Василя Кобилюха, українська мова зародилася

раніше за російську, німецьку, турецьку та інші мови. Перша назва української мови була «руська мова». «Руський» є застарілим синонімом від український, бо походить від слова Русь - історичної назви України.

У 9 столітті саме з центром у Києві сформувалася середньовічна держава – Русь. Упродовж наступних кількох століть Руссю у широкому значенні називалася вся територія, де визнавали владу київських князів. Але у вузькому значенні під Руссю знали землі середнього Подніпров'я довкола Києва. Землі на північному сході, де згодом сформувалось Московське князівство, в ті часи називали Заліссям у міжріччі Волги та Оки, що були заселені згадуваними в «Повісті врем'яних літ» народами весь, меря, мурома, чудь та інші. Пізніше ці народи чомусь стали вважати себе слов'янами. Виокремлення Залісся в цілісну політичну сутність - справа рук батька і сина: Юрія Довгорукого та Андрія Боголюбського. Імперські амбіції Росії з'явилися значно пізніше. Стародавні фіно-угорські народи не спіткала доля динозаврів. Вони втратили свою мову, ідентичність і стали вважати себе росіянами. Україна не повинна страждати через хвору фантазію московитів. Вкотре можна переконатися в справедливості слів Ліни Костенко: «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову»...

Всі негаразди ранішньої історії було прийнято списувати на Монголо-татарське іго, бо в Росії воно продовжувалося у тричі довше, ніж в Україні. В Україні – з 1240 по 1320 роки, а в Московії – з 1237 по 1480. Це важливо, але насправді пояснює далеко не все. Ординське панування у Московії не було супер тотальним, тому не могло так фундаментально вплинути на москалів. Росіяни – це фіно-угорські креоли, плюс трішки монголів та слов'ян. Водночас мешканці України це в першу чергу нащадки слов'ян, а в другу – скіфів та сарматів, також є невеликий вплив тюрків, але він дещо перебільшений, якщо говорити відверто.

Першим народом на території України, чия хоча б приблизна назва нам відома, були кіммерійці (IX – VII ст. до н. е.). Племен і народів які колись заселяли нинішню територію України було немало: скіфи, гуни, сармати, слов'яни, половці, татари. А ще були поляни, сіверяни, деревляни, хорвати, уличі, тиверці, волиняни — східнослов'янські племінні союзи, що внаслідок «Великого розселення» обжили землі на території сучасної України. А задовго до них - сьогodнішню територію України населяли первісні племена: кроманьйонців, неандертальців, пітекантропів тощо.

А українське козацтво веде свій родовід від давнього народу – хозарів. Хозарський каганат існував у VII-X століттях. У часи розквіту територія цієї держави розкинулася від Дніпра й аж до Аральського моря. Таким чином під хозарською владою кілька століть перебувала десь половина території України. Більшість дослідників вважає праатьківщиною слов'ян територію між середнім Дніпром, Прип'яттю, Карпатами і Віслою. Отже, походження українців тісно пов'язане з племенами, що колись жили на землях сучасної України або мігрували через них.

Після монгольської навали у 13 столітті історичні долі територій сучасних України та Росії остаточно розійшлися. Українські терени продовжували розвиватися у європейському контексті. Демократія, самоврядування та європейське право, релігійна терпимість, пошанування приватної власності. Це визначило політичну культуру мешканців. Більшість цих ознак зберігалися в козацькій державі – Гетьманщині. Що таке Гетьманщина? Гетьманщина (або Гетьманська держава) – назва української національної держави, відновленої внаслідок національно-визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького 1648-57 рр., що існувала у 1648-1782 роках. Офіційна назва держави – «Військо Запорозьке».

Північно-східні землі колишньої Русі увійшли до складу монгольської Золотої Орди. На формування наступної політичної культури Московського князівства мали визначальні впливи ординські порядки і традиції з возвеличенням правителя і повною йому покорю, абсолютним домінуванням держави, відсутністю приватної власності на землю й общинними порядками тощо. В той період московські князі почали збирати данину для Золотої Орди, що дозволило їм зміцнити свою

владу і розширити території. У XIV столітті, за правління Івана-Калити, Московське князівство отримало особливі привілеї від ханів Золотої Орди, що сприяло його економічному і політичному зміцненню. Московське князівство васально залежало від Золотої Орди.

Україна була набагато більше під впливом Заходу і їхні впливи пройшли через нас (українців) набагато глибше. Головним чином, вони полягали у тому, що в Україні не можлива сильна самодержавна влада. В часи Київської Русі, Речі Посполитої, в Козацькій державі – руський (читай український) народ мав традицію обмежувати владу та мати сильне народне представництво. Це увійшло дуже міцно в українську ідею. В Україні ідея влади пов'язана з основною ідеєю свободи та гідності.

Як бачите Україна та Росія розвивалися за різних історичних умов, мали впливи різних сусідів. Витоки всього українського, російського, білоруського та значною мірою і литовського народів були закладені у середньовічній Київській Русі. Проте їх формування у наступні століття проходили за різних історичних умов. Це визначило суттєві культурні, політичні, світоглядні відмінності та сформували окремі мови, зокрема українську і російську.

Яка раса у українців? Етнос (народ), в одній групі регіонів розселення якого – за даними «Енциклопедії українознавства», створеної по війні «буржуазно-націоналістичними» дослідниками та емігрантами – домінує нордійсько-субнордійська, або «мала раса» (антропологічна група), подекуди з домішками динарських й альпійських елементів. Український генофонд – це сукупність усіх генів у загальній популяції людини як біологічного вигляду

Йшли роки, після жовтневого більшовицького перевороту 1917 року і наступною комуністичною пропагандою були сформовані чіткі шаблони для розгляду історії України. Нищилися всі історичні документи, які показували велич України. Щоб Україна мала виглядати придатком російської історії. Історичні

події в Україні мали дублювати російські процеси. При цьому бути менш масштабними, другорядними. Але ця пропаганда не мала нічого спільного з реальністю. Російська пропаганда наголошує на дружбі народів, спільній боротьбі з ворогами, які заважали Україні та Росії бути разом. Але не існує ніякого ворога. Є чіткий вибір українців – бути у Європейському Союзі. Україна – не «молодший брат» Росії. Українці вільні й у своєму творчому виборі та ніколи не підтримували ідеологію «руського міра».

Увесь історичний час московіти (росіяни) старалися знищити абсолютно всіх українців і привласнити собі нашу історію. Теж саме робив Гітлер у Другій світовій війні, а ще він винищував євреїв і ромів. Чому такі люди як Гітлер і Путін старалися знищити Україну як націю. Вони старалися знищити всі елементи, які мають національну свідомість, творців національної культури, які виступають за політичну незалежність. Варто зазначити, що репресіям піддавалися не лише люди, а й пам'ятки культури.

Щоб знищити народ, треба забрати від нього культуру, його пам'ять. Звідси й знищення книжок з бібліотек на окупованих територіях, замазування слова "Україна", пограбування та знищення українських музеїв тощо. Гітлерівський фашизм отримав фізичну поразку у 1945 році, але він не канув у небуття. Після 1990 року Росія підхопила ідеї Гітлера і почала роздувати свою велич і зазіхати на інші держави. Після 2014 року, коли Росія пішла війною на Україну, вона перестала бути великою державою. Від 2022 року Україна це доводить усьому світові. Там (в московії) немає не тільки великої економіки, а й навіть немає великої армії. Росія станом на 2025 рік має 144 млн населення і не може здолати Україну яка має націю у 30 млн людей. Скоро настане крах п'ятсотлітньої доктрини московського поневолення України.

Війна на Донбасі і в Криму у 2014 році, а потім повномасштабна війна від 2022 року почалась не випадково. Москва діяла за логікою хижака. На сході України в той час відкрили значні поклади сланцевого газу. Для РФ це могло б стати певним економічним ударом, адже вона хотіла стати головним монополістом по поставці газу в Європі. Це частково їм вдалося зробити. Недавно в Україні офіційно оголосили про доволі значні поклади літія – металу, потрібного в електронній промис-

ловості. (Примітка: частково поклади літію є в Латинській Америці та Китаї). В Україні літій сконцентрований на сході України та в центральній її частині.

Міфи про «братні народи» або «єдиний народ» – абсолютно штучні. Концепція «братніх народів – це хворий витвір радянської пропаганди на заміну російсько-царської імперської концепції «триєдиного народу». Це спроба насильно прив'язати українську історію до російської та заперечити право українців і білорусів на власний історичний вибір. Після Євромайдану 2014 року це абсолютно втратило сенс. Нині, щоб обґрунтувати і виправдати агресію проти Українського народу, кремлівська пропаганда почала знову говорити про «єдиний народ». Вони вплітають сюди й захист православ'я. Адже Росія визнає лише Московський патріархат. Ми (українці і росіяни) – не єдиний народ, і ніколи ним не були.

Росія вийшла з кам'яного століття в середині 1-го тисячоліття нашої ери, а Україна – десь в 4-му тисячолітті до нашої ери. Тобто різниця десь від 4 до 5 тисячі років. Якщо глянути на українців та росіян, то можна побачити навіть фізіономічні відмінності, особливо якщо дивитися на росіян, які живуть на північ від Москви. Українці навіть в середньому на 5 сантиметрів вищі за росіян, а ще можна просто глянути на сучасне російське керівництво. Однак це не дуже важливий елемент, хоча він, звісно, й підкреслює відмінності. Крім того у росіян є алкогольний ген, якого нема у більшості українців. Тобто їхній організм не здатний розщеплювати алкогольні напої, а це, своєю чергою, свідчить про різне етнічне походження. У росіян проблеми з алкоголізмом значно глибші, ніж у інших народів. Опоненти кажуть: «Це не така вже й глибока та фундаментальна відмінність». Є інша відмінність яка полягає у тому, що росіяни колективісти, а українці – індивідуалісти. Приклад, який найбільш виражений, для росіян колишній колгосп був і зараз є рідним домом, а для українців – це щось абсолютно нетерпиме. Це пояснюється одним фактом – росіяни зовсім недавно вийшли з первіснообщинного ладу, ці общини і є суттю Росії.

Україна не залежить від Росії, як би Росії цього не хотілося. Тому українці швидко почали скидати з себе ярмо енергетичної залежності. Росія не змогла прикувати нас до газових труб. Анексія Криму та події на сході України також «значно обвалили» рівень доброго ставлення до Росії. Російські пропагандисти давно знали, що між державами падають добросусідські мости. Тож постійно вигадували нові міфи про те, чому ми маємо «бути разом», але знову на правах «молодшого брата». Українці – сучасна політична нація. Московські пропагандисти ніяк не второпують, що українці живуть не в Росії 19 століття, а в Європі 21-го ст., не дивлячись на те, що відновлення незалежності України відбулось у 1991 році.

Історія на пострадянському просторі після 1990-того року стала політичним московським знаряддям. Москалі ніяк не можуть зрозуміти, чому в Україні та Росії різні погляди, це дві паралельні прямі, що ніколи не перетнуться. Тож головна відмінність українців від росіян полягає у принципово різному погляді на емпатію (співпереживання), мораль і феномен влади, в рівні довіри респондентів до різних державних інститутів що є нашою перевагою та недоліком одночасно. Автори нашої книги звертають увагу читачів, як Микола Гоголь в книзі «Мертві душі» зазначив, що у росіян емпатії (співпереживання), взагалі нема і ніколи не було. Відсутність емпатії у москалів патологічна. Подивіться, звірства російського війська підтримує більшість російського народу. Вони підтримують кожен удар по Україні і "смакують" його жажливими результатами. В Росії відбулося поширення такого явища як «соціальна некрофілія», яку треба відрізняти від простої некрофільї (статевий потяг до трупів) як психопатологічного явища.

У Росії найбільші тирани – це завжди найбільші авторитети: Іван Грозний, Петро-I, В.Ленін, Й.Сталін, В.Путін. В Україні один з найпопулярніших князів – це Володимир Мономах. Він ще в 11 столітті написав повчання дітям, де сказав, що нікого не можна вбивати: ні правих, ні винних. Він висловився за скасування смертної кари за 800 років до того, як до цього прийшла європейська спільнота.

Придушення емпатії на соціальному рівні зумовлене сприйняттям навколишнього світу як чужого і ворожого. Таке сприйняття може складатися стихійно, а може формуватися на підставі «маніхейської картини світу» (іранська дуалістична релігія), всередині якої все пояснюється присутністю ворога, якому за природою притаманне зло. Ще однією передумовою «соціальної некрофільії» є страх перед складністю світу, який виникає мірою деградації особистості й спрощення свідомості. За певних соціальних умов така деградація може охоплювати маси людей, що зумовлює процес люмпенізації (перехід в нижчий соціальний статус) російського населення.

Слід нагадати, що ознаки «соціальної некрофільії» в Росії спостерігалися ще за радянського періоду, коли скрізь культивувалася героїчна смерть. Зокрема, на Красній площі в Москві звели мавзолей, а кремлівську стіну перетворили на цвинтар. Навіть герб Радянського союзу був створений за подобою надгробного вінка. Однак основою комуністичної ідеології став усе ж таки не культ смерті, а ідея суспільства, що набула надцінного характеру і ставила у підлегле становище цінність особистості. Нині в Росії ідея ідеального суспільства повністю детальована, і замість неї надцінного характеру знову набуває культ смерті, що можна бачити на прикладі війни в Україні 2014 і наступних років. Погляньте, як спотворюється російський сенс дня перемоги у Другій світовій війні: святкування перетворилося на святкування імперської величі, заради якої виправдані будь-які людські жертви. Московські пропагандисти кричать: «Ми можемо повторити»

У інтелігентському середовищі почало оформлятися розуміння, що російський режим має не тільки антиправовий, а й некрофільний характер. Цей процес Максим Євстропов назвав «дереалізацією» (порушення сприйняття, при якому навколишній світ сприймається як нереальний або віддалений). Все, що коїться в Росії, начебто йде «не по-справжньому». Це ціла колекція складних переплетінь ненависті, страху і безсилля покинутих людей, яка породжує насилля. Мистецтвознавець Валентин Д'яконов ввів термін «некроімперія», що позначає форму імперіалізму, яка притаманна Росії періоду диктатури В.Путіна. Їй притаманні вирази агресивної політики: «збирання земель», «Москва - третій Рим», «Росія понад усе» та інше.

ІМПЕРСЬКІ СЦЕНАРІЇ РОСІЙСЬКИХ МУТАЦІЙ

Продовжуючи попередній розділ, зазначаємо - люди з України та Росії дуже різні, хоча і живуть по сусідству. Вони не можуть бути братами, або братнім народом. Що означає братні народи? Якщо відкинути слово «братні», то це народи які повинні жити у мирі зі своїм сусідом. Хіба ти брат своєму сусідові? Ні, не брат, але ти живеш з ним у мирі, ти поважаєш його, не плюєш йому в двері, не б'єш в обличчя... не втручаєшся в його внутрішнє життя. Для цього всього не треба бути братом! Повторюємо, люди з України та Росії дуже різні, хоча і живуть "по сусідству".

Україна відрізняється від РФ добротою та толерантністю, є ще одна суттєва різниця, яку можна висловити одним словом "свобода". Автори книги кажуть: головна відмінність між українцями і росіянами – це відсутність в українців імперства. В.Путін абсурдно стверджує, що вторгся в Україну, аби захистити російськомовних людей. Але російськомовні громадяни в Україні набагато вільніші за російськомовних у Росії. Путін ніяк не хоче зрозуміти того, що Україна – це не Росія, Москва не здатна зламати демократичний дух українців і примусити їх стати рабами путінської недоімперії.

В Україні немає відчуття супервеличчя, що ви - великий народ, що всі решта дурніші й тупіші, в українців більше розвинене відчуття рівності. Для Росії це величезна біда. Росія — мілітаризована країна, яка витрачає свої заробітки від нафти і газу на зброю та регулярно вторгається в інші країни. Україна має невелику армію з набагато меншою кількістю зброї. В Росії централізована держава й усе контролює одна людина (ми бачимо результат). Україна децентралізована й неформальна. Українська армія почасти підтримується з пожертв громадян.

Українці з росіянами не один народ. Це не означає, щось кращий, а хтось гірший. Україна першою ніколи не напала на Росію і це – науковий факт. Та й саме поняття "братніх" народів для генетики – це щось із розряду хворобливих марень. Ми не «брати», а сусіди, що живуть поруч і різні за своєю суттю.

Перед тим, як перейти до російських мутацій, поспробуємо розібратись, що таке “національний геном” і де місце українських генів на європейській мапі. Генóm - це повний набір генетичної інформації в організмі. Геном надає всю інформацію, необхідну організму для функціонування. А ген кодує спадкову інформацію про структуру певного білка, нуклеїнової кислоти або виконує регуляторні функції. Генотип – це сукупність всіх генів в організмі.

А зараз нам знадобиться досвід генетиків, які працювали у поки що єдиному, унікальному проєкті «Genome Diversity of Ukraine» з вивчення популяції людей, яка проживає на території сучасної України як мінімум три покоління. Генні дослідження такого масштабу на українських просторах в минулому часі не проводились. У рамках проєкту українські науковці вивчили 97 людей на повногеномному рівні, тобто повністю просеквенували (спеціальне дослідження ДНК) геноми. За результатами досліджень створили базу, основу, наскільки популяція України відрізняється від сусідніх.

При цьому наш читач повинен знати, що від 24 лютого 2022 року Україна втратила через війну та еміграцію близько 8 млн. людей. Сьогодні в Україні проживає приблизно 33 млн жителів. Тобто виїхало (або загинуло) 20% населення країни (або кожна п'ята людина). Для порівняння, кількість людей, що втратила Україна, майже відповідає кількості населення у Швейцарії, більше за кількість населення у Болгарії та більше, ніж кількість населення у Латвії, Литви та Естонії разом. За два місяці до повномасштабної війни, станом на 1 січня 2022 року, населення України становило 41,1 мільйон людей.

Через війну змінилися не лише чисельність, але і структура населення. Порівняно з 2022 роком, в Україні стало майже вдвічі менше дітей віком до 15 років: лише 4,8 мільйона порівняно із 7,3 мільйонами до війни. Багато дітей виїхали з України через фізичну загрозу їхньому життю через постійні обстріли Росії. Але люди старшого віку в основному залишилися, через це в Україні відбулося різке старіння населення. А це вплинуло на народжуваність. В Україні народжуваність впала до найнижчих показників у країнах Європи.

Українці можуть пишатися власним свободолобством. Це народ, який не просто декларує демократичні цінності, а спра-

вді бореться за них, віддаючи свої життя. Фактично упродовж усіх років існування Незалежної України (1991) українці в той чи інший спосіб відстоюють свою свободу. Багато років українці протистоять набагато більшій та ресурсно могутнішій державі-агресорці Росії. Та прояви цього свободолобства українці проявляли ще до здобуття Незалежності. (Пригадайте історію України). Українці зробили чималий вклад у розвиток людської науки та цивілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що саме В. Путін публічно й офіційно вигадав «неонацистську» Україну як пропагандистський наратив. У науковому середовищі „неонацизм” чи „неофашизм” використовували здебільшого у сфері вивчення державної системи і суспільно-політичного ладу Російської Федерації. За визначенням американського нейробіолога доктора Д. Феллона, який проаналізував виступи російський В.Путін, зробив висновок, що він належить до первинних психопатів-харизматиків. Після Помаранчевої революції 2004 р. російська преса та влада, чомусь частіше почала називати Україну „фашистською державою”. Слід зазначити, що серед тогочасної української влади не було „фашистів”, натомість був присутній коктейль націонал-демократів з істотною частиною лояльних до Росії й відвертих проросійських сил, керованих з Москви. Диктаторів завжди лякали так звані „кольорові” революції, тим паче коли вони проходили у сусідніх державах. Після „кольорової” Революції гідності у Києві 2014 р. В.Путін почав наполягати на актиконституційному державному перевороті в Україні і збройному захопленні влади, неодмінно додаючи про новий сплеск націоналізму в Україні. У липні 2021 В.Путін опублікував досить об’ємну і сповнену українофобії, але нікчемну з історично-наукового погляду та з огляду на здоровий глузд статтю „Про історичну єдність росіян та українців”. У ній „неонацистська” тема, поряд з ненавистю, посіла одне з ключових місць. У статті додавалися загрози подальшої дестабілізації України, якщо вона продовжить курс в ЄС, то Москва може вдаватися до військових заходів.

З В.Путіним проходять якісь мутації, бо він відверто й прямолінійно заявив про свої наміри піти війною на Україну у зверненні 21 лютого 2022 р. Попри абсурдність і нікчемність обвинувачувальних тверджень, як історичних, так і геополітичних, варто звернути увагу на його бачення України: «це невід'ємна частина російської, власної історії, культури, духовного простору». Далі він заявив, що Україна була штучно створена В. Леніним (чому цього разу не австрійським Генштабом?) і вона є нічим іншим, як «історичною окраїною Росії». Утім, немає сенсу сперечатися з невігласом і свідомим брехуном, що сам вигадує потрібні його потворній і завойовницькій натурі історичні конструкти й намагається переконати в них примітивну свідомість неосвічених мас, аби тією чи іншою мірою обумовити злочини свого агресивного абсолютизму у середньовічному прагненні створити новітню імперію РФ.

Наукові спеціалісти й раніше досліджували поведінку В.Путіна відповідно його мутацій, які призводять до тих чи інших наслідків здоров'я. Під час нових досліджень вони знайшли дуже багато додаткових мутацій, які не були раніше каталогізовані. Як приклад, В.Путін стверджував, що Україна готує антиросійське збройне підпілля й відповідно, майбутній напад на Росію разом з НАТО. Україна намагається з цією метою (за допомогою Заходу) створити ядерну зброю і розпочати війну з Росією. (Це якесь божевілля).

Цими виступами В.Путін нарешті розкрив справжню мету усієї своєї псевдоісторичної та не менш псевдополітологічної маячні у фашистському стилі за методологією Гітлера і Сталіна. Далі він заявляє: «не існує ніякого іншого рішення питання України, окрім воєнного. Вважаю за необхідне прийняти вже давно назріле рішення - негайно визнати незалежність та суверенітет Донецької Народної Республіки та Луганської Народної Республіки. Федеральні Збори РФ мають підтримати це рішення, а потім ратифікувати Договори про дружбу і взаємодопомогу з обома названими республіками.

Фактично ж, цією промовою В. Путін окреслив завершення «малої холодної війни» між Росією і Україною й оголосив тотальну гібридну війну Заходу, першою жертвою якої й мала стати Україна. Наступні виступи В.Путіна супроводжувалися поширенням почуття національної величч, дисципліною та під-

несеними міфами про славне минуле Росії. Влада В.Путіна все ближче підходить до того рубежу, за яким РФ очікує фашизація путінської Росії. В той же час, звинувачення у неонацизмі і фашизації Києва вщухли після призначення його політичного адепта в Україні В. Януковича, спочатку прем'єр- міністром (2002-2005, 2006–2007) потім обранням його у 2010 р. президентом України (25 лютого 2010 — 22 лютого 2014). Після перемоги Революції гідності у Києві і втрати влади проросійським президентом В. Януковичем та початку війни РФ проти України 2014 році В.Путін знову побачив український «розгул неонацизму».

Не менш показовим фактом тоталітаризованої (радянсько-фашистсько-нацистської) системи путінської Росії є культ вождя (власне В. Путіна), каральних органів та мілітаризованого суспільства. Водночас слід зауважити, що навряд чи сам В. Путін розцінює нацизм для багатонаціональної РФ небезпечний. Він не розуміє, що расова ідеологія Райху (навіть трансформована і прихована) є етноконфліктною і токсичною ще й з огляду на міжнародний імідж.

Вчені виявили «особливі гени» В.Путіна та патріарха Кирила. Хтось це заперечує, а хтось приймає, не надто вдумуючись у той зміст. Міністр культури РФ Володимир Мединський кілька років тому заявив: (рос.мова) *«Я считаю, что после всех катастроф, которые обрушились на Россию в 20 веке, начиная с Первой мировой войны и заканчивая перестройкой, тот факт, что Россия еще сохранилась и развивается, говорит, что у нашего народа имеется одна лишняя хромосома»*. Схоже міністр культури РФ не знає, що зайва хромосома (а такі мутації трапляються) породжує у людини синдром Дауна... Почалося поширення «соціальної некрофілії» в сучасній Росії.

За результатами аналізу російських мутацій, науковці створили мапу, де показали наскільки українці відрізняються від сусідньої РФ. Що ж виявили науковці? Вони стверджують, що мешканці України – це окрема і унікальна популяція. Вона має своє місце, не зливається з іншими країнами. А ще додали, що хоч українці тривалий час і розвивалися окремо, але постійно мали зв'язки із сусідніми популяціями. І це видно в геномах. З Росією ми дуже різні народи.

Далі вчені зазначили, що завданням дослідження було

сфокусуватись на різноманітні популяційних змін: «Бо часто зміни творяться за рахунок міграції, коли люди подорожували, одружувалися, народжували дітей тощо. Як приклад, Валтер Волфсбергер, науковець із незвичним для нас ім'ям та прізвиськом, народився і виріс в Україні і вважає себе українцем. Каже: «У мене є 15% геному, який відслідковується до сучасних німців. Але більше в мене українських мутацій. Цікаво, що є ще польські, хоча в мене в сім'ї польських родичів немає».

Можливо історія генного дослідження Валтера, не досконале. Можливо він щось не врахував: “Треба дуже обережно порівнювати з інформацією, яку ви знаєте про свою родину з загальною історією. Тобто мати багато джерел. Як у детектива, тут не можна спиратися на один доказ”. Автори книги просять розрізняти поняття “національне дослідження геному” і “ген нації” – останнє не є науковим терміном. В загальному понятті, ген - одиниця спадкового матеріалу, що відповідає за формування певної елементарної ознаки. Ген є ділянкою молекули ДНК, що містить інформацію для синтезу РНК.

Генофонд - поняття з популяційної генетики, що описує сукупність всіх генних варіацій (алелей) певної популяції. Популяція володіє всіма своїми алелями для оптимального пристосування до умов навколишнього середовища. Саме поняття національного геному дуже контроверсійне і здатне провокувати якісь прояви дискримінації. Існують національні проекти з вивчення геному, однак автори книги ніде не знайшли проекту щодо якоїсь конкретної нації, чи групи людей в межах тільки однієї країни.

Подібні дослідження мають на меті пошуки того, що об'єднує людей. Зараз у науковому світі тенденція така: генетики не вивчають кожну популяцію окремо, щоб показати її відмінність. Досліджуючи дані українського проекту «Genome Diversity of Ukraine», науковці заперечують існування будь-якого наукового підґрунтя щодо визначення «один народ» а “братнім” навіть не пахне. Це все – політичні поняття. Вчені порівнюючи українців із європеїдними росіянами сказали: українці і росіяни не є одна популяція, це 100% однозначний висновок. Вони генетично відрізняються один від одного, як і від інших популяцій, які знаходяться навколо них. Тобто міф про братній народ є нічим не обґрунтованим породженням хворої уяви.

Автори книги пропонують уявити ситуацію, де хтось із дослідників за генетичними збігами почав порівнювати якісь два народи. Наприклад у Португалії сказали: ви – практично не португальці, а іспанці. Португальці б дуже сильно образились. Точно так, як і французи та німці. Вони генетично мають схожі риси, мають схожі проблеми, але при цьому відрізняються настільки, що взагалі один одного не розуміють. Українці мають близькість із популяціями Молдови, Хорватії, Польщі, Чехії і Угорщини, але не з Росією.

Росіяни (московіти або москвіни), а ще є самоназва русскіє. Великороси, або великоруси - ранньомодерна назва росіян. Кацапи – зневажлива українська назва яка походить з тюркських мов, означає «різника», переважно про-

живають в Росії, російська мова є рідною. Народ «моксель», які не мають жодного закону, справжні язичники. Більшість віруючих належить до РПЦ, меншість - до старообрядців та інших релігійних течій. Сформувалися в XV-XVI століттях у Московському князівстві, колишні васали Золотої Орди, з основою слов'янських і частково балтських та фінських етносів. Вели постійні війни з сусідами (ординськими державами-спадкоємцями: Астраханню, Казанню, Кримом), Лівонією, Литвою, Польщею, Швецією, Німеччиною, Туреччиною, Персією, Китаєм, Японією, кавказькими, середньоазійськими і сибірськими народами. Протягом XVIII-XIX ст. розширили ареал свого проживання до Арктики, Кавказу, Сибіру, Далекого Сходу, Аляски. Асимілювалися з місцевими народами. Були найчисленнішою етнічною групою в Російській імперії і СРСР. Віками жили в умовах кріпосницького гніту, скасованого 1861 року. Стали однією з рушійних сил більшовицького перевороту 1917 р. в Росії, сприяли утвердженню комуністичного режиму у власній країні. Незважаючи на те, що в радянській етнографії українці, білоруси та росіяни вже розглядалися як окремі народи, СРСР зберегла звичай починати російську історію від часів Київської Русі. З точки зору українських істориків, це є помилкою, бо «Русь» і «руський народ» неможна ототожнювати з царською Росією і сучасною РФ.

Незважаючи на спротив науковців, російська влада продовжує “зближати” не лише різні народи, а й власну науку, перетворює її на псевдонауку. Ця тенденція стала помітною після 2014 року. Коли в Росії стартував проект “Геном Росії”, цей проект очолила донька Путіна. (До речі, з початком агресії проти України чимало науковців із США та інших країн відмовилися співпрацювати з проектом “Геном Росії”). Тож українські вчені за допомогою наявних відкритих російських джерел порівнювали результати українських та російських секвенувань (визначення первинної структури). Висновки були такими: «Ми генетично відрізняємося від росіян та від інших популяцій, які знаходяться навколо нас».

Нація – це такий термін, який визначає колектив людей відносно їхніх цінностей, ставлення до свобод і об’єднаних колективною силою незалежно від їхнього етнічного походження, політичних інтересів. Нація живе на певній території (землі) з певною державною організацією (суверенітетом), єдиним громадянством, юридичними правами та обов’язками. Це не залежить від генів. Наявність окремого, українського самобутнього способу життя, виживання і мислення, не дає росіянам права називати нас «братніми» народами. І всі заяви про «один народ», насправді, є продуктом російської пропаганди. В Україні та Росії історичні шляхи, форма та роль інститутцій радикально різні, і з кожним роком надалі буде очевидніше, що ми – не схожі на росіян і ніколи схожими на них не були.

Наш світ є унікальним: все відбувається єдиний та неповторний раз. Сам час був створений Вищим розумом (або Богом). Вся історія людства стала однією великою симфонією, яка має початок і кінець. Початком було створення світу, а кінцем стане Страшний суд, який у середньовічних хроніках так і називали – «кінцем часів». Час світу людей (життя) яке відведене конкретній людині та людству загалом – мають свій початок і кінець. Виявилось, що ми люди маємо біологічний годинник, який відповідає добовому часу 24 години 31 хвилину. Цей годинник буде працювати в нас усюди, навіть на Марсі.

Політична ідеологія завжди має практичне завдання — мотивувати людей чинити в інтересах влади або групи, яка прагне влади. Під це завдання формується теоретична система принципів та ідей. Картина світу - це форма впорядкування сприйняття світу, вона може виражатися в ідеології, а може й не співвідноситися з певною ідеологією. Одні й ті самі факти ми можемо узагальнити різними способами й дійти до протилежних висновків. Картина світу визначає, який спосіб узагальнення ми виберемо, вона містить таку систему фільтрів сприйняття, які відсіюють усе, що їй не відповідає. Людина перестає помічати все, що не вкладається в її картину світу, а якщо й помічає, то або одразу ж витісняє зі свідомості, або знаходить будь-яке пояснення, що витлумачує незрозуміле явище так, щоб його можна було вбудувати в картину світу.

Страх перед складністю світу спонукає російського люмпена (лахміття) підтримувати деструктивні сили в суспільстві. Встановлення нинішньої диктатури в Росії супроводжувалося мутацією імперської свідомості, якій сприяв: по-перше, процес люмпенізації населення, по-друге, перетворення люмпенів на привілейований прошарок і по-третє, насадження ідеї, що зло за природою притаманне західній цивілізації. Оскільки люмпена лякала складність світу, він легко сприймає ідею, що зло притаманне розвиненішим країнам. Це сприяло поширенню в російській суспільній свідомості «некрофільного настрою», згідно з яким руйнування і смерть сприймаються як бажані, бо спрощують навколишній світ.

Перший чинник мутації російської імперської свідомості в некроімперіалізм був сформований у попередній період за час панування комуністичної ідеології. Він полягав у ставленні до цивілізованих країн як до зла. Другий чинник, страх перед складністю світу, формувався пізніше з поширенням процесу люмпенізації суспільства. Те, що некрофільний настрій поширюється не лише серед люмпенів, а й серед добропорядних вірян і російської інтелігенції, свідчить про те, що є ще й третій чинник - втрата здатності до емпатії, коли людей просто перестають сприймати як особистостей. Наратив російської влади полягає в тому, що начебто західні країни хочуть знищити Росію, а оскільки Україна перейшла на бік Заходу, то її треба або підкорити, або знищити.

Національний склад влади в Україні

Верховна Рада України:

Євреї – 43%,
Росіяни – 34%,
Українці – 22%,
Інші національності – 1%.

Кабінет міністрів України:

Євреї – 62%,
Росіяни – 15%,
Українці – 15%,
Інші національності – 8%.

Національний склад населення:

Євреї – 0,2%,
Росіяни – 17%,
Українці – 78%,
Інші національності – 4,8%.

Шановні українці, що з вами трапилось, чому ви стали байдужі до владних структур. Подивіться хто вами керує. Це катастрофа, так можна втратити Україну...

Примітка: Національний склад населення - це поділ населення за національною або етнічною ознакою. На території нашої країни мешкають представники близької 110 націй і народностей. Основну частину населення складають українці та росіяни, частка інших народів невелика. Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Задумайтесь над цими словами...

УКРАЇНА 100 РОКІВ ТОМУ НАЗАД

Не потрібно захоплюватися історією, аби знати і пізнавати прості і яскраві українські постаті. Читач запитує: «Навіщо це мені»? Хоча б для того, щоб усвідомити, що жага до волі та героїзм - у крові українців. Ми зможемо побачити, якими «крутезними» та незалежними

були наші пращури і порівняти їх з сьогодишнім часом. Ми - не гірші за інших європейців, а в деяких проявах – навіть кращі.

Україна є відносно стабільною нацією з відносною демократією. Бракує останньої деталі: нового політичного класу, який розірве порочне коло олігархів. Без цієї деталі доля подальших реформ буде під знаком питання. Якщо Україні не вдасться і на цей раз (станом на 2014-2025 р) відстояти свою незалежність, то не виключено, що вона почне рухатися у зворотному напрямку - не до, а від реформ.

Заглядаючи в історію нашої держави – питаємо: «Чи була УПА армією»? За радянських часів про неї не казали інакше, ніж «банда бандерівців». Кілька аркушів української інфографіки можуть допомогти відповісти на це питання. Ця інфографіка охоплює хронологію лідерства, структуру та найбільші акції в Україні: відзнаки, нагороди УПА, схеми організації рою, чоти та сотні. Пригадайте моральний спротив когорти Особистостей «шістдесятників» 1960-1970-х років. На початку 1972 року розпочався національно-визвольний рух від московської тиранії. Це розуміла й колоніальна російська влада...

19-24 серпня 1991 року стали зламними в українській історії. Багатосотлітнє прагнення українців мати власну державу увінчалось успіхом. 24 серпня 1991 Верховною Радою було проголошено незалежність України. Є великий перелік різних видань, які вийшли за часів незалежності і які дають можливість пізнати історію України, Європи, наших сусідів, окремих людей і явищ. Автори книги впевнені, що час, витрачений на читання - не буде втраченим. Походження українців тісно пов'язане з давніми племенами, що колись жили на землях сучасної України або мігрували через них. Таких племен і народів було немало: скіфи, гуни, сармати, слов'яни, половці,

татари тощо. А задовго до них майбутню територію України населяли первісні племена: кроманьйонці, неандертальці, пітекантропи, які теж вклали «свій процент» в генетичне походження українців.

Хто належить до українців? Українці це слов'янський етнос, основне і корінне населення України. Українці це всі громадяни України, що проживають або проживали історично на теренах сучасної України. За підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року, серед громадян України налічувалося 37 541 693 українців за національністю, що становило 77,82 % усього населення. На початку ХХ ст. своїм існуванням українська держава значною мірою завдячувала власним збройним силам. Українській армії довелося упродовж багатьох років відбивати натиск агресивних сусідів

Чому Русь - це Україна? Ми вже багато разів писали, що Україна-Русь (або Русь-Україна) — термін для окреслення українських (руських, або русинських) земель, адже українці до ХVІІІ ст. називали себе русинами, руськими людьми. Термін підкреслює історичну, культурну, звичаєву, мовну і світоглядну спадкоємність сучасної України від княжої та королівської доби Русі, а ще під періоду анексії української території.

Хто є предком українців? Безпосередні предки українців - давні слов'яни. До них належать також білоруси, росіяни, поляки, чехи, словаки та інші народи Європи. Мова сучасних слов'янських народів вказує, що вони пішли з одного коріння. Найвидатніші слова та вислови цих народів мають схожість.

В Україні - українці є автохтонним населенням, найбільшою етнічною спільнотою на її території, корінними народами, також є кримські татари, караїми та кримчаки, які походять з території Криму. Решта етносів є національними меншинами України. Чому русини стали українцями? «Роусини» - похідне від форми множини «Русь». Форма множини «русини» виникла в ХVІ столітті, вживалася щодо українців та білорусів разом (для протиставлення їх Москві, москвитам, або москалям), а ще для відрізнення їх від «литвинів» – русинів із Великого князівства Литовського.

Виявляється, що в одній групі регіонів розселення українців домінує нордійсько-субнордійська раса (подекуди з домішками динарських й альпійських елементів); у другій – динарська

(ядранська), з вкрапленнями арменоїдної та альпійської; у третій – альпійсько-ляпоноїдна; у четвертій – субляпоноїдна і ще якась раса... Чому українці - це європейці? Великі питання не мають простих й однозначних відповідей. Треба пройти історією від найпростіших до найскладніших факторів. Найперша і найпростіша відповідь – географічна: Європа простягається від Атлантики - до Уралу, Україна є частиною цього простору, отже її населення є європейцями.

Хто придумав назву Україна? У всі часи поневолення москалями, у московській Росії була популярна одна версія, що назва «Україна» означає «окраїна російської імперії», однак це зовсім не так. З історії ми бачимо, слово Україна вперше згадується в Київському літописі під 1187 р, у зв'язку зі смертю перяславського князя Володимира Глібовича на Посульському рубежі. Пізніше, незалежно від свого походження, слово Україна належало Козацькій державі, яка була створена Богданом Хмельницьким.

Що робить нас українцями? Чому Київська Русь не Росія? Слово «Русь» є книжними і зовнішніми назвами Київської держави. А «Росія» є грецьким відповідником і схожим на слово «Русь». У середні віки, у «Повісті минулих літ», слово «Русь» використовується винятково як збірний іменник на означення привілейованої військової групи населення Придніпров'я.

Як називалася Україна до 1917 року? Маємо такі назви, до 1253 року – «королівство Русь»; у 1362 р. – «Велике князівство Литовське»; від 1648 року – «Військо Запорозьке», від 20 листопада 1917 року - Українська Народна Республіка (УНР). Українцями нас робить не паспорт, або свідоцтво про народження, а спільні цінності, цілі, інтереси, мова, культура та безумовна любов до України. А ще те, в що ми віримо та що робимо для розвитку України. Найбільше – це любов до нашої країни, її культури та цінностей...

Що про Україну в США сто років тому (1917-1920) писали: «Дайте їм (українцям) допомогу. Їхні війська воюють з московською імперією зла і вимушені поклатися тільки на себе». У 2017 (перший раз) і 2025 році (другий раз), до влади в США прийшов Дональд Джон Трамп і риторика до України помінялася. Візьмемо за приклад, зустріч двох президентів (Д.Трампа і В.Зеланського) 28 лютого 2025 року в Овальному кабінеті Біло-

го дому США. Український журналіст Євген Руденко розповів маловідомі моменти під час тієї "сварки найвищого рівня". Тоді камери зафіксували майже німий шепіт президента України В.Зеленського на адресу Д.Трампа. Уважно вдивляючись у його вуста, крім шиплячого "с..а" деякі оглядачі розгледіли ще одне непротокольне слово, що починається на "б...ть".

Пояснюючи реакцію В.Зеленського, що ніби вирвалася з глибин колективного несвідомого, західні ЗМІ підбирали відповідники англійською. Але навряд змогли досягнути всю палітру емоцій В.Зеленського на поведінку Д.Трампа. Наступний спір В.Зеленського з віце-президентом США Джеймсом Девідом Венсом окреслив щонайменше дві речі: запальний спротив українського президента В.Зеленського і поверховість знань про Україну - в Америці. «Я бачив сторіз», – відреагував Ді Венс на питання, чи був він в Україні, щоб правдиво говорити про її внутрішні справи. Отримавши відповідь Ді Венса, що миттєво стала мемом, В.Зеленський на емоціях подумав лайкою майже вголос.

З приходом команди Д.Трампа до влади в США (2025) ще більшою стала проблема, давніша за незалежність України: уявлення про нас на Заході базується на фактологічних помилках та викривленій інформації, російських історіографії та її пропаганді. На 34 році незалежності України (1991) телеканал «Fox News» називає Київ "російським містом". «The New York Times» продовжує розповідати, що Одесу заснувала Катерина (?). А держсекретар Марко Рубіо стверджує, що війна від 2014 відкинула Україну на сто років назад.

"Українська правда" вивчила архіви американської преси, щоб дізнатися, якою США бачили нову Українську державу в 1917–1921 роках. Саме в той час, до якого звертається Рубіо в своєму апокаліптичному мареві. В ту епоху, яку треба вивчити самим українцям, щоб нарешті прокинутись і запитати: «Хто ми українці»? До якої раси відносяться українці? Як утворилася українська мова? Концепція вченого-мовознавця, славіста, доктора філософії, академіка Юрія Шевельова — українська мова безпосередньо виділилася з праслов'янської мови. Після розпаду праслов'янської мови у «східних слов'ян» сформувалося п'ять діалектів, два з них - киево-поліський та галицько-подільський — утворили українську мову...

Більше 100 років назад, після того, як німецький імператор Вільгельм II наприкінці 1918 р. зрікся престолу, ЗМІ опублікували сенсаційну світлину.

Ось перше зображення паралізованої руки Білла Вільгельма. Це одне з останніх фото кайзера перед його падінням. У нього сиве волосся, і він навіть не намагається ховати свою коротку (від народження) руку. Перед війною придворний фотограф так вправно його знімав, що її не було видно", кепкувала тейхаська The Forest City Press. Поруч із Вільгельмом – є маловідома американцям фігура: підтягнутий, усміхнений гетьман України Павло Скоропадський. Аудиторія ще не знає, що бути при владі йому залишилось кілька днів. І що пізніше, перебуваючи в еміграції, він приєднається до героїв фейлетонів про невдах-політиків. Але поки до програшу виз-

вольних змагань УНР далеко. Під цією світлиною опубліковано пояснювальну статтю: "Знаєте, хто такі українці? Ось їхня справжня історія". Автор писав у 1918-му: «Хоч Україна й українці фігурують в американській пресі понад рік, лише одиниці мають уявлення, з яких частин царської Російської імперії вона складається, та що це за народ".

Автори книги цитують бюлетень «National Geographic Society», газета виклала бурхливий український літопис. Від диких скіфів, які "годували зі своїх безкраїх степів Грецію", до Києва – важливого центру торгівлі за часів, "коли в Англії ще правили сакси". Від поляків і литовців до московитів, які намагалися

приборкати "непокірний народ". Сто років назад американська преса писала: Україна "означає "прикордоння". Корінне населення в 17-18 ст. "складалося переважно з козаків". "Душею і серцем цієї землі були запорожці – громада з грубим, але республіканським за формою урядом". Їхні посадовці обиралися "загальними зборами". Головним був гетьман. І якщо він втрачав популярність, його "іноді душили до смерті". На думку американців, "слов'яни Малоросії" повністю з'єдналися з великоросами, події 1917-1920-х, йшлося у ЗМІ, показали справжній стан речей. Прошло трохи більше 100 років і американці пишуть: «Українці попри катастрофи в минулому наполегливо працювали й боролися всі ці роки. Тепер вони – «достатньо об'єднані та енергійні. Дуже люблять свою землю, тримаються за неї з палкою завзятістю»...

Американці про: "Найбільшу проблему Росії". У західному світі 1910-1917-х р. був свій Тімоті Снайдер. Влітку 1917 нью-йоркська «The Sun» написала про відродження України як нації. Автор статті – Джордж Раффалович (британець з українським корінням), який 1913-го заснував "Український комітет" у Лондоні та видав працю "The Ukraine" під псевдонімом "Бедуїнські Піски". Далі в матеріалі «The Sun»: "Провіщена кількома суперечливими телеграмами, на світ з'являється нова нація. Після 263 років підпорядкування російським царям Україна створює власний уряд і веде переговори з тимчасовим урядом Росії на умовах рівності".

Ця новина, зазначало видання, для американців мало що значить. Хіба що в майбутньому комусь доведеться вивчити нову мову, церемоніальним оркестрам – новий національний гімн, "причому дуже гарний". А дітям – географію України, "яку їхні батьки навряд чи опанують". Але для тих, хто невпинно мовив від імені українського народу, це значило набагато більше, – продовжував Раффалович. Для світу загалом це обіцяє незліченні зміни. Для істориків це стане поворотним моментом Першої світової війни. Україна візьме участь у боротьбі за свободу всього світу".

До речі, був фейк 1918 року: після революції в Німеччині західні ЗМІ повідомили про "вбивство генерала Скоропадського, гетьмана України". Раффалович продовжував підкреслювати: Україна – найбільш серйозна з усіх проблем, з якими

зіткнулася Росія. Після повстання Мазепи і битви під Полтавою Україна тільки втрачала свої права, це москалі робили спеціально, щоб українські люди забули «хто вони є». Ситуація трохи покращилась після революції 1905 року. Втім, "бюрократична кліка разом із чорносотенцями" знайшла вихід за допомогою соціалістів.

Далі були заборони, арешти, заслання. Антиукраїнська пропаганда відновилася в Галичині. Її поширили навіть на Францію та Англію, змусивши авторів, які не втрачали тверезий розум в інших питаннях, повірити, що українців не існує і світі.

"Завжди стверджувалось, що український рух створив австрійський уряд, відмічав Раффалович. – Але я та багато англійців, які були зі мною в Австрії в 1914 році, бачили, що одним із завзятіших представників українства були українці з Росії. Я, (Раффалович) особисто зустрічав селян з Малоросії, які приїжджали у Лемберг (сьогодні Львів) за власний рахунок, долаючи певні труднощі. Вони плакали, відвідуючи українські школи, де хлопчики та дівчата могли вивчати рідну мову. Це був привілей, не доступний їхнім дітям. Зародження націоналістичного руху в російській Україні 100 років тому було природним. Його життя було забезпечено самими українцями, фінансувалося представниками всіх верств України.

Київ 28 квітня 1918 року

Після падіння в 1917 році російського царату виборювати місце в американських ЗМІ Україні було дуже непросто. Натяки на народження нової держави допитливий читач спочатку мусив розгледіти серед повідомлень з продажу авто, реклами столового срібла й уроків гри на гавайській гітарі. Але далі розповіді про таємничу республіку Україну частіше тяжіли до центральних шпальт і займали все більше місця. "Україна твердо відстоює свою незалежність, – писала «The Daily Ardmoreite» в 1917-му р. – Рада сповістила Петроград, що конфлікту між більшовицькою Росією і Україною можна уникнути за певних умов.

"Тривають бої в Одесі (1918), де українські війська утримують арсенал, телеграфну й телефонну станції, продовжували виходити новини. "Міський театр" (одеська опера) перейшов до рук українців. "Максималісти" (більшовики) тримаються в одеському порту. Українці обстрілюють його з важкої артилерії у відповідь на бомбардування міста з моря". Саме тоді газети США друкували статтю Грушевського "Боротьба України за самоврядування", де "професор та президент Української Ради" (Грушевський) розповідає про українське питання, починаючи з повстання Богдана Хмельницького. Далі: "Україна, Земля Обітована" – статтю з таким заголовком у 1918 році друкують кілька ЗМІ (The Mellette County Pioneer). В описах нової держави, схожої на міфічне Ельдорадо, автори різних видань беруть за основу ранішнє дослідження Раффаловича.

Потенціал України, яку називають "житницею Європи", вражає публіку. Територія в 850 тисяч квадратних кілометрів, більша за Францію та лише трохи менша за Італію, Іспанію та Португалію разом узяті. До українських земель входять Курськ, Воронеж, землі донських козаків у Приазов'ї, зокрема Кубань зі східною частиною Ставропілля. Українців уже понад 30 мільйонів. Абсолютна більшість живе на царських підросійських землях. Але українці також розкидані по всьому світу: в Сибіру, Угорщині, Туреччині, США, Канаді, Бразилії, Австралії тощо. "Славетно відомий чорнозем займає три чверті України, – пише «The Yorkville Enquirer». – Дві третини зерна всієї Російської імперії дає Україна. Більше, ніж Німеччина або Франція. Україна виробляє майже весь тютюн у Російській імперії. Має найкращі фруктові сади та виноградники в європейській частині...

Величезні поклади природних ресурсів створюють можливості для розвитку промисловості. Насправді 62% російської сталі приходить з України. "Родовища вугілля в цій місцевості настільки великі, що 99% антрациту Росії – це український, додає «The Richmond Virginian» у статті "Дещо про Україну". Інші види корисних копалин, такі як нафта, торф, фосфорити, також є у достатку України. Виробництво цукрових буряків величезне, – продовжує видання. – Фактично майже половина худоби більшовицької Росії в Україні. А птахівництво процвітає настільки, що яйця на ринки великих міст Країни Ведмеда (Росії) постачають саме з українських ферм".

Інтерес до України підігріває «Брест-Литовський мир», а потім – чергова зміна уряду в Києві після повалення гетьманату Скоропадського наприкінці 1918-го року. Навесні 1919 р. «The Sunday Capital News» у "Захоплюючій історії України" намагається пояснити читачу, що ж відбувається на берегах Дніпра. Колишній царський уряд Росії, (пише видання) досяг успіху в придушенні української культури. Отримати освіту раніше можна було тільки російською мовою, якою тепер розмовляють у українських містах. До української мови ставляться з упередженням, тому що вважають її "вульгарним сленгом нижчих, неосвічених класів".

Українським людям доведеться змінити свою думку, якщо вони хочуть брати участь в управлінні своєю країною, попереджає «The Sunday Capital News». – Службовці колишнього царського режиму, що приєдналися до нової влади в Україні 100 років тому, активно займаються вивченням державної мови. "Рік тому українську мову можна було почути лише рідко, і в якійсь глушині, – веде далі автор. – Але тепер українські люди практикують її в ресторанах та у вагонах залізниці. І навіть газети починають писати цією мовою".

Зерно, що за Брест-Литовською угодою йшло в Європу 100 років назад, постійно зростало в ціні. А в Україні вартість 0,5 кг чорного хліба підскочила з трьох копійок до рубля. Взуття продають за 700–1000 рублів (це на той час від \$350 до \$500). Ціна на метр тканини збільшився з 7 до 150 рублів. Некваліфікованому працівнику платили 10 рублів на день, а кваліфікованому – до 50 рублів (це біля \$25). Коробка сірників коштувала 10 копійок, і було дуже кумедно бачити, що в українських містах

де була нестача дрібної монети, пасажери трамваїв платили кондуктору сірниками, – передає «The Sunday Capital News».

Все це викликало "дуже гірке почуття" щодо центральних держав Європи. В обмін на українські продукти Німеччина обіцяла надсилати промислові товари і нафту Україні. Але виконувала свої обіцянки дуже повільно. "Практично всі галузі української промисловості зупинилися через брак сировини та електроенергії". Скориставшись незадоволенням українського населення, владу у Скоропадського відбирає військо Петлюри. За відсутності інформації, газети іменують його то Петтурою (Pettura), або Петлюрецем (Petljuretz), аж поки не навчаться вживати прізвище Петлюра - правильно.

У лютому 2014 року почалася сучасна російсько-українська війна. Тоді РФ окупувала Автономну Республіку Крим і Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей. До 24 лютого 2022 року основні події війни, з різною інтенсивністю бойових дій, точилися на сході нашої країни. Настав 2025 рік – повномасштабна війна з Росією продовжується, москалі втратили на цій війні більше 1-го млн. вбитими солдатами, а продовжують тиснути живою масою.

Сто років назад постало питання: «Чи поглинуть українців більшовики»? Це питання (після капітуляції Німеччини) та виводу її військ з України - все частіше турбує західну пресу. Навесні 1919 року, коли більшовицька армія москалів окупувала Лівобережжя, ЗМІ поділилися спостереженнями від кореспондента «Associated Press» у Відні, який "подорожував Польщею та Україною, опитавши десятки вищих посадовців, чиновників та громадян". За даними репортера, більшовизм взяв гору завдяки вдалій, потужній агітації та грошам із Москви, якими підкупили солдат в Україні.

"Але зараз важливо розуміти, що в Україні справді існує національний рух, – писали закордонні газети. – За невеликої допомоги, визнання з боку союзників і моральної підтримки Європи і США цей рух може мужньо продовжити боротьбу про-

ти московських загарбників. Вони допоможуть запобігти їхньому вторгненню в Румунію та закрити шлях до Будапешту". Далі читачам розповідали: "найжалогідніше в усій цій справі" полягає в тому, що поляки та інші, хто мав би співпрацювати з українцями, витрачають свій час, щоб виставити їх авантюристами. Особливо у випадках, коли йдеться про "українські претензії на нафтові родовища Галичини, що їх польські власники, підтримувані австрійським капіталом, якраз і захопили".

"Ні, українці – не авантюристи, – заперечував журналіст «Associated Press». – Вони мають дух своєї нації та бажання бути господарями, як поляки та чехи. Вони рішуче налаштовані боротися за свою землю". Коли кореспондент «Associated Press» вирушив на схід, побачив там більше російських манер, він написав: «багато мешканців Великої України відрізняються від людей Великої Росії, як денне світло – від темряви». А восени 1919 року «The Evening Journal» передруковує листа репортера французької «Le Temps» у Бухаресті. "Україна наразі не є більшовицькою, – стверджував журналіст. – Якщо, як кажуть, більшовизм набрав обертів серед українців, то як можна пояснити окупацію цієї країни червоними бандами з Москви? Як пояснити серйозний опір москалям, який чинить їм український народ і національна армія"?

"Причина провалу радянської ідеї в Україні 100 років тому назад полягає в тому, що 85% населення складали селяни, яким не подобалися методи більшовиків. Вони також не бажали, щоб влада переходила до рук міського пролетаріату. Наразі населення Києва та Одеси, скинувши більшовицьке ярмо, у відповідь на заклик інтелектуалів визнало лише владу Директорії".

Щоб покласти край більшовизму на всіх українських землях, писала та газета, київському уряду достатньо лише отримати матеріальну допомогу від Франції та Британії. Сил у національної армії України вистачить."Але правда полягає в тому, що зараз вона вимушена покладатися лише на себе. Українські війська подають блискучий приклад відданості справі справедливості та порядку. Борються за звільнення своєї країни від радянської тиранії. Є думка, що росіяни і українці ніколи не об'єднаються".

Поки українці 100 років назад продовжували відчайдушно битися за незалежність, західна преса ділилася свіжими мему-

арами генерала Еріха Людендорфа. "Україна попросила нашої допомоги, – цитували його газети наприкінці 1919-го р. Німеччині, а ще більше Австрії, потрібне було зерно. Україна не мала стати здобиччю більшовиків у 1919-1920-х р. Ми мали зміцнити її достатньо, щоб вона була корисною для нас. Але завжди находилося якесь але".

"Україна також допомогла Німеччині, виправдовував Людендорф окупацію. – Наприклад, влітку 1918-го вона постачала нам м'ясо. Ми могли мати свій мізерний м'ясний пайок без посягання на наші власні запаси худоби". Коли Україну добивали з усіх боків 1920-го, «The Evening journal» у статті "Бридка війна Польщі" пише: "Поляки кажуть, що хочуть звільнити Україну від радянсько-більшовицького правління. Але хто дає Польщі право диктувати за допомогою зброї, який режим має бути в Україні та на півдні Росії?". "Європа гостро потребує пшениці та сировини, – пояснює проблему автор. У той момент, коли здавалося, що ці поставки мають бути відкриті для світу, Польща ввела війська в Україну. Ця імперіалістична авантюра загрожує погіршенням ситуації в Європі".

У січні 1920 року «The Great Falls Daily Tribune» публікує ексклюзив від Томаса Стюарта Раяна. Репортеру вдалося зустрітися з Петлюрою в Кам'янці-Подільському, коли "він, очевидно, приймав там свій останній бій". То були критичні дні, згадує журналіст. Тож спікери забули про дипломатичність і пропаганду. "Мало хвилювались за власну шкіру. З ентузіазмом плели інтриги заради існування України". Один з українських офіцерів казав: "Колись я приєднаюся до німецької армії і виб'ю всю дурь з Франції".

С.Петлюру репортер вищеназваної газети побачив не таким, як уявляв: не старий, худорлявий, з розпатланим волоссям. "Не настільки лиходій, як його зображують". "Амбітна людина, яка виринула за межі своїх можливостей". Він не схожий на того типового ватажка, що веде козаків у бій. Радше людина, що почувалася б у своїй тарілці, звертаючись до робітників Чикаго. Він також не більшовик: "Петлюра відстоював дві речі, на яких була заснована Україна: свобода від Росії та земля для селянина. Перше було для нього важливішим".

"Вважаю, що керувати за комуністичними правилами в Україні 100 років назад було б неможливо, – зазначає напере-

додні катастрофи Томас Раян. – Панівною верствою там є так званий "заможний селянин", який вперто чіпляється за свою власність". Якщо переможців не судять, то над переможеними часто глузують. У 1923-му, коли поневолена радянська Україна потерпала від голоду, «The Daily Star-Mirror» у американському місті Москоу, штат Айдахо, видає матеріал "Скарб для нової України". Беручи за основу повідомлення берлінського кореспондента «New York Herald», автор «The Daily Star-Mirror» не стримує себе: "Десь під химерною веселкою, один кінець якої знаходиться в Берліні, а інший – на широких пшеничних полях України, сховався горщик у 400 мільйонів марок золотом. У всіх столицях Центральної Європи є золотошукачі – представники не менш як шести "акредитованих урядів" України. Всупереч усім надіям кожен сподівається отримати той золотий скарб, обіцяний Німеччиною".

У цьому їдкому гуморі зразка 1923 року майже безслідно розчиняються слова, що їх почув кореспондент «Associated Press» навесні 1918-го в Проскурові (теперішньому Хмельницькому): "Ми ніколи не об'єднаємося з Росією, – обіцяв йому Сергій Остапенко. – У нас достатньо розуму, щоб зрозуміти: росіяни – глупі, разом з їхнім Толстим та іншими довбнями. Політично нічого доброго Росія не народжувала і не дасть ніколи. Нажаль, ніхто нічого про нас (українців) не знає і, здається, не переймається. Будь ласка, передайте, що ми такі самі, як і люди на заході. Скажіть американцям, що теж європейці і на них покладаємо наші надії на створення нової, процвітаючої, вільної нації", – просив Микита Шаповал.

Пізніше (у 1920 р) український полковник Гнат Стефанів казав іншому репортеру: "Ми – прості українські люди, які рішуче налаштовані пробитися у вільний світ. – Якщо західний світ відмовить нам у свободі зараз, він буде змушений це зробити пізніше". Його слова стали пророцтвом, настав 2014 рік і московська імперія зла знову пішла війною на Україну...

За останні 350 років ця війна є 24-тою війною Росії проти України. Ми знаємо свого ворога і чітко усвідомлюємо, чому саме його метою є знищення України. Автори книги пропонують сучасну війну України з РФ (від 2014 року), офіційно назвати «Вітчизняною війною підності», яка складається з 2-х етапів (або фаз), перша від 20.02.2014 і друга від 24.02.2022 року.

Шоста глава

**Пошуки
надзвичайних
людей**

ЗАГАДКОВІ ЦИКЛИ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Що таке цикл? Це завершена послідовність функціонування матеріально-технічних компонентів об'єкта (явища або подій) в просторі та часі. Циклічність життя – це його повторюваність, і схожість у різних людей. Повний цикл життя включає в себе такі з них, як дитинство, отрочество, юність, зрілість і

старість. Види циклів - це алгоритмічна структура, за допомогою якої та сама послідовність дій виконується кілька разів. Існують 2 основні різновиди циклів: цикли, що повторюються певне число раз; цикли, що повторюються, поки виконується умова. Життєвий цикл людини - послідовність певних етапів розвитку, які проходить кожна людина від народження до смерті. Цикл можна зупиняти примусово за допомогою ключового слова «break» («розрив» або «зупинка»).

Філософ і психолог Олена Сикирич каже: «В житті людини трапляється різне. Події чергуються, змінюючи одна одну, деякі приносять радість, інші - горе. Іноді все, що відбувається з тобою, здається цілком логічним і зрозумілим наслідком того, що ти робив раніше, і здається, що твоя доля повністю у твоїх руках, що ти тримаєш її під контролем. Іноді складається враження, що деякі ситуації та події звалюються на тебе, мов сніг на голову». Звідки вони взялися? Чому зі мною відбувається саме це, а не щось інше? Чому саме зі мною, а не з кимсь іншим? Які наслідки в майбутньому може мати та чи інша моя реакція на події, які відбуваються зараз?

Людина в роздумі: Як вибрати правильне рішення з-поміж багатьох варіантів, кожен з яких має свої «за» і «проти», як не помилитися? Можливо те, що повинно статися зі мною, стане все одно, як би я не намагався що-небудь змінити? А можливо все навпаки: я - хазяїн своєї долі, сам вирішую, чого я хочу, сам її створюю? В чому таїнство людських взаємин? Це немов лабіринт, або важкий, заплутаний шлях, де легко збитися з дороги (знепутити). Ніколи не знаєш, коли і де втрачаєш, а коли знаходиш. І в якому із етапів, або життєвих циклів ти станеш талановитою та надзвичайною людиною.

Існують 7-річні цикли життя: 9 етапів, які ми проходимо від народження до самої старості. 0-7 років дитина дуже пов'язана з мамою; 7-14 років сильний зв'язок з батьком; 14-21 роки це період бунту і становлення інтелекту; 21-28 років це період стабілізації; 28-35 років створення сім'ї і поява дітей; 35-42 роки - період коли все проходять заново; 42-49 років завоювання суспільства і напрацювання поваги; 49-56 років період духовної революції. А потім життя починає знову розвиватися по спіралі, хоча і меншими фазами. З кожним новим етапом людині буде потрібно пройти через одні і ті ж самі періоди. Деякі люди спеціально зазнають краху в сімейних відносинах або на роботі, щоб бути вимушеними почати всі цикли заново. У будь-якому випадку потрібно мати хоробрість пройти через кожен період життя, щоб прожити його цілісно і не даремно!

Для прикладу розглянемо сферу реалізації талантів і професійної діяльності. Якщо наприкінці семирічного циклу вас виживають з роботи, є проблеми з фінансами або просто туга від невизначеності, що є вашою справою життя, будь-які проблеми в професійній сфері – це дзвіночок про те, що ви не тим займаєтесь і вам треба заново пізнати себе. Можливо пошукати свої таланти в іншому місці, здобути нові знання і проаналізувати нові напрямки їх реалізації, а не хапатися за старе, звичне і знову страждати і ображатися на долю... На початку кожного семирічного циклу, той хто шукає, той знаходить бажане, чи то нову роботу, чи щось інше. Можливо вам треба звернутися до якогось спеціаліста, щоб визначити свої таланти і здібності, та вже потім успішно працювати на новому місці й виконувати свої життєві завдання на наступні 7 років.

Найважливіша сфера, яка впливає на всі сфери, – духовна! Тут уже, як то кажуть, питання життя і смерті стоїть на першому плані. Часто люди трагічно гинуть або дізнаються про смертельні хвороби - свої чи близьких саме в період 7-ми річних іспитів. Це пояснює кризою 40-45 років! Особливо це часто буває у чоловіків. Мало духовна людина, яка живе споживачьким й матеріальним життям, упадає в цей період - в депресію,

через те, що бачить перспективу наступних років у вигляді старості, хвороби і смерті... І це її спонукає кидатися у різні напрямки, а згодом хапатися за голову від зроблених помилок. А людина, яка має відчуття віри в себе (впевненість), розуміє, що життя – коротке, значить кожен день треба сприймати як свято, щось змінити в собі на краще і послужити ближньому, своїм теплом та любов'ю «врятувати світ»!

З цього приводу є багато питань, одне породжує інше; але здається, відповідь буде лише тоді, коли ми зрозуміємо «хто ми». На це питання намагалися дати відповідь філософи всіх епох і культур, багато хто з них пропонував досить схожі пояснення великої загадки, яка носить назву «доля» (або карма). Є загальний «закон причин і наслідків». У будь-якому випадку, всі філософи давнини погоджуються в одному: ні у Всесвіті, ані в житті людини не трапляються випадковості, не буває абсурду, все має свою потаємну суть, свій зміст і призначення. Все має - своє «чому» і «заради чого». Кожне явище в природі, кожна подія у нашому житті є природним наслідком певної причини - того, що відбувалося, або того, що ми робили раніше, кожна наша думка, вчинок, реакція на подію стає причиною, яка породжує нові наслідки, нові дії та нові події. Що посієш, те й пожнеш! Все пов'язано між собою, як ланки у великому ланцюзі.

Владлен Мараєв – історик, науковець каже: "Українці вигадують свою історію, бо справжньої історії в них нема. А от ми – "Великая Россия - живимо великою історією". У 2014 році почалася і станом на 2025 рік продовжується війна між Україною і Росією. Це чергова війна з Москвою. Першою війною наших предків заведено вважати війну Київської Русі проти Ростово-Суздальського князівства у 1169 році. Останнім відкритим військовим конфліктом стала російська агресія на Донбасі та анексія Криму у 2014 році, продовження - повномасштабна війна 2022 року. Станом на початок 2024 року у світі велось 59 воєн. Як висновок, починаючи з 3600 року до нашої ери у світі відбулося приблизно 14600 воєн, в результаті яких загинуло понад 3 мільярди осіб.

Визначені наперед «Закони світобудови та буття», «Шлях еволюції» тощо, це те, чого ми не можемо уникнути, оскільки не ми їх створювали, і навіть якби хто-небудь, коли-небудь поставив перед нами таке завдання, воно було б нам не під силу. І ще, ніхто ніколи не зобов'язував нас, не приписував нам, як йти тим, чи іншим шляхом, який досвід здобувати з подій, що випадають на нашу долю, що створювати, що вибирати серед незліченного числа найрізноманітніших варіантів. Жити, вмерти і знову народитися - ми зобов'язані, але як жити, як використовувати те, що відбувається з нами — у цьому вже кожен сам собі хазяїн. Не даремно мудрі називали «Долю» - великою школою життя, оскільки важливі не події, а те, як людина реагує на них, яку науку здобуває, і наслідки зробленого.

Кожен життєвий цикл має свої закони, моделі, свої цілі і задачі, свої специфічні умови розвитку, де вже закладено все те, що впродовж даного циклу людина змогла б відкрити і усвідомити, досягти і застосувати на практиці. Кожен цикл має також свою «планку-мінімум» у розвитку, нижче якої людина не може опуститися без шкідливих наслідків для її душі, і ту «планку-максимум», котрої вона має шанс досягти, і вище якої вона не повинна намагатися піднятися, оскільки умови для цього ще не дозріли. І будь-яке завзяття в цьому напрямку загрожує зруйнувати все те, чого людина досягла раніше. Не випадково філософи визначали цикли життя як можливість переходу з одного стану свідомості в інший. Все в наших руках.

Давайте разом коротко розберемося з етапами життєвого шляху. Сьогоднішнє життя людини - лише один великий цикл у низці інших, ще більших циклів. Відповідно, у ньому існує також багато менших циклів. І кожен з них можна було б вивчати довго і ретельно, беручи за основу найрізноманітніші критерії. Ми зупинимось на критерії простому, актуальному і всім нам відомому: поговоримо про вікові цикли в житті людини. Згідно з твердженнями відомого астролога А. Руперті, вік - це лише стихія, плідючий ґрунт, в якому зріє глибокий людський досвід, пробуджується свідомість людини і розкриваються скарби її Душі, яка проходить через природні етапи свого розвитку. Одна і та сама подія часто має зовсім різні значення, якщо вона відбувається у різному віці: змінюється її сенс, змінюється реакція людини і той досвід, який людина повинна здобути.

Люди з великим трепетом шанували в давнину одне загадкове й нині мало відоме божество. Його звали Кайрос - бог «Щасливої миті», бог «Шансу й удачі». Уважалося, що він захищає всіх людей, особливо обдарованих. Його зображували як миловидного юнака із крильми, однією ногою стояв на земній кулі і тримав в одній руці ваги, а в іншій бритву. Найбільше дивувала його зачіска: одне довге й густе пасмо волосся на верхівці голови, що ниспадає на чоло, (складалося враження козацької зачистки). На одній середньовічній гравюрі під зображенням Кайроса стояв напис, що перекладається з латини приблизно так: «Я піймана мить вічності - не пускай мене!» У ХХ ст. існувала концепція надлюдини (нім. *Übermensch*), сформульована німецьким філософом Фрідріхом Ніцше - як мета, до якої повинна прагнути людина в своєму розвитку. У нього вийшла книга «Так казав Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого», написана у 1883-1885 р, її зміст обертається навколо ідей вічного повторення, смерті Бога та пророцтва про надлюдину. За розпорядженням А.Гітлера, у німецьких спеціальних дослідницьких лабораторіях працювали дослідники над створенням надлюдини. Для цього проводили жорстокі медичні досліді над людьми.

Життєві цикли «людини розумної» та шляхи пошуків до створення надлюдини (або супер солдатів). Життєвий цикл — це період між однаковими фазами розвитку двох або більшої кількості послідовних поколінь, які характерні для певного виду. Життєвий цикл у біології - це послідовність стадій розвитку, через які проходить більшість видів у процесі онтогенезу. Зло спричиняє зміну тіла і мозку, створюючи індивідів, яких чомусь називають супер солдатами. (В наступних розділах ми повернемося до цієї теми).

Відомий астролог Дейн Радьяр (1895 р.н.), автор майже 50 книг і сотні статей знаходить дуже цікавий зв'язок між повним циклом цілісного розвитку людини і повним циклом планети Уран, який становить 84 роки. Уран — загадкова планета великих трансформацій і духовних пригод як на колективному, так і на індивідуальному плані. У своїх позитивних аспектах Уран одночасно надихає і кличе на пошук «Шляху розвитку»,

змісту великих істин і високих ідеалів та мрій, на подолання просторових і часових обмежень, до нових ідей та нового творення «надлюдини».

На індивідуальному плані Уран спрямовує людину в глибини її власної душі, до пізнання самого себе. Це не пасивний шлях, а творчий і динамічний, він веде до переосмислень та відкриттів, до глибоких змін та нових народжень, через терні до зірок. Уран допомагає людині побачити мету, перебуваючи ще на початку свого шляху, і надихає на те, щоб наполегливо та терпляче долати всі випробування та власну обмеженість, знаючи, що все робиться в ім'я надлюдини.

Цикл Урану в житті людини поділяється астрологами на підетапи різними способами. Можна говорити про 7 циклів по 12 років, про 12 циклів по 7 років або про три цикли по 28 років. Частіше за все розглядаються 12 циклів по 7 років. Цьому є певні астрономічні та філософські причини. З одного боку, для того, щоб перейти з одного зодіакального знаку в інший, Урану потрібно приблизно сім років. З іншої сторони, навіть якщо не враховувати глибоку символіку числа 7, поділ життя людини на етапи тривалістю по 7 років сягає корінням у глибоку давнину.

Надлюдина в духовному й фізичному відношенні виходить за межі людського. Уявлення про надлюдину укорінені в міфах про «напівбогів» та «героїв». У добу Античності - ідею надлюдини використовували не лише для опису буття правителя, а й мудреця. В епоху Відродження надлюдину почали розглядати як генія - особу, що має надзвичайні креативні можливості і пророка - людину, яка глибиною поєднана з трансцендентною вірою. Ці тенденції продовжувалися в Й. Гердера, Й. Гете, німецькій класичній філософії і романтизмі. Поняття «надлюдина» стало центральним у філософії Ф. Ніцше, який трактував надлюдину як наступну за «людиною розумною» - еволюційну форму. Ідеї надлюдини в християнській культурі протистоїть ідея «Боголюдини», яка в найбільш послідовній формі була виражена у філософських концепціях В. Соловйова та М. Бердяєва. У антропології поняття «надлюдина» означає поєднання в одній особистості геніальності та героїзму.

Згідно з одним із основних учень езотеричної філософії різних епох і культур, сутність людини не обмежується лише її фізичним тілом. Людина має семеричну структуру. В людині існує 7 «вимірів», 7 «тіл», 7 «оболонок», 7 «планів» або світів, кожен наступний - більш тонший за попередній, котрі умовно можна описати наступним чином: фізичне тіло, енергетичне тіло, емоційне тіло, розум надлюдини та Вищий розум Всесвіту. Кожна з цих «оболонок» або «тіл» має свою природу, механізми, приховані потенціали, починаючи з найбільш матеріального і тлінного - фізичного тіла, і закінчуючи вимірами надлюдини і Вищого розуму. Згідно з езотеричною філософією, процес цілісного розвитку надлюдини охоплює роботу з кожною із цих оболонок, їх «очищення» і трансформацію, контроль за механізмами їх дії, пробудження прихованих потенціалів. У цьому контексті одне з завдань надлюдини полягає у тому, щоб об'єднати всі ці «виміри» або «оболонки» в одне неподільне ціле і пробудити єдину інтегральну свідомість, одну велику внутрішню силу, через надлюдину – до Вищого розуму.

У вченнях філософів давнини ми знаходимо ідею про 7 етапів, 7 циклів цілісного розвитку надлюдини. Кожен цикл триває 7 років і відповідає розвитку однієї з оболонок у семеричній будові «людини розумної». Дейн Рад'яр радить розглядати 10 циклів по 7 років: від 0 до 70 років, оскільки після цього етапу на іншому рівні повторюються вже вивчені речі. Філософи давнини називають вихідний етап етапом «Молодості» (або Весни життя). До 35 років відбувається поступовий розквіт усіх життєвих сил і потенціалів людини. К.Г.Юнг називає цей період «етапом екстраверта», оскільки в ньому проявляється одна характерна тенденція: вся енергія людини, всі її життєві сили, психологічні, розумові і творчі потенціали спрямовані назовні, на дії у зовнішньому світі, на те, щоб знайти в ньому своє місце і побудувати взаємовідносини з ним.

Основні проблеми і цілі, які ставить перед собою людина до 35 років, частіше за все пов'язані з вирішенням завдань соціального плану: освіта, шлюб, сім'я, економічні проблеми, соціальний статус, кар'єра, стосунки. Важливу роль у вирішенні таких проблем часто відіграє оточення людини: родичі, сім'я, а також виховання, морально-етичні погляди в середовищі та подолання комплексів в психологічних проблемах...

Після 35 років, з початком «низхідного» етапу, людина навіть фізіологічно стає іншою, оскільки приблизно в цей час починають перебудовуватись всі її нервові клітини, а життєвої енергії, динамічності, фізичної витривалості, юнацького запалу і азарту потроху стає все менше і менше. Багато хто помилково думає, що такі моменти зменшення вируючої життєвої енергії є поганою ознакою, яка провіщає початок внутрішнього старіння. Але це не так, ще рано жаліти себе. Філософи давнини стверджують, що після 35 років відбуваються докорінні зміни в житті людини. Якщо до цього періоду всі її думки, ідеї, стани душі і життєві плани були спрямовані назовні, то тепер всі життєві сили і весь розвиток спрямовується усередину, у внутрішній світ для переоцінки життєвих критеріїв, якостей особистості, душі і свідомості.

У цьому віці людина отримує шанс якісно змінити все своє життя. Філософи кажуть, що після 35 років людина повинна пробудити в собі «друге дихання», і шукати нові, більш придатні форми для того, щоб виразити всі нові розуміння і відкриття, котрі накопичилися в її внутрішньому світі. Це стосується всіх аспектів її життя: взаємовідносин, роботи, сім'ї, творчості, прагнень та мрій душі. Людина одержує шанс здійснити на практиці всі заповітні мрії молодості - не так, як це бачилося і мріялося тоді, а в іншій, повній формі, іноді зовсім несподіваній, але завжди більш реальній і такій, що надихає душу.

Якщо ще раз уважніше поглянути на схему у зворотному напрямку, то побачимо:

► В циклі з 63 до 70 років і далі переусвідомлюється початковий етап життя, від 0 до 7 років - ми символічно «повертаємося» в дитинство, а точніше, до витоків існування. Таким чином, деякі дивні, глибокі і неординарні стани дитини у віці від 0 до 7 років будуть до кінця усвідомлені та набудуть конкретної та завершеної форми лише у віці від 63 до 70 років і пізніше.

► В циклі від 56 до 63 років переосмислюється період від 7 до 14 років: на іншому рівні, в інших умовах і для іншого застосування, людина отримує шанс поновити свої енергетичні ресурси, свою внутрішню силу і надати нової динаміки всьому, що вона робить. Дещо з того, що ми вкладаємо у віці від 7 до 14 років, дійде до свого повного розквіту, дозрівання і оптимального застосування у віці від 56 до 63 років.

► В циклі від 49 до 56 років заново переживається період з 14 до 21 року, на перший план знову виступають емоційні, психологічні стани, які мають своє коріння у підлітковому віці.

► Цикл з 35 до 42 років є продовженням та зміцненням на іншому, більш глибокому рівні, як психологічному, так і духовному, всього того, про що людина мріяла і за що боролася на важливому етапі свого життя - від 28 до 35 років. Як ми зазначали, після 35 р відбуваються докорінні зміни в житті людини. Як пройде той чи інший цикл нашого життя — буде залежати лише від нас самих, від нашого розуміння і наших кроків.

Слід звернути увагу на те, що говорячи про вік до 7 років, психологи згадують про славнозвісну схильність дитини до анімації, нібито дитина плутає світ своєї уяви з дійсністю, наділяючи всі неживі предмети і персонажі казок душою. Але для дитини і лялька, і машина, і Снігуронька, і Дід Мороз, і Вінні-Пух - всі вони живі, всі вони мають в очах дитини право на реальне існування; іноді дуже важко буває переконати її в зворотному. Для батьків - дитина стає великим вигадником, її дитячі фантазії іноді «видають» таке, що дорослим не зрозуміти, і вони залюбки приймають поради рідних і психологів: виявіть терпіння, це скоро минеться.

І ще один дуже важливий момент. У віці трьох років у дитини відбувається перша емоційна криза: дитина стає перекірливою, вередує і скандалить з будь-якої причини, тупоче ногами, влаштовує істерики і часто перетворюється на маленького тирана. Хотілося би попросити батьків не піддаватися, і спробувати навіть у цьому віці прищепити дитині елементарні критерії моральності. Якщо дитина свій уявний світ вважає реальним, то можливо, воно так і є, можливо дитина бачить серцем ту іншу реальність, котру вже не може сприймати логічний і занадто вже «чорно-білий» розум дорослого.

Особливу увагу необхідно звернути на період від трьох до п'яти років, коли дитина вже більш охоче починає розповідати, сама і задає питання, і сама ж знаходить на них оригінальні і мудрі відповіді. Для того, щоб все частіше проявлявся внутрішній голос, треба в міру сил і можливостей частіше ставити дитину перед необхідністю самій відповідати на запитання. Зрозумійте, що вік до 7 років надзвичайно важливий, оскільки все в подальшому житті - відіб'ється дитині (або людині).

МУТАНТИ: ЛЮДИ «ІКС»

Чи існують «люди Ікс»? Перша відповідь – ні, «люди Ікс» - це нереальний персонаж з коміксів та кінофільмів. Вони являються мутантами, мають надлюдські здібності, але не існують у реальному світі. У кінофільмах про «людей Ікс» не існує канону. (Примітка: Канон – це встановлене правило або норма, що може стосуватися релігії, мистецтва, літератури, музики, кіно або інших сфер).

Друга відповідь – мутанти та «люди Ікс» існують і живуть поряд з нами, це геніальні і обдаровані люди, народжені з геном «Х» (Ікс), який дає їм надлюдські здібності та/або незвичайні фізичні характеристики. Мутанти також відомі як Homo superior ака Homo sapiens superior. Вони мають людську природу, але також і відрізняються від людей в ряді аспектів, наприклад, біології, фізіології та генетики. Всесвіт «людей Ікс» відрізняється від інших мутантів тим, що концентрується не на особистості, а в окремому соціумі, як частини всього людства планети Земля. Ці мутанти мають Ікс-ген (або ген мутанта), з ікс-факторною хромосомою, яка розташована на 23 хромосомі. Цей ген виробляє екзотичний білок, а сам білок виробляє хімічні сигнали, що активують та спонукають мутації в інших генах. В результаті цього, мутант - як би "мутує", мутація при цьому може бути як уродженою, так і викликаною штучним шляхом.

Якщо вивчити основні соціальні та технологічні зміни за минуле століття, більшість з них можна безпосередньо віднести до науки. Світ у 1914 році сильно відрізнявся від того, який ми бачимо сьогодні (2025). Машин було мало, і більшість людей подорожували пішки, верхом або каретою. Не було радіоприймачів, телевізорів, протизаплідних таблеток, штучних сердець чи антибіотиків. Лише невелика частина світу мала телефони, холодильник або електрику. У наші дні ми виявляємо, що 80% усіх домогосподарств мають телебачення, а 84% мають електроенергію. Підраховано, що три чверті населення планети мають доступ до мобільного телефону! Тривалість життя становила 47 років у 1900 році і 79 років у 2010 році. Зросло середній рівень «ІQ» тощо...

Паралельний всесвіт, як альтернативний всесвіт, паралельний світ чи паралельний вимір (або альтернативна реальність), є гіпотетичною автономною площиною існування, яка існує разом із нашим реальним світом. Сукупність усіх потенційних паралельних всесвітів, які складають реальність, часто називають "мульти-всесвітом". Хоча ці терміни, є синонімами і можуть використовуватися як взаємозамінні в більшості випадків, іноді існує додаткова конотація, пов'язана з терміном «альтернативний всесвіт» (реальність), яка означає, що така реальність є варіантом нашого світу.

Художня література давно запозичила ідею «іншого світу» з слів вчених, міфів, легенд і релігії. Рай, Пекло, Олімп і Вальгалла - це сьогоденні «альтернативні всесвіти», що відрізняються від звичної матеріальної сфери. Де вчені нашого реального світу часто стикаються з мутантами, деякі із них підходять під опис «люди Ікс». Такі люди були і є у всі часи існування нашого світу. Ще Платон (427 до н.е. - 347 до н.е.) та Аристотель (384 до н.е. - 322 до н.е.) глибоко розмірковували про паралельні реальності, в якому вища реальність є досконалою, тоді як нижня земна реальність є недосконалою тінню небесної. Можливо існує «Матриця», бо часто все відбувається не так, як ти плануєш. У 2022 році корпорації рівня «Meta» та «Google» почали активно працювати над перенесенням людей у віртуальні світи. Поки що не дуже успішно, але спроби не припиняються...

Вчені спостерігають за нашим світом, дуже організовано. І бачать, що люди мутанти (або "Ікс-мени"), вони цілком реальні. Правда вони далеко не ті, що показують у кінофільмах. Реальні обдаровані люди володіють мета-здібностями на зразок телекінезу і телепатії, магнетизму і контролю над енергіями різних матерій, які можна спокійно обґрунтувати з біологічної точки зору. Ці людські здібності, працівники кіноіндустрії перетворити на свою "магію", на щось більш "науковіше". Звичайно, окремі епізоди і кіногероїв «люди Ікс» не варто сприймати на повному

серйозі, але вже сама постановка питання дозволяє простим людям, "кіношну магію" розглядати з "наукової" точки зору.

Окремі дослідники кажуть, що світ довкола нас - лише ілюзія. Від слова «Матриця» - виник «матриксизм» у 2004 році. Точну кількість паралельних світів з реальними «людьми Ікс» - підрахувати практично неможливо. Згідно з дослідженням «Університету Мічигану», ще 2005 року їх налічувалося понад 10-ть тисяч - і число згодом лише зростає. Професор соціології та дослідник впливу сучасної культури на суспільство Адам Посамай у своїй книзі запровадив термін «гіперреальної релігії» як паралельний світ. Його поняття ґрунтується на тезі, що в сучасних умовах симуляції та вигадки, неможливо відокремити від об'єктивної реальності. Тому і вигадані світи цілком можуть бути реальними для певного пласта людей, хіба що початок вони беруть не зі світу речей, а саме з гіперреальності думок та вигадок.

Для становлення гіперреальної вигаданої паралельності необхідно спиратися насамперед на деякі висновки чи погляди нашого світу. І «матриксизм» цілком підходить під таку тезу, адже він зародився на основі науково-фантастичного «кібер-всесвіту», його основні догми цілком застосовні і для нашого об'єктивного світу. Самі вчені не дають чітких настанов, натомість закликають людей пильно придивитися та знову ознайомитися з навколишнім світом. І ви побачите, що «Матриця» в «матриксимі» - це метафора норм і правил сучасного світу.

А зараз коротко ознайомтесь з реаліями людей «Х», як працівники кіноіндустрії, почувши від вчених про «людей Х» і їхні мутації, вирішили запустити в прокат відповідне телешоу. Вперше на екранах телевізорів «люди Ікс» з'явилися у анімаційному телешоу «Супергерої Marvel» 1966 р. Розробники хотіли додати в шоу «Фантастичну Четвірку», та через відсутність прав на персонажів, їх замінили «людьми Ікс», яких у серіалі називали «Союзниками Миру».

Тут команда не була мутантами, а отримала здібності в Космосі та жила у високому хмарочосі як і «Фантастична Четвірка». У 1989 році «Marvel» планували розпочати мульт-

серіал «Прайд людей Ікс». Але після пілотного епізоду через нестачу коштів, проєкт закрили. У 1992 році «Fox» випустили повноцінний мультсеріал «люди Ікс», що складався з 5-ти сезонів. Серіал кілька разів перетинався з тодішнім і не менш популярним «людиною-Павуком».

2000 рік представив глядачам мультсеріал «люди Ікс: Еволюція», у якому більшість мутантів були підлітками, а «заклад Ксав'єра» - був школою. У 2008 році почався показ мультсеріалу «Росомаха та люди Ікс». Тут «Професор Ікс» впадає в кому після атаки на школу мутантів, а Росомаха повинен знову зібрати команду, щоб запобігти плачевному майбутньому мутантів і людства в цілому. У мультсеріалі «Месники: Могутні герої Землі» багато разів згадують мутантів. А в третьому сезоні, який так і не вийшов мав відбутись кросовер між «Месниками» та «людьми Ікс».

«Marvel» і «Madhouse» випустили лінійку аніме-серіалів, заснованих на персонажах коміксів. Серед них був і серіал «люди Ікс». Також деякі герої-мутанти з'являлись в аніме «Месники: Дискові війни» 2014 року. «20th Century Fox» у 1994 році викупили права на екранізацію персонажів «людей Ікс». Кінострічка вийшла дуже успішною і стала початком кінофраншизи «людей Ікс». 2003 та 2006 року відповідно вийшли продовження «люди Ікс-2» та «люди Ікс: Остання битва». Фільм «люди Ікс: Початок: Росомаха» започаткував трилогію фільмів про Росомаху. Події фільму відбуваються до оригінальної трилогії.

Історію заснування команди показали у фільмі 2011 року «люди Ікс: Перший клас» з новими та молодшими акторами. У 2013 році вийшов «Росомаха», події якого відбувались уже після третьої частини «людей Ікс». Фільм «люди Ікс: Дні минулого майбутнього» об'єднав історії мутантів із майбутнього і минулого. Таким чином студія перезапустила франшизу фільмів і розпочала трилогію приквелів про ще молодшу команду «людей Ікс».

У 2016 році вийшов фільм «Дедпул» про однойменного антигероя, а через два роки - друга частина. 2016 року вийшли «люди Ікс: Апокаліпсис». Фільм на відміну від попередніх частин франшизи, за думкою критиків вийшов поганим. У 2017 році вийшла третя і остання частина пригод Росомахи

- «Логан» про похмуре майбутнє, у якому винищили усіх мутантів і вони перестали народжуватись. Єдиними, хто вижив є Росомаха, Калібан і Професор Ікс. Фільм є частковою екранізацією серії коміксів «Old Man Logan». У 2019 році вийшов ще один фільм на основі комікс-історій про мутантів «люди Ікс: Темний Фенікс» події якого відбувалися у 1990-х роках де Джин Грей знову отримає силу Фенікса. У 2020 році вийшов останній фільм про персонажів «людей Ікс» від «20th Century Fox» - «Нові Мутанти».

Факторів, що відповідають за активацію сил мутантів - існує багато. Найчастіше, активація мутації відбувається у період статевого дозрівання, і навіть під час екстремальних стресових ситуацій. Мутація може активуватися під час сильного страху, голоду, емоційної травми, радіації тощо. Вторинні мутації активуються також за подібних обставин. Радіація - може дуже вплинути на підвищену народжуваність мутантів, і навіть активацію гена мутанта в людини. Радіація може бути різноманітною - сонячної, атомної, батьківської, бета-частинки та випромінювання.

Наперед неможливо дізнатися, яка мутація буде у мутанта. Це може бути як незначна фізична зміна (колір шкіри стане синім), ймовірно мутант стане потужним телепатом, буде здатний змінювати реальність, керувати простором і часом. Жодних технічних обмежень немає. Є «вторинна мутація» - явище у якому, вже діючий мутант розширює свої існуючі здібності, чи отримує цілком нові. Це явище багаторазово досліджувалося, і багато видатних вчених робили цікаві заяви з цього приводу. Наприклад Хенк Маккой стверджував, що вторинна мутація, в основному проявляється в межах перших 20 років мутанта, при дуже сильному стресі.

Які є мутанти з вторинною мутацією?:

► Наприклад, щось схоже на "алмазну форму" Емми Фрост.

► Наступна мутація у звірину форму «Звір», котячий вигляд, розширення деяких фізичних показників тощо.

► «Айсмен» - посилення існуючої мутації.

► «Еліксир» – посилення мутації.

► «Кід Омега» - відхід у безтілесну форму, зв'язок із усіма живими істотами на планеті, деякі інші здібності...

► «Пейдж Гатр»і – можливість використовувати свої здібності у більш розширеній формі. Накладаючи кілька оболонок одна на одну.

► «Чорний Том Кесседі» - форма рослини, з усіма відповідними здібностями.

► «Маска» – вторинна мутація окремого мутанта – зміна зовнішності. Основна його мутація - невидимість.

Існує певна класифікація мутантів за рівнем сил. Коротко поглянемо на «Грецьку класифікацію» – в основі якої лежить грецький алфавіт. Ця класифікація найчастіше використовується, проте вона також є найбільш розпливчастою. В рамках одного рівня, може бути безліч поділів, а також безліч умовностей за класифікацією та мутантами, що входять до цього рівня. Поглянемо на «Бета рівень» із не зовсім певними рамками сил. Мутант цього рівня вже зазвичай може мати якусь найпростішу силу - телекінез, бар'єри, енергетичні атаки. І навіть становити суттєву загрозу, як мінімум невеликому містечку, чи здатний впоратися з невеликою армією.

«Альфа рівень» - це більш розпливчастий та невизначений клас, з декількома поділами та умовностями. На цьому рівні, мутації вже більш різноманітні і можуть включати все, що завгодно. Телепатія, невловимість, управління енергією, емпатія, телепортація, політ в повітрі та багато іншого. Також у межах цього рівня можуть бути мутанти, які здатні керувати часом, реальністю та простором. Щоб ви зрозуміли про що йде мова, зверніть увагу на мутантів «Альфа рівня» в кіноіндустрії: Немор, Себастьян Шоу, Франклін Річардс, Джин Грей, Леґіон, Професор Ікс, Шторм, Хавок, Містер Сіністер, Айсмен, Поляріс, Циклоп, Кейбл та багато інших.

«Мутантна умовність» - цей рівень відомий тим, що багато мутантів «Альфа рівня» спокійно можуть бути і «Омегами». Як правило, їх сили можуть виходити за рамки «Альфа рівня», але зазвичай все ще знаходяться в рамках нього. Як правило «Альфа мутанти», становлять загрозу всьому людству, мають розширені здібності, і їхнє усунення буває скрутним.

«Альфа телепати» (або Альфа Псі рівень), це спеціальна підгрупа для мутантів з визначними телепатичними здібностями-

ми. Як правило, їм не важко використовувати свої здібності, навіть на населенні цілих планет. Для зрозумілості, погляньте на дії мутантів в кінофільмах: Джин Грей, Професор Ікс, ймовірно Берді та інші.

«Омега рівень» - також відомий як «Омега клас». Потенційно вони найсильніші мутанти серед тих хто живе в реальному світі, вони мають здібності, що перевершують більшість мутантів «Альфа рівня». Деяких мутантів «Омега рівня» порівнюють із загальною загрозою як самій Землі, а й мабуть значно більше, їхня сила і здібності дуже великі. Щоб зрозуміти, придивіться до подібних мутантів у кінофільмах: наприклад «Звір», або Джин Грей та її мутантні «Омега рівні», якби її можна було б оцінити за шкалою Ріхтера, вона була б 12 балами. Також до мутантів «Омега рівня» належать: Франклін Річардс, Емма Фрост, Айсмен, Ерік Леншер та деякі інші.

В нашому світі є реальні мутанти цілителі, які мають настільки величезні здібності до регенерації та лікування, що їм навіть виділили окремий підклас...

У часи Другої світової війни мутант-телепат Чарльз Ксав'єр та його друг Ерік Леншер, наділений властивістю контролювати металеві предмети, мріяли про світле майбутнє мутантів, але їх мрії не були здійснені. Прості люди продовжували ненавидіти і боятися їх, тому Чарльз заснував інститут для цих обдарованих людей. Першими його учнями стали Скотт Саммерс (Циклоп), Воррен Вортінгтон-III (Ангел), Генрі Мак-Кой (Звір), Боббі Дрейк (Крижана людина, Джин Грей (Фенікс), Лорна Дейн (Поляріс) тощо. Ці мутанти створили супер-комп'ютер для пошуку подібних до них – мутантів. Такий комп'ютер в кінофільмі «люди Ікс» був теж створений і назвали його «Церебро». В реальному світі, супер-комп'ютер допоміг відшукати величезну кількість мутантів по всьому світу і створити команду, яка з часом продовжувала збільшуватися. Однак за час свого існування у команди «людей Ікс» з'явилися і вороги. Це представники різних компаній, військові організації та чиновники владних структур...

Який синдром людини є прикладом хромосомної мутації? Подивіться на синдром Дауна, де є хромосомна аномалія (цей синдром не є хворобою і не лікується). Йому притаманна додаткова хромосома 21 - цілковита (трисомія 21) або часткова - (внаслідок транслокації). Такі діти мають 47 хромосом у каріотипі замість звичних 46. На частоту мутацій можуть впливати як абіотичні (екстремальна температура, вологість, тиск, іонізуюче випромінювання, хімічні агенти), так і біотичні (віруси) фактори. Частоту мутацій підвищують так звані гени-мутатори. Фізичні та хімічні фактори, що спричиняють спадкові зміни «М», - їм дали назву мутагени. «Дітей Даунів» називають «дітьми Сонця». Ці хлопчики і дівчатка, за словами педагогів, надто чутливі, вразливі та відкриті навколишньому світу. За статистикою, на 800-1000 немовлят одна дитина народжується з синдромом Дауна. Щороку в Україні на світ з'являється від 300 до 400 таких обдарованих малюків.

Людей з синдромом Дауна можна легко впізнати, вони мають деякі фізичні ознаки, (про яких ми вже писали). У них більш пласке обличчя, особливо перенісся, мигдалеподібний розріз очей, коротша шия, одна долонна складка і нижчий зріст, як у дитинства, так і у дорослому віці. Вчені кажуть: «Без мутацій еволюція була б не можлива, це частина нашого життя». Якщо людський геном не мутував, то нас би вже давно не було на землі. Пояснюємо чому - найголовніше для будь-якої істоти що живе на нашій планеті - це адаптація до навколишнього середовища, іншими словами, мутація необхідна для зміни організму під зовнішні чинники які на нього впливають. Якщо цього не буде відбуватися то через кілька десятиків поколінь відбувається вимирання людського виду, так як він не зміг адаптуватися до навколишнього середовища.

Генні мутації не проявляються на зовнішній морфології хромосом, їх не можна побачити під мікроскопом. Коли змінюється порядок нуклеотидів в ДНК хромосоми, то відбуваються зміни і молекули РНК, яка будується на основі ДНК. Якщо змінюється РНК, то змінюється і білок, який будується на основі РНК. Отже, виникає мутація. Найчастіше такими захворюваннями є: адрено-генітальний синдром; міопатія Дюшена-Беккера; муковисцидоз; гемохроматоз; нейрофіброматоз, фенілкетонурія тощо Зовнішньо ці хвороби не проявляються, а лише

в обміні речовин при метаболізмі.

Хромосомні мутації «аберації» – виникають в результаті значних змін в структурі хромосом. До них належать: нехватки; делеції (втрата невеликої ділянки хромосоми); дуплікації; інверсії (зміна звичного порядку); транслокації; транспозиції тощо... А ще нехватки, коли хромосома втрачає кінцеві фрагменти і втрачені ділянки видаляються за межі ядра в ході мейозу (вид поділу еукаріотичних клітин, характерний тільки для статевих клітин). Делеції у вигляді втрати частини хромосоми всередині. Це викликає зміну фенотипу, але якщо втрачені гени є життєво необхідними, то це призводить до смерті або патології. Мутації виникають тому, що змінюється РНК.

Тепер поговоримо про людину з певними мутаціями. Як відомо мутації бувають корисними і шкідливими, як правило організм не може визначити наскільки корисна чи шкідлива мутації, це з'ясовується у наступних поколіннях при природному відборі. Якщо говорити про природний добір у нашому суспільстві, то звичайно він існує, як правило люди зустрічаються, одружуються і заводять дітей з тими людьми які їм симпатичні за різними критеріями - зріст, зовнішній вигляд, інтелект і т.д. Людина з певними прихованими мутаціями як правило має відхилення в розвитку або в зовнішньому вигляді тощо, але не всі мутації такі помітні, так наприклад людина з ідеальною фігурою і зовнішністю. Вона може мати серйозні шкідливі мутації в своєму геномі, які можливо проявляться у власних дітях.

Відповідно до цього існує «класифікація O.N.E.» (або «класифікація національного управління з надзвичайних ситуацій»). Вона ділиться на 5 рівнів, від мінімальної загрози - до множинної загрози та загрози національній безпеці:

- Низький рівень загрози - це мутанти, які мають яскраво виражену мутацію, і навіть здатні ефективно використовувати її в бою.

- Нормальний рівень небезпеки - мутанти чиї мутантські здібності вже вищі, також сюди відносяться мутанти чиї здібності великі, але не застосовні у прямому бою.

- Значний рівень загрози - мутанти чиї здібності або руйнівні, або ж мутанти настільки добре ними керуються що становлять загрозу, навіть володіючи по суті звичайною телепортацією.

► Високий рівень загрози - найсильніші мутанти, які використовують свої можливості максимально ефективно. Або ж є загрозою за рахунок деяких інших факторів.

► Найвищий рівень загрози - це мутанти, як правило, «Альфа рівня» або «Омега класу».

Такі мутації не можна однозначно назвати корисними чи шкідливими, адже завдяки їм людина ще до цього часу змогла існувати як вид. Повторюємо, мутація необхідна для зміни організму відповідно зовнішнім чинникам які на нього впливають. Як приклад люди – гіганти...

Є просте питання: «Чи існували колись гігантські люди» (велетні)? Історії про велетнів переплітаються з міфологією та історією людства, але наскільки ці перекази відображають реальність? Від давньогрецьких циклопів - до біблійного Голіафа, міфи про гігантських людей захоплювали уяву народів. Однак, чи були такі істоти реальними?

Велетні - це антропоморфні істоти надзвичайно великого зросту та надлюдської сили, які зустрічаються в міфологіях та фольклорі різних народів. Але вчені офіційно заявляють, велетні - це перше покоління істот, що передували Богам і людям, або як частина старшого покоління Богів. Деякі чоловічі скелети пізньої фази граветтської культури (полювання на мамонтів), датовані приблизно 29 000 років тому, виділяються своїм надзвичайним ростом і навіть допомогли надихнути дослідників у розповідях про велетнів.

Окремі сучасні люди завжди стояли на голову вище за своїх однолітків, але в цих реальних людях-гігантах немає нічого міфологічного. І не обов'язково вони мають бути мутантами. Основною причиною гігантизму в сучасному світі є підвищений рівень гормону росту, що виробляється гіпофізом у головному мозку. Найчастіше такі високі рівні викликані доброякісною пухлиною. Інші умови - синдром Марфана, генетичне захворювання, через яке кістки стають довшими...

Рекорди в сучасній історії людства, Роберт Уодлоу 2,72 метра, свідчать, що люди з надзвичайним зростом існують. Його рідкісний зріст був результатом захворювання. Професорка ендокринології Марта Корбоніц пояснює, що гігантизм часто пов'язаний з проблемами гормону росту, який виробляє гіпофіз. Це стан, що часто викликаний доброякісними пухлинами,

про які ми вже згадували. Можуть бути інші стани, які спричиняють надзвичайний зріст, включаючи синдром Марфана, це генетичний розлад. Втім, деякі індивіди досягають великого зросту без будь-яких відомих захворювань, як Бао Сішунь зі зростом 2,36 метра. Дослідження надзвичайно високих людей продовжують виявляти цікаві випадки з минулого. Наприклад, аналіз давньоєгипетських фараонів і давніх ірландських велетнів показує, що генетичні мутації, що впливають на зріст, могли передаватися через покоління.

Загалом, докази існування людей з надзвичайним зростом протягом історії є достовірними. Це демонструє, що людське різноманіття та адаптивність мають глибокі коріння у нашому генетичному коді, впливаючи на всі аспекти нашого життя, від фізичних характеристик - до способу адаптації до змін у навколишньому середовищі. Таким чином, вивчення велетнів, реальних та міфічних, надає нам не лише інформацію про минуле, але й відображає ширше розуміння людської природи та нашої спадщини. Ці знання допомагають збагнути, як різноманіття форм, розмірів та можливостей людського тіла формувало нашу історію та культуру.

Мутації у визначених місцях генома можуть призводити до зміни функції гена, до появи нових ознак і навіть до його вимкнення. Щоби виправити помилку в гені, ми мусимо не лише знищити деформовану ділянку гена чи хромосоми, а й замінити її на правильну послідовність. Тож тут нам допоможуть уже досить відомі елементи клітини – спеціальні ферменти «репарації», що здатні «бачити» розриви молекули ДНК та «зшивати» її. Ось як це відбувається: на допомогу ферментам репарації приходить подвійний набір хромосом (пошкоджена і ціла), що міститься в кожній клітині. «Правильна» (ціла) версія – це своєрідна матриця, котра допомагає зрозуміти, як «залатати» діру в розірваній копії. Окрім того, в клітину разом зі штучною РНК-гід та Cas-9 можна ввести й потрібну нам копію гена. Таким чином, ми можемо точно, наче скальпелем, видалити мутацію з гена, знищивши причину тієї чи іншої хвороби. У книжці «Витоки життя» письменник Айзек Азімов визнав: «Більшість мутацій - це зміни на гірше. Проте мутації, безперечно спрямовують еволюційний процес уперед та вгору». Чи може бути корисним процес, що завдає шкоди в 95 випадках із 100?

СПРОБИ СТВОРЕННЯ НАДЛЮДИНИ

Теорія поколінь - це ще теорія відмінності «батьків і дітей», сенс якої у тому, що люди одного покоління - однакові, і в той же час мають багато відмінностей. В кожному поколінні є свої геніальні і надзвичайні люди, а також свої злодії і клоуни. На противагу моральності, людяності і геніальності, ми розповімо читачам, як створювала надлюдину ідеологія націонал - соціалістів Німеччини

період Другої світової війни. Надлюдина – це концепція, сформульована в творчості німецького філософа Фрідріха Ніцше як мета, до якої повинна прагнути людина в своєму розвитку.

Поняття надлюдини нечітке, проте такій людині в усіх випадках притаманні самодостатність і матеріалістичний погляд на світ. Надлюдина, згідно з Ніцше, - це та істота, якою в майбутньому повинна стати нова людина. Цінності німецької надлюдини не повинні ґрунтуватися на любові до всього світу та до життя взагалі. Новій німецькій надлюдині вигадали інші цінності і духовний світ, оманливі виправдання й обіцянки раю «десь на небі».

Нова надлюдина повинна ні від кого не залежати, вона цілком покладається на власні сили і тому відповідальна за свої вчинки. Вона ні на кого не покладає провини за власні невдачі, будь то людина чи надприродна істота, як-от диявол. Так само надлюдина не покладає сподівань на когось іще — якщо вона вирішує чогось досягнути, то досягає цього самотужки.

Для надлюдини чиясь думка нічого не варта, така людина непідвладна традиції, натовпу, політиці чи ідеології. Надлюдина не переймає цінності в кого-небудь, а створює їх сама. Для неї не існує завідомо добра чи зла, надлюдина сама для себе визначає що є добрим, а що злим... Ф.Ніцше стверджує через пророка Заратустру, що надлюдини ще ніколи не існувало, а окремі верховні особи - це «щасливі випадковості». До таких він зараховував Горація, Цезаря, Гомера, Леонардо да Вінчі, Мішеля де Монтеня, Фердинандо Ґаліані, Стендаля та інших. Туди ж він відніс і фашистського фюрера А.Гітлера.

Коли з'явиться надлюдина, вона спрямовуватиме свою могутність на здійснення надзавдань, адже надлюдина — це найкраще втілення світової «волі до влади». Проте існування надлюдини не означає її панування. Оскільки вона вільна і сама вирішує якою бути, тоді одна надлюдина може (і буде) боротися з іншою. А що таке надлюдина на війні, наші читачі можуть здогадатися. Тож недарма ідеологія націонал-соціалістів Німеччини запозичила низку термінів і концепцій з філософії Ф.Ніцше, зокрема і концепцію надлюдини.

А.Гітлер часто використовував термін «надлюдина» для опису власної ідеї про домінування аріїв над усіма людськими расами, яка була використана як філософська основа націонал-соціалістичних переконань. Проте імовірно, що А.Гітлер особисто ніколи не читав праць Ф.Ніцше. Ернст Крік, нацистський ідеолог, саркастично зауважив, що Ніцше не був ні соціалістом, ні націоналістом, і виступав проти расового мислення, проте націонал-соціалісти Німеччини проголосили його своїм провідним мислителем.

Читачам варто прочитати про секретну німецьку організацію "Аненербе" як «Спадок предків», повна назва — «Німецьке товариство з вивчення давньої германської історії та спадку предків» - організація, створена для вивчення традицій, історії та спадку германської раси і заснування надлюдини. Заснована 1 липня 1935 року Генріхом Гімmlером, Германом Віртом та Вальтером Дарре. Існування "Аненербе" суворо засекречено і є предметом найпильнішої уваги керівників вищого рангу США, СРСР (Росії), Франції, Англії, Китаю тощо. Що ж це було: міф, легенда, що зберігає темні, моторошні таємничі знання потойбічних сил?

По правді кажучи, спеціалісти «Аненербе» шукали джерела «особливих знань», тих, що могли б сприяти створенню надлюдини, яка має «надсилу», надзвичайні знання і доступ до «Хроніки Акаші» і Вищого розуму. Під час Другої світової війни «Аненербе» отримує повну можливість на проведення «медичних» дослідів щодо втілення задуманого. Вони почали проводити тисячі садистських експериментів: полонені солдати антигітлерівської коаліції, жінки та діти клали свої життя на вівтар генетичних та фізіологічних дослідів фашистів. Мало того, майстри заплічних справ від науки так само мучили й еліту СС та

членів різних «лицарських» орденів.

Спробуємо розібратися. Свій початок «Аненербе» бере з містичних організацій «Германенорден», «Тулі» та «Вріль». Саме вони й стали «трьома китами» націонал-соціалістської ідеології, підтримуючи доктрину про існування в праісторичні часи «арійської раси». Потужна цивілізація, якій були доступні майже всі таємниці Всесвіту та світобудови, загинула після грандіозної катастрофи. Можливо частина людей дивом урятувалася. Згодом вони змішалися з аріями, давши поштовх появі «раси над людей» і нацисти доказували, що то були їхні предки - германці. Ось так, ні більше, ні менше! Підтвердження своєї расової теорії нацисти шукали у всьому світі - від Тибету до Африки та Європи. Вони вишукували стародавні рукописи та манускрипти, що містили відомості з історії, магії, йоги, теології. Все, що містило хоча б найменші, нехай легендарні згадки про ведів, аріїв, тибетців тощо.

В роки німецької окупації України під час Другої світової війни більша частина нашої держави була об'єднана у "Райхскомісаріат Україна", який підпорядковувався німецькій цивільній адміністрації. В 1942 році німецьке командування скеровує в Україну групи «вчених», археологів та істориків з «Аненербе». В Україні німецькі інтереси поширювалися на декілька регіонів, в яких вони шукали все, що стосувалося «великої арійської культури». Головна увага «Аненербе», яке проводило дослідження на українських територіях, що перебували під контролем нацистів, була прикута до Криму. Це і не дивно, адже півострів займав провідне місце в далекосяжних планах повернення «готської спадщини», бо скіфи розглядалися як предки германців. Іншим регіоном, в якому були зацікавлені німці можна вважати Подніпров'я, від Кременчука до Нікополя, які лежали на «трасі великих міграцій північних народів». Ці території входили до юрисдикції «відомства Розенберга», а отже сюди був закритий доступ фахівцям із «Аненербе». Керівником тут був Ханс Райнерт (1900-1990), допомагали йому Рудольф Штампфус і Вальтер Модріян. Їх основним місце дислокації був Дніпропетровськ.

Згодом свої пошуки вони поширили на Запоріжжя, на острів Хортиця, Кіровоград та села Нікольське, Федорівка, Ново-Олександрівка, Привільне тощо. Загалом дослідження в Україні називалися "Sicherungsarbeiten", тобто охоронними. Що конкретно шукали нацисти і що вони вивезли з України, авторам книги невідомо. Головна ідея усіх цих досліджень влучно висловлена у книзі Рудольфа Штампфуса «Германці в Україні»: «родючий чорнозем цієї землі, яку німецький меч звільнив від більшовицького гніту, ще з III тис. до н.е. був метою північних і більш пізніх германських племен». Більш детально ця тема висвітлена в книгах Валентина і Антона Карпових «Запрещенная правда» і «Право на правду» 2013 рік.

Після 1943 року діяльність обох відомств («Аненербе» і «відомства Розенберга») в Україні згортається назавжди, а питання «готської» проблеми перейшло вже у зовсім іншу площину наукових розвідок і дискусій, відійшовши від грабунку, мародерства, псевдонауки і марнування людських життів. На сьогодні, на жаль, доля більшості музейних експонатів та археологічних знахідок які вкрали і вивезли німці лишається невідомою і втраченою для повернення в Україну.

Для створення надлюдини, нацисти проводили медичні досліді різних отрут, вплив високих і низьких температур, больові порогови тощо. Крім того, досліджувалась можливість масового психологічного та психотропного впливу, роботи зі створення супер зброї та супер солдат. Для проведення науково дослідних досліджень «Аненербе» залучив найкращі кадри, вчених зі світовими іменами. Керівництво «Аненербе» з німецькою педантичністю розділило роботи за такими напрямками: створення надлюдини, медицина, розробка нових нестандартних видів зброї (у тому числі масової поразки, включаючи атомну), можливість застосування релігійно-містичних практик та можливість спілкування з інопланетними високорозвиненими цивілізаціями. Чи досягли вчені «Аненербе» значних результатів? Цілком можливо, особливо якщо врахувати, що після розгрому «тисячолітнього рейху», США та СРСР доклали титанічних зусиль до пошуку архівів «Аненербе», різноманітних матеріалів, співробітників, матеріальних цінностей.

Виявлені матеріали і спеціалісти у повній таємниці були вивезені до вказаних держав.

А зовсім недавно з'явилися зовсім фантастичні матеріали про те, що лівову частку знань з розробки атомної зброї та космічної техніки, спеціалісти «Аненербе» отримали від представників вищої цивілізації з Альдебарана. Спілкування з «альдебаранами» велося в надсекретній базі, яка була розташована на планеті Земля в Антарктиді. З цього приводу рекомендуємо читачам ознайомитись з книгами Валентина Карпова і Олександра Затоки на рос.мові «Между двумя мирами» і «За чертой времени» 2023 рік м. Кропивницький.

Безліч таємниць зберігають спецархіви США, СРСР (Росії) та Англії! У них можна знайти відомості про роботи спеціалістів із «Вриля» щодо створення надлюдини, машини часу, супер зброї і супер солдат. Займаючись пошуками в містиці, космонавтиці та багато іншого, в «Аненербе» активно працювали над куди більш прозовими речами, наприклад, атомною зброєю. У німців уже в 1944 році була атомна бомба! За різними джерелами, вони навіть провели кілька випробувань: перше на острові Рюген у Балтійському морі, два інших – у Тюрінгії. Один із вибухів проводився за участю військовополонених. Руйнування тотального характеру спостерігалися в радіусі 500 метрів, що стосується людей, то вони згоріли без сліду, тіла, що залишилися, носили сліди високо температурного і радіаційного впливу. Німці активно готувалися до застосування «оружия возмездия» (зброї відплати).

Англіїці, американці і радянські військові були здивовані, коли змогли ознайомитися із захопленими і не пошкодженими німецькими підводними субмаринами. Що ж так здивувало військових моряків?

► По-перше, німецькі підводні човни мали майже безшумний хід, що ускладнювало їх пошук гідроакустиками противника.

► По-друге, німецькі підводні човни могли нести на борту такий запас палива, який дозволяв їм плавати без дозаправки на відстань до 8,5 тисячі миль, що на той час вважалося неймовірним.

► По-третє, німецькі підводні човни відрізнялися від субмарин інших країн малопомітним низьким силуетом, неймовір-

ною маневреністю, чудовою системою кермів, мали 2 перископи, до озброєння входила 88-міліметрова гармата в носовій частині і в надбудові рубки - 20-міліметрова гармата.

► По-четверте, на борту німецьких субмарин знаходилися електричні торпеди, що «самонаводяться». Ці торпеди при русі не залишали на воді характерних бульбашок води, що ускладнювало виявлення торпедної атаки.

Німецькі підводні човни мали високий технічний рівень оснащення. Як приклад, німецькі субмарини VII серії були передані радянським ВМС і прослужили до кінця 1970-х років. Нацистам також вдалося побудувати реактивний винищувач (1940 р), який розвивав швидкість до тисячі км на годину. Цей літак значно перевершував за своїм озброєнням та швидкістю всі літаки країн антигітлерівської коаліції. Досі залишається загадкою, як німцям вдалося в 1945 р, під масованим бомбардуванням, побудувати та ввести в дію 2-ві тисячі таких літаків?

До речі, німецькі фахівці встигли розробити новий тип двигуна для літаків. Військові аналітики впевнені, що якби цими двигунами німці в 1944 році змогли оснастити винищувач "Мессершміт М-163", то хід війни міг круто змінитися на користь гітлерівців. Наводить на роздуми і дивна інформація, що просочилася в СМІ на початку 1990-х років. Після 47 річної відсутності на землю повернулися нацистські космонавти! Їхній апарат приводився в Атлантичному океані. За період польоту в Космосі, німецькі космонавти зовсім не постаріли і вони не підозрювали, що були відсутні на Землі настільки тривалий час. Стверджується, що політ проходив за вказівкою Гітлера ще в період Другої світової війни. Деякі фахівці НАСА вважають це правдою, і стверджують, що з полігону в Пенемюнді 1943 року стартувала триступенева космічна ракета Третього рейха. Вона вирушила у відкритий космос.

При зверненні журналістів до НАСА - цю інформацію не підтвердили, але й не спростували. Не виключено, що нацистські астронавти мають унікальну інформацію, в розголошенні якої США не зацікавлені. Поки що таємниця Третього рейху за контактам з інопланетянами не розкрито. Таємниці «Аненербе» ще живі і чекають на свою розгадку...

Нацистські переконання про «вищу расу» надлюдей породили також ідею про протиставлену їй «недолюдину», що має

як фізіологічні відмінності, так і інакший спосіб мислення. Недолюдина (або унтермэнш) - расистсько-євгенічний термін з ідеології націонал-соціалістів на позначення рас, народів і осіб, які протиставлялися аріям. До них відносилися представники негроїдної та монголоїдної рас, а також євреї, цигани, слов'яни та їхні метиси. В брошурі «Недолюдина», виданій в Третньому Рейху в 1942 році, змальовано населення «недолюдей» в СРСР.

Слово «унтерменш» існувало в німецькій мові задовго до його популяризації нацистською пропагандою. Жан Поль використовував його в своєму романі «Гесперус» ще у 1795 р щодо орангутана. Фрідріх Ніцше згадував «недолюдей» у «Веселій науці» (1882) стосовно напівлюдей у міфології, поряд з карликами, феями, кентаврами тощо. Його вживав і Теодор Фонтане в романі «Стехлін» (1898), протиставляючи видатну людину - пересічний, порівняно з якою вона стає «надлюдиною», а пересічна людина - «недолюдиною».

У расовому контексті слово «недолюдина» як «under-man» вперше вжив американський письменник і член Ку-клукс-клану Лотроп Стоддард у назві його книги «Повстання проти цивілізації: загроза недолюдини» (1922 р). Стоддард вважав їх нездатними жити в середовищі цивілізації. До таких осіб він переважно відносив представників «нижчих рас». Стоддарт наголошував, що це люди фізично та психічно здорові за мірками своєї раси; вони не «дегенерати», але «дикуни», що зіткнулися з благами цивілізації, котрі чужі їм. У виданні «Повстання проти цивілізації» (1925 р), «under-man» було перекладено як «untermensch». Стоддард не вказував прямо, чи має зв'язок його концепція «недолюдини» з «надлюдиною» Ф. Ніцше, хоча згадував її. Він відгукувався про «надлюдину» як «яскраву, проте зловісну», бо вона існує лише в протиставленні до нижчих за себе. Сам він вважав ідеалом самодостатню цивілізовану демократичну расу рівних людей, суспільні верстви в якій визначають вільним вибором, а не вродженими якостями чи необхідністю.

Лідери нацизму в 1920-1930 р стали характеризувати комуністів як «недолюдей», зокрема більшовиків. Альфред Розенберг, використовуючи ідею Стоддарда і характеризував як «недолюдей» російських комуністів у книзі «Міф двадцятого століття» (1930). Зокрема, він посилався на цитату Стоддарда:

«Недолюдина - це людина, що оцінює [себе] за стандартами здібностей та пристосовальності, нав'язаними суспільним ладом, за якого вона живе». Юліус Штрайхер використав термін «недолюдина» в промові 1927 року стосовно комуністів невизнаної німецької Баварської Радянської Республіки. У промові «Світова небезпека більшовизму» в 1936 році Йозеф Геббельс заявляв, що «недолюдство присутнє в кожному народі, як заковаска», а на мітингу з'їзду нацистської партії 1935 року в Нюрнберзі підкреслював, що «більшовизм - це оголошення війни міжнародними недолюдсьми, очолюваними євреями, проти самої культури».

Генріх Гімmlер популяризував ідею, що «недолюди» - це представники певних «нижчих» або «нечистих» рас. У брошурі «Недолюдина», виданій у 1942 році незадовго після початку плану «Барбаросса», Гімmlер писав: «Подібно до того, як ніч піднімається проти дня, світло й темрява перебувають у вічній боротьбі. Так само, недолюдина є найбільшим ворогом панівного виду на Землі - людства... Мулати та фінно-азійські варвари, цигани та чорношкірі дикуни, комуністи та євреї, всі вони складають сучасний «підсвіт недолюдей», який завжди очолюється постаттю «Вічного жида». В цій брошурі змальовані гарні люди інших європейських народів, котрі протиставляються «загрозі, яку несе Європі кероване єврейськими вождями населення - жорстоких та огидних «недолюдей» в СРСР.

Німецька нацистська ідеологія барвисто описувала зовнішні відмінності між аріями та «недолюдсьми». «Недолюди» вказувалися як брудні та потворні. Арії живуть у просторах світлих будинках, носять чистий одяг, у якому багато білого кольору, на противагу тісному, брудному побуту «недолюдей». Окремий акцент робився на житті в колишньому Радянському союзі: «Життя жахливе для молоді в так званому радянському раю, але ще гірше життя в старості». Таким чином, аріям належало би прийти у Східну Європу та заселити її для поширення порядку та тріумфу цивілізації над дикістю. Інакше «недолюди», як варвари, комуністи і євреї, знищать і спалюють усе, що людство створило завдяки своєму духові та розуму

Керівна роль у загрозі «недолюдей» відводилася євреям. Ганс Гюнтер у книзі «Расова наука німецького народу» (1922) описав їх як представників «близькосхідної раси», якій припису-

вав здібності до психологічної маніпуляції та експлуатації задля досягнення економічної вигоди. Ця книга з огляду на вивищення «нордичного» типу європейців, з якими ототожнювалися більшість німців, і думку про необхідність «расової чистоти», зацікавила А.Гітлера. Вину за бідність, гіперінфляцію, безробіття у Веймарській республіці, та поразку в Першій світовій війні було покладено на євреїв та більшовиків.

В брошурі «Der Untermensch» (1942 р) було написано: Недолюдина - це біологічно, на перший погляд, тотожний до людини витвір природи з руками, ногами, свого роду мізками, очима і ротом. Але це інше жакхливе створіння. Це лише подоба людини, з людиноподібними рисами обличчя, що перебуває в духовному відношенні значно нижче за звіра. У душах цих людей панує жорстокий хаос диких неприборканих пристрастей, необмежене прагнення до руйнування, примітивна заздрість, неприкрита підлість. Одним словом, недолюдина. Горе тому, хто забуває про це. Пам'ятайте про це.

Дискримінація євреїв розпочалася відразу після захоплення влади нацистами в 1933 році. Проте відсутність чітких критеріїв єврейства зумовила доволі широке трактування «недолюдності» євреїв та інших людей, які мали єврейських предків. Наявність одного чи двох євреїв у третьому поколінні були підставою до зарахування до «напівчистих» (або «мішлінгів»). Виступаючи у рейхстазі 30 січня 1939 року, А.Гітлер сказав, що «якщо міжнародні єврейські фінансисти в Європі та за її межами зуміють ще раз втягнути народи у світову війну, то результатом війни буде не більшовизація світу, а триумф єврейства, тому єврейська раса в Європі має бути знищена». Загальна кількість убитих євреїв за нацистського режиму складає 5,1 млн, зокрема 3 млн в таборах смерті.

Циган нацистська Німеччина почала переслідувати у 1936 році, що стало прелюдією до депортації 23 тис. їх до концтаборів. У той же час до 10% циган вважалися носіями достатньої кількості арійських рис. Слов'ян поділили на ранги за «расовою

повноцінністю». Босняки, болгари та хорвати вважалися найближчими до аріїв. Нижче стояли чехи, українці, білоруси та словаки. Поляки, серби та росіяни перебували на останньому місці. У той же час допускалося, що частина слов'ян мала арійських предків, тому такі слов'яни можуть бути «германізовані». Припускалося, що «германізувати» можливо до 50% чехів, 35% українців і до 25% білорусів. Непридатних до германізації планувалося виселити в Західний Сибір, за межі майбутньої території проживання німців.

Для цього розробили Генеральний план «Ост» - це таємний план уряду Третього Рейху з проведення освоєння земель Східної Європи і її німецької колонізації після перемоги над СРСР. У своєму меморандумі Ерхард Ветцель підкреслював, що правильне вирішення плану «Ост» має велике значення для нацистської політики у Східній Європі. Попри поширений стереотип, депортованих на схід росіян, які вже проживали там, пропонувалося масово винищувати, натомість розселити по зумисне створених рейсхкомісаріатах інших людей.

Також, частину дітей, у яких є достатньо «арійських» рис зовнішності, задумувалося переселити в Німеччину. Впродовж Другої світової війни від 20 тис. до 40 тис. дітей з території Польщі та Радянського союзу, були вивезені до Німеччини. Для цього обиралися діти віком 6-10 років, яким давалися нові імена. В той же час щодо поляків думки були радикальніші. В директиві N 1306 Імперського міністерства народної освіти та пропаганди від 24 жовтня 1939 року стверджувалося: «Усім у Німеччині, навіть останній доярці, має стати зрозумілим, що «поляцтво» дорівнює недолюдству. Поляки, євреї та цигани знаходяться на однаково низькому рівні. Тому кожен громадянин Німеччини повинен з будь-яким робітником чи інтелектуалом - поводитися, як зі шкідником».

Щодо представників негроїдної та монголоїдної рас як «недолюдських» думки також були доволі радикальними, хоча їх реалізація була ускладнена невеликою кількістю їхніх представників, які проживали на підконтрольних Рейху територіях. У «Моїй боротьбі» А.Гітлер писав, що «євреї відповідальні за введення негрів у Рейнланд». З 1933 по 1945 роки в нацистській Німеччині та окупованих німцями територіях провадилося ув'язнення, репресії, стерилізація, медичні експерименти, різні

прояви насильства та вбивства темношкірих. Однак, систематизованої програми їх ліквідації, такої як для євреїв, не існувало. Представники монголоїдної раси, що проживали в Німеччині, особливо китайці, також переслідувалися і знищувалися. В січні 1938 було створено центр для контролю їх кількості, а коли в 1941 Китай оголосив війну Німеччині, гестапо запустило кампанію геноциду німецьких китайців.

Нацистська партія прийняла та розробила кілька псевдонаукових расових класифікацій як частину своєї ідеології (нацизму), щоб виправдати геноцид груп людей, яких вона вважала расово неповноцінними. Нацисти вважали передбачувану «арійську расу» вищою «расою господарів», а інших людей вважали расово нижчими «недолюдьми», представники яких були придатними лише для рабської праці і винищення. Нацисти стверджували, що дотримуються суворої наукової ієрархії людського роду. У 1937 році Гітлер виступив у Рейхстазі і заявив: «Я говорю пророче. Подібно до того, що Земля обертається навколо Сонця і це призвело до повної зміни погляду людей на світ, так само кров і расові вчення націонал-соціалізму змінять наше розуміння людства».

Декілька слів про українців. Спочатку після вторгнення в Радянський союз деякі українці вважали німецьких солдатів «визволителями» від радянської влади, а деякі нацисти гралися з ідеєю створення незалежної української держави, але ці погляди були недовгими після того, як німецька армія почала масово вбивати українців. Гітлер та інші провідні нацисти заборонили будь-яку незалежність України. Райхскомісар України Еріх Кох публічно оголосив українців расово неповноцінними та заборонив підлеглим будь-які соціальні контакти з українцями. Чомусь Кох публічно називав українців «неграми». Під час війни Гітлер зауважив, що українці «такі ж неробі, неорганізовані та нігілістичні азійці, як і великороси». Але він припускав, що блакитноокі українці походять від давніх германських племен.

Після нападу на Радянський союз 22 червня 1941 року

нацисти поставили за мету знищити народи колишнього СРСР. За наказом Гітлера айнзацгрупам було наказано стратити всіх радянських функціонерів, які були «менш цінними з азійцями, циганами та євреями». Нацистська пропаганда зображувала війну проти колишнього СРСР, як расову війну між німцями та єврейськими, ромськими та слов'янськими недолюдьми. Подібним чином він зображував росіян як «азійські орди», «монгольську бурю» та «недолудей». А зараз знову повернемося до нациської програми по створенню «арійської раси».

Нацистам потрібно було терміново розпочати програму по створенні надлюддей, з яких можна було створити супер солдатів. Для цього в першу чергу необхідно було створити «арійську расу». Фюрер (Гітлер) був одержимий проблемою створення надлюдини. І, якби не поразка у Другій світовій війні, можливо, він досягнув би того, чого прагнув. Бо у нацистській Німеччині свято шанували расову гігієну, віруючи в те, що змішання рас погано впливає на здоров'я людини. Політтехнологи Третього рейху створили програму під назвою «Lebensborn» (Джерело життя). Суть проекту: для офіцерів СС вибирали блакитнооких і білявих жінок з усього світу, які мали народити для Третього рейху “супер дітей”. Учасниці проекту жили в спеціальних інститутах, де їм створили всі умови для комфортного існування, запліднення і народжування.

Перша “школа наречених” відкрила свої двері в 1937 році. За кілька місяців до цього рейхсфюрер СС особисто затвердив наказ, яким регулювалася програма навчання для жінок, що претендують на шлюб із “зразковими німцями”. До 1944 року в Німеччині функціонували вже 32 таких заклади, а з 1939-го р. у них стали брати також і потенційних чоловіків «для чистоти арійської раси». Школи були підвідомчі Гертруді Шольц-Клінк, яка на той момент очолювала Націонал-соціалістичну організацію німецьких жінок. Жінок шукали всюди, де діяли колабораційні та окупаційні уряди і народи які претендували на так зване “арійське походження”. Але Німеччина періоду Другої світової війни, дуже постраждала демографічно, людей катастрофічно нехватало. Пізніше, коли вся Європа була захоплена німцями, нацисти почали просто викрадати дітей і перевозити в Німеччину. Їм насаджували “правильні” цінності спеціального навчального курсу для юних арійців. (Подібне робить сьогодні-

ня Росія, від 2014 – станом на 2025 рік).

В 1938 році темпи створення «арійської супер нації» вирішили прискорити. Жінці, яка народила дитину за програмою «Lebensborn» (Джерело життя), зразу віддавала (дитину) в спецпритулок, а сама після відпочинку – приступала до нового запліднення. До речі, якщо жінка народжувала і віддавала дітей кілька разів, то її нагороджували німецьким Залізним хрестом. Наприклад, норвезькі молоді красуні «подарували» після запліднення Третьому рейху біля 12 тисяч «чистокровних арійців» – кістяк майбутньої супер раси. Ні одна зі структур нацистської Німеччини не була настільки оповита завісою таємниці, як «Лебенсборн». Кількість міфів, народжених навколо неї, відсуває на задній план навіть легендарний «Аненербе». В притулках новонароджених дітей опромінювали ультрафіолетом, щоб їх волосся були “правильного” відтінку. Після повного курсу вихованці потрапляли в сім’ї есесівців як прийомні діти. Коли фашисти зрозуміли, що Друга світова війна програна, вони знищили майже всю документацію щодо цього проекту, але експерти оцінюють кількість дитячих жертв у 200 тисяч.

В нацистів існувала програма умертвіння «Т-4» (або операція Тиргартенштрассе-4) це офіційна назва євгенічної програми німецьких націонал-соціалістів зі стерилізації, а згодом і фізичного знищення людей з психічними розладами, людей з розумовою відсталістю та людей зі спадковими хворобами. Відповідно, знищенню підлягали непрацездатні особи (люди з інвалідністю та хворі понад 5 років).

Протилежно до програм створення надлюдини, було запроваджене фізичне знищення людей. З цього приводу у 1920 р. було опубліковано книгу «Дозвіл на знищення життя, або недостойного життя». Її автори, професор психіатрії Альфред Гохе та професор юриспруденції Карл Біндінг із Фрайбурзького університету, писали, що дегенеративні особи, «хворі ідіоти не мають права на існування, їх убивство - це справедливий та корисний акт». Гохе, колишній фізіолог, стверджував, що деякі люди

- просто баласт, який завдає неприємностей іншим, а також, що теж важливо, тягне за собою економічні видатки на їхнє утримання. Гохе стверджував, що існування мешканців психіатричних закладів (за його висловлюванням, «істот-баластів» і «порожнеча в оболонці», нездатних на людські почуття) не має сенсу їх утримувати. Його співавтор Карл Біндінг пропонував державі створити спеціальні комісії з умертвіння осіб, негідних до життя.

Уже 1921 року було сформовано урядову комісію, яка мала давати поради з приводу абортів і стерилізації для людей з різними розладами. Ці програми передбачали в рамках расової гігієни «очищення» арійської раси від людей, існування яких впливало на появу здорового потомства, передусім це зачепило пацієнтів психіатричних клінік, а також тих осіб із психічними розладами та дегенераціями, які виявлялись через амбулаторних лікарів та приватних психіатрів. Виправданням служила висока вартість утримання і лікування, що було використано нацистською пропагандою з метою викликати ненависть до «психічно неповноцінних» дегенеративних людей, як до непотрібних членів суспільства, на лікування яких ідуть кошти платників податків.

Спочатку практикували стерилізацію дегенеративних та психічно хворих, згідно із «Законом про запобігання (народження) хворого потомства». З 1934 по 1945 роки було примусово стерилізовано 300 000-400 000 людей з шизофренією, афективними розладами, епілепсією, спадковими глухотою та сліпотою, хворобою Гантінгтона, тяжкими каліцтвами, важким алкоголізмом тощо. Згодом категорії осіб і груп, яких вважали «біологічно загрозливими здоров'ю країни», суттєво розширили, до них додали лесбіянок і педерастів та інших осіб з сексуальною девіацією, що не давали потомства. Провадження нацистами політики расової гігієни досягло кульмінації під час Голокосту. Під прикриттям Другої світової війни націонал-соціалісти ще більше радикалізували расову гігієну. Знищенню підлягали всі євреї як «забруднювальна» раса, цигани як соціально небезпечні елементи та деякі інші меншини.

Відділи із програми «Т-4» були переведені в систему концтаборів. Чинників із «Т-4», Франца Штанґля і Крістіана Вірта, було призначено начальниками таборів смерті Треблінка

і Белжець. На засіданні керівників програми «Т-4» 9 жовтня 1939 року число потенційних жертв програми встановлено в розмірі 70 тисяч осіб. Було ухвалено формулу 1000:10:5:1, згідно з якою з кожної тисячі людей - 10 непрацездатні, 5-тьом із 10-ти потрібно допомагати, а одного знищити. За цією формулою з 65-70-ти млн громадян Німеччини знищували до 70 тисяч осіб. Згідно зі статистикою, це давало великий економічний ефект у збереженні для держави рейхсмарок.

У східних провінціях рейху умертвлення провадили війська СС і спеціальні оперативні групи; пацієнтів розстрілювали і умертвляли в пересувних газових камерах із використанням монооксиду вуглецю. У всіх концтаборах діяли «відділи медичних експериментів». Періоди здійснення над пацієнтами різних медичних експериментів та їх знищення були такі:

- ▶ Бранденбург (січень 1940 — вересень 1940),
- ▶ Графенек (січень 1940 — грудень 1940),
- ▶ Гартгайм, Австрія (січень 1940 — грудень 1944),
- ▶ Галль, Австрія (1942—1945),
- ▶ Зонненштайн (червень 1940 — серпень 1943),
- ▶ Бернбург (вересень 1940 — квітень 1943),
- ▶ Гадамар (січень 1941 — серпень 1941)

Відповідальним за вибір найефективнішого методу знищення було призначено групенфюрера СС Артура Небе. Його підлеглий, директор фізико-хімічного відділу інституту кримінології Альберт Відман, запропонував використовувати чадний газ. Також було встановлено принципи, за якими мав відбуватися добір жертв. Але брак робочої сили і одночасно економічно безглузде вбивство мільйонів людей викликали в 1943-1944 р. сумніви у нацистської верхівки в правильності підходу до «остаточного вирішення по знищенню». У 1943 р. Гімлер віддав наказ про використання праці полонених концтаборів і уцілілих євреїв в інтересах ведення війни. Для прикладу, тільки радянських військовополонених було знищено понад 3 млн. через відмову їх годувати.

До слов'ян на окупованій нацистами території застосовувалась політика геноциду, планомірне знищення національної інтелігенції і національної культури, пригноблення релігійного життя, насильна мобілізація на примусові роботи. Визначити точну цифру знищених етнічних українців, немає можливості.

НЕОЧІКУВАНІ МУТАЦІЇ СУПЕР СОЛДАТ

Сьогоднішня 5-та раса – незговорча цивілізація, яка на своєму шляху хоче все руйнувати (або підкоряти). Для цього чиновники при владі 5-ї раси бажали створити супер солдат, або надзвичайних людей. Наприклад, німецький уряд А.Гітлера, або уряд колишнього Радянського союзу вдавалися до різних експериментів і практик. На початок Другої світової війни, Німеччина і СРСР вважалися наддержавами, а любим наддержавам потрібні супер солдати та надзвичайні люди. Цією думкою марили всі радянські та німецькі лідери початку XX століття, і не просто марили, а всіма силами старалися втілити в життя. Не відставала від них і Японія.

Візьмемо за приклад «спецзагін 731» японської армії, що займався дослідженнями в області біологічної, у тому числі ентомологічної зброї, зокрема проводив дослідження на людях та здійснював масові знищення китайського населення. Командував загоном генерал-лейтенант Сіро Ісїї. Цей загін, створений у 1932 році, до кінця Другої світової війни досяг чисельності у 3 тисячі чоловік та дислокувався на окупованій території Китаю в районі селища Пінфань провінції Бінцзян (нині повіт Бінь провінції Хейлунцзян), за 20 км південніше Харбіну. «Загін 731» мав у своєму розпорядженні власний авіаційний підрозділ і офіційно називався «Головне управління з водопостачання і профілактики частин Квантунської армії».

Незаконну і антигуманну діяльність «Загону 731» розслідували в ході «Хабаровського процесу», який завершився засудженням ряду військовослужбовців Квантунської армії, причетних до його створення і роботи та експериментів над людьми - до різних термінів позбавлення волі. У глибинах китайської провінції Хейлунцзян - археологи натрапили на приховану підземну фортецю — моторошний бункер, який колись слугував центром невимовних жахів в ім'я наукового прогресу та ведення війни. Підземний комплекс, що складається з U-подібної структури розміром приблизно 33 метри в довжину і 20,6 метра в ширину, охоплює складну мережу взаємопов'язаних тунелів і камер. Експерти стверджують, що ця споруда слугувала лабо-

раторією та ізоляційною зоною для "Загону 731", сумнозвісного таємного науково-дослідного підрозділу, створеного в окупованому Японією - Китаї.

"Загін 731" з часом перетворився на центр досліджень біологічної та хімічної зброї, використовуючи китайців, росіян, корейців та американців як піддослідних "добровільних" жертв. Жажливі злочини проти людства, пов'язані з цим дослідницьким проектом, важко збагнути. Людей піддавали різним огидним експериментам над психікою, ураженням електричним струмом, смертельними дозами рентгенівського випромінювання та багато інших дослідницьких тортур. До 12 000 чоловіків, жінок і дітей втратили життя внаслідок дій «Загону 731». Після капітуляції Японської імперії у серпні-вересні 1945 року США таємно надали імунітет від кримінального переслідування за воєнні злочини численним японським чиновникам, пов'язаним з цим підрозділом. Офіцерів «загону 731» які потрапили в полон до США (інші до СРСР) примусили поділитися досвідом експерименті і після цього помилували.

Азіати й досі не можуть пробачити Японії її дії на окупованих територіях під час Другої світової війни. Одне з найстрашніших японських злочинів проти людства - біологічні дослідження на людях. Це мало чим відрізняється від дослідів доктора Йозефа Менгеля. Жорстокість і цинічність таких дослідів не вкладається в сучасному людській свідомості, але вони були цілком органічні для японців того часу. Адже на кону тоді була "перемога імператора", і він був упевнений, що дати цю перемогу могла тільки наука. Нажаль наука завжди була «кращим другом» вбивць. Наука може вбити тисячі, десятки тисяч, сотні тисяч, мільйони людей за вельми короткий проміжок часу".

Або пригадайте японських камікадзе (в перекладі "Божественний вітер"). Саме так у XIII столітті мешканці країни сонця (Японія), що сходить, назвали Тайфун, який двічі знищував монгольські кораблі, що прагнули підкорити японський острів. Тож перспектива стати чимось середнім між героєм, самураєм і таким собі Богом в період Другої світової війни – вабила молодих хлопців Японії, вони просто стояли в черзі, аби записатися в камікадзе. Війна вимагала кардинальних рішень: на жаль, криваву і цинічну логіку військового керівництва азійської імперії можна зрозуміти.

В США був розроблений «Проект MKULTRA» (або MKUltra) як програма контролю над свідомістю людей і серія інших експериментів над людьми, для маніпулювання психічними станами і зміни функцій мозку, в тому числі прихованого введення ліків (особливо ЛСД) та інших хімічних речовин, гіпнозу, сенсорної деривації (позбавлення можливостей задоволення основних життєвих потреб індивідів або груп), ізоляції, словесного і сексуального насильства (включаючи сексуальне насильство над дітьми), були інші форми тортур. Експерименти часто були незаконними. Вони були призначені для виявлення і розробки ліків та процедур, які повинні використовуватися на допитах, щоб послабити опір людини й змусити її зізнатись через контроль свідомості. Проект був організований Управлінням наукової розвідки ЦРУ і узгоджений з Лабораторіями біологічної війни США. Обсяг «проекту MKUltra» був широким з дослідженнями, проведеними в 80 установах, університетах, лікарнях та в'язницях.

«Проект MKULTRA» був очолений Сідні Готлібом, проте почався ще за директора ЦРУ - Алана Велш Дуласа 13 квітня 1953 року. Мета цього проекту полягала у розробці препаратів для контролю над людським розумом, щоб застосовувати їх проти Східного блоку у відповідь на ймовірне використання радянських, китайських та північнокорейських засобів контролю розуму над американськими в'язнями впродовж Корейської війни. ЦРУ хотіло використовувати схожі методи на власних полонених і було зацікавлене у здатності маніпулювати світовими лідерами за допомогою них. Часто ЦРУ проводило експерименти без відома та згоди суб'єктів.

Більшість записів «проекту MKUltra» було знищено в 1973 за наказом директора ЦРУ Річарда Гелмса, тому слідчим було досить важко отримати повне уявлення про більш ніж 150 дослідницьких підпроектів, спонсорованих «MKUltra» та іншими пов'язаними програмами ЦРУ. У грудні 1974 року «Нью-Йорк таймс» видало статтю, у якій стверджувало, що ЦРУ вело незаконну внутрішню діяльність, включаючи експерименти над гро-

мадянами США в 1960-х роках. Головне фінансове управління США опублікувало доповідь (28 вересня 1994), в якій говориться, що в період з 1940 по 1974 рік, Міністерство оборони та інші органи національної безпеки США вивчали тисячі людських суб'єктів за допомогою тестів і експериментів, пов'язаних з небезпечними речовинами, сюди включали тестування наркотиків та інші дослідження на людях. Віктор Маркетті із ЦРУ у 1992 році заявив, що ЦРУ регулярно продовжує проводити досліді над контролем свідомості людей.

Коротко розглянемо подібні експерименти в колишньому Радянському союзі. Першим вченим кому довірили створити супер солдата, був академік Михайло Іванов, радянський дослідник у галузі тваринництва. Він почав схрещувати людину з мавпою і були виділені величезні кошти. М.Іванов запліднював самок орангутанга людським насінням (сперматозоїдами), потім почав запліднювали радянських жінок мавпачим насінням (сперматозоїдами). Жінкам готових виносити дитину з насіння орангутанга надавався пансіонат (курорт) на весь термін досліджень. За однією з версій М.Іванову все ж вдалося виконати схрещування мавп і людей, але отримані результати і різні види «зразків», з якихось причин були знищені (або засекречені). Матеріали й досі лежить в засекречених архівах НКВД.

У 1954 році Радянський союз вчинив один з найстрашніших своїх злочинів - провів експеримент над своїми ж військово-службовцях. Операція «Сніжок» - випробування дії вибуху ядерної бомби на людей. Ця історія довгі роки зберігалася під грифом «секретно», проте зараз вона як ніколи актуальна.

На кордоні між Казахстаном і Узбекистаном серед безкінечної мертвої пустелі лежить острів, або радше те, що залишилося від нього. Це острів «Відродження». Колись на ньому було жваве рибальське селище, оточене бірюзовими лагунами Аральського моря - тоді четвертого за величиною у світі, багатого рибними запасами. Коли Радянська влада відвела річки Сирдар'ю і Амудар'ю, які живили Арал, на зрошення бавовняних полів, сталася екологічна катастрофа. Вода відійшла, і море перетворилося на пустелю. Все, що залишилося від колишньої оази сьогодні, - це шар солоного піску, просоченого канцерогенними пестицидами. За часів "холодної війни" острів «Відродження» був секретним майданчиком для біологічної зброї.

Фальшивкою виявився проєкт створення колишнього СРСР. Комуно-більшовизм не був шляхом визволення поневолених трударів, а історична державна форма його існування – СРСР, стала фасадом тоталітарного державо-суспільства, де все було не тим, чим видавалося. Але якою була реальність, що ховалася за фасадом пропаганди? І яке місце в цій реальності посідала Україна? Увесь радянський світ – від банальних правил соціального співіснування та трудової дисципліни до шлюбних відносин і умоглядного сенсу життя – не був продуктом життєдіяльності суспільства. В радянській практиці, тихо від голоду могли вмирати мільйони радянських громадян, але вголос говорили лише про великі досягнення радянського промислового та сільського господарства, самопожертву трударів і «страшних» капіталістичних імперіалістів. Більшовицька окупація України із захопленням українських земель (спочатку більшовиками РРФСР, потім Радянським союзом) тривав протягом 1917-1991 років. СРСР - як федеративна соціалістична держава в Північній Євразії, проіснувала з 1922 по 1991 рік. Загалом у 1921-1953 (роки правління Сталіна), було засуджено 23 млн 770 тис українців, з них знищено 6.43 мільйона осіб. Якби не Україна, у СРСР не було б перемоги в Другій світовій війні. Усе своє існування після Другої світової війни, Радянський союз вибудовував пропаганду, обігнати та перегнати» західні країни і насамперед США. Здебільшого цей «обгін» набрав дуже химерних та абсурдних форм...

В СРСР проводили найжорстокіші та найбільш неетичні експерименти на людях, наприклад «проект 4.1», офіційно називався "Вивчення реакції людей, що зазнали значного впливу бета- та гамма-випромінювання внаслідок випадіння радіоактивних осадів від високо потужної ядерної зброї". Замість того, щоб евакуювати населення й надати йому медичну допомогу, влада вирішила поспостерігати, до чого це призведе. Лікарі стежили за ситуацією «проекта 4.1» до 1974 року. Неетичні експерименти над людьми грубо порушують принципи медичної етики.

► У 1920-х роках біолог Микола Кольцов спантеличив створенням «Номо Creator» (людини творця). Він закликав розпочати відбір обдарованих і фізично міцних людей із високими моральними якостями, котрим слід створити умови, у яких вони змогли б розкрити свої таланти і залишити після себе численне потомство.

► У Покровському монастирі в Суздалі у 1930-х р. діяла секретна військова біологічна лабораторія ОГПУ-НКВС та полігон для випробувань бактеріологічної зброї, де ставилися експерименти над ув'язненими.

► У 1930-1940-х роках у НКВС-МДБ працювала секретна лабораторія дії отрути на людину, якою завідував професор Григорій Майрановський. З відома та під прямим керівництвом Лаврентія Берії, її співробітники експериментували над ув'язненими, засудженими до розстрілу, випробовуючи на них дію різних отруйних речовин та препаратів.

► В СРСР було проведено два військові навчання із застосуванням ядерної зброї: 14 вересня 1954 року на Тоцькому полігоні в Оренбурзькій області та 10 вересня 1956 року - на Семипалатинському ядерному полігоні за участю військових підрозділів. В той же час, у США з 1951 по 1957 рік було проведено 8-м таких навчань.

► 24 жовтня 1952 року Рада міністрів СРСР прийняла постанову про створення спеціальної команди випробувачів для льотної справи. Влітку 1953 року у Державному науково-дослідному випробувальному інституті авіаційної медицини було створено 7-й відділ випробувачів, який очолив підполковник медичної служби Євген Карпов (надалі перший начальник Центру підготовки космонавтів). Туди направляли після ретельного відбору солдатів та сержантів термінової служби. Вони давали підписку про добровільну згоду на участь в експериментах та про нерозголошення інформації про них.

► У 1950-1980-х роках в СРСР проводилися психологічні експерименти над дітьми та студентами. Точна кількість жертв досі не відома, адже майже всі документи пов'язані з цим проєктом знищили. Були й інші експерименти та досліді над розумовою психікою людей, але для їх висвітлення треба написати окрему книгу, наприклад, темна сторона експериментів Івана Павлова, Стенлі Мілґрема, Соломона Аша, Ганса Ерстеда і т.д.

Мутації у біології, це в першу чергу зміни генетичного матеріалу (зазвичай ДНК або РНК). Мутації можуть бути спричинені помилками копіювання генетичного матеріалу на стадії поділу клітини, опроміненням радіацією, хімічними речовинами (мутагенами), вірусами або можуть відбуватися свідомо під клітинним контролем протягом таких процесів, як мейоз (особливий вид поділу статевих клітин). Мейоз був вперше вивчений і описаний у яйцях морських їжаків німецьким біологом Оскаром Гертвігом у 1876 р. У 1883 році мейоз був знову описаний, але уже на хромосомному рівні, бельгійським вченим Едуардом ван Бенеденом. Проте важливість мейозу у спадковості була описана лише у 1890 році німецьким біологом Августом Вайсманом.

Також існує гіпермутація (або соматична гіпермутація) - механізм в середині клітини, який є частиною адаптації імунної системи для боротьби проти нових чужорідних елементів (наприклад, мікроорганізми, віруси). Ці мутації трапляються частіше в «гарячих точках» ДНК, відомими як «гіперактивні ділянки». У багатоклітинних організмах мутації можуть бути поділені на генеративні мутації, і саме вони можуть бути передані нащадкам. Окремо слід розглядати соматичні мутації, бо вони не можуть передаватися нащадкам

Генними, або точковими називають мутації, які виникають у результаті зміни гена, тобто структури молекули ДНК. При порушенні реплікації може виникнути зміна послідовності нуклеотидів у будь-якій ділянці ДНК. Всі мутації розглядаються як рушійна сила еволюції, правда є менш сприятливі (або шкідливі) мутації, які видаляються з генофонду природним добром, тоді як сприятливі (вигідні) мутації прагнуть накопичуватися. Нейтральні мутації визначаються як мутації, чиї ефекти не впливають на виживання видів (або індивідуумів). Вони також можуть накопичуватися. Переважна більшість мутацій не мають ніякого ефекту, тому що механізми репарації (повне або часткове відшкодування) ДНК - це ремонт ДНК. Як ви вже знаєте, навіть незначні зміни послідовності ДНК, такі як точкові мутації, іноді можуть мати далекосяжні наслідки. Людське тіло щоденно веде невидиму боротьбу за виживання на молекулярному рівні. І це не перебільшення: промінь сонця, кожна цигарка, ковток забрудненого повітря впливають на нитки ДНК.

Негативні мутації (відомі як антиморфні мутації), змінюють продукт гену та його функцію - на протилежну порівняно з алелем дикого типу. Такі мутації характеризуються домінантним або напів-домінантним фенотипом. Синдром Марфана у людини - це приклад домінантної негативної мутації, яка проявляється як «ауто-сомна домінантна хвороба». Синдром Марфана спричинений мутаціями в гені фібриліну (*FBN1*), в результаті чого продуктом гену стає дефектний фібрин. А ще мутації можуть бути спричинені вірусами, бактеріями та паразитами. Існує штучний мутагенез, або індукований мутагенез. Штучний мутагенез може використовуватися як ефективний генетичний інструмент для створення надлюдини, або супер солдата. Внаслідок біохімічних мутацій можуть виникати морфологічні зміни в зовнішності індивідуума. Морфологічні мутації спричиняють зміни у зовнішності індивідуума, наприклад зміни розміру, кольору, форми, фізичних даних тощо. Виникає «дикий тип» - зазвичай він є стандартним збоєм генотипу і фенотипу. Як стандартний експеримент, «дикий тип» не може бути домінантним або рецесивним (ознака гібридів).

Супер солдати (або мутанти) - термін, що позначає людей котрим завдяки спеціальним технологіям надано значної переваги над простими людьми для ведення бойових дій. Супер солдати переважно описуються як результати еугеніки, генної інженерії, кібернетичних імплантів, наркотиків, промивання мізків, травматичних подій, екстремального режиму навчання чи інших наукових і псевдонаукових засобів. Іноді використовують паранормальні методи, такі як чорна магія (або суміш технології та науки позаземного походження).

У книзі «Люди, які витріщились на кіз» (2004) журналіст Джон Ронсон документально підтвердив, як американські військовики неодноразово намагались навчити солдатів використовувати паранаукові бойові прийоми під час «холодної війни», експериментувати з тактикою «New Age» (або нова ера) і психічними явищами, такими як астральна проєкція, «смертельний дотик» і телепатія проти різних цілей. У 2012 р «DARPA»

розробляла дизайн – «екзоскелет супер солдату» та джерело живлення для нього з метою збільшення фізичної сили й витривалості солдатів.

Універсальний солдат (або мутант), додаткова назва «супер солдат» - спрямовані експерименти над людьми з метою створення армії бійців з екстраординарними здібностями, що проводились у рамках «проекту Х». «Проект Х» — сукупність проектів у Чорнобильській зоні відчуження (ЧЗО), що виникла після катастрофи на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 року. Можливо цей проект був основною причиною виникнення прихованих (секретних) експериментів, спочатку урядом колишнього Радянського союзу, а пізніше – України.

ЧЗО - заборонена для вільного доступу територія, що зазнала інтенсивного забруднення довгоживучими радіонуклідами внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Зона встановлена у 1986 р, після евакуації населення із 30-кілометрової зони навколо станції.

Більшість експериментів ставилися на «витратному матеріалі» - ув'язнених, здебільшого з довічним терміном ув'язнення і родичів, які не мали б шукати їх після «пропажі безвісти». На ув'язнених відчувався вплив ноосфери, псі-поля, різних мутагенів. У цьому напрямі було досягнуто значних успіхів. Результатом даних експериментів стало створення цілого ряду антропоморфних істот, які мутувалися в умовах ЧЗО і стали її представниками. Вони мають воістину неординарні здібності, умовні їхні назви: контролер і бюрер, полтергейст і кровосос, зламна особа і псевдо гігант, морлок і карлик та інші. Основних успіхів було досягнуто за напрямками:

Пси-випромінювання біологічних організмів – контролер.

Телепатія - контролер, зламна особа.

Телекінез - бюрер, карлик і полтергейст.

Ефект невидимості – кровосос.

Плазмово-польова форма життя – полтергейст.

Фізична сила - псевдо гігант тощо.

Тож давайте разом вирушимо в чергову ризиковану експедицію до ЧАЕС, де небезпека на кожному кроці: дикі звірі, поліцейські патрулі, усюдисуща радіація і секретні мутанти. Перше що нас вразило, куди поділася величезна кількість радіоактивної техніки з Чорнобиля? Автори книги розкажуть вам те, чого ніхто не очікував. Почнемо з 10 простих секретів.

1). Аварія на Чорнобильській АЕС сталася 26 квітня 1986 року. Українською слово "чорнобиль", "чорнобильник" означає рослину з темним стеблом, що належить до родини полинових. Ця рослина була розповсюджена в місцевості, де в 1193 році було засноване українське місто. Поселення отримало назву на честь рослини - Чорнобиль. Сьогодні (2025 р) Чорнобиль має статус вахтового селища, де мешкають близько 2800 осіб вахтового персоналу, близько 200-250 «людей повертанців» та різних мутантів (точну кількість яких автори книги не знають).

2). 26 квітня 1986 року о 1:23 год ночі інженери вимкнули подачу струму до окремих систем реактора №4 ЧАЕС, щоб випробувати, як працюватиме реактор у разі втрати живлення. Втім, інженери не знали, що реактор уже був нестабільний. Вимкнення струму сповільнило роботу турбін, які подавали на реактор воду для охолодження. У меншій кількості вода стала швидко випаровуватись, що призвело до підвищення тиску всередині реактора. Коли працівники зрозуміли, що відбувається, і спробували відключити реактор, було вже надто пізно. Паровий вибух зірвав дах реактора, відкривши повітря його радіоактивну зону. Двоє працівників загинули одразу, а вітер роздмухав пожежу, що палала десять днів. Хмари радіо активного диму й пилу рознесло по всій Європі.

3). Мешканці міста Прип'яті були дуже здивовані ярмарком на вулицях міста 27 квітня 1986 р, адже до цього подібного ярмарку не влаштовували. Свіжі огірки, дефіцитні товари і все, що було в магазинах, виставили на продаж під відкритим небом. І це у день, коли рівень радіації перевищував нормальні показники в десятки та сотні разів. Дослідники вважають, що місцева влада організувала тотальний продаж, щоб швидко позбутися товару: знали, що завтра вивезти продукти звідти вже буде неможливо. Через день почалася евакуація людей.

4). Вивозити людей почали через 36 годин після аварії. Сотні переповнених автобусів рухались із міста, а порожні при-

їжджали за мешканцями. Та це стосувалося лише міста Прип'ять. Неподалік було невелике селище із церквою та школою. Останній запис у шкільному зошиті датований 21 травня 1986 - майже місяць після аварії. Значить дітей і людей звідти забули забрати. Це страшне питання лишається відкритим.

5). Примусові аборти. У фільмі "Лазуровий пил" показали історію вагітної жінки з Прип'яті, яка врятувала свою дитину. Та рятувати ненароджене маля довелося не від Чорнобильської катастрофи, а від радянських лікарів. Медики усіх республік СРСР отримали жорстку директиву - робити примусові аборти всім вагітним жінкам із Прип'яті. Науковці припускають, що це робили зовсім не для здоров'я матерів. Радянському союзу не були потрібні діти-інваліди та майбутні люди з генною мутацією. Більше того - ніхто не хотів, аби світ дізнався про справжні наслідки Чорнобильської катастрофи.

6). Найнебезпечніше місце у Прип'яті. Коли сталася пожежа на реакторі ЧАЕС, гасити її приїхали пожежники з усього СРСР. Після сильного опромінення та отримання сильних опіків, їх доставляли в місцеву лікарню. Там із рятівників знімали захисні костюми та, не знаючи, що з ними робити, скидали в підвал. Той одяг лежить у підвалі й досі. Прилади заміру рівня радіації того одягу й дотепер зашкалюють - норма перевищена у сотні тисяч разів.

7). Збій в ідеальній системі колишнього СРСР. Радянських людей активно запевняли, що атомна енергетика в Союзі - безпечна і ніколи не дасть збою. Це пояснює, чому після аварії в енергоблоці ЧАЕС, мешканці зони катастрофи не впали у паніку. Люди вірили, що їх вивозять усього на 3 дні. Звісно, це була відверта брехня. Ті, хто будував Чорнобильську атомну електростанцію, чудово розуміли, що ця система далеко не досконала. Тому під час будівництва врахували можливість радіоактивних викидів і вмонтували спеціальні труби для небезпечних відходів. Знаючи, що із самого початку територія довкола реакторів ЧАЕС не була безпечною, радянські урядовці свідомо побудували поруч місто Прип'ять та заселили людей.

8). Деякі місця в зоні катастрофи - дуже безпечні, а інші і досі перенасичені радіацією. Якщо порівнювати вибух у Чорнобилі із масштабом японського міста Хіросіми, кількість радіації у японській катастрофі треба множити на 500. Тобто, один

український Чорнобиль = 500 японським Хіросім. (Примітка: ядерні атаки на японські міста Хіросіма (Хірошіма) і Наґасакі, здійснені збройними силами США за президентства Гаррі Трумена наприкінці Другої світової війни. 6 серпня 1945 року атомна бомба «Малюк» була скинута на Хірошіму, а 9 серпня така ж бомба «Товстун» — на Наґасакі). За одну мить від удару американської бомби «Малютко» загинули 80 тисяч людей, ще 60 тисяч померли згодом. Сотні тисяч були поранені й отримали променеву хворобу. У місті на час війни жило 250 000 осіб. Ядерна бомба «Товстун» миттєво позбавивши життя ще 60 000 людей. Спалах світла і стіна вогню знищили два японських міста та показали, як людство спроможне знищити себе саме...

9). До речі, українець Кістяківський Георгій Богданович, американський фізико-хімік українського походження. Учасник Мангеттенського проекту, один з творців першої атомної бомби (США). Лауреат багатьох міжнародних професійних наукових премій і медалей. Але «батьком» атомної бомби вважається Джуліус Роберт Оппенгеймер.

10). Після вибуху на ЧАЕС, територія площею в 4 тисячі квадратних кілометрів опинилася в зоні відчуження. Українських ліквідаторів тисячами привозили сюди в рамках широко-масштабної та небезпечної операції після вибуху в 1986 році - найгіршої ядерної катастрофи в історії людства. Це більше ніж подвоєна площа Лондона. Мешканців усіх населених пунктів у радіусі 30 км від АЕС евакуювали і переселили без дозволу на повернення. Але про околиці зони відчуження швидко забули; через кілька місяців після аварії їхні мешканці тихенько повернулися додому. Наприклад, - селище міського типу «Народичі», де мешкають понад 2 500 людей.

На всій офіційно зараженій Чорнобильській території діють суворі правила, землю заборонено використовувати для вирощування сільськогосподарських культур і будівництва. Але люди вирощують с/х продукцію, самі поїдають і везуть на продаж до інших українських міст. Втім, сьогодні Чорнобильську зону України не надто просто поділити на "заражену" і "чисту". Як свідчать дослідження, наслідки ЧАЕС складніші, а місцеві природні умови дивніші й цікавіші - ніж можна було подумати. Далі ми розповімо читачам про приховані експерименти і мутантів Чорнобильської зони.

МУТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ

Станом на 2025 рік Чорнобильські межі зони відчуження лишаються, якими й були, а от краєвиди - змінилися до непізнаваності. Виселили людей із поселень - заселилася природа. Дика рослинність посеред закинутих будівель, фермерських господарств і селищ викликає постапокаліптичні відчуття. У «гарячих точках» краще не затримуватися. Залишені людьми сади та городи неочікувано

стали для диких тварин щедрим притулком, багатим на харчі. Багаторічні дослідження вказують на те, що в закинутих селах фауна процвітає більше, ніж на інших ділянках зони. Тут регулярно зустрічаються бурі ведмеді, рисі, дикі кабани та різні мутанти.

Відповідно до прихованих Чорнобильських мутантів, є багато цікаво, дивного в суперечливого. Не все можна розповісти людям, але й наша коротка розповідь надихає читачів на дивні і тривожні думки. Під час деяких досліджень виявилось, що звірі та птахи з найбільш заражених ділянок потерпають від певних мутацій у ДНК. Наприклад, доза радіації, яку отримали люди-ліквідатори від 800 тисяч до 16 млн у мкЗв. Це показники опромінювання у одиницях під назвою «мікрозіверти». Безпечним вважається рівень радіації до величини приблизно 0.5 мікрозіверт на годину (до 50 мікрорентген на годину). Наприклад, 0.2 мікрозіверт на годину (відповідає значенням до 20 мікрорентген на годину) – це найбільш безпечний рівень зовнішнього опромінення тіла людини, коли радіаційний фон у нормі.

Зиверт - це одиниця вимірювання еквівалентної дози іонізаційного випромінювання в системі «SI» (система одиниць фізичних величин, сучасний варіант метричної системи). В Міжнародній системі одиниць (SI) одиницею активності є «бекерель» (Бк, Bq); 1 Бк = с⁻¹. У зразку з активністю 1 Бк відбувається в середньому 1 розпад за секунду. Позасистемними одиницями активності є «кюри» (Ки, Ci); як приклад, 1 Ки = 3,7 × 10¹⁰ Бк. На питання, що таке радіація простими словами? Це іонізуюче випромінювання (у неспеціалізованій літературі та побутовому розумінні використовують як еквівалент). Радіація у радіо-

техніці — потік енергії у вигляді радіохвиль. Проста радіація — теплове випромінювання. Сонячна радіація — випромінювання Сонця (електромагнітної та корпускулярної природи).

Внаслідок Чорнобильської катастрофи у 1986 році, постраждало від 5 до 8 мільйонів людей, забруднено радіоактивними нуклідами близько 5 тисяч населених пунктів Республіки Білорусь, України та Російської Федерації. З них в Україні - 2218 селищ та міст з населенням приблизно 2,4 млн. людей. У 10-км Чорнобильській зоні ніколи не будуть жити люди, але 30-км повинна стати звичайною українською землею без обмежень (можливо) через 50-60 років. За нашими прогнозами, за цей час радіоактивність елементів і конструкцій значно знизиться, а надзвичайно активні елементи ЧАЕС укриють в геологічному сховищі.

У ліквідації наслідків аварії взяли участь близько 240 тис людей. Загальна кількість ліквідаторів за всі роки – понад 600 тисяч. В перші дні після аварії було евакуйоване населення 10-кілометрової зони, надалі зону евакуації розширили до 30 км. Точну кількість жертв аварії встановити не вдалося, оскільки багато людей помирали через роки внаслідок опромінювання...

Катастрофа на Чорнобильській атомній електростанції, за міжнародною шкалою подій, відповідає найвищому, сьомому рівню. Це наслідок недосконалості конструкції реактора РБМК-1000 та істотних відхилень у режимі його експлуатації. Як ми вже казали, вона розпочалася раптовим зростанням нейтронного потоку, збільшенням виділення енергії, що призвело до різкого підвищення температури, руйнування активної зони реактора, диспергування ядерного палива. Потужні вибухи зруйнували і реактор, і його захисні конструкції. Розпочався викид у довкілля радіоактивних речовин, з яких утворився струмінь висотою до 1,5 км. На виході із розжареної маси ядерного палива він мав високу температуру й діяв як своєрідна термохімічна колонка, у якій відбувався поділ радіонуклідів.

Від радіоактивного струменя на різних висотах вітер відривав маси повітря, неоднакові за радіонуклідним складом, які у вигляді радіоактивних хмар розносилися в усіх напрямках по Європі, Північній Африці, Японії, Китаї та Північній Америці. Радіонукліди випадали з цих хмар осідали на поверхню землі, забруднюючи її. В атмосферу потрапило до 100% радіоактивних газів, 20–50% ізотопів йоду та багато іншого, що знаходилося у реакторі на момент аварії.

Чорнобильську станцію оточувала житлова зона площею 2600 квадратних кілометрів - це приблизно дорівнює розміру Люксембургу, - яка на сьогодні залишається переважно безлюдною і закритою для відвідувачів без спеціального дозволу. У прилеглих до ЧАЕС лісах шкідливий ефект радіації становить чверть від того, що був зареєстрований під час аварії.

У травні 1986 над зруйнованим реактором побудовано захисну споруду - саркофаг, який ізолював залишки паливних мас і послаблював вплив радіації. Ця споруда отримала офіційну назву «Укриття». Саркофаг розраховано на 20–30 р., нині створено проект нової захисної споруди – «конфайнменту», який у наступні десятиліття має захищати залишки активної зони реактора, доки не буде розроблено технологію безпечного демонтажу паливних мас та відповідного захоронення радіоактивних відходів.

Наміри перетворити зону ЧАЕС в екологічно безпечну залишаються нереалізованими, оскільки на території колишнього промислового майданчика зосереджена значна кількість

радіоізотопів плутонію, інших трансуранових елементів, зокрема «²⁴¹Am», із повільним радіоактивним розпадом. З часом радіонукліди, які потрапили у водойми, рослинність, ґрунт тощо долучилися до речовин, що беруть участь у біо-гео-хімічних перетвореннях та природних ланцюгах. Це призвело до зростання потужності дози зовнішнього і внутрішнього опромінення людей. Після аварії на ЧАЕС населення не попереджали про небезпеку і не давали жодних рекомендацій щодо найпростіших способів зменшення радіаційної загрози. Незважаючи на те, що в Києві (1986 р) у понад сто разів зросла потужність дози опромінення, не відмінили ні Першотравневу демонстрацію, ні Велогонку Миру та інших святкових заходів.

З метою уникнення паніки не запровадили йодної профілактики, внаслідок чого населення зазнало опромінення щитоподібної залози. Приховування від громадськості інформації про катастрофу ініційоване вище керівництвом колишнього СРСР. До середини травня 1986 р. заборонялося поширення інформації про роботи, що проводять на аварійному реакторі, про методи захисту, зокрема про радіоактивне забруднення продуктів харчування та води. Карти радіоактивного забруднення земель залишалися засекреченими до 1990, що також відіграло негативну роль, оскільки забруднені ґрунти переорювали, а це унеможливило їхню дезактивацію. Аварія на ЧАЕС стала потужним ударом для атомної енергетики, яку вважали екологічно найчистішою і дешевою галуззю.

З розпадом СРСР тенденція приховування інформації про справжні наслідки катастрофи на ЧАЕС дещо послабилася, хоча й нині існують секретні документи. Це стосується, зокрема, оцінок кількості жертв катастрофи (осіб, які померли від хвороб, спричинених опроміненням та інвалідів), що у різних джерелах значно варіюють. А ще різні секретні досліді, які проводили на людях, (особливо у м. Прип'яті). Термін «ліквідація» наслідків аварії на ЧАЕС має суто символічне значення, оскільки ліквідувати те, що стало наслідком катастрофи - нереально.

Катастрофа стала свідченням не лише технологічної відсталості, а й безвідповідальності, злочинної антигуманності комуністичного тоталітарного режиму. В Україні її сприйняли як доказ того, що імперський централізм має смертельну загрозу існуванню для народів всього світу.

У місті Прип'ять, розташованому всього в 5 км від Чорнобильської електростанції, колись у візрцевому сучасному радянському місті, зі своїми сім'ями проживали багато кваліфікованих робітників ЧАЕС, пишаючись тим, що їхнє місто вважалося одним з найбільш молодих в Україні. Середній вік його жителів не перевищував 30 років. За останнім переписом у 1985 році чисельність населення становила 47,5 тисяч осіб і відповідало 27 національностям. 26 квітня 1986 року о 01:23, вночі, серія вибухів зруйнувала четвертий енергоблок Чорнобильської атомної електростанції. Пізніше було евакуйовано 115 тисяч осіб із Прип'яті і навколишніх селищ. Протягом 15 днів в атмосферу було викинуто 50 мегакюрі ядерного палива. Радіоактивна хмара (найбільше) накрила три країни: Україну, Білорусь і Росію. Сьогодні Прип'ять - місто-привид, яке зберігає спогади про тих, чие життя після раптової аварії на Чорнобильській АЕС розкололося надвоє.

Спочатку розберемося, що за універсальних (або супер) солдатів та надзвичайних людей готували у Чорнобильській зоні. Універсальний солдат це воїн чи солдат, який однаково добре володіє всіма видами зброї, які існують у його епоху. У середньовіччі він однаково вправно махатиме кийком, мечем, списом, їздитиме на коні і стрілятиме з лука. У сучасному часі - водити все, що їздить, пілотувати все, що літає, працювати з вибухівкою, копати окопи та стріляти зі снайперської гвинтівки. У фантастиці - він пілотує космічні крейсери, стріляє з бластера і б'ється у рукопашній бійці з космічними прибульцями.

Правда в тому, що універсальних солдат не завжди створюють спеціально, людина може бути просто обдарованою від природи і не завжди перевершує інших солдатів. У якоїсь довго живучої раси всі воїни поголовно можуть бути універсалами, їм просто вистачило часу, щоб пройти всі відповідні курси, не надто напружуючись. Супер солдат далеко не завжди є універсальним воїном. Він може бути вузько спеціалізований лише для ролі піхотинця, або іншого військового підрозділу. Важливе уточнення: універсальний солдат - це не обов'язково армія з однієї людини: насправді спроби однієї людини влаштовувати

лобову атаку з великою кількістю вибухів, як правило, погано закінчуються. А ось партизанити наодинці - це сам Бог велів. З цієї причини й досі комплектуються сили спеціальних військових призначень, найважливіша характеристика для них, гармонійний розвиток і тіла, і мозку. Таким бійцям можна довірити високотехнологічну зброю - вони її не зламують. Таким можна поставити загальне завдання (без уточнення) і вони зроблять те, що потрібно, причому особливий контроль за ними, не потрібний. Формувати з таких солдатів маленьку, але горду професійну армію - безглуздо, бо підготовка таких солдат - дуже дорога. За найменшого військового конфлікту таку армію миттєво розформують у спецназ, а місця рядових бійців займуть ополченці.

Пригадайте: Л. Буссенара «Капитан Сорвиголова»; Джон Рембо - універсальна армія з однієї людини; «Термінатор» - всіх термінаторів програмують саме так; Головних героїв із «Володаря Перстнів»; Конан кіммерієць із кінофільму «Конан»; Корбена Далласа - відставного спецназівця із "П'ятого елемента" та інші. Любий прокачаний «Мисливець» (або універсальний солдат) повинен вміти битися в ближньому і дальньому бою, із зброєю і без неї, бути розумним і здібним, тобто надзвичайною людиною. Законно виникає питання: де і хто готує таких спеціалістів?

Окрема тема – це підготовка супер солдатів за період правління Й. Сталіна в СРСР, бо Сталін, як і Гітлер, прагнув панування у світі. Сталін час від часу жартома порівнював себе з Наполеоном. Але Гітлер переграв Сталіна (це окрема тема і потребує написання зовсім іншої книги). В попередньому розділі ми коротко описували які психологічні експерименти проводили над людьми в колишньому СРСР. Зараз нам необхідно коротко розповісти читачам про секретні експерименти, котрі проводились в Чорнобильській зоні.

Професор-генетик В'ячеслав Коновалов, один із небогтьох фахівців в Україні, хто знає реальну правду про вплив Чорнобиля на організм людей та тварин. Понад десять років вчений досліджував флору та фауну Чорнобильської зони. Цю проблему він вивчає й зараз, працюючи в столичному Інституті генетики та розведення тварин. А ще пан Коновалов є власником єдиної у світі моторошної колекції звірів-мутантів. Правда

мутантів із зовнішністю людських осіб у нього немає.

Багато років він пропрацював у Київському університеті імені Шевченка. Робота була дуже цікавою - генетичні експерименти з клітинами тварин та рослин. Подібні дослідження зацікавили військових. І у 1970-1980-х роках їхня лабораторія розпочала секретні військові біологічні експерименти на замовлення міністерства оборони СРСР. Вчені-біологи опромінювали радіацією лабораторних тварин - мишей та пацюків. Результати були вражаючими - тварини перетворювалися на страшних і розумних мутантів. Пізніше, подібні експерименти почали ставити на людях.

Київський професор не зміг сидіти осторонь страшної трагедії і невдовзі прийняв рішення поїхати в Чорнобильську зону. Незабаром він вже був у Народницькому районі, і почав вивчати забруднену фауну та флору. Перша ж експедиція вразила столичного вченого на все життя, в кожному Народницькому селі та інших «чорнобильських» районів, він виявив жахливі мутації серед рослин і тварин. І тоді В'ячеслав Коновалов почав шукати мутації серед місцевих людей. Професору напівпідпільно стали допомагати його студенти...

Квартира вченого перетворилася на єдиний у світі музей чорнобильських тварин-мутантів. Бо керівництво інституту під тиском партійних органів заборонило йому зберігати в лабораторії «потвор, які паплюжили на той час - радянський лад. Далі ще гірше, від В.Коновалова почали вимагати знищення такої колекції. Через кілька років вчений законсервував всю свою унікальну колекцію та закопав її у надійному місці: «Коли приїде час, я дістану ці експонати з землі, бо вони мають величезне наукове значення». Як приклад із дослідів В.Коновалова. Він проводив досліді над мухами-дрозофілами. Після опромінення радіацією вони мали ще 40 поколінь мутантів! А тепер порахуйте: 40 поколінь для мухи - це один рік, а для людини 40 поколінь - це тисяча років! Ось це і є час реального впливу Чорнобиля на мутацію людства... Міністр України з питань надзвичайних ситуацій (2007-2010), голова Київської ОДА (2014-2016) Володимир Шандра заявив: «У нас досі, (від 1986 р) після аварії на Чорнобильській АЕС, багато-хто не знає, що це був за експеримент, і навіщо? Якщо Чорнобиль стане абсолютно безпечним через 24000 років, то це буде добре».

Прип'ять - покинуте місто обласного значення, у Вишгородському районі Київської області. Засноване 4 лютого 1970 року на березі річки Прип'ять. Населення якого евакуювали через катастрофу на ЧАЕС у 1986 році, унаслідок якої місто опинилося в зоні відчуження ЧАЕС. Чисельність населення міста за станом на листопад 1985 року - 47 500 осіб. За генеральним планом у місті мало проживати близько 80 тис жителів.

План побудови міста виник наприкінці 1960-х років і розроблявся в умовах повної секретності, бо під землею повинно було існувати ще одне секретне місто. На території СРСР місто стало дев'ятим «атомоградом», так тоді називали атомні міста. Висотні будинки виконували роль акцентів і відвертали увагу зацікавлених осіб. Прип'ять на сході межувала з селом Семиходи, річкою Прип'ять і лісовим масивом, на півдні - залізницею Овруч - Чернігів та селом Янів. На заході міста кордони обмежувалися автомобільною дорогою Чорнобиль - Полісся. В місті-привиді було багато спеціальних будівель із прихованими підземними комунікаціями в декілька поверхів. Наприклад, готель «Полісся», будівля міської адміністрації, міський вузол зв'язку, торговий центр «Універмаг», Палац культури «Енергетик» із залом на 800 місць, басейн "Лазурний", центральна площа, Будинок книги тощо. В приміщеннях під землею, були організовані лабораторії із сучасним на той час обладнанням. В підземних лабораторіях велася прихована робота з експериментів над тваринами і людьми у різних напрямках. Більш докладно про місто-привид може розповісти дослідник Семен Широчин, який видав серію матеріалів про мертве міста енергетиків – Прип'ять. Дев'ять районів Чорнобильської зони були забруднені радіацією. В зону радіаційного забруднення потрапили 75 населених пунктів; до зони відчуження віднесли 70 сіл, зони добровільного відселення – 302 села, посиленого радіологічного контролю – 363 населених пунктів. Всього 740 одиниць були залишені людьми. Вперше за всю історію України в мирний час постало питання про примусове переселення людей. Про майно, худобу та інших тварин мова не велася, вони були кинуті на призволяще. Тож не дивно, що в зоні ЧАЕС виявилось багато мутантів.

Після перших жахів від аварії на ЧАЕС, до підземних лабораторій міста Прип'ять почали повертатися співробітники. Зона відчуження, утворена в 1986 році, стала ідеальним місцем для продовження проведення різноманітних наукових експериментів: відсутність «зайвих» очей і вух і потужне джерело енергії (ЧАЕС, що все ще працює). В основному там облаштувалися військові вчені. Їхня діяльність була суворо засекречена, фінансувалася урядом - спочатку радянським, а потім українським. Основний проект мав назву "Х" і включав кілька проектів різного штибу.

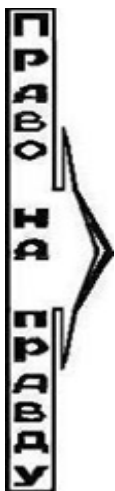
Наприклад, подавлювач агресії «Райдуга» (також відомий як «випалювач мізків», окремі напрямки «Радар» (або Дятел), раніше називався «Підсилювач щастя «Сонечко»). Це психотронна установка, розташована на підступах до центру зони ЧАЕС. Спочатку використовувалася для експериментів з роботою з ноосферою під назвою «Свідомість», пізніше була переобладнана для запобігання доступу сторонніх до Прип'яті та на ЧАЕС. Створена на основі радянської горизонтної РЛС «Дуги». (Пояснення: Загоризонтна радіолокаційна станція «Дуга» мала «індекс: 5Н32», це радянська радіолокаційна станція для раннього виявлення запусків міжконтинентальних балістичних ракет. Вона випромінювала сигнал, який міг бути почутий короткохвильовими радіоприймачами в усьому світі в період між липнем 1976 і груднем 1989 р. Випадкова частота стрибків порушувала мовлення радіоаматорів, громадські передачі, і в результаті надходили тисячі скарг з боку багатьох країн світу. Станція системи «Дуга» була сфотографована і отримала ім'я в звітності НАТО - як «Стіл Ярд». У той час радянська супутникова мережа системи раннього попередження не була добре розвинена. Перша експериментальна система, «Дуга-Н» знаходилася (47°02'28.33" пн. ш. 32°11'57.29" сх. д.). Була розроблена під керівництвом Головного конструктора НДІ ДАР Ф.Кузьміна, й побудована за межами м. Миколаєва в Українській РСР, і успішно виявляла пуски ракет з космодрому Байконур на відстані 2500 кілометрів. Станція розпочала роботу 7 листопада 1971 р. Приймальна антена мала висоту 135 м, ширину 300 м і оснащена 330 вібраторами, розміром близько 15 метрів кожен. Станція забезпечувала охоплення повітряного простору Китаю. Пізніше збудували системи: «Дуга-2» і «Дуга-3». За даними

деяких джерел вартість капіталовкладень в будівництво «Дуга» біля Чорнобиля становила від 500 млн до 1,5 мільярдів доларів США. Для порівняння, це вдвічі дорожче, ніж будівництво Чорнобильської АЕС).

Головним завданням підземної лабораторії «Свідомість» під містом Прип'ять було налагодження контакту з ноосферою - інформаційною оболонкою Землі. В умовах найсуворішої таємниці досліджувався вплив пси-випромінювання на тварин і людей, здатність самих живих організмів генерувати пси-поле тощо. Вінцем такої роботи стало створення "випромінювача Кайманова" - потужного джерела пси-випромінювання, за допомогою якого вдалося довести існування ноосфери. Зважаючи на все, в лабораторіях також розроблялися і збиралися пристрої, відомі як «генератори Свідомості» для безпосереднього швидкого підключення до ноосфери.

Пізніше були відкриті лабораторії з пси-випромінювання, де експериментували передачі мозком інформації на різну відстань. Для вивчення цього явища були зведені додаткові «Х-лабораторії». Лабораторії займалися і побічними завданнями, не пов'язаними безпосередньо з ноосферою та пси-випромінюванням. Зокрема, в рамках «проекту Х» було створено «Виріб № 62» - потужну та досконалу зброю. Згодом Вищий розум став на заваді радянським вченим в зв'язку підключенням до інформаційного поля ноосфери та «Хроніки Акаші» після аварії на ЧАЕС. Можливо, в деяких лабораторіях Прип'яті, робота припинилася ще раніше, коли з-під контролю вийшли піддослідні мутанти. Секрети, приховані в тих підземних лабораторіях, привернули пильну увагу спецслужб різних країн, науковців та простих вчених. Коли виселили людей із м. Прип'яті, до секретних підземних приміщень стали навідуватись сталкери.

(Пояснення: Сталкер - людина, що без дозволу чи незаконно відвідує покинуті місця (житлові, промислові й інші споруди, міста-примари, зокрема Зону відчуження ЧАЕС), для дослідження чи розкрадання. А ще сталкер – це людина, яка переслідує іншу людину, не дає їй проходу, поводить навіязливо, лякає об'єкт свого переслідування. В Чорнобилі – це авантюристи, найманці та мисливці за артефактами, як одинаки, так і цілі збройні угруповання. По простому - це "сміттярі, порушники, авантюристи, одинаки, вбивці, дослідники, грабіжники").

Перший вузол ЧАЕС був змонтований в 1976 році, перші випробування української системи «Дуга-2» завершилися в 1979 році. На вибір Чорнобиля як місця для розміщення системи «Дуга-2» безсумнівно, вплинула близькість ЧАЕС — потужного джерела енергії для гігантської станції. Під величезними антенами виникло секретне містечко Чорнобиль-2, прототип Лиманська, для обслуговуючого персоналу приблизно 1000 осіб та членів їхніх сімей. Неподалік підземної станції «Дуга-2» звели допоміжний комплекс для «поворотно-похилого зондування іоносфери» під назвою ВНЗ «Коло». У ході експлуатації з'ясувалося, що «Дуга-2» успішно розпізнає масові пуски ракет, однак має проблеми з виявленням поодиноких цілей чи невеликих груп. Для усунення вия-

влених недоліків РЛС у 1985 році стала на модернізацію. Проте завершити випробування модернізована станція «Дуга-2» не змогла. Експлуатацію припинили 26 квітня 1986 року після Чорнобильської аварії. Кажуть, що весь персонал системи «Дуга-2» було вивезено, частину обладнання демонтовано та відправлено до Комсомольська-на-Амурі. Але не всі секретні документи були оприлюднені, багато спеціалістів залишилося в Україні.

Судячи з наявних документів, проектування (принаймні окремих компонентів) «генераторів Свідомості» та «Кайманівського випромінювача» почалося ще до розвалу СРСР, будівництво велося протягом 1990-х - початку 2000-х років. У 2006 році експеримент для прямого контакту з ноосферою дав збій і утворилася «мертва зона», про що ми вже писали. Після перших проникнень сталкерів до підземних лабораторій, виросла необхідність у захисті, тому підключили установки «генераторів Свідомості». У 2006 році або трохи пізніше ці установки запрацювала на повну потужність. Почалося удосконалення «Кайманівського випромінювача», ми не знаємо, чи була потреба в цьому удосконаленні. «Випромінювач» впливав на людей, що підібралися надто близько до охороняемого об'єкту, і вносив незворотні зміни в діяльність їхнього мозку; згодом такі люди

перетворювалися на зомбі. Чомусь ці зомбі виходили цілком агресивними, можливо окремі ділянки їхнього розуму були знищені. В подальшому зазначені зомбі становили небезпеку для суспільства.

Про дію подібних установок на тваринах, авторам книги відомо дуже мало. Згідно з документами «Свідомості», що збереглися, на звичайних тварин з високоорганізованим мисленням (собак, коней і деяких звірів) випромінювач впливав так само, як на людей. Власне, багато чорнобильських мутантів, мабуть є якраз внаслідок дії пси-випромінювання. Потім ці тварини генетично передавали змінення в розумовій діяльності своєму потомству.

Живі організми, що проживають у «Зоні» (це люди і тварини). Більшість їх сильно відрізняються від своїх аналогів поза «Зоною» внаслідок різних причин: експериментів, аномального впливу чи радіації. А ще випромінювання, яке штучно створене за допомогою спеціальних технічних пристроїв з особливими артефактами. Тому люди і тварини – змінюються, людина під впливом тих випромінювань може загинути, або зазнати зомбування. Деякі мутанти набули здатність використовувати пси-випромінювання як зброю.

Щоб ви зрозуміли, умовна назва «Зона», це аномальний простір, в якому існує інший світ, вимір. Система міських колекторів дозволяє перетнути м. Прип'ять з одного кінця в інший, не виходячи на поверхню. Там діють згустки невідомої енергії, що не підкоряються фізичним та просторовим законам нашого світу, вони виявилися шкідливими для людини. Ця енергія може бути: гравітаційною, біологічною, кислотною, температурною, електричною тощо. Всі вони можуть поєднуватися в архі-аномальні просторові величини.

Ми не будемо описувати всі підземні споруди м. Прип'яті, для прикладу, зупинимось на окремих ділянках. Лабораторія «Х-17» під «Агропромом» (через плутанину в секретних документах та архівах часто цю ділянку плутають з «Х-8») — місце підготовки та відбору піддослідних перед експериментами. В загальному значені «Х-17» - колишня «Військова лабораторія» (або лабораторія «Центр»). Подібних підземних локації під м. Прип'ять – багато, наприклад тунелі, пов'язані з Чорнобильською АЕС, або іншими об'єктами «Х-18», «Х-10», «Х-16» тощо.

Мертві міста України – не найпопулярніші локації серед екскурсійних програм, але там регулярно зустрічаються різні мутанти. Як ми раніше зазначали: «Не все можна розповісти людям, але й наша коротка розповідь надихає читачів на дивні і тривожні думки». Захаращені стежки, знесені дахи, потрошені паркани, спустошені будівлі й містичні розповіді – всім цим просякнуті міста, які стерли з мапи України, або з яких виїхати люди. За офіційними даними, з моменту незалежності України своє існування припинив 641 населений пункт. Проте - це не зовсім точна цифра, адже є ще багато населених пунктів й різних поселень, які існують просто на папері, там ніхто не живе. Привиди – так називають міста й села, життя в яких знищила діяльність людей, техногенні й природні катастрофи та виїзд їхніх жителів у пошуках кращого життя.

► Прип'ять є найпопулярнішим містом-привидом не лише в Україні, а й у світі. Про нього ми буде нижче розповідали, це було місто першої категорії, яке вважали зразком щасливого життя радянської людини. На його діяльність виділяли мільйони бюджетних рублів, сюди на важливі зустрічі привозили іноземні делегації, тут активно будували нові школи, спортивні комплекси й басейни, що для такого малонаселеного міста було дивиною. Згодом з'ясували, є тінюва (або підземна частина міста) - «секретна зона», туди навіть простих робітників допускали на роботу після ретельних перевірок і підписання документів «про не розголошення побаченого, або почутого»).

► Поліське. Чорнобильська катастрофа також вплинула на життя в селищі Поліське, яке має досить довгу історію. Перша писемна згадка датується 1415 роком, тоді селище мало назву «Хабне». Проте науковці стверджують, що його ще раніше заснували євреї, тікаючи від утисків різних київських князів і правителів. Згодом туди почали заселятися українці та поляки. Попри те, що після аварії на ЧАЕС у Поліському теж було небезпечно перебувати - мовчали, туди почали переселяти жителів Прип'яті. За два тижні після вибуху у селищі зафіксували перевищення норми радіоактивності в повітрі у 100 разів, а в ґрунті – у 150. Після розпаду колишнього СРСР, у 1993 році Верховна Рада України ухвалила рішення про безповоротне відселення жителів міста й виплату компенсації постраждалим людям.

► Бакота. Українською Атлантидою називають затоплене

село Хмельницької області. Вчені стверджують, що 550-450 мільйонів років тому, на його території було море, оточене високими кам'яними скелями. З часом воно висохло, а на тому місці у 1240 році люди утворили невеличке село «Бакота», що означає – бажане, прекрасне місце. Для його жителів воно й справді було таким – неймовірна природа, монастир, цілющі джерела, фруктові сади, а головне – спокій.

У 1960-х роках ХХ ст. по селу почали поширюватися чутки про можливе його затоплення у зв'язку з будівництвом гідроелектростанції на Дністрі. А на початку 1970-х років його долю вирішено – ГЕС бути. Радянські вчені визначили, село розміром близько 10 га з населенням приблизно 2,5 тисячі чоловік, треба затопити. Нині там водосховище довжиною 200 км., від 1981 року залишилася вивіска “Бакота” на автобусній зупинці, вона нагадує, що колись там був населений пункт.

► Цукроварів. Це місто у Кіровоградській області, де зникло життя через припинення діяльності великого підприємства – найбільшого й найсучаснішого на той час в Україні цукрового заводу. Колись перспективне місто Цукроварів активно розвивалося й розбудовувалося, доки завод не закрили й з часом не розкрали на метал. Значне зменшення робочих місць посприяло тому, що люди покинули місто і виїхали в пошуках долі.

Раніше там проживало більше 6 тис осіб, зараз – близько сотні. Тут лишилися порожні багатоповерхівки з побитими вікнами й поіржавілими комунікаціями. Будинки позбавили газу, води й опалення. Тому ті, хто все-таки там лишився, носять воду з криниці, а на зиму рубають дерева на дрова. Вулиці й будівлі колишнього Цукроварова настільки лячні, що на його території навіть знімали фільм про «Іловайську трагедію». Нині місто Цукроварів неможливо знайти на мапі – його підпорядкували селу «Липняжка». Тамтешні жителі неодноразово зверталися до влади з проханням відновити життя в Цукроварові й заселити в неприватизовані квартири переселенців зі Сходу, але влада уперто мовчить.

► Барвинівка. У Чернігівській області розкинулося затишне село Барвинівка. На відміну від усіх вище згаданих сіл, його не викреслили з атласу України. Проте вважають селом-привидом, бо зареєстрована тут всього-на-всього одна особа. І той нещодавно переїхав у сусідній Тростянець – там хоч мед-

пункт і крамниця є. До річч, у Барвинівці колись активно займалися бджільництвом, тут чи не в кожному подвір'ї була власна пасіка. Люди возили мед в місто на продаж – так і виживали. З часом це стало неприбутковою справою, тому люди почали виїжджати в більш розвинуту місцевість у пошуках кращого життя. Замість садів тут вирости дикі зарості, замість доглянутих хат – розкидана цегла, замість гудіння бджіл – абсолютна тиша.

► Орбіта. В Україні містом-привидом є селище «Орбіта» біля Чигирина, яке колись було селищем будівельників Чигиринської АЕС. Згодом усе більше людей намагалися виїхати зі своєї малої батьківщини ближче до «цивілізації», за можливостями для саморозвитку, для того, щоб зберегти своє життя й здоров'я.

► Степногірськ. Населений пункт «Степногірськ» у Запорізькій області не можна назвати покинутим. Тут все ще живуть люди, працює школа і дитячий сад, є магазини та храм. Однак для всіх, хто сюди приїжджає, це містечко здається примарою. Покинуті і потрошені будинки, дикі звірі і собаки навіть у день не дають спокою, а в ночі – різні кримінальні особи...

(Примітка: Станом на 2025 рік в Україні налічується 462 міста, з них 2 міста зі спеціальним статусом. Через 5 років ми втратимо ще 5 міст по різних причинах. До річч, найстаріше місто в Україні - Білгород-Дністровський в Одеській області. Воно було започатковане ще в 4 столітті до нашої ери...

► Історичні покинуті міста: Ані • Біла Вежа • Булгар • Стара Буссана • Вавилон • Горгіппія • Дур-Унташ • Ескі-Кермен • Імакія • Каякой • Мангуп • Маджар • Мангазея • Ніневія • Ольвія • Отрар • Парса • Сарайчик • Сауран • Старий Гоа • Султанія • Танаїс • Тартесс • Троя • Ур • Урук • Херсонес Таврійський • Чуфут-Кале • Фатехпур-Сікрі.

► Унаслідок техногенних катастроф: Прип'ять (місто) • Чорнобиль • Централія.

► Унаслідок воєнних конфліктів: Агдам • Бельчите • Вароша • Джебраїл • Ель-Кунейтра • Орадур-сюр-Глан (місто) • Юстинград.

► На планеті ми маємо три зони відчуження: 1. Киштимська зона Росія 1958 р; Чорнобильська зона – Україна 1986 р; Фукусімська зона – Японія 2011 рік.

МУТАЦІЙНИЙ АЙДЕТИЗМ

Ейдетизм – (від грецького «ейдос» - вигляд, образ) - психічне явище, яке полягає у здатності відтворювати яскравий наочний образ тривалий час. Ейдетика — тип пам'яті, який утримує та запам'ятовує образи в голові. Простими словами, це образне мислення із зміною особистості.

Добре, коли це позитивна ейдетика, яка направлена на швидке адаптування під обставини та прийняття позитивних рішень; тримання в голові великого обсягу інформації; можливість пам'ятати багато цифр, дат, імен і посад; нестандартне навчання нового тощо.

Погано, коли проявляється негативний мутаційний ейдетизм. Його ще називають мутагенезом – утворення мутацій, що полягає у стрибкоподібних успадкованих змінах генетичного матеріалу. Негативні мутації (зміна) - це стійкі дискретні (переривчасті) зміни генетичного апарату, що виникають раптово і впливають на ознаки й властивості організмів та успадковуються поколіннями клітин або нащадками. Генними, або точковими називають мутації, які виникають у результаті зміни гена, тобто структури молекули ДНК. Подібні мутації виникають під дією внутрішніх та зовнішніх чинників. Мутації неможливо передбачити, вони можуть бути корисними, нейтральними або шкідливими для організму. Наприклад, іонізуюче випромінювання; радіоактивний розпад; ультрафіолетове випромінювання; надмірно висока або низька температура тощо.

Існують дві основні категорії мутацій - це зародкові мутації та соматичні мутації. Зародкові мутації відбуваються в гаметах (статевих клітинах: яйцеклітини (жіночі гамети) і сперматозоїди (чоловічі гамети)). Ці мутації особливо важливі, оскільки вони можуть передаватися потомству, і кожна клітина такого потомства матиме свою мутацію. Соматичні мутації відбуваються в інших клітинах організму. Мутації можуть бути спричинені помилками копіювання генетичного матеріалу на стадії поділу клітини, опроміненням радіацією, хімічними речовинами (мутагенами), вірусами або можуть відбуватися свідомо під

клітинним контролем протягом таких процесів як мейоз або гіпермутація. Не успадковується модифікаційна мінливість, що характеризується зміною фенотипу під дією умов довкілля (зовнішніх чинників).

Відповідно до нашої книги, читачі повинні знати, що генотип - це сукупність генетичної інформації, яка закодована у генах клітини або в організмі. Каріотип - це сукупність якісних і кількісних ознак хромосомного набору організму. Фенотип - це результат взаємодії генотипу з чинниками зовнішнього середовища, або сукупність усіх ознак і властивостей організму. Людська ДНК відповідає за спадковість, тобто передає риси від батьків до дітей. Завдяки своїй унікальній структурі ДНК є головним носієм спадкової інформації та дозволяє зберігати, передавати та відтворювати інформацію про всі функції організму. Молекула ДНК складається з двох спіралей, що обвиваються навколо спільної осі...

З курсу шкільної програми ми знаємо, що стать майбутньої дитини залежить від батька. Від мами дитина отримує завжди Х-хромосому, а від тата Y-хромосому (тоді народжується хлопчик), або Х-хромосому (в цьому випадку народжується дівчинка). Пам'ятайте, стать дитини визначається виключно сперматозоїдом батька. А зараз продовжимо опис попереднього розділу «Мутації Чорнобильської зони». В зоні відселення ЧАЕС, ледь не під кожним камінцем, знаходяться ознаки мутагенного впливу радіації. За статистикою, між дозою опромінення і результатом є прямий зв'язок. Що менша доза, тим менший ефект, що більша, то - більший. Порогового рівня, за якого не відбувається змін, просто немає. А от Чорнобильські вовки-мутанти виробили стійкість до раку...

Кліматичні зміни - додатковий стресовий фактор, що спільно з радіацією впливає на живі популяції. Відомо, що деякі люди, які живуть поза чорнобильською зоною відчуження, отримують чималі дози опромінення із упольованими на цій землі різними звірами і тваринами які використовують у їжу. Ядерна пожежа в Чорнобилі тривала 10 днів у 1986 році. Весь цей час у довкілля потрапляли ізомери стронцію, урану і плутонію. Ці елементи мають довгий період напіврозпаду, тож чимало регіонів залишатимуться небезпечними упродовж століть, а то й тисячоліть.

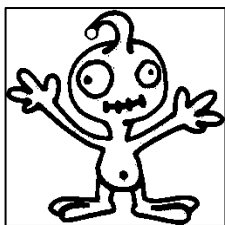
У Чорнобильській зоні відчуження, незважаючи на війну та окупацію (станом на 2025 р), продовжує процвітати дика природа. Лисиці, вовки, рисі, косулі, олені та навіть здичавілі корови і коні Пржевальського – всі ці тварини залишаються тут, попри екстремальні умови життя. А ще людиноподібні мутанти, які залишилися від жажливих експериментів радянських вчених. Знову заглядаємо в підземні приміщення і лабіринти міста Прип'яті. Підземелля під «Агропром» - це багатоярусні підвали з неясного для нас - призначенням. Там є системи довгих коридорів різної ширини, побудовані в 1960 роки минулого століття і сьогодні не зрозуміло для яких призначень. Можливо це деякі секретні військові споруди. Сталкери обходять їх «десятою дорогою» - лазити в темряві, в заповнених аномаліями приміщеннях і всякої нечистості в коридорах, справа дуже небезпечна.

У ранніх версіях підземелля під будинком «Агропрому» були одним цілим із надземною загальною локацією секретних об'єктів, але пізніше вони були виділені в окремий рівень із кількома точками переходу. З'єднуються вони з поверхнею в п'яти місцях: витяжка біля НДІ, будка біля дороги та окремі колодязі біля «Агропрому». Більшість тих виходів (входів) – вже заблоковано.

Візьмемо для розгляду підземні приміщення «Х-18», там проводилися основні досліді у рамках проекту «Універсальний солдат». Але внаслідок збоїв в розумовій діяльності із них вийшли: «бюргери»; «контролери»; «кровососи»; «псевдо гіганти»; «морлоки» (людино-амфібна істота) та інші.

Вчені з'ясували, що популяція вовків, які живуть у Чорнобильській зоні відчуження, генетично відрізняється від тих, які мешкають за її межами. У перших розвинулись захисні мутації, які підвищують шанси одужати від раку. Про це свідчить дослідження біологині і екотоксологині з Принстонського університету (США) Кари Лав, яка протягом десяти років вивчала чорнобильських хижаків. Науковці виявили, що організм вовків-чорнобильців "поглинає" понад 11,28 мілірентген радіації щодня протягом усього свого життя. Це більше, ніж у шість разів перевищує допустиму норму для людей.

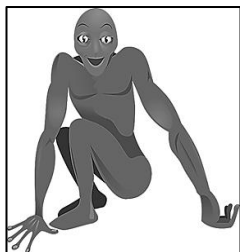

1). «Бюрер» - це карлик-мутант, що має телекінетичні здібності. Вони можуть мати різний вигляд. «Бюрери» - результат генетичних експериментів, які проводили радянські спеціальні служби над людьми щодо розвитку в них телекінетичних здібностей. Вони можуть переміщати важкі предмети силою власної думки та створювати невидимі силові заслони. Колись «бюргери» були звичайними людьми, внаслідок побічного генетичного експериментів вони перетворилися на справжніх монстрів. Через нелюдську зовнішність, яка дісталася їм в результаті мутації, вони не могли ходити на вулицях і їх не брали на нормальну роботу. «Бюрерам» чужа людська мораль і співчуття, вони можуть вбити людину заради розваги та харчування, використовуючи різноманітні хитрощі зі свого надприродного арсеналу.

Їхня головна зброя, це надприродні здібності, що дозволяють піднімати в повітря важкі предмети і метати їх у ворогів, або створити телекінетичний вибух, що розкидає об'єкти в різні сторони. Не менш цікавою здатністю «бюргерів» є створення гравітаційного поля, що захищає мутантів від куль та вибуху гранат. До речі, У США також є подібні мутанти і вони створили мутантні угруповання, такі як «Люди Ікс» та «Братство». «Люди Ікс» прагнуть до співіснування з людьми, а «Братство» відкрито застосовують силу для захисту прав мутантів. Подібні інциденти викликають масові анти-мутантні заворушення. На вулицях починає панувати хаос, мутанти борються з людьми, або один з одним (хороші мутанти намагаються стримати поганих від демонстрацій і війни з людьми).

Попервах слова мутант та мутація були виключно науковими термінами. Мутанти відрізняються від людей наявністю гена «Х», який наділяє мутантів незвичайними над людськими силами та здібностями. Відомо також, що ген «Х» викликає фізичні зміни, що варіюються між мутантами. У них можуть бути зовсім різні тіла залежно від природи їхньої мутації. Люди-мутанти часом зображуються як дисиденти і не сприймаються ксенофобським суспільством.

2). «Контролер» — мутант-телепат, здатний брати під контроль людей та інших мутантів. Зустрічається вкрай рідко і є одним із найнебезпечніших жителів Зони ЧАЕС. Зовні нагадує гуманоїда із непропорційно збільшеною головою. Має розвинене сприйняття, а також здатність контролювати поведінку менш розвинених живих істот. Більш здібні «контролери» з легкістю беруть під контроль багатьох істот у Зоні. Це небезпечний противник, зустрічі з яким бояться навіть найдосвідченіші військові та сталкери.

Зовні «контролер» схожий на людину, хоча якщо придивитися уважніше, то видні певні відмінності. Впадають у вічі: велика голова, широка шия, обплетена безліччю вен і артерій, і чорні витріщені очі. Добре помітні виразки-пухирі, що пульсують, в районі скронь і гіпертрофований лоб. «Контролери» страшенно хитрі, обережні і розважливі, важко уявити більш небезпечних мутантів. Чинить телепатичний вплив на противника: майже усіх живих осіб беруть під контроль, з наступною поразкою мозку у жертвах. Дія телепатичного впливу обмежується 30-50 метрами. Для встановлення контролю над противником мутанту необхідно 1-3 секунди його утримання у погляді.

«Контролери» - це колишні нормальні люди із внесеними хірургічними та біохімічними змінами мозку в процесі експериментів. Були створені як бойові одиниці для загону супер солдат. А ще «контролери» стали «солдатами у невидимій війні» між спецслужбами та дослідницькими парapsихологічними корпусами. «Контролерів» створили з метою взяти під контроль розробки Чорнобильського НДІП і знищити більшу частину дослідницьких матеріалів після аварії. А також знищувати всіх, хто пробирався в лабораторні приміщення ЧАЕС, можливо це сталося внаслідок пошкодження закладеної програми, і вони стали некерованими.

Окремі особи якимось чином вирвалися із під контролю над їхньою волею і стали діяти проти робітників лабораторії і інших людей. Вони випустити на волю весь піддослідний людський матеріал - мутантів. На чиєму боці вони зараз, нам поки невідомо. Контролер істота одиночна. Вміє маскуватися, впливає на свідомість жертви і любить атакувати ззаду.

Різні мутації пояснюються лікарями-дослідниками: «ми хочемо створити різноманітних і надзвичайних людей». Заглядаючи в історію людства, можна вияснити, що раніше люди край рідко бачили тварин-мутантів, але вірили в різні чудовиська. Сьогодні люди не завжди бачать мутантів, але знають, що вони є, або можуть бути штучно створені. Саме мутацією пояснюють різні надзвичайні та особливі надприродні можливості людей.

3). «Кровососи» бувають різні, і не обов'язково вони матимуть вигляд як на наших малюнках. «Кровососи» – одні з найпопулярніших мутантів в Зоні ЧАЕС, а ще це найчастіші персонажі сталкерських анекдотів, а також найчастіша причина зникнення людей в Зоні. «Кровосос» є легендарним монстром, і його життєдіяльність змінювалась з часом. Досвідчені сталкери описують його як високого сутулого гуманоїда із довгими пальцями. За їхніми словами, ця істота харчується кров'ю

жертви, впившись в шию. Цим вона паралізує свою здобич і висмоктує її кров; після такої процедури від людини лишається лише висохла оболонка, як мумія. Найбільш дивною особливістю «кровососа», є його здатність ставати невидимим. Зважаючи на все, саме ці створіння є відповідальними за смерть великої кількості людей в Зоні.

Мало хто з очевидців залишився живим і судячи з розповідей цих щасливчиків, «кровососи» вважають за краще жити у сирих місцях – підземеллях. «Кровосос» - небезпечний і агресивний мутант, його зовнішній покрив нагадує шкіру земноводних, що дає змогу вважати його холодно-кровним в прямому сенсі. Рот мутанта пристосований до споживання лише рідкої їжі (крові). Злим і агресивним «кровососа» робить його ненаситний голод.

«Кровосос» нічний хижак, оскільки його зір пристосований для бачення в темряві. Очікуючи на жертву, присідає біля стіни і стає невидимим. Помітивши когось, одразу нападає. Постійно атакує в лоб. Але може намотувати кола навколо жертви. Достатньо ослабивши жертву, впивається їй в шию і п'є кров. Ніколи не відступає.

Замкнені в стінах наукових лабораторій діти народжені від мутантів, піддавалися страшним тортурам в ході чергових досліджень. Побойючись їхньої переваги, люди завжди прагнули розгадати загадку ДНК, що приводить до мутації. Одного разу військові лікарі отримали в своє розпорядження п'ять рідкісних представників мутантів. Їх неймовірні здібності в сотні разів перевищували можливості мутантних побратимів. Увійшовши в їхню довіру, досвідчений психолог вів подвійну гру - маніпулював підсвідомістю мутантних підлітків, змушуючи їх переживати найстрашніші кошмари. Внаслідок цього вони стали жорсткими супер солдатами. І це була частина плану розробленого радянськими дослідниками.

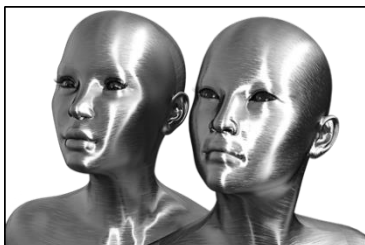

4). Мутанти «псевдо гіганти» мають велику тушу, що складається з краплеподібного тулуба і пари гіпертрофованих кінцівок. Його кістки у міцності не поступаються металу, вага від 500 кг до 1 тн, зріст від 2,5 до 3,0 м. Незважаючи на це - бігає він непогано, у контратаки ходить бадьоро і б'ється жорстко. Мутант полює виключно самотужки. Певної

тактики полювання у «псевдо гігантів» немає, вони без жодного роздуму атакують у лоба будь-яку істоту. «Псевдо гіганти» полюють у різні часи доби, часто зустрічаються в підземних лабораторіях, але можуть і вибиратися назовню. Побачивши людину з риком кидаються на неї. В основному харчується щойно вбитою здобиччю, але часом не гидує і протухлим м'ясом від падаллі. Ворожий практично до всіх живих істот.

Останнім часом на нашій планеті росте велика кількість людей, які володіють надприродними здібностями. Раніше так званих обдарованих дітей і людей-мутантів можна було перерахувати по пальцях, але з кожним роком їх стає все більше і більше. Пригадайте нашу розповідь про теорію поколів. Вчені припускають наступне: люди поступово мутують, щоб пристосуватися до забрудненої екології та інших техногенних змін на нашій планеті. Оскільки світ щомиті змінюється, відповідно, і людині доводиться змінюватися у слід за ним, щоб вижити в новій реальності.

5). Мутанти «морлоки» (людино-амфібійна істота). Ви скажете, при чому тут Чорнобильська зона? Там немає морів і океанів. Так, це правда, але не завжди мутанти-амфібії зароджуються в морях і океанах. Життя на морській глибині важке і непоказне. Ресурсів там мало, і чис-

ленні місцеві водні істоти змушені жорстко змагатися за кожен шматочок їжі. Недарма навіть невеликі глибоководні рибки відрошують вражаючих розмірів ікла, обзаводяться отруйними шпильками, висувними щелепами та іншими атрибутами справжніх морських чудовиськ для того щоб вижити.

Утворені у Чорнобильській зоні мутанти-«морлоки», дуже схожі на людей. Їхні руки мають п'ять пальців як у людей, але замість ніг – риб'ячий хвіст. Варто вам глянути в їхнє обличчя, на їхній хвіст, і ви зрозумієте, що перед вами холоднокровний вбивця. Як утворилися в Чорнобильських підземних лабораторіях людиноподібні мутанти-«морлоки», ми не знаємо. Мабуть вони є результатом спеціального експерименту, або внаслідок божевілля та деградації. У момент катастрофи на ЧАЕС під землею м. Прип'яті були тисячі людей. В основному це лікарі, вчені-дослідники та військові спеціалісти. В момент зазначеної аварії, багато людей не виходили на поверхню, знаючи про дію радіації. Можливо це привело до генної мутації.

Візьмемо приклад, до раси надлюдей відноситься китайський хлопчик на ім'я Нонг Юсуу. Першою відмінною ознакою, що виділяє його серед людей, можна вважати досить незвичайний і не характерний для жителів Азії і взагалі Скандинавії небесно блакитний колір очей. Крім яскравого кольору, очі мають нестандартну для представника людей будову. Їх виняткова особливість полягає у здатності відбивати світло, оскільки вони частково складаються з шарів особливих клітин. Такі клітини є невід'ємною частиною очей кішок, собак, єнотів та інших тварин. Такі очі допомагають Нонг Юсуу чудово бачити у повній темряві.

Автори книги хочуть нагадати вам події із далекого 1944 року. У Варшавському гетто (Польща) хлопчик-єврей на ім'я Ерік Леншерр від тортур і відчаю силою своєї думки згинає потужну металеву браму. Ним зразу зацікавились лікарі із «Аненербе» (німецького товариства з вивчення стародавньої німецької історії та спадщини предків). Подальша доля Еріка Леншерра нам невідома. Дія переноситься в більш сучасний час. Дівчина-підліток Марі під час свого першого в житті поцілунку доторкнулась до хлопця, і той раптом падає на підлогу в страшних конвульсіях. Через три тижні, не виходячи з коми, хлопець помирає в лікарні. Його вбив великий заряд струму.

Вчені вже давно відзначили зростаючу за останні роки кількість людських мутацій, в результаті яких стали з'являтися люди з екстраординарними здібностями. Відомим ученим, а також мутантом-телепатом професором Чарльзом Ксав'є була організована школа для обдарованих дітей, під прикриттям якої функціонує група різних мутантів, що складається з учнів, які тільки вчать контролювати свої незвичайні здібності та їхніх вчителів, більш досвідчених людей-мутантів.

У той самий час американський сенат з подачі сенатора Роберта Келлі приймає закон про початок реєстрації людей-мутантів і їхніх здібностей, з метою виявлення особливо небезпечних представників. Феномен мутації навіть вноситься на розгляд чергової сесії ООН...

Підсумки дослідів в підземних лабораторія м. Прип'яті. Автори книги не мають повної картотеки із вище зазначених експериментів. Їх також не можна назвати вдалимими. Хотіли створити надзвичайних і обдарованих людей, а половина експериментів вийшло із під контролю. Незважаючи на виведення у піддослідних індивідуумів понад здібностей, вони поз-

бавлялися розуму і ставали некерованими, що унеможливлювало застосування цих методів для щеплення даних умінь любій армії світу. Величезна кількість провалів спричинила появу «експериментального сміття». Одних піддослідних, ще придатних для якихось інших дослідів, використовували в експериментах з отримання ефекту невидимості, інших людських потвор просто залишали в камерах, в надії, що час підкаже, що з ними робити. Третіх невдалих мутантів перетворили на псевдо-гігантів, морлоків тощо. У деяких підземних лабораторіях неконтрольовані мутанти виривалися назовні та знищували персонал, обладнання та документи. Невідомо, чи була отримана практична користь від експериментів. Свідчень цього нема. По суті, це малоімовірно, адже багато експериментів вийшли з-під контролю, частина піддослідних мутантів втратили людські якості, що не відповідало цілям дослідів. А окремі мутанти стали загрозою для людства.

У читачів є питання, чи були в далекому минулому мутанти, створені самою природою? Так були раніше і є зараз. Пригадайте людських істот: мавки, чугайстри, щезники, вовкулаки, вихор, шубіни та інші. Надаємо коротку інформацію про них.

1). Мавки або русалки. Уявлення про мавок які живуть у Карпатах, на Поділлі та Галичині. Типовий образ мавки - це дівчина з зеленим або білим волоссям. Звичайним місцем їхнього перебування - є ліси. Мавками ставали діти, які померли нехрещеними, або яких «украє чорт». Вважалося, мавки можуть заманювати хлопців у хащі, щоб лоскотати їх до смерті, або спонукати їх до сексу (народження свого потомства). Також вони приходили вночі до людей, щоб висмоктувати їхню силу...

Чим відрізняються мавки від русалок? Русалки, це богині земної води, неназвані маленькі дівчатка, мертвонароджені чи приспані матерями. Існує повір'я: хто вмирає або народжується на Русалському тижні, той стає русалкою. Після 7 років померлі дітки стають чарівницями, як і їхні сестри польові (або лісні) русалки, яких називають мавками. Мавка – це лісова русалка, істота української мутації і міфології, близька до русалки. До речі, в різних країнах сам образ русалок різний. Наприклад, всім відома дівчина з риб'ячим хвостом – західноєвропейське уявлення про цю міфічну (або мутантну) істоту. Проте, як би то не було, зустріч з цими створіннями вважалася добрим знаком.

У той час як сучасні казки зображують русалок та мавок дружніх та корисних для людей морських красунь, більш старі легенди показують нам невблаганний темний бік цих людино-подібних істот. Європейські міфи порівнюють русалок із «сиренами»: злими істотами, які гіпнотизували людей на кораблях своєю чудовою зовнішністю та чарівним голосом. Зачаровані моряки стрибали в море, де їхнє тіло з'їдали ці найхитріші істоти за назвою «сирени».

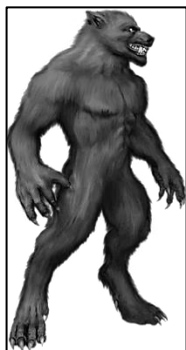
2). Мутанти – чугайстри. Чугайстер чомусь невідомий іншим слов'янським народам. У народі про нього розповідали як про чоловіка аномального зросту та надлюдської сили, який блукає лісами Карпат. До людей він зазвичай доброзичливий, а тих, хто має стосунок до лісу (пастухи, лісоруби) - оберігає. Крім того, перекази розповідають, що чугайстер любив танцювати, тому запросто міг затягнути подорожніх людей у рух танцю. Цим він виснажував жінок, які йому подобалися. Вважалося, що чугайстер полює на небезпечних для людей жіночих духів (мавок, русалок) і поїдає їх. Записів фольклору й наукових публікацій про мутантів-чугайстрів небагато. Відомості про чугайстра містяться у словнику «Гуцульська міфологія. Етнолінгвістичний словник» Наталії Хобзей (Львів, 2002). Згідно з легендою, чугайстер був колись звичайною людиною. Він чимось сильно нашкодив людям і ті прокляли його, відтоді чугайстр почав жити в лісі. Він часто фігурує в українському фольклорі, особливо в гуцульській міфології.

3). Шезники. Приблизно так виглядає спотворений шезлик, як на нашому малюнку. Пригадайте шезника із кінофільму «Тіні забутих предків»: Шезник - міфічний злий (або добрий) дух, що раптово з'являється й раптово зникає. «На камені верхи сидів шезник, скривив гостру борідку, нагнув ріжки і, заплющивши очі, дув у свою дудку. За однією з вер-

сій, виглядає шезлик як парубок, з гострою борідкою, ріжками та цапиними ногами, чим дещо нагадує фавна (бога лісів і полів). Схожості додає і те, що шезник полюбляє грати на флюярі – українському народному духовому інструменті, схожому на флейту. Шезник живе у неприступних печерах, лісових хащах, серед скель або біля водойм. Саме в таких місцях можна зустріти цього загадкового духа, однак побачити його не так просто. Відчайдухи, які відправляються на його пошуки, повинні бути дуже обережними, адже шезник може заманити їх у пастку і познущатися над ними.

Дослідники розійшлися у своїх припущеннях, якою саме є ця істота, бо в природі їх дуже мало. Письменниця Іванна Блажкевич переконана, що це добрий дух, з яким треба вміти говорити. А дослідник української міфології Валерій Войтович каже, що шезник тотожний чорту. І може бути злим і підступним. Що робив шезник? Грає на музичних духових інструментах, водить танки в горах серед скель. Ще, кажуть, він випасає диких кіз і нагонить туману. Звуком своєї сопілки може зупинити час і позбавити людей - розуму. Шезник може перевтілюватись в красивого юнака з копитцями, або на дерево, чи на камінь.

4). Вовкулаки. Ці мутанти становили справжню небезпеку для людей, адже полювали на них після перевтілення. Цікаво, що вовкулакою нібито можна було або народитися, або стати. Подейкують, що для того, аби добровільно перетворитися на вовкулаку потрібно було тричі перекинутися через пень із встромленим у спину ножом. А ще вовкулаків виводили штучно у військових лабораторіях шляхом зміни генетики ДНК. Зачаровані вовкулаки стають такими через чари відьом та ворожбитів: коли чоловік забуде за

Бога і зв'яжеться з нечистою силою, відьма виводить його на гору, застромлює в землю ніж і каже йому перекинутись через нього тричі: тоді чоловік обростає волоссям і стає вовкулакою.

Заглядаючи в історію, зазначаємо, що одним із перших про вовкулак згадував давньогрецький історик Геродот, коли описував плем'я неврів, яке мешкало у верхів'ях р. Дніпра в 5 ст. до н. е. Із посиланнями на пізніших скіфів та еллінів, які жили серед неврів, знали їхній побут і звичаї, Геродот вказував, що у тому племені з давніх-давен існували вірування у здатність стати вовками на кілька днів, а потім знову набрати людського вигляду.

До речі, рисами вовкулаки був наділений образ полоцького князя Всеслава Брячиславича у «Слові о полку Ігоревім»: «Упав на швидкого коня і скочив з нього сірим вовком» та «Великому Хорсові вовком путь перебігав». Фігурує згадка про природних мутантів як перевертнів в народній старині про Вольгу Волхва (або Волха Всеславича), герой якої перекидається на хижого звіра, птаха та рибу. Оповіді про вовкулаків побутували в українському та білоруському фольклорі практично до кінця 19 ст. Вважалося, що вовкулаки бояться срібла, тому срібні предмети, особливо кулі та зброя, вважалися надзвичайно ефектними проти них. Існували повір'я про особливі дні, коли вовкулаки ставали особливо небезпечними, наприклад, повний місяць або Купальська ніч. На Закарпатті у Хустському районі є село Драгово. Там і понині живуть вовкулаки-перевертні, яких тут називають вовкунами...

5). Вихор. Ця міфічна істота більш звична для мешканців Криму та Приазов'я. За назвою очевидно, що це вітер, буря, але слово буря - жіночого роду, а вихор - чоловічого. Дослідники припускають, що походить вихор із Греції, адже в культурі цього народу є слово "тюфос", що означає буря. Ось чому вихор часто прозивали "тіфоном".

У слов'ян є різновид нечистої сили, що здійсмає вітер і зазвичай його уявляли невидимим для простих людей. Його могли бачити особливі люди, що мають на те дар від Бога, чи навпаки слу-

жать нечистій силі. Він міг підхопити й жбурнути людину, зруйнувати хату чи зламати дерева. Його улюбленими місцями вважалися межі полів та роздоріжжя, місця поховання нехрещених дітей тощо.

Вихор – сильний вітряний крутіж, що зненацька виникає в гарячі сонячні дні. Вірили, що його викликає нечиста сила. Вважалося, що вихори з'являються перед грозою, люди вірили що вихор – це той самий диявол, який сім років буває звичайним змієм, інші сім років – полозом, тобто величезним змієм, а треті сім років – крилатим змієм...

6). Шубін. За повір'ями, шубін - це володар підземного світу на Луганщині та Донеччині. Для того, аби вести роботу без турбот, гірники були змушені його задобрювати. А якщо зустрічали шубіна, то точно знали, що це лихий знак. Додатково легенди про шубіна були широко відомі на шахтах Кадіївки, Горлівки, Макіївки тощо. Шубіна також пов'язують з Грушевським рудником (зараз м. Шахти Ростовської області), оскільки в найдавніших записах про шубіна фігурує саме ця шахта.

За однією версією, шубін - це загиблий шахтар. За іншою «покутник» (газопал), який працював наприкінці XIX ст. на одній із шахт на Донбасі. Він мав дар передбачувати обвали і викиди метану. Тому перед кожною зміною він спускався в шахту і випалював газ. Відтак цим ім'ям шахтарі називали шахтний дух, який приходить до них на допомогу у небезпечну годину. У шахтарських селищах ходить багато розповідей, про людей, які на власні очі бачили цей дух. Якось у одного чоловіка на ім'я Петро Скрутник, у шахті вийшов з ладу ліхтар. Опинившись у цілковитій темряві, він повністю утратив орієнтацію. Кілька-годинні мандри виробками не привели його до виходу. Шахтар упав у відчай, як раптом удалині побачив вогник. Наблизившись, він розгледів фігуру шубіна, що тримала проблисковий маячок. Чоловік не злякався, а слухняно пішов за ним аж поки шубін не вивів його з лабіренту темряви – до людей.

А шахтарі з Антрацитівського району стверджують, що привид шубіна мстивий і часто лютує, від чого у їхніх шахтах трапляються аварії...

7). Перелесник. Перед вами малюнок недоброго до людей духа. Правда він вміє перевтілюватись і мати інший вигляд. А ще перелесник має здатність перевтілюватися на людей, яких уже немає серед живих і з'являтися перед їхніми родичами. Таким чином перелесник заманює живих - до царства мертвих. Мабуть перелесник є духом покійного коханого, за яким сумує людина. Наприклад – жінка.

Він вступав в сексуальний зв'язок із жінкою. Дітей, які народжувалися від перелесника – називали «одмінками», бо вони були від нечистої сили.

Було небезпечно докоряти жінці за зв'язок з перелесником, бо він міг спалити хату людині докоряльнику. Перелесник висмоктував кров у людини, з якою перебував у стосунках. Міг і задушити жінку, якщо вона мала провину перед ним. Крім того, перелесник був уособленням блискавки, метеорита й інших атмосферних явищ, які лякали наших з вами предків.

8). Ось вам приклад мутанта людини і кошеня мейн-куна (на фото). Відео цього мутанта котолюдини опублікувала власниця розплідника котів мейн-кунів Т.Расторгueva у «Petty 52».

Людський ген можна порівняти з картою пам'яті, в якій зберігається інформація про послідовність амінокислот в білку. Вона записана "мовою" ДНК, яка використовує для цього 4-ри азотистих основ (нуклеотиди): аденін, гуанін, цитозин та тимін. Кожна амінокислота кодується триплетом азотистих основ, тобто трьома послідовно розташованими нуклеотидами. Достатньо заміни лише однієї амінокислоти, щоб білок втратив здатність активно виконувати належну функцію.

Авторам нашої книги задали питання: «Мутації – це негативне явище»? – Ні, насамперед все залежить від важливості ділянки гена, в якій вони виникають, і ще від природи мутацій. Найбільш поширена мутація – заміна одного нуклеотиду. Лише

меншість таких мутацій мають патологічний вплив на стан здоров'я. Деякі мутації можливо допомогли людині адаптуватись до умов життя на нашій планеті. Є приклади, коли носійство мутації надавало перевагу у виживанні. У Середньовічній Європі не було гігієни та санітарії – горщики зі сечею та фекаліями виливали в річку, звідки й брали воду для приготування страв. Тому дуже поширеними були кишкові інфекції, і люди вмирали від зневоднення внаслідок проносу. А організм носіїв мутації - затримував рідину. Вони виживали, потім ця мутація передавалась з покоління у покоління, і зараз хвороба «муковісцидоз» – одна з найпоширеніших спадкових хвороб. Людство завжди перебувало під тиском природних мутагенів, а тепер до них долучилися штучно створені людиною.

В цілому, всіх людей можна вважати «умовними мутантами» в дуже високих ступенях, бо саме це зумовлює нашу схильність до різних захворювань. За час існування людства, мутації постійно проходили випробування. Виникло питання: Мутації заважають нам жити?. – Дивлячись які мутації. "Нежиттєздатні" - помирали разом з носіями мутантних генів. А якщо мутації "не заважали жити", то передавались з покоління в покоління. Так вони й накопичились у нашому геномі. Важливо знати, що мутації відрізняються за силою впливу. Більш агресивні призводять до спадкової хвороби навіть тоді, коли мутантним є лише один ген з пари (це моногенні мутації). Як приклад, причиною онкологічної хвороби (рак) також може бути успадкована родинна мутація. За офіційною статистикою, кожна 20-та дитина (це 5% людей) мають вроджену патологію...

Для здоров'я дітей важлива якість генетичної інформації статевих клітин. Це родинний генофонд, який батьки дитини успадкували від своїх батьків разом з родинними мутаціями. Саме родинні мутації визначатимуть нашу подібність на членів родини, таланти, особливості характеру, схильність до родинних хвороб тощо. Генетична схильність до поширених захворювань сама по собі не є хворобою. Недуга перебуває у "сплячому стані". Профілактика полягає у тому, щоб її "не збудив" тривалий вплив шкідливих чинників на організм. Це, наприклад, переїдання та низька фізична активність при генетичній схильності до порушень жирового обміну. Важливо знати: батьки передають дитині не хворобу, а лише мутацію.

Сьома глава

Неймовірні люди України

МАЛОВІДОМІ ФАКТИ ПРО УКРАЇНЦІВ

Що ми знаємо про себе – про українців? Виявляється, дуже мало. Нижче наведені кілька із безлічі майже фантастичних фактів, які лишаються маловідомими, які чекають, щоб ми пізнали їх і подивувалися: це ж ми, невідомі! Для прикладу, умовно перенесемося в Південну Африку. Іде англо-бурська війна (1899-1902). Бури борються проти імперської бри-

танської армії. Саме в цей період, командиром одного із загонів бурів – був українець Юрій Будяк. Це й не дивно, коли в жилах такої людини тече козацька кров. Цікаве інше. У полон до цього загону потрапляє англійський військовий журналіст, звали якого Уїнстон Черчілль. Так, це був майбутній славнозвісний прем'єр-міністр Великобританії, і саме його врятував Юрій Будяк від розстрілу. Згодом, завдяки вдячному У.Черчіллю, Ю.Будяк вступив до Оксфордського університету. У 1917 році Ю.Будяк вже працює в апараті Центральної Ради – уряду Української Народної Республіки, а потім пішли радянські табори і смерть 1943 року. Така людська доля, яку ще треба досліджувати.

► Про долю багатьох українців в часі і просторі ми знаємо ще менше. Так, Софія Ружинська, будучи волинською княгинею, командувала у XVII ст. військом у 6 тисяч воїнів. Інший приклад, лише уривчасті відомості маємо про волелюбну українку Степаниду. Вона була активною учасницею повстання Степана Разіна, очолювала повстанський загін зі Слобідської України, а після поразки повстання - її у 1670 році заслали в каземати Тихвинського жіночого монастиря.

Історик Володимир Павлович Трощинський в "Енциклопедії української діаспори" висловив твердження, що згодом дослівно перекочували в останній, 15 том славнозвісної серії "Україна крізь віки" його ж співавторства: 1) «...Є свідчення, що українські полонені часом досягали в Османській імперії та сусідніх із нею країнах високого суспільного становища. Так, з українських полонених вибилися два паші, які правили в Йємені наприкінці XVII – в першій половині XVIII ст. А український козак на османській службі Яків Малик став у XVIII ст. великим візиром князівства Гуджарат у Західній Індії.

► Одна з українських бранок – знаменита Роксолана (Настя Лісовська) – стала дружиною Сулеймана-I, справляючи помітний вплив на політику Османської імперії. Він був османським султаном з 1520 року до 1566 року, сином Селіма-I Грізного та Айше Хафси Султан. Сулейман став найвизначнішим правителем Сходу XVI століття. Чому кажуть, ім'я "Настя Лісовська" вигадане Северином Жевуським. Їй й донині інколи приписують походження з Польщі. Це при тому, що Роксолана померла до Люблінської унії. Михалон Литвин каже, що її було викрадено з "українського краю", а російський Новосільцов у 1570 році називав її "литовкою". У 1595 році вийшла його книжка "Liga z Zawadą Koła Poselskiego" він зазначив, що Роксолана була "попівною з Рогатина", який належав Польському королівству ще до Любліна. Так само до Рогатина "відправляє" Роксолану свідчення іншого автора Самуеля Твардовського на початку 1620-х років. А в XIX ст. поет Маурицій Гославський "заśle" Роксолану до Чемерівців...

За деякими відомостями, українками були дружини ще кількох султанів, котрі правили в XVII-XVIII ст. у Туреччині – Ібрагіма, Демана-II та Мустафи-II. До речі, дружина Ібрагіма стала матір'ю султана Мухаммеда (Мехмеда-IV 1648-1687 р), а дружина Мустафи-II – матір'ю султана Османа-III (1754-1757 р).

Український історик, філолог, дослідник староукраїнської мови та поліглот Агатангел Кримський (Звенигородка, нині Черкаська обл.) за різними даними, знав від 60 до 100 мов. Учений написав понад 1000 наукових праць із історії мов, літератури, мистецтва, релігії народів Близького та Середнього Сходу, а також Кавказу та Європи. Українська історикиня та телеведуча кримськотатарського походження Гюльнара Абдулаєва уточнює, що науковець також знав різні діалекти. Сам Агатангел Кримський казав, що краще спитати, яку мову він не знає (...) Він писав навіть мертвими мовами. До речі, Кримський написав роман «Андрій Лаговський», це один з ранніх модерністських творів української літератури. Видання перших двох частин роману "Андрій Лаговський" вийшло у Львові у 1905 році.

► Не так уже й багато ми знаємо про корінного полтавця, українця Миколу Гоголя. Наприклад, мало кому відомо, що Гоголь, зупиняючись у німецьких готелях, підписувався як “Гоголь-українець”. М.Гоголя не любили в Росії, бо героїчною і красивою показував він Україну, а нерозумною і дикою Московщину. “Киньмо Московщину... Для кого ми працюємо?... Поїдемо до Києва, адже він наш, не їхній”, – писав він у листі до другого українця – Михайла Максимовича 1804-1873), видатного нашого вченого-природознавця, історика, філософа, фольклориста та етнографа. Він народився на хуторі Тимківщина, нині Богуславець (Полтавська губернія), помер 1873 р, на хуторі «Михайлова Гора» біля Прохорівки, нині Канівський район).

► Можна було б зібрати словник українських прізвищ, спотворених у ході русифікації російськими чиновниками. Так, український рід Чехів у ХІХ ст. став чомусь Чеховими. Сам Антон Чехов писав, що дід його – українець і підписувався Чехом. Досить кумедно вийшло з Дейнеками, яких московські чиновники перетворились на Денікіних. Козаки на прізвище «Розуми», чомусь стали Розумовськими, українські роди «Чайки» - стають Чайковськими. Дід Петра Чайковського, великого композитора – Петро Чайка – закінчив Києво-Могилянську Академію і його як медика російський уряд відрядив штаб-лікарем у Вятку. Ймовірно, українська атмосфера в родині Чайки-Чайковських збереглася набагато краще, ніж у Чехових, бо з 24-річного віку майбутній композитор майже щороку по кілька місяців жив в Україні, де написав понад 30 творів, серед яких опери “Коваль Вакула” (“Черевички”), “Мазепа”, пісня-романс “Садок вишневий коло хати”, дуєт “На в городі коло броду” на слова Т.Шевченка. В жорстокі часи наступу московської імперії на українську мову він домагався постановки “Тараса Бульби” М.Лисенка, використав у своїх творах багато українських народних пісень.

► Серед тих, хто відцурався свого народу, відомий російський письменник, українець за походженням - Федір Достоевський. Рід Достоевських походив з села Достоева біля Пінська (українсько-білоруське порубіжжя). Один з Достоевських стає ієромонахом Києво-Печерської Лаври і в 1647 році бере участь у виборах чергового митрополита. Цікаво, що серед Достоевсь-

ких, які жили на Поділлі, найбільше було представників духовного звання. Андрій Достоевський був священиком української уніатської церкви і дідом письменника Ф.Достоевського. Син Андрія посварився з батьком і братом, тож подався в Москву. Звали його Михайлом, і як спомин про родину й Україну він узяв із собою, зберіг і передав своїм синам власні українські поезії. Донька великого письменника згадує: «...поетичні здібності були вже в українській родині мого батька. Ніяк вони не могли бути передані через мою матір-москвичку, як припускають окремі літературні приятелі Достоевського». Шкода, що Ф.Достоевський не став наполягати на своєму українському походженні.

► Цього в принципі не можна сказати про В.Маяковського. Поет гостро критикував москалів: “Товаришу москаль, на Україну жартів не скаль”. А ще нагадував, що москалі з історії України знають лише Т.Шевченка, Т.Бульбу, борщ і сало, бо у знання москалів про Україну були неглибокі. Зате дуже полюбляє такий “московський брат” “дурницю зморозить, викладаючи весь свій вантаж розумовий: візьме й розповідь зо двоє курйозів, наприклад, анекдотів української мови”. “Вивчіть цю мову!” – звертається поет до росіян... немов до глухих. Про себе писав: «Я з першого діда – козак, з другого – січовик». Дослідники вказують, що українські роди Маяковських пішли, ймовірно, від тих козаків, які стояли на сторожі на курганах, при маяках, що підпалювались у разі татарських нападів. Звідси й прізвище «Маяковські».

► На жаль, й українці роду «Ріпи», росіянами записані як Рєпіни. Хоч Ілля Рєпін, який народився на Харківщині, все ж зберіг своє відчуття належності до українців й малював себе у вигляді козака, що спирається на гармату. “Час вже подумати про український стиль у мистецтві”, – відзначав митець. А ще він не лише говорив, а й створив чимало творів на українську тематику, приміром, “Запорозжці пишуть листа турецькому султану” – він намалював два варіанти цієї картини.

Тож зазначмо: скільком Уїнстонам Черчіллям ми б не рятували життя, у скількох держава «Індіях» ми б не ставали візитами, були б ми Франками чи Гоголями, Достоевськими або Чайковськими, ми ніколи не повинні забувати, хто ми є. Будьмо гордими, що ми – українці. Ми маємо свій рід, свій грандіозний

народ і свою вічну землю на цій планеті – Україну. Цього у нас ніхто й ніколи не забере, лише не цураймося свого, і тоді ми побудуємо державу, не гіршу, ніж європейські держави. Бо найдавніша відома ученим історична мапа, а також найстародавніше поселення Homo Sapiens знайдені в Україні: у селі Межиріччя Рівненської області. Їм близько 14,5-15 тис. років. Ту історичну мапу вибито на кістці мамонта.

Факти. За літописами, у східних слов'ян напередодні утворення Київської Русі існувало 14 великих груп племен, що мали такі назви: поляни, древляни, уличі, тиверці, дуліби, бужани, волиняни, хорвати, сіверяни, в'ятичі, радимичі, дреговичі, кривичі, ільменські словени. Деякі з цих об'єднань згадуються і в інших пам'ятках. Візантійський хроніст Феофан називає плем'я сіверян, що жило наприкінці VII ст. поблизу Дунаю. Географ Баварський знав племена бужан, сіверян, уличів. Константин Багрянородний у своєму творі «Про управління державою» згадує слов'янські племена кривичів, дреговичів, сіверян, древлян, уличів і кілька племен, невідомих за літописами. Аль-Масуді говорить про волинян і дулібів. Вказані групи племен у істориків дістали назву «літописні племена». В письмових пам'ятках збереглися відомості про подібні великі союзи племен у західних слов'ян - лютичів і бодричів. Вони склалися з цілого ряду племен, кожне з яких мало свою назву. Археологічними дослідженнями на землях східних слов'ян вдалося виділити окремі племена, що входили в союзи радимичів (вісім племен) та в'ятичів (шість племен). Якщо допустити, що й інші названі літописом союзи склалися з такої самої кількості племен, то всього на землях східних слов'ян у VI-VIII ст. могло існувати понад сто племен. Вдумайтесь, більше 100 племен впливали на розвиток корінного народу сьогодношньої України.

Пам'ятайте, зросійщений хам нищить усе, боляче коли нищать перспективи на майбутнє. І не випадково мабуть, добре відомого всім українського президента, «двічі не судимого» Януковича на «тюремній зоні» прозвали «Хамом».

► Повертаємось до теми нашого розділу. Чому ми не згадуємо губернатора Діу – українця Маліка Аяза, видатного флотоводця, українського походження, соратника найвидатнішого гуджаратського султана Махмуда Бебуги. Малік Аяз відігравав велику роль у збройній боротьбі з португальцями на початку XVI ст. Він фактично керував гуджаратським флотом, який підтримувався Мамлюцьким султанатом (безпосередньо), і Османською імперією (опосередковано). Йому вдалося розбити португальців при Чаулі, взявши чимало полонених та вбивши в ході бою Лоуренсу ді Алмейду, сина першого португальського віце-короля Індії - Франсішку. Правда наступного року союзний флот (з гуджаратцями Маліка Аяза) зазнав нищівної поразки від розлюченого Франсішку – але це була битва, що увійшла в усі підручники історії (в тому числі й українські): славнозвісна битва при Діу 1509 року, рубіжна віха португальської гегемонії в Індійському океані. Навіть і після поразки, Діу залишився в руках Маліка Аяза. Португальці змогли захопити місто тільки після його смерті.

Вибачте, що знову згадали Султана Ахмеда-III, що прихистив українських мазепинців після битви під Полтавою, мав в своєму гаремі дружину Роксолану з тодішньої України, вона народила йому сина Селіма і 2 дочок-двійнят Зейнеп і Уммюгюльсюм, які пізніше стали добре відомими в Османській імперії. Про них писав Алі Кемаль Мерам у своїй книжці "Роксолана: міфи та реалії".

► Першим українським паломником, який залишив опис своєї подорожі до Святої Землі - Єрусалима, був ігумен одного з монастирів Чернігівщини - Данило. У відомому творі "Житие и хождение Данила Русския земли игумена". Данило Паломник описав свою подорож, яку здійснив у 1106-1108 р. Свої записки він збагачував не лише сакральною інформацією, а й надзвичайно цінним і цікавим матеріалом географічного, історичного, етнографічного змісту, моментами спілкування, які засвідчують повагу приймаючої сторони до "руських паломників" і гордість паломників за "свою Руську землю" в період київської Русі. Мабуть, завдяки цьому патріотизму та свіжому й різнобарвному колориту твір Данила "Житие и хождение..." було перекладене грецькою, німецькою, французькою мовами. Автор оповідає про острови і приморські міста, про храми і монастирі тощо.

► Просимо пригадати визначних всесвітньо відомих мандрівників: землепрохідця Василя Григоровича-Барського, видатного українського письменника-гуманіста, філософа, мислителя, просвітителя й педагога Г. С Сковороди. А ще дослідника і етнографа Миколи Миклухо-Маклая та багатьох інших співвітчизників. Слід відзначити активну участь українців у географічних дослідженнях різних районів земної кулі. Серед них перше місце посідає Григорович-Барський, (псевдоніми - Альбов, Плака, Київський, Рос).

Народився Василь Григорович-Барський 1701 р. в Києві в родині небагатого купця. Григоровичі, котрі походили з подільського містечка Бара, жили спочатку на Печерській слобідці, а потім переселилися на Поділ. Палке бажання побачити світ, відкрити його для себе, почерпнути нові знання, вигострити його розум. Форму подорожі йому довелося вигадувати, як кажуть «на ходу», він вибрав паломництво до святих місць. Однак існує докорінна відмінність В. Григоровича-Барського від усіх попередніх українських пілігримів. Опис святих місць у його творі - це лише частина великої за обсягом розповіді про країни та міста Європи, Близького Сходу, Єгипту, де довелося побувати мандрівникові за 24 роки.

Барський був цілковито позбавлений потягу до збагачення. Його найдорожчим скарбом були: подорожній щоденник і кілька дорогих йому книжок, що лежали в торбі за плечима. Він вочевидь цінував не так речі, як спостереження, розуміння і знання. В цьому він був трохи схожий на Сковороду. І, нарешті, Барський був патріотом. Десятками років живучі далеко від рідного краю, він повсякчас думав, як поділитися всім побаченим, пережитим і засвоєним із земляками. Захоплюючись іншими країнами, Григорович-Барський був переконаний, що "немає кращої землі, ніж Руська". З гордістю він підписувався під своїми малюнками - "Василій Рос", підкреслюючи своє українське походження.

► Відомим дослідником країн Близького Сходу Та Аравії був ще один наш співвітчизник - граф Вацлав Ржевуский. За його ініціативи на початку 1815 р. розпочалася експедиція до Близького Сходу та Аравії. Понад 2 роки Ржевуский подорожував цими краями, намагаючись всюди жити відповідно до звичаїв тих країн, де він перебував. В.Ржевуский навіть поголив

собі голову й одягався за східним зразком. У 1817 р. він повернувся на батьківщину. Одразу після його повернення, світ побачив його праці зі сходознавства, де автор детально описує свої мандрівки по арабських степах.

► Слід відзначити активну участь українців у географічних дослідженнях різних районів земної кулі. Одним з організаторів і керівників першої російської навколосвітньої експедиції на кораблях "Надія" і "Нева" був українець Юрій Федорович Лисянський (1773-1837) родом з Ніжина на Чернігівщині. Він є автором відомої праці "Подорож навколо світу на кораблі "Нева" в 1803-1806 роках", зібрав великий етнографічний матеріал на Гавайях, Алясці, в Китаї, склав карти цих регіонів.

► Також вагомий внесок у Дослідження Центральної Азії вніс правнук запорізького козака Паровальського - Микола Миколайович Пржевальський (1839-1888), який очолював 5 експедицій. У результаті його досліджень на карті Центральної Азії з'явилися гірські хребти: Алтин-Таг, Гумбольдта, Руський, Колумба, Пржевальського тощо. Він відкрив 218 нових видів флори.

► Визначним українським мандрівником і вченим був українець Микола Миколайович Миклухо-Маклай (1846-1888) - правнук хорунжого Запорізького війська Миклухи. Він здійснив 10 подорожей до Нової Гвінеї, Філіппін, Малакки, Австралії, Меланезії, Мікронезії тощо. Був автором понад 160 наукових праць з антропології, географії, етнографії, зібрав велику і оригінальну колекцію.

Загалом можна стверджувати, що в результаті подорожей і мандрівок українських обдарованих людей-мандрівників було зібрано величезний матеріал з географії та історії, як українських, так і інших земель земної кулі, на основі якого в Україні у другій половині XIX ст. почав розвиватись туризм. В Україні до прочан ставилися з великою шаную. Миряни вважали за честь прийняти богомольців на ночівлю, а то й на кілька днів, пригостити, дати харчів на дорогу. Паломники були в особливій пошані й мали захист при церквах і монастирях, де з давніх часів їм відводили спеціальні помешкання, будували готелі й гостині двори, де велися книги для запису прочан, які свідчать про масовий характер паломництва. Якими ж крутими були українці в минулому часі! І як мало про них і досі знають! Слава українцям, які здійснювали навколосвітні подорожі...

Коли Україну полонила спочатку царська, а потім більшовицька Росія, видатних українців забували, замовчували, присвоювали і применшували, щоб їхні здобутки та відкриття вважалися російськими. Московська імперія зла всіляко принижувала українців, при цьому користувалася їхніми плодами праці. Тому ми зараз коротко описуємо український слід у світовій науці, географії, історії та багатьох інших сферах!

Українці також досліджували Аляску, Гаваї, Папуа-Нову Гвінею, Океанію, Ефіопію, відкривали Антарктиду та інші невідомі землі, йшли з першовідкривачами на Південний полюс, проводили астрономічні спостереження на острові Пасхи, наносили на карти притоки Нілу, знімали перші у світі фільми про подорожі та робили перші у світі тревел-фото, складали перші словники екзотичних мов (наприклад, гавайської) та викладали есперанто в Пекінському університеті, друкували свої новели в японській періодиці, шукали і знаходили золоті копальні царя Соломона в Африці.

Автори книги не можуть розповісти про усіх, втім хоча б двома теплими словами хочемо згадати про племінника Маркіяна Шашкевича – Богуслава Шашкевича, якого доля закинула до Персії, де він долучився до визвольного руху. Про нащадка козацького роду Василя Мамалигу з Бессарабії, який став помічником раджі острова Ломбок та очолив повстання в Індонезії. Про мандрівника та художника Луїса Чоріса, вихідця з Катеринослава (нині – Дніпро), чийм іменем названий острів поблизу Аляски. Про хоробру мандрівницю Софію Яблонську, раніше згадуваного Миклухо-Маклая та інших відомих українців.

► Як приклад візьмемо Миклухо-Маклая, у якого цікава і насичена біографія. Багато розповідати про нього не будемо і не маємо змоги переповісти всю «історію життя». Наприкінці 19 ст. вчений досліджував антропологію та етнографію корінного населення Південно-Східної Азії, Австралії та Океанії (островів Полінезії, Меланезії і Мікронезії). Зокрема 2,5 роки він прожив серед папуасів північно-східного берега острова Нова Гвінея (тепер це Берег Миклухо-Маклая). Цікаво, що на острові є річка

за назвою “Гоголь” – дослідник завжди возив із собою повість “Тарас Бульба”. За однією з версій, саме родинна історія предків М.Миклухо-Маклая лягла в основу цього твору.

Вчений не лише вивчав тубільне населення Нової Гвінеї, а й боровся за його права. Звернення Миклухо-Маклая від імені мешканців Нової Гвінеї до британського уряду спричинило скасування колонізації острова. Коли дослідник повернувся до Європи, почав читати лекції в Лондоні, Берліні та Парижі. Двічі Микола приїздив до Малина на Житомирщині, там знаходився маєток матері та жив його брат. Вчений досліджував побут, звичаї та традиції поліщуків і древлян, фауну Криму та Чорного моря, мандрував Україною.

Миклухо-Маклай – автор близько 160 наукових праць. Щоденник його подорожі «Серед дикунів Нової Гвінеї» видали українською мовою у Києві у 1961 р. Пам'ять дослідника шанують у багатьох країнах світу. Наприклад, в Джакарті, Сіднеї, Куала-Лумпурі, Севастополі йому встановили погруддя. Меморіал Миклухо-Маклая облаштований на мисі Гарагасі (Папуа-Нова Гвінея), на місці, де раніше стояла його хатина. В містечку Малин ім'я Миклухо-Маклая носить одна з вулиць та парк відпочинку, де йому встановили пам'ятник. До речі, у Малин двічі (у 1980 і 1988 р.) приїжджав онук вченого Роберт Миклухо-Маклай, який жив в Австралії.

► Іван Завадовський (1780-1837, Одеса) – навколосвітній і полярний мандрівник українського походження, із полтавських дворян, картограф, гідрограф, дослідник, збирач природничих колекцій. У 1819-1821 р. був заступником капітана Беллінгсгаузена на військовому кораблі «Восток», який у пошуках шляху до Південного полюса здійснив навколосвітнє плавання до Південного океану. Як вважають деякі дослідники, ця експедиція відкрила Антарктиду.

За радянських часів життєпис Завадовського умисно не досліджували, бо в ньому було чимало українських топонімів. Одеса - місце служби і місто останніх років життя і поховання. На Приморському бульварі досі є «будинок контр-адмірала Завадовського». В місті Миколаєві юнак виховувався і навчався. Там і зараз проживають родичі, у яких зберігаються рідкісні сімейні фото, а також мінерал, привезений із острова «Завадовського» в Антарктиді. Це один із «Південних Сандвічевих

островів», які входять до складу Британських заморських територій. У 2016 році уряд Південної Джорджії та Південних Сандвічевих Островів надрукував 4 поштові марки «Острів Завадовського». Окрасою цього острова є найбільш численна колонія антарктичних пінгвінів на планеті – їх там близько 1,5 млн. Також іменем Завадовського назвали ще один острів - у Західному шельфовому льодовику поблизу Антарктиди. У кіноповісті Олександра Довженка «Антарктида» Іван Завадовський є одним із головних персонажів.

► Антон Омельченко (1883-1932) село «Батьки», Зіньківського району на Полтавщині – учасник всесвітньо відомої експедиції Роберта Скотта на Південний полюс, член Королівського географічного товариства Великої Британії. Став другим українцем, який побував у Антарктиді.

Антон був сьомою дитиною в родині малоземельного українського хлібороба Луки Омельченка. Бідність змусила 10-річного Антона і його старших братів вирушати щороку на кілька місяців на заробітки до Ставропольського краю, де вони випасали кіз, овець та коней. Звідти напередодні російсько-японської війни обдаровано-тямущий хлопець, який мав підхід до коней, потрапив на Далекий Схід, де із конюха став жокеєм. Завдяки цій роботі він познайомився із Вільямом Брюсом. Той приїхав у Владивосток, щоб купити витривалих маньчжурських коней для своєї знаменитої експедиції на Південний полюс. Саме за рекомендацією Брюса, до складу експедиції включили і Антона Омельченка – як знавця по конях. А ще він володів англійською мовою та мав міцне здоров'я.

У складі експедиції А.Омельченко перетнув Тихий, Індійський і Атлантичний океани та 4 січня 1911 року зійшов на берег Антарктиди. Надзавданням для учасників експедиції стало пробратися до Південного полюсу. Було дуже важко, техніка виходила з ладу, а коні загрузали в снігу. Вирішили, що до самого Полюсу піде невелика група на чолі з Робертом Скоттом. Антон Омельченко провів їх на конях до середини шельфового льодовика «Росса», поки тварини могли пересуватися. Потім повернувся з кіньми на базу і це врятувало його, бо ніхто з групи Скотта не вижив. В подальшому А.Омельченко із іншими учасниками експедиції продовжували досліджувати Антарктиду. Вони знайшли норвежський прапор на Південному полюсі.

Британія гідно вшанувала своїх полярників. Наш земляк А.Омельченко став одним із перших українців, хто отримав нагороду з рук короля Великобританії Георгія V. До отриманої ним медалі на честь подвигу першопрохідців Антарктиди, додавалася довічна пенсія. На честь Антона Омельченка британці назвали бухту на Березі Оутса, відкриту дослідниками Антарктиди у 1958 р. В рамках відзначення сторіччя від експедиції Роберта Скотта у 2012 року, на честь українця А.Омельченка назвали кліф на острові «Росса» на північному узбережжі Землі Вікторії у Східній Антарктиді.

До речі, історія Омельченко мала продовження. Його онук Віктор Омельченко став учасником 3-ї української антарктичної експедиції у 2001 р. А правнук (теж Антон Омельченко) – був учасником 20-тої (2015-2016) та 24-тої (2019-2020) українських антарктичних експедицій. Онук Антона Омельченка - Віктор, вирушивши в Антарктиду, взяв із собою грудку полтавської землі – від діда, а йому на могилу привіз звідти камінь...

► Юрій Лисянський (1773–1837) – обдарований український мореплавець, географ, океанограф, засновник російської наукової океанографії. Чи знаєте ви, що один із Гавайських островів названо на честь українця Ю.Лисянського? 17 жовтня 1805 р. під час навколосвітньої експедиції його відкрив та наніс на карту уродженець Ніжина, нащадок старшинського козацького роду Юрій Лисянський. У 1803 році два капітани – Юрій Лисянський та його колега Іван Крузенштерн – на вітрильниках «Надія» та «Нева» знялися з якоря в Кронштадті і відбули у навколосвітнє плавання. Більшість часу судна долали шлях окремо. Лисянський проводив наукові дослідження, уточнював існуючі мапи. Наприклад, на острові Пасхи він здійснив астрономічні спостереження та уточнив координати острова. А також склав словник мови місцевого населення. Невдовзі капітан Лисянський прибув до берегів Аляски. Тут команда «Неви» взяла участь у будівництві нового форту, що отримав назву Новоархангельськ (зараз – місто «Сітка» в США).

Звідти Лисянський вирушив на Маріанські острови. Дорогою, біля коралових рифів на Гаваях, капітан відкрив раніше невідому сушу, яка отримала назву «Острів Лисянського». Він здійснив кілька далеких плавань: побував біля берегів Північної Америки та мису Доброї Надії, в Ост-Індії, жив у США (1795-

1796), де його особисто представили першому президенту Джорджу Вашингтону. Після подорожі уродженець Ніжина, українець Лісянський отримав чин капітана II рангу, орден Володимира III ступеня, премію та довічну пенсію. Згодом, у 1820 р. король Швеції нагородив його «Королівським Орденом Меча» за успіхи у мореплавстві. Сьогодні ім'я Ю. Лісянського носить острів на Гавайях, півострів на березі Охотського моря, протока, річка, гора на острові Сахалін.

► Єгор Ковалевський (1809-1868) село «Ярошівка» Дергачівського району Харківської області, обдарований український мандрівник, геолог, археолог, письменник, один із перших географів-сходознавців в Російській імперії зла. Народився у багатодітній сім'ї українського поміщика. Закінчив філфак Харківського університету, заснованого його двоюрідним дядьком Василем Каразіним. Як його старший брат Євстафій, Єгор захопився геологією та географією. У 1830 р. він разом зі старшим братом Євстафієм їде на Алтай і 7 років працює в експедиціях з пошуку золота, знаходячи поклади цінного металу. У 1837 році Ковалевського відрядили в Чорногорію для пошуків і розробки золотоносних відкладень. І хоча золота він там не знайшов, проте відкрив багаті родовища залізної руди, мармуроподібних вапняків, марганцю, свинцю, міді, а також зробив цікаве археологічне відкриття – знайшов руїни римського міста «Діоклеї» Цінними є й його опис рельєфу та геологічної будови Чорногорії.

Ще в молоді роки Єгор Ковалевський близько зійшовся з Миколою Гоголем, підтримував Т.Шевченка після заслання, багато зробив для визволення з кріпацтва українців. За нескорений характер Єгора Ковалевського позбавили російського підданства. Втім, невдовзі повернули – надто цінним фахівцем він був. Пізніше Ковалевський здійснює подорожі до узбекських «Хіви» та «Бухари» (то був напрям російської експансії в середині XIX ст.) та їде до Північної Індії, Кашміру й Афганістану. Також досліджує Трансильванські Альпи і Карпати, проводить розвідки у Боснії, Герцеговині, Румунії та Болгарії. Але попереду його чекає одна з найбільш захоплюючих та важливих подорожей у житті – до північної Африки.

У середині 1840-х років амбітний правитель Єгипту Мухаммед-Алі звертається до російського царя з проханням

надати розумного гірничого інженера Є.Ковальського для пошуків таємничої країни «Офір». (Це таємнича і невідома земля, розташована далеко за морями. За легендами, там колись добували скарби для царя Соломона і єгипетських фараонів. Згідно з Біблією в «Офір» з порту на березі Червоного моря ходив один з кораблів Соломона і привозив йому 420 талантів золота. (Примітка: талант – біля 27 кг. Вартість таланту у сучасних грошах можна підрахувати, один талант приблизно дорівнює \$450 000-\$500000). Крім золота з «Офіру» фінікійські мореплавці доставляли Соломону червоне дерево і дорогоцінні камені).

20 січня 1848 р. експедиція Є.Ковальського з пошуку золота, покладів дорогоцінного каміння та з уточнення розташування витоків Нілу, вийшла з Каїра і почала підйом вгору по Нілу на вітрильних човнах. Геолог безпомилково знайшов золото в зеленокам'яних породах, у верхів'ї Блакитного Нілу, де в селі «Ер-Росейрес» (на кордоні з Ефіопією) Єгор Ковалевський облаштував навіть фабрику з добування золота. Згодом дослідник зробив ряд геологічних та географічних відкриттів та уточнень, а також знайшов місце знаменитих золотих копалень царя Соломона. Відкритий «Туматський кряж» у витоках ріки «Тумат» він назвав «Миколаївською країною».

Відразу після повернення з цієї експедиції у 1849 році, Є.Ковальський опублікував двотомну працю «Подорож до внутрішньої Африки», в якій насмілювався порівняти становище африканських рабів із російськими кріпаками, висловивши своє обурення поневоленням людини. За це отримав сувору догану від російського царя Миколи-I та в покарання – 8 днів гауптвахти. До 1868 року Є.Ковалевський переважно займався науковою та літературною діяльністю. У 1856-1861 роках він очолював Азійський департамент Міністерства закордонних справ і тоді ж став одним із засновників і заступником голови Російського географічного товариства (до 1867 року). У 1856 році обраний членом-кореспондентом, а 1857 року почесним членом Санкт-Петербурзької академії наук.

► Олександр Булатович (1870 – 1919), виходець із заможної української родини. У 1897-1899 р. здійснив три експедиції невивченими землями Ефіопії. У 1897 р. у складі російського Червоного хреста влаштовував шпиталь для ефіопських вояків, поранених у війні з італійцями. Здійснив поїздку до Аддіс-Абеби

та центральних і західних провінцій країни (першим з європейців відвідав окремі регіони). У 1897 р. видав книгу-щоденник про ці подорожі «Від Ентото до ріки Баро».

В 1898 р. він досяг південного узбережжя оз. Рудольфа і перетнув невідому до того європейцям гірську область «Кефа» (Каффа), вивчаючи геологію та гідрогеологію цих земель, наносячи їх на карти, зібрав велику колекцію фотографій, відшукав цінні етнографічні та мінералогічні матеріали. Згодом залишив військову службу і прийняв чернецтво під ім'ям Антонія. У 1907 р. виїхав на гору Афон, де прийняв схиму урочиста присягу (обітницю) православних ченців додержуватися правил чернечої поведінки). У 1910 році був рукоположений в ієромонахи. У 1911-1912 р. знову відвідав Ефіопію з метою організації там православного монастиря. Зневірений в офіційному російському православ'ї, почав виступати зі статтями та памфлетами проти Синоду й державної церковної ідеології Росії. За це у 1913 році був заарештований і засланий в родовий маєток в Україні – «Луциківка». Брав участь у Першій світовій війні від 1914 р: був полковим священиком, потрапив у полон, звідки втік і знову повернувся до «Луциківки».

► Василь Єрошенко (1890-1952) – талановитий незрячий український письменник, дослідник країн Сходу, мандрівник, мовознавець-поліглот, який крім української та російської мови володів есперанто, туркменською та японською. Василь осліп у 4-річному віці після хвороби. Його батько, український селянин Яків Єрошенко – був вихідцем із України, мати була росіяною, міщанкою зі Старого Оскола. Відомо про неабиякий співочий і музичний хист Василя – він майстерно виконував українські та російські народні пісні.

В Лондоні він наскільки добре оволодів англійською, що написав нею серію казок для дітей та опублікував свої англомовні поезії в британських журналах. В Японії - його перший твір японською надрукували у 1916 р. – це була новела “Розповідь паперового ліхтарика” у токійському журналі. У 1953 р. казки Єрошенка ввійшли до багатотомної “Бібліотеки японської дитячої літератури”. А у 1956-му в Токіо видали книгу японського дослідника Такасугі Ітіро «Сліпий поет Єрошенко». Василь побував у багатьох країнах: жив у Франції, Англії, Сіамі (нині Таїланд), Бірмі (нині М'янма), Індії, Китаї, на Чукотці та в СЕРЕ-

дній Азії. Але половину свого життя провів в Японії. Портрет Єрошенка, створений відомим японським художником Цуне Накамурою, увійшов до історії мистецтва доби «Тайсо». Він знаходиться в Токійському музеї сучасного мистецтва. 1990 рік був оголошений ЮНЕСКО – «роком Василя Єрошенка».

► Євген Фединський (1920–1980) – Івано-Франківськ український мандрівник та поліглот, перший із українців, хто потрапив до північної Бразилії та описав місцеві індіанські племена. В юнацькі роки, як і його старші брати, Євген навчався у Станіславській україномовній гімназії. Його старші брати Юрій та Олександр під час навчання в гімназії були активістами громадського життя в тогочасній Україні, належали до Пласту, а згодом приєдналися до Організації українських націоналістів (ОУН). **(Примітка:** Організацію українських націоналістів (ОУН) і Українську повстанську армію (УПА) необхідно розглядати як дві окремі, хоч і пов'язані між собою структури. Перша була підпільною партійно-військовою структурою, а друга – партизанською (за своїм характером) - армією).

Під час Другої Світової війни (1939-1945) через свою патріотичну діяльність Євген потрапив до штрафбату, завданням якого було проходити мінні поля. Якимсь дивом Є.Фединський втік через заміноване поле і якось дістався до Відня. Потрапивши у зону радянської окупації і завдяки володінню 12 мовами, був завербований на службу в НКВС перекладачем. Але йому знову вдалося втекти – тепер аж у Бразилію. Пізніше оселився у Ріо-де-Жанейро. По собі він залишив велику і цікаву публіцистичну й епістолярну спадщину, а ще унікальні дані про індіанські племена північної Бразилії.

► В світовій історії лише два полководці не зазнали жодної поразки. Один із них – Олександр Македонський, якого неофіційно вважають найвидатнішим полководцем усіх часів. Другим став український козак Іван Сірко, якого запорожці обирали кошовим отаманом рекордну кількість разів. Іван Сірко володів неймовірним військовим талантом. За життя він здійснив 55 походів проти Османської імперії, провів 65 великих битв і 179 сутичок із ворогами і у всіх здобув перемогу, навіть захопив столицю Кримського ханства – Бахчисарай. Військовий талант породив легенди про його надприродні здібності, і після смерті праву руку Сірка козаки залишили собі для удачі в походах...

ДІЄПИС ПРО МИНУЛІ ДОЛІ ГЕНІАЛЬНИХ ЛЮДЕЙ

Ведучи мову про сьогодишню Україну та її проблеми, а найперше - про ідеї, за допомогою яких її можна змінити на краще (а хіба ж не цим переймалися геніальні та розумні українці, а до них - численні герої минулих часів)? Дуже часто у книгах наших авторів лунає питання: «Хто ми українці, куди йдемо і чому буваємо такими несамовитими «дурнями», що не можемо жити нормально».

Наші нескінченні політичні «танці», що можуть коштувати Україні її незалежності. Чому ми охоче демонструємо своє невігластво (необізнаність, брак знань та інформації). Ми ж маємо велику кількість геніальних і обдарованих дітей і дорослих людей. Автори книги вірять, що основна маса інтелектуально нашкоджених війною осіб (станом на 2025 р) - від студентів до академіків - створить немало цікавого для себе і для незалежної України. Ми не хочемо, щоб у нас «хам від влади» танцював на «кістках» української культури і встановлював свою хамократію. Бо «культ своєї власної особи» - це і є найбільш універсальна формула хамократії, незалежно від того, чи прикриватиметься вона якимось ідеологічним лушпинням, чи виступає у своїй «дикунсько-первісній наготі».

Можна сказати, що хамство української влади за часів незалежності (від 1991) - це абсолютистська релігія власного «я». І тому не дивно, що головною її чуттєвою домінантою має бути саме ненависть - до всього українського. Хамократ не визнає моральну ієрархію вищої вартості культурного життя. Справа тут не в окремих персоналіях (хоча і в них також). Справа - у загально громадських ситуаціях, які творяться в Україні від 1991 і до (написання книги) 2025 років. Ми не хочемо торжества дрібненьких і крупніших хамів від влади та їхніх хамчиків і хамлюг. Ми не хочемо, щоб вони експонували масу майбутніх вихідців з отієї матриці. Бо саме вони голосніше за всіх кричить щодо свого піклування про єдність України, а насправді вміло проводять поглиблений розкол в середині країни. І нехай наша сьогодишня книга про геніальних і обдарованих людей, внесе ясність про те, ким ми (українці) є насамперед.

Слово письменників - це зброя, заточена правдивим фактажем, загартована у іспитах викликів часу і вкарбоване в сувої нашої історичної пам'яті. Тільки через пізнання минулих і теперішніх часів, ми зможемо душею і серцем полюбити свій рідний край, свою велику і малу батьківщину (Єлисаветградський-Кіровоградський край).

*Героїв в нас було багато,
Старшини ж чубились завзято.
В повіті нашому, дві сотні літ назад
Найбільшим містом став Єлисаветград.*

*Яка то ще потрібна сила,
Щоб нас поставила на крила,
Щоб багатуща Україна,
Була і вільна і єдина?*

*Ми, на своїй освяченій землі –
Одна команда, як на кораблі.
До перемоги ближче з кожним днем,
Ми землі українські повернем!*

*За це батьки боролись і діди,
Пройшовши пекло воєн і біди,
Тож мову бережи і рідний край
І всіх героїв наших пам'ятай!*

Тож давайте разом почнемо свій дієпис про минулі долі геніальних і обдарованих українців. Що таке дієпис? Простими словами це історія, або події в процесі життя народу, або історичний (чи сучасний) часопис. Ми зобов'язана знати свою історію і долі геніальних та обдарованих людей нашої країни, щоб зберегти пам'ять і глибоку повагу українського суспільства до їхньої нелегкої і часто трагічної долі. Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього, - говорить народна мудрість. І це дійсно так, бо як дерево тримається на землі своїм корінням, так людина тримається на землі своїм минулим. Людина, яка не знає минулого – то перекотиполо, куди вітер подме, туди воно і котиться. Саме тому ми вивчаємо свою історію, національні традиції, свою культуру і мову. Кожна освічена людина повинна розуміти, що без прожитого немає життя сучасного, без древнього - немає нового, без колишнього - немає теперішнього. Для нас історія нашого народу - це не просто минуле, це його серце і душа. Як можна пояснити хамовитому

москалю, чому українці так шанують хліб і землю, яку називають священною, чому калина має таке глибоке символічне значення для нашої культури? Той, хто не знає національної історії, ніколи не зможе зрозуміти свого народу. Минуле живе поряд з нами, і воно безцінний досвід, звичаї та традиції.

Ми маємо навчити кожного бути людиною: «Знання без людяності - це меч у руках безумця». І та людина, яка не знала історії свого роду вважалася безрідною. Повага і любов до свого роду, до рідної землі, національних звичаїв і традицій завжди починалася з цінування пам'яток, переказів, сімейних реліквій і традицій. Не можна не згадати те, що зараз Україна переживає страшні події – війну від 2014 року. І, можливо, це відбулося через те, що люди забули про мудрість князя Ярослава, конституцію Орлика, про те, як Шевченка, Стуса, Чорновола та інших українців, які протягом майже 150 років (від кінця XVIII до початку XX ст.) - перебували під владою двох імперій. 80% територій України - під владою московсько-царської імперії зла, а решта 20% територій перебувало під імперією Габсбургів.

69 років Україна була окупована більшовицькою Росією. Ми не забули їхнього знущання, концентраційних таборів та інших місць, де за рішенням вищих органів державної влади, з політичних, воєнних, національних чи релігійних мотивів примусово утримували ув'язнених українців. Ми не забули гестапівських знущань на території України від червня 1941 - до жовтня 1944 року. Тоді на території УРСР (разом із Закарпаттям та Кримом) було 817 нацистських таборів примусового утримання цивільного населення та військовополонених, з них: концтаборів – 6 штук; виправно-трудових таборів – 7; гестапівських тюрем – 68; гетто – 304; таборів примусової праці для євреїв – 78; трудових таборів – 22 штук. Загальні втрати військових та цивільного населення під час Другої світової війни за різними даними становлять від 50 до 75 мільйонів людей. З них приблизно від 8 до 10 мільйонів – українців. Як відомо, велике починається з малого. Для цього ми зберігати пам'ять про минулий період свого роду та своєї української нації.

Ключовою функцією історичної пам'яті є передача досвіду та знань про минуле, як основи самоідентифікації. Історія або дієпис - наука, що вивчає минуле людства, покладаючись при цьому на письмові та матеріальні свідчення минулих подій...

Феномен Левка Мацієвича. Якщо в минулі часи (в радянській історіографії) про Левка Мацієвича (на фото) воліли не згадувати, а якщо й згадували, то скоромовкою, лише як про військово-морського інженера та авіатора, то останніми десятиліттями ця непересічна постать обросла численними міфами. Ми їх відкинемо і зазначимо, народився Левко Мацієвич 13 січня 1877 року в селі Олександрівці Чигиринського повіту (колись Київської губернії, нині смт. Олександрівка на

Кіровоградщині) у сім'ї службовця цукрового заводу. Батько - Макар Дмитрович, бухгалтер місцевої цукроварні - передав обдарованому Левкові здатність відповідально й ретельно працювати із цифрами і бачити реальність, яка стоїть за ними.

Інженерний хист майбутнього конструктора проявився вже в дитячі роки: він часто приходив до батька на завод, придивлявся до роботи верстатів, розпитував про їхню будову техніків і робітників. Удома він майстрував діючі моделі водяних машин і демонстрував їх перед сім'єю та ровесниками. Пізніше закінчив третю київську гімназію. 1895 року вступив на механічне відділення Харківського технологічного інституту. Учився він добре, був, як зараз кажуть, «трудоголіком», викладачі відзначали його здібності до серйозної наукової праці. Він входив до українського гуртка «Студентська громада», який видавав і поширював книги рідною українською мовою.

У ті роки Мацієвич демонстративно перейшов на українську мову, розмовляв і листувався нею не лише в колі однодумців, а й у родині, активно долучаючи близьких до української культури. Брав участь у студентських заворушеннях. У 1900 р. разом із Дмитром Антоновичем, Михайлом Русовим, Боніфатієм Камінським та іншими взяв безпосередню участь у заснуванні «Революційної Української партії» (РУП).

За революційну діяльність навесні 1901 року Левко Мацієвича було виключено з інституту й вислано з Харкова до Севастополя під нагляд поліції. Там він поступив на службу в Севастопольський порт. Лише через кілька місяців клопотань йому дозволили скласти випускні іспити, а на початку 1902 р. захистивши дипломний проект комерційного пароплава, Левко одер-

жав диплом за кваліфікацією інженера-технолога. У жовтні 1902 року Мацієвич отримав другий диплом, подавши до захисту комісії Кронштадтського морського інженерного училища проект панцерного крейсера. Повернувшись до Севастополя, його зарахували до лав флотських офіцерів на посаду корабельного інженера, брав участь у спорудженні крейсера першого рангу «Очаків» та здійснював нагляд за ходом будівництва та ремонтом суден.

Кар'єра Мацієвича розвивалася блискавично: з березня 1903 року він обіймав посади члена приймальної комісії на рейді Севастополя та старшого помічника суднобудівника зі спорудження панцерника «Іоанн Златоуст», займався будівництвом крейсера «Кагул». Нарешті здобув ще одну освіту - закінчив 1906 року Миколаївську морську академію. Надалі він спеціалізувався на побудові підводних човнів (за два роки створив 14 проектів), здійснив два проекти протимінних загороджень, за що отримав премію 3 000 рублів (тоді це були дуже великі гроші), розробив проекти морського вокзалу в Севастополі, першого гідролітака та системи протиторпедного захисту кораблів.

У червні 1907 року капітан-лейтенанта Мацієвича відправили до Німеччини, в місто Кіль, для нагляду за будівництвом підводних човнів серії «К» («Карп», «Карась» і «Камбала») для російського флоту. 1908 року він став помічником начальника конструкторського бюро Морського технічного комітету всієї Російської імперії. Нарешті, Л. Мацієвич (першим у світі) розробив проект авіаносця, на якому мало б бути 25 літаків. Техніку старту аеропланів Л.Мацієвич детально виклав у доповідній записці: «Підйом аеропланів з палуби міг би здійснюватися також за допомогою електричної лебідки, яка б вистрілювала апарат з потрібного швидкістю». Щодо посадки, то Мацієвич пропонував використати для гальмування літака «особливу сітку, розставлену над частиною палуби». Іншими словами, як вважають кораблебудівники, він не лише чітко уявляв ближче майбутнє морської авіації, пов'язане із застосуванням гідропланів для розвідки та бомбових і торпедних атак противника, а й уперше у світі запропонував проект дієздатного авіаносця, з катапультною й гальмівною системою, що обмежувала б пробіг літака палубою. Своїми розробками, Левко Мацієвич випередив інших дослідників приблизно на чверть століття.

На світлині 1903 року, яка зафіксувала момент, коли в Полтаві на відкритті пам'ятника Іванові Котляревському зібралися провідні діячі українства з Російської та Австро-Угорської імперій, ми бачимо Левка Мацієвича поряд з Миколою Міхновським, Михайлом Старицьким, Євгеном Чикаленком, Миколою Аркасом, Сергієм Єфремовим, Оленою Пчілкою, Михайлом Кочубинським, Лесею Українкою тощо. Серед його друзів і близьких знайомих у ті роки були Микола Вороний, Сашко Олесь, Борис Лазаревський, Людмила Василевська (Дніпрова Чайка), Христина Алчевська, Симон Петлюра та інші. Разом зі своїм інститутським другом Олександром Коваленком, який теж став офіцером Чорноморського флоту, Л.Мацієвич створив у «Народному домі» Севастополя самодіяльний робітничий театр з українським репертуаром.

Мацієвич і Коваленко підтримували зв'язки з лейтенантом Петром Шмідтом і його «Союзом офіцерів - друзей народа». За словами сучасників: «обидва (Мацієвич і Коваленко) були революціонерами в душі й мріяли про відокремлення Малоросії та створення незалежної України». Тож не випадково О.Коваленко виявився єдиним офіцером, котрий підтримав повстання українців-матросів панцерника «Потьомкін», очолене другом дитинства, унтер-офіцером Панасом Матюшенком. Не випадково Л.Мацієвич був одним з найактивніших членів національно-просвітницької організації «Кобзар», яка після революції 1905 року почала діяти легально. Не випадковою була й постійна фінансова підтримка Мацієвичем - українського національного руху. Звернімо увагу на останнє: любити Україну не до глибини душі, а до глибини кишені вмів (і вміє) далеко не кожен, хто розповідає про свій патріотизм...

На початку 1908 року Левко Мацієвич захопився авіацією і віддався теорії та практиці повітроплавання. У той час Росія закупила у Франції 11 аеропланів. До Франції були відправлені 7 офіцерів під орудою капітана Мацієвича для вивчення пілотажу та 7 механіків. Він старанно студіював у Франції креслення й авіаційну літературу, багато годин провів у майстернях, де виготовляли аероплани. Як інженер-винахідник, Мацієвич дійшов висновку про потребу створювати в Росії власну авіаційну промисловість, а не робити ставку на закордонні зразки. Будувати авіазаводи він пропонував переважно на українських

територіях, щоб потім Україна мала як наймодерніший промисловий потенціал. За час перебування у Франції він зумів здешевити вартість закуплених літаків на 20-25 відсотків, що заощаджувало понад 50 тисяч золотих рублів.

Л. Мацієвич відвідав 7 аеродромів, що базувалися поблизу Парижа, й детально ознайомився з будовою аеропланів і дирижаблів, а водночас, як голова комісії, побував у Бельгії і їздив до Британії, де оглянув близько 20 систем літальних апаратів. Паралельно Мацієвич оволодів мистецтвом пілотажу й одержав посвідчення авіатора № 178 (це фактично означало входження до двох сотень перших у світі льотчиків), і коли у вересні 1910 року він повернувся зі своєю групою до Санкт-Петербурга і взяв активну участь у Першому всеросійському святі повітроплавання, то завоював там кілька призів, одразу ставши улюбленцем столичної публіки.

У жовтні 1910 року Л.Мацієвич на літаку «Фарман-IV» потрапив у аварію і загинув. Йому було 33 роки. Ховав повітроплавця весь Петербург. За труною йшло понад 100 тисяч людей. Серед 350 вінків несли і вінок із жовто-блакитними стрічками від Української громади. Левка Мацієвича поховали на Нікольському цвинтарі Олександро-Невської лаври Петербурга. На його могилі за народні пожертви встановили величний пам'ятник у вигляді восьмиметрової колони з полірованого червоного фінляндського граніту (автор - І.Фомін). Київський історик Ігор Гирич вважає, що якби Левко Мацієвич не загинув тоді, то 1917 року саме він очолював би українську боротьбу і невідомо, яким би шляхом пішла вітчизняна історія...

Степан Тимошенко

Брати, які змінили лице цивілізації. Якщо в Стародавній Греції 7 міст сперечалися за те, щоб уважати себе батьківщиною Гомера, то Україна на диво, просто віддає свої таланти іншим народам, а сама зберігає досі численні пам'ятники тим, хто не має жодного стосунку до української землі (хіба тільки як її завойовники на прикладі московської імперії зла). Доводиться знову і знову повторювати тезу, наші українці, котрі творили найвищі прояви сучасної цивілізації й ніколи не розри-

вали зв'язок з Батьківщиною, часто залишаються маловідомими в себе в Україні. Зараз ми почнемо розповідати про братів **Степана, Сергія та Володимира** на прізвище **Тимошенко**.

Можливо прізвище «Тимошенко» українським громадянам добре відоме через політичну діячку Юлію Тимошенко, а люди старшого віку можуть згадати знаменитого свого часу радянського маршала Семена Тимошенка (1895-1970). Проте, три вище - зазначені брати Тимошенки зробили значно вагоміший внесок в українську історію та побудову світової цивілізації.

Народилися брати Степан, Сергій та Володимир в родині землеміра Прокопа Тимошенка. Двоє з'явилися на світ у селі «Шпотівці», один - у с. «Базилівці» на Чернігівщині. Як вважає київський дослідник Дмитро Малаков, «те, що їхній батько був землемір, тобто людина, яка стояла близько до проблем землі, до проблем українського села, це можливо, і сприяло тому, що вони всотували саме український дух у найкращому розумінні цього поняття і гідно пронесли через усе життя».

► Старший із братів, Степан, народився 1878 року у згаданій уже с. «Шпотівці». Вищу освіту здобув у Петербурзькому інституті інженерів шляхів (1901 р), потім працював там викладачем. Переїхав до Києва в 1906-му р, і як обдарована людина у 28 років став професором Політехнічного інституту. 1911 року він разом з групою професорів Київської політехніки висловив протест проти поліційної сваволі у вищій школі, відтак його звільнили з інституту. Під час Першої світової війни працював у Петрограді. 1917 року, після початку жовтневого більшовицького перевороту, повернувся до Києва, знову обійняв посаду професора політехніки, працював у комісії з вироблення законопроекту про заснування Української академії наук.

У 1919-1920 роках - директор ним же створеного Інституту технічної механіки УАН. Ну, а далі - вимушена еміграція в зв'язку з проукраїнськими настроями. Степан Тимошенко переїхав до щойно створеної Югославії, де став професором Загребського політехнічного інституту, а 1922 року емігрував до «СІЛА», куди його запросила всесвітньо відома компанія «Вестін-гауз» (японо-американська електротехнічна і ядерно-енергетична компанія). Утім, 1927 року він повернувся до викладацтва: спершу в Мічиганському, потім - у Стенфордському університетах. Помер Степан Тимошенко в «СІЛА», у 94-річному віці.

Формально предметом його наукових зацікавлень (понад 150 праць) була механіка, конкретно в інженерній справі - опір матеріалів, теорія пружності та коливань. Але це тільки формально. Реально - фундаментальні дослідження нової, штучної, інженерно створеної дійсності з металургії в поєднанні з математикою. Різний за формою та розмірами металевий прокат, який ставав основою велетенських конструкцій, механізми, що склалися з величезної кількості деталей, поєднання різних матеріалів у єдину цілісність - усе це потребувало вивчення за допомогою точної науки.

Степан Тимошенко досконало володів українською, російською, французькою та німецькою мовами, взяв та вивчив ще й англійську мову. Це йому пригодилося для перекладу спеціальних наукових праць на українську мову. Наприкінці 1920-х р. він організував секцію механіки при «Американському товаристві інженерів», видавав журнал «Прикладна механіка», надрукував кілька монографій. Його діяльність дала змогу істотно поліпшити підготовку американських інженерів, а розробки й формули Тимошенка використовувалися скрізь - від спорудження хмарочосів і мостів - до будівництва літаків і ракет. Він був членом багатьох академій наук світу...

Можливо саме наукове визнання Степана, під час хрущовської відлиги йому дозволили в'їзд до Радянської України, адже без С.Тимошенка та його розробок викладати спеціальну механіку було неможливо. (Хрущовська відлига - умовна назва періоду другої половини 1950 - середини 1960-х років в СРСР). У Києві на будинку, де він колись мешкав, по вул. Гоголівській, №23, є меморіальна дошка з його портретом. Крім того, встановлено пам'ятник Степанові Тимошенку на території КПІ. Його ім'я присвоєне Інституту механіки НАН України. Отож мова іде-тьця про людину, котру пам'ятають в Україні й котра навіть на офіційному рівні є гордістю української нації.

Американським товариством інженерів-механіків 1957 р. була заснована медаль імені Степана Тимошенка. Першим таку медаль отримав сам Тимошенко з дуже цікавим формулюванням: «За безцінний внесок і особистий приклад - як лідер нової ери у прикладній механіці». С.Тимошенка, котрий виховав у США справжню плеяду учнів, називають там «батьком сучасної американської механіки».

Сергій Тимошенко

Середній брат - Сергій Тимошенко. Народився в с. «Базилівці» 1881 року. Він став архітектором і будівельником за фахом і за покликанням. Закінчив Інститут цивільних інженерів у Петербурзі. Там прилучився до нелегальних українських організацій, став активним учасником «Української студентської громади». Під час однієї студентської демонстрації його дуже побили чорносотенці, лікарі ледве врятували життя. Виникли проблеми із зором на одне око. У 1903 році він став членом «Револьюційної української партії» й відтоді не полишав громадської та політичної діяльності в різноманітних українських структурах. Але головне - він будував. Перелік того, до чого встигла долучитися ця молода людина, що тільки на початку ХХ ст. одержала вищу освіту, просто-таки вражає.

1906 року, після закінчення інституту, Сергій Тимошенко переїхав на Волинь, де працював на будівництві залізничного вузла станції Ковель й одночасно - у повітовому земстві. Під його керівництвом були збудовані великий вокзал, приміщення кондукторських і паровозних бригад, школа, інтернат, земський шпиталь, жіноча гімназія, склади та інші споруди. У 1908 році Сергій Тимошенко переїхав до Києва, де працював інженером у технічному відділі дирекції Південно-Західної залізниці. Пізніше його запросили на будівництво Північно-Донецької залізниці, і він переїхав до Харкова.

У Харкові ним споруджено: будинок управління Північно-Донецької залізниці, відомі особняки Бойка, Попова, Томицького, Лазаревих, кілька п'ятиповерхових будинків тощо. Сергій Тимошенко був консультантом під час зведення хімічного заводу товариства «Русскокраска» в Куп'янському повіті, де за його проектами споруджено будинок електростанції, корпуси цехів з виробництва антрациту, сірчаної кислоти, фенолу, хлору, вапна, робітнича школа, адміністративні будівлі тощо. Він брав участь у будівництві заводу «Коксобензол» на станції Рубіжна. Тут за його проектами споруджені помешкання для інженерів, техніків, майстрів; керував конструкторським бюро, яке розробляло проект електрифікації Донецького басейну під назвою «Углеток». Нарешті, за проектом Сергія Тимошенка постав

курорт «Борисове» на узбережжі Чорного моря. До його комплексу входили споруди санаторію, казино-ресторану, басейну, декількох вілл-особняків. Кілька подібних проектів із курортних споруд - реалізовано в Сочі, Туапсе, Геленджіку та деяких містах Криму, а ще в Полтаві, Києві та Харкові. І все це було релізовано за 11 років, з яких три роки припадає на Першу світову війну

З 1907 року архітектор С. Тимошенко брав участь у виставках та конкурсах у Москві, Києві, Харкові, Єлисаветграді, на яких здобув понад 10 нагород, зокрема за проекти шпиталю для губернського міста, церкви на 2 тисячі парафіян для Харкова, каплиці-усипальні в Лубнах, надгробків на могилах композитора М. Лисенка та інженера О. Варяницина, кількох народних будинків тощо. Як твердять фахівці, він належав до плеяди відомих українських архітекторів і митців в усьому світі.

Настав 1917 рік, Сергій Тимошенко поринув у політику, став одним із провідних діячів Слобожанщини. У квітні 1917 р. його обрали членом Центральної Ради, у листопаді 1917 року – головою «Селянського з'їзду Слобідської України». Під час повстання проти гетьмана Павла Скоропадського, очолюваного Директорією, за наказом № 3 Головного отамана всіх військ Української Народної Республіки (УНР) Симона Петлюри від 17 листопада 1918 року Тимошенка було призначено губернським комісаром Харківщини. З початку 1919 року Сергій Тимошенко працював старшим інспектором залізниць Міністерства шляхів УНР, а 27 серпня 1919 року очолив це міністерство в уряді Ісаака Мазепи. У 1920-1921 роках Тимошенко входив до складу урядів В. Прокоповича та А. Лівіцького. Був серед учасників Другого зимового походу армії УНР. А далі, як і в старшого брата, дорога пролягла за кордоном.

Працюючи архітектором, професор Тимошенко водночас викладав архітектуру у празькій «Студії пластичного мистецтва», брав участь у щорічних виставках цієї Студії, у виданнях мистецьких альбомів тощо. У 1930 р. Сергій Тимошенко переїхав до Луцька, перед тим прийнявши польське громадянство. Найважчими в житті Сергія Тимошенка стали 1939-1946 роки. Друга світова війна змусила його назавжди залишити Україну. Останні роки життя він провів у Пало-Альто в Каліфорнії, будучи хворим, займався архітектурними справами. Помер 1950 р.

Володимир Тимошенко

І, нарешті, наймолодший із обдарованих братів Тимошенків - Володимир. Народився він 1885 р. у с. «Шпотівці» на Чернігівщині, учився, за сімейною традицією - у Петербурзі, спершу в «Інституті інженерів шляхів», потім на економічному факультеті «Політехніки», закінчив навчання 1911 року, устиг попрацювати в різноманітних урядових і земських структурах Російської імперії, займаючись економікою аграрного сектору. У 1917 році переїхав до України і став консультантом в уряді УНР з питань сільськогосподарської економіки й аграрного виробництва. Він очолював новостворений «Інститут економічної кон'юнктури УАН», а 1919 року - як економічний радник у складі української дипломатичної місії був відряджений на мирну конференцію до Парижа. Цей від'їзд став для нього початком еміграції; спочатку він мешкав у Відні, потім 1922 року переїхав до Праги, де став професором «Української господарчої академії» та «Українського вільного університету».

Одержавши стипендію ім. Рокфеллера, Володимир Тимошенко поїхав 1926 року до студії в «СІЛУ», отримав докторську наукову ступінь з економічних наук у «Корнельському університеті» й, зрештою, залишився у США. Спочатку викладав економіку в Мічиганському та (з 1936 по 1950 р), потім у Стенфордському університетах. Він був автором цілої низки наукових праць із економіки сільського господарства. Професор Володимир Тимошенко був радником із сільського господарства команди президента Франкліна Делано Рузвельта у часи «нового курсу» США, а також активним членом «Наукового товариства імені Шевченка» та «Української вільної академії наук». 1956 р. вийшла його остання англomовна монографія (з понад 50 наукових праць, різними мовами світу).

Помер Володимир у «Мепло Парк» (Каліфорнія), проживши до 1965 року. Як бачимо, обдаровані брати Тимошенко - це були люди, які виховувалися на кращих традиціях класичної інтелігенції, обізнані в багатьох галузях, не лише пов'язаних із фахом, а й у літературі, малярстві, музиці тощо. Одним словом, то була справжня українська еліта, саме тому вони увійшли в історію людства...

УКРАЇНСЬКИЙ КОНСТРУКТОР ТАНКІВ

Микола Духов

Наразі мова йтиметься про видатного українця. Він був інженером і жив у ХХ столітті, коли, здається, навіть повітря було просякнуте воєнним духом, і це наклало неминучий відбиток на всю його діяльність. Тому інженер Микола Духов (на фото), зовсім не збирався присвятити себе кар'єрі у військово-промислового комплексу, але спочатку став конструктором важких танків, а потім - ядерної зброї. Окремі дослідники кажуть, що на початок Другої світової війни 22 червня 1941 року Червона армія мала тільки 2 тисячі сучасних танків, а всі інші були легкими чи застарілими.

Це неправда, по перше Друга світова війна розпочалася 1 вересня 1939 року із нападу Німеччини на Польщу, а не 22.06. 1945 р, і закінчилася 2 вересня 1945 року. Водночас не меншу роль у розв'язанні війни зіграв Йосиф Сталін своїм підписанням таємного протоколу «Пакту про ненапад» між СРСР та Німеччиною 23 серпня 1939-го року, це відкрило «шлюзи» Другої світової війни. До речі, Друга світова війна тривала 2194 дні, воєнні дії відбувалися на територіях 40 країн світу.

По друге – тогочасних, висококласних танків у Червоній армії були десятки тисяч, а їхні конструктори щиро вірили, що роблять могутню зброю для відсічі нацистській агресії проти СРСР. Вони були дітьми свого часу, тож давати їм оцінку без урахування того часу, треба дуже обережно. Ми не будемо судити тих інженерів, котрі щиро вірили у правоту своєї справи й доклали чимало зусиль для того, щоб на землі стало на одного жохливого тирана (А.Гітлера) менше.

По-третє, тогочасних досвідчених вчених і конструкторів, геніальних і обдарованих осіб, радянсько-більшовицька влада – розстріляла, а більшу половину – відправила до концтаборів і ГУЛАГу як «ворогів народу». Така була доля багатьох українців, молодих обдарованих інтелігентів 1930-х років, кого плин подій закидав у найрізноманітніші куточки тодішнього СРСР. Вони змушені були займатися тим, що їм пропонували, і не надто підкреслювати своє українське походження, щоб не бути звинуваченими в «українському буржуазному націоналізмі».

Усе це безпосередньо стосувалося й людини советської доби походженням, як Микола Духов, чиїм батьком був військовий фельдшер царської армії, а матір'ю - збідніла дворянка. Тоді 35-річний обдарований українець Микола Духов виявився чи не найстаршим із молодих розумних радянських офіцерів, котрі добре розбиралися в танках. Йому була поставлена ціль: створення одного із найкращих танків Другої світової війни...

В місті Гадячі на Полтавщині 18 вересня 1841 р. народився Михайло Драгоманов, історик, фольклорист, публіцист, громадський діяч. Походив із родини дрібних дворян, нащадків козацької старшини, де сповідували ліберальні погляди. Його сестра – письменниця Ольга Пчілка, мати

Лесі Українки. Навчався і працював у Київському університеті. Один із організаторів «Старої громади» в Києві. Палкий патріот, знавець рідної й світової культури (знав 5 європейських мов). Лідер передової суспільно-політичної думки в Україні після смерті Тараса Шевченка. Драгоманов досліджував історію стародавнього світу, простежуючи механізм функціонування суспільства та держави, і дійшов висновку, що суспільство є цілісною системою, розвиток якої тісно пов'язаний з економікою, соціальними відносинами, політикою та духовною культурою.

М. Духов народився 28 жовтня 1904 року в селі «Веприк» Гадяцького повіту Полтавської губернії. У Гадячі він вчився в тій самій гімназії, де здобував (до нього освіту) Михайло Драгоманов (див. додаток), але настали нові часи, і Миколі Духову прийшлося закінчувати уже советську «єдину трудову школу» - гімназію. Здавалося, у нього є чітко виражений гуманітарний хист: під час навчання обдарований Микола вже вільно оволодів українською, російською, німецькою, англійською і французькою мовами. Але життєву перспективу псувало «непевне дворянське походження». Тож Микола Духов змушений був не навчатися у «ВИШі», а працювати спершу на різних секретарських посадах при неписьменному і тупому місцевому началь-

стві, а потім - різальником буряку на Чупахівському цукрозаводі. Бо тодішня радянська влада нічого кращого для людини з вільним володінням декількома європейськими мовами, придумати не змогла.

Чотири роки такої праці дали змогу Духову писати в анкеті - «робітник», отож Микола зміг у 22 роки нарешті вступити до робітфаку «Харківського геодезичного та землепорядного інституту». А після успішного закінчення робітфаку його рекомендували до зарахування на механічний факультет «Ленінградської політехніки». Йому випадково пощастило зустрітися із земляком, котрий обіймав досить високу посаду в наркоматі освіти. З 1932 року молодий інженер М.Духов почав працювати на Кіровському заводі, розробляв проекти тракторів, кранів і автомобілів. І тільки в 1936 році він, попри своє «непевне робітниче» походження, був допущений до розробки танків.

Після арештів більшовицькою репресивною «машиною» конструкторів старшого покоління, конструкторське бюро заводу очолив зять наркома оборони К.Ворошилова – Ж.Котін. (Не путайте з Котіним Петром Борисовичем (1961 р.н.) – український інженером-атомником, спеціалістом у галузі ядерної та радіаційної безпеки, одним із провідних експертів у галузі перевірки АЕС за напрямом «експлуатація». Від 1 червня 2022 р. президентом Енергоатому). У той час на Кіровському заводі велася робота над велетенським двобаштовим танком прориву СМК, що означало «Сергій Миронович Кіров», (за ім'ям загиблого перед тим партійного вождя). М.Духов мав свою точку зору на новий танк. Він вважав, що потрібен менший за розмірами, але швидший і маневровіший танк. Він виступив проти будівництва двобаштового танку...

Жозеф Котін

Жозеф Якович Котін (1908-1979), народився м. Павлоград, тепер Дніпропетровської обл. Україна - українсько-радянський конструктор важких танків і гусеничних машин спеціального призначення. Був 5 дитиною, мав старших 4 сестер. На початку 1920-х, рятуючись від голоду, сім'я переїхала до Харкова. З 1927 р. Котін навчався в Харківському політехнічному інституті. Із 1932 року працював у КБ Кіровського заводу.

У більшовиків хватило розуму, щоб відокремити групу конструкторів під проводом М.Духова, і згодом група молодих обдарованих інженерів - створила проект важкого танка, що одержав назву «КВ-1» на честь наркома оборони Кліма Ворошилова, а дозвіл на побудову експериментального зразка вибав Ж.Котін, бажаючи підстрахуватися у разі невдачі з основним проектом (двобаштового танку). Як у воду дивився! Армійські випробовування під час советсько-фінської війни взимку 1939-1940 років показали, що танк КВ - найкращий із трьох типів нових експериментальних важких танків. Його негайно поставили на озброєння. І що цікаво: вважалося, що він створений не М.Духовим, а Ж.Котіним. Щоправда, М.Духов одержав як компенсацію посаду заступника начальника КВ, тобто Ж.Котіна, і при цьому всі знали, що «КВ-1» створив саме М.Духов. В той період більшовики так робили, хто ближче до влади – той мав більшу силу і значимість.

На початок радянсько-німецької війни (1941) в Червоній армії було понад 600 танків «КВ-1» та «КВ-2». Танк мав багато недоліків, проте у вмілих руках танк КВ творив чудеса та за перший рік війни Червона армія втратила понад 1200 танків КВ. Майже всі втрати були не в бою. Танки загрузали в болотах, наступати через які наказувало вище радянське командування, виходили з ладу під час безглузвих багато кілометрових маршів, і без пального лишалися екіпажами напризволяще тощо. Попри ці вади, як бачимо зі спогадів бойових радянських генералів, танки «КВ» за правильного використання впевнено перемагали чисельніші німецькі танкові угруповання. Але більшість генералів Червоної армії воювала по-сталінськи, затоплюючи ворога кров'ю своїх бійців. Середня тривалість життя радянського піхотного лейтенанта на фронті (1941-1945 р) становила дев'ять діб. Ненабагато довшою була тривалість життя лейтенанта-танкіста (біля двох неділь).

Змінити суспільний лад, навіть найталановитіші інженери не могли. Вони впродовж 1941 року під керівництвом Миколи Духова досить швидко усунули недоліки виявлені на фронті в танках КВ, і вже в перші місяці 1942 року в бойових частинах Червоній армії з'явився модернізований танк «КВ-1С», який до появи німецьких «тигрів» був найсильнішим важким танком Другої світової війни...

Люди, які вдаються до спогадів, нерідко, за специфічною жанру, відштовхуються від тих чи інших фактів своєї біографії або фактів родинного життя. Наприклад: «Нарком оборони Радянського Союзу Клим Ворошилов у виступі на XVII з'їзді ВКП(б) заявив: «Ми свідомо пішли на голод, бо нам потрібен був хліб, але жертвами голоду були не трудові елементи, а куркульство...». Вдумайтесь тільки: «Ми пішли на голод!» Свідомо пішли на знищення українців!

А ще на рахунку Миколи Духова - найкращий важкий танк часів Другої світової, який звався на честь вождя народів Йосифа Сталіна – «ІС-3». Танк мав потужну 122-мм гармату, зміцнену броню й міг вигравати дуелі з будь-якими тогочасними танками. Конструктори та виробничники поспішали: вони готували танк для прориву фронту під Берліном, розуміючи, що використання цієї важкої броньованої машини збереже життя багатьом бійцям Червоної армії. Але Й.Сталін вирішив не вводити у бій нові танки, а зберегти їх для параду як політичний козир. У вересні 1945 року в Берліні відбувся парад союзних військ на честь завершення Другої світової війни. Саме на ньому показали 52 важкі танки «ІС-3», які справили велике враження на всіх присутніх.

Танк «ІС-3» перебував у серійному виробництві до середини 1946 року. Усього було випущено 2311 машин. Як зазначають фахівці, цей танк у модернізованому вигляді був на озброєнні ще в 1970-х роках, відрізнявся не тільки бойовими якостями, а й своєрідною грізною естетичною досконалістю. Єдиний випадок масового бойового застосування танка припадає на арабо-ізраїльські війни 1967-1973 років, але на той період ці танки вже були застарілими.

Одразу по війні М.Духову довелося знову зайнятися тракторами, але це тривало недовго: його перевели на розробку радянського ядерного проекту, і 1948 року він став головним конструктором першої радянської атомної бомби в «КБ-11» (це Арзамас-16). Здавалося б, що тут спільного - важкі танки й атомна бомба? Але спільне є. Це - універсальний інженерний підхід, який демонстрував обдарований Микола Духов.

Що таке Арзамас-16? Трохи історії: Першим ченцем-відлюдником, що поселився на Саровській горі, (це місце майбутнього Арзамасу-16) став пензенський чернець Феодосій, що прийшов на «старе городище» у 1664 році й влаштував собі келію. Поживши тут близько шести років. У січні 1706 року митрополит Рязанський Стефан Яворський задовольнив прохання і тут влаштували церкву. Близько 1776 р. тутешнім послушником став Серафим Саровський, місце почали називати «Саровська пустинь». Після більшовицького перевороту 1917 року Саровський монастир було розорено. Будівлі були передані Нижньогородському управлінні НКВС, у 1943 р. було прийнято ухвалу ГКО про початок робіт зі створення атомної бомби в колишньому Саровському монастирі. Загальне керівництво було покладене на заступника голови ГКО - Л.Берію, який, своєю чергою, призначив головою атомного проекту Ігора Курчатова. Будівлі і проект – засекретили і дали назву «КБ-11». А в 1946 році перейменували на Арзамас-16. Для проведення всіх будівельних робіт створили спеціальну будівельну організацію «Будуправління № 880» НКВД СРСР. Створеній першій атомній бомбі дали позначення «РДС-1». Ця територія мала назви: Арзамас-16 (1939–1991); м. Кремльов (1991–1995); зараз м. Саров (Нижньогородська область).

Духов не лише висував нові, технічно оригінальні ідеї, він досягав їхнього втілення в життя справді військовими темпами. Без нього, згадували колеги, було б неможливо виконати поставлені Й.Сталінім і Л.Берією завдання в дуже стислі терміни. І зовсім не випадково він став тричі Героєм соціалістичної праці - такі відзнаки, якщо не враховувати партійних функціонерів, мали тільки 11 осіб за всю історію Радянського союзу.

З 1954 року й до смерті (яка настала 1 травня 1964 р.) Микола Духов працює директором, головним конструктором та науковим керівником філії №1 «КБ-11» в Арзамасі-16. Основні напрями діяльності КБ - створення ядерних боєприпасів для стратегічних і тактичних комплексів ядерної зброї, розробка й виготовлення систем електронного та нейтронного ініціювання

ядерних зарядів, приладів автоматики ядерних боєприпасів, уніфікованої контрольно-вимірювальної апаратури. Він тісно співпрацював з розробниками носіїв ядерних боєприпасів - Володимиром Челомеем та Сергієм Корольовим, такими ж, як і він, українцями, котрі працювали на могутність московської імперії зла...

Чи повинна сучасна Україна вшановувати тих своїх синів, котрі, як Микола Духов, служили іншим державам і досягли великих успіхів у тому служінні? Гадаємо – треба, бо в той час Україна була підкорена більшовицькою державою СРСР, яка проіснувала 69 років. Мова йдеться про українських обдарованих людей, яких заставляв працювати радянський режим. Вони могли відмовитись, адже українці - це не лише співочий народ чи нація борців за свободу, це ще й обдарований народ, який хотів творити щось надзвичайне, незважаючи на обставини.

Пригадайте, українці - творці найбільших у світі літаків (від «Велетня» 1910-х - до «Мрії» 2000-х), розробники перших комп'ютерів та космічних ракет, блискучі лікарі та ядерні фізики, дослідники Арктики й Антарктики. Тепер проблема в тому, щоб увесь цей величезний творчий потенціал нації поставити на службу власній вільній державі Україні, щоб такі геніальні, без перебільшення, інженери як Микола Духов та інші, не змушені були працювати на чужому полі, і щоб такі блискучі, всебічно освічені інтелігенти не «випадали» з рідної культури.

А Микола Духов, слід сказати, був не просто добрим інженером та менеджером. Усіх його молодших сучасників, хто залишив про нього спогади, вражала широта його інтересів. У його бібліотеці поруч із книгами з фізико-математичних наук, радіотехніки, приладобудування, електроніки були книги з філософії, медицини, біології, хімії. У жодному питанні, яке його цікавило, він не був дилетантом, завжди глибоко вивчав його, щоб самостійно розуміти суть справи. А ще дуже любив слухати симфонічну музику та й сам непогано грав на фортепіано. Розповідають, що в останнє своє десятиліття він, на додачу до всього, ще й захопився кіно і став заповзятим кіноаматором. Одне слово, це була обдарована та цікава людина, що для тодішнього радянського часу - вельми нестандартна. Саме таких людей підкоряла (або винищувала) більшовицько-радянська влада, бо вона їх боялася.

УКРАЇНСЬКИЙ ШЛЯХ ДО ЗІРОК

Юрій Кондратюк

Коли Павло Тичина писав про Україну радянської доби: «О земле, яких ти геніальних велетнів народила», гірка іронія історії полягала в тому, що ця земля на той час уже породила чимало справді грандіозних та обдарованих постатей світової науки й культури, тільки ж жилося їм на цій землі далеко не кращим чином. Хоча навіть за таких драматичних обставин ці геніальні люди здійснювали прориви у царині духу, творчості та інтелекту. І не в останню чергу для того, щоб людство зробило кілька кроків за межі Землі – полетіло навколоразомну орбіту і далі на Місяць, а в майбутньому на Марс тощо...

Хто ви, Олександр Ігнатійович Шаргей (це справжнє ім'я Юрія Кондратюка)? Сьогодні нам варто говорити про геніальну людину, яка стала визнаним класиком світової теоретичної космонавтики. І водночас - про українця, котрий увійшов в історію під чужим ім'ям, а на додачу - ще й більшовики його занесли собі в список, як «видатного російського інженера».

Олександр Шаргей (або Юрій Кондратюк) народився в Полтаві у 1897 році. Вагітна мати хлопця, Людмила Шаргей (у дівочтві баронеса Шліпенбах) взяла участь у багатолюдному протесті-демонстрації, за що потрапила до в'язниці. Через вагітність Людмила невдовзі вийшла з тюрми, однак, маючи проблеми з ментальним здоров'ям, потрапила в будинок для психічнохворих людей, де й померла, коли синові було 12 р. Вихованням обдарованим хлопчиком нікому було займатись, його доля й подальше життя зазнали великих випробувань.

Батько Олександра - Ігнатій Шаргей зіграв невелику роль в житті сина. Ігнатій залишив родину незабаром після народження дитини. Ігнатій навчався в Київському університеті, а пізніше жив в Німецькій імперії, але в 1906 році Ігнатій повертається до Російської імперії та забирає з собою сина до Санкт-Петербурга. Там він знаходить іншу дружину, з якою довгі роки жив в цивільному шлюбі. Батько Ігнатій та матір Людмила Шаргей померли в 1910 р., малому Олександру (Юрію) було 13 р. Обдарований 12-річний хлопець з зачатками геніальності зали-

шився сиротою і повернувся до Полтави, де його виховували бабуса з названим (не рідним) дідусем.

Після смерті батьків дідусь та бабуса віддали Олександра до Другої полтавської чоловічої гімназії. Найбільший хист у обдарованого хлопця був до фізики, математики та астрономії. Саме там у Шаргея й виникла дитяча ідея полетіти в Космос, а свої роздуми хлопець описав на 104-х аркушах гімназійного зошита. У гімназії Олександр навчався з 1910 по 1916 рік і закінчив її зі срібною медаллю. Виховувався у «староукраїнському стилі», тобто в тому аристократичному за духом середовищі, з якого вийшли Михайло Драгоманов, Леся Українка, Софія Русова, Максим Рильський та чимало інших визначних українських діячів кінця XIX і початку XX століть.

У 1916 році Олександр вступив до «Петроградського політехнічного інституту», проте вже через 40 днів його призвали до армії. Пройшовши школу прапорщиків, Шаргей до початку 1918 року воював на Кавказькому фронті проти турецьких військ. Під час його перебування на фронті в Російській імперії стався більшовицький жовтневий державний переворот 1917 р, і до влади прийшли не надто розумні люди. Дізнавшись про більшовицький переворот, Олександр втік з армії та повернувся до Києва, але незабаром його знову мобілізували. Після жовтневого більшовицького перевороту 1917 р, він як офіцер потрапив до Білої армії, але дезертирував та оселився в містечку Сміла в Черкаській області, де став працювати робітником на олійниці.

Олександр розумів, що в будь-який момент його як колишнього білогвардійця, ще й дворянського походження, можуть заарештувати більшовики. Саме тому він пішов на авантюру, яку запропонувала його родичка, що проживала в Києві й дуже добре ставилася до Сашка (Юрія). У 1921 році від туберкульозу помер її знайомий, студент Юрій Кондратюк, який був молодшим за О.Шаргея всього на 3 роки й мав схожу статуру. Тож йому підмінили документи і вже під прізвиськом Юрій Васильович Кондратюк 1900 року народження, Олександр Шаргей став на військовий облік. Так відбулася підміна прізвища О.Шаргея на Ю.Кондратюк.

Нам зрозуміле намагання Олександра Шаргея не просто змінити прізвище та біографію, а й узагалі - зникнути з України,

забитися у глуху провінцію, де б його ніхто не знав, і не пов'язувати своєї долі, принаймні офіційно, він не хотів розкривати правди про себе нікому.

Парадокс ситуації полягав у тому, що сам Олександр Шаргей був людиною пацифістських, гуманістичних переконань і тому не перебував у відвертій опозиції до советської влади. Але водночас і не сприймав її, займаючись своїми дослідженнями, які вважав уселюдським надбанням. Ще 1914 року, будучи 17-літнім учнем Полтавської міської гімназії, він розпочав роботу «з визначення основних положень ракетного польоту». У квітні 1917 року він завершив роботу над твором, який мав неофіційну назву «Петроградський рукопис». З 1919 року працював над рукописами книг «Тим, хто буде читати, щоб будувати»; «Про міжпланетні подорожі»; «Завоювання міжпланетних просторів» тощо.

О. Шаргей вивів основні рівняння руху ракети, обґрунтував оптимальний спосіб польоту на Місяць та повернення на Землю, розробив теорію створення та функціонування багоступінчастої ракети й міжпланетних проміжних баз, використання сонячного світла та гравітаційного поля небесних тіл для розгону ракети, а також енергозабезпечення Землі, застосування шлюзу і скафандра для виходу у відкритий космос, зрештою, використання як палива космічних ракет водневих сполук деяких металів і металоїдів, зокрема бороводню (клас сполук водню). Він розрахував оптимальні траєкторії польотів до Місяця та планет, схеми висадки на Місячну поверхню тощо. Понад 20 оригінальних ідей і розробок Шаргея-Кондратюка в галузі космонавтики та ракетобудування у другій половині XX століття отримали високу оцінку наукової спільноти світу.

1929 року двома тисячами примірників за власний кошт Юрій Кондратюк (Шаргей) видав книжку "Завоювання міжпланетних просторів", де описав космічну "трасу равлика". Яку згодом у США назвуть «трасою Кондратюка». Значно пізніше, за допомогою цих розрахунків американські астронавти у 1969 р змогли дістатися Місяця та повернутися на планету Земля.

У 1925 року Олександр-Юрій завершив рукопис «Завоювання міжпланетних просторів». Він надіслав її до московської «Голов-науки», але, незважаючи на позитивну оцінку фахівців, у друзі книги йому відмовили. Далі Шаргей (тепер уже Кондратюк) задумав виїхати з України, очевидно, щоб не бути впізнаним і розкритим. Спершу він працював механіком на Північному Кавказі, а 1927 року переїхав на Алтай, де переписав по новому свою працю «Про міжпланетні подорожі».

Настав 1930 році і Ю.Кондратюк переїхав жити до Західного Сибіру, де працював над проєктуванням і будівництвом зерносховищ. Там він побудував найбільший у світі елеватор без металу та цвяхів, який уміщував понад 10 тис тонн зерна. Сам Кондратюк назвав його "мастодонтом", порівнюючи з доісторичною твариною. Замість того, щоб нагородити винахідника, більшовики посадили його до в'язниці, звинувативши в шкідництві. У той час вони подумали, що Кондратюк навмисно побудував елеватор без цвяхів, щоб все розсипалося. На допитах Кондратюкові вибили 11 зубів і відправили на три роки на заслання. Насправді ж зерносховище простояло ще довгих 58 років й згоріло наприкінці 1980-х років.

Пізніше ув'язнення замінили на заслання, а після звільнення йому дозволили працювати над проєктами вітряних електростанцій у Криму, Харкові та Москві. Цю роботу перервала Друга світова війна. Одразу після нападу Німеччини на СРСР Кондратюк записався добровольцем у народне ополчення і пішов на фронт. Потрапив у німецький полон, де працював над розробкою першої в світі балістичної ракети далекої дії й загинув у німецькому концтаборі. Решта дослідників зазначають, що він пережив Другу світову війну і помер 1952 року.

Опоненти кажуть, що Юрій Кондратюк загинув у бою 3-го жовтня 1941 року. Їм заперечують і кажуть, він загинув 23 або 25 лютого 1942 року на території Орловської (або Калузької) областей, ця версія вважається основною. Але достеменно невідомо, як саме помер винахідник. Бо існує чотири ймовірних версії. Тож автори нашої книги продовжили свою розповідь про Олександра Шаргея (справжнє ім'я - Юрій Кондратюк).

Ми поставили питання, чи тільки економією коштів пояснювалося прагнення збудувати велетенську споруду - зерносховище без використання металу, чи ще й творчими амбіціями

інженера без диплома? Чи може він хотів довести собі, що здатен робити неможливе, те, чого не може ніхто у світі? Мабуть – так. А паралельно із життєвими перипетіями він осмислював, із чим і навіщо людина йде в космос.

«Припустимо, що ми вміємо робити дешеві та легкі пласкі складні дзеркала. Виготовимо у великій кількості велетенські дзеркала. Виведемо їх на ракетах і приведемо в такий стан, щоб вони стали земними супутниками. Розгорнемо їх там і з'єднаємо в ще більші - спільними рамами. Станемо керувати їх, повертаючи таким чином, щоб поставивти у вузли їхніх рам, невеликі реактивні прилади... Якщо їхня площа буде достатньою, можна освітлювати міста на планеті. Але якщо притягнути ще велетенські кошти й наробити дзеркала у велетенській кількості й пустити їх навколо Землі так, щоб вони майже завжди давали доступне сонячне світло для землян. А ще ними можна зігрівати частину земної поверхні, наприклад, тундру й тайгу і зробити їх родючими. Можна було б навіть, користуючись велетенськими кількостями наданих ними тепла та енергії, пристосувати для життя людини якусь іншу планету, видалити з неї шкідливі елементи, насадити потрібні овочі-фрукти тощо. Узагалі ж, з такими велетенськими кількостями енергії, які можуть дати дзеркала, можна реалізувати найсміливіші фантазії».

А ще нагадаємо читачам слова Ю.Кондратюка (Шаргея), сповнені відмови від власного українського «Я»: «Беззаперечна можливість для людства оволодіти ресурсами, за допомогою яких можна буде докорінним чином поліпшити умови існування на земній поверхні, - це проводити меліорацію її в грандіозних розмірах, здійснюючи в недалекому майбутньому заходи й такого порядку, як, скажімо, зміна клімату цілих континентів. Я веду мову, звичайно ж, не про що інше, як про утилізацію невичерпних запасів енергії сонячного світла, яка настільки складна в умовах земної поверхні, що роблять її менш рентабельною, ніж експлуатація палива, води й вітру. І яка, навпаки, буде незмірно рентабельніша у просторах, де відсутня атмосфера і позірна вага. Саме в можливості в найближчому ж майбутньому почати по-справжньому господарювати на нашій планеті і слід бачити основне величезне значення для нас у завоюванні просторів Сонячної системи».

Любому іноземцеві, який детально ознайомиться з пери-

петіями біографії нашого героя, буде важко зрозуміти цю наскрізну лінію його життя - втечу від вимріяного, найзаповітнішого, від того, що в іншій країні уславило б людину. Але українська історія ХХ століття засвідчує: така відмова для надто багатьох представників освічених верств того часу була єдиним способом урятувати своє життя.

Ще до арешту Шаргей-Кондратюк устиг розпочати листування з відомими вченими й отримав схвальні відгуки на свої роботи. Ба більше: 1926 року його рукопис потрапив до Лева Троцького, котрий тоді очолював науково-технічний відділ Все-союзної ради народного господарства, і той ним зацікавився, відправив на рецензію відомим ученим - чи варто цей текст публікувати? Учені, зокрема професор (тоді це звання важило більше, ніж зараз академік) Володимир Ветчинкін сказав: треба негайно публікувати! Але саме в той час Троцького зняли з посади, і державні видавництва відмовилися друкувати книги Кондратюка. Тоді, 1929-го, в останній рік НЕПу, він використав премію за зерносховище на друк «Завоювання міжпланетних просторів». Про Юрія Кондратюка заговорили як радянські, так і іноземні науковці. Хоча на той час кількість тих людей, хто серйозно займався ракетобудуванням, була надто мала...

На засланні він (нагадаємо, що мова йдеться про обдаровану людину з незакінченою вищою освітою), створив ще один непересічний проект, а саме - найпотужнішої у світі вітроелектростанції, заввишки 165 метрів. Жоден науковий інститут не мав подібних розробок, які передбачали б таку потужність - 1200 кВт. Проект Шаргея-Кондратюка дійшов до Москви; нарком важкої промисловості ССРСР - Серго Орджонікідзе наказав достроково звільнити Кондратюка й відправив його до Криму, щоб побудувати на Ай-Петрі цю електростанцію. Але 1937 року Орджонікідзе застрелився, бо був противником політики репресій, і конфліктував з Й.Сталіним. Тож 18 лютого 1937 року після чергової суперечки з ним, С.Орджонікідзе застрелився. Похований у Москві на Красній площі.

Ю.Кондратюка, який устиг закласти у 1937 р. лише фундамент ВЕС та розпочати зведення металевого каркасу, відкликали до Москви й доручили проектувати вітродвигуни для колгоспних ферм (потім, коли почалася Друга світова війна, його каркас зрізали на металоліній, щоб не було орієнтиру для

німецьких літаків). А перед цим, у першій половині 1930-х років, Кондратюк двічі, наїжджаючи до Москви, зустрічався із Сергієм Корольовим: той, прочитавши його «Завоювання міжпланетних просторів», запрошував Шаргея-Кондратюка до себе, будувати ракети, а не вітродвигуни. Спокуса була великою, але Юрій після роздумів відмовився: йшлося про роботу в так званій «режимній» установі, а це неминуче тягнуло за собою ретельну перевірку «компетентними органами» його біографії, після якої міг знову з'явитися на світ Олександр Шаргей з дворянським походженням та з відповідними для того часу наслідками.

Нині в Україні дуже популярним став жанр так званої «альтернативної історії»: а що було, якби...? Попри не вельми велику науковість таких розробок, не надто важко уявити: у разі бодай дещо ліберальнішого ставлення в Радянському союзі до «вихідців із соціально ворожих класів» вони змогли б створити значно потужніший та ефективніший науково-технічний комплекс, ніж це сталося насправді. Прорив в ракетній справі був би значнішим, якби більшовики не втратили геніальних і обдарованих людей. Навіть без персональної участі Шаргея-Кондратюка на кінець 1930-х років на озброєнні Червоної армії могли бути тисячі «катюш», сотні зенітних комплексів з некерованими ракетами та важких броньованих штурмовиків з аналогами «катюш» під крилами.

А ще реактивні й ракетні винищувачі-перехоплювачі захищали б під час Другої світової війни, найважливіші об'єкти в колишньому СРСР. А стратегічні бомбардувальники були б готові завдати точкового удару по ворожих фашистських заводах, центрах управління та важких кораблях за допомогою радіокерованих крилатих ракет. Усі ці розробки (і деякі інші) можливо було довести до стадії серійного виробництва навіть за помітного технологічного відставання радянського військово-промислового комплексу від Заходу. Адже в середині 1930-х років радянські ракетники вже випереджали своїх закордонних колег. А що було б, коли б до організаторського та інженерного геніального практика, українця Сергія Корольова додався б неймовірно потужний хист теоретика Юрія Кондратюка?

Утім, можливо, наш герой (Юрій) тому й відійшов від ракетної справи (хоч яка була спокуса йому, талановитому інженерові, зайнятися практичною роботою!), що не хотів застосову-

вати свої винаходи для вбивства людей? Тим більше, що навіть у радянські часи він прямо говорив про свій пацифізм... Давайте розглянемо генія Шаргея-Кондратюка у солдатських обмотках з іншого боку. Що цікаво: у всіх 5 анкетах, заповнених від імені Юрія Кондратюка, наш герой пише про себе, навіть у 1930-х роках, коли в СРСР уже на повну силу йшло полювання на геніальних людей під назвою «українських буржуазних націоналістів», чи коли він мешкав у Москві: національність – українець, рідна мова – українська не сприймалася більшовиками. Жодної вигоди від цього Юрій не мав і не міг мати, радше це могло спричинити чималі неприємності. Але, дуже схоже, це мало для нього певне символічне чи, якщо хочете, екзистенційне значення. Бо він вважав себе українцем...

Візьмемо період Другої світової війни. Влітку 1941 року Московська проектно-експериментальна контора вітроелектростанцій, де працював Юрій Кондратюк, «добровільно» влилася в дивізію народного ополчення. Подальша доля «генія в солдатських обмотках», як його образно назвав письменник Олесь Гончар - маловідома. Якщо зважати на дату, зазначену в першій «похоронці», то він загинув при обороні Москви 3 жовтня 1941 року. Але останній лист до його дружини Галини Плетньової датований 1 січня 1942 року. А нещодавно знайдені відомості на одержання солдатської платні за лютий 1942 р, де є підпис заступника комвзводу Ю.Кондратюка. Крім того, полковник Дергунов, котрий тоді був бійцем взводу, в якому служив заступником командира – Ю.Кондратюк, засвідчив журналістам, що його поранили 22 лютого 1942 року й відправили до шпиталю, а за три дні туди ж доставили ще одного бійця, котрий і повідомив: увесь їхній взвод повністю загинув. Сталося це в Орловській області. Багато дослідників казали, Юрій Кондратюк, він же - Олександр Шаргей, загинув 23 лютого 1942 р, коли в день свята Червоної армії в марних спробах догодити Й.Сталіну і прорвати німецький фронт, були покладені (вбиті) цілі дивізії радянських вояків, більшість із яких були українці.

Така невизначеність зі смертю дослідника спричинила чутки, що він потрапив до німецького полону і брав участь у ракетному проєкті Вернера фон Брауна (згадаймо принагідно про родичів у Німеччині і про те, що Юрій був нащадком фон Шліппенбахів і мав право вважатися ариєм). Крім того, порт-

фель з його секретними паперами завжди був при ньому, навіть на фронті, і невідомо де зник той портфель. А ще начебто вже після Другої світової війни, розбираючи ворожі архіви, радянські фахівці бачили там прізвище Кондратюка та його розрахунки польоту на Місяць. Один із полонених німецьких інженерів-ракетників того часу засвідчив, що працював певний час із колегою на прізвище Юрій Кондратюк.

І ще одна чутка: наче зошити, які О.Шаргей (Кондратюк) списав як рукописи під час роботи на цукроварні, зараз зберігаються в бібліотеці Конгресу США. Тож автори нашої книги запитують: «Чи мають під собою ґрунт хоч якісь із цих чуток»? Принаймні точно відомо, що 1969 року американські інженери, котрі відправили на Місяць корабель «Аполло», були досконально ознайомлені з розрахунками та ідеями Ю.Кондратюка і прямо посилалися на «російського, а не українського інженера» (власне, напис «траєкторія Кондратюка» ми бачимо в музеї аеронавтики та астронавтики у Вашингтоні - в розділі, присвяченому місячним експедиціям).

Але якщо Шаргей-Кондратюк якимось дивом опинився на Заході, то він можливо, ще раз змінив прізвище, щоб остаточно розірвати зі своїм радянським минулим (бо дуже добре розумів що може статися з його рідними в Советському союзі). Можливо він під грифом «секретно» почав займався ракетами безпосередньо для військових цілей, бо під прізвищем Шаргея – він був бойовим офіцером Першої світової та громадянської воєн, а під прізвищем Кондратюк - сержантом у Другій світовій війні. Ми знаємо, що Вернер фон Браун і в Німеччині, і в Америці, крім військових, робив і суто дослідницькі космічні ракети (недарма ж його заарештувало було гестапо за «марну витрату народних коштів на нікому не потрібні ракети»...).

І ще одна загадка: у 1947 року в СССР перевидали «для службового користування» книгу Юрія Кондратюка «Завоювання міжпланетних просторів». Згадаймо, саме тоді советську ракетну «команду» очолив Сергій Корольов, і, найімовірніше, він згадав про знайому йому ще з молодих років працю свого земляка-українця Шаргея-Кондратюка. Однак, попри те, у Советському союзі до середини 1960-х років конструктори-ракетники ніяк не могли дійти згоди, яку ж схему обрати для польоту на Місяць. Це врешті-решт стало однією з причин поразки в «міся-

чній гонитві» з США, хоча все ж команда Сергія Корольова повторила зроблені за тридцять років до цього розрахунки Юрія й наполягла на використанні «орбіти Кондратюка» й «модуля Кондратюка». Але відставання було вже надто помітним, а на додачу до всього, на початку 1966 року Сергій Корольов загинув під час планової операції. Ще раніше, коли С.Корольова заарештували більшовики і тримали у в'язниці: його кували, пошкодили шийні кісточки та зламали щелепу. Його голова не могла нахилитися назад. Це стало фатальним фактом при ускладненні під час операції...

І - ще одна загадка. Чому так довго в СРСР було накладене табу на саму згадку імені Шаргея-Кондратюка? Причому з'явилося це табу ще до американських польотів на Місяць і зникло фактично тільки під час перебудови в СРСР? Ми думаємо, що советсько-більшовицька система воювала з Олександром Шаргеем до кінця... «У 1960-1970 роки не тільки весь радянський апарат космічних відомств, що відповідав за публікації з цієї тематики у відкритій пресі, був мобілізований на «боротьбу» з Юрієм Кондратюком, а й советський Головліт з усім його регіональним апаратом був залучений до цієї справи. Всім давалися вказівки: «Заборонено публікувати у відкритій пресі матеріали, у яких говориться, що в основу теоретичної розробки космічних польотів лягли ідеї українці Юрія Кондратюка; заборонено публікувати у відкритому друці відомості про визначну роль обдарованого Юрія Кондратюка в розробці ідей космічних польотів». Усі публікації, де згадувалося ім'я Кондратюка, слід було спрямовувати на експертизу до Головліту чи інших відомств, які займалися космічною тематикою, де професійно публікація очищувалася від цього дразливого, небажаного українського «чинника». Це нами взято зі спогадів Володимира Солодина, колишнього цензора Головліту.

...Якщо ви хочете уявити собі, якою у той час була б велетенська вітряна електростанція (ВЕС) на Ай-Петрі, як би не відсторонили Ю.Кондратюка, згадайте Останкінську телевежу в Москві - це і є тогочасний модифікований проект Кондратюка, тільки замість студій та ресторану нагорі вежі мали б бути вітрові турбіни. А у ближчому майбутньому ідеї Ю.Кондратюка, будуть використані в новій масштабній американській програмі освоєння Місяця та пілотованого польоту на Марс. Знову зап-

рацюють «траси Кондратюка» і знову згадають нашого українського земляка. Добре, що хоч так Україна йтиме шляхами Космосу, якщо на інше начебто не вистачає грошей, а головне - бажання тих, хто цими грішми володіє й розпоряджається. Бо геніальних і обдарованих людей в Україні хватає.

Про Шаргея-Кондратюка знає кожна більш-менш освічена людина на пострадянському просторі. І взагалі: чи можна уявити прорив у Космос без нього? Навряд чи. Хай зараз опоненти стверджують, що він був не більш як інженер та менеджер, а не науковець. По-перше, де та межа між талановитим інженером, геніальним творцем нової техніки і технології, й обдарованим науковцем? По-друге, для того, щоб гігантська радянська науково-виробнича система ефективно функціонувала, потрібно не просто вміло нею керувати, а й гармонізувати стосунки між формальними та неформальними обдарованими лідерами її елементами. Наприклад, Сергію Корольову це вдавалося, принаймні, аж до останніх років життя, а створена ним «Рада головних конструкторів» залишилася в історії науки советського періоду - унікальним явищем, коли розумна науково-виробнича спільнота самостійно виробляла стратегічні рішення, ставлячи не дуже розумну партійно-державну владу і військових перед своїми геніальними фактами.

Якось на нараді у вищому партійному керівництві, запитали у присутніх чиновників від влади: «У нас що, немає в державі ракетників»? Настала тиша, а потім один сміливий голос сказав: «Є, але вони сидять по тюрмах!». Присутні чиновники від влади нахилили свої голови ще нижче. Той же голос додав: «У нас у тюрмі сидить один такий геній із Полтави - Олександр Шаргей», бо тоді прізвище Кондратюк вони не знали...

«Земля - колиска розуму, але не можна вічно жити в колисці» - цей афоризм свого часу цитував Костянтин Ціолковський. Ще б пак. Людство таки зробило рішучий крок з колиски – до Космосу. Древні казали: «Рег азрега ай азіга», - «через терни до зірок». Ім'я геніального Олександра Шаргея (Юрія Кондратюка) носить астероїд «3084 Кондратюк», а також кратер на зворотному боці Місяця. Крім того, Юрій Кондратюк занесений до Міжнародної космічної «Зали Слави», музею історії космосу в Нью-Мексико. У Полтаві встановлений пам'ятник Юрію Кондратюку. Тож пам'ятайте українці своїх геніальних земляків.

Геніальний **Юрій Ізотов** (1952 - сучасний час), народився в Донецьку (Україна). У 1974 році закінчив Київський університет. З 1977 року працює в Головній астрономічній обсерваторії НАН України. Доктор фізико-математичних наук (1992), академік НАНУ (2009). Український астрофізик, відомий у сфері дослідження фізичних та еволюційних властивостей карликових галактик і зореутворення, «батько» наймолодшої галактики Всесвіту.

Обдарований астрофізик Ю.Ізотов – один із найбільш цитованих у світі українських учених. Світова наукова слава прийшла до науковця після сенсаційного відкриття наймолодшої галактики – карликової «Zwicky 18», якій лише 500 млн років від народження, тобто приблизно стільки, скільки років існує життя у різних формах на Землі.

Автор понад 250 наукових праць, опублікованих переважно у провідних міжнародних виданнях, зокрема таких як «Nature» і «The Astrophysical Journal». Має одні з найвищих наукометричних показників серед науковців України: індекс Гірша 37 (показник впливовості) у «Scopus» (5001 цитування, 129 документів) і 45 у «Google Scholar» (7726 цитування станом на червень 2016 року). Група дослідників з 5 країн під керівництвом Ю.Ізотова довела причини реіознізації Всесвіту. Це космологічна епоха повторної після Великого вибуху іонізації матерії у Всесвіті. Нині індекс цитування наукових робіт Ю.Ізотова перевищив позначку «1000», що є недосяжним рекордом для Національної академії наук України та відповідає показниками Нобелівських лауреатів. Наведемо приклад з автором В.Карповим.

(Примітка, «Scopus» це бібліографічна і реферативна база даних та інструмент для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях. Візьмемо «Google Scholar» (або «Google Академія» та «Academia.edu») – це безкоштовні пошукові системи, які індексують різні наукові публікації. Вони допомагають знаходити потрібні наукові матеріали, відстежувати цитування робіт та створювати профіль науковця. Для прикладу, одного із авторів нашої монографії Валентина Карпова, на початку другого кварталу 2025 р. «Academia.edu» (це соціальна мережа для співпраці вчених усього світу, яку відк-

рили у вересні 2008 році. А у 2017 році кількість зареєстрованих користувачів цієї Академії сягнула 72 млн, станом на 2025 р. їх стало на 30% більше), - надіслала в Україну Валентину Карпову м. Кропивницький - текст на англ. мові (переклад зазначив): Ім'я українця Валентина Карпова згадується в більше 200 документах на 20 мовах світу, завантаженому в «Academia.edu» включно з документами із Ер-Ріяда, Саудівської Аравії та інших країн. На думку Інтернет-журналу «The Singularity Hub», мережа «Academia.edu» є справою величезної важливості (huge deal), оскільки вчені всього світу «отримують швидкий і легкий доступ до робіт своїх колег, і вони мають доказ, що їхні дослідження дійсно мають наукові значення»...).

Продовжуємо про інших обдарованих астрофізиків:

► **Борис Петрович Герасимович** (1889-1937) український астроном. Народився у Кременчуці, нині Полтавська обл., Україна. Один з перших і видатних астрофізиків-теоретиків і фахівців в зоряній астрономії. Розстріляний під час сталінських репресій 1937 році. Реабілітований посмертно (1956 р.).

► **Бабій Богдан Теофілович** (1936-1993) — український астрофізик. З 1961 року науковий співробітник астрономічної обсерваторії Львівського університету, з 1964 року асистент, згодом доцент кафедри теоретичної фізики цього ВИШу. Наукові роботи Бабія стосуються фізики Сонця, зокрема теорії перенесення випромінювання, фраунгоферових ліній у сонячному спектрі і хімічного складу Сонця. Виявив асиметрію профілів ліній поглинання у центрі диска Сонця. Лауреат премії АН УРСР ім. Барабашова 1990 року.

► **Наталія Леонідівна Шабас** (1969-2003), українська астронома, яка працювала в Астрономічній обсерваторії Київського університету, досліджувала комети. У 2003 р. під керівництвом Кліма Чурюмова захистила кандидатську дисертацію. Невдовзі трагічно загинула. Її ім'ям назвали астероїд...

► **Гришук Леонід Петрович** (народився у Житомирі 1941, помер 2012 у Кардіфі, Велика Британія) - український та британський вчений-астрофізик. Закінчив житомирську школу №24 з золотою медаллю, вступив до МДУ. Навчався у Зельмана Абрама Леонідовича і Зельдовича Якова Борисовича. Доктор фізико-математичних наук (1977), професор, фахівець у галузі загальної теорії відносності та гравітації.

БЕЗСМЕРТНІ ПІДКОРЮВАЧІ КОСМОСУ

Ми ще довго будемо пам'ятати безсмертних підкорювачів Космосу. Людина не збагнула б світобудови, якби не злетіла у безмежний небокрай, щоб врешті-решт зрозуміти таємниці Землі та розгадати загадки інших планет Сонячної системи. Що ми знаємо про перших «піонерів» освоєння Космосу? Давайте разом пригадаємо їхні прізвища.

► Сучасний етап вивчення Всесвіту розпочинається відкриттям польського вченого Миколи Коперника (1472-1543) про геліоцентричну будову Всесвіту. Одним із його вчителів був Юрій Дрогобич (близько 1450-1494) – український звiздар (так у нас колись називали астрономів), справжнє прізвище якого Юрій Котермак, який народився на Галичині. Початкову освіту здобував в Україні, а вищу – у Кракові (Польща) та у Болонському університеті (Італія), по закінченню якого певний час був там ректором. У Римі він видав астрономічний календар “Прогностична оцінка поточного 1483 року”. В бібліотеках Європи зберігається чимало його рукописів. Повернувшись до Кракова, Юрій Дрогобич викладав в університеті астрономію та медицину. Саме там навчався Коперник – улюблений учень Юрія Дрогобича.

► **Олександр Засядько** – винахідник, розробник ракет та ідеї польоту на Місяць народився 1837 року в селі «Лютенька» Гадяцького полку (нині Полтавської області) в козацькій родині Засядьків. Нащадок старовинного козацького роду. Його прапрадід, Яків Засядько був реєстровим козаком Хорольської сотні і Лубенським полковником (1659). Колись, дуже давно, військовик батальйону Олександра Суворова - Олександр Засядько отримав найпочеснішу в російській імперії нагороду – золоту шпагу «За хоробрість». Однак, Олександр Засядько подав у відставку і повернувся додому – у село Лютенька, що на Полтавщині, бо його більше цікавили ракети. Там геніальний винахідник спорудив кузню і піротехнічну лабораторію, запросив до співпраці спеціалістів. Тут за два роки він створив ракети, що літали на відстань до 2300 метрів, та пристрій для їх наведення, а ще написав наукову працю.

Згодом військове міністерство російської імперії видало Олександру Засядьку дозвіл на випробовування ракет. Конструктор продав український маєток, де працював, завантажив речі на вози та вирушив до Санкт-Петербурга. Вже через кілька років дальність польоту його ракет сягнула 6 кілометрів. Згодом син головного гармаша Запорізької Січі - Дмитра Засядька (Олександр Засядько) придумав пускову установку залпового вогню – праобраз майбутньої радянської “катюш”. Ці пристрої разом із ракетами визначили успіх російських військовиків при штурмі фортець у Браїлові, Шумні, Варні. Винахідник О. Засядько продовжував пошуки. Його не задовольняв порох як паливо – він почав дослідити з нафтопродуктами. В останні роки свого життя, ще до народження Жюля Верна, Олександр Засядько обмірковував ідею польоту на Місяць.

► Терорист **Микола Кибальчич** народився в с. «Коропові», що на Чернігівщині. Хлопець навчався в Новгород-Сіверській гімназії, де захопився точними науками, особливо хімією. Тоді ж познайомився з народовольцями. Зовні спокійний та непримітний обдарований юнак в домашніх умовах виготовив дві надпотужні на той час бомби, які співники використали під час терористичного акту проти царя Олександра-II 1881 року. Російський імператор помер, а його вбивць засудили до страти. Микола Кибальчич був двічі заарештований: уперше Микола провів 3 роки у Лук'янівській в'язниці за зберігання нелегальної літератури, а вдруге - за замах на царя Олександра-II. Перебуваючи у кімнаті смертників, він першим задумав літальний апарат з реактивним двигуном. Свій винахід - передав адвокатові, у ньому запропонував використати енергію згорання вибухових речовин у двигунах літальних апаратів, керувати польотом через зміну кута нахилу двигуна, а також системи стабілізації польоту. За декілька днів Миколу Кибальчича було страчено, а його проєкт опубліковано лише через 35 років.

► **Ігор Сікорський** (1889 Київ - 1972 Істон, США) обдарований від народження авіаконструктор українського походження, який працював у Російській імперії та Сполучених Штатах Америки. Першим у світі авіаконструктором, що запропонував створити літальний апарат. Винахід киянина Сікорського практично нічим не відрізнявся від сучасних вертольотів. На той час він став творцем перших у світі літаків: чотиримоторного «Русь-

кий витязь» (1913 рік), важкого чотиримоторного бомбардувальника і пасажирського літака «Ілля Муромець» (1914), трансатлантичного гідроплана (1934), серійного гелікоптера одноступінчастої схеми (1942) – «Sikorsky S-29-A». У 1918 році емігрував до США, де в 1923 р заснував компанію «Sikorsky Aircraft». Там він став конструктором першого в США літака-амфібії.

(Примітка: Дошлюбне прізвище матері авіаконструктора Марії (Зінаїди) Стефанівни - Темрюк-Черкасова. Хрещеними батьками Ігоря Сікорського стали Великий князь Петро Миколайович та Велика княгиня Олександра Петрівна. Першим відомим предком Ігоря Сікорського був православний священик Григорій Сікорський, приблизні роки життя 1705–1760. Закінчив Морський кадетський корпус (1903–1906) в Петербурзі та Київський політехнічний інститут (1907–1911). Навчався у Паризькій технічній школі (1906 рік). У 1908–1912 роках, навчаючись у «Київському політехнічному інституті», спроектував і побудував кілька гелікоптерів, літаків-біпланів. Саму ідею гелікоптера йому навчали малюнки повітряного гвинта Леонардо да Вінчі).

► Геніальний українець **Михайло Янгель** (1911-1971 р.) вчений-механік українського походження, конструктор у галузі ракетно-космічної техніки, якого більшовики «приліпили» до колишнього СРСР і заставили створювати радянські ракетні комплекси «Р-12», «Р-14», «Р-16», «Р-36», космічних ракет-носіїв «Космос», «Космос-2», «Циклон-2», «Циклон-3», ракетного блоку місячного корабля комплексу «Н1-Л3», космічних апаратів «Космос», «Інтеркосмос», «Метеор», «Ціліна».

Народився Михайло Янгель у селі «Зирянова» Іркутської губернії, в сім'ї українських переселенців. Спочатку працював у Конструкторському бюро М. М. Полікарпова. А у 1950-1954 році начальником відділу Науково-дослідного інституту ракетної техніки. У 1954 році переїхав в Україну і почав працювати начальником і головним конструктором СКБ "Південне" в місті Дніпропетровську. На основі ракетних винаходів М.Янгеля в СРСР було створено новий рід військ – «ракетні війська стратегічного призначення». Основний напрям у ракетній техніці, дало життя новій проектно-конструкторській організації «ОКБ-586» (з 1966 року - КБ "Південне"), а також новій науково-конструкторській школі в ракетобудуванні – «школі М. К. Янгеля». Помер Янгель 25 жовтня 1971 року в день свого 60-річного ювілею.

► **Володимир Челомей** (1914-1984) український засекречений конструктор ракетно-космічної техніки. Про його життя і діяльність ширшим колам громадськості стало відомо тільки після його смерті, за доби «перебудови». Народився 1914 року в повітовому місті «Седльце» Люблінської губернії Привіслінського краю (нині – Мазовецького воєводства Польщі). Батьки працювали народними вчителями, (мати мала прізвище Ключко і була з Полтавщини). Після народження Володимира, родина переїхала на батьківщину матері – на Полтавщину. Обдарований від народження Володимир зростав в інтелігентному середовищі, рано навчився читати й писати. Любив грати на фортепіано. Цікавився фізикою, інженерією, технікою. У 14 років, сконструював фотоапарат. Закінчивши семирічну школу й автомобільний технікум, вступив на авіаційний факультет «Київського політехнічного інституту». Уже за рік цей факультет перевели до новоствореного «Київського авіаційного інституту» (нині – Національний авіаційний університет).

Під час навчання в КАІ - Володимир почав активно займатися науковою роботою, опублікував понад два десятки статей із проблем прикладної математики й механіки. Підготував і прочитав 70-годинний курс лекцій з теорії коливань для інженерів моторобудівного заводу в Запоріжжі. На рік раніше передбаченого терміну він закінчив навчання та захистив дипломну роботу “Коливання в авіаційному двигуні”, яка була визнана на рівні дисертації кандидата технічних наук. Після авіаційного інституту Володимир Челомей став аспірантом «Інституту математики АН УРСР», де 1939 року захистив кандидатську, а 1941 року – докторську дисертацію. Він став одним із наймолодших докторів наук в колишньому СРСР. Володів іноземними мовами – англійською, німецькою, французькою. Добре знав українську та російську мови.

Під час Другої світової війни В.Челомей займався розробкою пульсуючого повітряно-реактивного двигуна. У 1950-х роках Челомей приступив до створення крилатої ракети другого покоління. 1959 року за розробку крилатої ракети «П-5» йому присвоїли звання Героя Соціалістичної Праці. Указ був “закритим” – тобто, без публічного оголошення. Тоді ж В.Челомея призначили генеральним конструктором ракетно-космічних систем. Під його керівництвом були створені ракетоносії “Про-

тон” для виведення на орбіту космічних апаратів, перші у світі маневруючі космічні супутники “Політ-1” і “Політ-2”, міжконтинентальна ракета «УР-100», яка забезпечила Радянському союзові ядерний паритет зі США.

1963 року “за великі заслуги у справі створення і виробництва нових типів ракетного озброєння Володимиру Челомею вдруге присвоїли звання Героя Соціалістичної Праці. Загалом під орудою Челомея було створено 45 проєктів крилатих ракет, із яких 18 пройшли випробування, а 10 стали на озброєння ВМФ; 32 проєкти балістичних ракет (10 прийняті на озброєння); перша у світі орбітальна пілотована космічна станція “Алмаз” – попередниця станцій “Салют”, “Мир” і МКС. Помер В.Челомей у грудні 1984 року (у нього відірвався тромб).

► **Валентин Глушко** (1908-1989) видатний український інженер, науковець у галузі ракетно-космічної техніки. Народився в Одесі 1908 році, у 1919-1924 р. навчався у профтехшколі. Після закінчення школи В.Глушко у 1925 р. поїхав на навчання у «Ленінградський державний університет», але не встиг скласти вступні іспити і перший курс пройшов як вільний слухач. У 1926 р. був зарахований на другий курс фізичного відділення фізико-математичного факультету ЛДУ. Темою диплома Глушка був проєкт міжпланетного корабля “Геліоракетоплан” з електричним ракетним двигуном (ЕРД). У квітні 1929 року частину цієї роботи, присвячену електричному ракетному двигуну, В.Глушко здав до Комітету у справах винахідництва. Його ідеями зацікавились військові, і у травні 1929 р., після закінчення ЛДУ, - став працювати в «Газодинамічній лабораторії» (ГДЛ).

Згодом став працювати (1934) у Московському Ракетному НДІ. У 1938 р. був заарештований більшовиками «за зраду інтересів КПРС», сидів у ГУЛАЗі разом з С.Корольовим. Їх зарахували на секретну роботу в «ОКБ-16». Через рік В.Глушко став головним конструктором закритого «ОКБ-16 НКВС» (так званої “шараги”), де розробляли ракетні прискорювачі для літаків. У липні 1944 року 35 ув’язнених з «ОКБ-16» (в тому числі – В.Глушка та С.Корольова) було звільнено, і вони отримали завдання створювати бойові ракети. Згодом В.Глушко став другою людиною у радянській космонавтиці на чийх двигунах злетіли: перший супутник та перший космонавт. Де б він не був (навіть у ГУЛАЗі), він завжди підкреслював своє украї-

нське походження. Те ж саме підкреслено в біографії В.Глушка, написаній його молодшим сином. Мабуть, не випадково, бо обдарований В.Глушко любив класичну музику (в молодості вчився в «Музичній академії» м. Одеси по класу скрипки 1920-1922 р). Коротко про молоді роки Валентина Глушка.

Навесні 1921 року Валентин прочитав книги Жуля Верна “З гармати - на Місяць” і “Навколо Місяця”, після чого вирішив присвятити своє життя здійсненню таких польотів. Почав з астрономічних спостережень, був керівником гуртка молодих дослідників світу. Взимку 1922 р. знайшов в Одеській публічній бібліотеці книгу К.Ціолковського, став вивчати його праці. Восени 1923 року написав Костянтину Едуардовичу листа і незабаром отримав лист-відповідь з кількома працями Ціолковського. Так розпочалось їхнє листування, яке тривало кілька років. У 1924 р. юний В.Глушко написав книгу “Проблема експлуатації планет”, яку не зміг видати (не було грошей), а згодом опублікував у газетах і журналах кілька науково-популярних статей, присвячених космічним польотам, зокрема, “Завоювання Землею Місяця” (1924 р), “Станція поза Землею” (1926 р) тощо.

У 16 років він завершив рукопис своєї першої книги “Проблеми експлуатації планет”. У цій книзі йдеться про космічну місію людства і накреслені основні етапи освоєння Місяця та планет Сонячної системи. Саме тоді, коли не те що ракети, а літаки були ще неабиякою екзотикою, юний Глушко поставив перед собою головні цілі життя і крок за кроком реалізовував їх, конструюючи все більш потужні ракетні двигуни. Крім того, у цій книзі містяться філософські роздуми про потребу поєднання науково-технічного прогресу з естетичними та етичними чинниками, які й сьогодні вражають глибиною та актуальністю.

Корольов і Глушко – ось кому Нобелівський комітет 1957 року, відразу після запуску першого штучного супутника, був готовий дати позачергові премії. І вони ними б стали, якби не М.Хрущов. У керівництва Кремля запитали: хто творці радянського супутника? Микита Хрущов бундючно відповів, що творцем супутника є весь радянський народ. Тому С. Корольов і В.Глушко не отримали Нобелівської премії. У жовтні 1953 році В.Глушко був обраний членом-кореспондентом АН СРСР, а 26 жовтня 1957 р. рішенням ВАК СРСР йому присуджено ступінь доктора технічних наук без захисту дисертації, а в 1958 році він

був обраний дійсним членом Академії наук СРСР. У 1974 році В.П. Глушка було призначено директором і генеральним конструктором НПО «Енергія» (що об'єднало ОКБ С.П. Корольова та ОКБ В.П. Глушка й деякі інші підприємства). В.П.Глушко не залишав роботу до останніх днів свого життя і помер 1989 р. Ім'ям Валентина Глушка названо малу планету № 6357 і кратер на Місяці, Федерація космонавтики Росії запровадила Золоту медаль імені В.П. Глушка.

Цілком імовірно, що вже сьогодні живуть люди, які ніколи не помруть, - пише співробітник «Університету Нової Англії» Джордж М. Янг у своєму блозі. Генна інженерія, заміна природних органів штучними інструментами, «нано» та інші технології продовжать наше життя далеко за межі 200 років. Штучний інтелект «Google» спрогнозував появу безсмертних людей до кінця ХХІ ст. Колись в історії було поняття «безсмертні міщани», воно з'явилося у ХІХ ст. та позначало людей, які тікали на Аккерманщину від кріпацтва та жили за паспортами вже покійних місцевих міщан. Паспорти їм продавала місцева поліція, й іноді траплялося так, що за одним паспортом жило декілька людей поспіль.

Що ми знаємо про космонавтику України? Українські вчені розвинули ідеї міжпланетних перельотів, та проробляли теорії ракетної техніки. Вітчизняні підприємства посідали й продовжують обіймати передові місця світової космонавтики. Провідну роль в цьому відіграє «Південний машинобудівний завод» та «КБ Південне» в Дніпрі. На їх потужностях виготовлено понад 400 штучних супутників Землі. До української ракетно-космічної галузі входить майже 40 великих підприємств та багато малих і середніх підприємств-розробників і незалежних науково-дослідних лабораторій. Великими досягненнями вітчизняних фахівців стало створення космічних апаратів «Січ-1», «Океан-О», «АУОС» та «Мікрон», ракетноносіїв «Зеніт-3SL», «Дніпро», «Циклон-3». А ще апаратурою стикування «Курс» для Міжна-

родної космічної станції, системами прицілювання ракет, апаратурою систем керування для космічних комплексів «Союз», «Прогрес», «Протон», унікальними об'єктами наземної інфраструктури: контрольно-коригувальними станціями для глобальних навігаційних супутникових систем, мережею спостережень геофізичних явищ та багато іншого.

Кожного року 4 жовтня в усьому світі відзначається як початок космічної ери людства. Цього дня 1957 року вперше на навколоземну орбіту був виведений штучний супутник Землі, створений у СРСР під керівництвом великого українця і нашого земляка Сергія Корольова. Сергій Корольов, вчений, конструктор космічних кораблів, основоположник практичної космонавтики, народився у Житомирі 12 січня 1907 року, помер 14 січня 1966 від гострої серцевої недостатності під час операції на кишці. Офіційний медичний висновок було опубліковано 16 січня у газеті «Правда». Пройшов випробування сталінського ГУЛАГу. Він почав працювати авіаконструктором, а пізніше - одним з керівників ракетного напрямку «Реактивного науково-дослідного інституту». За що посадили Корольова до в'язниці? У 1938 році, в роки сталінського "Великого терору", Сергія Корольова заарештували за звинуваченням у "троцькізмі" та "підриві державної промисловості". Недолугі більшовицькі прихвостні знущалися з С.Корольова в в'язниці, катували, пошкодили шийні кісточки і зламали нижню щелепу. Значно пізніше це привело до фатальних наслідків під час операції.

Кожного року - 12 квітня, у всьому світі відзначають день першого польоту в космос. Саме цього дня перша людина вийшла в космічний простір й облетіла Землю за орбітою. Ця інформація не нова - про історію освоєння космосу кожному з нас розповідали ще в школі. Ми хочемо нагадати читачам про перших «піонерів» освоєння Космосу. Про Олександра Шаргея (Юрія Кондратюка) та Сергія Корольова ви вже багато знаєте, тож коротко розглянемо інших обдарованих українців:

► **Геніальний конструктор Гліб Лозино-Лозинський.** Не для - не секрет, що в Україні народилися, жили й тривалий час вели діяльність видатні творці космічної техніки. Один тільки конструкторський доробок киянина Гліба Лозино-Лозинського давав усі підстави так написати. Він взяв активну участь у проєктуванні реактивних винищувачів МіГ-15 та МіГ-17, а МіГ-21 та

МіГ-25 вже значною мірою саме його дітищами. З 1965 року Лозино-Лозинський почав працювати на космонавтику, де розробив унікальний напрямок орбітальних легких літаків, першим з яких був одномісний керований орбітальний апарат "Спираль". З 1976 року в очолюваному Лозино-Лозинським НВО "Молнія" (блискавка) розробляли орбітальні кораблі "Бор" та "Буран". Наприкінці 1980-х років Лозино-Лозинський розробив унікальну багаторазову авіаційно-космічну систему виведення "БАКС", яка й понині випереджає все наявне у світі. Ця система складалася з повітряного аеродрому – українського літака «Мрія» та пілотованого космічного літака "Молнія" (блискавка). (Примітка: 24 лютого 2022 року, у перший день повномасштабної війни московської імперії зла, внаслідок повітряної атаки російських військ на аеропорт Гостомель був знищений український літак АН-225 "Мрія". Літак створювався для потреб космічної програми: для транспортування вантажів, космічного корабля «Буран» і компонентів ракетної системи «Енергія». АН-225 був найбільшим та найпотужнішим транспортним літаком у світі та загалом встановив 240 рекордів).

► Перший космонавт планети Земля став громадянин Радянського союзу **Юрій Олексійович Гагарін**. Він народився у селі Клушино, Гжатського району Смоленської області у 1934. Він полетів у Космос з космодрому "Байконур", почувши у навушники зухвале "Поїхали!" І повернувся на Землю менш ніж за дві години. Після 108 хвилин польоту Гагарін успішно приземлився в Саратовській області, неподалік від Енгельса. Сам Гагарін за кілька хвилин спустився на парашуті. Починаючи з 12 квітня 1962 року, день польоту Гагаріна в Космос був оголошений святом – «Днем космонавтики».

Багато дослідників впевнені, що Ю.Гагарін не був першим космонавтом і до нього, влада СРСР запустила і поховала у міжзоряному просторі півтора десятка людей. Про це більшовики не хочуть говорити а їхні польоти трималися в секреті. Радянські заяви про невдачі на орбіті були б нонсенсом. Однак західна преса рясніла фактами, взятих із різних радіоперехоплень та неофіційних каналів. Народилася ціла конспірологічна теорія, згідно з якою Юрій Гагарін був далеко не першою людиною на орбіті, а до нього в 1950-х – на початку 1960-х років СРСР запустив в Космос, ще як мінімум 12 космонавтів, чиї польоти

закінчилися катастрофою і загибеллю. А «Corriere della Sera» повідомляла взагалі про 14 радянських осіб. Серед них Марія Громова, чий голос записали брати Корділья. А також Олексій Ледовський, Сергій Шиборин, Андрій Мітков, Віктор Костін, Володимир Цветов, Сергій Нефьодов, Євген Кирюшин, Олексій Белоконєв та інші.

Авторитетний «US News & World Report» у 1961-му році писав, що за два дні до Ю.Гагаріна в Космос літав інший космонавт і загинув на орбіті, а Ю.Гагарін 12 квітня 1961 року лише «грав» на землі роль космонавта. Частина західних ЗМІ ще довгий час вважала космонавтом № 1 не Гагаріна, а льотчика-випробувача Володимира Іллюшина, сина відомого авіаконструктора. Москва таку інформацію спростувала відразу, але це прозвучало вже занадто слабко в порівнянні з сенсацією. І в Книзі рекордів Гіннеса певний час фігурувало прізвище В.Іллюшина - як першої людини в Космосі.

На думку відомого радянського публіциста Ярослава Голованова, який писав про Космос, це були зовсім не помилки, а свідоме прагнення створити навколо радянської космічної програми «конспірологічний флер» (флер - тонка прозора плівка або тканина). 4 лютого 1961 року, згідно з твердженнями братів Корділья, вони почули «загибель» радянської людини в Космосі. У той день СРСР дійсно запускав ракету-носіє «Молнія» з першою космічною станцією до Венери, але через неполадки, та ракета досягла лише орбіти Землі. Зрозуміло, жодного слова про невдалу спробу відправити апарат до Венери СРСР не повідомив, обмежившись повідомленням про виведення чергового штучного супутника. Однак у західному списку космонавтів-фантомів з'явилося ще одне прізвище – Геннадій Михайлов. Космонавт Белоконєв, за версією газети «New York Journal American», загинув смертю хороброго підкорювача Космосу за схожих обставин. У статті наводиться нібито секретний запис переговорів головного керівника радянських космічних польотів конструктора Сергія Корольова з космонавтом Белоконєвим.

До цього «Continente» вже повідомило про загибель 1-го лютого 1958 року Сергія Шиборина, пізніше Андрія Міткова, а 1-го січня 1959 року – Марії Громової. При цьому зазначалося, що М.Громова загинула внаслідок аварії прототипу орбітального літака з ракетним двигуном. Суми, які пізніше виділяли

західні держави на спорудження станцій спостереження за пусками радянських апаратів, обчислювалися мільйонами доларів. Більшовики у журналі «Огоньок» № 42 за 1959 рік надрукували репортаж про радянські наземні випробування авіаційної апаратури і льотних костюмів проти перевантаження. Його героїв – випробувачів Олексія Грачова, Геннадія Заводовського, Геннадія Михайлова, Івана Качура та Олексія Белоконова західна преса (як «Associated Press») чомусь прийняли за майбутній загін космонавтів.

Радянський космонавт на прізвище Качур, за версією конспірологів, знайшов свою смерть 27 вересня 1960 року під час невдалого запуску чергового корабля-супутника. Його орбітальний політ був нібито приурочений до знаменитого візиту Генерального секретаря Микити Хрущова на Асамблею ООН у Нью-Йорку 12 жовтня 1960 р. За однією з версій, М.Хрущов взяв із собою в США демонстраційну модель цього корабля, щоб з триумфом показати її західним журналістам, як тільки отримає повідомлення про успіх польоту в Космос. Однак пілот Качур загинув, і з цим була пов'язана лють Хрущова, який від досади стукав по трибуні ООН своїм черевиком замість того, щоб демонструвати модель космоліта і прорив СРСР у Космос.

Втім, драйву в таємничі історії підкорення Всесвіту додавали не тільки журналісти. Відомий адепт ракетобудування німецький учений Герман Оберт, який після Другої світової війни, потрапивши до рук союзників, як багато його колег, став працювати на американську космічну програму, стверджував, що з радянського космічного полігону «Капустін Яр» на початку 1958 року був проведений черговий пілотований запуск, що закінчився загибеллю пілота. Прізвище пілота – не називали.

Радянські невдачі із запусками в Космос на Заході не здавалися чимось фантастичним – преса стежила за космічною програмою СРСР з початку 1950-х р. Саме з 1951-го до 1960 р. в Союзі і проводилися експерименти з польотами тварин в Космос. Було 37 стартів із собаками, із них 20 стартів закінчилися їхньою загибеллю. Майже стільки ж загинуло й людей, які перед Ю.Гагаріним перебували у конспірологічних списках жертв підкорення Космосу до 1961 року. Наведемо інші приклади «живих космічних примар».

Серед міфічних космонавтів попадалися й реальні люди –

радянські льотчики-випробувачі та інші співробітники космічної програми, які потрапили в списки «космічних жертв» через ті чи інші не пов'язані з космосом обставини. Так, Петро Долгов був оголошений загиблим під час катастрофи корабля серії «Восток» 11 жовтня 1960 року. Хоча насправді Долгов пішов з життя 2-ма роками пізніше, здійснюючи стрибок з парашутом зі стратостата «Волга» з висоти 25 км. Внаслідок удару стороннього предмета в повітрі тріснув лицьовий щиток його гермошлема під час виходу зі стратостата, і Долгов загинув миттєво.

Приблизно так само в конспірологію потрапив і Герой Радянського союзу В.Іллюшин. У 1960 р. по дорозі на аеродром зустрічний автомобіль з п'яною компанією вдарив його лоб в лоб. Він вижив, але з важкою травмою обох ніг довго лікувався спочатку в Москві, а потім у Китаї. Але про ці події писали так: «Герой, син знаменитого авіаконструктора - В.Іллюшин, зі зламаними ногами. Все зрозуміло – літав у космос до Ю.Гагаріна, потрапив у катастрофу під час приземлення». А ліва американська газета «Daily Worker» повідомила: 7 квітня 1960 року Іллюшин на космічному кораблі «Россия» здійснив тривитковий обліт Землі і зробив вимушену аварійну посадку в Китаї.

Вищезазначені радянські космонавти Костін, Цветов, Нефьодов і Кирюшин також існували в реальності і навіть дожили до 1990-х років, отримавши в 1997 році звання «Герой Росії» за внесок в освоєння Космосу, але не як пілоти, а випробувачі космічної техніки. За словами космонавта Кирюшина, ніхто з їхньої четвірки не піднімався в Космос, але їхня робота досі зберігається під грифом «секретно».

За що вбили Гагаріна? Помер Юрій Гагарін дивною і загадковою смертю. Один полковник ВПС у відставці, колишній співробітник НДІ експлуатації і ремонту авіаційної техніки Ігор Кузнецов стверджує, що причиною трагедії стала технічна несправність літака під час тренувального польоту. У розсекреченому документі говориться, що маневр Ю.Гагаріна призвів до подальшого потрапляння літака в «закритичний режим польоту» і впав в умовах ускладненої метеорологічної ситуації. Однак інші подробиці катастрофи не уточнювалися. Багато хто, в тому числі і деякі авіаційні експерти, визнали офіційну версію загибелі Юрія Гагаріна і його напарника Володимира Серьогіна - «невиразною». Це породило безліч різних чуток...

► **Павло Попович** (1930-2009) український льотчик-космонавт № 4, перший космонавт-українець, генерал-майор авіації (1976), кандидат технічних наук (1977). Двічі Герой Радянського союзу (1962 та 1974). Депутат Верховної Ради УРСР 6–11-го скликань. За даними паспорта, народився 5 жовтня 1930 року в селищі «Узин» на Білоцерківщині. Після Другої світової війни продовжив там же навчання у школі № 1. Після школи вступив до ремісничого училища в Білій Церкві, вивчився на столяра. 1947 року вступив до Магнітогорського індустріального технікуму (Челябінська область куди переселилася їхня см'я). Технікум закінчив 1951 року. Паралельно займався у місцевому аероклубі.

У 1954 році закінчив «Качинське військово-авіаційне училище льотчиків» (Мічурінськ, Тамбовської області). Після закінчення училища служив у частинах ВПС СРСР. 1968 року закінчив «Військово-повітряну інженерну академію ім. Жуковського» (Москва). У 1960 році був зарахований до загону радянських космонавтів (Група ВПС № 1). Член КПРС з 1957 р, секретар партійної організації загону космонавтів.

Був першим українським космонавтом в історії людства, який здійснив груповий політ двох пілотованих кораблів у Космос 12 серпня 1962 року. Окрім цього, він був першим командиром бойової космічної станції, що була створена за секретною радянською програмою. Серед досягнень Павла Поповича є й одне досить химерне, - на прохання Сергія Корольова він заспівав українську пісню «Дивлюсь я на небо та й думку гадаю»..., що стала першою виконаною піснею у Космосі.

► **Леонід Каденюк** (1951-2018) народився в с. Клішківці Хотинського району Чернівецької області в сім'ї сільських учителів. Український льотчик-випробувач 1-го класу, політичний діяч, генерал-майор авіації, перший і єдиний космонавт незалежної України, народний депутат України 4-го скликання (2002-2006), Герой України (1997), Голова Державного космічного агентства України, радник та помічник Президента України з питань авіації і космонавтики. Почесний доктор Чернівецького Національного університету імені Ю. Федьковича. У 1976 році був відібраний до загону радянських космонавтів, а 1997 року на борту шатла «Columbia» він вирушив назустріч зорям в Космос із прапором України на своїй льотній формі...

На зустрічах з читачами у авторів книги запитують: Скільки кілометрів треба летіти до Космосу? Міжнародна авіаційна федерація (ФАІ) робочою межею між атмосферою та Космосом встановила висоту 100 км (це умовна лінія Кармана). У США астронавтами вважають людей, що побували на висоті понад 50 миль (біля 80 км). Були й інші питання, на які відповідали так: Перший штучний супутник Землі запущений на орбіту в колишньому СРСР 4 жовтня 1957 року. Кодове позначення супутника було «ПС-1» (це простий супутник-1).

Хто перший полетів у космос Ю.Гагарін чи інша Людина? Відповідь на це питання, попередню викладена в нашій книзі. До речі, 20 липня 1969 року, американський астронавт Ніл Армстронг першим із землян ступив на поверхню Місяця. У 1969-1972 роках за програмою "Аполлон" було виконано 6 польотів з посадкою на Місяці. Загалом на Місяці висаджувалися 12 осіб-астронавтів США. Нині з них живі лише 4 осіб. Останній космічний політ людини на Місяць був здійснений у рамках місії "Аполлон-17" у грудні 1972 року.

Абсолютним рекордсменом за тривалістю перебування в космосі - 878 діб (протягом 5 польотів) був росіянин Геннадій Падалка. На питання: «Скільки людей загинуло в Космосі»? Відповідь така: - Офіційно за весь 60-річний період подорожей людства у Космос, загинуло 20 астронавтів: із них 14 осіб у космічних апаратах NASA в 1986 і 2003 роках, троє космонавтів під час місії "Союз-11" у 1971 році та троє під час пожежі на стартовому майданчику "Аполлон-1" у 1967 році. Перелік прізвищ: Жертви катастрофи шатла «Челленджер» (5 осіб) Грегори Брюс Джарвіс; Кріста Маколіфф; Онідзука Еллісон; Джудіт Резнік; Рональд Макнейр. Інші космонавти (астронавти): Майкл Філліп Андерсон; Бондаренко Валентин Васильович; Девід Макдауелл Браун; Едвард Гіггінс Вайт; Волков Владислав Миколайович; Річард Даглас Гасбанд; Вірджил Гріссом; Грегори Брюс Джарвіс; Добровольський Георгій Тимофійович; Лорел Кларк; Комаров Володимир Михайлович; Вільям Камерон Маккул; Онідзука Еллісон; Пацаєв Віктор Іванович; Ілан Рамон; Калпана Чавла; Роджер Чаффі - як умовний полеглий американський астронавт...

Неофіційно, ми можемо опиратися тільки на думки інших дослідників, бо ця тема закрита під грифом «секретно»...

КОЛИШНІ ПІОНЕРИ РАКЕТОБУДУВАННЯ

Продовжуємо розповідь про безсмертних підкорювачів Космосу, котрі мають українське походження. Ми вже розповіли про українського астронома (звіздаря) Юрія Дрогобича; про винахідника і розробника ракет та ідей польоту на Місяць Олександра Засядька; про винахідника двигунів літальних апаратів та терориста Миколу Кибальчича; про українського обдарованого Ігоря Сікорського; про конструкторів у галузі ракетно-космічної техніки Михайла Янгеля та Володимира Челомея; про українського інженера і науковця у галузі ракетно-космічної техніки Валентина Глушка; про геніального конструктора Гліба Лозино-Лозинського; про космонавтів: Юрія Гагаріна, Павла Поповича, Леоніда Каденюка, Олександра Волкова та інших відомих осіб – підкорювачів Космосу. (На фото Сергій Павлович Корольов).

Інші космонавти, в тому числі і російські, які пов'язані з Україною. До списку включено космонавтів (астронавтів), які мають зв'язок з Україною, народилися (мають родинні корені), проживали або здобували освіту в Україні:

► Атьков Олег у 1966 році закінчив Херсонську середню школу № 20.

► Горбатко Віктор у 1953 році закінчив 8-му військову авіаційну школу початкового навчання льотчиків у місті Павлоград Дніпропетровської області.

► Кононенко Олег у 1988 році закінчив Харківський авіаційний інститут ім. М. Є. Жуковського.

► Манаров Муса — дитинство провів у різних містах за місцем військової служби батька, наприклад, у селищі Клевань біля Рівного та у Харкові.

► Макаров Олег у 1951 році закінчив середню школу № 3 м. Рівне.

► Скрипочка Олег народився у сім'ї військовослужбовця. Певний час навчався у школі у м. Запоріжжя.

► Гідзенко Юрій народився 1962 р. у с. Єланець, Миколаївська область. У 1983 р. закінчив Харківське вище військово-авіаційне училище льотчиків імені С. І. Гріцевця.

► Маленченко Юрій народився 1961 р, м. Світловодськ, Кіровоградська область.

► Онуфрієнко Юрій народився 1961 р, Рясне, Харківська область.

► Циблієв Василь народився 1954 року, село Оріхівка, Кримська область. У 1975 закінчив Харківське вище військово-авіаційне училище льотчиків імені С. І. Гріцевця.

► Арцебарський Анатолій народився 1956, смт Просяна Покровський район Дніпропетровська область.

► Береговий Георгій народився 1921, с. Федорівка, Карлівський район, Полтавська область.

► Бондаренко Валентин, народився 1937 р, м. Харків)

► Васютін Володимир народився 1952, м. Харків.

► Добровольський Георгій народився 1928, м. Одеса). У 1950 році закінчив Чугуївське військово-льотне училище.

► Жолобов Віталій Михайлович народився 1937 року с. Стара Збур'ївка Голопристанський район, Херсонська область. Після завершення кар'єри космонавта працював помічником генерального директора науково-виробничого об'єднання «Маяк» у м. Києві; потім з 1996 року - заступником генерального директора Національного космічного агентства України у м. Києві; з 2002 року Президент Аерокосмічного товариства України.

► Кизим Леонід народився 1941 р, м. Лиман, Донецька область. Протягом 1958-1963 р. навчався у Чернігівське вище військово-авіаційне училище льотчиків.

► Климук Петро народився 1942, село Томашівка Україна, нині Берестейський район, Берестейська область, Білорусь). 1959 року закінчив середню школу та вступив до школи початкового навчання льотчиків у Кременчуці. Однак 1960 року школу розформували, вона була переформатована у школу для підготовки цивільних льотчиків, і Петра Клімука перевели у Чернігівське вище військово-авіаційне училище льотчиків імені Ленінського комсомолу. 1964 року закінчив його з відзнакою.

► Левченко Анатолій народився 1941, селі Основинці, Краснокутський район, Харківська область. У 1959 році він став курсантом Кременчуцького вищого військового авіаційного училища льотчиків. У зв'язку з перепрофілюванням училища, його перевели до Вищого військового авіаційного училища льотчи-

ків, яке він закінчив в 1964 році.

► Ляхов Володимир народився 1941 р, м Антрацит Ворошиловградська (нині — Луганська) область). Закінчив Харківське вище військово-авіаційне училище льотчиків ім. Гріцевця.

► Попов Леонід народився 1945 р, м. Олександрія Кіровоградська область). У 1968 році закінчив Чернігівське вище військово-училище льотчиків з дипломом «льотчик-інженер».

► Попович Павло народився 1930 р, м. Узин, Київська область).

► Романенко Юрій у 1966 на відмінно закінчив Чернігівське вище військово-авіаційне училище льотчиків, де залишився працювати інструктором до 1970 року.

► Філіпченко Анатолій народився 1928, село Давидівка, Острогозький повіт Воронізька губернія. У 1950 році закінчив Чугуївське (Харківське) військово-авіаційне училище льотчиків (ВАУЛ) і здобув кваліфікацію «військовий льотчик». З 1971 року почесний громадянин Сум.

► Шонін Георгій народився 1935, м. Ровеньки, Луганська область). Дитинство провів на Одещині у м. Балта. Вступив до Одеської спецшколи ВПС, але після її розформування закінчив Єйське військово-морське ордена Леніна авіаційне училище та інші обдаровані особи, які мають відношення до України.

Легендарний англійський фізик-теоретик, космолог і автор багатьох книжок, директор з досліджень Центру «Теоретичної Космології Кембриджського університету», відомий своїми дослідженнями в астрофізиці, зокрема теорії чорних дір та популяризації наукових знань - Стівен Гокінг (1942-2018) ще за життя озвучив моторошний прогноз щодо майбутнього Землі і тепер ці тривожні припущення частково підтвердилися з боку NASA. Проблеми, які окреслив Стів

Гокінг, уже сьогодні становлять реальну небезпеку для людства. Під час виступу на саміті «Tencent WE» у Пекіні 2017 р. Гокінг попередив: до 2600 року Земля може стати непридатною для життя, буквально перетворившись на «гігантську вогняну кулю». Причиною, на його думку, стане надмірне зростання населення і стрімке виснаження природних ресурсів.

Фізик наголошував, що людство має вже зараз готуватися до евакуації з планети, аби уникнути повного зникнення виду. Найвідоміша книга Стівена Гокінга, «Коротка історія часу», стала бестселером і утримувалася у списку «Sunday Times» рекордні 237 тижнів поспіль.

Зараз продовжимо свою розповідь з окремих деталей біографії Сергія Павловича Корольова. Обдарований малий хлопчик Сергій - українець за походженням. Народився у Житомирі 1906 р, коли виріс - став першим головним конструктором ракетно-космічних систем в колишньому Радянському союзі. Прізвище його матері – Москаленко (українка). Батько - за походженням білорус. С.Корольов спершу виховувався у традиційній українській сім'ї своїх дідуся й бабусі, потім жив та вчився в Одесі. Була то доба революції та українізації. Нам досить важко раціонально оцінити та описати той імпульс, який був у ті роки українізації. Навчання у ВУЗі Сергій Корольов почав в Київській політехніці. Математику читав йому майбутній академік Михайло Кравчук. Вчився він добре...

Трудовий стаж майбутнього головного конструктора колишнього СРСР - С.Корольова почався з 16 років. Спочатку він працював теслею, газетоношею, вантажником, робітником кривдахи, працював на верстаті. «Я буду будівником... але тільки літаків», говорив в ті роки С.П.Корольов.

► під час навчання в Київському політехнічному інституті Сергій захопився планеризмом, причому не тільки конструював і створював легкі планери, а й літав на них. Під час одного з таких польотів він невдало приземлився і ледь не загинув, отримавши безліч травм;

► С. Корольов був талановитим льотчиком та активним членом планерного школи як в Києві, так і в Москві, він дуже багато літав на найрізноманітніших, в тому числі і експериментальних, літальних апаратах. Також Сергій замолоду був талановитим спортсменом, серйозно займався боксом тощо.

Можливо С.Корольов після закінчення української Політехніки залишився б працювати у Києві, або у Харкові будувати літаки. І доля його була б такою, як і у більшості працівників КБ Калініна чи Немана. Але сталося так, що 1927 року, після зак-

риття у Києві аеромеханічного відділу у КПІ, його перевели вчитися до Москви. Далі практично все життя (зокрема й роки в концтаборі ГУЛАГу та «закритій шарашці») Корольов провів поза Україною. У 1952 році (в котрий раз) більшовики посилили полювання за «недобитими українськими буржуазними націоналістами», але то інша тема... Про Сергія Павловича Корольова є багато інформації в Інтернеті, тож ми коротко зазначимо його біографію:

► Народився 30 грудня 1906 (12 січня 1907) у Житомирі. Перед цим, 15 серпня 1905 р. батьків Сергія Корольова, Марію Миколаївну Москаленко, (доньку українського купця, яка щойно закінчила гімназію) і білоруса Павла Яковича Корольова, що незадовго до цього закінчив словесне відділення філологічного факультету «Історико-філологічного інституту», урочисто обвінчали в Ніжинському Миколаївському соборі. Після весілля молоді батьки поїхали на Кубань, в Єкатеринодар (нині Краснодар), куди батька Павла Корольова призначили викладачем російської мови в чоловічій гімназії. В серпні 1906 році Павло Корольов одержав нове призначення і сім'я переїхала на постійне місце проживання - до Житомира. У 1910 р. їхній шлюб розпався...

► Перші уроки обдарованому хлопчині Сергію давали вдома бабуся та мама. Він рано навчився читати й писати, особливо подобалась арифметика, яка давалась дуже легко. У 1916 році мама Сергія вдруге вийшла заміж, вітчим Григорій Михайлович Баланін, начальник портової електростанції, був розумним інженером, який зробив швидку кар'єру відразу у двох галузях: залізничній промисловості й технічній освіті. Він став для Сергія наставником. У вересні 1917 р. хлопчик пішов до першого класу Третьої одеської гімназії. Навчався дуже добре, згодом склав екстерном усі іспити...

► У 1924 році молодий хлопець Сергій Ковальов закінчив в Одесі професійну будівельну школу. У 17 років розробив проєкт безмоторного літака «К-5», офіційно захищеного перед компетентною комісією й рекомендованого до будівництва. З 1927 року - працював в авіаційній промисловості.

► У 1924 р. поступив до Київського політехнічного інституту на механічний факультет, і у 1930 році перевівся до Мос-

ковського вищого технічного училища, одночасно закінчив МВТУ та московську школу льотчиків.

► 3 червня 1930 року став працювати старшим інженером ЦАГІ. Розробив ряд конструкцій планерів, які успішно літали. У 1931 році спільно з Ф. А. Цандером брав участь в організації «Групи вивчення реактивного руху» (ГВРР).

► У 1932 році очолив вищезазначений ГВРР. Наприкінці 1933 року, після об'єднання ГВРР і «Газодинамічної лабораторії» (ГДЛ) і утворення реактивного інституту (РНДІ) Сергій Павлович був призначений заступником директора РНДІ.

► Наприкінці 1934 року С.Корольова призначили керівником відділу ракетних літальних апаратів РНДІ. Тож з 1934 року він керівник відділу ракетних літальних апаратів РНДІ.

► У 1934 році була видана робота Корольова «Ракетний політ у стратосфері».

► У 1938 році С.Корольов був заарештований і засуджений до 10-річного ув'язнення за «контрреволюційну троцькістську діяльність». Піддавався більшовицьким тортурам... Після перегляду справи 1940 р. був переведений на нове місце ув'язнення – в московську спец'язницю, до Конструкторського бюро особливого режиму при НКВС СРСР, яким керував також ув'язнений А. Туполєв. З 1940 по 1942 р. Корольов працює цьому в секретному ЦКБ.

► У 1942-46 роках Корольов працює в ОКБ заступником головного конструктора двигунів, займаючись проблемою оснащення бойових літаків рідинними ракетними прискорювачами.

► У 1946 році Сергій Корольов був призначений головним конструктором балістичних ракет.

► У 1956 році на озброєння в СРСР була прийнята перша ракета з ядерною боеголовкою, в розробці якої була чимала заслуга С.Корольова.

► 4 жовтня 1957 року сконструйована ним ракета вивела на орбіту перший штучний супутник Землі. А у 1958 році Сергій Павлович Корольов отримав звання академіка.

► 12 квітня 1961 року Корольов разом із своїм колективом здійснив успішний запуск космічного корабля "Восток-1" з космонавтом Юрієм Гагаріним на борту. Почалася ера пілотованої космонавтики.

► 1962 рік - С.Корольов керує: льотними випробуваннями

першої стратегічної ракети на твердому паливі, спільним польотом двох кораблів «Восток», пілотованих Андріаном Ніколаєвим і Павлом Поповичем; пізніше керує стартом міжпланетної станції «Марс-1».

- ▶ 1963 рік - керував космічним польотом кораблів «Восток», пілотованих Валерієм Биковським і першою жінкою-космонавтом Валентиною Терешковою.

- ▶ 1964 рік. Здійснював керівництво польотом супутників системи «Електрон», а також корабля «Восток» з космонавтами: льотчиком Володимиром Комаровим, конструктором Костянтином Феоктистовим і лікарем Борисом Єгоровим.

- ▶ У 1965 році керував: створенням місячного корабля і розгінного блоку для здійснення обльоту Місяця за допомогою важкого носія «УР-500» конструкції В. Н. Челомея. Польотом корабля «Восход-2» з Павлом Беляєвим і Олексієм Леоновим на борту і виходом людини у відкритий космос. Далі очолив створення багатоцільового корабля «Союз», провів експеримент «Зонд» з фотографуванням зворотного боку Місяця і випробуванням супутника зв'язку «Блискавка».

- ▶ Помер Сергій Павлович Корольов 16 січня 1966 року під час операції. Сказалися раніше одержані травми шийних гребців в концтаборі ГУЛАГу

Історична пам'ять про Сергія Корольова:

- ▶ Іменем Корольова названо місто в Московській області і вулиці більш ніж в 50 (!) містах Росії і України.

- ▶ У Москві, Житомирі, на Байконурі встановлені пам'ятники С. Корольову.

- ▶ У 1966 році Академія наук СРСР випустила пам'ятну медаль на честь С. П. Корольова.

Ім'ям академіка Корольова названі:

- ▶ Самарський державний аерокосмічний університет;

- ▶ Житомирський військовий інститут;

- ▶ Будинок культури в Києві;

- ▶ Ракетно-космічна корпорація «Енергія» (Російська Федерація);

- ▶ Науково-дослідне судно «Академік Сергій Корольов».

- ▶ Кратер на Місяці, на Марсі, астероїд 1855 Корольов.

- ▶ Марка до дня космонавтики з ім'ям Корольова:

- ▶ С.Корольов відтворений в 24 різноформатних фільмах.

Сергій Микитович Ковальов, українець за походженням, народився в 1919 році, помер на 92-му році свого життя (2011). Батько — Микита Назарович Ковальов родом з Тамбова, закінчив офіцерські курси і не будучи дворянином - отримав офіцерське звання старшого лейтенанта. Мати Анастасія Іванівна народилася біля Полтави, на хуторі «Костюки», дочка морського офіцера, кот-

рий починав службу на флоті матросом. Молодий обдарований Сергій, після закінчення школи, продовжив навчатися в Ленінградському кораблебудівному інституті у 1937-1942 роках. Друга світова війна внесла свої корективи, евакуація і переведення до Миколаївського кораблебудівного інституту, який він успішно закінчив...

► В 1943 році був направлений на роботу в Центральне конструкторське бюро № 18 (нині Центральне конструкторське бюро морської техніки «Рубін»).

► У 1948 р. переведений на посаду помічника головного конструктора.

► З 1954 р. стає головним конструктором паро-газо-турбінного човна проекту 617 (це радянський експериментальний підводний човен з паро-газо-турбіною установкою Вальтера).

► З 1958 Головний (Генеральний) конструктор атомних підводних човнів (крейсерів) стратегічного призначення, проектів 658, 667А, 667Б, 667БД, 667БДР, 667БДРМ і 941. За його проектами було побудовано 92 підводні човни, з котрих 73 на Сєвмаші.

► Помер видатний конструктор у 2011 році. Панахида відбулася в Миколаївському соборі Санкт-Петербурга. Похований на «Красненькому кладовищі».

Пам'ять: С. М. Ковальов є почесним громадянином міста Северодвінська. На Алеї Героїв в Санкт-Петербурзі встановлений бюст С. М. Ковальову (скульптор А. М. Ігнат'єв, архітектор В. І. Ковалева).

У 2011 році набережній «Сєвмашу» в Северодвінську присвоєно ім'я С. М. Ковальова.

У Северодвінську на «Сєвмаші» збудували водний транспорт із озброєння за назвою «Сергій Ковальов».

Маємо сказати декілька слів про конкурента Сергія Корольова, який працював «поряд» з ним у той період. Це засекречений конструктор ракетно - космічної техніки **Володимир Челомей** (1914-1984 р. на фото) про якого ми Вам розповідали раніше, а зараз згадали на противагу С.Корольову. Син учителів з Полтавщини, у 1937 році Володимир закінчив авіаційну Київську політехніку. Під його керівництвом розробили найпотужніший радянський ракетonoсій «Протон», який використовується й донині. А ще під керівництвом В.Челомея були створені бойові орбітальні станції «Алмаз» (інша назва «Салют-3», «Салют-5» і «Космос» (має кілька номерів). А ще великі орбітальні кораблі (літали тільки у безпілотному варіанті). На його рахунок були КБ й різні космічні перехоплювачі тощо

Він одночасно із С.Корольовим, запустив свій проект місячного корабля і ракетonoсія «УР-700» (аббревіатура УР розшифровується як «універсальна ракета»). За основу цього місячного носія, обдарований конструктор В.Челомей запропонував узяти вже передану до експлуатації дво- та триступінчасту «УР-500-К», «засновницю» сімейства «Протонів».

«УР-500» мала незвичайне конпоунування першого ступеня. Основою був центральний блок - бак окислювача. На нього навішувались 6 інших блоків, кожен із яких складався з бака з паливом і двигуна першого ступеня. (Щоб ви знали, будь-який рідинний ракетний двигун працює на суміші окислювача та власного палива). Жоден з існуючих на той час радянських двигунів для такої потужної ракети як «УР-700» не годився. Тут і став у пригоді «РД-253», розроблюваний Валентином Глушком (про нього трохи згадаємо пізніше) раніше відхилений С.Корольовим, зокрема, через високу токсичність компонентів палива. А от для ракетonoсія «УР-500» таке пальне «пішло на ура», оскільки вона створювалася не стільки під мирні вантажі, скільки під військове корисне навантаження - від надпотужних ядерних боєголовак - до бойових ракетопланів.

Загалом під орудою В.Челомея було створено 45 проєктів крилатих ракет, із яких 18 пройшли випробування, а 10 стали на озброєння ВМФ; 32 проєкти балістичних ракет (10 прийняті

на озброєння); перша у світі орбітальна пілотована космічна станція «Алмаз» – попередниця станцій «Салют», а ще «Мир» і «МКС» та інші напрацювання. Щоб завершити розповідь про «КБ Челомея», згадаємо ще один його проект. Там розробили низку легких пілотованих космічних літаків. 1979 року натурний макет апарата «ЖКС» представили керівникам космічної галузі. Він мав стартувати з використанням ракетносія «Протон». Проте цей проект видався керівництву «надто сміливим», відтак у 1981 році роботу над ним припинили.

У Києві на честь В.Челомея встановлено пам'ятник на алеї видатних вчених НТУУ «КПІ»; три меморіальні дошки. У Полтавській загальноосвітній школі № 10, де у 1920-х роках навчався майбутній обдарований конструктор; створено клас-вітальню; а в Полтавському музеї авіації й космонавтики облаштували меморіальний зал Челомея. Назву «Челомей» має астероїд, відкритий у Кримській обсерваторії 1976 року.

Рідинний ракетний двигун «РД-253» - розроблений конструкторським бюро Валентина Глушка. Він використовувався в перших ступенях ракети-носія «Протон» та є одним з перших двигунів замкнутої схеми. «РД-253» забезпечує потужну тягу для ракет, необхідну для виведення важких вантажів у космос, зокрема, космічних апаратів та модулів орбітальних станцій. Особливості: «РД-253» працює на висококиплячих самозаймистих компонентах палива: несиметричному диметилгідразині (горюча речовина) та тетраоксиді азоту (окислювач). Це забезпечує простоту та надійність конструкції, але робить паливо токсичним. «РД-253» та його модифікації «РД-275» і «РД-276» й досі (2025) використовуються Російською Федерацією на ракеті «Протон», незважаючи на обіцянки замінити її на «Ангару». Роз'яснення: «Ангара-А5» — російська ракета-носіїв важкого класу сімейства «Ангара», перша важка ракета-носіїв, розроблена Росією після розпаду СРСР. Запускається з п'ятьма універсальними ракетними модулями «УРМ-1», оснащеними двигунами «РД-191». Головний розробник та виробник — Державний космічний науково-виробничий центр імені М. В. Хрунічева.

Восьма глава

Обдаровані постаті забутих українців

ЗНАКОВІ УКРАЇНСЬКІ ПОСТАТІ

Про кого з українських митців варто знати усьому світові? Чия праця найяскравіше демонструє особливості української культури? Хто вони - обдаровані українці, що прославили нашу Батьківщину? Давайте разом заглянемо в заготовлену добірку малові-

домих, але геніальних і обдарованих українців. Ми зразу зазначаємо, до неї потрапили не всі знакові українські постаті. Наша добірка – немов основа, перший крок це ознайомча екскурсія, яку нам допомогли зробити експерти «PEN Ukraine» Тамара Гундорова, Анатолій Дністровий, Діана Ключко, Олег Коцарев, Олена Павлова, Ростислав Семків, Оксана Форостина. Окрема подяка Любові Морозовій та координатору проєкту визначних постатей – Олені Павловій...

До нижчезазначеної добірки "Знакових постатей української культури" ввійшли митці-новатори, ключові фігури української культури, світові зірки тощо. Серед них художники зі світовими іменами, видатні живописці і графіки, архітектори і скульптори, поети і прозаїки, драматурги і актори, режисери і композитори, співаки і розробники в космічній галузі. Їхні ідеї вели за собою мільйони інших осіб. Їхня творчість наповнює і дозволяє відчувати, що таке Україна в культурному вимірі. І зрозуміти, чому українці зараз так сміливо боронять свою землю. Адже війна за українську незалежність триває не місяць і не 11 років (станом на 2025), а вже не одне століття. Московська імперія зла тільки підтвердила від 2014 року свою загарбницьку сутність.

Наша добірка «Знакових українських постатей» займе всю 8 главу. Почнеться вона з невеликого історичного переліку славних представників української нації від Київської Русі, потім перейдемо до 1500-х років, далі до 1800-1900-х років і закінчимо сучасним часом. Пропонуємо читачам продивитися меморіальний альманах «Видатні діячі України минулих століть» — історико-меморіальне ілюстроване видання (2001 р) який міс-

тить біографії 300 видатних постатей України за участю «Інституту історії України НАН України». Підготовлене двома мовами - українською та англійською. Воно стало першою книгою в серії «Золоті імена України», започаткованої в рамках національного проекту «Золота книга української еліти». Наступними виданнями серії стали «Золота книга української еліти» у 6 томах (2001), «Народжені Україною» (2003 р).

Віщий Олег - київський князь (882-912).

Напівлегендарна постать давньоруської історії. Вважається, що він прийшов разом з Рюриком зі Скандинавії. За "Повістю временних літ", Олег обманом захопив Київ (близько 882 р), звабивши київських князів Аскольда й Діра. Почав правити на Русі від імені сина Рюрика - Ігоря. Новгородський літопис вважає його лише воєводою Ігоря, а "Повість временних літ" - повновладним київським князем. За князювання Олега,

Північна Русь була об'єднана з Південною, що ознаменувало початок створення давньоруської держави – майбутньої України. Він послідовно й наполегливо підкорював племінні союзи і князівства в центральній владі.

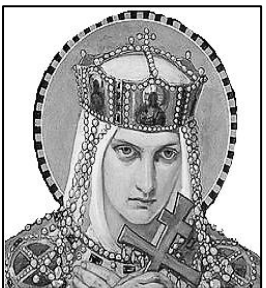
Особливо відзначився своєю активною зовнішньою політикою. В 907 році очолив великий похід на столицю Візантії Константинополь. Коли човни (ладді) Олега наблизились до Царгорода: «греки ж замкнули Суд, а місто зачинили». Давньоруські книжники називали «Судом» бухту «Золотий Ріг», що відділяла власне Константинополь від його передмістя Галати. На берегах бухти стояли величезні кам'яні башти, між якими у разі небезпеки натягали гігантський ланцюг, що підтримувався на поверхні води сотнями поплавків. Ця загорожа надійно перекривала вхід до «Золотого Рогу». Олег вирішив перехитрити візантійців: «І звелів Олег своїм воїнам зробити колеса й поставити на них кораблі, (з гордістю за свого хитромудрого героя пише Нестор). І з попутним вітром підняли вони вітрила й пішли з боку води - полями до міста (Царгорода)». Греки побачивши це, злякались і сказали через послів Олегові: «Не губи міста, дамо тобі данини, якої забажаєш». За легендою Олег прибив свій щит на воротах Царгорода і домігся вигідного для Київсь-

кої Русі мирного договору (911 р). Обставини смерті князя Олега остаточно не з'ясовані. За однією з версій, загинув у поході на Каспій. За іншою, помер від укусу змії, що виповзла з черепа його улюбленого коня (цю смерть йому навіщували волхви).

Ігор Старий - київський князь (912-944), син Рюрика. Походження князя Ігоря достеменно невідоме. "Повість временних літ" називає його сином Рюрика, хоча викладено у "Повісті" версію біографії Ігоря більшість істориків вважає за штучну легенду, в питанні про походження Ігоря однастайності й досі немає. Є версії, що він був одним із воевод великого князя київського Олега (Віщого), або нащадком Аскольда. А ще він був чоловіком Ольги, яка у свою чергу, була спадкоємницею київських князів.

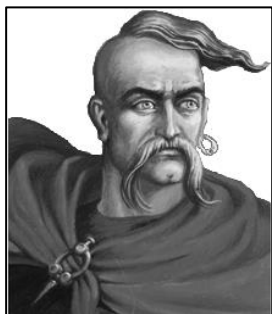
За "Повістю временних літ", Ігор Старий почав князувати в Києві у 913 р, після смерті Олега. Здійснював централізаторську політику, включив до складу Київської держави могутні племінні об'єднання уличів і древлян. У 941 р. здійснив невдалий похід на Візантію, правда його флот візантіїці спалили "грецьким вогнем". В 943 р. повторив свій похід у більших масштабах і домогся в 944 р. русько-візантійської мирної угоди. Повернувшись із походу, восени 944 р. вирушив збирати данину (полюддя) у землі древлянського союзу племен. Але одержана данина здалося йому замалим, і він заявив своїй дружині: «Ідіть з даниною додому, а я повернусь до древлян і повторно позбираю ще данини». З купкою дружинників Ігор знову почав жорстко стягати данину. Це викликало обурення древлян, і вони вбили князя Ігоря Старого.

Київська княгиня Ольга (944-964). Її походження достеменно невідоме. Про неї склали чимало легенд. За однією з них, жінка перевозила князя Ігоря через річку, чоловік закохався і одружився. За іншою легендою, вона була донькою боярина, або псковського князя. Історія Ольги у літописі починається з докладного оповідання про помсту, яку вона вчинила над

древлянами за вбивство свого чоловіка Ігоря. Ця помста завершилась спаленням столиці древлян, міста Іскоростень. Враховуючи, що їхній син Святослав був малолітнім, влада перешла до рук Ольги у 945 р. Ольга стала повноправною правителькою величезної, ще не впорядкованої держави, де час від часу вибухали повстання проти центральної влади. Серед усіх князів Ольга провела державну реформу, організувала опорні пункти центральної влади на місцях, чим зробила важливий крок у складанні давньоруської державності. Вона встановила норми оподаткування. Впровадила кілька видів платежів – "устави" та "уроки". Данину з древлян та інших племен відтоді ділили на три частини: дві йшли на Київ, а третя – на Вишгород, де була резиденція Ольги. Княгиня налагодила промисловий відлов хутрових звірів, визначила території, які мали постачати державі відповідний товар. Окрім того, саме хутром підлегли землі та племена сплачували данину. Цей товар Київської Русі користувався неабияким попитом з боку інших держав.

У 946 (або 957) здійснила візит до Константинополя, уклавши угоду з імператором Константином-VII Багрянородним. Під час візиту прийняла християнство, але запровадити його в Києві не спромоглася. Ольгу не просто вшановували нащадки — її канонізували. Намагаючись зміцнити позиції країни в тогочасній Центральній Європі, Ольга відправила посольство до Оттона, яке, крім клопотання про запровадження християнства, мало домагатися встановлення відносин "миру й дружби" з Німеччиною. До речі, у роки правління княгині Ольги не відбувалося ніяких воєнних зіткнень ні з Хозарією, ні з печенігами, всі конфліктні ситуації розв'язувались дипломатією. У проведенні зовнішньої політики Ольга віддавала перевагу мирним засобам...

Святослав хоробрий - київський князь (964-972), син Ігоря. Його слова: «Мертві сорому не знають, тож не посоромимо землі Руської». По смерті батька перебував під регентством матері. Ставши самостійним правителем, розпочав заходи зі зміцнення Давньоруської держави, повернувшись до її складу племінного княжіння в'ятичів (964 р), а потім розгромив Хозарський каганат. За легендою, Святослав відправив

хазарському кагану своє знамените послання "Іду на ви!" Вів активну політику щодо Візантії. В 968 р. допоміг імператорові Никифору Фоці придушити повстання болгар. Та, розбивши їхнє військо, київський князь і не подумав забиратися геть із Подунав'я, на що так розраховували візантійські політики. Він отаборився у Переяславці на Дунаї. Згідно зі свідченням "Повісті временних літ", Святослав начебто заявив: «Не люблю мені сидіти в Києві, хочу жити в Переяславці на Дунаї, там середина землі моєї, туди стікаються всі блага». Навряд чи він збирався перенести столицю Давньоруської держави Київ на Дунай. Але князь, вочевидь, добре розумів стратегічні й економічні вигоди Дунайського пониззя й планував і далі тримати його в сфері свого впливу. Його спроба залишитися в Болгарії змусила Візантію нацькувати на Київ печенігів. Відігнавши їх, Святослав Ігоревич провів адміністративну реформу, посадивши синів намісниками: старшого Ярополка - в Києві, молодшого Олега - в Овручі, позашлюбного Володимира - у Новгороді Великому.

В 969 Святослав Ігоревич вирушив у другий похід на Болгарію. Проти нього виступила Візантія і у 971 р. Святослав Ігоревич з військом був обложений у болгарському місті Доро-столі, а пізніше йому довелося піти з Болгарії. На зворотному шляху він потрапив у засідку, влаштовану печенізьким ханом Курею, й загинув. "Повість временних літ" коротко і з гіркотою констатувала загибель свого улюбленця.

Великий Володимир Святославич - правитель і хреститель Київської Русі (960 -1015). Великий князь Київський, правитель і хреститель Київської Русі, один з найвидатніших державних діячів України-Русі. Відомий також як Володимир Святий, Володимир Хреститель і Володимир Красне Сонечко. Його князювання у 980–1015 роках вважається початком розквіту Київської Русі, а самого князя називають од-

ним з найяскравіших політичних діячів Європи того часу. Він зосередив у своїх руках неподільну владу, запровадив новий підхід в управлінні державою, провів адміністративну реформу, а укріплення кордонів Київської Русі сприяло також зміцненню держави, підвищенню її статусу. Князь Володимир Святосла-

вич першим з київських князів почав карбувати власні гроші, а зображений на них знак "тризуб" став у XX ст. гербом України.

Антоній Печерський преподобний монах Київської метрополії Константинопольського патріархату (близько 983–1073 р). Важко уявити українське християнство, чернецтво й узагалі релігійну еволюцію Київської Русі без внеску Антонія Печерського. Головна справа його життя, ресорганізація давніх монастирів за образом і подобою традицій «Святої гори» на Афоні, де Антоній провів кілька років свого життя. Так з'явилася знаменита Києво-Печерська

лавра. Також Антоній - один із перших, офіційно задокументованих ваганів (доктрина, згідно з якою людина повинна жити без експлуатації тварин). Проповідуючи жорсткий аскетизм, він харчувався тільки рослинною їжею, відмовляючись від м'яса навіть у дозволені дні.

Ярослав Мудрий київський князь (1019-1054), син Володимира. Його слова: «Якщо будете у ненависті жити, у сварках та бійках, то самі загинете і загубите землю своїх батьків та дідів, котрі здобували її трудом своїм великим...». З малих літ Ярослав був намісником батька, князя київського Володимира Великого, в Ростові, а після смерті брата Вишеслава став князювати у Новгороді. Саме це місто і стало

його військовою силою і підтримкою протягом усього його правління. Після смерті батька 1015 р. Ярослав розпочав війну з братом Святополком, яка не припинялася чотири роки. 1019 р. Ярослав з новгородською і варязькою дружинами остаточно розбиває брата, після чого проголошує себе правителем всієї Київської Русі. Проте одноосібним правителем Ярослав став лише після смерті брата Мстислава у 1036 р, якому підпорядковувався Чернігів і лівобережні землі, і якого він не міг перемогти. Правління нового князя не було спокійним: у 1023 брат Ярослава - Мстислав відвоює Чернігів і Лівий берег Дніпра; у 1029 р. разом зі Мстиславом виганяє із Тмутаракані ясів;

у 1030-1031 роках відвойовує «Червенські городи», захоплені поляками; у 1036 р. остаточно розбиває печенігів; у 1038 році підкорює литовські племена ятвягів; у 1042 р. підкорює фінські племена; а у 1043 р. війська Ярослава Мудрого, що виступили проти Константинополя, були розгромлені.

За правління князя Ярослава Мудрого була укладена «Руська правда» — перший письмовий звід права, в якому прописувалися права на власність та заходи в разі її порушення. Важливим кроком князя Ярослава Мудрого є призначення (1051 р) митрополитом київським - слов'янина Іларіона, а не грека, як велося до того. Така реформа послабила візантійський вплив на Русі. Всіляко сприяючи утвердженню на Русі християнства, Ярослав запровадив канонізацію святих. Зокрема був зарахований до числа святих батько Ярослава - князь Володимир Великий, визнаний просвітителем Русі. Також було канонізовано братів Ярослава Бориса і Гліба, вбитих Святополком у боротьбі за престол. Було засновано перші монастирі — Св. Юрія, Св. Ірини та Києво-Печерський монастир, які стали великими церковними і культурно-освітніми центрами.

Про вдалу політику Ярослава на світовій арені свідчить те, що князь виходить з-під залежності Візантії, розірвавши з нею торгові і церковні зв'язки, та одночасно налагоджує союзи з Польщею, Німеччиною, Чехією, Угорщиною, найперше через укладення ряду династичних шлюбів. Сам Ярослав взяв за дружину шведську принцесу Інгігерду, сина Ізяслава одружив з донькою польського князя Мешко-II; наступного сина Святослава - з дочкою німецького графа. Доньки князя Ярослава стали королевами Франції (Анна), Угорщини (Анастасія), Норвегії і Данії (Єлизавета). За польського короля Казимира вийшла заміж сестра Ярослава - Доброніга. Невдала і не вигідна обом сторонам ворожнеча між Руссю і Константинополем закінчилася миром, скріпленням шлюбом Всеволода Ярославовича та візантійської принцеси, який дав життя великому князю Володимирі Мономаху.

Князь Ярослав Мудрий мав “справжню пристрасть до будов”, як охарактеризував його видатний український історик, етнограф, прозаїк та мислитель М. Костомаров. За визнанням істориків, саме в часи Ярослава було широко запроваджено кам'яне будівництво. За правління Ярослава було засновано

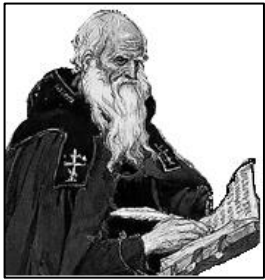
міста Корсунь, Юр'їв, Ярославль, Гюргів (Біла Церква), Новгород-Сіверський. Ярослав розпочав розбудовувати Київ: місто істотно розширилося; з'явилися 4 в'їзні брами: «Золота», «Угорська», «Лядська» і «Жидівська»: зводилися 2 і 3-поверхові будинки з галереями та балконами; побільшало ринків; діяло 400 церков. Окрасою Києва став Собор святої Софії, збудований за зразком храму Софії у Константинополі. У 1054 р. князь Ярослав Мудрий пішов із життя, покнязувавши 35 років і залишивши по собі могутню і культурно піднесену державу – майбутню Україну.

Анна Ярославна (Анна Київська) – українська княгиня, королева Франції (народилася близько 1032 року, померла не пізніше 1089). Дочка київського князя Ярослава Мудрого та його другої дружини, шведської принцеси Інгігерди, дочки короля Улофа-III. Онука київського князя Володимира Святославича. Друга дружина короля Франції Генріха-I (1051-1060). Мати французького короля Філіппа-I та вермандуанського графа Гуго, який був одним із керівників

першого Хрестового походу. Вона одна з найвидатніших жінок середньовіччя, що прославила Україну на всю Європу. Освічена і розумна Анна, яка вільно володіла 5 мовами, стала не просто черговою дружиною французького короля Генріха-I, матір'ю майбутнього короля Філіппа-I, а й помітною політичною фігурою тих часів. Королева Анна мала вплив на зовнішню і внутрішню політику Франції, входила до складу королівської ради, опікувалася церквами і монастирями, була єдиною жінкою, котра вела переписку з Папою Римським Миколаєм-II. Після смерті короля Генріха-I, Анна Ярославна стала опікункою сина і підписувала разом з ним різні державні грамоти. Таким чином, Анна стала першою у Франції королевою з владою регента.

3-поміж сестер Анна була найвродливіша. Від бабці Рогніди перейняла гордовитий норов. Від батька – любов до книг. В історії Європи Анна Ярославна залишилася і як прабабця майже 30 французьких королів. Завдяки їй, зв'язки між Україною і Францією існують вже тисячу років. 1062 року Анна вступила в другий шлюб з графом Раулем де Крепі – Валуа...

Нестор Літописець - монах Києво-Печерського монастиря (1056–1114). Нестора можна вважати першим знаменитим «журналістом» й інтелектуалом Київської Русі. Православний монах бездоганно володів грецькою мовою, непогано розбирався в історії та літературі, але головне — йому приписують авторство унікального історичного джерела того періоду «Повісті временних літ».

Цей твір є головним джерелом вивчення стародавньої історії України. Вважається, що Нестор не тільки детально описував поточні події, а й завдяки дослідженню інших манускриптів відновив і прописав важливі історичні віхи.

Печерський монастир тоді був одним з найбільших культурних центрів Київської Русі. Саме там перекладали і переписували книги, вели літопис, численні хроніки і записи з життя святих та князів. На ті часи це була неймовірно кропітка й нелегка праця, але дуже шанована. Відомий український письменник Павло Загребельний зазначає: «Постать Нестора літописця стає в один ряд з постатями великих предків..., і його ім'я освячується такою самою славою, як і всі великі імена нашої історії». За свої заслуги Нестора Літописця зарахували до лику святих Римсько-католицької церкви.

Володимир Мономах київський князь (1113-1125), син Всеволода Ярославича. Про нього видатний український історик, етнограф, прозаїк та мислитель М.Костомаров сказав: «Поміж давніми князями до татарського періоду після Ярослава ніхто не залишив по собі такої гучної слави, як Володимир Мономах, князь діяльний, сильний волею, вирізнявся здоровим глуздом посеред своєї братії, князів руських».

Князь чернігівський, переяславський і великий князь київський Володимир був сином Всеволода Ярославича. Матір'ю вважається дочка візантійського імператора Константина-IX Мономаха - Марія. Був одружений з дочкою англійського короля Гаральда -II на ім'я Гіда. З 1078 став чернігівським князем, з 1094 - переяславським. Разом з київським князем Святополком Ізяславичем

чем у 1103-1111 р. здійснив низку переможних походів проти половецьких ханів і відкинув їх від кордонів Давньоруської держави. Коли 1113 р. помер Святополк, Володимир Мономах був запрошений київським вічем на князювання. Щоб заспокоїти киян і нормалізувати стосунки між різними групами населення, Володимир у 1113 р. видав закон, що передбачав обмеження прав князівської адміністрації над залежним населенням. Заборонялось перетворювати на раба - боржника, обмежувались лихварські прибутки. До розширеної Ярославичами «Руської Правди» ці закони увійшли під назвою «Статут Володимира Мономаха». Цим «Статутом» полегшувалося становище купця, а ще рядовичів і холопів. Князь був сильним, розважливим і далекоглядним правителем. Відновив централізовану монархію на Русі, що занепадала по смерті Ярослава Мудрого. Його владі підкорилася більшість удільних князів. З відносно самостійними князями Чернігово-Сіверської, Галицької і Полоцької земель він встановив добрі стосунки.

У 1116 р. князь Володимир Мономах у коаліції з іншими князями завдав половцям нищівної поразки. Після цього вони 25 років не тривожили південні кордони. Зміцнював Володимир Мономах і зовнішні позиції Київської Русі. Союзницькі та добросусідські стосунки з іноземними державами скріплювалися династичними шлюбами. З іменем князя пов'язаний переказ про «шапку Мономаха», якою вінчали московсько-російських царів. Насправді ця корона князю Володимиру не належала, її виготовили пізніше, в кінці XIII — на початку XIV ст. Київському князю належить знамените "Повчання" дітям, в якому даються настанови нащадкам, як мудро правити й судити в державі: «Перш за все убогих не забувайте, скільки зможете, по силі своїй годуйте їх, давайте милостиню сироті і вдовицю захистіть і не дозволяйте сильним погубити людину. Ні правого, ні винного не вбивайте, не повелівайте вбити його, якщо навіть він буде достойний смерті, і ніякої душі християнської не погубляйте».

За це «... і любили його всі навколишні і підвладні йому. Він не був гордим, не возносився у своїх добрих ділах ... До всіх він був милостивим і щедрим на пожертви, у правосудді додержував законів, і хоча винних карав, але більше зменшуючи їх вину і прощаючи їм...». (Літопис руський).

Данило Романович Галицький, правитель Галицько-Волинського князівства (бл. 1201–1264). Правління князя Данила відзначено небувалим економічним і культурним підйомом західних регіонів України. А напади монголо-татар та інші зовнішньополітичні кризи перетворили його в тонкого політика. Український князь укладав союзи з Римом, Тевтонським орденом, поляками й угорцями. У підсумку в межах цих домовленостей Данило був коронований царем Русі, а зміцнена ним Галицько-Волинська держава стала могутнім спадкоємцем Київської Русі та проіснувала в такому статусі 150 років.

В історії Галицько-Волинського князівства він займав видатне місце. Його історичною заслугою було об'єднання в одне князівство земель Галичини і Волині, роз'єднаних після смерті князя Романа. Виконуючи це завдання, Данило спирався на широкі маси населення, які вели боротьбу проти іноземної агресії і влади великих бояр. З'єднавши територію Галичини і Волині в одне князівство, князь (цар) Данило сприяв його економічному розвитку та політичній стабільності. Данилові не вдалося здійснити свого найголовнішого наміру — визволити західні землі з-під ординського ярма. Монголо-татарське ярмо було в Київській Русі у 1237-1242 роках. Загарбання Київської Русі військами хана Батия стало можливим завдяки їхній багаторазовій чисельній перевазі над руськими князівськими дружинами і народним ополченням. Батієва навала уповільнила розвиток слов'ян, відкинувши Русь на кілька століть назад.

Державна організація, яку створив князь Данило, була настільки сильна, що ханські орди не змогли її зруйнувати, і Галицько-Волинське князівство знову підвелось із занепаду і набрало нової сили. У 1245 р. під містом Ярославом Данило Романович переміг об'єднані сили поляків, угорців і галицьких бояр, що прагнули захопити Галичину і відновив єдність Галицько-Волинського князівства. 1264 р. князь Данило занедужав, та помер у Холмі, де був похований у церкві святої Богородиці, яку збудували за його життя. Після його смерті почали існувати Холмське, Володимирське та Луцьке князівства...

УКРАЇНСЬКІ ПЕРШОПРОХІДЦІ

Автори книги продовжують попередній розділ і представляють нові розповіді про людей, які визначали перебіг історії України від 1500-х років, це видатні діячі історії України 16-18 ст. Це не рейтинг, а перелік «Знакових українських постатей». Нам допомагали експерти - відомі та авторитетні співгромадяни, які знаються

на історії чи мистецтві, громадські діячі, журналісти, інтелектуали й бізнесмени. Загалом експерти назвали понад 260 осіб, яких вони вважають видатними, але автори книги вибрали найвидатніших навмання. Інші знакові постаті нашої неньки України ви знайдете в Інтернеті.

Нашу презентацію (перелік) можна назвати довідником про видатні постаті України козацького періоду: Пригадайте, як у червні 1596 – в урочищі Солониця поблизу Лубен відбулася вирішальна битва військ ватажка козацько-селянського повстання Северина Наливайка з поляками. Наприкінці червня 1618 під проводом гетьмана Петра Сагайдачного українські козаки рушили на Москву, щоб її полонити. Вони захопили міста Лівни та Єлець, спустошили Рязанщину, Мещерські краї та інші московські землі. 8 жовтня 1618 поблизу Тушино запорожці об'єдналися з силами королевича Владислава і стали під стінами Москви. Москалі вийшли назустріч козакам і почали благати: «Не знищуйте нас, ми ж християнські брати по крові...». З гуманних цілей тоді москалів не стали нищити...

► Подивимось на події 1600-х років. В 1625 році в Україні відбулося повстання обдарованого гетьмана Марка Жмайла проти шляхетського свавілля. У вересні 1625 року 30-тисячна польське військо на чолі з коронним гетьманом Станіславом Конецпольським виступило в Придніпров'ї для придушення козацьких «своеволий». Вирішальний бій поляків з козацьким військом сталося наприкінці жовтня 1625 р. недалеко від міста Крилова біля Курукового озера (район сучасного м. Кременчука). Незважаючи на перевагу сил, Конецпольському не вдалося досягти перемоги. Обидві сторони зазнали великих втрат. На початку листопада 1625 р. для ведення переговорів до козаків

прибули польські посланці. Під час переговорів 5 листопада 1625 в козацькому таборі стався переворот, бо зробив велику помилку, М.Жмайло захотів приєднання до Москви, бо йому москалі пообіцяли великі леготи для козаків. В результаті перевороту Жмайло позбувся гетьманської булави. Новим гетьманом було обрано представника козацької верхівки Михайло Дорошенко.

Внаслідок поразки М.Жмайла, новий гетьман М.Дорошенко підписав «Куруківський договір». Козакам категорично заборонялося вживати походи на турецькі володіння і мати стосунки з іноземними державами. Такий договір задовольняв інтереси тільки козацької верхівки.

► Позначте подію, яка відбулася в 1626 року. Військовий козацький діяч кінця XVI початку XVII ст., обдарований запорозький полковник Олекса Шафран. Визначився у протиосманських походах на початку XVII століття. Орієнтовно у 1600 році він потрапив до турецького полону і пробув там 7 років. У морському поході 1626 році на османському узбережжі на чолі 400 козаків - поруйнував фортецю Трапезунд та інші укріплення. Завдавши туркам значних втрат, О. Шафран повернувся на Дон, звідки подався до Києва. По дорозі до Києва був заарештований росіянами, як український шпигун. Звільнений завдяки заступництву донських козаків. Подальша доля невідома.

Коли відбулося і хто очолив перше козацьке повстання? Перше велике селянсько-козацьке повстання, яке охопило Поділля, Волинь і Київщину, почалося 1591 року. На боротьбу проти магнатів і шляхти разом із козаками й селянами піднялося населення багатьох українських міст. Очолив козацько-селянське повстання обдарований Криштоф Косинський, гетьман українського реєстрового козацтва. Повстання було викликане боротьбою козацтва за відновлення своїх прав. За допомогу в «Хотинській війні» 1620-1621 р, де Османська імперія воювала проти Речі Посполитої, де 40-тис. козацька армія врятувала польське військо від поразки, польський уряд обіцяв козакам певні права реєстровців. В результаті повстання було підписано Куруківський договір. Але цей договір був не вигідний для козацтва.

► Потім настала Гетьманщина 1649-1764 р. Що означає слово «Гетьманщина»? Гетьманська держава - усталена в науковій літературі назва української національної держави, створеної внаслідок національно-визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького, що існувала впродовж 1648-1782 років. Протягом XVIII ст. Гетьманщина поступово втратила політичну і економічну автономію. 1764 року наказом московської імператриці Катерини-II «інститут гетьмана» було скасовано, а ще через рік Гетьманщину реформовано в Малоросійську губернію. Формальним приводом для скасування Гетьманщини стали дві чолобитні до імператриці, надіслані 1763 р. гетьманом К. Розумовським і представниками козацької старшини. У них йшлося про відновлення давніх прав України (самостійну судову і фінансову системи, про втрачені землі з 1760-х років тощо. Обрання в тогочасній «Козацькій державі» гетьманом політично несамотійного Ю. Хмельницького не могло врятувати Україну від громадянської війни. Політичні хитання від Московії до Польщі зрештою призвели до усунення Юрія від влади, а наступна боротьба за гетьманську булаву призвела до розколу Гетьманщини (Малоросійської губернії) на Правобережну і Лівобережну Україну.

► Також нам слід пам'ятати період «Руїни» в історії України у другій половині XVII ст, що відзначився розпадом української державності, загальним занепадом та кровопролитними війнами на території майбутньої України. Частіше за все під «Руїною» розуміють період від смерті гетьмана Богдана Хмельницького (1657 р) до початку гетьманства Івана Мазепи (1687 р). А ще пам'ятаємо період розриву Гадяцької угоди 1658 року з Річчю Посполитою і тогочасні «Статті», які суттєво звужували автономію козацької України, як держави в складі Московської імперії. Підписані гетьманом Юрієм Хмельницьким та представниками московського уряду на чолі з князем Олексієм Трубецьким.

А 8–9 липня 1659 року відбулась «Конотопська битва» – переможна битва української армії, на чолі з гетьманом Іваном Виговським (1608-1664), з московськими військами на переправі через річку «Соснівку» неподалік Конотопа (тепер Сумська обл). Слід зазначити, що 100-тисячна московська армія ще ранньої весни вдерлася на Лівобережну Україну.

Наш перелік видатних та обдарованих осіб дає змогу ознайомитись з минулим України, боротьбою українського народу за незалежність. Матеріал стане корисним у підготовці до уроків історії, української літератури та українознавства. В своїй книзі, автори назначили наступні українські постаті:

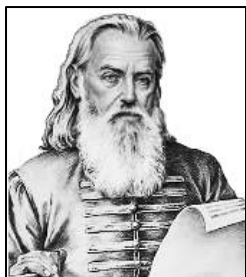

Дмитро (Байда) Вишневецький - гетьман (1517 бл. 1564). Княжий титул і належність до знатного роду українсько-литовських магнатів не завадили Вишневецькому стати прабатьком українського козацтва. Швидше навпаки: завдяки своєму родоводу в 1551 р. Вишневецького призначили старостою міст-фортець Черкас і Канева і буквально через кілька років у приватному порядку він звів фортецю на острові «Мала Хортиця». Саме вона, вважають історики і стала прототипом «Запорізької Січі» та головним форпостом козацтва у боротьбі з агресорами. Особливу славу Вишневецькому принесли дипломатичні навички, за час своєї активної діяльності він встиг налагодити стосунки з турецькими, польськими та московськими державами.

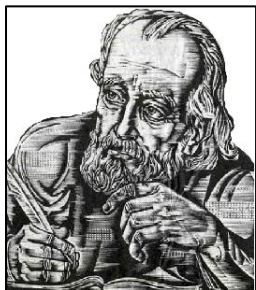

Роксолана (Хюррем – султанша, яка сміється, народилася приблизно 1502, померла 1558 р. Українська цариця Османської імперії - Анастасія Гаврилівна Лісовська, дочка священика з містечка Рогатин на Галичині, під ім'ям Роксолани вона назавжди увійшла в історію Туреччини. Жінка-особистість, що пройшла шлях від полонянки - до однієї з найвпливовіших правительок у світі. Стала першою і єдиною в історії Османської імперії жінки, яка удостоїлася офіційного титулу. Хюррем Хасекі Султан. Вона була радницею свого чоловіка у державних справах, приймала іноземних послів, відповідала на листи іноземних правителів, впливових вельмож і художників. Будувала своїм коштом мечеті, школи, караван-сараї та лікарні в Стамбулі, Едірне, Єрусалимі, Мецці й Медині. Посприяла сходженню на османський престол свого сина Селіма-II всупереч османським законам. Роксолана неодноразово оспівана в літературі, образотворчому мистецтві,

музиці та кіно і входить до переліку найвідоміших жінок давньої та сучасної України

Іван Федоров - друкар (1520–1583). Батько вітчизняного принту (плакат, афіша) Іван Федоров увійшов до історії як видавець 3-х перших друкованих книг: «Апостол» - перше повне видання Біблії старослов'янською мовою, відомої як «Острозька Біблія» і першого східнослов'янського Букваря. У Федорова була непроста доля: народившись у Москві, де він досить успішно займався друкарською справою, але там видавець зазнав гонінь і нападок від московського духовенства. Через це Федоров мусив емігрувати і шукати притулку спочатку у Львові, де отримав прізвисько «друкар московитин», а потім в інших українських місцях. Йому сподобалась Україна і він офіційно визнав себе українцем.

Памво Беринда - видавець (1550/1570–1632). Висловлюючись сучасною мовою, українець Памво Беринда був візіонером і високопрофесійним кризовим менеджером видавничої справи свого часу. Як людина освічена, він вільно володів давньогрецькою, латиною, старослов'янською і староеврейською, захоплювався перекладами і добре розумівся на літературі. П.Беринда активно розвивав друкарню львівського єпископа Гedeона Балабана у Стрятині, працював у Перемишлі з єпископом Михайлом Копистенським, служив у друкарні львівського «Успенського братства» і відновив нову друкарню у стінах Києво-Печерської лаври під керівництвом архімандрита просвітителя і письменника Єлисея Плетенецького (1550-1624). Там було видано найзначущішу працю у друкарській кар'єрі Беринди - перший український тлумачний словник «Лексикон словенороський» (в оригіналі «Леґіконъ славеноросскій и Имень тлькованіє»). У «Лексиконі...» застосовано всі основні засоби наукового опрацювання матеріалу, зокрема паспортизацію вокабул (слів), ремарки, екземпліфікацію (подання цитат), фразеологізми, в які входить вокабула, зауваження про орфографію, етимологію слова, відсильні ремарки тощо.

Петро Могила – обдарований просвітник (1597–1647). Син правителя Молдови під час народження отримав прізвище Мовіле, а Могилою став уже в Україні, де його сім'я опинилася, рятуючись від гонінь на батьківщині. Маючи престижну європейську освіту, саме в Україні П. Могила зробив кар'єру в духовенстві, ставши спочатку архімандритом Києво-Печерської лаври, а потім і Київським митрополитом. Стараннями Могили польський король фактично легітимізував у Києві православ'я, дозволивши будувати храми, призначати сановників і проводити таїнства. Але все-таки головна заслуга Могили - створення Києво-Братської колегії, яка дійшла до наших днів під назвою «Києво-Могилянська академія» і вважається одним із найстаріших і найпрестижніших вищих навчальних закладів на території Східної Європи.

Пилип Орлик – дуже розумний гетьман козацтва (1672–1742). Генеральний писар і наступник Івана Мазепи у спробах утримати булаву після його смерті створив один із найзнаковіших документів з історії України - перший проект Конституції. Щоб заручитися підтримкою козацтва під час укладення союзу зі Швецією, П.Орлик підписав звід законів «Договори і постанови», який регламентував субординацію між старшинами і гетьманом, істотно зменшуючи повноваження останнього. Він був прихильником євроінтеграції та зятим борцем за визволення українських земель від Московії, через що пізніше змушений був тікати спочатку до Османської імперії, а потім до Європи. Там він продовжував шукати підтримку української державності, звертаючись із маніфестами до правителів Франції, Англії, Саксонії, Ватикану та Пруссії.

У 22 роки П.Орлик закінчив філософський факультет Києво-Могилянської академії, був поліглотом, володів 10 мовами. До 26 років видав 5 книжок власної поезії (справжній бароковий поет). Бачив Україну незалежною, де правителі мають право від Бога вести своїх людей окремим шляхом...

Петро Калнишевський - кошовий отаман козацтва (1690–1803). Останній кошовий отаман Війська Запорізького увійшов в історію як захисник земельних володінь і територіальних прав Січі, за що мав безмежну народну любов. Так, всупереч волі російської цариці Катерини-II, яка змістила його з посади, козацька старшина переобирала його своїм отаманом протягом 10 років. За цей час Калнишевський проявив себе сильним і розумним менеджером, сприяючи землеробству і торгівлі, не видавав поміщикам селян-втікачів і спонсорував будівництво церков. Найактивнішу участь П.Калнишевський взяв в російсько-турецькій війні в 1768-1774 р. Зокрема він особисто відзначився при взятті Очакова та Кінбурна. Помер П.Калнишевський на 113 році життя - 31 жовтня 1803 р.

Григорій Сковорода - філософ (1722–1794). Його прийнято називати батьком української філософської думки. Зумівши адаптувати роботи давньогрецьких мислителів під українські реалії та впровадити їх основи в академічну систему освіти, Г.Сковорода справив величезний вплив як на своїх сучасників, так і на всі наступні покоління. Його роботи присвячені головному - нерівності, свободі та пошуку призначення людей України. Його роздуми стимулювали філософа до мандрів, він об'їздив всю Україну та Європу. Крім серйозних філософських трактатів, з-під його пера виходило чимало творів легших жанрів із не менш глибоким змістом.

Цей філософ-містик, богослов, поет та педагог був чи не найцікавішою та загадковою постаттю історії українського духу. Пригадайте крилатий вислів Г.Сковороди: «Світ ловив мене та не спіймав». У 16 років він вступив до Києво-Могилянської академії в Україні, де вивчав церковнослов'янську й латину. Проте вищої освіти він так і не здобув (хоча й навчався у кращих університетах Будапешта, Відня, Братислави), досконало оволодів багатьма мовами: єврейська, грецька, польська, німецька, італійська та французька...

Кирило Розумовський - гетьман (1728–1803). Молодший брат фаворита імператриці Єлизавети Петрівни, з її легкої руки залишився в історії як останній гетьман Війська Запорозького, (цей раніше скасований статус цариця Єлизавета відновила спеціально для нього. К.Розумовський на томість узявся за реорганізацію Запорізького війська, сприяв його навчанню у військовій майстерності та власної історії. Він багато набудував у гетьманських столицях Батурині та Глухові й навіть привіз туди італійську оперу і французький театр.

Незважаючи на свою прихильність до Петербургу і статус найбагатшого латифундиста України, К.Розумовський був захоплений реформами і відродженням козацтва, яке за його часів знову здобуло багато свобод. Окремий рядок його біографії є Російська академія наук, яку він очолював протягом 43 років і був покровителем багатьох іменитих учених, зокрема й Михайла Ломоносова.

Максим Березовський - композитор (1745–1777). Спадкоємець українських козаків, на жаль він не пішов сімейним козацьким шляхом, а став великим композитором, одним із творців музичного жанру духовних концертів, звівши їх на найвищий художній рівень. М.Березовський здобув чудову музичну освіту в Європі, а потім і звання академіка філармонії у престижній Болонській філармонічній академії в Італії. До речі, там свого часу навчався Вольфганг Амадей Моцарт. Тепер у цьому виші встановлено меморіальну дошку на честь українського композитора. В Італії М.Березовський протягом 4 років працював над «Демофонтом», першою в історії української оперою.

Ми маємо блискучу 4-ку українських композиторів (церковної хорової музики): М.Березовський, А.Ведель, Д.Бортнянський, а М.Леонтович був перших серед майстрів української музики, він по-новому використав європейську хорову культуру.

Біографічні данні про Іоана Пінзеля майже відсутні, фото у нас немає. Його походження, час народження і дата смерті мало відомі...

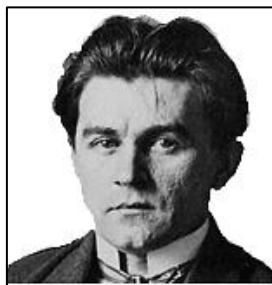
Іоан Георг Пінзель (приблиз. 1720–1762), людина-геній, чиїми скульптурами захоплювалися Париж і Відень, Мюнхен і Прага тощо. Галицький скульптор середини XVIII ст, представник пізнього бароко. Зачина-тель Львівської школи скульпторів. Він мав майстерню в містечку Бучач (Тернопільська область), створював дерев'яні та кам'я-

ні композиції для здебільшого сакральних споруд Галичини. Працював у творчому тандемі з архітектором Бернардом Меретином, кілька їхніх будівель вважаються вершинами українсько-го зодчества: ратуша в Бучачі (1750-ті р), собор Святого Юра у Львові (1760-і р) є зразками пластичної виразності. Окремі композиції скульптора містять елементи авангардних рішень та експресіонізму початку ХХ ст.

Владислав Городецький (1863 – 1930). Видатний архітектор України, який на Батьківщині спорудив понад 30 будівель, а також низки споруд за кордоном. В.Городецький є автором багатьох архітектурних візитівок Києва: Національного художнього музею України, костелу Святого Миколая, Караїмської кенаси, Будинку з химерами (частина резиденції Президента України). А також гімназій у містах Умань і Черкаси,

«Блакитного палацу» в Черкасах, Тегеранського залізничного вокзалу та багатьох інших визначних споруд. Творчий доробок В.Городецького - яскравий приклад світової модерної архітектури. Використовував найновіші на той час матеріали та дивува-вав своїми сміливими архітектурними рішеннями з бетону.

Казимир Малевич 1879–1935. Заснував супрематизм - найвищий вияв розриву живопису з реалізмом. Колір, форма, фактура, рух - головні елементи цього напрямку геометричного абстракціонізму. Його іконою став "Чорний квадрат" 1915 року - потужний, лаконічний та місткий, ніби чорна діра. Казимир Малевич наро-дився в Києві у польсько-українській ро-

дині. Українське народне мистецтво, геометрична орнаментика селянських розписів будинків особливо зачаровували художника. Викладав у Київському художньому інституті, але початок репресій проти митців в Україні змусив його переїхати. Відомо, що в документах Малевич вказував себе українцем за національністю. Зокрема на допитах радянських чекістів у 1930-х р...

Олександра Екстер (1882–1949), (у дівочтві – Григорович), одна з головних обдарованих експериментаторок у сценографії початку ХХ ст., змінила ставлення до руху тіла і роль освітлення театральної сцени. Почала обігрувати весь простір сцени, а не лише частину, розробляла конструкції для гри на кількох рівнях в українському вертепі. Використовувала у костюмах яскраві, контрастні кольори, запозичивши цей принцип з українського народного розпису. Відкрила у Києві за часів Першої світової війни одну

з перших приватних шкіл, щоб навчати дітей і дорослих принципів сценографії та кубофутуристичних зображень. Стала абстракціоністкою, на що тоді не зважилися її друзі: Пікассо, Брак, Леже та інші

Георгій Нарбут (1886–1920), це обдарована людина з високим українським стилем.

У його роботах Україна припинила бути «Малоросією». Творчість Г.Нарбута - це розкішна книжкова графіка, вишукані лінії, хист та майстерність. Він створював обкладинки часописів, силуетні портрети, акварелі, герби, банкноти та марки Української держави 1918 р. Зробив важливий вибір: у розпалі кар'єри модний художник полишає

тодішню столицю імперії Санкт-Петербург і повертається в Україну, яка його потребувала. У 1918 році створює своїй молодій державі нову айдентичку - дизайн грошей, марок, печаток і ескізи гербів. У 32 роки він очолив Українську академію мистецтв. Зазнає негараздів та безгрошів'я, заздроців колег, урешті в 34 роки помирає. Але його стиль переживає свій час і досі надиhaє наймодніших українських дизайнерів.

ВЕЛИКІ УКРАЇНЦІ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТ. ЩО ЗМІНИЛИ СВІТ

Бути українцем сьогодні (2025), це рухатися вперед, бути активним і цілеспрямованим, прагнути відбудовувати і боронити рідну країну, вивчати українську мову і бажати нею розмовляти, мати інтерес до культурної спадщини України, її історії та традицій. А ще позбутися комплексу меншовартості, адже Україна, яка насправді ніколи і не була на світовому узбіччі, подарувала людству не одне відоме ім'я. Наші співвітчизники впливають на хід історії, роблять наукові відкриття, створюють літературні і художні шедеври, підкорюють світ музики і телебачення, космічні простори і спортивні висоти.

Автори виділили 43 особи найбільш великих співвітчизників, які народилися у ХІХ столітті. Розумних та обдарованих – маємо три сотні осіб, серед них найбільше представників мистецтва - це найчисленніша категорія. Науковці Інституту енциклопедичних досліджень НАН України підготували електронне енциклопедичне видання «Знакові постаті українського походження у світовій цивілізації», оприлюднене на <https://ukrainci.top> Тож читачі при нагоді можуть ознайомитись. Енциклопедія описує й систематизує в енциклопедичному форматі найвидатніші постаті української науки, техніки, культури та збройних сил, висвітлюючи їхню діяльність у контексті світового історичного процесу та підкреслюючи європейський вектор розвитку України як історично закономірний вибір українського народу.

Перший розділ енциклопедії «Вони зробили внесок у світову цивілізацію» присвячено особистостям світового рівня, результатами діяльності яких скористалися чи й нині користуються земляни. Другий розділ «Вони захищають сучасну цивілізацію» – героям, які боронять суверенітет і територіальну цілісність України внаслідок агресії РФ від 2014 та наступних років, захищаючи сучасний устрій світу. Про інші розділи ви дізнаєтесь самостійно коли візьмете до рук енциклопедію.

Ще у 2010 році у світі налічувалось приблизно 10 млн етнічних українців, що утворили діаспору за кордоном. Зараз,

(2025 р) ця група збільшилась втричі - змінились часи, країни напрямків міграції, причини та справи, якими українці займаються за кордоном. Проте не змінюється єдине - жива пам'ять та тісний зв'язок із батьківщиною. Наші автори часто зупиняють свій погляд на образі Сержа Лифаря, геніального українського балетмейстера родом із Києва, (емігрував за кордон у 1923 р).

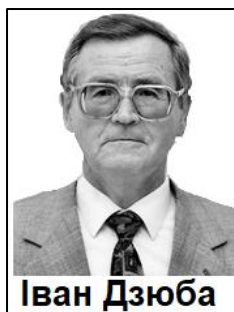

Серж Лифар досягнув найвищого визнання в Парижі і підтвердження цьому зберігається у музеї. Це дві медалі, одна з яких ювілейна, видана до 40-річчя роботи С.Лифаря в Паризькій опері у 1949 році як нагорода за величезні багаторічні заслуги на посаді хореографа та балетмейстера паризької опери. Ще є пам'ятна медаль 1956 року С.Лифарю від парижан, яку йому вручила міська мерія. А ще у музеї зберігається багато експонатів, які нагадують українцям за кордоном про рідну землю. Один з

них - звичайна грудка землі, яка має дуже незвичайну історію.

Цю невеличку грудку землі в дерев'яній скриньці було подаровано провіднику Організації українських націоналістів Андрію Мельнику. На скриньці є напис від 1947 р: "В день ангела від друзів. Етлінген". Ми достеменно не знаємо, хто саме вивіз цей символічний подарунок з України - до німецького міста, але відомо, що дорогий спомин про рідну землю А.Мельник зберігав до смерті. Пізніше скринька перейшла в спадок до нового очільника ОУН - Миколи Плав'юка, який і привіз її в Україну після здобуття незалежності".

Маємо й інші артефакти і документи, які заглиблюють нас в історію перших переселенців із України, що їхали до Канади та Америки наприкінці 19 та на початку 20 ст. В Канаду їхали переважно освоювати "вільні землі", а в США більшість працювала на шахтах та фабриках. Був такий час, що українці цілими родами чи навіть селами, вирушали до промислової Пенсильванії, де видобували вугілля. Новоприбулі емігранти селилися компактними групами або навіть засновували свої монетні містечка. Наприклад, Оліфент в штаті Пенсильванія був майже наполовину заселений українцями. Любов до України, була закладена в їхніх генах та вихована їхніми батьками...

Іван Дзюба

Невигаданий **Іван Дзюба**. Хто він такий? Коротко можна сказати так, Іван Михайлович Дзюба (на фото) – геніальний український літературознавець, літературний критик, визначний громадський й культурний діяч, дисидент радянських часів, академік НАН України, Герой України. Народився обдарований хлопчик Іван 26 липня 1931 р. в селі «Миколаївка» Волноваського району, Донецької області.

Що означає прізвище Дзюба? Дзюба, Дзюбан, Дзюбенко – пішло від слова «дзюбаний», тобто з пошкодженням віспою обличчям. Дзюбаком ще називали пташиний дзьоб, а дзюбою – рябу дівку. Дзюбенко означає син Дзюби. Прилуцькі міщани і селяни Дзюбенки здавна мешкали на Броварках і Кустівцях. Як і чимало інших обдарованих людей, (за більшовицькими висловами) їх називали «українські буржуазні націоналісти», Іван Дзюба виріс на Донеччині. Ба більше: дисидент Іван Дзюба там же здобув вищу освіту (пізніше став міністром), а ще там він працював викладачем російської мови й літератури в педінституті міста Сталіно (якщо хтось не знає, то так звався у ті часи Донецьк). І звідти він рушив до Києва, до аспірантури «Інституту літератури».

Саме Іван Дзюба в 1965 році написав книгу "Інтернаціоналізм чи русифікація?"- ключовий текст українського дисидентського руху, який щойно народжувався. Безпосереднім поштовхом для написання цієї славнозвісної наукової праці стали проведені 1965 року в Україні арешти обдаровано-творчої молоді. Робота була оголошена більшовиками антирадянською, автора виключили із Спілки письменників, і він теж опинився за ґратами. Але давайте не будемо забігати наперед, і почнемо з самого початку.

Принагідно: Донбас завжди був однією із баз розвитку української культури та осідком «українських буржуазних націоналістів». Уродженець Слов'янська і друг Шевченка - Михайло Петренко у першій половині ХІХ століття написав вірш, який став піснею «Дивлюсь я на небо». З Донбасом пов'язане життя багатьох обдарованих людей, наприклад, родини Алчевських. Олексій Алчевський був підприємцем, меценатом, одним з кері-

вників харківської «Громади», засновником міста Алчевська. Його дружина Христина була педагогом, впроваджувала українську освіту, їхня донька Христина - поетом і теж педагогом, а ще - однією із активісток «Революційної української партії», син Микола - педагогом та автором українського букваря. У Донбасі працював письменник, поет та драматург, видавець і упорядник 4-томного «Словника української мови» - Борис Грінченко. Він був сином шахтаря, автор понад 80 поетичних збірок тощо.

У Донбасі жив і навчався обдарований письменник Анатолій Дімаров; у Донецьку народився геніальний оперний співак Анатолій Солов'яненко. Тут навчалися видатні поети, письменники та перекладачі Олег Орач, Володимир Міщенко, Василь Захарченко та інші. Як приклад, поет Василь Голобородько народився у селі «Адріанополі» на Луганщині, а навчався у Донецькому університеті і був відрхований звідти за «антисовєтську діяльність». Там також навчався поет, перекладач і правозахисник Василь Стус, згодом він працював у редакції газети «Социалистический Донбасс».

У Донбасі, в селі «Половинкине» на Луганщині народився і навчався ще один лідер «шістдесятників» (це 1960-ті роки), вчитель, поет і перекладач Іван Світличний, духовний наставник кращих представників тодішнього покоління. Він пройшов усі кола табірної більшовицького пекла брежнєвських часів. Там народилася і його молодша сестра правозахисниця Надія Світлична. Вона працювала директором школи у Краснодоні, потім потрапила до більшовицької в'язниці, а в еміграції була перекладачем у Гарвардському університеті та співробітницею української редакції «Радіо Свобода». На хуторі «Їживка» (Донбас) народився видатний поет, публіцист та лексикограф, співзасновник Української гелісінкської групи Олекса Тихий. Він учителював у сільських школах Донеччини і саме тут був тричі засуджений більшовиками «за антисовєтську агітацію та пропаганду». У Донбасі працював ще один політичний в'язень, поет і журналіст Юрій Литвин, також засуджений за «політику»...

Як бачимо, перелік солідний. Можливо, саме донбасівські контрасти між офіційною партійною пропагандою і реальною політикою більшовицької влади, підштовхнули філолога-руси́ста Івана Дзюбу стати справжнім українцем. Із свого боку Україна прийняла його з розкритими обіймами...

Марнославство — риса особистості, пристрасть, набута психологічна вада, що характеризується частим намаганням людини здаватись іншим у вигідному світлі й униканням такого положення, у якому вона могла б зробити відразливе враження. У Романа Ролана є така фраза: «марнолюбному важливо не те, що він є, а яким він здається». Щоб поставити себе вище в очах інших, марнолюбна людина «козиряє усіма своїми вадами» і відчуває радість при удачі. Крім марнославства, є ще марнолюбний, ця людина не тільки критикує визначених конкретних осіб, але часто узагалі ставиться критично до людей, до «юрби», і судить про них зверхньо. Самообман - один з найпоширеніших видів життєвої неправди. Є «принцип Пітера» із однойменної книги Лоуренса Пітера. Формулювання: «В ієрархічній системі будь-який працівник у 90% піднімається до рівня своєї некомпетентності». Ефект надмірної впевненості – у науковій літературі визначається трьома окремими сутностями: (1) переоцінка власної поведінки (або результату); (2) завищення місця власного результату у порівнянні з іншими; (3) надмірна впевненість у точності власних переконань. Це приводить до переоцінки свого місця у вимірі суджень (або колективного результату). Тож обходьте таких людей «десятою» дорогою.

Як ми вже зазначали, обдарований Іван Дзюба народився 1931 р в селі «Миколаївка» Волноваського району, Донецької області в родині селян Михайла Івановича Дзюби (1909-1943) та Ольги Никифорівни Дзюби (до шлюбу Гнітько; 1912-1981). Пізніше батько загинув на фронті Другої світової війни. У 1932 році, родина рятуючись від Голодомору, переїхала в сусіднє робітничє селище Новотроїцьке, потім - в «Оленівські Кар'єри» (тепер Докучаєвськ), де Іван Дзюба закінчив СШ № 1. Пізніше закінчив російський факультет (філологія) в Донецькому педагогічному інституті. Обдарований хлопець вчився гарно, отримував «Сталінську стипендію», був на видноті. Але що більше відкривав для себе нового в більшовицькій системі влади, то більше замислювався над тим, у якому світі він живе. Те що розповідали більшовики, різнилося від реальних подій в СРСР.

Згодом Іван Дзюба закінчує аспірантуру «Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка». У столиці Іван Дзюба став одним із активних учасників «Клубу творчої молоді», зблизившись із Іваном Світличним, Аллою Горською, Василем Симоненком, Ліною Костенко, Іваном Драчем, Лесем Танюком, Євгеном Сверстюком та іншими молодими й натхненними «шістдесятниками». КТМвці збурюють столицю, провівши кілька літературних вечорів, серед яких вечір Василя Симоненка, несанкціоноване вшанування пам'яті Лесі Українки, збори з нагоди перепоховання Тараса Шевченка. Івана Дзюбу ми бачимо серед організаторів цих акцій.

У наш час Іван Дзюба був дисидентом, а ще він Герой України (2001), кавалер ордену Свободи (2009), кавалер ордену Ярослава Мудрого V ступеня (2022), лауреат Державної Премії ім. Тараса Шевченка (1991) та премії ім. О. Білецького у галузі літературно-художньої критики (1987), академік НАН України, другий Міністр культури України (1992-1994), голова Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка (1999-2001), керівник відділу загальних енциклопедичних досліджень Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, член Ради конкурентоспроможності України. Один із засновників політичної партії «Народний рух України»...

У вересні 1965 року на прем'єрі фільму «Тіні забутих предків» у кінотеатрі «Україна» (Київ) з букетом квітів Іван Дзюба піднявся на сцену кінотеатру «Україна», щоб привітати знімальну групу Сергія Параджанова. Вручивши квіти художниці по костюмах Лідії Байковій, він підійшов до мікрофона і сказав: «У нас велике свято. Але й велике горе в Україні. Почалися арешти української творчої молоді». У залі увімкнули сирену, щоб заглушити слова промовця, але він і далі називав імена заарештованих дисидентів: Іван Світличний, Святослав Караванський, Михайло та Богдан Горині, Іван Гель та інші. Присутній у залі В'ячеслав Чорновіл схопився з місця і вигукнув «Хто протестує проти політичних арештів - встаньте!». За спогадами Романа Корогодського (на превеликий жаль), на весь переповнений зал підвелось 50–60 людей. Останні злякано озиралися...

У першій половині 1960-х років якимось само собою Іван Дзюба став визнаним авторитетом (чи не найбільшим) для своїх ровесників та молодших колег - і не тільки в гуманітар-

ному цехові. Письменник Віктор Некрасов у виданих уже в еміграції, у Парижі спогадах узагалі назвав його «кумиром молоді української інтелігенції». Дзюба - людина не мітингова, не активно-політична (як В'ячеслав Чорновіл), проте Дзюба виявився в самому епіцентрі тодішнього політичного життя.

У тих змінах, яких зазнала Україна в останню третину ХХ століття, роль одного із чільних «камінчиків» зіграла книга Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?». І хоча зараз дуже мало хто з депутатів Верховної Ради України може сказати, хто такий Дзюба і що він написав, самим фактом свого буття як парламентаріїв незалежної держави, вони немалою мірою завдячують саме цій книзі та її авторові, який відзначив 26 липня 2006 року своє 75-ліття.

Автори книги нагадують читачам 1965 рік, коли вже зачлинулася хрущовська «відлига», а самого Микиту Хрущова відправили у відставку, відбулися арешти представників молоді української інтелігенції. Як реакція на ці арешти, а також на систематичну державно-більшовицьку політику нищення української мови і культури, з'явилася вищезгадана книга Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?». На підставі численних фактів в цій книзі, Іван Дзюба доводив, що кремлівське керівництво та компартія ще за часів Сталіна перейшла на позиції російського великодержавного шовінізму.

Свою аргументацію автор побудував на так званому «автентичному марксизмі-ленінізмі» - переважно на цитатах з творів Леніна та партійних документів 1920-х років. Він уважав, що національна політика КПРС, зокрема щодо України, суперечить корінним інтересам українського народу і вбачав вихід у поверненні до ленінських принципів національної політики. Іван показував те, що відбувається не тільки в Радянській Україні, але й в СРСР загалом. Це є єзуїтським продовженням, надто жорстоким і систематичним - старої, притаманної імперській (царській) Росії, політики нищення своїх національних околиць.

Стосовно ж книги «Інтернаціоналізм чи русифікація?», то вона справила на представників влади таке враження, що на кілька років «привідчинилися» певні «шпаринки» у світ і нагінки на українську культуру стали меншими. Згадаймо київський часопис зарубіжної літератури «Всесвіт», який читали по всьому СРСР, чудові українські переклади «Карлсона», де замість

совкових «більшовицьких плюшек и какао» (у російському перекладі), згадувалися питома західні ласощі - «булочки з цинамоном і гарячий шоколад», а особа фрекен Бок фігурувала як «хатній цап» (бо «бок» шведською мовою і є «цап»).

Чергова більшовицька хрущовська «відлига» невдовзі закінчилася. У січні 1972 року по Україні прокотилася нова хвиля арештів, цього разу вона не минула й Івана Дзюбу. У травні 1973 року він був засуджений на п'ять років позбавлення волі «за антисоветську діяльність», а в листопаді 1973 - звільнений за помилуванням. Навколо цього звільнення й досі ходять різноманітні балачки. Та чи мають моральне право ті, хто не пройшов через більшовицькі камери-одиночки КГБ, закидати щось Дзюбі? Чи хтось із несамовитих «професійних українців» таки вважає, що краще було б мати ще одного мученика, котрий гарантовано не пережив зими 1973-1974 р, бо набутий у голодні студентські роки туберкульоз перейшов у відкриту форму...

Треба вміти розпізнавати: 1) «гордість» почуття особистої гідності, самоповаги. Відчуття задоволення від усвідомлення досягнутих успіхів, переваги в чому-небудь. Віднесемо це до позитивних явищ, правда в Середньовіччі церква вказувала що гордість, це смертельний гріх. 2) «гордия» - завищена самооцінка, пиха та бундючність. Оце і є першим і найголовнішим зі смертних гріхів у християнстві. Відомий сучасний католицький філософ США - Пітер Кріфт писав: "Гордия - найбільший гріх. Вона походить не зі світу плоті, а від диявола. Вона походить з пекла. Приклад Адама, де гордия була первинним гріхом Адама, бажанням бути подібним до Бога, понад законом, а не під ним...

Власне, якби Іван Дзюба здався системі, як це зробила досить-таки значна частина «шістдесятників», хіба б вона не віддячила йому чи то посадою головного редактора якогось українського журналу, чи синекурою у представництві УРСР при ООН або ЮНЕСКО? А так тільки завдяки авіаконструктору Олегу Антонову – І.Дзюбу не оголосили «тунеядцем» та не

виперли із столиці у Тмутаракань. Згодом на Київському авіазаводі «помилуваному державному злочинцеві» І.Дзюбі, вчену зі світовим ім'ям, знайшли роботу: коректора у заводській багатотиражці. Більшого для нього ніхто зробити не зміг, але чи можливе у ті роки було щось більше для чесної особи?

А тим часом за прочитання, зберігання чи передавання комусь «Інтернаціоналізму чи русифікації» українських людей викидали з роботи або ж кидали за ґрати. Але книга все одно доходила до людей, доходила по-різному: в рукописах, частіше на хвилях радіоголосів, попри «глушилки». Як приклад, автори бачили цю кишенькову книгу як «підривну літературу»: видану мюнхенською «Сучасністю» 1968 року, на цигарковому папері, щоб легше було перевозити через різні кордони.

Якщо оцінювати з позицій сьогодення, ця книжка значно глибша від її ж методології. Вона переконливо показує: розвиватися українці (як і будь-який інший народ) можуть лишень як повноправна нація на основі своєї мови, своєї культури, і будь-які спроби силоміць накинати їм іншу мову й іншу культуру неминуче призводять до звиродніння. І при цьому ще нікому, навіть добровільним «сексотам» КГБ з ученими ступенями, не вдалося знайти в текстах Івана Дзюби ані титли, ані коми, які б засвідчили неповагу до інших націй. Об'єктом його критики були і є як імперсько-більшовицькі потуги (переважно російські, але не тільки), так і недієздатне вітчизняне культурне хуторянство і спроби вибудувати провінційний український шовінізм, який би закреслив вихід нації на універсальні світові обрії.

Настали 1980-1990 роки, до Дзюби прийшло й офіційне визнання: академік, лауреат Шевченківської премії, Герой України й інші раніше зазначені регалії. Проте Іван Дзюба залишився таким же незручним для нової української влади, як і був раніше. Бо українська влада від 1991 року (незалежної України) була збудована на старій більшовицькій платформі. Пригадайте першого президента (1991-1994) незалежної України – Леоніда Кравчука, який у 1970-1980 роках був завідувачем сектору перепідготовки кадрів відділу організаційно-партійної роботи ЦК КПУ, далі - помічник другого секретаря ЦК КПУ, а з 1976 року - перший заступник завідувача відділу, а з 1980 до 1988 року - завідувач відділу пропаганди та агітації ЦК КПУ. (Правда опоненти зразу пригадають М. Грушевського (1866-

1934) - першого голову Центральної Ради і не коронованого президента Української Народної Республіки (держави) 1917-1918 років.

Наступний другий президент незалежної України – Леонід Кучма (перший раз 1994 р, другий раз 1999 р) був в 1975-1981 р. секретарем партійного комітету Комуністичної Партії Конструкторського бюро «Південне», пізніше з 1981 по 1982 секретар парткому Виробничого об'єднання «Південний машинобудівний завод», на той час найбільший завод військової та ракетно-космічної техніки Радянського союзу. Від 1986 до 1992 р. Леонід Кучма - генеральний директор ВО «Південний». Далі без коментарів. Перед початком Помаранчевої революції (2004) І.Дзюба зауважив, що кучмізм - це не накинутий згори на суспільство заповідник цинічного аморалізму, це внутрішній аморальний стан переважної більшості української нації взагалі, окремі тогочасні представники були готові за «шмат гнилої ковбаси» продати усе українство.

А ще 2003 року І.Дзюба надрукував невелику, але, як завжди, дуже інтелектуально насичену книгу «Пастка. Тридцять років зі Сталіним. П'ятдесят років без Сталіна». Коло порушених у цій книзі проблем, без перебільшення, величезне. Ідеться і про психологічні підвалини феномену сталінізму, і про витоки більшовицького перевороту 1917 року, і про український націонал-комунізм, і про зміну ролі пролетаря у советській системі впродовж 1920-1970-х років, і про становлення советського ж русо-центризму. Часом - детально, часом - дуже тезово, але завжди - нормальною людською мовою, без термінологічних викрутасів (задля-викрутасів) – І. Дзюба пояснював читачам в чому полягає суть більшовицької системи і її комунізму».

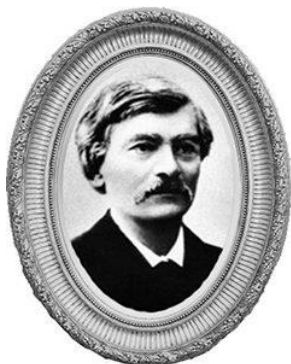
І одна з тих страшних реалій – Й.Сталін, який донині живе в Російській Федерації, а нерідко і в нас самих, визначаючи нашу долю. Це може бути новий Сталін (під іншим прізвиськом), на пострадянському просторі, наголошує Іван Дзюба. А тому Сталін (в минулому) - це не просто історична постать, не просто політичний діяч російсько-советського минулого. «Сталін увійшов в історію не як особистість, а як символ більшовицького явища». Відтак маємо право говорити про «внутрішнього нового Сталіна» в РФ, котрий присутній у людських «Я» початку XXI століття. «Поки у світі є прірва між багатими і бідними, поки є

злидні й безвихідь, а ще негативні прояви московської імперії зла - буде бажання одним ударом розрубати соціальний вузол, узяти соціальний реванш, збудувати простим шляхом «царство колишньої більшовицької рівності й справедливості» - житиме «новий Сталін» під різними іменами, і знаходитимуться нові політики, готові відіграти його роль. Як розв'язати цю проблему, ніхто не знає, але від того вона не зникає, виступаючи складовою буття «внутрішнього Сталіна» у різних державах на пострадянських просторах. До речі, навіть Джордж Сорос підкреслював, що найбільшу загрозу для демократії тепер становить не комунізм, а, навпаки, ринковий фундаменталізм, прагнення якого до всевладдя стримується - демократією.

Ефект Даннінга - Крюгера (або ефект профана) полягає в тому, що люди з низькою кваліфікацією (або дурні) котрі прийшли до владних структур, роблять помилкові висновки та ухвалюють невдалі рішення. Їхня некомпетентність не дозволяє їм це усвідомити і все відбивається на суспільстві. Соціальні психологи Девід Даннінг і Джастін Крюгер у 1999 році пояснили, чому «дурні приходять до влади» і як їхня низька кваліфікація наносить шкоду нормальним, розумним, обдарованим та геніальним людям. Вони розповіли чому людям зі значним, вимірним дефіцитом знань (або досвіду) не вистачає здатності розпізнати свої недоліки. Ефект «анозогнозії повсякденного життя» притаманний всім людям. По-перше, навіть спеціалісти в певній галузі є дилетантами в більшості інших галузей і можуть навіть не підозрювати цього. По-друге, навіть в рамках однієї галузі схильність до переоцінки свого рівня притаманна більшості людей, включно з людьми, що мають середній і навіть вищий за середній рівень компетенції, хоча в людей з вищим рівнем компетенції помилка в оцінці буде меншою. За своє дослідження Даннінг та Крюгер отримали «Ігнобелівську премію» (пародія на престижну міжнародну Нобелівську премію) за 2000 рік. Автори нашої книги звертають увагу на те, що «Ігнобелівська премія» може розцінюватися - позитивно. Бо тривіальні дослідження часом призводять до важливих відкриттів...

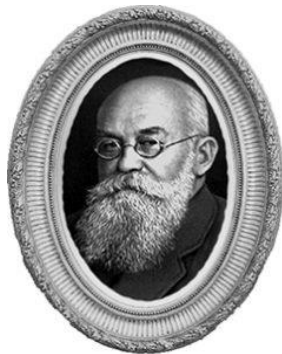
► А зараз подивимось на окремі знакові постаті української історії XIX ст. До першої десятки входять: київський князь із династії Рюриковичів - Ярослав Мудрий і Микола Амосов (росіянин за народженням і українець за покликом душі); Степан Бандера і Тарас Шевченко; Богдан Хмельницький і видатний український футболіст та тренер Валерій Лобановський; В'ячеслав Чорновіл і раніше зазначений Григорій Сковорода; Леся Українка та Іван Франко. У 2007 році відбулася телевізійна прем'єра проекту «Великі Українці», під час якої за допомогою «Ради гарантів та аудиторії», що відображає усе населення України, було прийнято рішення щодо критеріїв українськості, визначено параметри величчя, прийнятні для українського суспільства, та оголошено про початок всенародного голосування за найвеличнішого українця. А ще треба згадати таких осіб як:

В.Антонович

Бантш-Каменський

М.Грушевський

М.Максимович

М.Драгоманов

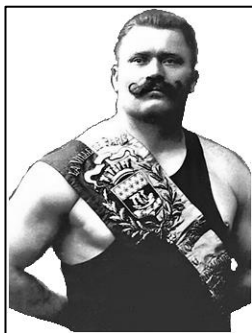
М.Костомаров

Володимир Вернадський – вчений природознавець, філософ (1863-1945). Він став першим президентом української Академії наук (УАН), створеної 1918 року в Києві за гетьмана Павла Скоропадського й очолював УАН три роки. За цей час було створено основні інститути Академії та Наукову бібліотеку - найбільшу в нинішній Україні. В.Вернадський організовував безліч геологічних експедицій, від Уралу - до півдня України - з

вивчення природних ресурсів. Він першим у тогочасній царській російській імперії звернув увагу на необхідність досліджень радіоактивних мінералів, тому його вважають ідеологом і засновником атомної енергетики України і Росії.

В.Вернадського називають ученим-пророком. Його ідеї випередили час. Вершина наукового пошуку В.Вернадського – вчення про біосферу як цілісну природну систему, а також про ноосферу як сферу впливу людського розуму на навколишній світ. У своїх працях про ноосферу та біосферу він передбачив розвиток людства майже на сотню років вперед.

Іван Піддубний – український атлет та борець (1871–1949). Виходець з роду запорізьких козаків, Іван Піддубний прославив своїх предків на всю планету. Билинний богатир, спортсмен та силач (гнув залізні прутки і носив на плечах естраду з піаніно і танцюристами), він був "чемпіоном із чемпіонів" завжди у своєму серці вважав себе українцем з великої літери. Ім'я Івана Піддубного стало символом непереможної сили, унікальної могутності та блискучої майстерності.

Впродовж 40 років силач з Полтавщини провів близько 2 тисяч боїв, абсолютну більшість з них виграв. Відрізнявся від інших борців блискавичним орієнтуванням, чудовою координацією своїх рухів і неймовірною силою. Виступив у 100 містах колишньої Російської імперії і в 50 містах зарубіжних країн. Коли його запитували про секрет перемог, Піддубний відповідав: "Виходячи на сцену, я молився за Україну. Тому і перемагав". 8 серпня 1949 року о 6 ранку його серце зупинилося через інфаркт...

Топ-15 великих українців, яких експерти називають найчастіше:

Тарас Шевченко
Іван Мазепа
Леся Українка
Володимир Великий
Григорій Сковорода
Богд. Хмельницький
Ярослав Мудрий
Андрій Шептицький
Мих. Грушевський
Микола Амосов
В'ячеслав Чорновіл
Василь Стус
Ліна Костенко
Петро Могила
Миколя Гоголь
Олекс. Довженко
Пилип Орлик
Волод. Вернадський

► **МИСТЕЦТВО:** Початок ХХ ст. позначений значними змінами у мистецтві, що розвивалося під знаком кардинальних зрушень у художній свідомості, поглядах на завдання та цілі мистецтва. Тут класичні традиції співіснували з пошуками нової художньої мови, нових стилів і напрямів, засобів художнього вираження тощо. У ХХ ст. виразно виявилися дві тенденції. З одного боку, помітною є криза духовності, яка характеризується передусім відчуженням мас від культурних надбань нації та людства, витісненням духовних цінностей на периферію людської свідомості, пануванням стереотипів масової псевдокультури. З іншого боку, посилюється протилежний процес, пов'язаний із прагненням частини суспільства повернутися до лона культури, зробити своє буття дійсно духовним. На рубежі ХІХ та ХХ ст. світ змінювався, і це позначилося на мистецтві...

Катерина Білокур – обдарована художниця (1900–1961). Катерина Білокур народилася у бідній родині в селі Богданівці на Київщині. До школи її не віддали через відсутність одягу і взуття. Вона самостійно навчилася читати й малювати. Перші картини на стіні хати малювала вугіллям. Потім почала робити пензлі з котячої шерсті. За фарби їй слугували настої буряка, бузини, калини, а палітрою був шматок скла або рукав куфайки. Батьки соромилися заняття доньки, рвали і палили її малюнки. "Краще б заміж вийшла", докоряв їй батько. Слава прийшла до художниці лише в 40 років, коли у Полтаві відбулася її перша персональна виставка. Білокур на решті помітили, її роботи брали участь у виставках по всьому колишньому СРСР, а найбільше їх зібрання зберігається в Київському музеї українського декоративного мистецтва. У 1954 році на Міжнародній виставці в Парижі її картини "Цар-Колос", "Берізка" і "Колгоспне поле" побачив Пабло Пікассо. «Якби ми мали художницю такого рівня майстерності, то змусили б заговорити про неї цілий світ», сказав він. Наразі українську художницю-самоучку вважають однією з найяскравіших світових представниць наївного мистецтва.

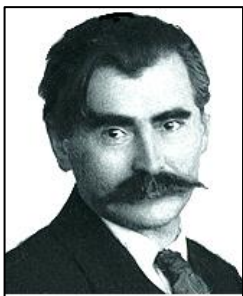

Олександр Архипенко (1887–1964), уродженець Києва, творець двох найбільш радикальних скульптурних ідей XX ст. - об'єднання мас навколо отвору і оптичної заміни опуклих і вигнутих частин у зображенні тіла. Створював поліхромні кубістичні скульптури у Парижі 1910-х років, абстрактні рельєфи, синтетичні об'ємні рухомі конструкції. Емігрував у 1920-х р. до США, започаткував там школу сучасної пластики. Більшості його композицій властива манера кубізму, конструктивізму й абстракціонізму. Почесний член Об'єднання митців-українців в Америці (ОМУА) та дійсний член Американської академії мистецтва та літератури. Свій зв'язок з Україною підтримував до кінця свого життя. Помер у Нью-Йорку, де й похований на кладовищі Вудлон.

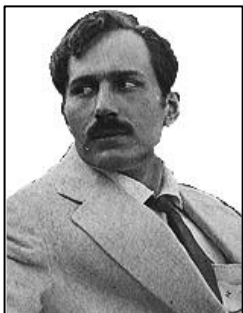
Михайло Бойчук (1882–1937) обдарований маляр-монументаліст, засновник школи українського мистецтва, що називається за його прізвищем "бойчукізм". На початку ХХ ст у Парижі займався адаптацією візантійського і прото-ренесансного мистецтва до потреб сучасності, використовував узагальнення форм і композицій сакрального мистецтва для оновлення художньої виразності.

Один із засновників і професорів Української академії мистецтв у Києві. Після творчої поїздки в Італію, Францію та Німеччину за звинуваченнями у "шпигунстві" та участі в "контрреволюційній організації" розстріляний більшовиками разом з своїми учнями у 1937 році. Більшість його творів знищено в радянські часи.

Брати **Василь** (1873–1952) та **Федір** (1879–1947) **Кричевські**, винятково обдаровані рідні брати займалися живописом, книжковою графікою, промисловим дизайном, експериментували зі стилями. Старший брат Василь був одним із засновників українського архітектурного «ар-нуво» (стиль для захоплення часу) наприклад, Будинок земства в Полтаві 1908). Створював ескізи для кераміки й килимарства, керував художньою

частиною кількох кінострічок, зокрема й повно-колірних на Одеській кіностудії. Творець перших ескізів українського герба з використанням тризуба князя Володимира. Під час Другої світової війни емігрував за кордон, помер у Венесуелі...

Його молодший брат Федір зосередився на живописі, став одним із засновників і першим ректором Української академії мистецтв у Києві. Його монументальний триптих "Життя" 1927 року є зразком поєднання «ар-нуво» і «ар-деко» (течія в прикладному мистецтві), з використанням елементів українського релігійного живопису. Був підданий остракізму (гоніння) за відмову малювати портрет "батька народів" (Сталіна), помер

голодною смертю за мольбертом у містечку Ірпінь під Києвом.

Яків Гніздовський (1915–1985) видатний та обдарований український митець, який працював у різних техниках, передусім у графіці. В своїй творчості синтезував європейський мінімалізм і японську ксилографію. По переїзді до США в 1949 році Я.Гніздовський заявив про себе на виставці графіки в Інституті мистецтв Міннеаполіса. Остаточне визнання митець отримав після покупки 220 дереворитів (гравюра на дошці з дерева),

галереєю Асоціації американських митців у Нью-Йорку. Дві роботи Якова Гніздовського: картини "Зимовий пейзаж" і "Соняшник" прикрашали робочий кабінет президента США Джона Кеннеді в Білому домі, придбані його дружиною Жаклін Кеннеді.

Обдарована **Марія Примаченко** (1908–1997) - наївістка (один із наївних напрямків примітивізму ХХ ст.), що все життя прожила у селі «Болотня» Київської області, створила понад 800 графічних листів з унікальними образами фантастичних звірів, птахів, плазунів, оригінальними флористичними й жанровими композиціями. Яскраві кольори, несподівані поєднання, інтерпретація давніх міфічних сюжетів, позитивне трактування поєднується у її творчості з відгуками на

політичні події та екологічну катастрофу на Чорнобильській АЕС. У той час М.Примаченко захоплювався Пабло Пікассо...

► **ЛІТЕРАТУРА** на межі 19 та 20 століть, а це перехідна доба від реалізму - до модернізму, формувалася під впливом творчості цілої плеяди талановитих письменників: Івана Нечуя-Левицького, Марка Вовчка, Панаса Мирного, Михайла Коцюбинського, Івана Франка, Ольги Кобилянської, Бориса Грінченка, Василя Стефаника, Марка Черемшини, Архипа Тесленка, Гната Хоткевича, Олександра Олеса, Григорія Чупринка, Миколи Вороного та інших. Наприклад, І.Франко одним з перших почав перекладати твори світової літератури на українську мову: Гете, Генріха Гейне, Байрона тощо. З появою на зламі століть нової генерації авторів українська література - зазнає впливу і європейський модернізм...

Всім відомий, обдарований **Тарас Шевченко** (1814–1861), національний поет України, письменник і художник, автор знакової для самоствердження української літератури - збірки поезій "Кобзар" (1840). Як поет, започаткував могутню романтичну символіку образу народного поета, як барда (кобзаря) і носія колективної свідомості. Власною біографією Т.Шевченко ствердив життєздатність української мови й культури, а у

своїй творчості створив емблематичний образ України, з одного боку з небезпеками розпаданням роду, розбратом, нехтуванням власної історії; з другого боку, такої України, яка постає раєм, символом якого є хата, вишиванки і родина, а ще щасливе материнство і вільне життя.

Водночас Тарас із сарказмом показав, якої зневаги і "благоденствія" зазнає Україна під тиском деспотичної російської імперії зла і царизму (поєми "Сон", "Гайдамаки", "Кавказ"). Засуджений до 10 років солдатської служби в Оренбурзькому краї із забороною писати й малювати, Т.Шевченко створив на чужині ряд ліричних шедеврів, фіксуючи переживання індивідуальності, позбавленої можливості вільно жити і творити. Там же на засланні створив низку графічних робіт (приклад, "Блудний син"), про солдатське життя та життя так званих "іногородців" на околицях Російської імперії. Історично-софічні візії, апокаліптичні картини сучасності, поглиблений самоаналіз, засвідчений численними автопортретами, показують виразну індивідуальність і водночас художню експериментальність його мислення.

Іван Франко (1856–1916) письменник, публіцист, політик і вчений, який свідомо отождивив себе з "працівником на полі поступу". Мешкаючи у Львові, знаючи багато мов і активно публікуючись у різних виданнях, Франко служив мостом порозуміння між різними народами, котрі проживали в того часній Галичині: українцями, поляками, німцями, євреями тощо. Був одним із перших професійних літераторів і журналістів, а також лідером і біографом цілого покоління

українських діячів, яке назвав "молодою Україною". Він у своїй творчості одним із перших у східноєвропейських літературах зацікавився натуралізмом Еміля Золя, якого перекладав і наслідував, а серед культурних фігур, за прикладом яких моделював власне життя, називав Гете, Міцкевича і Шевченка.

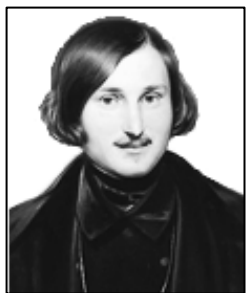
Один з основоположників української інтелектуальної прози, кримінальної і детективної повісті, предтеча модерністської поезії. З його "Зів'ялого листа" (1896) вийшла вся українська модерна поезія ХХ ст. Створив власну культурософію і не раз асоціював себе з поколінням жертви, що простує шлях майбутньому, але саме вмирає на шляху до нього. Його міф про національне відродження України апелює не лише до історичного оптимізму, але й до трагедії митця-пророка, якого не розуміє його народ ("Мойсей" 1905). Тож на останок скажемо: «Комфорт – це добре, але коли він стає важливішим за принципи моралі і свободи, зникає сама суть західних цінностей, про які говорили Платон і Аристотель».

Весь час згадуємо **Леся Українку** (1871–1913) відому обдаровану письменницю, яка започаткувала епоху модернізму в українській літературі. Як критикиня й перекладачка, Леся Українка знайомила публіку з найновішими творами Ібсена, Гауптмана, Пшибишевського, Метерлінка тощо. Водночас у власній творчості вона (як сама писала), з "погордою до смерті" кидалася у вир новітніх тем, переосмислюючи і надаючи нового смислу світовим сюжетам і образам. Її Кассандра, Міріам, Дон Жуан, Юда несуть на собі виразні сліди жіночого письма. Наскрізними для неї стали мотиви творчого безумства і право жінки говорити публічно й бути почутою. В пошуках ідеальної комунікації, втікаючи від "вавилонського полону" самотності, письменниця звертається до феміністичних ідей та дискутує про роль жінки як "тіні" в історії та культурі, безіменної і трактованої як об'єкт володіння. Леся Українка розпочала критику орієнталізму (течія переважно в західноєвропейському мистецтві, поділяючи свої симпатії з народами Сходу і критикуючи стереотипи, якими супроводжувалося зображення так званого Орієнту (макрорегіон, нерухомий об'єкт).

Іван Котляревський (1769–1838), колишній армійський офіцер, він вирішив приєднатися до тогочасної європейської літературної моди й написав пародію на "Енеїду" Вергілія. Це був перший великий текст новою українською мовою. В поемі античні герої стали веселими козаками, тому твір набув популярності й залишається важливим й досі. І.Котляревський так само заклав основи нової української драматургії.

Микола Гоголь (1809–1852) вже відомий нашим українцям, це геніальний письменник, представник української школи в колишньому російському письменстві, автор, який створив екзотичний та романтичний образ України у своїх «малоросійських» "Вечорах на хуторі біля Диканьки" і "Миргороді". Народжений у Великих Сорочинцях в часи після падіння Гетьманщини, Гоголь,

як і багато його співвітчизників, був спокушений блиском царсько-російської імперської столиці і можливістю збудувати там кар'єру. В період романтизму, коли зароджується інтерес до народної творчості та етнографії, Гоголь, перебуваючи у Санкт-Петербурзі, студіює і колекціонує зразки української народної творчості, прислів'я, перекази та легенди й на їх основі створює у своїх оповіданнях фантазмагоричні образи екзотичної малоросійської «провінції». Бо московіти вважали, що Україна знаходиться десь на околиці їхньої імперії зла. Екзотизуючи картини і образи народного життя в Малоросії, Гоголь творить зразки колоніального кічу, котрі несуть водночас страх і жах та здобувають популярність у метрополії. Водночас, дедалі глибше занурюючись у петербурзьке життя, Гоголь відкриває для себе монструозність імперського міста і втілює його в образі "маленької людини", яку розчавлює влада, спокушає багатство і заражає сатанинська гордість. Постаць Гоголя - це виразний зразок гібридної ідентичності колоніальної людини, у якій бажання «імперського іншого», співіснує з потребою зберегти етнічну українську самоцінність. Ця колізія дозволила письменнику говорити про існування в нього душі – України...

Юрій Андрухович (1960 р), відколи обдарований Ю.Андрухович дебютував як поет і член поетичного угруповання «Бу-Ба-Бу» в середині 1980-х років, він багато чого зробив першим: раз і назавжди змінив українську прозу, коли було опубліковано його романи "Рекреації" та "Московіада" (у 1992 і 1993), змінив тон суспільної дискусії про європейське майбутнє України, як есеїст (напрямок творчості) і колумніст (розділ, рубрика) наприкінці 1990-х р, відкрив шлях не тільки до європейських аудиторій, але й для себе, і для своїх колег, і великою мірою змінив образ України в умах і серцях людей за кордоном та на Батьківщині.

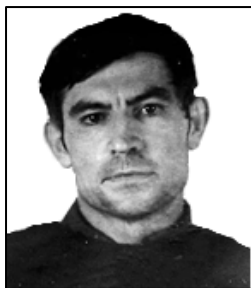

Сергій Жадан (1974), його колись назвали "голосом покоління", і у свої сорок з чимсь років він зумів стати цим голосом для кількох поколінь, - і тих старших, і молодших за нього самого. Він дебютував як поет у 1990-х роках, зараз він й досі пише вірші (один з них увійшов до числа рекомендованих «New York Times Magazine»), а його романи: «Депеш Мод», «Ворошиловград», «Месопотамія», «Інтернат» тощо, здобули визнання в Україні, Німеччині, Польщі та США, принесли йому європейські та українські літературні нагороди. Він також є фронтменом (лідером) двох музичних груп, де виступає з концертами та поетичними читаннями. З 2014 року Сергій є одним із найвідоміших волонтерів.

Оксана Забужко (1960) вже була відомою поеткою, мала досвід викладання у Пенсильванському та Гарвардському університетах, коли 1996 року її перший роман "Польові дослідження з українського сексу" зазвучав у переповнених українських залах та на телешоу. Вона скористалася цією можливістю, щоб познайомити з фемінізмом тих, хто досі про нього не чув, та повернути до сучасної прози тих, хто досі не читає українських книжок. З часом цей роман переклали

15 мовами, а його авторка стала важливим голосом не тільки жіночої, а й української національної емансипації в ширшому сенсі, в Україні та світі.

Василь Стус (1938–1985), талановитий поет і літературознавець який сміливо виступив проти репресій інтелектуалів та переслідувань української культури в СРСР на початку 1960-х р. Перший раз був заарештований 1972 року, відсидів у в'язниці до 1979 р, побув пів року на волі, - знову був заарештований більшовиками в 1980-му р. Загинув у радянсько-більшовицькій в'язниці. Його вірші були метафоричні, пронизані гіркою іронією, що циркулювали у самвидаві і з'являлись друком тільки за кордоном до 1992 р, (вони належать до вершинних зразків української поезії кінця ХХ ст.)... Отаким був Василь Стус - політв'язень СРСР, дисидент, член Української Гельсінської групи, борець за незалежність України у ХХ столітті. Його творчість була заборонена більшовиками та частково знищена.

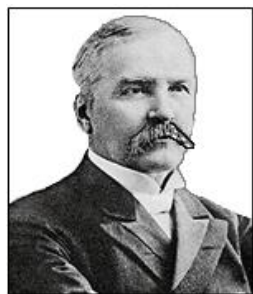
А зараз перейдемо до теми «музика»:

Максим Березовський (1745–1777 на малюнку), обдаровано-видатний композитор на межі бароко і класицизму. Творив духовну і світську музику, від хорових до камерних і симфонічних жанрів. Найчастіше згадують його концерт «Не отвержи мене во время старости», втім, знайдено не всі його твори. За даними дослідників, композитор М.Березовський навчався у «Школі співу та інструментальної музики» в м. Глухові (тодішній столиці українських гетьманів). Пізніше у Києво-Могилянській академії, після неї - у «Болонській філармонічній академії», де був учнем італійського композитора Джованні Баттісти Мартіні, вчителя Вольфганга Амадея Моцарта. Обдарований юнак радував викладачів і своїм приємним тембром голосу, і хистом писати власні музичні твори. Максим був основоположником жанру хорового концерту циклічної структури, автор першої укр. симфонії «До мажор» (поч. 1770-х років) і першої української опери «Демофонт» (1773 р).

Соломія Крушельницька (1872–1952), Білявинці, Бучацький повіт, Королівство Галичини та Володимирії, потім Австро-Угорщина, нині Бучацька ОТГ, Чортківський район, Тернопільська область, Україна. Видатна українська оперна співачка зі світовою славою. З кінця 1890-х років із тріумфом виступала на театральних сценах світу: Італії, Франції, Португалії, Австрії, Польщі, Росії, Єгипту, Аргентини, Чилі. Соломія Крушельницька виконувала партії в операх "Аїда", "Трубадур" Верді, "Фауст" Гуно, "Чіо-Чіо-Сан" Пуччіні, "Кармен" Бізе, "Електра" Штрауса тощо. Серед її численних відзнак і нагород - звання "Вагнерівська примадона" ХХ ст. З нею на одній сцені співали Тітта Руффо, Енріко Карузо, Федір Шаляпін та інші, а італійський композитор Джакомо Пуччіні подарував їй свій портрет з написом "Найпрекрасніший і найчарівніший Баттерфляй". Виконавиця понад 60 оперних партій. Тогочасні критики писали про неї як про ідеальну співачку, адже вона поєднувала чудову акторську гру із "сильним, соковитим і дзвінким драматичним сопрано". Надавала перевагу тонким нюансам і різноманіттю вокальних відтінків. Вважається, що саме вона врятувала оперу "Батерфляй": через три місяці після провальної прем'єри, завдяки виконанню нею головної партії цієї опери, "Батерфляй" продовжила мати тріумфальний успіх у театрі "Гранде" у Брешиї.

Обдарованого **Миколу Лисенка** (1842–1912) часто називали батьком-засновником сучасної української музики. Його життя і спадок невіддільні від української інтелектуальної історії ХІХ ст: це один із тих випадків, коли забезпечена молода людина з давньої української родини вирішила не тільки зберегти автентичну українську культуру, але й переосмислювати та підносити її до мистецьких форм та суспільних очікувань своєї епохи. Лисенко отримав освіту в Ляйпцігу, навчався зразу на піаніста і на композитора, проте присвятив себе Україні та найбільш шанований - саме як автор численних опер, серед відома "Тарас Бульба", також інструментальних композицій, сим-

фоній, пісень, в основу яких покладено українську народну музику, яку Лисенко вивчав і збирав від молодих літ...

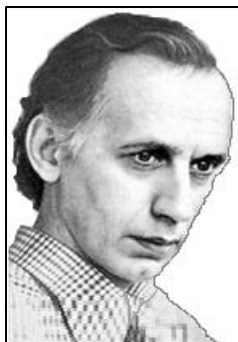
Микола Леонтович (1877–1921), цей обдарований композитор знаний ефектними й вишуканими обробками численних українських народних пісень. Безумовний *opus magnum* (велика робота) Миколи "Щедрик", твір, що став у різних інтерпретаціях всесвітньо відомим символом Різдва та часто фігурує під назвою "Carol of the Bells". Але основу спадщини М.Леонтовича становлять хорові мініатюри, кожна з яких, попри «крихітність»

була вибудована за законами музичної драми. У них фольклор поєднано з досягненнями західноєвропейської поліфонічної школи. Композитора М.Леонтовича 1921 року за наказом більшовицької влади убив агент радянської ЧК. Його смерть консолідувала українські еліти у товаристві Леонтовича, яке стало наймасштабнішим всеукраїнським музичним товариством 1920-х років. Слава до Леонтовича прийшла вже по смерті завдяки політичному проєкту Симона Петлюри та тріумфальним гастролям Української республіканської капели під керівництвом Олександра Кошиця, які принесли приголомшливу світову популярність одному-єдиному твору - "Щедрику".

Борис Лятошинський (1894–1968) один з найвидатніших українських композиторів ХХ століття - засновник, фундатор і найвищий авторитет вітчизняного модернізму, який визначив розвиток української класичної музики на роки наперед. Основоположник української симфонічної школи. Творчість Лятошинського поділяється на кілька етапів, від сміливих проявів модернізму до поступо-

вого спрощення. Останнє спричинено ідеологічним більшовицьким тиском, який безумовно чинився на митця за Сталіна. Навіть під час сумнозвісної кампанії радянської влади "боротьби з формалізмом" 1948 року, він виявився єдиним з обвинувачених, хто заперечував на пленумі «Спілки композиторів» свою провину і не вдавався до "викриття" колег. Незламності навчив і своїх студентів, які увійшли у групу "Київського авангарду".

Обдарований **Валентин Сильвестров** 1937 р.н., станом на 2025 рік - наш сучасник, найвідоміший у світі український композитор. У 1960-ті роки належав до бунтівної групи молодих композиторів - учнів Бориса Лятошинського "Київський авангард". Його ранні твори 1960-х пробили собі дорогу на Захід, через що композитору була відрізана можливість кар'єри в колишньому СРСР. У другій половині 1970-х років повністю змінює свій стиль у бік тихої, прозорої музики. Його фактичним маніфестом стає цикл "Тихі пісні". Після смерті у 1996 році дружини Лариси Бондаренко, яка була його неофіційною менеджеркою, спочатку відмовився від творчості, а потім перейшов до жанру камерних "постлюдій", які передбачають постмодерністське переосмислення творів минулих епох. Попри імідж відлюдника, підтримав Майдан 2013-2014 р., у численних інтерв'ю та однойменному хоровому циклі, а також став непримиренним противником російського президента В.Путіна. Під час повномасштабного нападу Росії на Україну в 2022 році Валентин Сильвестров був змушений евакуюватися з рідного Києва...

Мирослав Скорик (1938–2020) обдарований, абсолютно універсальний композитор. Важко назвати жанр чи стиль, у якому б не спробував своїх сил Мирослав і в якому б він не досягнув творчого успіху. Поміж його творів є і експериментальні речі, і серйозна робота з фольклором, і музика для кіно та мультфільмів, і неоромантичні та неокласичні твори, і джаз, і поп-музика, і такі масштабні оперні задуми, як "Мойсей". Він онучатий племінник Соломії Крушельницької, яка й розкрила його музичний талент. Попри шляхетне походження, у дитинстві навчав дівчат з інтелігентних сімей співати сороміцькі пісні власного авторства. Коли Мирослав ходив у третій клас, його сім'ю репресували більшовики. Зміг повернутись до Львова після смерті Сталіна у 16 років. Під час роботи в консерваторії заснував естрадний ансамбль "Веселі скрипки", для якого 1963 р написав перший український твіст "Не топчіть конвалій". Наступного

року став композитором одного з найвидатніших українських фільмів "Тіні забутих предків" режисера С. Параджанова, який геніально поєднав кіно, фольклор і симфонічний оркестр. 1967 року Мирослав озвучив першу, найбільш авангардну серію "Як козаки куліш варили" популярного мультсеріалу про козаків. М.Скорик залишив величезний доробок у сфері класичної музики, проте його справжній хіт, який звучить на всіх площах країни "Мелодія ля-мінор" — є саундтреком до фільму 1981 року "Високий перевал"...

Обдарована **Квітка Цісик** (1953–1998). Голівна поп-зірка української діаспори у другій половині ХХ ст. Батьки переїхали до США, вона уроджена і мешкала Нью-Йорці зазначала своє українське походження. Батько з дитинства навчав доньок Квітку і Марію грати на скрипці та фортепіано. Квітка пізнала скрипку в 4 роки. Її сестра Марія стала відомою піаністкою, була директоркою «Консерваторії Сан-Франциско», вела майстер-класи в Карнегі-холі. Квітка Цісик співала пісні англійською і українською мовами. За пісню "You Light Up My Life" в однойменному фільмі отримала дві премії: "Оскара" і "Золотий глобус". Українські пісні К.Цісик це і типова якісна поп-музика свого часу і аранжування українського фольклору. Загалом співачка пробувала себе в різних музичних просторах, від блюзу - до опери і добилася успіхів...

Святослав Вакарчук (1975). Одарований фронтмен гурту "Океан Ельзи", найпопулярнішого в Україні останні 20 років. Їхні виступи збирають стадіони. Якісне сучасне поп-рок звучання, неповторна енергетика та вокал, українська мова та важливий соціально-політичний вимір, ось причина успіху. "Океан Ельзи" підтримав обидва українські Майдани: у 2004 році їхня пісня "Вставай" стала гімном протестів, а у грудні 2014 року "Океан Ельзи" виступив під час Революції Гідності, це була наймасштабніша музична акція Майдану. Святослав сформував музичні смаки молоді покоління Незалежної України...

Оксана Линів (1978), одна з обдарованих, провідних сучасних диригенток світу. Представниця професії, що донедавна вважалася суто чоловічою. Дочка двох українських музикантів і онука учителя музики, регента церковного хору Дмитра Линіва. Батько Ярослав Линів (нар. 1952) - керівник народної хорової капели «Боян» у Бродах Львівської області. Музичну школу Оксана Линів закінчила у місті Броди. Потім навчалася у Дрогобицькому муз училищі імені Василя Барвінського, однак після першого курсу перевелася до Львова і у 1996 році закінчила Львівське муз.училище імені Станіслава Людкевича, де навчалася грати на сопілці. Пізніше, з 1996 по 2003 рік, навчалася в Львівській державній музичній академії імені Миколи Лисенка у класі оперно-симфонічного диригування Богдана Дашака, головного диригента Львівської опери. Вже під час навчання в Музичній академії - стала асистенткою диригента Б.Дашака...

У 2021 році стала першою жінкою-диригентом в 70-річній історії Байройтського оперного фестивалю з постановкою "Летючого Голландця" Вагнера. Цього року вийшла заміж за скрипаля і музиканта «Дюссельдорфського симфонічного оркестру» Андрія Мурзу. 2021 року - головна диригентка «Опери та Філармонійного оркестру Граца», Австрія (і першою жінкою на цій посаді). Працювала з провідними оперними театрами світу. Від 2005 року Оксана Линів стає асистенткою диригента Джонатана Нота при «Бамберзькій філармонії». Потім переїжджає до Дрездена, де навчається в аспірантурі у «Вищій школі музики імені Карла Марії фон Вебера». Оксана – стипендіатка «Німецької академічної служби обмінів» (DAAD), «Гете-інституту» та «Фонду Оскара і Віри Ріттер». Пізніше Оксана стала головною диригенткою італійського оркестру і музичним директором Оперного театру в Болоньї. У Львові заснувала міжнародний фестиваль класичної музики «LvivMozArt». Оксана Линів працює з численними провідними оркестрами та оперними театрами Австрії, Німеччини, Чехії, Франції, Швейцарії, Іспанії, Швеції, Естонії, Угорщини, Румунії, Японії та України.

Ми можемо й далі продовжувати розповідь про обдарованих музикантів, але треба переходити до теми **«кіно і театр»**.

Обдарований **Дзіґа Вёртов** (або **Давид А́бельович Ка́уфман**, також як **Денис Абрамович Кауфман** і **Денис Аркадійович Кауфман** (1896–1954). Яскравий авангардний кінорежисер, якого називають одним із засновників і теоретиків документального кіно. Дзіґа Вертов – батько українського звукового кіно. Народився в місті Білосток Гродненської губернії (нині Підляського воєводства Польщі). Батько колекціонував книги й торгував ними, мав книжковий склад і дві крамниці.

Давид отримав освіту спочатку в музичній школі, потім у психоневрологічному інституті в Петрограді (Санкт-Петербург) пізніше в Московському університеті.

З юних років Давида захоплював новий вид мистецтва – кіно. Як і чимало митців тієї доби, Дзіґа Вертов вдавався до сміливих експериментів. Наприкінці 1920-х, коли в СРСР почали “загвинчувати гайки” щодо свободи творчого пошуку, Д.Вертов переїхав до України. У цей самий час Олександр Довженко створював знамениту трилогію “Звенигора”, “Арсенал” і “Земля”, тож Вертову творча атмосфера в Україні здавалася вільнішою і він зняв свій фільм “Людина з кіноапаратом” (1929, найвизначніший документальний фільм усіх часів за версією BFI). Далі брутальний “Ентузіазм: Симфонія Донбасу” (1930) з експериментальною музичною тканиною індустріальних шумів. Ці німі кінострічки зняті в Україні понад 90 років тому.

Всесвітньо знаменитий режисер ХХ століття **Олександр Довженко** (1894–1956). Один з “батьків” українського кіно. Предки Довженка були чумаками, що переселилися з Полтавщини у Сосницю ще у XVIII ст. Засновником роду по батьковій лінії був Карпо, що народився 1760 року. Хлопчик Олександр народився на хуторі «В'юнище» (нині смт. Сосниця, Чернігівська область, Україна. Його батько й мати були неписьменні. Батько, Петро Семенович Довженко, належав до

Козацького стану. Сім'я жила незаможнo: землі було немало, проте вона була неродюча, натомість дітей було 14 душ...

У фільмах О.Довженка авангардна, нестандартна кіномова поєднуються з національною романтикою та більшовицькою агітацією. Приклад такого міцного "коктейлю" - найкращий його фільм "Земля". В СРСР цей фільм заборонили на 9-й день після виходу в прокат у 1930 р. На міжнародному референдумі кінокритиків у Брюсселі 1958 року цю картину назвали одним із 12 найвизначніших здобутків світового кіно. О.Довженко не був ув'язнений, але радянська влада надзвичайно обмежувала його творчість, багато ідей і проєктів О.Довженка залишилися невітленими.

Дружиною О.Довженка була Варвара Крилова, з якою він повинчався 1917 р. і зареєстрував шлюб офіційно 1923 р. Дружина здобула освіту в гімназії, розмовляла кількома іноземними мовами, поїхала з чоловіком у зарубіжне відрядження, де важко поранила коліно. Переїзд до Одеси спричинив кризу в їхніх стосунках. У 1933 р. у них народився син Вадим, якому мати дала прізвище Чазов. Олександр Довженко зняв і поставив 14 фільмів, написав майже 20 кіносценаріїв і кіноповістей, створив більше 20 новел та оповідань. Заслужений діяч мистецтв УРСР (1939), народний артист РРФСР (1950). Лауреат Ленінської (посмертно 1959) та двох Сталінських премій (1941, 1949), кавалер Ордена Леніна (1935) Довженко помер 1952 р.

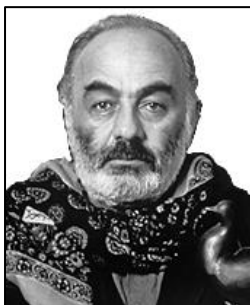

Обдарована українська акторка **Марія Заньковецька** (1854–1934) була фанатично посвячена театру, яка уславилася своїми жіночими ролями та разом з "театром корифеїв" стояла біля початків становлення українського реалістичного театру 19 ст. З успіхом виконувала головні жіночі ролі у виставах на основі класичних творів Карпенка-Карого, Старицького, Котляревського, Кропивницького, Шевченка, виступала в перших професійних театральних групах по

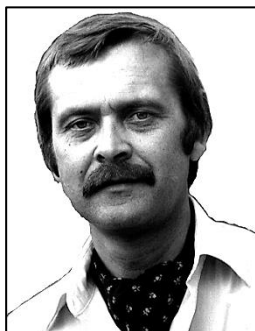
всій Україні та Росії. Володіла особливим артистичним даром психологічного зображення жіночих характерів, зокрема екстатичних, емоційних, охоплених безумством та істерією. Водночас її діапазон простягався від трагічних - до комічних ролей. Навколо неї гуртувалася українська мистецька еліта і для неї спеціально писали свої твори українські драматурги...

Обдарований режисер **Лесь Курбас** (1887–1937) започаткував нову сторінку історії українського театру — час високого модернізму і авангарду. Створив декілька театральних колективів, найвідоміший "Березіль". Його вистави "Народний Малахій" і "Маклена Граса" за п'єсами Миколи Куліша стали легендами, їх дотепер вивчають і намагаються реконструювати за поодинокими фотографіями, ескізами костюмів чи фрагментарними спогадами. У сталінській державі СРСР на Леся Курбаса чекав арешт у 1933 році за абсурдними звинуваченнями в терорі. 1937 року Л.Курбаса розстріляли в сумнозвісному урочищі «Сандармох» у Карелії. Так гинули від більшовицьких рук найкращі українці...

Відомий **Сергій Параджанов** (1924–1990) вірменин за походженням, став творцем феномену "українського поетичного кіно", у стрічці "Тіні забутих предків" (1964) об'єднав сучасну кіно-мову з архаїчною естетикою гірського народу України - гуцулів. Кілька його стрічок були заборонені більшовиками. Після його засудження за "український націоналізм" і перебування в колоніях, довгі роки займався колажами і асамбляжами, які створював на засадах концептуалізму й вільних асоціацій, хоча не експонував їх публічно.

Обдарований **Іван Миколайчук** (1941-1987) став обличчям українського кіно. Видатний актор, кінорежисер і сценарист, ключова фігура українського поетичного кіно. Визнання отримав, зігравши роль молодого Т.Шевченка у фільмі "Сон" (режисер В.Денисенко) та Івана Палійчука у "Тінях забутих предків" (режисер С.Параджанов), який очолює топ-100 найкращих українських фільмів. У спогадах про І.Миколайчука режисер Сергій Параджанов скаже: "Я не знав більш національного народного генія... І. Миколайчук мав 34 ролі в кіно,

написав 9 сценаріїв та 2 режисерські роботи. Українські фільми "Пропала грамота" та "Вавилон XX", де він зіграв головні ролі, стали культовими. Радянська влада вважала Миколайчука неблагонадійним, чинила утиски його творчої діяльності тощо. Лауреата Шевченківської премії 1988 року (посмертно) І.Миколайчука поховали 1987 року на Байковому цвинтарі у Києві.

Наталка Ворожбит (1975) обдарована драматургиня та режисерка, написала багато сценаріїв до культових сучасних українських фільмів та серіалів. Її стилю притаманні колоритність персонажів, жива багата сучасна мова, документалізм, тонке відчуття українських реалій. Провела десятки глибоких інтерв'ю із захисниками Донецького аеропорту для сценарію фільму "Кіборги" Ахтема Сеїтаблаєва про воєнні події 2014 р. Деякі

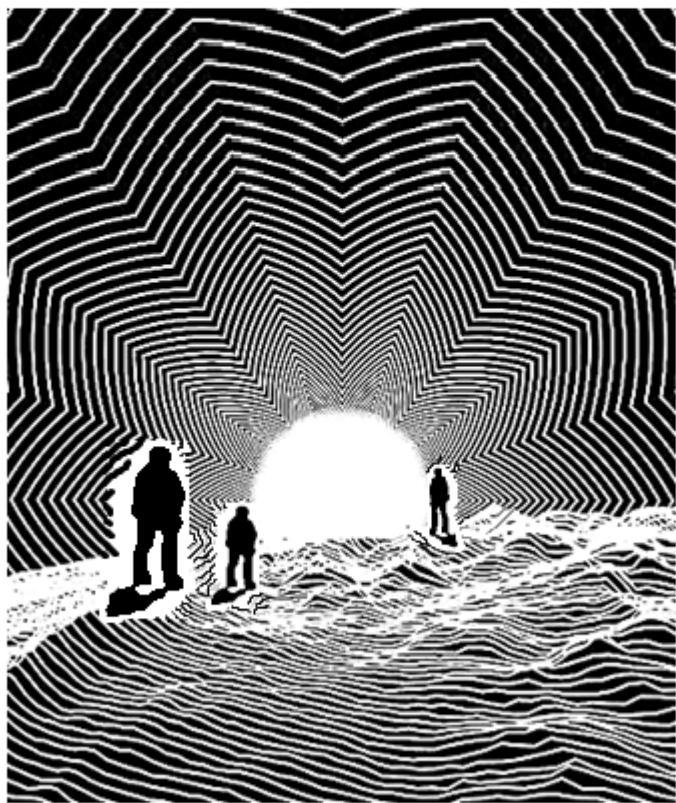
з розмов лягли в основу п'єси "Погані дороги" про війну в Донбасі від 2014 р. Фільм за цією п'єсою вперше показали на Венеційському кінофестивалі, і це одне з найпотужніших кіновисловлювань про події першого етапу російсько-української війни XXI століття.

І на останок цієї глави нам хочеться сказати декілька слів подяки обдарованим киянам: Дмитру Комарову – популярному українському мандрівнику; Катерині Осадчій - одній з найвідоміших зірок українського шоубізнесу; українському поету і драматургу Юрію Рибчинському; українській публіцистці Оксані Забужко; легендарному українському футболісту Валерію Лобановському; легенді української науки Євгену Патону; розробнику месенджера «WhatsApp» Яну Кума. Автори нашої монографії хочуть відзначити: Олексія Ілляшова та Єгора Анчишкіна; Наталію Могилевську та Тоню Матвієнко; Анастасію Приходько та Олену Шоптенко; довгожителя Михайла Кричевського та інших.

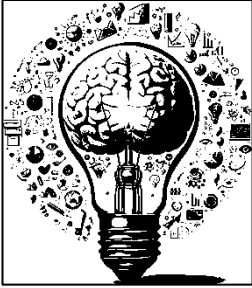
Для когось Київ – це місце народження, роки юнацтва та розквіту кар'єри, для інших Київ – не згадка дитинства, але Київ це місце сили, де змогли знайти себе мільйони українців. Попри повітряні тривоги й ракетні обстріли (2025 р) в пологових будинках і сховищах народилося 46 221 немовля: із них 23 738 хлопців і 22 483 дівчини. Серед новонароджених 842 двійні та 7 трійні. Вони будуть жити у злагоді і мирі, бажаємо їм щастя...

Дев'ята глава

Узагальнюючий підсумок

ПОТЕНЦІАЛ ЛЮДСЬКОГО МОЗКУ

Наша репутація – це те, що про тебе думають люди, характер це твоя внутрішня сутність, а геніальність це набір здібностей, який визначає появу творця. Повага до себе має свій зовнішній вигляд: «Не треба десь за 39 земель шукати образ ідеальної людини, яка здатна розбудити здивування. Такі

люди є у вашому рідному селі, або рідному місті, - треба тільки вміти бачити ідеальність - у реальності». Всі знають відоме прислів'я: «Зустрічають по одязі, а проводжають по розуму».

Український нейробіолог та електрофізіолог, доктор біологічних наук, професор, завідувачка відділу сенсорної сигналізації «Інституту фізіології імені О. О. Богомольця» НАН України Нана Войтенко вважає людський мозок найскладнішим механізмом у нашому Всесвіті. Дуже часто його порівнюють з устроєм Всесвіту, проте наразі саме Всесвіт нам легше піддається дослідженням – ніж мозок. Ми знаємо про чорні діри чи про темну матерію Всесвіту, а ось пізнання мозку для нас виглядає складнішим завданням. Проте це дуже важлива місія, адже людський мозок – це наш персональний комп'ютер, який керує нашим організмом, а також усіма його процесами. Та навіть більше, мозок – це наша особистість, і наша душа, без сумніву, теж міститься у нашому мозку, який, відповідно, є і нашою свідомістю. Що таке свідомість?

Свідомість - здатність пізнавати довкілля і себе за допомогою уваги, мислення та розуму, усвідомленості, саморефлексії та метакогніції, внаслідок чого формується інтелект особистості. Свідомість в психології — усвідомлення індивідом своїх думок, почуттів і сприйняття як внутрішньо, так і щодо навколишнього середовища. Це усвідомлення може варіюватися в діапазоні від високої уваги та пильності до глибокого сну, а також включає досвід сновидінь. Головними ознаками свідомості є відображення світу, відношення, ціле покладання, управління. Свідомість як відображення відтворює насамперед форми людської діяльності і через них різні форми природного буття. А пізнання - це сукупність процесів, процедур і методів набуття знань про явища і закономірності об'єктивного світу.

За даними Інституту статистики ЮНЕСКО, лише 28% науковців у світі – жінки, в Україні серед науковців – 45% жінок. Наша країна займає 12 місце за кількістю жінок-вчених в рейтингу серед 41 країни світу. Коротке повідомлення про обдарованих українок:

1). Ніна Вірченко - відома вчена у галузі математики, доктор фізико-математичних наук, професор, академік «Академії наук вищої школи України», заслужений працівник освіти України. Член Австралійського, Американського, Бельгійського, Единбурзького, Лондонського математичних товариств. Соросівський професор (1997). Голова науково-методичної ради Всеукраїнського товариства політв'язнів та репресованих осіб.

2). Елла Лібанова - науковець у галузі соціоекономіки, демографії та економіки праці, академік Національної академії наук України, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, академік-секретар Відділення економіки НАН України, директор «Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи» НАН України.

3). Про Нану Войтенко ми вже згадували – це українська вчена-нейрофізіолог, доктор біологічних наук, професор, завідувач відділу сенсорної сигналізації «Інституту фізіології ім. О. Богомольця» НАН України. Член Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій при Кабінеті Міністрів України.

4). Ольга Броварець – українська вчена, доктор фізико-математичних наук, провідний науковий співробітник відділу молекулярної та квантової біофізики «Інституту молекулярної біології і генетики НАН України. Лауреат численних премій, авторка понад 60 наукових праць, опублікованих переважно у провідних міжнародних виданнях.

5). Марина В'язовська - українська вчена, доктор природничих наук, у 2016 році отримала одну з найпрестижніших математичних нагород світу – "Премію Салема". Комісія присудила їй цю нагороду за відкриття світового рівня - щодо найщільнішого пакування куль у 8- та 24-вимірних просторах з використанням методів модульних форм. Над розв'язанням цієї задачі вчені працювали кілька століть.

6). Галина Клим - доктор технічних наук, професор, кафедри спеціалізованих комп'ютерних систем «Інституту комп'ютерних технологій, автоматики та метрології, Національного університету Львівська політехніка», автор понад 280 наукових праць, переможець численних конкурсів.

7). Марія Байляк - кандидат біологічних наук, доцент кафедри біохімії та біотехнології «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника». Науковець вивчає біохімію і досліджує вплив різних рослин, речовин на процеси старіння.

8). Валерія Трусова - доктор фізико-математичних наук за спеціальністю біофізика, доцент, завідувач кафедри ядерної та медичної фізики фізико-технічного факультету «Харківського національного університету ім. В.Каразіна». Автор понад сотні публікацій у провідних наукових журналах, що входять до бази «Scopus», патентів, монографій та науково-методичних посібників для здобувачів вищої освіти в області медичної та біологічної фізики.

9). Оксана Крупка - хімік, кандидат хімічних наук, «Київський національний університет імені Т.Шевченка». Сфера наукової діяльності: дослідження й розвиток полімерних сполук, що мають нелінійно-оптичні властивості для потенційного використання в оптоелектроніці та фототехнологіях. Має 23 наукових праць, у тому числі один патенту України та 1 європейського патенту.

10). Катерина Терлецька - доктор фізико-математичних наук, старший науковий співробітник відділу математичного моделювання морських і річкових систем «Інституту проблем математичних машин і систем НАН України», переможець кількох конкурсів «Проектів науково-дослідних робіт молодих учених НАН України».

Сучасна медицина та фізіологія в цілому мають достатньо відповідей на те, як функціонує наше тіло та мозок, тож сьогодні людство здатне побороти більшість хвороб: онкологічних, серцево-судинних, інфекційних тощо. Проте ми досі не можемо побороти захворювань мозку в вигляді різних мутацій, ідіотизм, або дегенерації та процеси старіння. Дослідження у цій сфері є вкрай важливими для покращення роботи мозку з

віком. Ми усвідомлюємо, що піклуватися про мозок і про інші органи потрібно починати якомога раніше, а здоровий спосіб життя та певні звички сприяють тому, щоб наш мозок нормально функціонував протягом цілого життя.

Звідки наш мозок бере інформацію і яким чином він цю інформацію обробляє? Усю інформацію ми отримуємо завдяки нашим органам чуття: зір, слух, смак, нюх і дотик. Усі ці якості дають нам уявлення про навколишній світ, повідомляють про загрози, а також допомагають нам сприймати інформацію та аналізувати її. Власне ця вхідна інформація і є джерелом наших думок та образів, і ми також використовуємо її для отримання нових знань чи досвіду. Усі сигнали, які надходять через ці 5 входів у наш мозок, активують достатньо прості фізичні процеси, пов'язані із зміною потенціалу на мембрані периферичних клітин, тобто на відростках, якими закінчуються периферичні нейрони. Кожна система має свої молекулярні механізми, які можуть змінювати потенціал на мембрані клітини. Якщо мова про зір, то це певні білки-опсини, які змінюють свою конформацію при стимуляції світлом і таким чином запускають деполяризацію мембрани і генерацію потенціалу дії.

Згодом сигнал, який згенерувався на кінцях цих периферичних нейронів, біжить по досить довгому аксону (відросток нервової клітини, що проводить нервові імпульси від тіла клітини (соми) до органів), ми його називаємо потенціалом дії. У різних частинах кори головного мозку відбувається оброблення сигналу, зіставлення з іншими сигналами, і далі відбувається складна «машинерія», з якою ми досі до кінця не розібралися.

Таким чином, об'єднуючись, клітини формують нейронну сітку. У мозку людини є близько 100 мільярдів нейронів, які потенційно можуть формувати 100 трильйонів контактів. Ці контакти роблять наш мозок працездатним, і за їхньою допомогою мозок керує іншими системами в організмі і дозволяє нам опрацьовувати вхідну інформацію, генерувати знання і створювати наші світовідчуття. Крім нейронів, які передають інформацію, у мозку існують ще інші важливі елементи – судини, які забезпечують нейрони кров'ю, та гліальні клітини, які не передають інформації, але допомагають нейронам у їхній життєдіяльності. Усе це разом формує людський мозок, який важить приблизно півтора кілограма...

Люди перевертні - істоти, здатні тимчасово змінювати свою подобу (можливо) магічним шляхом, перетворюючись (обертаючись) з людини на іншу істоту, рослину чи предмет і навпаки. Геродот у своїй «Історії» згадує про колишніх наших предків неврів - сусіднє зі скіфами плем'я, яке жило на території Великого українського степу в VI-V ст. до н. е. Один раз на рік кожний з неврів міг ставати вовком на деякий час, а потім знову повертався в людську подобу. Людину, для якої перевертництво було внутрішньою потребою. Цих людей іноді називали дворушниками. Перевертень у легендах і казках одружується або виходить заміж і веде подвійне життя, поки не стане зовсім людиною. Тож перевертні вже давно живуть серед нас...

Дуже цікавим є наступне запитання – чи залежать розумові здібності людей від ваги мозку? До прикладу, ми маємо порівняльні свідчення про те, що в однієї людини мозок важив близько трьох кілограмів, але вона була розумово відсталою інша людина мала малий мозок, який важив близько 1 кілограма. Цей мозок належав дуже інтелектуально розвиненій людині, письменнику Анатолію Франсу...

Теорія про залежність між вагою мозку і розумовими здібностями людини, була цілком спростована наукою. Інтелект людини не залежить від розміру мозку, хоча, звісна річ, цей стереотип дуже поширений. Насправді рівень нашого інтелекту визначає той рівень зв'язків, які формують нейрони. Що більше зв'язків, то більший рівень інтелекту. В науці нейронні зв'язки ми називаємо терміном синапси, про які ми згадували раніше. Якщо доросла людина може мати до 100 трильйонів синапсів, то в малої дитини ще далеко не всі з цих нейронних зв'язків сформовані. Людина народжується з можливістю сприймати сенсорну інформацію, дитина відчуває світло. Через деякий час починає бачити та чути, але в інтелектуальному сенсі ця дитинка є «tabula rasa» (чисте поле), на яке можна записувати інформацію, яка власне й активує ці зв'язки. Формування синапсу само собою є активаційним процесом, і для того, щоб він почав працювати, туди має прийти потенціал дії (знання).

Мозок є дуже складною структурою, і різні його частини відповідають за різні процеси в людському організмі. Кора півкуль мозку пов'язана з нашими інтелектуальними можливостями, і запис туди інформації дозволяє активувати ці синапси. Сьогодні вчені користуються так званим функціональним МРТ, який дозволяє записувати активність тих чи інших ділянок мозку. Мозок 4 річної дитини має багато неактивованих ділянок, проте її сенсорна чи зорова кора вже дуже добре розвинуті. Мозок дитини у цьому віці вже виконує базові функції, у нього розвинута базова моторика і вона добре сприймає сенсорну інформацію. Етапи сприйняття інформації детерміновані генетично, правда в 4-річному віці мозок дитини ще не готовий сприймати інформацію про вищу математику, проте в цьому віці дитина вже може вивчати мови, бо у віці 4 чи 6 років зони кори головного мозку, які відповідають за сприйняття мови, починають активно розвиватися...

Є теорія про “дітей Мауглі” це коли дитина до 6-8 років не має досвіду людської мови, то вона ніколи не зможе нормально говорити, адже в неї не були активовані ті ділянки, які відповідають за розвиток мовлення. Тому важливо, щоб ці зв'язки між нейронами були активовані саме в цей період часу. У 9 років мозок людини вже здатен добре сприймати математику, геометрію і логічні основи, розвивається тонка моторика, наприклад каліграфічний почерк. Діти у цьому віці стають вже достатньо креативними. Проте фронтальна зона, яка відповідає за силу волі, аналіз, прийняття рішень, ще не надто добре розвинута.

*Відомий дослідник у галузі гібридизації Юджин Маккарті запропонував гіпотезу, яка суперечить традиційним уявленням про еволюцію людини. Він вважає, що *Homo sapiens* є результатом схрещування свині та шимпанзе. Його припущення базується на тому, що деякі фізіологічні особливості людини більше нагадують анатомію свиней, ніж приматів. Маккарті звертає увагу на такі відмінності людей від шимпанзе, як форма носа, структура шкіри, будова внутрішніх органів та відсутність кістки пеніса, які за його словами, мають більше спільного із характеристиками свиней. Вчений*

також посилається на те, що гібридизація відіграє важливу роль в еволюції, хоча й не завжди є очевидною, адже генетичні сліди міжвидового схрещування можуть поступово зникати. До слова, вчені з'ясували, що у кожної блакитноокої людини на Землі був спільний предок, що жив від 6000 до 10 тис. років тому. Це наукове відкриття показує, як невелика генетична мутація передавалася з покоління в покоління, торкаючись мільйонів людей по всьому світу...

В 13 років у нас вже фактично розвинулася лімбічна система підлітка, яка відповідає за формування емоцій, що пов'язано із статевим дозріванням. У цьому віці «первинний мозок» – наші два базових інстинкти (самозбереження і продовження роду) – працює вже дуже добре, розвиненим також є «вторинний мозок», що відповідає за емоції, проте «третинний мозок», який здатен аналізувати, ще не цілком сформувався. Саме тому вік 13 років є таким складним, адже ми вже маємо дуже сильні емоції, але ще не до кінця можемо ними керувати.

В 15 років ми вже здатні сприймати будь-яку інформацію, можемо вивчати будь-які науки, з цим віком також пов'язані і цілком протилежні процеси. Деякі зв'язки, які сформувалися раніше, починають деактивуватися, і це відбувається через все вужчу спеціалізацію у житті людини. У цьому віці підлітки починають розуміти, що один хоче стати фізиком, інший музикантом, третій - літератором. Через такі життєві вибори багато з наших нейронних первинних зв'язків перестають працювати або послаблюються.

У 17 років наш мозок вже фактично цілком дозріває, і до 21 року 90% усіх процесів головного мозку активується. Не зважаючи на це, ми можемо (і повинні) тренувати наш мозок протягом усього життя, особливо ті його ділянки, що відповідають за емоційний інтелект, силу волі, прийняття рішень тощо. Для того, щоб наші нейронні зв'язки не деградували, важливо, окрім нашої основної спеціалізації, займатися ще чимось іншим, мати якісь хобі. В процесі читання книги, гри в шахи чи гри на музичному інструменті наші нервові клітини витрачають енергію, кажучи просто – тренуються. Коли ж ми їх не активуємо, то наш мозок починає стагнувати. Крім цього, дуже важли-

вими також є фізичні навантаження, які не тільки тренують наші м'язи, а й позитивно впливають на діяльність нашого мозку.

Нещодавно в одному з американських університетів був проведений експеримент щодо дослідження старечої деменції. Були сформовані дві групи людей, яким було за 80 років: одна з груп тричі на тиждень займалася у спортзалі, а інша група не мала фізичних навантажень. Через пів року у тієї групи, яка регулярно займалася у спортзалі, на 50% збільшилась здатність до виконання арифметичних завдань. Тому так важливо, щоб, незалежно від віку, ми достатньо часу приділяли фізичним навантаженням.

Люди перевертні - вовкулаки являють собою класичний зразок перевертництва. У ньому знайшла втілення найвища форма зміни зовнішнього вигляду. Вовкулаки – це дворушні істоти, що ведуть подвійне існування, оскільки можуть бути то вовком, то людиною. Вроджений вовкулака може стати чаклуном. Свій вовчий образ обирає – за потребою. Давньослов'янська культурна традиція містить глибоко вкорінений образи перетворення людини у вовка, наприклад легенди у козацькому середовищі тощо. Зв'язки зі згаданою легендою демонструє наявність подібного у багатьох народів, від цього маємо “вовчі імена”. В українців, білорусів і росіян – це Вовчик (побутовий варіант від імені Володимир); у сербів – Вук; у німців - Вольфганг. Багато індоєвропейських і тюрко-монгольських племен мали назви інших хижаків... Їхня міфологія виводила їх від міфічнототемічних тварин, як акт нового творення (а потім відбувалося повернення до початкового моменту виникнення роду).

Інше важливе питання, яким особливо цікавляться батьки, – це вплив комп'ютера і гаджетів на мозкову діяльність дітей. Ми мусимо пам'ятати, що комп'ютер – це просто зовнішнє джерело інформації. У нашому мозку є дуже важлива ділянка, яка називається «гіпокамп». Це наша оперативна пам'ять. Там зберігається уся інформація, яку ми отримуємо протягом дня.

Згодом (особливо під час сну), ця інформація переходить на довге зберігання в кору головного мозку. Ємність цього «гіпокампу» обмежена, і якщо дитина дуже довго грає у комп'ютерні ігри протягом дня, то важко буде після цього додати до «гіпокампу» ще щось, адже він цілком вже заповнений даремною інформацією. Наша префронтальна кора мозку дозволяє нам приймати рішення щодо того, якою інформацією заповнювати наш мозковий «гіпокамп».

Процес переносу пам'яті з «гіпокампу» до кори головного мозку відбувається тільки під час цілісного і здорового сну. Під час сну також відбувається збір «пазлу» нашого світовідчуття, консолідація тої інформації, яку ми отримували протягом дня. Пригадайте як таблиця хімічних елементів наснилася Менделєєву та закон Ньютона під час сну... Дуже часто деталі «пазлу», який ми намагаємося скласти під час нашої денної діяльності, успішно «знаходяться» саме уві сні. Тож здоровий сон є дуже важливим елементом для якісної роботи нашого мозку.

Тривалість сну є досить індивідуальним питанням, і не кожній людині потрібно рівно 8 годин для того, щоб добре почуватися. Кількість сну залежить від віку, стану здоров'я та генетичної спадковості. Дуже важливою у роботі мозку є так звана «лімфатична система» (термін запропонувала данська дослідниця Maiken Nedergaard), яка працює тільки під час сну і займається тим, що «очищує» свій мозок від продуктів метаболізму, токсинів та неправильно згорнутих білків. Наші автори зауважують, що у звичайному процесі - оновлення білків відбувається кожних кілька місяців підряд, при цьому деякі білки помилково формуються у так звану «бета-структуру». Такі неправильно згорнуті білки є причиною появи мутацій, деградацій або хвороби Альцгеймера. Ці структури виводяться з мозку саме під час сну.

Якщо ми хочемо щось запам'ятати, нам потрібно прив'язати це до сильної емоційної події. З негативної точки зору, на діяльність нашого мозку впливає те, що ми називаємо стресом або, ще гірше – хронічним стресом. Стрес пов'язаний із інстинктом самозбереження, і якщо ми стикаємося з небезпекою, вона нас сильно лякає, і це викликає цілий ланцюг реакцій в організмі, що призводить до того, що надниркові залози виділяють гормони «кортизол» і «адреналін». Ці два гормони еволюційно

відповідають за нашу можливість реагувати на небезпеку.

Грубо кажучи, коли ми зустрічаємо шаблезубого тигра, ми повинні мобілізувати усі системи нашого організму для порятунку від небезпеки – тоді ми або зустрічаємо небезпеку віч-на-віч, або втікаємо від неї. Інша річ, коли відчуття страху чи стресу не проходить. Справа в тому, що підвищений вміст «кортизолу», якщо він не знизився у відповідь на нашу реакцію, починає дуже згубно діяти на наш мозок. Є дослідження, які показують, що підвищений рівень «кортизолу» вбиває клітини «гіпокампу», погіршуються зв'язки з корою мозку та процес запам'ятовування. У стані хронічного стресу людина гірше запам'ятовує, гірше спить, безсоння викликає додатковий рівень «кортизолу» в організмі, що також спричиняє чимало суміжних негативних наслідків в нашому організмі.

На еволюційному рівні колись наші пращури мали вирішити реальну ситуацію у дикій природі – вступити у боротьбу зі звіром або втекти. А які у нас сьогодні страхи? Це сварки в сім'ї або якісь інші побутові речі. Якщо ми не вирішуємо своїх проблем, то рівень «кортизолу» не падає. Штучним чином рівень «кортизолу» з організму можна вивести шляхом фізичної активності (або медитації), коли ми змушуємо себе не думати про проблеми, які викликають у нас стан хронічного стресу. Саме ці методи не дозволяють знищувати наш мозок...

Чи існують якісь чарівні методики, які б дозволи сповна використовувати потенціал нашого мозку на «повну силу»? Відповідь проста: - Немає жодної швидкої методики, яка б за короткий період чи за якихось простих махінацій зробила би з нас геніїв чи експертів в якійсь сфері. Проте існують довготривалі методики, які дозволяють покращити запам'ятовування певної інформації. Це можуть бути різні вправи, пов'язані із рахуванням певних чисел (такі методики використовують у спеціалізованих школах) тощо. Всі ці "чарівні" методики вимагають праці і зусиль. Щодо препаратів, які стимулюють діяльність мозку (ноотропи), то ефективність таких препаратів не має доказової бази. Є інші медикаменти, які можуть короткостроково поліпшити концентрацію та здатність опрацьовувати великі масиви інформації. Ці препарати містять малі дози наркотичних речовин і можуть викликати залежність. Ці препарати спричиняють подразнення та пригнічують розумову діяльність...

Остання річ, про яку ми маємо знати, це вплив алкоголю та наркотиків на головний мозок. Ці речовини дуже легко потрапляють через мембрану клітин і впливають на рецептори, які беруть участь у формуванні «синапсів». Тому наркотики і алкоголь згубно впливають на людський мозок, особливо у період його активного формування. Саме тому в багатьох країнах вживання алкоголю заборонено до 21 віку, коли якраз активно формуються ці зв'язки.

І на останок цього розділу хочемо сказати декілька слів про людей з лунатизмом (або сомнамбулізмом), це особи, які ходять або виконують якісь дії уві сні. Це порушення сну, що відноситься до «парасомній». Такі люди уві сні можуть вставати з ліжка, ходити по кімнаті, навіть виходити з дому мають відкриті очі, але не усвідомлюють свої дії. Слово "лунатик" походить від латинського «lunaticus», тобто "під владою Місяця". Фази Місяця («чверть»), це періодична зміна виду освітленої Сонцем частини Місяця на земному небі. Ці фази постійно і циклічно змінюються протягом періоду синодичного Місяця (близько 29,5306 середніх сонячних діб), як і орбітальне положення Місяця при пересуванні навколо Землі і пересуванні Землі навколо Сонця. Кожна з цих чотирьох «проміжних» фаз Місяця триває близько 7,4 дня, але їх тривалість злегка змінюється через еліптичну форму орбіти Місяця. Наш Місяць видно протягом двох тижнів кожні 27,3 дня на Північному та Південному полюсах...

Про вплив фаз Місяця на організм людини відомо з давніх часів. Всесвіт створений так, що всі деталі в ньому взаємопов'язані і впливають один на одного. Таким же чином і Місяць пов'язаний з Землею. Уже давно відомо, що Місяць безпосередньо впливає на відливи і припливи води, життя рослин і тварин, а також людей. Вплив Місяця на організм людини важко оцінити: це затримка води, процеси виведення шлаків, циркуляція енергії та багато іншого. Щось подібне робить і Сонце з нашим організмом, дослідники пов'язують сонячну активність зі збільшенням інфарктів та інсультів, епілептичних нападів, шизофренії, самогубств тощо. Пригадайте, як сонячні спалахи або коронарні викиди - впливали на ваш організм. Роль цього ефекту залишається незрозумілим. Можливо, це побічний наслідок еволюції, який наразі немає жодного значення для людини...

► Мозок продовжує розвиватися протягом всього життя, але основне формування завершується приблизно до 25 років, хоча деякі джерела вказують на 23-24 роки, а при фронтальна кора (відповідає за контроль емоцій та прийняття рішень) повністю дозріває до 25 років. У віці 44 років починається раптове прискорення старіння мозку, яке досягає свого піку в 67 років. Наш мозок не відчуває болю...

► Словесно-логічна пам'ять – це специфічно людська пам'ять, яка є тільки у людей на відміну від образної, рухової та емоційної пам'яті, яка є і у тварин. Рухова пам'ять – проявляється в запам'ятовуванні та відтворенні людиною своїх рухів.

Людський організм має численні дивовижні властивості, які роблять його унікальним. Серед них є здатність до регенерації, де існують клітини з можливістю самовідновлення. Також, люди можуть відчувати емоції, що впливають на їхні фізичні реакції, наприклад, посмішка активує 17 лицьових м'язів. Людина також здатна адаптуватися до різних умов навколишнього середовища. Людське тіло складається з 10 трильйонів клітин. Найважчий внутрішній орган - це печінка (приблизно 1,5 кг). Вік людської печінки не залежить від віку самої людини. Печінка не може боліти, тому що в цьому органі немає нервових закінчень. І це дуже погано, адже з цієї причини часто люди, у яких розвиваються важкі хвороби печінки, звертаються до лікаря вже надто пізно. Печінка ніколи не старіє. У нічний час до 3-ї години ночі людська печінка та жовчний міхур – весь час працюють...

Найсильніший м'яз в людському організмі – язик. У тілі дорослої людини близько 75 кілометрів нервів. Клітина тіла є структурною одиницею організму людини, тому що саме з клітин ми побудовані. Вона ж є основною функціональною одиницею організмів та забезпечує виконання всіх життєвих функцій. Наші очі все життя одного розміру, а ось ніс і вуха весь час ростуть. У 60 років 60% чоловіків і 40% жінок будуть хропіти.

► Організм людини – це неймовірно складна система з десятками органів, що безперервно працюють та передають одне одному сигнали. Наше тіло складається з мільярдів клітин, кожна з яких має свою функцію та особливе призначення. Якщо витягнути всі кровоносні судини з тіла людини та з'єднати їх в одну лінію, її довжина сягатиме від 9 тисяч до 19 тисяч км. А наша шкіра є найбільшим органом людини та становить бли-

зько 16% його загальної маси? З віком у нашому організмі активуються нові стовбурові клітини, які активно виробляють жирову тканину — особливо в ділянці живота.

► За статистикою, жінки живуть довше за чоловіків. Для чоловіків середня тривалість склала 66 років, а для жінок 76 р. Середня очікувана тривалість життя в Україні у 2020 р склала 72,01 років. На 1000 жінок у 2021 році припадало в середньому 900 чоловіків, зокрема 876 чол. – у міській місцевості, 937 – у сільській місцевості. Середній вік населення України (2012 р) – 41 рік, зокрема жінок – 43 роки, а чоловіків – 38 років. У середньому жінка старша за чоловіка на 5 років. Чисельність населення планети на 14 липня 2022 р досягла 8 млрд осіб, 4,041 млрд чоловіків і 3,969 млрд жінок.

► Зрілий вік поділяють на 2 періоди: - перший у чоловіків – 22-35 років, у жінок відповідно - 21-35 років; - другий у чоловіків – 36-60 років, у жінок відповідно – 36-57 років. До похилого віку відносять: чоловіків – 61-74 роки; - жінок – 58-74 роки; До старшого віку: 75-90 років. Довгожителі – це люди старше 90 р. Проведене дослідження продемонструвало, що зрілість у чоловіків настає після 40 років. По-справжньому дорослими чоловіки стають у віці 43 р, у той час, як жінки повністю дорослішають вже у 32 роки.

► Вам колись було складно описати свій смак або запах? Виявляється, що сенсорне сприйняття світу великим чином залежить від мови, якою ми розмовляємо. Поширена думка, що люди переважно сприймають світ через зір. З цим найчастіше погоджуються носії англійської мови. Зрештою, англійська мова має один з найбагатших словників для опису кольору та геометричних форм, але вона також має помітно менше слів для назв запахів. Наш спосіб життя, навколишнє середовище і навіть форма наших будинків може впливати на те, як ми сприймаємо речі, і наскільки легко можемо пояснити своє сприйняття словами. Хоча мова й пропонує слова для опису смаку, проте люди не дуже вміють зіставити їх зі смаками.

► Наш нюх – найшвидша система попередження про небезпеку. Орган нюху займає близько 5 % людського мозку і дозволяє нам розрізняти понад 1 трильйон різних запахів. Це значно більше, ніж вважалося раніше, і підтверджує, що наш нюх набагато чутливіший, ніж ми думаємо. Вихлопні гази авто

викликають атеросклероз судин головного мозку. Опосередковано через легеневу патологію можуть виникнути і різні порушення серцево-судинної системи...

► Аромати керують людиною: одні збуджують і заспокоюють, інші роблять людину чуттєвою, наповнюють енергією, мотивують тощо. Імпульс від запаху доходить до мозку набагато швидше, ніж біль. Відчуваючи аромати, ми переживаємо емоційний сплеск різної сили. Дослідження, проведені у Великобританії показали, що є дуже тісний зв'язок між атмосферним забрудненням і смертністю від бронхітів.

► Рогівка ока та епідерміс шкіри не мають кровоносних судин. Рогівка ока отримує кисень та поживні речовини безпосередньо з повітря та вологісного середовища, а епідерміс - з дерми.

► У здорової дорослої людини серце за день робить приблизно від 100 000 до 105 000 ударів. Це залежить від частоти серцевих скорочень у стані спокою, яка в нормі становить від 60 до 100 ударів за хвилину. Якщо у вас пульс 70 ударів на хвилину, за один день серце здійснює понад 100 тисяч ударів. Збільшення частоти пульсу до 130 ударів за хвилину для здорової людини не є показанням для припинення фізичної активності, тоді як рівень 170 ударів за хвилину є критичним і кардіологи не радять піддавати організм такому навантаженню. Якщо кількість ударів на хвилину в людини становить менше 50 ударів, кардіологи діагностують брадикардію.

► Як розпізнати передінфарктний стан? Один з головних симптомів прояву передінфарктного стану – сильний біль та печія, а ще здавлювання або дискомфорт за грудною кліткою. Також біль може виходити від грудей до плеча, руки, шиї, щелепи та інших частин тіла.

► Наша шкіра починає старіти у віці близько 25 років з багатьох різних причин. Можна виділити дві групи причин загального старіння шкіри: внутрішні і зовнішні. Внутрішні чинники зумовлені віковим старінням і генетично обумовлені, тому не можуть бути змінені. Ніхто з нас не стає молодшим. Але вік, у якому ми вважаємося старими, з поколіннями зростає...

► Старість не має чіткого початку, а є процесом, який поступово розвивається протягом життя. Після 27 років наш організм переходить у процес старіння і продовжує триматися в

цьому періоді до 39 років. Саме у цей період у мозку людини припиняється вироблення важливої речовини – «мієліну».

► Старість ділиться на декілька коротших періодів життя людини: Похилий (літній) вік 61-71 для чоловіків, для жінок 56-74 р. Старечий вік 71-90 для чоловіків, 74-90 р для жінок. Вік довгожителів настає після 90 років.

► Є «нагла смерть» - це раптова, несподівана смерть, яка настає без попередження. У народних віруваннях її вважають поганою ознакою, пов'язаною з гріхами, прокляттями чи кармою. «Нагла смерть» приходить без стуку і зненацька забирає людину, не даючи їй прощальних слів і останніх шансів. У медицині вирізняють дві категорії смерті: насильницьку смерть та ненасильницьку смерть.

Є книга «Коли смерть дарує життя» - це нотатки хірурга-трансплантолога Джошуа Мезріча, яка розповідає про історію трансплантації органів, від перших спроб - до сучасних методів. В книзі описуються не лише наукові досягнення, але й емоційні переживання, пов'язані з цим процесом... Автор розповідає про перші, зазвичай невдалі, спроби пересадити органи однієї людини – до іншої. Однак без них не було б і сучасних можливостей для порятунку життя людей...

Для тих, хто народився в 1911 році, свою старість відчували у 71 рік, для тих хто народився в 1931 році, передбачуваний початок старості вже становив у 74 роки. Люди народжені після 1935 року, сприймають старість більш пізніше, ніж ті, хто народився між 1911 і 1935 роками. Дивина в тому, що люди які народилися між 1936 і 1951 роками, і тими, хто народився у 1952 році, не мали помітної різниці. А от для тих, хто народився в 1944 році, старість почалася у 75 років. Чому так відбувалося, вчені поки не знають...

Скоро людський вид виявиться на порозі нового способу життя. Для цього він повинен вивчити всі фактори, що приводять людей до геніальних можливостей. В.Карпов і С.Лисенко представили оригінальну концепцію геніальності, що розкриває роль вроджених властивостей у формуванні обдарованих особистості та їх співвідношення з факторами середовища. Використовуючи біографії, матеріали історії, психології, медицини, автори дали систематичне дослідження життя великих геніїв людства і з'ясували причини дегенерації...

ПРОБЛЕМИ ГЕНІЇВ І ДЕГЕНЕРАТИВНИХ ОСІБ

Є маса проблем «геніїв і дегенератів» (або безумства), і вони дуже неоднозначні. Іноді до них ставляться як до нерозривних пар. Кажуть: «не буває геніальності без безумства, або без дегенерації». Противники заперечують: це не так. З одного боку, ми бачимо багато видатних людей без найменших проявів патології, з іншого – є безліч психічнохворих, позбавлених будь-якої творчої обдарованості. При цьому сучасні патофизиологічні дослідження показують, що душевнохворі володіють високим рівнем креативності у вирішенні різних задач, їх мислення значно менш стереотипне порівняно зі здоровими людьми...

Енциклопедія сучасної України зазначає: - геніальність як найвищий ступінь прояву творчих сил людини, котра передбачає вроджену здатність до продуктивної діяльності в якійсь галузі при універсальності обдарування. Термін «геніальність» вживається як для позначення здатності людини до творчості, так і для оцінки результатів її діяльності. Ця оцінка базується на творчій поведінці індивіда, котра, як глибоко особистісна, стає суспільним надбанням і зумовлює непередбачувані та глибокі зміни в культурі. Геніальність заявляє про себе радикальним розривом із попередніми звичаями, настановами, нормами і когнітивними навичками; а ще принципово новим підходом до розв'язання складних проблем. У психології творчості геніальність вивчається під кутом індивідуальних особливостей особистості (її психологічного складу, здібностей тощо), а також основних факторів, що впливають на творчість.

З психологічної точки зору геній не може розглядатися як особливий тип особистості, а творчий процес генія принципово не відрізняється від творчого процесу інших обдарованих людей. Історичні погляди на природу геніальності визначалися загальним розумінням творчого процесу. Ще від античності сформувався загальний погляд на геніальність, як на ірраціональне натхнення, «осіяння» зверху (Платон, неоплатоніки). Слово «genio» (геній) почали вживати у середини 16 ст. щодо

великих живописців, які вирізнялися видатними, але не унікальними здібностями. Культ генія з притаманним йому творчим началом зростав в епоху Відродження (Леонардо да Вінчі, Дж. Вазарі, Ж. Скаліґер), і досягає свого апогею в романтичній естетиці (течія «Бурі та натиску» в Німеччині; а ще є учення Т.Карлейля, Ф. Ніцше з характерними для них протиставленням генія та «простої» маси людей).

У добу Просвітництва досягнення видатних наукових результатів пов'язували з такими рисами дослідника, як завзятість та чистота його моральних спонукань у поєднанні з непохитним дотриманням раціональної методології. Перші спроби з'ясувати психологічні механізми феномену геніальності стали можливими завдяки розвитку методології соціальних наук у середині 19 ст. Ф.Гальтон вперше зробив геніальність предметом наукового аналізу; застосував статистичні методи та емпіричний підхід до проблеми впливу факторів спадковості на людські здібності та характер; розглянув геніальність як доступну спостереженню і вимірюванню людську якість; започаткував психометричний напрямок вивчення інтелекту та творчої обдарованості, який у XX ст. продовжив Л. Термен.

Завдяки дослідження З. Фрейда розвиток всіх великих людей почали розглядати як такий, що підпорядкований певним закономірностям. У пошуках джерела незвичної мотивації та продуктивності геніїв, традиційним стало звернення до аналізу їхніх внутрішньо особистісно-психологічних конфліктів та динаміки. Отже, Ф.Гальтон і З.Фрейд, поставивши генія в один ряд із менш видатними людьми, відкрили шлях до вивчення індивідуальних особливостей творчої особистості та психологічних механізмів творчих процесів.

Багато геніїв – одинаки. Однак самотність для них не є фактором дискомфорту. Самотність – це можливість знаходитися у власних «хоромах» розуму. Можливо, завдяки дивакуватому характеру і були зроблені більшість наукових відкриттів.

Від середини 19 ст. відбулася заміна поняття «геній» - на поняття «видатна особистість». Вивчення феномену «видатна особистість» у теперішній час ведеться за такими напрямками: вивчення інтелектуал. обдарованості та процесів розв'язання проблем; пошук специфічних особистісних властивостей творців, які могли би пояснити їхню незвичайну продуктивність і

високі досягнення; виділення соціокультурних факторів, особливостей сімейного оточення, виховання та освіти, що сприяють розвитку творчих задатків.

Геній - це людина з винятковими розумовими здібностями та творчим мисленням, здатна до відкриттів, інновацій та створення нового. Геніальні люди, як правило, мають високий рівень інтелекту, легко навчаються, здатні бачити зв'язки там, де інші їх не бачать, і не бояться йти своїм шляхом. Приклади геніальних людей: Альберт Ейнштейн (фізик); Людвіг ван Бетховен (композитор); Нікола Тесла (інженер та винахідник); Галілео Галілей (фізик та астроном); Пабло Пікассо (художник); Ілон Маск (бізнесмен та інженер) та багато інших осіб...

Згідно з висновками вчених, мозкові процеси окремих осіб чие протікання відхилилося від норми, можуть викликати дегенерацію, в крайньому разі - шизофренію чи біполярні розлади. Хоча генетичні ознаки для тих осіб, які страждають від цих захворювань, зазвичай невігідні, - в геномі людини вони постійно зберігаються. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, зараз у світі налічується понад 450 млн. осіб, які страждають на різні психічні захворювання. Зростанню їх частоти сприяють надмірний інформаційний потік, політичні та економічні катаклізми, а ще стреси і депресії.

Пригадайте наші попередні розповіді про дегенерацію і мутацію. Дегенерація (виродження) - це процес поступового погіршення, розпаду або втрати функцій, який може стосуватися як біологічних організмів (у т.ч. клітин, тканин та органів), так і соціальних чи культурних явищ. Дегенерація, або катаморфоз (в еволюції) це морфо-фізіологічний регрес, значне спрощення організації, пов'язане зі зникненням цілих систем, органів і функцій. Образливо, коли тебе називають «дегенератом». Українською мовою дегенерат перекладається як людина з ознаками дегенерації, виродження, той, хто помітно відхиляється в своїй поведінці і психічних якостях від соціальної норми. Не плутайте

з словом деградація - поступовим погіршенням якості та втрата цінних властивостей. Поняття «деградація», тлумачать у словниках («поступове погіршення, занепад, виродження»), ми це розуміємо, але – не бачимо. Коли щось побачили у людині – тоді звертаємо увагу.

Дегенерація і мутація – це різні біологічні процеси. Мутації (зміна), - це стійкі дискретні (переривчасті) зміни генетичного апарату, що виникають раптово і впливають на ознаки й властивості організмів та вірусів; успадковуються поколіннями клітин або нащадками. Мутації розглядаються як рушійна сила еволюції, де менш сприятливі (або шкідливі) мутації видаляються з генофонду природним доббором, тоді як сприятливі (вигідні) мутації прагнуть накопичуватися. Нейтральні мутації визначаються як мутації, чиї ефекти не впливають на виживання видів або індивідуумів, які складають види.

Як бачимо, дегенерація – це спрощення структури та організації організму, що призводить до біологічного регресу. Мутація – це зміна генетичного матеріалу, що може призвести до змін в ознаках організму. Простими словами, мутація - це збій репарації ДНК. Мутації - рідкісні події. Це дивно. Люди успадковують 3×10^9 пар основ ДНК від кожного з батьків. Тільки враховуючи одно-базові заміни, це означає, що кожна клітина має 6 мільярдів (6×10^9) різних пар основ, які можуть бути метою заміщення при мутаціях. Одно-базові заміни найбільш схильні відбуватися при копіюванні ДНК. Жоден процес не є 100% точним. Навіть сама висококваліфікована друкарка може внести помилки при копіюванні певного рукопису.

Вчені з Каролінського інституту (Швеція) опублікували в журналі «Психіатричних досліджень» статтю, в якій стверджують, що зв'язок між творчими заняттями і відхиленнями від психічної норми - безумовно існує. Приводом для такого висновку стала статистика аномалій у психіці, зібрана вченими більш, ніж у 1 мільйона людей. Набір відхилень був вельми широким: шизофренія, біполярний афективний розлад, реактивні депресії, тривожний стан, різноманітні залежності, починаючи з алкогольної, анорексія, аутизм і багато іншого.

Результати аналізу підтвердили, що дійсно, до психічних недуг найбільше схильні люди творчих професій. Найчастіше - це біполярний афективний розлад, який раніше називали «ма-

ніакально-депресивним психозом». Особливо високий ризик цього розладу у танцюристів, фотографів, науковців і письменників. Втім, отримані дані не свідчать про те, що захоплення літературою, живописом або фотографією погано позначається на психіці. Навпаки, незвичайні думки або фантастичні видіння, що з'являються через психічні відхилення, а також здатність уявляти і чути голоси певних персонажів, швидше за все, спонукають людину взятися за перо, фотокамеру або пензель...

Сьогодні шанси прожити 100 років або більше - є у жінок. Їх кількість складає 80% серед усіх довгожителів. Також довголіттям можуть похвалитися ті, у кого в роду є родич, що прожив довгий вік, і у тих, хто веде активний спосіб життя. Науковці запевняють, що повсякденні звички людини та її спосіб життя безпосередньо впливають на довголіття. Візьміть за приклад: 1) Довше всіх живуть люди, які тримають домашніх собак і постійно ходять з ними на прогулянки. 2) Обов'язково потрібно займатися улюбленою справою. Це може бути хобі чи улюблена робота. Ця обставина продовжує життя, знижує стрес та приносить задоволення. 3) Важливо ставити перед собою цілі та працювати для їх досягнення. Прості щоденні звички можуть допомогти продовжити тривалість життя...

В сучасний період, цілий ряд психіатрів переконані: всяка творча особистість має більш-менш суттєві відхилення в психіці, а геніальним творцям такі відхилення притаманні обов'язково, вони тільки допомагають створювати шедеври. Більшість із відомих нам геніїв явно мали психічні проблеми і ми до цього привикли. Для непересічних людей, як і для схиблених осіб, є характерна зосереджена і перебільшена чутливість, тимчасові порушення пам'яті. Видатним людям, як і божевільним, не притаманна помірність практично у всьому.

Про геніальних людей, як і про божевільних (з певними дегенераціями і мутаціями), можна сказати, що вони все своє життя залишаються холодними, самотніми і байдужими до

своїх сімейних обов'язків. Неуважність і забудькуватість непересічних, видатних людей пояснюється особливою зосередженістю їх на своїй творчості. А все інше для них ніби перестає існувати. Якось Ейнштейн, зустрівши свого друга, поглинутий думками сказав: «Приходьте до мене ввечері. У мене буде професор Стімсон». Його друг, спантеличений, заперечив: «Але ж я і є Стімсон!» Ейнштейн на це відповів: «Це не має значення, все одно приходьте».

Опираючись на вище написане, автори В. Карпов і С. Лисенко поставили перед собою завдання розширити можливості застосування геніальних стратегій обдарованих людей, перенісши їх з тих областей, де вони спочатку отримали розвиток, - в інші сфери людської діяльності та зробити їх доступними кожному, хто бажає максимально розвинути та вдосконалити свої творчі та розумові здібності. Тож ця монографія буде корисна всім, хто цікавиться останніми досягненнями психології та хотів би глибше зрозуміти процеси людського мислення. При цьому знайте, шлях генія – це шлях страждання, терпіння і наполегливої праці. Колись Томасу Едісону, американському науковцю і винахіднику, сказали, що він – геній. «Що за дрібниці! Я кажу вам, що секрет генія – це робота, наполегливість і здоровий глузд»...

Чезаре Ломброзо називав 15 ознак, які говорять, на його думку, про хвороби видатних особистостей. Наведемо їх у вигляді списку, а в ряді випадків - у вигляді коротких цитат:

- 1) Відсутність цільно-єдиного характеру.
- 2) Хворобливе марнославство і хвороблива реакція на критику.
- 3) Неприродно ранній розвиток геніальних здібностей.
- 4) Зловживання наркотиками, спиртними напоями та збуджуючими речовинами.
- 5) Відхилення в реалізації статевої функції.
- 6) Вони не відчували потреби працювати спокійно в тиші свого кабінету, а навпаки, ніби не могли всидіти на одному місці й повинні були подорожувати постійно. Постійно рухаються.
- 7) Часто міняють свої професії та спеціальності, складається враження, що ніби потужний геній не може вдовольнитися однією якою-небудь наукою і цілком в ній проявитися. Геній весь час щось шукає...

8) Обдаровані і сильні уми, схильні захоплюватися всім, вони – «піонери науки» і пристрасно віддаються їй і з жадібністю беруться за вирішення найважчих питань, як найбільш відповідних для їхньої болісно збудженої енергії; в кожній науці вони вміють вловити нові визначні риси і на їх підставі будують іноді безглузді висновки, почасти наближаючись таким чином до розглянутого вже нами типу геніїв. Наприклад, французький вчений Андре-Марі Ампер завжди брався в математиці за вирішення найважчих завдань, і досягав успіхів.

9) У всіх цих «пошкоджених» геніїв є свій стиль: пристрасний, тремтливий, колоритний, який відрізняє їх від інших обдарованих людей, можливо, саме тому, що він виробляється тільки під впливом їхнього психозу.

10) Глибокі страждання від релігійних сумнівів.

11) Надзвичайно багато займаються своїм власним «Я» і навмисно виставляють напоказ свій ненормальний стан, ніби намагаючись цим визнанням виправдати свої безглузді вчинки.

12) Роблять нелогічні висновки, наводять безглузді протиріччя й фантазії. Надають надмірне значення своїм сновидінням. Мають надзвичайно великий череп, неправильної форми.

13) Але найвидатнішою ознакою ненормальності розглянутих нами геніїв служить вкрай перебільшений прояв 2 станів, що виникають по чергово - це екстаз і атонія; збудження й занепад розумових сил. Це їхнє чисто фізіологічне явище.

Крістіан Йоганн Генріх Гейне (1757-1856) писав про себе: «Мое розумове збудження є швидше результатом хвороби, ніж геніальності. Щоб хоч трохи зменшити страждання, я складав вірші. У ці жахливі ночі, збожеволівши від болю, моя бідна голова кидається з боку в бік і змушує дзвеніти з жорстокою веселістю бубонців зношеного ідіотського ковпака». Він зробив підсумок своїм роздумам про геніальність і дегенерацію словами: «Творчість – це хвороба душі, подібно до того, як перлина стає хворобою молюска».

Незважаючи на тисячолітні спроби провести межу між геніальністю і безумством, дегенерацією і мутацією жоден геній наукової думки так і не досяг повного успіху в цьому нелегкому пошуку. Тож залишається сподіватися, що все безумство сучасних і майбутніх геніїв не завадить їм тішити людство новими плодами їх геніальності...

ГЕНІЇ – ЯК АРХІТЕКТОРИ ЗМІН

Автори монографії пропонують варіанти методик, що дозволяють з високою мірою достовірності визначати рівень, типи обдарованості та можливості розвитку і навчання обдарованої дитини. Їхнє представлення анонсоване відповідними коментарями щодо способів обробки та інтерпретації одержуваних результатів, а також особли-

востями побудови висновків та підсумкових рекомендацій щодо якості діагностики і прогнозування розвитку обдарованості на початкових етапах вікового зростання особистості.

Талант недостатньо знайти, його ще й потрібно підтримувати та розвивати. В своїй монографії ми описуємо різні методи підтримки обдарованих дітей, щоб розвинути в них геніальність. Для початку ми дослідили дану тему і опрацювали різну літературу з біографіями відомих в світі нижче зазначених осіб, які мали позитивні і негативні напрацювання. І перші, і другі прославилися своєю геніальністю як в позитивних, так і в негативних справах: Бонапарт Наполеон і Адольф Гітлер, Пабло Пікассо і Уолт Дісней, Марія Монтессорі і Оноре де Бальзак, Галілео Галілей і Ісаак Ньютон, Людвіг ван Бетховен і Володимир Ульянов (Ленін), Йосип Сталін та інші. Про двох останніх осіб В.Леніна і Й.Сталіна та подібних до них більшовиків із колишнього Радянського союзу, наші автори В.Карпов і С.Лисенко написали окрему книгу «Таємниці більшовицького спруту» 2025, видавництво «КОД» м. Кропивницький, 518 сторінок.

Риси характеру вищезазначених осіб закладалися з раннього дитячого досвіду і сформували унікальні особистості з вибраних кандидатів. Вплив раннього періоду життя позначився у них в різних формах відхилень, наприклад у поведінці, що внесло свій вклад в їх успіх і могутність. У деяких особистостей були настільки явні відхилення, що друзі звинувачували їх в психічних розладах, а вороги – часто і в манії величі. Виявилося, що унікальна і часом екстравагантна поведінка, проявлялася у гігантоманії, одержимості і повному підпорядкуванню себе і оточуючих до власної мети. А ще їхня маніакальна депресія і трудоголізм – внесли величезний внесок в наступну жит-

теву діяльність.

Найбільш істотними причинними факторами, відповідальними за формування характерів, послужили: порядок народження, часті переїзди, формальна освіта, міфічні кумири, травми в ранньому періоді, різні приклади для наслідування і атмосфера вседозволеності в сім'ї. Доведено, що кожен з цих факторів мав істотне значення в формуванні унікальних особистісних якостей...

Причинні фактори формування характерів досліджуваних

Порядок народження	У первістках виховується дух досконалості, лідерства і неприборкана воля. У сім'ї такі люди беруть на себе відповідальність і стають на місце лідера.
Часті переїзди	Прищеплюється самостійність, не залежність, завзятість, нерозсудливість і здатність впоратися з невідомим. Діти навчаються ефективно діяти в ситуаціях.
Низька загальна освіта	Викликає потребу високих досягнень. Невпевненість переростає в спроби твердо встати на ноги. Інтернат виховує самостійність, незалежність і самовпевненість.
Міфічні кумири	Прищеплюють дітям неусвідомлене почуття всемогутності і знімають всі обмеження на шляху до мети. Являють собою приклади таких цілей.
Травми в ранньому періоді життя	Кризи в ранньому періоді життя назавжди залишають в підсвідомості дитини відбиток у вигляді надзвичайної рішучості і наділяють їх підвищеними схильностями до ризику і спрямованості.
Позитивні приклади для наслідування	Незалежні і зайняті справою батьки прищеплюють дух повної автономності і показують як можна досягти успіху у світі.
Атмосфера вседозволеності в сім'ї	Прищеплює нерозсудливу незалежність. Свобода ризикувати і помилятися без жодних докорів, розвиває здатність справлятися з труднощами.

Життя і досвід досліджуваних осіб чітко демонструють, що їхня енергія сприяла досягненню успіху, а поведінка і соціальне становище не вкладається в звичайні рамки, правда це впливало на досягнення великого успіху і влади. Як приклад, Наполеон говорив французькою мовою, затаючись на словах, так як був корсиканцем (італійцем) за походженням. Гітлер був австрійцем з богемськими замашками в молодості і ніколи не мав законної роботи, поки в тридцять з гаком років його не призначили фюрером німецької націонал-соціалістичної партії. Обидва піднялися на саму вершину влади і вкинули свій народ у війну. Вони змогли вселити націоналістичну ідеологію громадянам чужої країни. Безсумнівно, сімейна спадковість, громадський вплив цих людей або особисті контакти тут були ні до чого. Їх успіх не мав абсолютно нічого спільного з соціально-культурним походженням або економічним впливом, але своїми досягненнями вони були зобов'язані іншим варіативним факторам, ніж соціальний статус. Їх батьки прищепили цим дітям самостійність – ось єдино важливий вплив сім'ї в цьому випадку.

У військовій школі Наполеон обзавівся важливими політичними зв'язками, які дозволили йому спілкуватися з вищими класами, хоча ті й зневажали його. Дісней виріс в нижчих шарах суспільства. Ще дитиною змушений був сам заробляти собі на льодяники і прилади для малювання. Подивіться:

Соціокультурний і економічний статус

Геній	Соціокультурне становище батьків	Економічне становище
Наполеон Бонапарт	дворянин	середній достаток
Адольф Гітлер	із службовців	середній достаток
Уолт Дісней	сільський працівник	бідний
Пабло Пікассо	професійний художник	середній достаток
Марія Монтессорі	інженер-будівник	середній достаток

В результаті проведення дослідження було зроблено висновки про те, що не завжди матеріальні цінності, освіта та високий показник інтелекту впливають на становлення великих людей. Генії народжуються не раз у 100 років, а набагато частіше. Приблизно від 2 до 5% людей мають досить високу обдарованість. Причому у різних сферах. Саме їх і називають геніальними людьми. Правда геніальність вирізняється рідше, ніж обдарованість. Часто генії довго не можуть зрозуміти, в якій галузі вони обдаровані (в негативній, чи позитивній).

Функціональні розлади особистості творчих геніїв

Манія	Розлад емоційної сфери. Характеризується надмірно піднесеним настроєм, перебільшеною самооцінкою і грандіозністю, гіперактивністю, збудженим станом, прискореними мисленням і промовою тощо.
Одержимість	Розлад збудливості. Характеризується нав'язливими ідеями або потребами тощо.
Маніакальна депресія	Розлад емоційної сфери. Основними симптомами є маніакальні епізоди і регулярно повторювані епізоди маніакальних або депресивних властивостей.
Поведінковий тип	Темперамент, що характеризується надмірним ентузіазмом, духом змагання, відчуттям нестачі часу, занепокоєнням, нереальними амбіціями і нав'язливою ідеєю контролю.

В поняття «геніальність» - суттєвий внесок внесли представники патологічних, психоаналітичних теорій, а також теорій якісної і кількісної переваги. Патологічні теорії пов'язують цей феномен із безумством або дегенерацією особистості. Над цим питанням працювали ще Платон (428/427-348/347 до н. е.) і Аристотель (384-322 до н. е.), це два найбільші філософи давньогрецької філософії, які мали величезний вплив на розвиток європейської думки. Вони вивчали марення великих людей у той час. Пізніше було доведено, що рівень психічного здоров'я таких людей, дійсно далеко від норми. В. Ланж – Ейхбаум, вивчаючи 800 біографій геніальних людей довів, що патологічний

стан у них ослабляє самоконтроль і приводить до пригніченості. У комплексі це сприяє підвищенню креативності. На дослідженні геніальності, як підвищеної розумової активності, зосереджувався генетик Володимир Ефроїмсон (1908-1989), який використовував метод патографії (вивчення хвороб) видатних людей минулого. Геніальність він трактував як наслідок взаємодії соціальних і біологічних чинників. Прояви виняткової обдарованості підвищують соціальні та інформаційні кризи, які стимулюють пошук нових ресурсів. Проте вирішального значення в розвитку і прояві геніальності В.Ефроїмсон надавав спадковості, встановлюючи тісний зв'язок між обдарованістю і особливостями фізіології людини, що призводять до екзотичних захворювань (рідкісних, як і сама геніальність).

Опираючись на вищезазначене, ми прийшли до проміжного до висновку, що життя обдарованих та геніальних людей – це безперервний процес придбання власного досвіду. Вони схильні зосереджуватися на філософському підході до своєї справи, а в розвитку нових законів і принципів добиваються досконалості. Формальна освіта не вплинула на їхній успіх. Геній – це ентузіаст з інтуїтивним складом розуму, не боїться ризику і є регенератором суспільства.

Одержимі ентузіазмом респонденти задовольняли внутрішню потребу успіху незалежно від винагороди ззовні. Такі люди домагаються за все не заради якої – не будь організації. Вони були неспокійними, нетерпимими, імпульсивними трудоголіками, мало звертали уваги на навколишніх і одержимі ідеєю досягали успіху в житті. Приклад досліджуваних осіб доводить, що вони стали геніями завдяки наполегливій праці, і великим маніакальним бажанням. Кожен по-своєму йшов до «щастя», а успіх випадав на долю тих, хто готовий втілити свої мрії в життя за будь-яку ціну.

Факти, наведені в нашій монографії, демонструють те, що формулою успіху є висока енергійність. Вона породжується не генетично, а виходить з глибоко вкоріненою духовної потреби довести свою перевагу. Більшість досліджуваних смертельно боялися зазнати невдачі, але тим відвертіше виявлялася їх одержимість нав'язливою ідеєю перемогти, що знаходило вияв у «маніакальному синдромі успіху». Ентузіазм настільки захопив цих людей, що заради виконання своєї мрії вони були гото-

ві принести в жертву сім'ю, друзів, здоров'я і щастя. Вони йшли на будь - які жертви. Будучи під впливом своєї манії, вони були в змозі зробити геркулесівські подвиги. Дивовижна сила волі і зосередженість давали їм можливість відключитися від решти світу. Одержимий ентузіазм приніс їм не тільки успіх, але і хвороби. Ентузіазм служив їм інструментом влади, величі і знаряддям їх руйнування.

Творчі генії – архітектори змін. Життя для них - безперервний процес пізнання і придбання необхідного їм самим досвіду. Генії схильні зосереджуватися на спільності явищ і речей (філософський підхід), а в розвитку нових законів і принципів домагаються досконалості. У пошуках рішень таємниць і загадок вони цінують знання і якість. Честолюбство у подібних людей неймовірно велике і з чесноти перетворюється в порок. Інтелектуальні стимули – сильна сторона геніальної особистості, що перетворює людину на провидця і першопрохідця видатної громадської значимості. До авторитетів генії байдужі, так як особистий досвід для них головний критерій успіху. Вичерпне визначення особистості генія могло б звучати так: геній – це одержимий ентузіаст з інтуїтивним складом розуму, який володіє в значній мірі самовпевненістю та ознаками трудового голоду; любить ризик, упертий і з точки зору правлячої верхівки суспільства - є генератором...

Цікаві дослідження в області фізіології обдарованих і геніальних людей проводили доктори біологічних наук, професора В.П. Ефроїмсон і Ю.З. Гільбух з м. Кременчук Полтавської обл. Вони разом з групою вчених розробили диференційну систему навчання, яка дає більше можливостей для прояву індивідуальності дитини. Поряд з ними, американські психологи під керівництвом вченого М. Карне (це псевдонім, див. примітку) найголовнішими вважали такі типи обдарованості: Інтелектуальна (допитливість, спостережливість, точне мислення, винят-

кова пам'ять, глибинне занурення у справу. Такі учні мають глибокі знання, а також вміють самостійно їх добувають. Вони самостійно читають літератури і мають свій погляд на деякі джерела, можуть критично відноситися до них. Вони глибоко аналізують навчальний матеріал і філософськи осмислюють його. (Примітка, ми думаємо, що американський психолог М. Карне - це, швидше за все Дейл Карнегі (Dale Carnegie). Він був відомим педагогом, письменником та оратором – мотиватором, який відомий своїми роботами з самовдосконалення, ефективного спілкування та управління людьми).

► А ще американські вчені відзначають обдарованість таких осіб у сфері академічних досягнень. Для цього типу характерні особливі здібності у навчанні. Учні уміють добре засвоювати матеріал, тобто навчатися. З них виростають справжні майстри своєї справи. Подібний академічний тип обдарованих осіб ділиться на два підтипи: перші - з широкою здатністю до навчання і другі, у яких підвищені здібності виявляються лише в близьких галузях.

► Ще маємо творчу обдарованість або креативну. Головна особливість цього типу – це нестандартне мислення. Цей тип обдарованості дуже складно виявити в шкільній практиці, до того ж, учителі часто не розуміють, а іноді й недолюблюють цих учнів. У творчої обдарованості багато різних варіантів: є учні, які в будь-якій діяльності виявляють творчі можливості, але є учні, які виявляють нестандартне бачення лише в одній сфері.

► Поглянемо на обдарованість у сфері спілкування або соціальна обдарованість. Така дитина має лідерські нахили, здатна до гнучкого спілкування та впевнена у собі. Вона ініціативна і відповідальна. Існує багато варіантів соціальної обдарованості. Є емоційні лідери. З ними радяться, їх люблять. Є лідери певних дій – вони вміють приймати важливі рішення, вести за собою.

► Психомоторна, або спортивна обдарованість. Нарівні зі спортивною обдарованістю учні мають високі інтелектуальні можливості. Невипадково багато видатних спортсменів, покинувши спорт, стали письменниками (Ю.Власов), талановитими педагогами (І.Родніна) та відомими бізнесменами (Пеле) тощо. Звичайно, у школярів, які захоплюються спортом, обмаль часу.

Для цього бажано створити відповідну мотивацію та настрій і вони хоче будуть навчатися

Талант не народжується на пустому місці. Для нього необхідне відповідне середовище. Відомо, що багато геніїв не були відмінниками (Томас Едісон, Чарльз Дарвін, Альберт Енштейн) тому приклад. Традиційна система шкільної освіти з її специфічними вимогами і критеріями оцінювання інтелектуального успіху ніколи не підходила тим, у кого є прагнення знайти щось невідоме. Талановиті фізики, хіміки, математики ніколи не зубрили матеріал. Вчений виростає з дитини тільки тоді, коли остання буде здатна керувати власною інтелектуальною діяльністю і цілеспрямовано будувати процес власного навчання. Якщо людина володіє основами досліджуваного предмета і мислить незалежно, вона знайде себе в житті. Саме зараз в нашій країні постало питання як працювати вчителям і батькам над розкриттям обдарованих здібностей учня (дитини). Знайдемо підхід, - подвоїмо кількість обдарованих дітей в Україні.

Досить часто стверджують, що геній – це найвищий ступінь таланту. Геніальність – це щось раціональне, а талант – ірраціональне. Відомо, що таланти повільно вирішують інтелектуальні завдання, але фізична робота їм теж під силу. У геніїв – все навпаки. Вони відкривають свої закони, створюють шедеври, але не можуть працювати в звичайних умовах, непрактичні навіть в побуті. Божевільному генію дано створити один геніальний твір мистецтва або відкриття. Це відбувається на ранній стадії шизофренії. Завдяки такій хворобі відбуваються унікальні шедеври. Але ми не можемо назвати усіх геніїв - божевільними. Серед них є багато психічно здорових. До них відносяться Ханс Химмер, Григорій Перельман, Енніо Морріконе та багато інших.

Вони відрізняються від божевільних геніїв тим, що мають необмежену кількість наукових відкриттів або геніальних творів мистецтва. Тому їм легше залишити своє ім'я в історії, ніж стати божевільним. Якщо людина талановита, ми не можна стверджувати, що у неї повинні бути прояви дегенерації. Талант завжди проявляє себе з основною діяльністю людини. Пам'ятайте, талант і геній – синоніми. Ось чому талановиті люди у 95% мають проблеми зі здоров'ям. Для прикладу наведемо декілька відомих талантів. Майк Джексон декілька разів робив пластичну операцію. Володимир Висоцький страждав на хворобу нирок та

серця. Треб Пітт мав проблеми з прозопагнозією (не вмів розпізнавати обличчя людей, навіть рідних). Це пов'язано з нього ушкодженням мозку.

А ще талановиті люди – гарячі, а генії – холодні особи та альтруїсти. Всі таланти - егоїсти. Талановиті особистості виконують роботу повільно, генії – швидко. До того ж робота генія простіша від роботи таланту. Не слід змішувати талант із геніальністю. Це дві різні категорії. На основі наших досліджень, можна заявити: талант передається у спадок, геніальність – ніколи. Талант не належить генію. Геніями не народжуються, ними стають в процесі своєї наполегливої праці...

У наш час існує велика кількість теорій і підходів до даної проблеми, але всі вчені згодні в одному: обдаровані діти – це майбутнє і воно залежить від організації роботи з обдарованими дітьми, особливо в період молодшого шкільного віку, коли здібності дитини тільки зароджуються і починають розвиватися. Геній - то блискавично, то терпляче досягає досконалості, залишаючись незадоволеним від досягнутого, шукає глибину і нові смисли там, де їх ще ніхто не виявив, відриваючись від сучасників у часі і просторі. У цьому є сила генія, і в цьому трагізм його творчості.

Що ж зробити, щоб стати генієм? Подивіться на прості характеристики геніальних людей:

1. Пристрасть. Саме ця риса робить із звичайної людини генія. Пристрасть генія до улюбленої справи і відданість їй. Геніальні особистості забувають про все, коли займалися улюбленою справою.

2. Інтуїція, яка допомагає людині зробити правильний вибір в потрібний момент і зменшити ризик життєвих помилок.

3. Схильність до гри. Досить часто генії вдаються до гри зі своїми ідеями. Вони придумують нові комбінації, експерименти. У них дуже розвинута уява, завдяки якій генії можуть генерувати велику кількість ідей.

4. Жадоба до знань. Генії - допитливі люди. Вони завжди вичитують щось нове та не зупиняються на досягнутому.

5. Динаміка. Ця характеристика вимагає від генія перебувати завжди в русі, творити щось нове.

Простий висновок: Щоб стати генієм в певній галузі, треба бути перш за все цілеспрямованим, любити свою справу та іноді відмовитися від спілкування з родиною, друзями.

У 1973 році вчені «Університету Карнегі-Меллон» (Пенсільванія) - Вільям Чейм і Герберт Саймон опублікували дослідження, яке дало початок так званому «правилу десяти років». Воно заключається в тому, що досягти високого рівня професіоналізму в певній справі можна тільки тоді, коли інтенсивно займаєшся даною справою протягом 10 років. У цій роботі йшлося мова про шахістів міжнародного рівня, але висновок вчених збувся і в інших напрямках. В результатах наступних досліджень кар'єри спортсменів, музикантів і математиків.

Про те, що геніями народжуються (або стають в процесі наполегливої праці), також писав Малкольм Гладуелл у своїй книзі «Генії і аутсайдери» про «правило 10 тисяч годин». Таку кількість годин треба людині практикувати, щоб досягти успіху у своїй справі. Тож, щоб стати генієм, потрібно мати не тільки вроджений талант, а старанність. Отже, обдарованість – це високий рівень вираженості здібностей, що забезпечують можливість успішного виконання діяльності.

Найвищий рівень здібностей – це геніальність, яка відкриває нову епоху в житті суспільства, в розвитку науки і культури. Талановиті люди досить часто зустрічаються в різних сферах діяльності, а геніальність – рідкісне явище. Тому і вважається воно у вислові: «Герої народжуються раз у сто років».

Другий рівень вираженості геніальних здібностей характеризується поняттям «талант», який дає можливість людині успішно, самостійно та оригінально виконувати яку-небудь складну діяльність. Творчість особистості дуже близька до геніальності, але між ними також є межа. Генію дістається простіша робота, ніж таланту і виконують вони її по-різному. Геній відрізняється від інших своїм допитливим розумом, винятковою сприйнятливістю і яскраво вираженим темпераментом. Геніальність схожа на природний дар передбачення. Майже всі геніальні люди мають високий рівень інтуїтивного мислення...

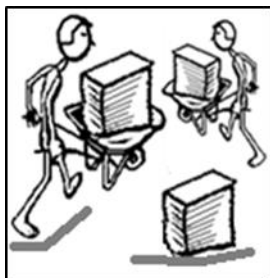
Діти-вундеркінди – це діти, які сприймають світ по особливому. Вони гостріше відчують неправду та несправедливість, уміло аналізують, роблять унікальні висновки. Вундеркінди вразливі щодо здоров'я. Приклади свідчать про натхненну роботу вундеркіндів, які часто стають геніями. Під час такого натхнення відбувається справжнє чудо...

Пропонуємо читачам заглянути до «Словника із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості» автор доктор психологічних наук, професор Рибалка В.В. (на фото). Він працював викладачем ряду університетів Києва, Одеси, Львова, Полтави, Кременчука, а ще радником директора «Інституту обдарованої дитини» НАПН України. Автор більше 510 наукових

праць із загальної психології. Цей «Словник...» починався зі спільної статті О.Ю.Бурова, В.В.Камишина, В.В.Рибалки, в якій були зібрані біля 400 термінів із вказаної проблеми. В ній фактично були представлені робочі поняття, тобто тезаурус термінів, розташованих за логікою розгортання і опанування проблеми. Пізніше зі змісту цієї статті автором було виділено близько 100 понять і в тому ж логічному порядку запропонований тезаурус, в якому до кожного з цих понять була написана відповідна стаття. В процесі обговорення рукопису «Тезаурусу основних понять психології обдарованості» на Вченій раді «Інституту обдарованої дитини» виникла ідея створити на його основі психологічний словник, що з часом і було зроблено. При ознайомленні з наведеними у словнику поняттями, категоріями і концепціями психології та педагогіки обдарованості і таланту в уважного читача може скластися враження про певні його особливості. Передусім, як очевидна виступає тенденція концентрації в словнику найбільш креативних, конструктивних, продуктивних даних по теорії і методології психологічної науки, завдяки чому психологія обдарованості набуває ознак провідної, локомотивної галузі, через яку виражається і вивчається вершинний, потенціал людської особистості...

МЕТОДИКИ РІВНЯ ГЕНІАЛЬНОСТІ І ОБДАРОВАНОСТІ

Для визначення рівня обдарованості і геніальності використовуються різноманітні методики, від простих спостережень - до складних тестувань та експертних оцінок. Наприклад, батьки можуть спостерігати за розвитком дитини, а психологи можуть використовувати стандартизовані тести, опитувальники та аналіз продуктів діяльності, щоб виявити обдарованість у певних осіб.

Психологію обдарованості, як самостійну галузь психологічної науки вперше виділив німецький психолог В.Штерн (1871-1938). «Обдарованість, зауважував він, – це загальна здібність індивіда свідомо спрямовувати своє мислення на нові вимоги, здібність психічного пристосування до нових завдань і умов життя». Власне за ознакою пристосування вчений розмежовує поняття «обдарованість», «талант» і «геніальність». Характерна особливість таланту полягає (на його думку), в «обмеженні розумових здібностей однією галуззю змісту», а суть геніальності – в «самодовільній творчості». Він розглядав інтелектуальну схильність до виконання актів мислення як форму прояву обдарованості. Найвищий вияв обдарованості, на думку В. Штерна, в передбаченні (тобто прогнозуванні, випередженні ситуації). В цьому випадку людина пристосовується не до існуючих, а до можливих чи ймовірних умов оточуючого світу.

Зараз ми надаємо змогу читачам ознайомитися з роботами закордонних дослідників. Для прикладу взяли американських науковців. Професор Джуліан Стенлі з Балтимора США почав досліджувати обдарованих дітей не лише тому, що хотів дізнатися більше про природу інтелектуальної обдарованості. Він ще й прагнув сприяти розвитку талановитої молоді. Стенлі вважав, що обдаровані діти значно швидше опановують інформацію, бо рік у школі для них - даремна втрата часу. Тому дослідник вирішив провести експеримент. Обрав дві групи дітей: члени першої (експериментальної) пропустили хоча б один клас у школі, а другої (контрольної) – навчалися в звичайному темпі. У 2013 році, через 40 років після початку дослідження, науковці порівняли успіхи двох груп.

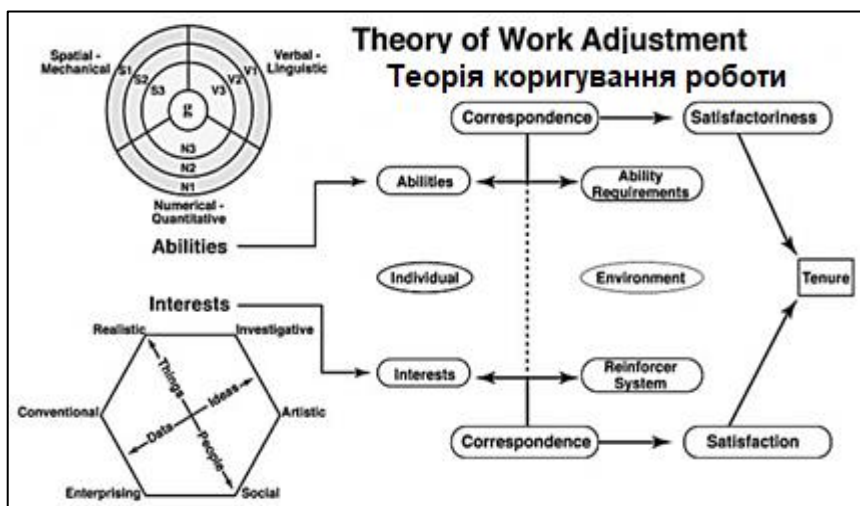
З'ясувалося, що члени першої, експериментальної, групи раніше почали писати перші публікації, отримували наукові ступені та реєстрували патенти. Відповідно, у 50 років вони мали більше цитованих публікацій. Отже, **у довгостроковій перспективі пришивдшений навчальний рік виявився корисним для обдарованих дітей.** Вони змогли опанувати матеріал, що дійсно відповідав їх рівню знань, а не витратити час в школі на легке та вже відоме.

Діти з дослідження також брали участь в «Advanced Placement» (AP) – американській програмі для старшокласників. Завдяки їй школярі можуть вивчати предмети рівня американського коледжу (приблизно рівень перших курсів українського університету). Під час навчання в школі обдаровані діти могли відвідувати університет та проходити там окремі курси. Через 30 років науковці опитали вже дорослих учасників дослідження. Виявилось, що для більшості з них курс AP був улюбленим. Крім цього, вони були більш задоволені навчанням у старшій школі, ніж їхні обдаровані однолітки, які не проходили AP.

Задоволення від ускладненого курсу (AP) можна пояснити тим, що дітям нарешті стало цікаво. Адже вони отримали завдання оптимальної складності й потрапили в середовище людей з однаковим рівнем знань.

Навчання в звичайній старшій школі було для них недостатньо складним: це знижувало мотивацію та банально марнувало дорогоцінний час. Значить: **середовище та власний хист – дві складові успіху.** Успіх – це не лише талант, але й середовище, в якому він може процвітати.

Аналіз даних і висновків з довготривалого моніторингу обдарованих дітей наштотхнули послідовників Стенлі, Бенбоу та Любінські на перегляд **теорії коригування праці.** За нею, на розвиток людини однаково сильно впливають як особистий хист та інтереси, так і середовище. Оптимальний розвиток можливий лише тоді, коли і внутрішні, і зовнішні фактори в балансі. Іншими словами, **людина зможе повністю реалізуватися, якщо її таланти та інтереси потраплять у правильне середовище, що дає можливості для розвитку.** Зазвичай ця теорія стосується професійного розвитку, але дослідники розширили її на освіту. Подивіться на таблицю «Теорію коригування роботи» котра викладена нижче:

Процес навчання або праці можна розкласти на два основні компоненти: **таланти** й **інтереси**. Середовище також розбивається на два компоненти – **вимоги до талантів** та **системи посилення інтересів**. Таланти й вимоги до них дають об'єктивну оцінку успіху з боку суспільства - **задовільність**. А інтереси та системи їх посилення – суб'єктивну оцінку власного успіху або **задоволення**. І задовільність, і задоволення визначають, чи залишиться людина в цьому середовищі. **Якщо є задоволення (зацікавленість і готовність працювати), але немає задовільності (здатності адекватно виконувати роботу),** людину попросять піти, навіть якщо вона хоче залишитися. Якщо ж є задовільність, а не задоволення, людина захоче покинути середовище, навіть якщо воно не бажатиме її відпускати. Якщо поглянути на прискорене опанування шкільної програми через призму цієї теорії, стає зрозумілим, чому діти, які "перескочили" рік у школі, досягли більших успіхів, ніж ті, що навчалися за звичайною програмою. **Середовище відіграє не менш важливу роль у розвитку таланту, ніж талант.** Тому обдаровані діти потребують допомоги та підтримки. Серед можливих варіантів – прискорена програма, більш складні й різноманітні курси та колектив однодумців. Без особливих можливостей для особливих дітей, їх талант ризикує залишитися нереалізованим або реалізованим не повністю...

Як сприяти розвитку обдарованої дитини? У 2016 р. видання «Nature» опублікувало матеріал про «SMPY» та його результати за 45 років. Там є перелік порад, як плекати талант обдарованої дитини:

- Переконайтеся, що діти отримують різноманітний досвід, знання та навички з різних сфер. **Коли дитина виявляє зацікавленість і талант, дайте можливість їх розвивати.**
- Підтримуйте інтелектуальні, і емоційні потреби дитини.
- Допомагайте дитині розвивати світогляд, за якого людина вірить у власне зростання. Для цього **хваліть дитину за спроби та зусилля, а не за талант.** Наприклад, якщо учень після кількох спроб правильно розв'язав задачу, не кажіть: "Ти такий розумний, адже розв'язав задачу". Натомість спробуйте сказати: "Ти молодець, бо намагався розв'язати задачу. І, зрештою, впорався, хоч і було складно".
- **Заохочуйте дітей ризикувати та вчитися на власних помилках.** Уникайте ярликів. Обдарованість може стати емоційним тягарем, якщо дитина живе з ярликом "талант" або "геній".
- **Співпрацюйте з учителями, щоб задовольнити потреби дитини.** Обдарованим дітям часто потрібен складніший матеріал, додаткова підтримка під час навчання й свобода в тому що вивчати та як швидко.
- **Протестуйте здібності дитини.** Це допоможе краще розуміти її потреби, а також виявити певні проблеми. Наприклад, дислексію (розлад), труднощі з читанням – повільний темп, пропуск чи перестановка букв і слів, труднощі з розумінням прочитаного тексту. А ще синдром дефіциту уваги та гіперактивності, а також соціальні та емоційні труднощі.

Автори монографії також мають для читачів кілька порад: Виявлення таланту в дитинстві та надання відповідних можливостей для його розвитку – це своєрідний ключ, що допоможе створити інтелектуальну верхівку суспільства, посприяти розвитку науки та інновацій. А тому **пошук та раннє виявлення талантів, перегляд звичайних стандартизованих тестів, надання різноманітних можливостей для навчання – важливі, щоб сприяти реалізації таланту.** Хоча на кожному етапі виникають складнощі та запитання, зрозуміло одне, обдарованим дітям підтримка та особливі умови необхідні не менше, ніж іншим особам...

Знайте, **чоловічий і жіночий мозок не однакові**. У чому полягає основні відмінності мозку чоловіків і жінок? По-перше, ми по-різному дивимося на речі та ситуації, які відбуваються. Чоловіки більше зосереджуються на суті, а жінки – на деталях. Вчені детально описують основні біохімічні процеси у мозку представників обох статей і чітко показує відмінності. Наприклад, жінки схильні запам'ятовувати емоційно забарвлені деталі: різкі слова, дату першого побачення, першого поцілунку, спільну подорож. Чоловіки часто цього не пам'ятають. І це не їхня провина – просто вони фокусуються на загальній картині та суті того, що відбувається.

По-друге, у щоденній словесної комунікації, жінки набагато успішніші. Вони краще виконують завдання на словесну пам'ять, швидкість та складність мови. Це пов'язано з тим, що жінки при розмові використовують обидві півкулі, а чоловіки – лише одну.

По-третє, у побудові відносин обидві статі дотримуються різних підходів. Під відносинами мається на увазі широкий спектр взаємодії людей, від робочих зв'язків та дружби - до створення сім'ї. Ці моделі добре ілюструються таким прикладом. Два хлопчики грають у м'яч. Один із них каже: «Я зможу підкинути м'яч до самого даху!» І він це робить. Другий бере м'яч і відповідає: «Ах, так? А я зможу підкинути його до неба!» І кидає вище. В подальшому цей процес може тривати нескінченно. А як у цю гру грають дівчата? Одна каже: «Я підкину м'яч аж до даху!» І справді кидає. Друга відповідає: «Я теж зможу!» І теж підкидає м'яч до даху. Після чого весело базікають про те, як чудово, що вони обидві можуть кидати м'яч так високо. Так само відбувається і при спілкуванні з підлеглими. Чоловіки схильні віддавати накази: «Зроби це!» А жінки прагнуть більш м'якої форми: «Давай зробимо це!».

Практична користь прикладів, наведених авторами монографії, лежить на поверхні – ми могли б отримувати більше радості та користі один від одного, якби звертали увагу на відмінності в роботі мозку обох статей. Потрібно не намагатися звинуватити, змінити когось чи довести, хто краще, а створювати сприятливі умови для ефективного використання цих відмінностей. Однією з найважливіших людських якостей є здатність вчитися і вдосконалювати себе...

Декілька слів про нейросексизм, (це спільні й відмінні риси «чоловічого» та «жіночого» мозку). У дискусіях про природу «чоловічого» і «жіночого» мозку активно згадуються біологічні особливості будови людського організму. Характерний для жінок набір гормонів, вважався причиною їхньої «ірраціональної» поведінки. З цієї логіки випливає неминучий (та досі необґрунтований) висновок про те, що жінки через свою інтелектуальну слабкість та емоційну нестабільність «природним чином» не пристосовані для цілого ряду занять, які передбачають не тільки (і не стільки) фізично важку роботу, скільки «керівну відповідальність».

Як приклад, Л.Тайгер і Р.Фокс у своїй роботі «Імперська тварина» (1971) пишуть, що чоловіки й жінки мають різні «біограми» (генетичні програми), що визначають для обох статей специфічні форми поведінки. Чоловіча біограма передбачає агресивність і прагнення до панування, а жіноча – перш за все інстинкт продовження роду. І начебто завдяки цим біограмам і формується статевий розподіл праці в суспільстві. На думку авторів нашої монографії, такі теорії висувалися без науково доказової бази.

Інші автори, не вдаючись до таких складних термінів як «біограми», просто пишуть про відмінності за ознакою фізичної сили/слабкості. Скільки разів читачам доводилося чути історію про чоловіка, який колись полював на мамонта й тим самим назавжди затвердив свою маскулінність і статеві відмінності? З таких уявлень випливає один важливий і незмінний наслідок: природною, біологічною функцією жінки є материнство і турбота про інших людей. Усі види діяльності, які відволікають жінку від сім'ї та дітей, – це протиприродні відхилення. Вплив такого панівного дискурсу в соціумі не лише був визначальним у виборі жінкою навчального закладу, професії, життєвих цілей та можливостей, але й на проведення та публікацію валідних, репрезентативних досліджень щодо її інтелекту, здібностей та схильностей.

Дослідниця в галузі когнітивної нейробиології, професорка Джина Ріппон з «Астонського університету» в Бірмінгемі. Написала книгу «Гендерний мозок: нова нейронаука, що руйнує міф про жіночий мозок», яка вийшла в кінці лютого 2019 року. Головна мета цієї книги розвінчування згубного, на погляд авторки,

міфу про статеві відмінності: начебто в мозку може бути певна стать, що чоловіки та жінки мають два зовсім різних види мозку. «Цей науковий міф набирає обертів, безперечно, ще з XVIII ст, коли люди з задоволенням розповідали, як працюють чоловічі та жіночі мізки – ще до того, як змогли в них розібратися», відзначає вона в своєму інтерв'ю для «The Guardian». «Вони запропонували ці зручні ідеї та метафори, які відповідали існуючому стану речей і суспільству, які давали початок різній освіті для чоловіків та жінок».

Наш гендерний світ, за словами Джини Ріппон, формує все, починаючи від освітньої політики та соціальної ієрархії, закінчуючи стосунками, самоідентичністю, добробутом та психічним здоров'ям. Якщо це звучить як звичний аргумент соціальної обумовленості 20-го століття, це так – за винятком того, що зараз ми можемо це обмірковувати, опираючись на знання про пластичність мозку, які накопичуються за останні 30 років.

«Зараз науково обґрунтовано, – говорить Ріппон, – що мозок формується від народження і продовжує формуватися до «пізнавального обриву» в старості, коли наші сірі клітини починають зникати. І виходить, що правдивим стає старий аргумент «біологія – це доля»: фактично, ви отримуєте мозок, з яким народилися. Так, він стає трохи більшим та краще пов'язаним, але у вас є кінцева точка розвитку, визначений біологічним планом - шлях. Завдяки пластичності мозку він набагато більше залежить від переживань. Якщо ви навчитеся певних навичок, ваш мозок зміниться, він продовжуватиме змінюватися. Отже, якщо у вас не було особливого досвіду – якщо вам, як дівчинці, не давали «Lego» (серія конструкторів), ви не маєте такої просторової підготовки, як у людей із іншим досвідом».

У науковому світі позицію Ріппон підтримала до прикладу, професорка нейробіології Ліз Еліот з чиказького «Університету медицини імені Розалінд Франклін». Як вона вказує в своїй рецензії на вищезгадану книгу в журналі «Nature», переконливі наукові аргументи на користь функціональних відмінностей жіночого і чоловічого мозку на нинішній день - відсутні. Добре, обчислимо мозок, але як щодо впливу гормонів? Не так усе однозначно в природному світі. Звичайним логічним прийомом соціобіології є пояснення людської поведінки через приклади поведінки самців і самок у тварин, чоловіків і жінок у людей...

Взагалі відмінності між чоловіками й жінками – дуже перебільшені. Із 1970-х років проводяться психологічні дослідження, у яких робляться заміри відмінностей різних психологічних якостей чоловіків і жінок. Так ось, насправді вдалося довести статистично значущі відмінності тільки щодо дуже невеликого набору рис. Потім подібні дослідження почали проводити тестами серед дітей, бо дорослі вже достатньо пройшли свій шлях соціалізації, яка на них впливає. З'ясувалося, що в дівчаток дещо кращі вербальні здібності, у хлопчиків трохи вищі математичні здібності, орієнтування в просторі і рівень агресивності.

Давайте конкретно уявимо, що означають ці відмінності. Про них усі добре знають. Їм надається набагато більше значення, ніж подібностям. У математичних здібностях різниця – складає 8%. Це статистично значуща відмінність. Але що вона буквально означає? Що приблизно у 8% чоловіків математичні здібності кращі, ніж у жінок. У 92% жодної різниці в математичних здібностях не виявляється. Немає відмінностей і в найвідомішому тесті, який вимірює розумовий інтелект «IQ». Стаття випробуваного не враховується при підведенні таких підсумків, це єдиний тест для чоловіків і жінок.

Численні дослідження психологічних відмінностей насправді виявляються дослідженнями психологічної подібності. Але ця думка дуже погано доходить до суспільної свідомості. Люди чомусь завжди підкреслюють саме ті невеликі відмінності, які є в книгах і з них робляться далекосяжні висновки про те, що чоловіки й жінки мають різну природу, що чоловіки прилетіли з Марса, а жінки - з Венери, а на планеті Земля створили спільні сім'ї тощо... Існує «Правило 80% на 20%» (або принцип Парето). Цей принцип являє собою чергову загадку сил природи, життя та соціологічних взаємовідношень, відображених в певних символах. Вражає коли людина дійсно живе в полі деяких природних закономірностей, які при найближчому розгляді справляють враження надприродних. Цю інформацію з причинно-наслідкових зв'язків, з часом стали називати «Теорією еліт». Із системи загальної освіти: 80% можливостей – отримують добрі знання тільки 20% учнів. Із відмінностей між чоловіками й жінками на 20% правди, припадає 80% неправди. З цього можна зробити **ВИСНОВОК**, що вірити 80% написаним текстам і непідтвердженим наукою «фактам» - немає сенсу...

Десята глава

Бібліографія монографії

ПОСИЛАННЯ

Філософський словник // В. І. Шинкарук. Київ 2013.

Велика людина // Українська мала енциклопедія : 16 кн. : — Буенос-Айрес, 1958.

Геніальність // Українська мала енциклопедія : 16 кн. : у 8 т. / проф. Є. Онацький /. Аргентина, 1958.

Геній // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — Київ : ВЦ «Академія», 2007.

«Знакові постаті українського походження у світовій цивілізації» <https://ukrainci.top>

Список відомих персон з синдромом Дауна[в інших мовах] 5 міфів про людей з синдромом Дауна, які нарешті треба спростувати [Архівовано 28 листопада 2020 у Wayback Machine.]

ВБО «Даун Синдром». Сексуальність – як ідентичність людини. – Київ, 2024.

Основні принципи етикету в спілкуванні з людьми з інвалідністю [Архівовано 9 жовтня 2020 у Wayback Machine.]

Видатні діячі України минулих століть. Outstanding Ukrainian Personalities of the Past: Memorial anthology.

Звичайні люди із синдромом Дауна. Як живуть і виживають «сонячні» українці [2022 - Wayback Machine.]

Історії людей із синдромом Дауна, які знайшли роботу і живуть повним життям [2022 - Wayback Machine.]

Пожиттєвий карантин. Чому в Україні дорослі люди з синдромом Дауна не мають шансів на роботу [2021 - Wayback Machine.]

Усе про синдром Дауна на YouTube [2022 - Wayback Machine.]

Діти із синдромом Дауна пізно починають говорити [2016 - Wayback Machine.]

Синдром Дауна можна коректувати [2013 - Wayback Machine.]

Національне суспільство хворих людей з синдромом Дауна [2015 - Wayback Machine.] (англ.)

Синдром Дауна — це не вирок. Модельна агенція, яка дає шанс людям з інвалідністю [2022 - Wayback Machine.]

Що має робити вчитель у класі, де є діти з особливими освітніми потребами? [2020 - Wayback Machine.]

Восемь успешных людей с синдромом Дауна. [2021 Way-

back Machine.]

(рос.) 10-ть людей с синдромом Дауна, которые добились успеха, несмотря ни на что. [2021 - Wayback Machine.]

Зайва хромосома не перешкода. 8 знаменитих гуртів і музикантів з Синдром Дауна [2021 - Wayback Machine.]

Хлопчик з синдромом Дауна став обличчям компанії Gerber [2020 - Wayback Machine.]

Юридична енциклопедія у 6 т. / ред.: Ю. Шемшученко — К. : 2003 - 536 с.

Українська енциклопедія ім. М. Бажана, 2003. — Т. 5: — Київ, 736 с.

Категорія «Діти індиго» [2010 - Wayback Machine.] (англ.)

Indigo Children — Skeptic's Dictionary [2010 - Wayback Machine.] (англ.)

Indigo-Kinder: Ein neuer Esoterik-Trend [2009 - Wayback Machine.] (нім.)

Анастасія Богуславська. «Якби дітей індиго не було, їх варто було б вигадати» [2009 - Wayback Machine.] (укр.)

Діти Індиго: хто вони? [2009 - Wayback Machine.]

Владимирова Л. (рос). Дети нового времени (Обзор - воспитание школьников. — 2008. — № 1. — С. 53—55.

Владимирова Л. Дети нового времени (Обзор публикаций о воспитании школьников. — 2008. — № 3. — С. 64—66.

Владимирова Л. Дети нового времени (Обзор публикаций о феномене индиго) — 2008. — № 4. — С. 55—58.

Владимирова Л. (рос) Дети нового времени // Воспитание школьников. — 2008. — № 5. — С. 63—65.

Горлова Н. А. (рос). Смысловая сфера современного ребёнка как основа профилактики, коррекции и развития. 2013. № 2.

Ивашенко Н. «Дети Индиго» и кризис традиционной педагогики // Знание — сила. — 2008. — № 9. — С. 37—42.

Королёв А. А. Роль личности в истории: гении и таланты // Общество и человек. — 2010. — № 1 (1). — С. 70—83.

Москатова А. К. Феноменология саморазвития и трансформации самосознания // Вестник Академии знаний. 2013. № 1.

Москатова А. К. (рос) Самореализации в индивидуальном развитии // Вопросы гуманитарных наук. 2013. № 2. С. 79-86.

Шатин Валерий. (рос) "Дети Света" (Международный центр Рерихов, 2006). mwind.ru

ІНТЕРНЕТ

www.newscientist.com;
www.nature.com;
www.genome.gov
<https://www.sibreal.org/a/29065275.html>
<https://www.osce.org/files/f/documents/5/b/140221.pdf>
<https://www.svoboda.org/a/nekrofilicheskiy-imperializm-svoboda-voli-protiv-mira-chekistov/31953120.html>
http://www.softmixer.com/2016/05/blog-post_26.html
awoiaf.westeros.org/index.php/Giants
www.bloknot.info (стародавня цивілізація мая).
https://radiotrek.rv.ua/news/stvoriti-nadlyudinu-zaplanuvala-rosiya_268597.html (Створення надлюдини).
<http://www.youtube.com/newsoldat> (супер солдати Сталіна).
https://24tv.ua/pilotiv-kamikadze-svidomo-vidpravlyali-zagibel-ostanni-novini_n1565943 (японські камікадзе).
https://24tv.ua/trends24/patologoanatom-hto-takiy-shho-robit-mifitayemnitsi-profesiyi_n2773054 (життя після смерті).
<https://hub.kyivstar.ua/reviews/pravila-mozku-12-princzipiv-intelektualnogo-vizhivannya-i-proczvitannya>
<https://knigogo.top/knigi/paradoks-shympanze-menedzhment-rozumu/>
<https://fact-news.com.ua/ukraina-v-reytingu-iq-tsifri-yaki-divuyut-i-fakti-pro-yaki-movchat>
<https://garmonya.in.ua/9-krashhyh-vprav-shhob-pidvyshhyty-riven>
Енциклопедія Сучасної України. Режим доступу:
<https://esu.com.ua/article-29072>

Лекция (рос.мова): «Понятие «одарённость». Виды и типы одарённости. Психологические особенности одарённых детей и детского творчества». Режим доступа: <http://www.infourok.ru/lekcija...>

Одаренные дети в нашем обществе: как определить и в чем отличие умных от обычных. Режим доступа: <http://www.infoniac.ru/news/Odarennyedeti...>

Галактический колледж. Режим <http://www.galactic.org.ua/clovo/p-g7.htm>.

Покоління незалежності: цінності та мотивації. URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/pokolenie_nezavisimosti

Словник лексики <https://www.urbandictionary.com>

ПРИМІТКИ

Ребер А.С. (рос) Оксфордский толковый словарь по психологии. 2002

Мещеряков Б. Г. (рос) Психология. Тематич. словарь. — СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. С. 275

Ильин Е. П. (рос) Психология творчества, креативности, одарённости. СПб.: Питер, 2007. С. 133—136

Бритвина И.Б. (рос) Трансформация культурных практик: коммуникации между поколениями. <https://elar.urfu.ru/bitstream/>

Птичкин С. (рос. «Тайна под номером 10003» (20 лет назад в Генштабе появилось одно из самых секретных подразделений). // Интернет-портал «Российская газета» - Неделя, № 5078 (254). Процитовано 25 листопада 2014.

Шлейнов Роман. (рос) «В/Ч 10003 выходит на внешний рынок?» (Спасут ли Саддама от порчи военные экстрасенсы). // АНО РИД «Новая газета», № 23, 31.03.2003.

Птичкин С. (рос) Тайна под номером 10003. // Российская газета-Неделя, № 5078 (254), 30.12.2009.

Ващилко К.С. (рос) Жаргонизмы в лексике «поколения X»: культурологический аспект. 2021. URL: <https://elib.bsu>.

Вдовина М.В. (рос) Межпоколенческие отношения: причины конфликтов в семье и возможные пути их разрешения. 2009. Знание. Понимание. Умение. № 3. <http://www.zpu-journal>.

М'ясоїдов Володимир. «Ім'я мені легіон» [Wayback Machine]. 2012 р.

Роджер Желязни. «Ім'я мені легіон». [Wayback Machine]. 2012 р.

Леонтьєв Антон. «Ім'я мені легіон». [Wayback Machine]. 2012 р.

Рейгл, Девід і Ненсі. Таємні книги Блаватської . Сан-Дієго: Книжкова полиця чарівників, Київ, 1999, 412 с.

Черных Евгений. (рос) Оплодотворить женщин «плазмой» Ленина и создать сверхчеловека: Как в СССР пытались получить идеального строителя коммунизма. [Wayback Machine]. 2012 год.

Коростіль Л.А. Покоління «Z»: пошук способів педагогічної взаємодії. URL: <https://www.narodnaosvita.kiev>.

Народна освіта: <https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page>

Крюкова Т.Л. (рос) Молодежь о старшем поколении:

Психология межпоколенного конфликта. Психологические исследования. 2008. <http://psystudy.ru/index.php/num/2008n2>

Максименко Ю.С та інші. Особливості комунікації людей старшого віку (лексикодискурсивні характеристики). Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. № 39

Мангейм К. (рос) Проблема поколений. Новое литературное обозрение. 1998. № 2 (30). С. 7–47.

Мірошникова А. Головні риси сучасних школярів та як їх спрямувати в корисне русло: <https://www.investopedia>.

Пушина Л.Ю. Поколение как социокультурная общность. Вестник Нижегородского университета. Серия «Социальные науки». 2011. № 3 (23). С. 28–34.

Савенков А.И. (рос) «Дети индиго». Родословная опасного мифа // Современное дошкольное образование. Теория и практика. — 2009. — № 2.

Самородов Д.П. (рос) Новые (индиго) дети — первый десант звёздного человечества. Шестая раса идёт. Уфа: Гилем, 2006. — 260 с.

Соколова Н. В. «Дети индиго» — миф или реальность? // Alma mater (Вестник высшей школы). 2014. № 1. С. 107-112.

Черкасова О. А. (рос) Влияние психофизиологических особенностей младших школьников на успешность учебной деятельности и обучения с учетом вовлеченности структур головного мозга // Обучение и воспитание: 2013. — № 5.

Шалаева С.Л. (рос) Дети индиго и мифологизация межпоколенных отношений: Труды БГТУ. История, философия, филология. — Минск: БГТУ, 2012. — № 5 (152).

Шалаева С. Л. (рос) Дети индиго как мифологизация межпоколенных отношений в трансформирующемся обществе // Сборник научных трудов. Йошкар-Ола, 2012. — С. 206.

Шалаева С. (рос) Феномен детей индиго: конструирование мифа или реальность префигуративного общества. 2014.

Словник української мови. <http://sum.in.ua/s/pokolinnja>

(рос) Большая российская энциклопедия

Енциклопедія сучасної України

(рос) Энциклопедия Кругосвет

Карта Народів на bibelwissenschaft.de

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

- Андреев А. И. (рос) «Гималайское братство: Теософский миф и его творцы». Изд-во СПбУ, 2008. 342 с.
- Андреева Г. (рос) Психология социального познания. М. 2000
- Аронсон Э. (рос) Общественное животное. - М., 1998. 364 с.
- Бесчасная А. А. (рос) Дети-индиго - пришельцы из космоса? // Человек. — 2008. — № 3. — С. 178—181.
- Богоявленська Д.Б., Туктаєва Л.І. Здатність вийти за рамки завдання. — Київ, 2022.
- Беляєв І.А. Цілісність людини в аспекті взаємозв'язку його здібностей і потреб. — М. 2012. — С. 40.
- Беляєв, І. А. Обмеження та компенсація здібностей і потреб цілісного людської істоти. — М. 2009. С. 29.
- Воловодівська Ж., Докійчук Т., Робота з обдарованими дітьми: профілактика стресів, розумового та емоційного перевантаження.//Психолог. — Київ, 2011. № 22-23. — С. 15-29
- Войтович В. Українська міфологія. Київ : Либідь, 2002. С. 80.
- Воронцова Е. Обдарованість: діагностика та система роботи зі здібними дітьми. Спецвипуск.//Психолог. 2006. № 25-28. С 5-25
- Гаатюк О. Теоретичний аналіз проявів обдарованості молодших школярів у навчанні. // Практична психологія та соціальна робота. — 2004. - № 10. — С.71-72
- Гудь М. Обдаровані діти: психолого-педагогічні аспекти роботи. // Початкова освіта. - № 39. — С.2-6
- Гільбух Ю.З, та інші. Підвищений рівень розумового розвитку дітей з обмеженим розумом. — Київ, 2020.
- Гільбух Ю.З., Бенбов С.Н., Стенлі С. Почуття самоповаги, самоусвідомлення, творчої сили та вміння контролювати себе. — Київ, 2021.
- Гільбух Ю., Г.Уолберг, Рашер С., Пакерсон Дж., Екберт Р. Раннє усвідомлення мети і цілей своєї діяльності. Київ, 2010.
- Гнатко М.М. Деякі особистісно-когнітивні особливості творчо обдарованих підлітків // Педагогіка і психологія. — К.: Педаг. думка, 2001. — № 2. — С. 101-108.
- Гнатко М.М. Психологічні передумови роботи з обдарованими дітьми // Шкільний світ. — 2000. — № 6. — С. 9-10.
- Данилова Г. Акмеологія шкільної освіти у контексті методології сучасної освіти // Акмеологія — наука ХХІ століття. — К., 2005. — С. 3-17.

Дикий А. (рос) Евреи в России и в СССР. Нью-Йорк. 1978. 96 с

Девид Дюк. (рос) Еврейский вопрос. - Киев. 2002. 248 с. Губарев В.К. Довідник школяра і студента. Всесвітня історія. – Донецьк: ТОВ ВКФ „БАО”, 2004. – 496 с.

Драйден Г., Вос Д. Революція в навчанні. / – Львів: Літопис, 2005. – 520 с.

Матюшкін О.М., Л.І.Туктаєва. Здатність передбачення, глибокого прогнозування, розвинуті фантазії та інтуїція. - Київ, 2014.

Комаров К. Система роботи з обдарованими дітьми: семінар-тренінг для педагогів.//Психолог 2005. - № 8. – С. 8-13

Липова Л. Концепція обдарованості та її види.//Рідна школа. – 2005. - № 4. – С. 10-12

Матюшкін О.М та інші. Підвищена пізнавальна активність обдарованих дітей. – Київ, 2025.

Рибалка В.В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: – Київ, 2016. – 424 с.

Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: Навчальний посібник. Одеса, 2009. 575 с.

Рибалка В. В. Честь і гідність особистості як предмет діяльності практичного психолога. Київ: Шкільний світ, 2010. 128 с.

Туктаєва Л.І. та інші. Здатність до створення ідеальних еталонів, що забезпечують високі естетичні, моральні, інтелектуальні оцінки та пошуки їх розв'язання. – Київ, 2013.

Туктаєва Л.І, та інші. Підвищена потреба в розумових навантаженнях, здатність отримувати задоволення від процесу пошуку розв'язання завдань. – Київ, 2008.

Пузиревич К. Феномен особистісної обдарованості. // Психолог. – 2011. - № 22-33. – С. 3-13

Скальська Л., Кондратенко Л. Феноменологічна сутність поняття «обдарованість»//Практична психологія та соціальна робота. – 2005. - № 10. – С. 72-73

Ткачук А. Стратегії навчання обдарованої дитини.//Психолог. – 2011. - № 34. – С. 29-30

Турищева Л. Особливості роботи з обдарованими дітьми. Методичний бланк.//Початкове навчання та виховання. – 2010. - № 1. – С. 1-8

Лановенко О. Г. Мутація //: навч. - метод. посіб. Херсон: 2013. - С. 125.

Предко О. Психологія релігії. Київ : ВПЦ «Київський універси-

тет», 2014. 480 с.

Заброцький М.М та інші. Психологія особистості: Навч. Посіб. – Житомир, 2005. – 206 с

Карпов В.Е. Воспитание самосознания. Киров.-д. 2007. 428 с.

Карпов В.Е. Наука совершенствования. Киров.-д. 2008. 412 с.

Коннер М. (рос) Как повысить умственный КПД. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 288 с.

Катренко С.И. (рос) Концепция одарённости // Обдарованный ребенок. – 2010. – № 1. – С. 5-10.

Кульчицька О.І. Проблеми обдарованості в сучасній психології // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Збірник наук. праць / У 2-х ч. – Ч. 1. – К., 2001. – С. 263-268.

Кульчицька О.І. Специфіка дитячої обдарованості // Обдарована дитина. – 2001. – № 1. – С. 3-10.

Кульчицкая Е.И. (рос) Одарённость: природа и сущность // Обдарованный ребенок. – 2002. – № 1. – С. 21-30.

Лещенко М.П. Щастя дитини – єдине дійсне щастя на землі: До проблеми педагогічної майстерності: Навч. метод. посібник. – К.: АСМІ, 2003. – Ч. 1. – 304 с.; Ч. 2. – 240 с.

Лоброзо Ч. (рос) Гениальность и помешательство. -М. 1996.

Липова Л., Морозова Л., Луценко Л. Специфіка навчання обдарованих дітей // Рідна школа. – 2003. – № 7 (882). – С. 8-11.

Липова Л., Морозова Л., Ренський С. Концепція обдарованості та її види // Рідна школа. – 2003. – № 4 (879). – С. 10-12.

Макарчук С. А. Антропологічний поділ людства // Етнічна історія України : Навчальний посібник. - К. : Знання, 2008. - 471 с.

Михайлюк Л.М. Обдарована дитина у систем державної освіти Франції // Обдарована дитина. – 2005. – № 6. – С. 30-34.

Моляко В.А. (рос) Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одарённости // Обдарованный ребенок. – 2002. – № 4. – С. 19-25.

Моляко В. (рос) Техническая творческая одарённость // Обдарована дитина. – 2002. – № 4. – С. 27-32.

Музика О.Л. Технічна обдарованість: ціннісна регуляція розвитку // Обдарована дитина. – 2002. – № 2. – С. 17-23.

Левшинова С. (рос) Дети Индиго – другая реальность. Наука и религия. 2006. № 6. – С. 40–42; № 9. – С. 2–4; – № 10. – С. 2–5.

Люгер Джорж (рос). Искусственный интеллект. Стратегии и методы решения сложных проблем, 4-е издание.: Пер. с англ.

- М. : Издательский дом «Вильямс», 2005. — 864 с.
- Поляков С. П. (рос) Грядет цивилизация Индиго. Свет, природа и человек. — 2005. — №12. — С. 32–34.
- Рябченко В. Діти Індиго. Наша реальність чи американські домисли? Інформація до роздуму// Психолог. — 2007. — №13–15
- Паламарчук В., Рудаківська С. Від творчої особистості – до нових технологій // Рідна школа. — 1998. — № 2. — С. 5.
- Паламарчук В.Ф. Як виростити інтелектуала. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан”, 2009. — 152 с.
- Панов В.И. (рос) Одарённые дети: выявление – обучение – развитие // Педагогика. — 2010. — № 4. — С. 30.
- Панов В.И., Лейтес Н.С., Матюшин А.М. (рос) Одаренные дети: выявление, обучение, развитие // — 2012. — № 13-14.
- Пасіхов Ю. Обдаровані діти – наше майбутнє // Рідна школа. — 2020. — № 3. — С. 37-38.
- Пашнев Б.К. Психодіагностика обдарованості. — Харків: Основа, 2007. — 128 с.
- Питер Л.Д. (рос) Принцип Питера, или почему дела идут вкривь и вкось: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 2009. — 320 с.
- Рудакова А.В. (рос) Когнитология и когнитивная лингвистика Воронеж: «Истоки», 2004. — 80 с.
- Росе Л., Нисбет Р. (рос) Человек и ситуация. Уроки социальной психологии. М. 1999.
- Сугацька Н. В. Геноцид проти єврейського населення Півдня України в 1941-1944 роки. Миколаїв: 2006. — 189 с.
- Філоненко С. О. Вовкулаки починають і програють. Філологічні науки. 2014. Вип. 4. С. 295–301.
- Фрейд З. (рос) Психология бессознательного. - М: 1990.
- Хардинг М.З. (рос) Психическая энергия. - М.: Рафа-бук; К.: Ваклер, 2002.
- Холодная М.А. (рос) Психология интеллекта. Парадоксы исследования. — СПб.: Питер, 2002. — 272с.
- Хьелл Л. (рос) Теории личности. 3-е изд: Питер, 2006, 607 с.
- Шинкарук В. І. Геніальність // Філософський енциклопедичний словник / Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. — Київ : Абрис, 2002. — 742 с.
- Шульгин В. (рос) Что нам в них не нравится. Париж. 1930.
- Шитюк М. М., Геноцид проти євреїв Південної України в 1941-1944 роки, Миколаїв, 2008. — 153 с.

Кіровоградська обласна організація «Товариство
«Знання» України в Кіровоградській області».
Кіровоградська обласна громадська організація
«Будинок вчених Кіровоградщини».

Карпов Валентин Євгенійович
Лисенко Сергій Вікторович

ПОДОРОЖ ПРИХОВАНИМ СВІТОМ (Journey through the hidden world)

Монографія з ілюстраціями українською мовою

Рекомендовано до друку Кіровоградським буди-
нком вчених (протокол № 10 від 10 жовтня 2025
року). Узгоджено з ТОВ «Знання» України в Кірово-
градській області від 23 жовтня 2025 року.

Головний редактор: Наталія Архіпова
Формат 60х84 1/16. Ум. друк. арк 21,12. Облік. видав арк. 18,80.
Тираж 500. Замовлення

Видавець СПД ФО Лисенко С. В.
25006, м. Кропивницький, вул. Дворцова, 31, кв. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8090 від
18.03.2024
kod@kod.kr.ua

Виготовлювач СПД ФО Лисенко Я. С.
25006, м. Кропивницький, вул. Театральна, 31, кв. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8096 від
21.03.2024